

שבוע פרשת קרח

(14 – 20 June 15)

כ"ז סיון – ג' תמוז תשע"ה

ספרי' – אוצר החסידים – לויבאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחֲזֹרֶת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחִמָּלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזיזר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**פָּרוּך אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ
וְצִוֵּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהָעֶרֶב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ,**

**וְצִאֲצֵאֵי כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּלִנּוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמְהָ. פָּרוּך אַתָּה יי, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:**

**פָּרוּך אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. פָּרוּך אַתָּה יי, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תִבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:**

**יִבְרַכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֶךָ: יִשְׂאֵל
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלֹום:**

וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבוצ של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**פָּרוּך אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ
וְצִוֵּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלייד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**פָּרוּך אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ
וְצִוֵּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

פָּרוּך שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוֹת לְעוֹלָם וָעֶד:

**וְאַהֲבָתְךָ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, כָּכָל לְבָבְךָ וּכְכָל נַפְשְׁךָ וּכְכָל
מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִכִּי מְצִוֶּה**

**הַיּוֹם, עַל לְבָבְךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדַבַּרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֶמֶת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.**

**וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמָעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִכִּי מְצִוֶּה
אִתְּכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֶיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, כָּכָל**

**לְבַבְכֶם וּכְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻצְכֶם בַּעֲתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דָגְנְךָ וְתִירְשְׁךָ וְצִחְרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ
לְבִהֲמֹתְךָ, וְאִכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמֹרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,**

**וּסְרַתְם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה
אָף יי בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יי**

**נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרַתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטֶמֶת בֵּין עֵינֵיכֶם.**

**וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר**

**נִשְׁבַּע יי לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.
וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ**

**אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כְּנָפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכֹּפֶת, פֶּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא**

**תִּתְּנוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זִנִּים
אֲחֵרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהָיִיתֶם
קִדְּשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם,**

**מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הָרִינִי מְקַבֵּל עָלֵי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָתְךָ לְרַעְךָ כְּמוֹךָ
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החודש.**

**יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבֵנָה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.**

אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבּוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

**הָרִינִי מְקַבֵּל עָלֵי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָתְךָ לְרַעְךָ כְּמוֹךָ
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החודש.**

**יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבֵנָה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.**

אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבּוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית־תוכה "לה") בצירוף שם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו וינחם בחרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קיד.

בו מבואר מפני מה זכה יהודה למלכות:

א בַּצָּאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לְעֹז: ב הִיִּתָּה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מִמְּשֻׁלוֹתָיו:
ג הֵימָּה רָאָה וַיִּגַּם הַיִּרְדֵּן יִסָּב לְאַחֹר: ד הַהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים גְּבָעוֹת כְּבִנְיָצָאן: ה מִה־לֶּךְ
הֵימָּה כִּי תִגֹּם הַיִּרְדֵּן תִּסָּב לְאַחֹר: ו הַהָרִים תִּרְקְדוּ כְּאֵילִים גְּבָעוֹת כְּבִנְיָצָאן: ז מִלִּפְנֵי אֲדֹנָן
חֹלִי אֶרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: ח הַהֶפְכִי הַצּוּר אֲגַם־מִים חֲלָמִישׁ לְמַעֲיָנו־מִים:

קמו.

תפילה על אריכות הגלות שיעשה למען שמו שלא יתחלל:

א לֹא לָנוּ | יְהוָה לֹא־לָנוּ כִּי־לְשִׁמּוֹךְ תָּן כְּבוֹד עַל־חֲסִדֶּךָ עַל־אֲמָתְךָ: ב לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם
אִי־הָיָא אֱלֹהֵיהֶם: ג וְאֱלֹהֵינוּ בִּשְׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר־חָפֵץ עָשָׂה: ד עֲצִיבֵיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה
יְדֵי אָדָם: ה פָּה־לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ עֵינֵי לָהֶם וְלֹא יֵרְאוּ: ו אֲזִנִּים לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ אָף לָהֶם
וְלֹא יִרְחוּן: ז יְדִיהֶם | וְלֹא יִמְיִשּׁוּן רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִחַלְכוּ לֹא־יִהְיֶה בְּגִרוֹנָם: ח כְּמוֹתֵם יִהְיוּ
עֹשִׂיהֶם כָּל אֲשֶׁר־בָּטַח בָּהֶם: ט יִשְׂרָאֵל בָּטַח בַּיהוָה עֶזְרָם וּמִגֹּגֶם הוּא: י בֵּית אֲהֲרֹן בָּטַחוּ
בַּיהוָה עֶזְרָם וּמִגֹּגֶם הוּא: יא יִרְאִי יְהוָה בָּטַחוּ בַּיהוָה עֶזְרָם וּמִגֹּגֶם הוּא: יב יְהוָה זָכְרָנוּ יִבְרָךְ
יִבְרָךְ אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְרָךְ אֶת־בֵּית אֲהֲרֹן: יג יִבְרָךְ יִרְאִי יְהוָה חֲקֻמָּיִם עִם־הַגְּדֹלִים: יד יִסָּף
יְהוָה עֲלֵיכֶם עֲלֵיכֶם וְעַל־בְּנֵיכֶם: טו בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: טז הַשָּׁמַיִם
שָׁמַיִם לַיהוָה וְהָאָרֶץ נָתַן לְבְנֵי־אָדָם: יז לֹא הִמָּתִים יְהַלְלוּ־יָהּ וְלֹא כָל־יְרֵדֵי רוּמָה:
יח וְאֲנַחְנוּ | נִבְרָךְ יְהוָה מִעַתָּה וְעַד־עוֹלָם הַלְלוּ־יָהּ:

נקודות משיחות קודש – מזמור קיג מתוך "תהילות מנחם"

ג – הים ראה וינס

קריעת ים סוף בכוח "עצמות יוסף"

איתא במדרש¹ "בזכות עצמותיו של יוסף נקרע הים לישראל, הדא הוא דכתיב הים ראה וינס, בזכות ויעזוב בגדו² בידה וינס". ומודגש בלשון חז"ל "עצמותיו (של יוסף)". וכן הוא בלשון הכתוב³ "ויקח משה את עצמות יוסף עמו".
וצריך להבין, הרי אין זה לשון כבוד⁴ (הגם שיוסף בעצמו אמר והשביע את בני⁵ "והעליתם את עצמותי מזה אתכם"), והי', מתאים יותר הלשון "ארונו של יוסף"⁶ וכדומה?
המשך בעמוד הב

(1) ב"ר פפ"ז, ח. וראה תנחומא ס"פ נשא. זח"ב מט, א. ח"ג ריד, רע"א. ועוד.

(2) וישב לט, יב.

(3) בשלח יג, יח-יט.

(4) בסוטה יג, ב "מפני מה נקרא יוסף עצמות בחייו מפני שלא מיחה בכבוד אביו כו'". אבל מובן שגם לאחר מותו, השם "יוסף" סתם או "ארון" מכובד יותר מלשון עצמות. וראה ש"ך עה"ת (בשלח שם) שמביא ממדרש "מפני מה נקרא יוסף עצמות מפני שלא מיחה כו'", ומפרש: הקשה להם ז"ל שיוסף נחנט ודרך החנוטים שאינם כלים ואין הבשר מתעכל, אלא מעמיד אותו בלחותו, א"כ איך אמר ויקח משה את עצמות, אלא לפי שנתעדן בשרו כו'. וראה ראב"ע בשלח שם.

(5) ויחי נ, כה.

(6) ע"ד הלשון (ויחי מז, ל. מט, כט. נ, ה) בהעלאת יעקב "ונשאתני ממצרים גו' קברו אותי גו'" "אקברה את אבי".

מפתח כללי

א) סדר הנחת תפילין	ב) עין יעקב מסכת יומא	קעב
ב) מזמורי תהלים קיד, קטו	ג) מסכת נדרים עם ביאורים	
ג) מאמר ד"ה ואתה תצוה שבת פרשת תצוה, יו"ד אדר-ראשון, ה'תשמ"א	ה) מדף כא עד דף כז	קעד
ד) מאמר ד"ה יהי הוי' אלקינו עמנו	ו) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים	
ה) שבת פרשת קרח, ג' תמוז, ה'תשכ"ח	ז) אדמו"ר הזקן	רג
ו) שיחת שבת פרשת קרח,	ח) שולחן ערוך הלכות שבת לפי לוח רב יומי	
ז) ג' תמוז, ה'תשכ"ח	ט) אדמו"ר הזקן	רג
ח) לקוטי שיחות – פרשת קרח	י) תורה אור	
ט) (בלה"ק) כרך ח	יא) אדמו"ר הזקן	רו
י) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח	יב) שערי אורה	
יא) המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל	יג) אדמו"ר האמצעי	רז
יב) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת קרח	יד) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו	
יג) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת קרח	יז) אדמו"ר ה"צמח צדק"	רז
יד) שיעורי תהלים לשבוע פרשת קרח	יח) תורת שמואל תרל"ב	
יז) שיעורים בספר התניא (מוגה)	יט) אדמו"ר מוהר"ש	רח
יח) לשבוע פרשת קרח	כ) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב	
יט) לוח "היום יום" לשבוע פרשת קרח	כא) אדמו"ר מוהרש"ב	רט
יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם	כב) ספר המאמרים תש"י	
	כג) אדמו"ר מוהרי"צ	רי
	כד) ספר השיחות ה"ש"ת-תש"א בלה"ק	
	כה) אדמו"ר מוהרי"צ	ריא
	כו) אגרות קודש	
	כז) אדמו"ר מוהרי"צ	ריב
	כח) ביאורים לפרקי אבות פרק ד	ריג
	כט) חומש לקריאה בציבור לשבת פרשת קרח	ריד
	ל) לוח זמנים לשבוע פרשת קרח	רכב
	לא) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש	רכג
	לב) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש	רכד

שיעורי רמב"ם

יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת קרח	קב
טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת קרח	קג
טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת קרח	קנז
יז) נביאים וכתובים	
ישעיה פרק ז-ח, משלי פרק יג	קסב
יח) משניות – מסכת נגעים	
ביאור קהתי	קסד

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

1 במאמר זה מדובר אודות מהות תפקידו של משה רבינו בדורו וכמו כן של
2 נשיאי ישראל שבכל דור דור שהם המשה רבינו/ שבכל דור דור. מדובר
3 אודות עבודתם של בני ישראל הבאה מכוחם של הנשיאים בתקופות השונות
4 ובעיקר בחשכת הגלות. במאמר זה מדובר אודות חידוש נפלא הקשור דווקא
5 בעבודה הנדרשת מאיתנו בדורנו כעת.
6 מאמר זה מיוסד על מאמר דיבור-
7 המתחיל "וקבל היהודים" שנאמר על
8 ידי כ"ק אדמו"ר הרי"צ בפורים קטן
9 בשנת ה'תרפ"ז, בזמן המשטר
10 הקומוניסטי בברית המועצות, תקופה
11 קצרה לפני מאסרו הידוע.
12 אודות הדלקת המנורה בבית המקדש
13 אומר הקדוש ברוך הוא למשה רבינו
14 ואתה תצוה את בני ישראל
15 ויקחו אליך שמן זית זך
16 כתיב למאור להעלות נר
17 תמיד¹, וידועים הדיוקים
18 פלשונו של פסוק זה² הדיוק הראשון
19 הוא דבכל הצוויים שבתורה
20 נאמר 'צו' את בני ישראל
21 וכיוצא בזה 'דבר אל בני ישראל'
22 'אמור להם' כלומר בדרך כלל בפניה
23 של הקדוש ברוך הוא אל משה רבינו
24 לא מופיעה המילה 'אתה', ואלו
25 כאן נאמר 'ואתה תצוה את
26 בני ישראל'. ולהוסיף,
27 דהדיוק במה שנאמר 'ואתה
28 תצוה' הוא לא רק בהלשון
29 כלומר השאלה איננה רק מכך שהתורה
30 מאריכה בלשונה אלא היא גם
31 בהתכן, הוספת המילה 'אתה'
32 מדגישה את חשיבותו של משה רבינו
33 הלשון 'ואתה תצוה' משמע
34 שמשה הוא המצוה, וצריך
35 להבין, הרי משה הוא רק

ביאור בדרך אפשר

השליח למסר לישראל את צווי הקב"ה ואינו המצוה בעצמו,
ולמה נאמר ואתה תצוה. גם צריך להבין דיוק נוסף בלשון
הכתוב מה שנאמר 'ויקחו אליך', שמשמעות מילים אלה היא
שיביאו השמן למשה³ ('אליך'), דלכאורה, פיון שהעלאת
(=הדלקת) הנרות היתה על ידי
אחרון ולא על ידי משה, למה
הצריך להביא את השמן
למשה. גם צריך להבין מה
שנאמר 'שמן גו' כתיב
למאור', מדוע התורה משתמשת
במילה "מאור" ולא במילה 'להאיר'
דלכאורה הנה ליה למימר
(=היה לו לומר) 'שמן גו'
להאיר' שהרי תכליתה של הדלקת
השמן במנורה היא 'להאיר'. גם
צריך להבין, דבפסוק
שלאחר-זה⁴ נאמר אודות משך
זמן דליקת הנרות 'מערב עד בקר'
ואכן משך זמן דליקתם בבית המקדש
בכל יום איננו במשך היממה כולה
אלא מערב עד בקר ואלו כאן
נאמר 'להעלות נר תמיד'.
(ב) ומבאר פסוק קדושת מורי
וחמי אדמו"ר (במאמרו
הידוע דבור-המתחיל "וקבל
היהודים"⁵ שנאמר ב'פורים
קטן' תרפ"ז⁶), דמשמעותה
הפנימית של המילה 'צווי'
(תצוה) הוא יצירת 'צותא'
וחבור⁷ בין המצוה לבין המצוה,
כלומר בין ישראל לקדוש ברוך הוא.
וזהו ההסבר מדוע הפסוק מדגיש את
חשיבותו של משה רבינו באומרו
'ואתה תצוה את בני ישראל',
כיוון שמשה הוא זה שיוצר את

בס"ד. שבת פרשת תצוה, יו"ד אדר-ראשון ה'תשמ"א*

1 ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן
2 זית זך כתיב למאור להעלות נר תמיד¹,
3 וידועים הדיוקים בזה² דבכל הצוויים שבתורה
4 נאמר צו את בני ישראל וכיוצא בזה, וכאן
5 נאמר ואתה תצוה את בני ישראל. ולהוסיף,
6 דהדיוק מה שנאמר ואתה תצוה הוא לא רק
7 בהלשון אלא גם בהתכן, דלשון ואתה תצוה
8 משמע שמשה הוא המצוה, וצריך להבין, הרי
9 משה הוא השליח למסר לישראל את צווי
10 הקב"ה, ולמה נאמר ואתה תצוה. גם צריך
11 להבין מה שנאמר ויקחו אליך, שיביאו השמן
12 למשה³ (אליך), דלכאורה, פיון שהעלאת הנרות
13 היתה על ידי אחרון, למה הצריך להביא את
14 השמן למשה. גם צריך להבין מה שנאמר שמן
15 גו' כתיב למאור, דלכאורה הנה ליה למימר
16 שמן גו' להאיר. גם צריך להבין, דבפסוק
17 שלאחר-זה⁴ נאמר מערב עד בקר וכאן נאמר
18 להעלות נר תמיד.

19 (ב) ומבאר פסוק קדושת מורי וחימי אדמו"ר
(במאמרו הידוע דבור-המתחיל
20 וקבל היהודים⁵ שנאמר ב'פורים קטן' תרפ"ז⁶),
21 דצווי (תצוה) הוא צותא וחבור⁷. וזהו ואתה
22 תצוה את בני ישראל, שמשה הוא מקשר

(* יצא לאור בקונטרס * פורים קטן – תשנ"ב**), "לקראת יום ג' שהוכפל בו כי טוב, פורים קטן . . יום א' פ' כי תשא.
ה'תשנ"ב".

1 ריש פרשתנו (תצוה). 2 אוה"ת פרשתנו (תצוה) ע' א'תקמא. ד"ה וקבל היהודים תרפ"ז ס"ג (סה"מ תרפ"ז ע' קיג.
ה'תשי"א ע' 182). 3 רמב"ן עה"פ. 4 פרשתנו כז, כא. 5 השייכות דהביאור בואתה תצוה גו' לוקבל היהודים גו' - ראה
לקמן ס"ט ואילך. 6 נדפס ב"התמים" חוברת ז לה, ג [שלו, ג] ואילך. סה"מ תרפ"ז ע' קי ואילך. ה'תשי"א ע' 180 ואילך.
- ראה שם ס"ד. 7 כ"ה גם בתור"א פרשתנו פב, א (עה"פ ואתה תצוה). ובכ"מ. וראה בהנסמן בסה"מ מלוקט ח"ג ע' עב
הערה 55.

(* קונטרס זה חילק כ"ק אדמו"ר שליט"א בידו הק' לכאורה מאנשים נשים וספ. **) על הדו"ח אודות הדפסת והפצת המאמר ענה כ"ק אדמו"ר
שליט"א: "ויה"ר שיפעל הפעולה הרצויה והזמ"ג וברי מזלי' כו'. אזכיר עה"צ".

ביאור בדרך אפשר

1 ה'צוותא', הוא זה שמקשר ומחבר את בני ישראל עם אור
 2 אין-סוף⁸. ועל ידי שמשה משפיע לישראל (כלומר שמקשר
 3 אותם עם אור אין-סוף), על ידי זה נעשה יתרון והוספה
 4 בדרגתו של משה. [הסיבה לכך שלמרות שדרגתו של משה רבינו היא
 5 למעלה מהעם, שלכן הוא זה שבכוחו
 6 להשפיע להם, אך דווקא על ידם נעשית
 7 בו רוממות יתירה, הרי זה נעוץ בקשר
 8 הנשמתי של משה רבינו עם בני ישראל.
 9 דמשה וישראל הם דגמת
 10 ראש ורגל, כמו שנגאמר⁹ על
 11 ידי משה רבינו 'שש מאות אלף
 12 רגלי העם אשר אנכי בקרב',
 13 דכל ישראל הם בבחינת
 14 הרגלים דמשה, ומשה הוא
 15 הראש שלהם. וכמו שבגוף
 16 אדם עם היות שהראש הוא מעל
 17 הרגלים והוא זה שמנהיגם אך ביחד עם
 18 זה הרגלים מוליכים את הראש
 19 למקום שהראש מצד עצמו
 20 אינו יכול להגיע לשם, כמו
 21 כן הוא במשה וישראל, שעל
 22 ידי ישראל (שהם הרגלים
 23 דמשה) דווקא על ידם מתנוסף
 24 עליו במשה. מהותה של עליה זו
 25 של משה רבינו הנגרמת על ידי השפעתו
 26 על בני ישראל רמוזה בלשון הפסוק
 27 דזהו מה שנגאמר 'שש מאות
 28 אלף רגלי העם אשר אנכי
 29 בקרב', שעל ידי רגלי העם'
 30 כלומר בני ישראל שהינם הרגלים של
 31 משה נמשך ומתגלה הגלוי
 32 ד'אנכי' בקרב שם משה
 33 המילה 'אנכי' רומזת להתגלות עצמותו
 34 של הקדוש ברוך הוא כנאמר 'אנכי ה'
 35 אלוהיך'¹⁰. וזהו ואתה תצוה
 36 את בני ישראל ויקחו אליך
 37 שמן זית גוי, דעל ידי שמשה יצוה'
 38 ויקשר את בני ישראל עם אור אין-סוף, על ידי זה יביאו
 39 בני ישראל שמן זית למשה ('ויקחו אליך'), כלומר שיוסיפו
 40 תוספות אור במשה.
 41 ג) ולבאר זה, מקדים בהמאמר¹¹ שמשה רבינו

ביאור בדרך אפשר

מ'הימנא', דשני פרושים בזה. פירוש אחד הוא 'רועה נאמן'. רועה
 נאמן פירושו שאינו נאמן רק לבעלי הצאן אלא הוא נאמן לצאן עצמם בכך
 שהוא מוסר את נפשו אפילו עבור כבשה אחת ואינו מוכן להחליפה באחרת.
 כמו כן משה רבינו שהוא רועה נאמן של ישראל. והפירוש השני
 הוא 'רועה אמונה' שמשמעותו היא,
 כשם שתפקידו של רועה צאן הוא
 להאכילם במרעה טוב ומזין, כך ישנו
 צורך להאכיל את נשמות ישראל
 במרעה של 'אמונה' וזו עבודתו של
 משה רבינו שהוא זן ומפרנס
 (=מכלכל) את ישראל בענין
 האמונה. הטעם לכך שישנו צורך
 בפעולתו של משה רבינו להאכיל את
 נשמות ישראל ב'אמונה', בו בזמן
 שלכאורה האמונה כבר קיימת בהם
 שהרי הם קבלו בירושה מאבותינו
 אברהם יצחק ויעקב, הסיבה לכך היא
 דהאמונה שישנה ב'ישראל
 מצד עצמם, ש'ישראל הם
 מאמינים בני מאמינים'¹², ללא
 פעולתו של משה רבינו אפשר
 שתהיה בבחינת מקיף, וזה
 שמשה רועה ומפרנס
 (=מכלכל) את ישראל בענין
 האמונה, משמעות הדבר הוא
 שהאמונה תהיה בפנימיות.
 הסברת המושגים 'מקיף' ו'פנימיות':
 הקשר בין שני דברים יכול להיות
 באופן 'פנימי' ובאופן 'מקיף'. כאשר
 האדם בא במגע עם דבר שביכולתו
 להפנימו, להכילו בתוכו ולהתאחד
 עימו אזי קשר זה הינו 'פנימי'. מה-
 שאין-כן כאשר הדבר נשאר מחוץ
 ליכולת האדם להכילו ואינו מתאחד
 עימו, הוא נשאר מחוצה לו. קשר זה
 הינו בבחינת 'מקיף'. קשר 'פנימי' בא
 לידי ביטוי בכך שמציאות האדם משתנה בהתאם לדבר עימו הוא נקשר
 ומתאחד. מה-שאינ-כן כאשר הקשר הוא באופן 'מקיף' מציאותו של האדם
 נשארת כמקודם. דוגמה לדבר: אדם השומע רעיון רוחני הקשור בסברה
 שכלית עמוקה, כאשר מדובר בסברה אשר ביכולת האדם להכילה בשכלו,
 להבינה ולהסבירה לעצמו היטב, אזי שכל האדם מתאחד עימה ועל-ידי-כך

(8) כ"ה בסד"ה ואתה תצוה עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' רנו). ובכ"מ. ובד"ה זה תרפ"ז ס"ד בתחלתו (ועד"ז רסט"ו) "תקשר את בני ישראל" ואינו מוסיף "עם אוא"ס". ויש לומר, דבהמאמר מפרש שמשה מקשר את בני ישראל עצמם, כדלקמן ס"א. (9) בהעלותך יא, כא. (10) ראה בכ"ז בד"ה הנ"ל תרפ"ז ס"ה. (11) סעיף ד. (12) שבת צז, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מתעדן ונעשה קרוב יותר לרוחניות. אך כאשר אין האדם מסוגל להכיל רעיון
 - 2 זה בשכלו, הרי למרות שהוא חש שמדובר בדבר עמוק והוא בהתפעלות מכך,
 - 3 מכל-מקום הרעיון נשאר מחוץ לשכלו כך שהאדם נשאר מגושם כמקודם.
 - 4 כמו כן כאשר מדובר אודות האמונה של יהודי בקדוש ברוך הוא. למרות
 - 5 שהאמונה קיימת באדם אך יתכן
 - 6 שאיננה מתאחדת עם מציאותו הגלויה,
 - 7 שכלו ורגשותיו. שכלו ורגשותיו אינם
 - 8 משתנים בעקבות אמונתו בה' אחד,
 - 9 אמונה זו לא מתקבלת אצלם. אופן זה
 - 10 של אמונה הוא בבחינת 'מקיף'.
 - 11 תפקידו של משה רבינו הוא לגרום
 - 12 לכך שהאמונה תאיר בנשמות ישראל
 - 13 באופן פנימי, שהאמונה תתאחד עם
 - 14 מציאותו הגלויה של יהודי ותחדור
 - 15 ותתקבל בשכלו וברגשותיו ובכל
 - 16 פעולותיו עד כדי כך שהם יהיו
 - 17 מתאימים לאמונתו בה' אחד. וזהו
 - 18 מה שכתוב בזהר¹³ "היה
 - 19 אמונה דלעילא יתן ויתפרנס
 - 20 מניה על ידך" (=אותה אמונה
 - 21 עליונה תהיה ניוונת ומכלכלת על ידך,
 - 22 כלומר על ידי משה), דזה
 - 23 שמשא זן ומפרנס את
 - 24 האמונה, משמעות הדבר הוא
 - 25 שמשא זן ומפרנס אותה
 - 26 בפנימיות. וממשא זן ומפרנס
 - 27 של כ"ק אדמו"ר הרי"צ, דזה
 - 28 שמשא זן ומפרנס את
 - 29 הפונה בזה היה לא רק כלפי
 - 30 משה רבינו בדורו אלא גם
 - 31 לאתפשטותא דמשה שבכל
 - 32 דור¹⁴ (=להתפשטות של משה
 - 33 שבכל דור) אשר בכל דור ודור ישנם
 - 34 צדיקים שבהם מתפשטת ומאירה
 - 35 נשמתו של משה רבינו והם גם כן
 - 36 בבחינת רעיא מהימנא, דראשי אלפי ישראל שבכל דור הם
 - 37 מחזקים את האמונה דישאל (שבדורם), שהאמונה
 - 38 שלהם תהיה בפנימיות. וכמו מרדכי¹⁵, שהיה
 - 39 האתפשטותא דמשה שבדורו, כמאמר רבותינו ז"ל¹⁶
 - 40 שמרדכי בדורו כמשה בדורו, עבודתו של מרדכי היתה בכך שגם
 - 41 בזמן גזרת המן, שלמור התורה וקיום המצוות אז היה
 - 42 קשור עם מסירות נפש, הקהיל קהלות ברבים לחזק את
 - 43 אמונתם של ישראל בה' ולעמד חזק בלמוד התורה
 - 44 וקיום המצוות. ובהמשך המאמר "יקבל היהודים", לאחרי שמבאר
 - 45 בארכה שמשא זן ומפרנס דיליה שבכל דור
- 13 ח"ג רכה, ב 14) תקו"ז תס"ט (קיב, א. קיד, א. 15) ראה בד"ה הנ"ל תרפ"ז ס"ג וסט"ו. 16) אסת"ר פ"ו, ב. 17) בד"ה
- (=וההתפשטות שלו שבכל דור) מחזקים את האמונה דישאל, מבאר¹⁷ הדיוק בלשון הפתוב "שמן גו' פתית למאור" (כאמור בסעיף א' הדיוק הוא בכך שהתורה אומרת שהצורך בשמן הוא 'למאור' ולא 'להאיר'), המשמעות הפנימית של זה היא: המילה 'פתית' רומזת על המצב בו נמצאים בני ישראל בגלות, והמילה 'למאור' רומזת על ההתגלות לה הם זוכים דווקא בעקבות כך. שבזמן הגלות, שאו כל אחד ואחד הוא נשבר ונדכא, שזו משמעות המילה 'פתית' במובן של 'שכירה', הרי דווקא על ידי זה מגיעים להתגלות של המדרגה הנקראת בשם 'מאור' (שהוא העצם) שמעלתה היא בכך שהיא למעלה ממהות של 'אור', היא המקור אשר ממנו נמצא האור. הסברת הדברים: במילה 'מאור' מכונה המקור של האור. לדוגמה, השמש עצמה לעומת האור היוצא ממנה נקראת בשם 'מאור' היות והיא המקור של האור. אחד ההבדלים בין המאור לאור הוא בכך שהמאור הינו הדבר עצמו לעומת האור שאינו אלא מציאות שחוצה הימנו, בדוגמת השמש עצמה לעומת האור שלה שהוא חוצה הימנה. לכן המושגים 'מאור' ו'אור' קשורים במושגים 'עצם' ו'גילויים', 'עצם' פירושו הדבר בעצמו, לעומת זאת 'גילויים' הם בדוגמת אור השמש שאינו אלא מה שמתגלה ממנה אך איננו השמש עצמה. דברים אלה הם בבחינת משל כלפי התגלותה של הנשמה האלוקית. כאשר מדובר אודות הנשמה האלוקית, ישנה מצד אחד דרגתה הגלויה בגוף האדם, דרגה זו קשורה בכוחותיו הגלויים של האדם, שכלו ומידותיו. דרגה זו היא בבחינת רובד ה'גילויים' שלה. לעומת זאת ישנה 'עצם הנשמה', כלומר הנשמה כמו שהיא בעצמה, אשר להיותה חלק אלוהי ממעל ממש הרי איננה שייכת ואיננה נתפסת כלל בגוף המוגבל ובכוחותיו הגלויים של האדם. כאמור, דווקא על ידי המצב של 'פתית' זוכים להתגלות ה'מאור', 'עצם הנשמה'. וצריך להבין את השייכות בין העניינים השונים המבוארים במאמר של כ"ק אדמו"ר הרי"צ. השייכות דהפרוש ב'פתית למאור' להמבאר (בהמאמר) לפני זה שמשא זן ומפרנס את האמונה שתהיה בפנימיות.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 (ד) וְהָיָה הַבָּאוֹר בַּפֶּסוֹק "וְאַתָּה תִּצְוֶה" בָּא (בַּהֲמֶאֱמָר) 1
 2 בְּהִמְשֵׁךְ לְהַמְבָּאֵר בְּתַחֲלַת הַמֶּאֱמָר, דְּפִירוּשׁ הַפֶּסוֹק שְׁנֵאמַר 2
 3 בַּמְּגִילָת אֶסְתֵּר "וְקִבֵּל הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר הִחֲלוּ לַעֲשׂוֹת" 18 3
 4 מִשְׁמַעוֹת הַפְּשׁוּטָה שֶׁל הַפֶּסוֹק הִיא שֶׁהַיְּהוּדִים קִבְּלוּ עַל עֲצָמָם אֶת מִצְוֹת חַג 4
 5 הַפּוּרִים לְדוּרֹת הַבָּאִים כְּשֶׁם שֶׁהִחֲלוּ 5
 6 לַעֲשׂוֹת בַּשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה. אֵךְ מִשְׁמַעוֹת 6
 7 הַפְּנִימִית שֶׁל הַפֶּסוֹק הוּא שֶׁקִּבְּלוּ 7
 8 מֶה שֶׁהִחֲלוּ בְּהִזְמֵן דְּמַתָּן 8
 9 תּוֹרָה 19 כְּלוּמָר הֵם קִבְּלוּ עַל עֲצָמָם 9
 10 לֹא רַק אֶת מִצְוֹת הַפּוּרִים אֲלָא אֶת כָּל 10
 11 הַתּוֹרָה כּוֹלָה, וּבִאֲפֻן יוֹתֵר נִעְלָה 11
 12 מִהַצּוּרָה בַּהֵם קִבְּלוּ זֹאת בְּמַתָּן תּוֹרָה 12
 13 עַל הַר סִינִי. דְּבִמְתָּן תּוֹרָה הִיָּתָה 13
 14 רַק הַהִתְחַלָּה (הַחֲלוּ לַעֲשׂוֹת), 14
 15 וּבִימֵי אַחֲשָׁרֹשׁ (בְּזִמְן גְּזִירַת 15
 16 הַמֶּן) הִיָּתָה הַקִּבְּלָה הַשְּׁלִימָה, 16
 17 וְקִבֵּל הַיְּהוּדִים. [וּפִירוּשׁ פְּנִימִי 17
 18 זֶה הוּא עַל-דֶּרֶךְ מֶאֱמָר רַבּוֹתֵינוּ 18
 19 ז"ל 20 עַל הַפֶּסוֹק 21 שְׁנֵאמַר גַּם 19
 20 כֵּן בַּמְּגִילָת אֶסְתֵּר "קִיָּמוּ וְקִבְּלוּ 20
 21 הַיְּהוּדִים", דּוֹרְשִׁים עַל כֵּן חֲז"ל 21
 22 שֶׁהַיְּהוּדִים קִיָּמוּ בְּזִמְן אַחֲשָׁרֹשׁ מֶה 22
 23 שֶׁקִּבְּלוּ כְּבָר בְּמַתָּן תּוֹרָה, דָּזָה 23
 24 שֶׁהִקְדִּימוּ אֶת אֲמִירַת 'נַעֲשֶׂה' 24
 25 לְנִשְׁמָע' בְּמַתָּן תּוֹרָה הִיָּתָה 25
 26 רַק הַקִּבְּלָה שֶׁל הַתּוֹרָה אֵךְ קִבְּלוּ 26
 27 זֶה יִכְלָה לְהַתְּעָרֵר, וּבִימֵי 27
 28 אַחֲשָׁרֹשׁ 22 קִיָּמוּ מֶה 28
 29 שֶׁקִּבְּלוּ 23 מִשְׁמַעוֹת 'קִיּוּם' זֶה הִיא 29
 30 נִתְּנָה תּוֹקֵף לְקַבְּלָה שֶׁקִּיבְּלוּ עַל עֲצָמָם 30
 31 בְּתַחֲלִילָה]. וּמִדִּיק בַּהֲמֶאֱמָר, 31
 32 שֶׁלֹּאֲוֹרָה הוּא דְּבָר פְּלִא 24, 32
 33 דְּבִמְתָּן תּוֹרָה הִיָּתָה יִשְׂרָאֵל 33
 34 בְּתַכְלִית הָעֲלִי, וְהָיָה אִי 34
 35 אֲצֵלָם גְּלוֹי אֲלֻקִּית בְּדִרְגָּא 35
 36 הִכִּי נִעְלִית [דְּנוֹסָף לָזָה שָׁגַם 36
 37 קוֹדֵם מַתָּן תּוֹרָה הִיָּתָה גְּלוֹיִים 37
 38 וְרוּחָנִים נִעְלִים בְּיוֹתֵר, הַגְּלוֹי 38

הנ"ל תרפ"ז סט"ו. (18) אסתר ט, כג. (19) כ"ה גם ברד"ה וקבל היהודים בתו"א מג"א צו, ג. ובכ"מ - נסמנו ברד"ה וקבל היהודים ה'תשי"א (סה"מ מלוקט ח"ג ע' סז הערה 4). (20) שבת פח, א. (21) אסתר ט, כז. (22) מהמשך הענינים בהמאמר ובתו"א שבהערה הבאה (וראה גם תו"א שם צט, רע"א. ובכ"מ) משמע, דזה שקבלוה בימי אחשורוש הוא בזמן הגזירה. ובפרש"י ד"ה בימי אחשורוש "מאהבת הנס שנעשה להם". ואולי יש לומר דשני ענינים בזה - ראה לקמן ס"ט. (23) כ"ה גם בתו"א מג"א צח, א דוקבל היהודים את אשר החלו לעשות הוא ע"ד "קיימו מה שקבלו" - אף שלכאורה הם שני ענינים שונים, ראה סה"מ מלוקט שם הערה 4. (24) הביאור בדיוק לשון זה - ראה ד"ה וקבל היהודים דפורים קטן ה'תשל"ח ס"א (סה"מ מלוקט ח"א ע' שיז). (25) ראה ב"ר פט"ז, ה "כל המלכיות נקראו על שם מצרים על שם שהם מצירות לישראל".

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 חֲסִי-וְשָׁלוֹם [בְּמִבְּאֵר בְּתוֹרָה אִוֵּר²⁷, שְׂבָאָם הָיוּ מְמִירִים
2 דָּתָם לֹא הָיוּ עוֹשִׂים לָהֶם כְּלוֹם, כִּי הִגְזְרָה הָיְתָה רַק עַל
3 הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל אֱלֹהֵי שְׂאִינִם יְהוּדִים אֲלֵא עֲבָרִים. יְהוּדִים הֵם אֱלֹהֵי
4 הַכּוֹפְרִים בַּעֲבוּדַת-זוֹרָה, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא עָלְתָה עַל דַּעְתָּם
5 מִחֲשֶׁבֶת חוּץ כְּלוֹמֵר מַחֲשָׁבָה
6 אִוֵּדוֹת הִמְרַת דָּת חֲסִי-וְשָׁלוֹם].
7 וַיִּתִּירָה מִזֹּו מַסִּירוֹת נִפְשָׁם הִיטָה לֹא רַק
8 עַל עֲצֵם אִמּוֹנָתָם בְּה' אֲלֵא הָיָה לָהֶם
9 מַסִּירוֹת נִפְשָׁם גַּם עַל קִיּוֹם
10 הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת²⁸, וְעַד כִּדִּי כִּךְ
11 שֶׁהִקְהִילוּ קְהֵלוֹת בְּרַבִּים
12 לְלַמֵּד תּוֹרָה בְּמַסִּירוֹת
13 נִפְשָׁם²⁹].
14 הַמַּסִּירוֹת נִפְשָׁם שְׁלָהֶם הָיְתָה
15 עַל יְדֵי מְרַדְכִי הַיְּהוּדִי,
16 שְׂכָאמֹר הוּא הִיָּה מִשָּׁה שְׂבָדוּרִי.
17 וְעַל פִּי הָאִמּוֹר אִוֵּדוֹת גִּדּוֹל הַמַּעֲלָה
18 שְׁהִיָּה קִיַּמַת דְּוִקָא בַּעֲבוּדַת ח' בִּזְמַן
19 גִּירַת הַמֶּן כִּיּוֹן שְׁהִיָּה הִיטָה מִתּוֹךְ
20 מַסִּירוֹת נִפְשָׁם וְהוּא הַהִסְכָּר לִכְךָ
21 ש' וְקִבְּלָה הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר
22 הִחֲלוּ לַעֲשׂוֹת, דְּבִמְתַּן תּוֹרָה
23 הָיְתָה רַק הַהִתְחַלָּה, וּבִזְמַן
24 גִּירַת הַמֶּן הָיְתָה הַקִּבְּלָה, כִּי
25 עַל יְדֵי שְׁהִיָּה לָהֶם אִזֹּ
26 מַסִּירוֹת נִפְשָׁם בְּפִעֻלָּה עַל תּוֹרָה
27 וּמִצְוֹת נִתְעַלִּי (בְּעֵנִין זֶה)
28 לְמַדְרָגָה נִעְלִית יוֹתֵר מִכְּמוֹ
29 שְׁהִיָּה בִּזְמַן מִתּוֹן תּוֹרָה, וְלִכֵּן
30 אִזֹּ דְּוִקָא הָיְתָה הַקִּבְּלָה
31 הַשְׁלִימָה שֶׁל הַתּוֹרָה, וְקִבְּלָה
32 הַיְּהוּדִים.
33 בַּסַּעֲיָף הַקּוֹדֵם לְמִדּוֹנֵי שְׂצִירָךְ לְהַבִּין אֵת
34 הַקֶּשֶׁר בֵּין הָעֵנִינִים הַשּׁוֹנִים הַמְּבֹאֲרִים
35 בַּמֶּאֱמָר שֶׁל כ"ק אֲדוֹמ"ר הַרִי"צ,
36 הַפִּירוּשׁ הַפְּנִימִי בַּמִּילִים 'בְּתִית לְמִאֲוִר'
37 וְתַפְקִידוֹ שֶׁל מִשָּׁה רַבִּינוּ בְּתוֹר 'רַעֲיָא
38 מִהִמְנָא'.
39 וְלִכְאֲוָרָה יֵשׁ לֹמֵר, שֶׁהַפְּרוּשׁ
40 ב'בְּתִית לְמִאֲוִר', וְהוּא שְׂעַל-
- יְדֵי מִצַּב שֶׁל 'בְּתִית' (כּו הָאֲדָם נִשְׁבָּר וְנִדְכָּא) דְּוִקָא עַל יְדֵי כִּךְ
מַגִּיעִים לְהַתְגַּלּוֹת ה' מִאֲוִר, הָרִי הִיָּה נִיתָן לֹמֵר שֶׁעֲנִינֵי זֶה אֵינָנו קְשׁוֹר
עִם הַסְּבֵרַת תַּפְקִידוֹ וְעַבְדּוּתוֹ שֶׁל מִשָּׁה רַבִּינוּ בְּתוֹר 'רַעֲיָא מִהִמְנָא' אֲלֵא הוּא
בְּאִוֵּר עַל זֶה שְׂבָדוּרִי דְּוִקָא הִגְזְרָה הִגְזְרָה דְּוִקָא בְּאִוֵּר נִפְשָׁם בְּאִוֵּר
נִעְלָה בְּיוֹתֵר³⁰. כִּי מַסִּירוֹת
נִפְשָׁם הִיא דְּבַר הַנּוֹבַע מִצַּד עֲצָם
הַנִּשְׁמָה שְׂכָאמֹר בַּסַּעֲיָף ג' הִיא
דְּרָגָה כְּזוֹ נִפְשָׁם שֶׁלְּמַעְלָה מְגֻלִּי,
אֲשֶׁר הִיא נִקְרָאת בְּשֵׁם 'מִאֲוִר'
(שְׂמִמְנוּ נִמְצָא הָאִוֵּר), וְעַל
יְדֵי שְׁהִיָּה אִזֹּ בַּעֲקֻבוֹת קוּשִׁי הַגִּזְרִיָּה
בְּמִצַּב ד'בְּתִית' (נִשְׁבָּר
וְנִדְכָּא), נִתְגַּלָּה עֲצָם הַנִּשְׁמָה,
'מִאֲוִר'. אֲבָל מִהִמְשָׁף וְסִדֵּר
הָעֵנִינִים בְּהַמְאָמֵר "וְקִבְּלָה
הַיְּהוּדִים" שֶׁהַפְּרוּשׁ ב'בְּתִית
לְמִאֲוִר' בָּא בַּמֶּאֱמָר דְּוִקָא
לְאַחֲרֵי הָעֵנִין ד'רַעֲיָא
מִהִמְנָא', מִכֵּךְ מִשְׁמַע, דְּעֵנִין
'בְּתִית לְמִאֲוִר' שִׁיף גַּם לְתַפְקִיד
ה'רַעֲיָא מִהִמְנָא', כְּלוֹמֵר לְזֶה
שְׂמִשָּׁה זֶן וּמִפְּרִיגִס אֵת
הָאִמּוֹנָה שֶׁתְּהִיָּה בְּפִנִּימִיּוּת.
(ה) בַּסַּעֲיָף זֶה מְבֹאֵר הַקֶּשֶׁר בֵּין
עַבְדּוּתוֹ שֶׁל מִשָּׁה רַבִּינוּ בַּהֲחֹדֶרֶת
הָאִמּוֹנָה בְּפִנִּימִיּוּת לִבֵּן גִּילּוֹי עֲצָם
הַנִּשְׁמָה.
וְיֵשׁ לְבָאֵר זֶה עַל פִּי הַדִּיּוּעַ³¹
דְּזֶה שִׁישְׁרָאֵל מִאֲמִינִים
בְּאַלְקוֹת בְּאִמּוֹנָה פְּשׁוּטָה
וְאִין צְרִיכִים רְאִיּוֹת עַל זֶה
הוּא מִצַּד שְׁנֵי טַעְמִים.
הַסְּבֵרַת הַדְּבָרִים הָאִמּוֹרִים לְקַמֵּן:
כָּאמֹר בַּסַּעֲיָף ג', בְּנִשְׁמָה אֲלֹקִית
יִשְׁנֵן דְּרָגוֹת שׁוֹנוֹת, אֲשֶׁר עֲצָם הַנִּשְׁמָה
לְמַעֲלָה מְכֻלֵּן. יִשְׁנֵן חֶלֶק הַנִּשְׁמָה
הַקֶּשֶׁר בְּגוֹף הָאֲדָם וּבְכּוֹחוֹתָיו
הַגִּלּוּיִים. לְמַעֲלָה מִמֶּנּוּ יִשְׁנֵן חֶלֶק
הַנִּשְׁמָה שְׂאִינֵנו נִתְפַּס כֻּלּוֹ בְּגוֹף הַגִּשְׁמִי.
אִךְ עֲצָם הַנִּשְׁמָה הִיא לְמַעֲלָה מִכֻּל

(27) מג"א צא, ב. צז, א. צט, ב. וראה גם במקומות שנשמנו בסה"מ מלוקט ח"ג ע' סח הערה 12. 28) שזהו חידוש גדול יותר, כי בנוגע לאמונה, גם קל שבקלים מוסר נפשו (תניא פ"ח. ובכ"מ). 29) שזהו חידוש גדול עוד יותר, כמובן בפשטות. 30) ראה הערות הקודמות. 31) ראה המשך תער"ב ח"א פס"א (ע' קיד). וראה גם המשך הנ"ל ח"ב ע' א'קפב "האמונה כו' משום דמזלי חזי, דהנשמה כמו שהיא למעלה היא רואה כו', וכן ענין האמונה שמצד עצם הנשמה".

שבת פרשת תצוה, יו"ד אדר-ראשון, ה'תשמ"א

ביאור בדרך אפשר

ב'תבנית' מסוימת השונה מזו של שאר האיברים. לכל איבר יש את תפקידו הפרטי המיוחד לו. לעומת זאת נשמת האדם אינה איבר נוסף, היא מהותו הפנימית של האדם הנמצאת בתוך האיברים כולם. נשמת האדם אינה קשורה ב'תבנית' כזו או אחרת של איבר מסוים, באותה מידה שאינה מוגדרת בתבנית של 'רגליים' כך גם אינה מוגדרת בתבנית של 'ראש', היא למעלה מ'רגליים' והיא למעלה מ'ראש'. אך ביחד עם זה היא הנשמה של ה'ראש' והיא הנשמה של ה'רגליים'. היא המהות הפנימית של הרגליים ושל הידיים ושל כל אחד מאיברי האדם. כאמור בסיפור, מצד אחד ה'סבא' איננו הראש ואיננו הידיים, אך ביחד עם זה ה'סבא' זוהי נשמתו הנמצאת ומתגלה בתוך האיברים כולם. כל כולו של הסבא נמצא בכל אחת משתי ידיו, ברגליו וכו'.

כמו כן, כאשר מדובר אודות הנפש האלוהית, ישנן מצד אחד הדרגות השונות הקיימות בה שהן בדוגמת האיברים שלה, וישנה 'עצם הנשמה' שמעבר אליהן. 'עצם הנשמה' אינה דרגה נוספת, היא מעבר לכל הדרגות.

הדרגות השונות קשורות ב'תבניות' רוחניות שונות, חלק הנשמה שבגוף מוגבל ב'תבנית' הקשורה בכוחותיו הגלויים של האדם, חלק הנשמה שלמעלה מהגדר מוגדר אף הוא ב'תבנית' הקשורה ברוחניות של עולמות עליונים, לעומת זאת 'עצם הנשמה' מופשטת מכל 'תבנית' שהיא. אך ביחד עם זה 'עצם הנשמה' היא הנקודה הפנימית והיא בבחינת ה'נשמה' של הדרגות כולן.

ויש לומר, דמהחלוקים שבין שני הפאורים (הענינים) הוא, דהאמונה הקיימת בהנשמה המלפשת בגוף הפאה כתוצאה מראית הנשמה שלמעלה, הרי הצורה בה קיימת אמונה זו בגוף היא בבחינת מקיף כאמור בסעיף ג' בחינת מקיף פירושה שהאדם חש בה ומתפעל ממנה אך אין זה מתקבל בכוחותיו הגלויים, שכלו ורגשותיו וכל פעולותיו אינם משתנים בעקבות אמונה זו. דכיון שרוחניותה של הנשמה שלמעלה היא קשורה ב'תבנית' כזו שלמעלה משייכות להתלבשות בגוף לכן פעלתה בהנשמה המלפשת בגוף אינה יכולה להתקבל ב'תבניות' המצומצמות של הכוחות הגלויים ולכן היא בבחינת מקיף. ובכדי שהאמונה (בהנשמה המלפשת בגוף) תהיה בפנימיות כלומר שהאמונה תתקבל ותיקלט גם בשכלו ורגשותיו של האדם ותחדור בכל פעולותיו, הוא דווקא על ידי גלוי נקודה עמוקה יותר בנשמה שהיא ההתקשרות עצמית דעצם הנשמה. פי עצם הנשמה עם היותה מצד מהותה

הדרגות האמורות. ביתר ביאור: אודות הנשמה האלוהית נאמר בספר התניא שהיא חלק אלוהי ממעל ממש אך ביחד עם כך נאמר עליה שהיא בבחינת "אלוקות כפי שנעשה בבחינת נברא" כלומר במהותה הפנימית היא חלק אלוהי אך בחיצוניותה היא בעלת 'תבנית' של נברא בעל מציאות לעצמו.

הדרגות השונות הקיימות בנשמה האלוהית, זו שבגוף וזו העליונה יותר, קשורות בחלק זה של הנשמה האלוהית. הדרגה התחתונה ככולה במסך החומר של הגוף ולכן אינה רואה אלא את הגשמיים שסובבת אותה. לעומתה הדרגה העליונה יותר רואה את אור ה' אשר אין מקום פנוי ממנו. אך עצם הנשמה זוהי פנימיותה של הנשמה אשר היא ואלוקות הינם דבר אחד ממש.

אמונתו של יהודי נובעת משני טעמים. טעם אחד הוא לפי שמוזליהו (לפי שמוזלם רואה). 'מזל' הינו כינוי לחלק הנשמה שלמעלה מהגוף, כלומר דהנשמה שלמעלה רואה אלקות (וכאמור לקמן בסעיף הבא שראיה גורמת להתאמתות חזקה שלמעלה מזו הנגרמת על ידי שכל), וזה פועל בהנשמה שבגוף האמונה באלקות. ועוד פאור מניין נובעת האמונה של היהודי, דשרש האמונה הוא מעצם הנשמה (שלמעלה גם ממוזליה חזי). וזה שפעם הנשמה מקשרת באלקות היא ההתקשרות עצמית (שאינה תלויה בסבה חיצונית, גם לא בענין הראיה שלמעלה משכל. כלומר זו התקשרות הקיימת בה מצד עצמה להיותה חלק אלוהי ממעל ממש, כך שאלוקות זה היא והיא זו אלוהות).

הסברת הדברים האמורים לקמן:

כאשר מדובר אודות הקשר בין הדרגות השונות של הנשמה, הרי זה בדומה לקשר הקיים בין חלקי האדם אשר מהם מציאותו מורכבת, איברי גופו ונשמתו. הדבר יובן בבהירות באמצעות הסיפור הבא: פעם, להיות אדמו"ר הצמח צדק ילד, ישב בחיקו של סבו, אדמו"ר הזקן וקרא "סבא, סבא!". ויאמר לו סבו "איפה הוא סבא?" הצביע הילד על ראש הסבא. אמר הסבא: "זהו הראש של סבא, אך היכן סבא?" הצביע הילד על ידיו של הסבא: "הנה סבא". אמר הסבא: "אלה הן ידיו של סבא, אך היכן סבא?" וכך חזר הדבר על עצמו בצורות שונות. ירד הילד מברכיו של סבו והסתתר מאחורי הדלת. לפתע צעק "סבא! סבא!" פנה אליו אדמו"ר הזקן "מה?" אמר הילד "הנה זהו סבא".

הסברת הדברים: מציאות האדם כוללת את איברי גופו ואת נשמתו. האיברים שונים זה מזה מן הקצה אל הקצה. כל אחד מאיברי גוף האדם מוגדר

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 למעלה מכל דרגה שהיא, אך דווקא **היא העצם** (=העצמיות והפנימיות)
- 2 **של הנשמה המלכשת בהגוף, ולכן, האמונה דהנשמה**
- 3 **המלכשת בהגוף שקיימת בה מצד עצם הנשמה היא**
- 4 **בפנימיותה.**
- 5 בסוף סעיף ד' למדנו שמוכרח להיות
- 6 קשר בין פעולתו של משה רבינו בתור
- 7 'רועה אמונה' לבין מצב ה'שבירה'
- 8 הקיים בזמן הגלות, לכאורה מדובר
- 9 בדברים הקשורים ברבדים שונים
- 10 לחלוטין של הנפש. תפקידו של 'רועה
- 11 אמונה', להחזיר את האמונה
- 12 בפנימיות, קשור ברובד הגלוי של
- 13 האדם. לעומת זאת ה'כתית' וה'שבירה'
- 14 שבזמן הגלות קשורים ב'עצם הנשמה'.
- 15 אך על פי מה שמדמנו בסעיף זה אשר
- 16 דווקא האמונה הנובעת מעצם
- 17 הנשמה קשורה בפנימיות האדם יובנו
- 18 הדברים.
- 19 **ועל פי זה יש לבאר קשר**
- 20 **הענינים שבהמאמר "ויקבל**
- 21 **היהודים", שביאור הענין**
- 22 **ד(כתית) למאור שזו התגלותה**
- 23 **של עצם הנשמה בא בהמשך**
- 24 **לבאור הענין ד'רעיא**
- 25 **מהימנא' דבר המוכיח שיש קשר**
- 26 **ביניהם, כי זה שמשה זן**
- 27 **ומפרנס את האמונה שתהיה**
- 28 **בפנימיותה הוא על ידי שהוא**
- 29 **מגלה את עצם הנשמה**
- 30 **(שלמעלה ממזליה חזי), אשר**
- 31 **כאמור בסעיף ד' 'עצם הנשמה' לעומת**
- 32 **הכוחות הגלויים נקראת בשם**
- 33 **'מאור' שלמעלה מ'אור'.**
- 34 **ומה שנאמר בפסוק "כתית**
- 35 **למאור", ומבאר הרי בהמאמר**
- 36 **שבכדי להגיע לה'מאור' הוא**
- 37 **על ידי הענין ד'כתית' שקיים**
- 38 **דווקא בזמן הגלות ולא בזמן של**
- 39 **משה רבינו במדבר אשר אז לא היה**
- 40 **מצב של 'כתית', הביאור בכך הוא,**
- 41 **כי למרות שעצם הנשמה מתבטאת**
- 42 **ביכולת להחזיר את האמונה בפנימיות**
- 43 **אך עקר הגלוי והביטוי ד'עצם הנשמה ('מאור') הוא מתגלה**
- 44 **בענין המסירות נפש (שעקרו הוא בזמן הגלות), כדלקמן.**
- 1 **(ו) והענין הוא, הסברת הקשר בין גילוי עצם הנשמה למסירות נפש,**
- 2 **דהאמונה ד'ישראל היא באופן שהוא מוסר נפשו על**
- 3 **זה, הוא (בעקר) בהאמונה שמצד עצם הנשמה. דכאשר**
- 4 **מדובר אודות האמונה התחתונה יותר, הנובעת מצד זה שהוא רואה**
- 5 **(מזליה חזי), הגם שהיא**
- 6 **בתוקף גדול [פידוע**
- 7 **דהתאמתות שנגרמת מצד**
- 8 **הראיה, שהאדם לא רק הבין בשכלו**
- 9 **שכך הדבר אלא הוא גם ראה זאת**
- 10 **בעצמו היא התאמתות גדולה**
- 11 **ביותר³³, מפל-מקום, פיון**
- 12 **שהאמונה שלו באופן הזה היא**
- 13 **נובעת מצד סבה חיצונית (מצד**
- 14 **זה שרואה) ואינה קשורה**
- 15 **עם עצם מציאותו מציאותו של**
- 16 **האדם והאלוקות הינם שני דברים**
- 17 **נפרדים, והקשר ביניהם נגרם על ידי**
- 18 **שהם רואים זה את זה, לכן אינו**
- 19 **מכרח שימסור נפשו על זה**
- 20 **כיוון שאינו חש שעצם קיומו תלוי**
- 21 **בקשר שלו עם אלוקות, ואם כן זה**
- 22 **שכסופו של דבר האמונה**
- 23 **ד'ישראל היא באופן שהוא**
- 24 **מוסר נפשו על זה הוא מפני**
- 25 **שהיא נובעת מעצם הנשמה, אשר**
- 26 **ברובד זה האמונה באלקות**
- 27 **היא העצם שלו מבחינת עצם**
- 28 **הנשמה אין לה קיום בלי אלוקות,**
- 29 **אלוקות זה היא והיא זה אלוקות,**
- 30 **ולכן אמונה זו היא באופן כזה שאי**
- 31 **אפשר כלל שיכפר חס-**
- 32 **ושלום וממילא הוא מוסר את נפשו.**
- 33 **על פי האמור שתפקידו של משה רבינו**
- 34 **הוא לגלות את האמונה הנובעת מעצם**
- 35 **הנשמה, יובן בעומק יותר הקשר**
- 36 **הפנימי בין משה רבינו עצמו לבין**
- 37 **הצדיקים בדורות שלאחריו שהם**
- 38 **בבחינת 'ההתפשטות שלו', למרות**
- 39 **שצורת עבודתם שונה.**
- 40 **ועל פי זה יש לבאר מה**
- 41 **שכתוב בהמאמר "ויקבל**
- 42 **היהודים" דהה' שמשה הוא**
- 43 **'רעיא מהימנא' (כאמור בסעיף ג') שהוא זן ומפרנס את**
- 44 **האמונה) הוא גם בנוגע לרועי ישראל שבכל דור (שהם**

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 נקראים בשם אֶת־פִּשְׁטוּתָא דְּמֹשֶׁה שְׂבָכָל דְּרָא שְׁהֵם מְחֻזְקִים
2 אֶת־הָאֻמּוֹנָה דִּישְׂרָאֵל שִׁיעֲמָדוּ בְּמִסִּירוֹת נָפֶשׁ בְּקִיּוֹם הַתּוֹרָה
3 וּמִצְוֹת. דְּלִכְאוּרָה צוֹרֶת עֲבוּדָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבִּינוּ וְצוֹרֶת עֲבוּדָתָם שֶׁל
4 הַצִּדִּיקִים שֶׁלֹּאֲחֲרָיו שׁוֹנֶה, שְׁהִי זֶה שְׁמֹשֶׁה זָן וּמִפְרִינֵס אֶת־הָאֻמּוֹנָה
5 הוּא (פְּמִבְאָר בְּכֻמָּה
6 מְקוּמוֹת³⁴ וְגַם בְּמֶאֱמָר זֶה
7 עֲצָמוֹ³⁵) עַל יְדֵי שְׁמִשְׁפִּיעַ
8 לִישְׂרָאֵל דַּעַת בְּאַלְקוֹת שְׁתַּהִי
9 לַהֵם הַבְנָה בִּשְׂכָל וְהוֹרֵגֶשׁה בִּלְב
10 בְּאַלְקוֹת, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה בָּאָה
11 הָאֻמּוֹנָה בְּפִנְיָמִיּוֹת, זֹאת אוֹמֶרֶת
12 שְׁעִיקָר הַתַּעֲסָקוֹתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבִּינוּ עִם
13 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִיא בְּרוּבֵד שֶׁל הַכּוֹחֹת
14 הַגְּלוּיִים שֶׁלָּהֶם. לְעוֹמֶת זֹאת זֶה
15 שְׁרוּעֵי יִשְׂרָאֵל שְׂבָכָל דּוֹר
16 מְחֻזְקִים הָאֻמּוֹנָה (הַמְּבֹאָר
17 בְּמֶאֱמָר זֶה³⁶) אֵין זֶה בִּכְךָ שֶׁהֵם
18 עוֹסְקִים בְּלַהֲסִבֵּי אֶת־הַדְּבָרִים בִּשְׂכָל
19 וּלְיִשְׁבֵּם בְּרֹגֶשׁ הַלֵּב, אֲלֵא תַּפְקִידִם
20 הוּא שְׁהָאֻמּוֹנָה דִּישְׂרָאֵל
21 תַּהִיָּה בְּאוֹפֶן דְּמִסִּירוֹת נָפֶשׁ,
22 אֲשֶׁר מִסִּירוֹת נָפֶשׁ קְשׁוּרָה עִם
23 הַתַּעֲוִירוֹת עֲצֵם הַנֶּפֶשׁ שֶׁלְּמַעַל
24 מִהַכּוֹחֹת הַגְּלוּיִים. וְעַל פִּי הַנֶּ"ל
25 בְּסֵעִף ה' אֲשֶׁר גַּם הִיכּוֹלַת לַחֲדָדִיר אֶת
26 הָאֻמּוֹנָה בְּכּוֹחֹתָיו הַגְּלוּיִים שֶׁל הָאֲדָם
27 קְשׁוּרָה בִּגְלוּיֵי הָאֻמּוֹנָה הַנוֹבַעַת מֵעֲצֵם
28 הַנֶּשְׁמָה, יֵשׁ לּוֹמֵר, שְׁעֶקֶר
29 הָעֲנִיָּן דִּירְעִיָּא מְהִימָנָא הוּא
30 זֶה שֶׁהוּא זָן וּמִפְרִינֵס אֶת
31 הָאֻמּוֹנָה עֲצָמָה, כְּלוּמֹר
32 שְׁהָאֻמּוֹנָה שֶׁאֲצֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
33 תַּהִיָּה לֹא רַק דְּרֹגַת הָאֻמּוֹנָה כְּמוֹ
34 שֶׁהִיא מִצַּד הַגְּלוּיִים (כְּלוּמֹר
35 מִצַּד זֶה שְׁהַנֶּשְׁמָה שְׁלִמְעַלָּה
36 רוּאָה אֲלֻקוֹת) אֲלֵא שְׁתֵּאִיר בְּהֵם
37 הָאֻמּוֹנָה שֶׁמִּצַּד עֲצֵם הַנֶּשְׁמָה.
38 וְזֶה שְׁכּוֹפֵעַל מֹשֶׁה מְמַשִּׁיךְ אֶת
39 הָאֻמּוֹנָה בְּפִנְיָמִיּוֹת (כְּלוּמֹר
40 הַתַּעֲסָקוֹתוֹ בְּלַחֲדָדִיר וּלְיִשְׁבֵּם אֶת
41 הַדְּבָרִים בְּדַעַת וְהַשְׁגָּה) הוּא
42 תּוֹצֵאָה מִזֶּה שֶׁהוּא זָן
- 1 יִשְׂרָאֵל שְׂבָכָל דּוֹר (אֶת־פִּשְׁטוּתָא דְּמֹשֶׁה שְׂבָכָל
2 דְּרָא) שְׁהֵם מְחֻזְקִים אֶת־הָאֻמּוֹנָה דִּישְׂרָאֵל
3 שִׁיעֲמָדוּ בְּמִסִּירוֹת נָפֶשׁ בְּקִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת.
4 דְּלִכְאוּרָה, זֶה שְׁמֹשֶׁה זָן וּמִפְרִינֵס אֶת־הָאֻמּוֹנָה
5 הוּא (פְּמִבְאָר בְּכֻמָּה מְקוּמוֹת³⁴ וְגַם בְּמֶאֱמָר זֶה
6 עֲצָמוֹ³⁵) עַל יְדֵי שְׁמִשְׁפִּיעַ לִישְׂרָאֵל דַּעַת
7 בְּאַלְקוֹת שְׁעַל-יְדֵי-זֶה בָּאָה הָאֻמּוֹנָה בְּפִנְיָמִיּוֹת,
8 וְזֶה שְׁרוּעֵי יִשְׂרָאֵל שְׂבָכָל דּוֹר מְחֻזְקִים הָאֻמּוֹנָה
9 (הַמְּבֹאָר בְּמֶאֱמָר זֶה³⁶) הוּא שְׁהָאֻמּוֹנָה דִּישְׂרָאֵל
10 תַּהִיָּה בְּאִפֶּן דְּמִסִּירוֹת נָפֶשׁ. וְעַל פִּי הַנֶּ"ל יֵשׁ
11 לּוֹמֵר, וְעַל דְּרֵעִיָּא מְהִימָנָא הוּא זֶה
12 שֶׁהוּא זָן וּמִפְרִינֵס אֶת־הָאֻמּוֹנָה עֲצָמָה, שְׁהָאֻמּוֹנָה
13 תַּהִיָּה לֹא רַק כְּמוֹ שֶׁהִיא מִצַּד הַגְּלוּיִים (מִצַּד זֶה
14 שְׁהַנֶּשְׁמָה שְׁלִמְעַלָּה רוּאָה אֲלֻקוֹת) אֲלֵא מִצַּד
15 עֲצֵם הַנֶּשְׁמָה. וְזֶה שְׁמֹשֶׁה מְמַשִּׁיךְ אֶת־הָאֻמּוֹנָה
16 בְּפִנְיָמִיּוֹת (בְּדַעַת וְהַשְׁגָּה) הוּא תּוֹצֵאָה מִזֶּה
17 שֶׁהוּא זָן וּמִפְרִינֵס אֶת־הָאֻמּוֹנָה עֲצָמָה (הַמְּשַׁכֵּת
18 וְגַלּוּיֵי הָאֻמּוֹנָה כְּמוֹ שֶׁהִיא מִצַּד עֲצֵם הַנֶּשְׁמָה).
19 וְכַנֶּ"ל (סֵעִיף ה'), דִּהְמִשְׁכֵּת הָאֻמּוֹנָה בְּפִנְיָמִיּוֹת
20 (בְּדַעַת) הוּא עַל יְדֵי גְלוּיֵי הַהִתְקַשְּׁרוֹת עֲצָמִית
21 דַּעַת הַנֶּשְׁמָה. וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לּוֹמֵר, דְּבִזְזָה
22 שְׁבִהֲדוֹרוֹת שְׁהַצְּרָכוֹ לְמִסִּירוֹת נָפֶשׁ בְּפִעַל חֻזְקוֹ
23 רוּעֵי יִשְׂרָאֵל (אֶת־פִּשְׁטוּתָא דְּמֹשֶׁה) אֶת־הָאֻמּוֹנָה
24 דִּישְׂרָאֵל שְׁתַּהִיָּה בְּמִסִּירוֹת נָפֶשׁ, נִתְּגַלָּה הָעֲנִיָּן
25 דִּירְעִיָּא מְהִימָנָא (בְּעֲנִיָּן זֶה³⁷) עוֹד יוֹתֵר מִבְּמֹשֶׁה
26 עֲצָמוֹ. כִּי הַמְּשַׁכֵּת וְגַלּוּיֵי הָאֻמּוֹנָה כְּמוֹ שֶׁהִיא
27 מִצַּד עֲצֵם הַנֶּשְׁמָה [שְׁעַל יְדֵי מֹשֶׁה וְאֶת־פִּשְׁטוּתָא
28 דִּילָיָה שְׂבָכָל דְּרָא], עֶקֶר הַתְּגַלּוּתָהּ הוּא מִסִּירוֹת
29 נָפֶשׁ בְּפִעַל.
30 וְהִנֵּה יְדוּעַ שְׁהַמִּסִּירוֹת נָפֶשׁ בְּפִעַל עַל תּוֹרָה
31 וּמִצְוֹת שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל הִיָּתָה בְּפוּרִים
- 43 וּמִפְרִינֵס אֶת־הָאֻמּוֹנָה עֲצָמָה (זוֹ תּוֹצֵאָה שֶׁל הַמְּשַׁכֵּת וְגַלּוּיֵי
44 הָאֻמּוֹנָה כְּמוֹ שֶׁהִיא מִצַּד עֲצֵם הַנֶּשְׁמָה). וְכַנֶּ"ל (סֵעִיף ה'),
45 דִּהַאֲפִשְׁרוֹת שְׁתּוֹכֵל לִהְיוֹת הַמְּשַׁכֵּת הָאֻמּוֹנָה בְּפִנְיָמִיּוֹת (כְּלוּמֹר
46 בְּדַעַת וְכַהֲשַׁגַּת הַשְׂכָּל) הוּא עַל יְדֵי גְלוּיֵי הַהִתְקַשְּׁרוֹת עֲצָמִית
47 דַּעַת הַנֶּשְׁמָה.
48 עַל פִּי הָאֻמּוֹר מוֹבֵן שֶׁאֵין זֶה רַק שִׁישְׁנו
49 קֶשֶׁר בֵּין עֲבוּדָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבִּינוּ לְבֵין
50 עֲבוּדָתָם שֶׁל רוּעֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּאֲחֲרָיו,
51 אֲלֵא שְׁעִיקָר עֲבוּדָתָם הִיא אַחַת, גְּלוּיֵי
52 הָאֻמּוֹנָה הַנוֹבַעַת מֵעֲצֵם הַנֶּשְׁמָה. אֲצֵל
53 מֹשֶׁה רַבִּינוּ בֹּא הַדְּבָר לִידֵי בִּישׁוּי
54 בִּישׁוּלָתוֹ לַחֲדָדִיר אֶת־הָאֻמּוֹנָה בְּכּוֹחֹת
55 הַנֶּפֶשׁ הַגְּלוּיִים, בְּדַעַת בְּמוֹחַ וּבִלְב.
56 אֲצֵל רוּעֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּאֲחֲרָיו הַתְּגַלּוּתָהּ
57 שֶׁל הָאֻמּוֹנָה שֶׁבְּעֵצֶם הַנֶּשְׁמָה הַתְּבִטָּה
58 בְּעֲנִיָּן הַמִּסִּירוֹת נָפֶשׁ.
59 וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לּוֹמֵר, דְּבִזְזָה
60 שְׁבִהֲדוֹרוֹת שְׁהַצְּרָכוֹ לְמִסִּירוֹת
61 נָפֶשׁ בְּפִעַל, חֻזְקוֹ רוּעֵי
62 יִשְׂרָאֵל (שֶׁהֵם אֶת־פִּשְׁטוּתָא
63 דְּמֹשֶׁה) אֶת־הָאֻמּוֹנָה דִּישְׂרָאֵל
64 שְׁתַּהִיָּה בְּמִסִּירוֹת נָפֶשׁ, הִרִי
65 בִּכְךָ נִתְּגַלָּה הָעֲנִיָּן דִּירְעִיָּא
66 מְהִימָנָא (בְּעֲנִיָּן זֶה³⁷) עוֹד
67 יוֹתֵר מִבְּמֹשֶׁה עֲצָמוֹ. כִּי
68 הַמְּשַׁכֵּת וְגַלּוּיֵי הָאֻמּוֹנָה כְּמוֹ
69 שֶׁהִיא מִצַּד עֲצֵם הַנֶּשְׁמָה
70 [שְׁעַל יְדֵי מֹשֶׁה וְאֶת־פִּשְׁטוּתָא
71 דִּילָיָה שְׂבָכָל דְּרָא], הִרִי לַמְּרוֹת
72 שֶׁהִיא מִתְּבַטֶּאֶת גַּם בְּעֲבוּדָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה
73 בְּלִמּוֹדוֹ דַּעַת אֶת־הַעֵם, אֵךְ עֶקֶר
74 הַתְּגַלּוּתָהּ הוּא מִסִּירוֹת נָפֶשׁ
75 בְּפִעַל דְּבִר שֶׁהִיא קִיִּים דּוּקָא
76 בְּדוֹרוֹת שְׁבוּמֵן הַגְּלוּת.
77 (ז) בְּמֶאֱמָר שֶׁל כ"ק אֲדוּמִ"ר הַרִּי"צ,
78 בְּתוֹר דּוּגְמָא לְרוּעֵי יִשְׂרָאֵל שְׁעוֹרְרוֹ אֶת
79 הַמִּסִּירוֹת נָפֶשׁ בְּבִנְיֵי יִשְׂרָאֵל, מוֹזְכָּר
80 דּוּקָא מִרְדְּכִי הַיְּהוּדִי. דְּבִר זֶה נוֹגַע
81 לְדוֹרֵנוּ אֲנֹ. וְהִנֵּה יְדוּעַ
82 שְׁהַמִּסִּירוֹת נָפֶשׁ בְּפִעַל עַל
83 תּוֹרָה וּמִצְוֹת שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל
84 וְלֹא רַק שֶׁל חֵלֶק מֵהַעֵם, הִיָּתָה

(34) תו"א משפטים עה, ב. ובכ"מ. וראה גם תניא רפ"ב. (35) סעיף יא. (36) משא"כ בתו"א שם "וירדין ניצוצין מנשמת מרע"ה כו' ללמד דעת את העם". (37) ראה לקמן הערה 56.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 בפורים (בזמן גזירת המן). שהרי לעומת זאת, המסירות נפש
2 דחנקה (בזמן גזירת יון) היתה (בעקר) במתניהו ובניו,
3 והמסירות נפש בזמן גזרת המן היתה בכל ישראל.
4 ועל-פי-זה יש לבאר מה שמוכא בהמאמר³⁸ ממדרש¹⁶
5 שמרדכי היה שקול בדורו
6 כמשה בדורו חז"ל משווים את
7 מרדכי דווקא למשה רבינו, דהגם
8 שהעניין של "אתפשטותא
9 דמשה" הוא קיים בכל דור ולא
10 רק בדורו של מרדכי, מכל-מקום
11 איתא (=מובא) במדרש
12 שמרדכי (דנקא) היה שקול
13 בדורו כמשה בדורו. ויש
14 לומר, שבין הדברים שבהם דווקא
15 מרדכי דומה למשה רבינו הוא, שאחת
16 מהמעלות דמרדכי היהודי
17 הוא שהוא היה הרעיא
18 מהימנא' (בגלוי) של כל
19 ישראל שבדורו בכך שהוא עורר
20 את המסירות נפש בכל אנשי הדור.
21 בדגמת משה רעיא מהימנא'
22 שהשפיע והמשיך דעת לכל
23 ישראל שבדורו, כמובן גם
24 מזה שדורו של משה (כל
25 אנשי דורו) נקרא דור
26 דעה³⁹. [אלא כאמור בסעיף ר'
27 שבמשה היה גלוי ענין זה
28 (שהוא רעיא מהימנא' דכל
29 ישראל) על ידי שהמשיך
30 דעת לכל אנשי דורו,
31 ובמרדכי היה גלוי ענין זה
32 על ידי שגלה כח המסירות
33 נפש שבכל אנשי דורו]. ויש
34 לומר, דעל ידי שמביא כ"כ
35 אדמו"ר הרי"צ בהמאמר שלו מה
36 שכתוב במדרש אודות מעלתו של
37 מרדכי, שמרדכי בדורו היה
38 שקול כמשה בדורו, על ידי
39 זה פסק בעל המאמר כלומר
40 כ"כ אדמו"ר הרי"צ, את אותו הדין
- 41 על עצמו⁴⁰, כלומר שהוא הרעיא מהימנא' (בגלוי) של כל
42 אנשי הדור.
43 (ח) ועל-פי-זה יש לבאר קשר (וסדר) הענינים (בהמאמר)
44 "וקבל היהודים" בבאור הפסוק ואתה תצוה גו', שבתחלה
45 מבאר את הפרוש דואתה תצוה את בני ישראל,
46 שמשמעותו היא שמשא הוא
47 מקשר ומחבר את בני ישראל
48 (עם אור אין-סוף) על ידי
49 שהוא זן ומפרנס את
50 האמונה, ולאחר-יזה מבאר
51 שגם רועי ישראל שבכל דור
52 (אתפשטותא דמשה)
53 מחזקים את האמונה
54 ד'ישראל, וכמו מרדכי (משה
55 שבדורו) שחזק את אמונתם
56 של ישראל לעמוד חזק
57 בלמוד התורה וקיום
58 המצוות, ולאחר-יזה מבאר
59 הפרוש ב'כתית למאור' הקשור
60 בזמן הגלות (שמילים אלו כתובות
61 בפסוק ואתה תצוה למרות
62 שפסוק מדבר לכאורה במשה
63 עצמו ולא בצדיקים שלאחריו), כי
64 זה שמשא מגלה את בחינת
65 ה'מאור' ד'ישראל (עצם
66 הנשמה), הוא לא כל כך בדורו
67 אלא בעקר על ידי אתפשטותא
68 דיליה שבזמן הגלות (כתית)
69

(38) סעיף ג. (39) ראה ויק"ר פ"ט, א. במדב"ר פ"ט, ג. ור"נ. (40) ע"ד הפירוש בלשון המשנה (אבות רפ"ג) "דין וחשבון" (דין ואח"כ חשבון) - ע"פ דברי המשנה (שם מט"ז) ש"נפרעין ממנו מדעתו ושלא מדעתו", שלאחרי שהאדם פוסק מדעתו דינו של חבירו, פוסק דין לעצמו שלא מדעתו, כיון שע"פ "דין" זה עושים "חשבון" בנוגע למצבו הוא (ראה לקו"ש ח"ו ע' 283. ור"נ).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שְׁעוֹרָרוּ בִּישְׂרָאֵל כַּח הַמְסִירוֹת נֶפֶשׁ שְׁלֵהֶם, שְׁעַל יְדֵי זֶה
2 הוּא עֶקֶר גְּלוֹי עֲצָם הַנִּשְׁמָה, מְאֹר.
3 בַּתְחִילת הַמֵּאמֶר לְמַדְנוּ שֶׁבִּפְסוּק 'זֹאתָ תְצוּה' יִשְׁנֶם שְׁנֵי חֲלָקִים. הַמִּלִּים
4 'זֹאתָ תְצוּה' אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְדַבְּרוֹת אֹדוֹת פְּעוּלָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּינוּ בְּבִנֵי
5 יִשְׂרָאֵל. וּבְמִלִּים 'וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית
6 זַךְ וְגו' מְדוּבָר אֹדוֹת הִיתְרוֹן וְהַמַּעֲלָה
7 שְׁבִנֵי יִשְׂרָאֵל מוֹסִיפִים אֶצֶל מֹשֶׁה רַבֵּינוּ.
8 וַיִּצְרִיף לְהַבִּין, דְּלִפִּי בְּאוֹר
9 הַנִּזְכָּר, הָעֵנָן דְּכֶתִית לְמֵאֹר'
10 שִׁיף לְחֲלָקוֹ הַרְאֵשׁוֹן שֶׁל הַפְּסוּק,
11 לְמִלִּים 'וְזֹאתָ תְצוּה' אֶת בְּנֵי
12 יִשְׂרָאֵל, כְּלוּמֹר לְזֶה שְׁמֹשֶׁה
13 וְאֶת־פְּשׁוּטָא דִּילִיָּה שֶׁבְּכָל
14 דּוֹר מְקַשְּׂרִים וּמְחַבְּרִים אֶת יִשְׂרָאֵל עִם אֹר אֵין
15 יִשְׂרָאֵל עִם אֹר אֵין-סוֹף,
16 וְאוֹלָם בְּהַכְתוּב נֶאֱמַר 'כֶּתִית
17 לְמֵאֹר' בְּהַמְשָׁךְ לְחֲלָקוֹ הַשֵּׁנִי
18 שֶׁל הַפְּסוּק, לְמִלִּים 'וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ
19 שֶׁמֶן זֵית זָךְ', כּוּ בּוֹמֵן דְּעֵנָן
20 'וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ גו' (שִׁישְׂרָאֵל
21 מְבִיאִים שֶׁמֶן לְמֹשֶׁה) הוּא
22 שִׁישְׂרָאֵל מוֹסִיפִים תּוֹסְפוֹת
23 אֹר בְּמֹשֶׁה (כְּמוֹבָא לְעִיל
24 סְעִיף ב' מִהֶמְאָמֶר).
25 בְּסִעִיפִים הַבְּאִים יְבוֹאֵר שִׁישְׁנוּ עוֹמֵק
26 נוֹסֵף וְאוֹפֵן נוֹסֵף בְּמוֹשָׁג 'כֶּתִית לְמֵאֹר',
27 וְהַגִּילּוֹי שֶׁלּוֹ הוּא דוּקָא עַל יְדֵי
28 עֲבוּדָתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲצָמָם.
29 (ט) וְהִנֵּה הַכְּתוּב "וַיִּקְבֹּל
30 הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר הִחֲלוּ
31 לַעֲשׂוֹת" אֲשֶׁר כֹּאמֹר מִכְּטֹא אֶת
32 הַמַּעֲלָה הַנִּפְלְאוֹת אֵלֶיהָ הִגִּיעוּ דוּקָא
33 בּוֹמֵן הַגִּלּוֹת, הִרִי פְסוּק זֶה מְדַבֵּר
34 (בְּפִשְׁטוֹת) בְּהַזְמֵן שְׁלֵאֲחֵרִי
35 הַנֶּסֶךְ דְּפִירוֹשׁ שְׁהִי פְסוּק זֶה נֶאֱמַר
36 בְּמִגִּילָת אֶסְתֵּר לְאַחֵר בִּטּוּלָהּ שֶׁל גּוֹיֵר
37 הַמֶּן. וַיֵּשׁ לּוֹמֵר, דְּמָה שֶׁכְּתוּב
38 בְּהֶמְאָמֶר שֶׁל כ"ק אֲדַמּוּר הַרִי"צ
39 דְּפִירוֹשׁ הַפְּסוּק "וַיִּקְבֹּל הַיְּהוּדִים
40 אֶת אֲשֶׁר הִחֲלוּ לַעֲשׂוֹת" הוּא
41 שְׁבִימִי אַחֲשׁוּרוֹשׁ קָבְלוּ מָה
42 שֶׁהִחֲלוּ בְּמִתֵּן תּוֹרָה כִּיוּן
43 שֶׁבַתְקוֹפֶת אַחֲשׁוּרוֹשׁ הִתְעַלּוּ הַיְּהוּדִים
44 בְּמַעֲלָה תִּירָה לִגְבִי מַעֲלָתָם שֶׁהִיָּתָה
45 בּוֹמֵן מִתֵּן תּוֹרָה, הִרִי פִירוֹשׁ זֶה הוּא
46 גַם לִפִּי פְשָׁטוֹת הַכְּתוּב
- שְׁכֹאמֹר ה' וַיִּקְבֹּל גו' הָיָה לְאַחֲרֵי הַנֶּסֶךְ
שְׁגֵרְמָה לְשִׁלְמוֹת קִבְּלָהּ הַתּוֹרָה, הִיָּתָה לֹא רַק בּוֹמֵן שֶׁל צִרָה וְגוֹיֵרָה אֲלֵא גַם
בּוֹמֵן שֶׁל רוּחָהּ. וְעַל פִּי זֶה, בְּזֶה שְׁבִימִי אַחֲשׁוּרוֹשׁ קָבְלוּ מָה
שֶׁהִחֲלוּ בְּמִתֵּן תּוֹרָה, שְׁנֵי עֲנִינִים. עֲנִיין אֶחָד הוּא הַקְּבִלָה
הַשְּׁלִימָה שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁהִיָּתָה בְּזִמְנָה
הַגְּזֵרָה אֲשֶׁר קִבְּלָהּ זֶה הִיָּתָה עַל
יְדֵי הַמְסִירוֹת נֶפֶשׁ שְׁלֵהֶם
(כְּמוֹפֶרֶשׁ בְּהֶמְאָמֶר וְכִמוּ כֵן
לְעִיל בְּסִעִיף ד'), וְעֲנִיין שְׁנִי הוּא
הַקְּבִלָה הַשְּׁלִימָה שֶׁל הַתּוֹרָה
שֶׁהִיָּתָה לְאַחֲרֵי הַנֶּסֶךְ דְּפִירוֹשׁ,
שֶׁהִיא נִצְלִית יוֹתֵר גַּם
מִהַקְּבִלָה שֶׁהִיָּתָה בְּזִמְנָה הַגְּזֵרָה
(כְּדִלְקָמֵן סְעִיף י'). לְמַדְנוּ לְעִיל
בְּסִעִיף ד' שֶׁהַתְּעַלּוֹת הִיתְרִיהָ בּוֹמֵן
אַחֲשׁוּרוֹשׁ כְּרוּכָה ב'שְׁבִימִי' וּב'כֶּתִית'
אֲשֶׁר גִּרְמוּ לְהַתְּגַלּוֹת שֶׁל עֲצָם הַנִּשְׁמָה
כְּרִמּוֹ בְּמִלִּים 'כֶּתִית לְמֵאֹר'. מִכָּן
שָׁגַם בּוֹמֵן שֶׁל הַרוּחָה נִתֵּן לְהַגִּיעַ
לְהַתְּעַלּוֹת דּוּמָה, אִם כֵּן מוֹכַח הַדְּבַר
שֶׁגַם אִזְכָּר עֲנִיין שֶׁל 'כֶּתִית'. לֹאכֵן
יֵשׁ לּוֹמֵר, שְׁעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא
בְּנוֹגֵעַ לְעִינֵין שֶׁל 'כֶּתִית'
לְמֵאֹר, אֲשֶׁר מְשַׁמְעוֹתוֹ הִיא שְׁעַל
יְדֵי הָעֵנָן דְּכֶתִית' שֶׁבְּזִמְנָה
הַגְּלוֹת מְגִיעִים לְהֵמְאָר, וְ
דְּשְׁנֵי עֲנִינִים בְּזֶה הַקְּשׁוּרִים לְשְׁנֵי
סוּגֵי חֲקוּפוֹת. עֲנִיין אֶחָד הוּא
כְּשִׁישְׂרָאֵל נִמְצָאִים בְּמִצְבָּה שֶׁל
'כֶּתִית' מִצְדָּה זֶה שִׁישְׁנֶם גְּזֵרוֹת
עַל קִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת
(כְּמוֹ שֶׁהִיָּה בְּזִמְנָה אֲמִירָת
הַמֶּמְאָר עַל יֵד כ"ק אֲדַמּוּר הַרִי"צ
בּוֹמֵן הַמְּשַׁטֵּר הַקּוּמוֹנִיסְטִי בְּבִרְיָה
הַמוֹעֲצוֹת, מְסַפֵּר חֲדָשִׁים לִפְנֵי מֵאֶסֶר.
וּבְמַחֲלָךְ הַהִתְּוֹעֲדוֹת בֵּה נֶאֱמַר הַמֵּאמֶר
וְכִמוּ כֵן בְּמֵאמֶר עֲצָמוֹ תִּבְעֵי אֲדַמּוּר
הַרִי"צ מְסִירוֹת נֶפֶשׁ), וְעַל יְדֵי זֶה
מְגִיעִים לְהֵמְאָר עַל יְדֵי
הַמְסִירוֹת נֶפֶשׁ שְׁלֵהֶם. וְעוֹד
עֲנִיין הַקִּיּוֹם בְּכֶתִית לְמֵאֹר,
שֶׁגַם כְּשִׁישְׂרָאֵל נִמְצָאִים
בְּמִצְבָּה שֶׁל הַרְחֻבָּה, הַרְחֻבָּה
בְּגִשְׁמִיּוֹת וְגַם הַרְחֻבָּה
בְּרוּחָנִיּוֹת, אֲלֵא שֶׁהֶם עֲדִיין
נִמְצָאִים בְּגִלּוֹת⁴¹ וְעַל-דֶּרֶךְ

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 המַצֵּב שֶׁאֵין הָיָה לְאַחֲרֵי הַגָּם דְּפוּרִים, שְׁלִיָּהוּדִים הָיְתָה
2 אוֹרָה וְשִׁמְחָה וְשִׁשּׁוֹן וְיִקָּר, ⁴² בכל המובנים בַּפְּשׁוּטוֹת בַּגְּשְׁמִיּוֹת
3 וְגַם בְּרוּחָנִיּוֹת ⁴³ וְיִתִּירָה מִזֶּה שֶׁגַּם בֵּית הַמֶּן נָתַן
4 לְאַסְתֹּר ⁴⁴, כְּלוּמַר שֶׁהָיָה אֵז גַּם הַמַּעֲלָה ד' אֶתְהַפְּכָא חֲשׂוּכָא
5 לְהוֹרָא (=הַתְּהַפְּכוֹת הַחוּשׁ לְאוֹר),
6 אֲלֹא שֶׁמִּכְל־מְקוֹם עֲדִיין נִמְצָאִים
7 בְּגִלּוֹת, וְכִלְשׁוֹן הַגְּמָרָא "אֶפְתִּי
8 עֲבָדִי אֶחָד שְׁמוֹ אֲנִי" ⁴⁵ ר'
9 עֲדִיין עֲבָדִי אֶחָד שְׁמוֹ אֲנִי, הֵם
10 שְׁבוּרִים וְנִדְכָּאִים (פְּתִית)
11 מִעֵצָם זֶה שֶׁהֵם בְּגִלּוֹת. וְגַם עַל
12 יְדֵי ה' פְּתִית' וְהֵלֵךְ נִשְׁכַּר
13 דִּישְׁרָאֵל הַנִּגְרָם מִעֵצָם זֶה
14 שֶׁנִּמְצָאִים בְּגִלּוֹת, מְגִיעִים
15 לְהַתְּגַלּוֹת ה' מִמָּאֹר'.
16 וְהַעֲנִין הוּא, הַסִּיכָה לִכְךָ שֶׁכֶּשֶׁם
17 שִׁמְסִירוֹת נֶפֶשׁ בִּזְמַן הַגִּזְרִית קִשּׁוּרָה
18 בְּגִלּוֹת עֵצָם הַנִּשְׁמָה, כִּךְ גַּם הִיָּת
19 הִיָּהוּדִי שְׁבוּר רִכְתִּית' מִהִמְצָאוֹתוֹ
20 בְּגִלּוֹת מְעוּרָה אֶת גִּלּוֹת עֵצָם הַנִּשְׁמָה,
21 דִּזֶּה שִׁישְׁרָאֵל הֵם שְׁבוּרִים
22 מִעֵצָם זֶה שֶׁהֵם בְּגִלּוֹת (גַּם
23 כְּשִׁישְׁרָאֵל לְהֵם הִרְחִיבָה בַּגְּשְׁמִיּוֹת
24 וְבוּרְחָנִיּוֹת), הוּא, כִּי רְצוֹנוֹ
25 הָאֲמִתִּי שֶׁל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל
26 הוּא שִׁישְׁרָאֵל גִּלּוֹת אֲלֵקוֹת, יִשְׁנֵם
27 דְּבָרִים שְׁלֵמוֹת שֶׁהָאֵדָם חָפֵץ בָּהֶם אֵךְ
28 מִצִּיאָתוֹ אֵינָה תְּלוּיָה בָּהֶם, לְעוֹמָתָם
29 יִשְׁנֵם דְּבָרִים אֲשֶׁר בְּלַעֲדָם חַיִּי אֵינֶם
30 חַיִּים. וְכִמוֹ כֵּן רְצוֹנוֹ שֶׁל יְהוּדִי בְּגִלּוֹת
31 אֲלֵקוֹת הוּא עַד כִּדִּי כֵּן שֶׁזֶּה
32 (גִּלּוֹת אֲלֵקוֹת) נִוְגַע לְעֵצָם
33 מִצִּיאָתוֹ דְּבַר זֶה מִתְּכַבֵּט בִּכְךָ
34 שֶׁכֶּשֶׁחֲסֵר בְּגִלּוֹת אֲלֵקוֹת אֵינֶנּוּ יִכּוֹל
35 לְהַשְׁלִים עִם כֵּךְ, וְלִכְךָ, זֶה שֶׁבִּזְמַן
36 הַגִּלּוֹת אֵין מִאִיר גִּלּוֹת אֲלֵקוֹת
37 כְּמוֹ שֶׁהָיָה בִּזְמַן הַבֵּית בִּזְמַן
38 שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קִיָּם וְכִפְּרָט
39 כְּשֶׁמִּתְּבַוֵּן בָּזֶה שֶׁאֲמָרוּ
40 רַבּוֹתֵינוּ ז"ל ⁴⁶ "כֹּל מִי שֶׁלֹּא
41 נִבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּיָמָיו הָרִי
- זֶה כָּאֵלֹו נִחְרַב בְּיָמָיו" כִּיֹּן שֶׁהָאֲחִירִית לְתִיקוֹן הַחוּרְבֵן וְהַגִּלּוֹת מוֹטֵלָת
עַל כָּל אֶחָד, לִכְךָ כָּל זְמַן שֶׁהַגִּלּוֹת מִתְּמַשְׁכֶּת הָרִי זֶה כָּאֵלֹו הִיא מִתְּרַחֶשֶׁת בְּרַעַע
זֶה. וְאֵם כֵּן בְּנוֹסֶף לִכְךָ שֶׁקִּשְׁטָה לְהַכִּיל אֶת הַמַּצֵּב בּוֹ אֵין גִּלּוֹת אֲלֵקוֹת, הָרִי
בְּלִיתִי נִסְכֵּלָת הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁהִדְבֵּר תְּלוּיָה בִּי וְאֵינֶנּוּ נִעֲשֶׂה, הִנֵּה מִזֶּה עֵצָמוֹ
אֵיז עַר אֵינְגַּאנְצֵן צוּטְרִייסְלֵט
(=הוּא מוֹזְעָע לְגַמְרִי), 'פְּתִית'.
וְגַם כָּאֵשׁר מְדוּבָר בִּיהוּדִי שֶׁהוּא
בְּדִרְגָּא נְעִלִית בִּיּוֹתֵר שֶׁלֹּכֵן
מִאִיר אֲצִלּוֹ גִּלּוֹת אֲלֵקוֹת
בְּדִגְמַת הַגִּלּוֹת שֶׁהָיָה בִּזְמַן
הַבֵּית ⁴⁷, מְכַל־מְקוֹם, מִזֶּה
שֶׁבְּכָל־לִלּוֹת הָעוֹלָם אֵין מִאִיר
הַגִּלּוֹת, מוֹכַח, שֶׁגַּם הַגִּלּוֹת
שֶׁמִּאִיר אֲצִלּוֹ הוּא גִּלּוֹת
מְגַבֵּל. דְּכִשְׁמִאִיר גִּלּוֹת אֹר
אֵין־סוֹף הַבְּלִי־גְבוּל הַבִּיטוּי לִכְךָ
שֶׁהֵינּוּ בְּלִי גְבוּל הוּא בִּכְךָ שֶׁהַגִּלּוֹת
הוּא בְּכָל מְקוֹם, וְכִשְׁשִׁישְׁנוֹ
מְקוֹם אֶחָד (אֲפִלּוֹ פִּנָּה
נִדְחָת) שֶׁאֵין מִאִיר שֶׁם גִּלּוֹת
אֲלֵקוֹת, הוּא מְפָנִי שֶׁהַגִּלּוֹת
(גַּם בְּהַמְּקוֹם שֶׁהוּא מִאִיר)
הוּא גִּלּוֹת מְגַבֵּל. וְזֶהוּ הַבִּיאֹר
בְּמָה שֶׁמוּכָא בְּמִאֲמַר אֲדָמוֹר
הַזֶּקֶן ⁴⁸ דְּאִיתָא בְּתַקּוּנִים ⁴⁹
(=שְׁמוּכָא בְּתִיקוּנֵי זוּהַר) שֶׁאֲפִלּוֹ
אֵם הָיָה צָדִיק אֶחָד חוּזֵר
בְּתִשְׁבּוּכָה שֶׁלִּמָּה בְּדוּרוֹ הָיָה
כָּא מְשִׁיחַ, הַקֶּשֶׁר בֵּין בִּיאַת מִשִּׁיחַ
לְתִשְׁבּוּכָה שְׁלִימָה הוּא כִּי עַל יְדֵי
תִּשְׁבּוּכָה שֶׁלִּמָּה מְמַשְׁכִּים
וּמְגַלִּים גִּלּוֹת אֹר אֵין־סוֹף
הַבְּלִי־גְבוּל, וְגִלּוֹת זֶה הוּא
בְּכָל מְקוֹם. הַגְּאוּלָּה שֶׁתִּהְיֶה בְּבִיאַת
מִשִּׁיחַ קִשּׁוּרָה בְּגִלּוֹת אֹר אֵין־סוֹף
הַבְּלִי־גְבוּל כִּיֹּן שֶׁבְּגְאוּלָּה זֶה לֹא
תִּישָׁאֵר פִּינָה בְּעוֹלָם שֶׁלֹּא תִּיגָאֵל.
וּמִזֶּה שֶׁאֵין מִאִיר אֲצִלּוֹ גִּלּוֹת

(41) להעיר, דבפנים המאמר (סט"ו) מובא (רק) "זמן הגלות", ובה"קיצור" - "זמן הגלות והגזירה". (42) אסתר ח, טו.
(43) ראה מגילה טז, ב. (44) אסתר ח, א. (45) מגילה יד, א. (46) ראה ירושלמי יומא פ"א ה"א (ד, ב). מדרש תהלים עה"פ
קלז, ז. (47) להעיר מהידוע ש"לפני . . . רשבי" לא נחרב הבית כלל" (פלח הרמון שמות ע' ז בשם אדה"ז). (48) מאמרי
אדה"ז הקצרים ע' תג. (49) כ"ה במאמרי אדה"ז הקצרים שם. וראה זהר חדש ס"פ נח (כג, ד): דאי יחזרון בתשובה רישי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 של עצמות אור אין-סוף, הוא נשבר ונדכא, כתיב.
 2 [ועל-דרך ה'ידוע שהמילה 'חולה' בגימטריא מ"ט, ומשמעות
 3 הדבר הוא שגם כשמשגיג בנפשו את הגילוי הרוחני של מ"ט שיערי
 4 בינה אלא שחסר לו הגילוי של שער הנו"ן, הרי שברון ליבו
 5 הנגרם מכך הוא עד כדי כך שהוא
 6 נעשה חולה⁵⁰. וידוע שמעלתו של
 7 שער הנו"ן איננה רק בכך שמדובר
 8 במדרגה אחת למעלה ממ"ט השערים,
 9 אלא הוא קשור בגילוי אור אין-סוף
 10 הבלי-גבול]. תשוקה זו לגילוי אור
 11 אין-סוף הבלי-גבול הקשור בגילוי של
 12 עצמותו ית' נמסרה לנו על ידי רבותינו
 13 נשיאנו וידוע מה שכתב
 14 ה'צמח צדק'⁵¹ שהיה נשמע
 15 ממורנו ורבנו נשמע לעד
 16 (אדמו"ר ה'זקן) שהיה אומר
 17 בשעת דבוקותו "איך וויל זע
 18 גאר ניסט איך וויל ניט
 19 דאין גן-עדן איך וויל ניט
 20 דאין עולם הבא כו' איך
 21 וויל מער ניט אז דיך אליין"
 22 (=איני רוצה דבר, איני רוצה את הגן
 23 עדן שלך, איני רוצה את העולם-הבא
 24 שלך, איני רוצה מלבד אותך בלבד).
 25 ולמרות שמי ישווה ומי ידמה לדרגתו
 26 של אדמו"ר הזקן, אך על ידי
 27 שהיה נשמע לשון זה
 28 מאדמו"ר ה'זקן [דפדוש
 29 הביטוי 'היה נשמע' הוא, שזה
 30 היה לא רק בזמנים מיוחדים
 31 אלא שזה היה דבר הרגיל
 32 בפיו של אדמו"ר הזקן], ובפרט
 33 לאחר שנתפרסם זה על ידי
 34 ה'צמח צדק', נתן הכח לכל
 35 אחד ואחת מישראל שעקר
 36 רצונו יהיה שהיה גילוי
 37 העצמות של ה', ועד כדי כך
 38 יהיה נוגע לו הדבר, שכתב
 39 מאיר גלוי זה, ומכל-שכן בזמן הגלות שאז אין מאיר לא
 40 רק דרגת ההתגלות שתהיה בבית המשיח שהיא ההתגלות של עצמות ה'
- ממש אלא לא מאיר אפילו דרגת הגלוי ביותר תחתונה (אשר היא גלוי
 של אור והארה בלבד של הקדוש ברוך הוא, ולא של עצמותו ממש)
 שהיה בזמן הפית, הרי חושך זה גורם ליהודי שהוא במצב
 ד'כתיב', ומתוך כך הוא מבקש בתפילה ג' פעמים בכל יום
 (או יותר) אודות הגאולה
 "ותחזינה עינינו בשוכב
 לציון ברחמים", שאז יהיה
 גלוי אלקות ועד לגלוי
 העצמות. עד כאן הוסבר שהסיבה
 לכך שיהודי הינו שבור ו'כתיב' מעצם
 הימצאותו בגלות הרי זה מפני שכל
 רצונו הוא בגילוי אלקות. על פי זה
 יובן מדוע ה'כתיב' ושברון-לב הזה
 קשור בגילוי עצם הנשמה, כיוון
 שעצם הנשמה היא הסיבה לכך שכל
 רצונו של היהודי הוא בגילוי אלקות.
 וזהו הפירוש הפנימי של כתיב
 למאור, שעל ידי הענין
 ד'כתיב' הקיים מעצם זה
 שנמצאים בגלות מגיעים
 להתגלות של ה'מאור', כי הסיבה
 לזה שהרצון דכל אחד
 מישראל הוא גלוי אלקות
 ורצונו בגילוי אלקות הוא עד כדי
 כך שזה נוגע לעצם מציאותו
 [שלבן הוא נשבר ונדכא
 (כתיב) מזה שבזמן הגלות
 לא יש גלוי אלקות] הוא
 מצד עצם הנשמה, 'מאור'
 שבנשמה, שהתקשרותה
 באלקות היא התקשרות
 עצמית כאומר 'התקשרות עצמית'
 בין שני דברים פירושה קשר הקיים
 ביניהם מצד עצם מציאותם, כלומר
 שבעצם מציאותם הינם דבר אחד
 ממש. כך גם התקשרותה של עצם
 הנשמה באלקות הרי זה כיוון שהיא
 ואלקות הם דבר אחד ממש, היא זה
 אלקות ואלקות זה היא, דבר הבא לידי ביטוי בכך שאיננה יכולה לשאת
 מצב בו האלקות אינו בגילוי.

כנישתא או חדא כנישתא יתכנש כל גלותא. 50) טעהמ"צ להאריז"ל פ' וירא. לקו"ת ברכה צז, ב. המשך וככה תרל"ז פס"ג
 (ע' צט). 51) הובא בשרש מצות התפלה להצ"צ פ"מ (קלח, סע"א).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

הַנֶּשְׁמָה, שְׂכָמוֹר בְּסַעֲפָהּ ו' זו הַתְּקַשְׁרוֹת עֲצִמִית שֶׁמֶצֶד עֲצָם
מְצִיאוֹתָם. וּבִפְרָטִיּוֹת יוֹתֵר יֵשׁ לוֹמֵר, שֶׁגַּם כֹּאשֶׁר מְדוּבָר בְּגִלּוּי
עֲצָם הַנֶּשְׁמָה, הִרִי יִשָּׁנָם בֹּזֵה (דְּגַמָּת) שְׁנֵי עֲנִינִים הַנִּלְ עַד
כְּמֵה הַתְּגִלּוֹתָהּ שֶׁל עֲצָם הַנֶּשְׁמָה קְשׁוּרָה עִם הָאָדָם עֲצָמוֹ.
הַסְבֵּרַת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּם לְקִמָּן:
כֹּאמֹר בְּסַעֲפָהּ ה', הַקֶּשֶׁר בֵּין נִשְׁמַת
הָאָדָם לְבֵין אִיבְרֵי גּוּפוֹ, מִשְׁמֵשׁ כְּמִשְׁל
לְקֶשֶׁר בֵּין עֲצָם הַנֶּשְׁמָה לְדִרְגוֹת
הַשְׁנוֹנוֹת שֶׁלָּהּ.
לְמַדְנוּ שֶׁנִּשְׁמַת הָאָדָם אֵינָה אִיבֵר נֹסֵף
אֶלָּא הִיא מְהוּת הַפְּנִימִית שֶׁל הָאָדָם
הַעוֹמֶדֶת מֵאֲחֹרֵי הָאִיבָרִים כּוֹלֵם.
הַנֶּשְׁמָה אֵינָה שׂוֹיֶכֶת לְאִיבֵר זֶה יוֹתֵר
מֵאִיבֵר אֲחֵר, הִיא הַנֶּשְׁמָה שֶׁל הִידִים
וְהִיא הַנֶּשְׁמָה שֶׁל הַרְגִלִּים.
כֹּאשֶׁר מְבִטִּים בְּאִיבָרִים הַשְׁנוּנִים בְּגוֹף
הָאָדָם, נִיתֵן לְהַגְדִּיר אֶת חִשְׁבּוֹתוֹ שֶׁל
כָּל אִיבֵר בְּשֵׁתִי צוּרוֹת. נִיתֵן לְרֹאוֹת אֶת
חִשְׁבּוֹתוֹ שֶׁל כָּל אִיבֵר מִצֵּד הַתְּפָקִיד
הַמִּיּוּחָד הַשֵּׁיךְ דְּרוּקָא אֵלָיו. אֵךְ נִיתֵן
גַּם לְרֹאוֹת אֶת חִשְׁבּוֹתוֹ מִצֵּד הַיּוֹתוֹ
חֶלֶק בְּלִתי נִפְרֵד מֵהָאָדָם כּוֹלֵם.
הַחִשְׁבּוֹת הָרֵאשׁוֹנָה, הַנוֹבֶעֶת מִתְּפָקִידוֹ
הַמִּיּוּחָד לוֹ, הִיא קְשׁוּרָה בְּצוּרָתוֹ
הַגְּלוּיָה שֶׁל הָאִיבֵר בֵּה הוּא שׁוֹנָה
מִשָּׂאֵר הָאִיבָרִים. אוֹלֵם מִבְּחִינַת הַנֶּשְׁמָה
חִשְׁבּוֹתוֹ הַעִיקָרִית שֶׁל הָאִיבֵר הִיא
הַיּוֹתוֹ חֶלֶק בְּלִתי נִפְרֵד מֵהָאָדָם כּוֹלֵם,
מְבַלִּי הַבֵּט אִם מְדוּבָר בִּיד אוֹ בְּרַגֵּל.
כְּמוֹ כֵּן כֹּאשֶׁר מְדוּבָר אוֹדוֹת הַנֶּשְׁמָה עֲצָמָה. יִשָּׁנָן כּוֹחוֹתֶיהָ הַגְּלוּיִים שֶׁהֵם שְׁכָל
וְרִגְשׁוֹתֶיהָ שֶׁל הָאָדָם, וְיִשְׁנָה עֲצָם הַנֶּשְׁמָה. מִבְּחִינַת מְהוּת הַפְּנִימִית שֶׁל כּוֹחוֹת
הַנֶּשֶׁם הִרִי מַעֲלָתוֹ שֶׁל כָּל כַּח הִיא בְּכָךְ שֶׁהוּא חֶלֶק בְּלִתי נִפְרֵד מִהַנֶּשְׁמָה כּוֹלֵם.
אֵךְ מִבְּחִינַת מְצִיאוֹתָם הַגְּלוּיָה שֶׁל כּוֹחוֹת, לְכָל כַּח יֵשׁ אֶת מְהוּתוֹ הַפְּרָטִית
הַמִּיּוּחָד אוֹתוֹ. לְכָל כַּח יִשְׁנָה הַתְּכִנִּית הַרוּחָנִית הַמִּיּוּחָד אוֹתוֹ. מֵה שְׁמִיּוּחָד
אֶת כַּח הַשְׁכָּל הִיא הַתְּכִנִּית הַרוּחָנִית שֶׁל שְׁכָל, בְּאוֹתָהּ מִידָה שְׁמָה שְׁמִיּוּחָד
אֶת כַּח הַחֲסֵד שְׁבִנְפֵּשׁ, זו הַתְּכִנִּית הַרוּחָנִית שֶׁל חֲסֵד. תְּכִנִּית זוֹ הַמְּגִדִירָה
אֶת יְחִידוּתוֹ שֶׁל כָּל כַּח נִקְרָאֵת בְּשֵׁם הַצִּיּוֹר בּוֹ הוּא 'מְצִיּוֹר'. כֹּאמֹר, עֲצָם
הַנֶּשְׁמָה הֵינָה הַנֶּשְׁמָה שֶׁל כָּל חֶלְקֵי הַנֶּשֶׁם וְשֶׁל כָּל הַכּוֹחוֹת כּוֹלֵם. הִיא
כְּשֶׁלְעֲצָמָה אֵינָה קְשׁוּרָה בְּתַכְנִית זוֹ אוֹ אֲחֵרָת, מִבְּחִינַת חִשְׁבּוֹתוֹ שֶׁל כָּל כַּח
הִיא מִצֵּד הַיּוֹתוֹ חֶלֶק בְּלִתי נִפְרֵד מִהַנֶּשְׁמָה כּוֹלֵם. לְגַבִּיהַ הַצִּיּוֹר הַפְּרָטִי שֶׁל
כָּל כַּח, אֵינָה תּוֹפֵס מְקוֹם.
מְצִיאוֹתָם הַגְּלוּיָה שֶׁל כּוֹחוֹת הַנֶּשֶׁם הֵינָה מְגוּבֶלֶת, לְכֵן הַתְּגִלּוֹתָהּ שֶׁל עֲצָם
הַנֶּשְׁמָה כְּרוּכָה בְּהַתְּבַטְלוֹתָם שֶׁל הַכּוֹחוֹת הַגְּלוּיִים וְיִצִּיאוֹתָם מִגִּדְרָם.

1 (י"ד) בְּסַעֲפָהּ הַקְּדוּם דּוּבָר אוֹדוֹת כֵּךְ שְׂכָשֶׁם שֶׁעֲצָם הַנֶּשְׁמָה מִתְּגַלִּית עַל יְדֵי
2 מִסִּירוֹת הַנֶּשֶׁם בְּתַקּוּפָה בֵּה יִשָּׁנָן גִּיּוּרֹת כֵּךְ הִיא מִתְּגַלִּית גַּם בְּתַקּוּפַת רוּחָהּ
3 עַל יְדֵי הַתְּכִנִּית וְשִׁיבְרוֹן הַלֵּב הַנוֹבֵעַ מִעֲצָם הַהִמְצָאוֹת בְּגִלּוֹת. בְּסַעֲפָהּ זֶה
4 יִבְרָא יִתִּירָה מִזֶּה, דְּרַגַּת עֲצָם הַנֶּשְׁמָה הַמִּתְּגַלִּית בְּכֵךְ הִיא נִעֲלִית עוֹד יוֹתֵר מִזֶּה
5 הַמִּתְּגַלִּית בְּאִמְצָעוֹת מִסִּירוֹת הַנֶּשֶׁם
6 בּוֹמֵן הַגִּיּוּרֹת. וְיֵשׁ לוֹמֵר, 1
7 שְׂבִיחִינָה וְדִרְגַּת הַמֶּאֱוֹר'
8 הַנֶּשְׁמָה הַמִּתְּגַלִּית עַל יְדֵי
9 הַעֲנִין דְּתְּכִנִּית מִעֲצָם הָהָה
10 שְׂבִיחִינָה בְּגִלּוֹת, הִיא נִעֲלִית
11 יוֹתֵר מִבְּחִינַת וְדִרְגַּת הַמֶּאֱוֹר'
12 הַנֶּשְׁמָה הַמִּתְּגַלִּית עַל יְדֵי
13 מִסִּירוֹת נֶפֶשׁ.
14 הַהִבְדֵּל בֵּין שְׁתֵּי הַדְּרַגוֹת שֶׁל עֲצָם
15 הַנֶּשְׁמָה, הוּא עַד כְּמֵה הַתְּגִלּוֹתָהּ שֶׁל
16 עֲצָם הַנֶּשְׁמָה קְשׁוּרָה בְּאָדָם עֲצָמוֹ. עֲנִין
17 זֶה קְשׁוּר בְּכָל הָעֲנִינִים שֶׁהוֹצִיחוּ
18 בְּסַעֲפֵים הַקְּדוּמִים.
19 וְהַעֲנִין הוּא, דְּמַהֲטָעִים עַל
20 זֶה שְׂבִיחִינָה תוֹרָה הִתֵּה רַק
21 הַתְּתַחֲלָה (הַחֲלוֹ לְעִשׂוֹת)
22 וּבִימֵי אַחֲשָׁרוֹשׁ הִתֵּה
23 הַקֶּבֶל (וְקָבֵל הַיְּהוּדִים)
24 הוּא, כִּי קִבְּלָה הַתּוֹרָה שֶׁהִתֵּה עַל
25 יְדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמַתֵּן תּוֹרָה לֹא הִתֵּה
26 כָּל כֵּךְ מִצִּידֵם אֶלָּא בְּגִלּוֹל הָאֵרָה עֲלִיּוֹנָה
27 שֶׁהִיא עֲלֵיהֶם מִלְּמַעֲלָה, שֶׁהִיא זֶה
28 שְׂבִיחִינָה אֶת אִמְרִית 'נִעֲשֶׂה'
29 לְנִשְׁמָתוֹ בְּמַתֵּן תּוֹרָה הִתֵּה
30 מִפְּנֵי שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא קָבֵץ עֲלֵיהֶם הִרִי בְּגִיגִית⁵², וּמִשְׁמַעוֹת
31 כְּפִיָּה זוֹ הִיא שֶׁהִאִיר עֲלֵיהֶם גִּלּוּי אוֹר שֶׁל אֲהַבָה גְּדוּלָה מִלְּמַעֲלָה⁵³ אֲשֶׁר
32 לֹא יִכְלוּ לְעַמּוֹד בְּפָנָיו, וְלַעֲזוּמַת זֹאת בִּימֵי אַחֲשָׁרוֹשׁ הִתֵּה הַקֶּבֶל
33 שֶׁל הַתּוֹרָה מִצֵּד עֲצָמָם שֶׁהִרִי הֵם מִסְרוּ אֶת הַנֶּשֶׁם בְּרִצּוֹנָם. וְיֵשׁ לוֹמֵר,
34 שֶׁגַּם כֹּאשֶׁר מְדוּבָר אוֹדוֹת הָאִמּוּנָה שְׂקִימַת אֶצֶל יְהוּדֵי מִצְרַיִם, הִרִי
35 שְׂבִיחִינָה דְּיִשְׂרָאֵל שְׁנוֹבֶעֶת מִצֵּד זֶה שֶׁהַנֶּשְׁמָה שֶׁלְּמַעֲלָה
36 רֹאָה אֶלְקוֹת (כֹּאמֹר בְּסַעֲפָהּ ו' אִמּוּנָה זוֹ הִיא אִמּוּנָה שְׂבִיחִינָה מִצֵּד
37 סִבָּה חִיצוֹנִית, הַנֶּשְׁמָה רֹאֶה דְּבַר שְׁחוֹץ הַיְּמִנָה, אִמּוּנָה לֹא נֹבֶעֶת מִתּוֹךְ
38 הַנֶּשְׁמָה עֲצָמָה) הוּא עַל-דֶּרֶךְ שְׂבִיחִינָה 'נִעֲשֶׂה' לְנִשְׁמָתוֹ
39 (בְּמַתֵּן תּוֹרָה) שֶׁהִיא זֶה מִצֵּד הַגְּלוּיָה דְּלְמַעֲלָה⁵⁴ וְלֹא מִצֵּד עֲצָמָם.
40 בְּמַתֵּן תּוֹרָה הִיא זֶה אוֹר עֲלִיּוֹן שֶׁהִאִיר עֲלֵיהֶם מִלְּמַעֲלָה בְּעַמּוּדָם לְמַרְגְּלוֹת הַר
41 סִינִי, וּבְנִשְׁמָה לְמַעֲלָה זֶה הַגִּלּוּי שֶׁל אוֹר ה' הַחוּפֹף עֲלֵיהָ כָּל הַזְּמַן, וְלַעֲזוּמַת
42 זֹאת זֶה שְׂבִיחִינָה אַחֲשָׁרוֹשׁ הִתֵּה הַקֶּבֶל מִצֵּד עֲצָמָם, הוּא,
43 כִּי אִזְּ נִתְּגַלָּה הַתְּתַחֲשׁוֹת בְּאֶלְקוֹת שְׂקִימַת בִּיהוּרֵי מִצְרַיִם עֲצָם

(52 שבת פח, א. 53) תו"א מג"א צח, ד ואילך. ובכ"מ. וראה גם בד"ה הנ"ל תרפ"ז סוס"ב. 54) להעיר גם מהמשך תער"ב ח"ב ע' תתקצו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 כיוון שהכוחות הגלויים הינם מציאותו הגלויה של האדם, אם כן כל זמן
 - 2 שהתגלותה של עצם הנשמה כרוכה ביציאתם של הכוחות מגדרם, אין
 - 3 התגלות זו קשורה כל כך עם האדם עצמו. על מנת שהתגלות זו תהיה קשורה
 - 4 באמת עם האדם עצמו, יש צורך שהכוחות הגלויים יהיו שותפים בכך.
 - 5 על פי זה, יובן ההבדל בין התגלותה
 - 6 של עצם הנשמה בזמן הגזירה, לעומת
 - 7 התגלותה באמצעות ה'כתית' הקיים
 - 8 בזמן רוחה. דגלוי עצם הנשמה
 - 9 הקשור בענין המסירות נפש
 - 10 בתקופה של גזירה, יש לומר,
 - 11 ש'כיוון' שהתגלות זו כרוכה
 - 12 בהתבטלות של מציאותם הגלויה של
 - 13 כוחות הנפש, לכן, למרות שמבחינת
 - 14 פנימיותו של האדם עצם הנשמה
 - 15 קשורה עימו, אך בנוגע לכוחות
 - 16 הגלויים הגילוי של עצם הנשמה
 - 17 איננו קשור במציאותם המוגבלת, ולכן
 - 18 מבחינתם הוא נחשב כמו דבר
 - 19 שנוסף עליהם מלמעלה. ויכמו
 - 20 שרואים בפעל בכמה אנשים,
 - 21 שבהיותם במקום שהיו שם
 - 22 גזרות על תורה ומצוות, היה
 - 23 להם מסירות נפש בפעל
 - 24 משהו כמה וכמה שנים,
 - 25 וכשפאו אחר-כך למדינות
 - 26 שאפשר לעסוק בתורה
 - 27 ומצוות מתוך הרחבה, אין
 - 28 נכר בהם (כל כך) המסירות
 - 29 נפש שהיה להם מקדם. כי
 - 30 זה שעמדו במסירות נפש
 - 31 משהו כמה וכמה שנים הוא לפי שהאיר בהם גילוי עצם
 - 32 הנשמה שלמעלה מכוחות הגלויים ובשעת מעשה הכוחות הגלויים
 - 33 התבטלו בפני הגילוי של עצם הנשמה ואלו לא נעשה על-ידי-זה
 - 34 שנוי בפחות הגלויים עצמם⁵⁵. [דזה שלמדנו בסעיף ה' שעצם
 - 35 הנשמה היא העצם והפנימיות (של כל דרגות הנפש גם) דכחות
 - 36 הגלויים (פנ"ל סעיף ה) ולפי זה לכאורה התגלותו איננה זרה להם,
 - 37 אך העניין הוא, ששייכותם של הכוחות הגלויים לעצם הנשמה היא
- בכך שהוא העצם שלהם כלומר הוא הנקודה הפנימית שלהם מצד
- היותם חלק בלתי נפרד מהנשמה כולה [ואולם אין זה שיהי לענינם
- של פחות הגלויים עצמם, להציור שלהם]. ולעומת זאת
- כאשר מדובר במצב של רוחה, רוחה גשמיית הכרוכה בנינוחות של כל
- כוחות הנפש, וכמו כן רוחה רוחנית
- בעבודת ה', פתיחת המוח והלב,
- הגורמת את התגלותם במלוא עוצמתם
- של כל כוחות הנפש, וביחד עם זה
- תשוקתה של עצם הנשמה לגאולה
- ממלאה את כל כוחות הנפש עד כדי
- כך שאינם יכולים לשאת את עצם
- ההימצאות בגלות, הרי הגלוי
- דעצם הנשמה המתבטא בזה
- שהוא נשבר ונדכא מעצם זה
- שהוא נמצא בגלות הרי גילוי זה
- הוא שגם פחות הגלויים שלו
- (לא רק מהותם הפנימית אלא גם
- הציור דכחות הגלויים) הם
- כמו 'חד' (=אחד) עם
- העצם⁵⁶.
- הסברת הדברים האמורים לקמן:
- ההבדל בין האופנים האמורים
- בהתגלותה של עצם הנשמה קשור
- בדרגות שונות הקיימות בה. כאמור,
- הנשמה האלוקית היא "אלוקות כפי
- שנעשה בבחינת נברא". בדוגמת בן
- הנוצר מטפת הזרע של אביו, הרי
- תחילה היא הייתה כלולה במוחו של
- האבא והייתה חלק בלתי נפרד ממנו,
- לאחר מכן היא ירדה ממוחו של האבא
- ונעשתה בעלת ממשות לעצמה. כמו כן מציאותה הגלויה של עצם הנשמה
- היא כזו שיש לה ממשות משל עצמה אלא שהיא דבוקה ומאוחדת לגמרי
- בקדוש ברוך הוא. אך מציאותה האמיתית בשורשה העליון היא כזו שאיננה
- דבר בפני עצמו אלא היא כלולה בקדוש ברוך הוא ממש. ויש לומר,
- דהסיבה לזה שעצם הנשמה כשלעצמה והציור דהכחות
- כשלעצמם הם (דגמט) שני ענינים נפרדים אשר התגלותו של האחד
- דורשת את התבטלותו של השני, הוא לפי שגם עצם הנשמה עם

(55) וראה ד"ה בלילה ההוא ה'תשכ"ה ס"ח, ובהערה 49 שם (סה"מ מלוקט ח"ד ע' קפח). (56) ועד"ז הוא בנוגע להמשכת האמונה בפנימיות (בדעת), דזה שהאמונה פועלת על הדעת הוא יתרון ועילוי לגבי ענין המס"נ. ויש לומר, דהמשכת האמונה בדעת, זה שנמשך בגילוי היא האמונה שמצד מזל' חזי (מקיף דח"י*), אלא שהחיבור דהאמונה שלמעלה מדעת עם הדעת הוא ע"י המשכת עצם הנשמה [היינו שהגילוי דעצם הנשמה הוא רק נתינת כח לבחי' האמונה שמצד המקיף דחי' שתתחבר עם הדעת, ולא שמתגלית עצם הנשמה עצמה]. משא"כ זה שגילוי אלקות נוגע לעצם מציאותו, שלכן הוא נשבר ונדכא מזה שבזמן הגלות לא יש גילוי אלקות (ראה לעיל ס"ט) - הרי הגילוי דהתקשרות העצמית שמצד עצם

(* ראה טה"מ עות"ר ט"ע קנד. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 היותה למעלה מהתבנית המוגבלת של כוחות הנפש אך סוף סוף גם היא
2 **מַגְדֵּרֶת בְּגֵדֵר** 'תבנית' מסוימת, ו**הַגְדֵּר** 'ה'תבנית' **שְׁלָה** הוא עצם
3 זה שהיא מוגדרת בכך **שֶׁהִיא לְמַעַלָּה מֵהַצִּיּוֹר דִּהְפָּחוֹת**. **אָבֵל**
4 **מִצַּד עֵצִים הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ שֶׁהִיא מְשַׁרְשֶׁת בְּהַעֲצָמוֹת** של ה',
5 הרי כשם שהקדוש ברוך הוא איננו
6 מוגדר 'בתבנית' כל שהיא, לא
7 'בתבנית' מוגבלת ואף לא 'בתבנית'
8 של 'בלי גבול', שהרי כאשר דבר
9 מסוים הוא דווקא 'בלי גבול' ואיננו
10 שייך ל'גבול' הרי גם זו סוף סוף
11 'תבנית' והגדרה, ואדרבה הקדוש ברוך
12 הוא מאחד ו'נושא בתוכו' הכל, הן את
13 מציאות ה'גבול' והן את מציאות ה'בלי
14 גבול', כמו כן מבחינת דרגה זו של
15 עצם הנשמה הרי ה'פְּשִׁיטוֹת'
16 **דִּהְנִשְׁמָה** כלומר היותה 'מופשט'
17 ובלתי בעלת גבול **וְהַצִּיּוֹר**
18 **דִּהְפָּחוֹת שְׁלָה הֵם כּוֹלָא**
19 **חַד** ⁵⁷ (=כולם אחד). **וְעַל-פִּי-זֶה**
20 **יֵשׁ לֹמֵר**, דְּבַחֲנִית ה'מָאוֹר
21 **דִּהְנִשְׁמָה** שְׁמַתְגַּלִּית עַל יְדֵי
22 מְסִירוֹת נֶפֶשׁ הִיא דְּרַגַּת עֵצִים
23 הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ שֶׁהִיא מַגְדֵּרֶת
24 עֵדִיין בְּעֵנִין ה'פְּשִׁיטוֹת'
25 שְׁלִמְעַלָּה מְצִיּוֹר דְּכַחוֹת,
26 ולעומת זאת בְּחִינַת ה'מָאוֹר
27 **דִּהְנִשְׁמָה** שְׁמַתְגַּלִּית עַל יְדֵי
28 הַעֲנִין ד'כְּתִית' כְּעֵצִים זֶה
29 שְׁנִמְצָאִים בְּגִלוֹת, הוּא גִלּוֹי
30 עֵצִים הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ שֶׁהִיא
31 מְשַׁרְשֶׁת בְּהַעֲצָמוֹת.
32 (יא) **וְיֵשׁ לְקַשֵּׁר זֶה עִם**
33 **הַמְבָאָר בְּהַמָּאָמֵר** ⁵⁸ "וקבל"
34 היהודים" בְּפִירוֹשׁ הַתּוֹב 'וְאַתָּה
35 תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ
36 אֵלֶיךָ שְׁמֵן זֵית גֹּו', שהפירוש
37 הפנימי של הפסוק הוא **דְּלֹאֲחָרִי**
38 **שְׁמֵשָׁה יִצְוֶה וְיִקְשֹׁר אֶת בְּנֵי**
39 **יִשְׂרָאֵל אֲזִי יָבִיאוּ יִשְׂרָאֵל**
- 40 **לְמִשָּׁה שְׁמֵן זֵית גֹּו**, כלומר **שִׁישְׂרָאֵל עַל יְדֵי עֲבוּדָתָם יוֹסִיפוּ**
41 **גִּלּוֹי אֹר בְּמִדְרַגַּת מִשָּׁה**. לכאורה היה ניתן לחשוב שהוספה זו איננה
42 כרוכה בעבודה מיוחדת של בני ישראל אלא היא באה ממילא על ידי עצם
43 זה שהם מקבלים את השפעתו של משה רבינו וְאוֹלָם יֵשׁ לֹמֵר
44 **מֵהַבִּיאָוִרִים בְּזֶה** כיצד דבר זה
45 קשור בְּעֲבוּדַת הָאָדָם, דִּזֶּה
46 **שְׁמֵשָׁה מְצִוָּה וְיִקְשֹׁר אֶת**
47 **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הוּא, שֶׁהוּא זֶן**
48 **וּמִפְּרָגָם אֶת הָאֱמוּנָה,**
49 **שֶׁהָאֱמוּנָה תִּהְיֶה נֹסֶפֶת עַל**
50 **כְּמוֹ שֶׁהִיא מִצַּד דְּרַגַּת הַגִּלּוּיִים**
51 **דִּהְנִשְׁמָה (מִצַּד זֶה שֶׁהַנִּשְׁמָה**
52 **שְׁלִמְעַלָּה רֹאָה אֱלֻקוֹת)** היא
53 תהיה **גַּם מִצַּד עֵצִים הַנִּשְׁמָה**.
54 [פעולתו של משה רבינו איננה רק
55 לקשר את בני ישראל עם אור אֶין-סוֹף
56 של הקדוש ברוך הוא אלא גם לקשר
57 ולחבר אותם בינם לבין עצמם וְיֵשׁ
58 **לֹמֵר, דִּזֶּהוּ מֵה שְׁנִמְצָאֵר**
59 **וְאַתָּה תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,**
60 **דְּלִשׁוֹן הַפְּסוּק וְאַתָּה תִּצְוֶה אֶת**
61 **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** ללא שמוכר בו עם
62 מי נעשית ה'צוּתָא' והחיבור שלהם,
63 הרי מכך מְשַׁמַּע שְׁמֵשָׁה מְצִוָּה
64 (מְקַשֵּׁר וּמַחְבֵּר) אֶת בְּנֵי
65 **יִשְׂרָאֵל עֲצָמָם** כלומר מאחדם
66 בינם לבין עצמם, פעולה זו גם היא
67 קשורה בהתגלותה של עצם הנשמה
68 **כִּי מִצַּד עֵצִים הַנִּשְׁמָה, כָּל**
69 **יִשְׂרָאֵל הֵם חַד** ⁵⁹ (=אחד).
70 **וְעַל יְדֵי הַעֲבוּדָה דִּישְׂרָאֵל**
71 **עֲצָמָם (המתאפשרת לְאֲחָרִי**
72 **שְׁנִמְשָׁה בִּישְׂרָאֵל גִּלּוֹי עֵצִים**
73 **הַנִּשְׁמָה עַל יְדֵי מִשָּׁה), שְׁגַם**
74 **כַּחוֹת הַגִּלּוּיִים שְׁלָהֶם (הַצִּיּוֹר**
75 **דִּהְפָּחוֹת) עֲבוּדָתָם** של בני ישראל

הנשמה שמתגלית בזה שגילוי אלקות נוגע לעצם מציאותו הוא [נוסף על אופן דנתינת כח, גם] שהתקשרות העצמית עצמה מאירה בגילוי (בדוגמת הגילוי שלה בענין המס"נ), וגם גילוי זה (דעצם הנשמה עצמה) מתחבר עם הציור דכחות הגלויים. (ראה גם סה"מ מלוקט ח"ד ע' שעח. 58) סעיף ד - הובא לעיל ס"ב. 59) וראה המשך תער"ב ח"א פס"א, שברא"י ישנם חילוקי דרגות, וזה שהאמונה היא בכל ישראל בשוה הוא לפי שרשרה הוא התקשרות העצמית שמצד עצם הנשמה (שלמעלה ממזלי' חזי).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 היא להעמידם בצורה כזו שיהיו מתאימים לעצם הנשמה, על
2 יד-יזה נעשה יתרון והוספה בבחינת עצם הנשמה
3 שנמשכה ונתגלתה בהם תחילה על ידי משה (ויקחו אליך),
4 פי על-ידיזה מתגלה בה שרשה האמתי כמו שהיא
5 משרשת בהעצמות.
6 וילהעיר, שעל-ידיזה נתוסף
7 גם בהאחדות דישראל. כיוון
8 שהאחדות דישראל הנגרמת על
9 ידי עצם הנשמה שמתגלית
10 בהם אשר התגלות זו דורשת את
11 ההתבטלות של גופם וכוחותיהם
12 הגלויים, כיוון שמבחינתם יש הבדל
13 בין יהודי אחד ליהודי אחר, לכן היא
14 אחדות זו נחשבת כמו דבר
15 שנוסף על מציאותם הגלויה של
16 בני ישראל כשלעצמה. ולכן, דבר
17 זה בא לידי ביטוי בכך שאחדות זו
18 היא על ידי שני ישראל עושים
19 ומחשיבים את נפשם כעקר זאת
20 גופם כטיפל⁶⁰ באופן זה קשה
21 לראות את שייכותו של יהודי אחד
22 ליהודי אחר גם בדברים השייכים
23 לגופו ומציאותו הפרטית. ואולם על
24 ידי גלוי עצם הנשמה כמו
25 שהיא משרשת בהעצמות,
26 שכאמר על-ידיזה גם הציור
27 דכחות הגלויים הוא 'חד'
28 עם העצם, אזי גם האחדות
29 דישראל היא לא רק בעצם נפשם
30 אלא בכל הענינים שלהם, גם
31 בענינים השייכים להגוף].
32 בתחילת המאמר בסעיף א' הוזכר
33 הדיוק בפסוק 'ואתה תצוה' בכך
34 שנאמר בו שנרות המנורה צריכים
35 להיות 'נר תמיד' למרות זמן הדלקתם
36 בבית המקדש איננו במשך כל היממה
37 אלא דווקא מערב עד בוקר. על כך
38 מבואר במאמר "וקבל היהודים" של
39 כ"ק אדמו"ר הרי"צ שהדבר קשור
40 במשמעותם הרוחנית של הנרות, אשר
41 הנרות הינם הנשמות, ככתוב "נר ה'
42 נשמת אדם".
43 ועל-פי-זה יובן מה שכתוב בהמאמר⁶¹ "וקבל היהודים", דעל
44 ידי שישראל מוסיפים (על ידי עבודתם) במדרגת משה,
- על-ידיזה דווקא יהיה נר תמיד, דלכאורה, זה שהנר
דהנשמה כלומר אור הנשמה (הנמשלת לנר ככתוב "נר הוי' נשמת
אדם"⁶³) הוא יצליח להאיר תמיד (כלומר למרות העלויות והירידות
בהם נתון האדם, אור הנשמה יאיר באופן שזה בכל המצבים המשתנים,
בלי שנוי), הוא לא בכוחו של
האדם עצמו אלא דווקא על ידי
גלוי עצם הנשמה שנמשך
ומתגלה על ידי משה (שזו
עבודתו כאמר 'ואתה תצוה'),
כיוון שלעומת מציאותו הגלויה של
האדם הנתונה תחת שינויים תמידיים
הרי דבעצם הנשמה אין שינוי
שנוי, ואולם בהמאמר אומר
שהענין ד'נר תמיד' הוא
דווקא קשור בפעולתם של בני ישראל
על ידי שישראל מוסיפים
במדרגת משה, ויקחו
אליך. ויש לומר, שבהגלוי
דעצם הנשמה הנעשה בדרך
ובצורה של 'מלמעלה למטה'
כלומר לא מצידו של האדם אלא על
ידי 'ואתה תצוה' כלומר על ידי
משה רבינו, אכן יש חלוק והבדל
בין תקופה רוחנית של 'ערב' ובין
כזו של 'בקר'. שעקר הגלוי
שלה של עצם הנשמה כשלעצמה
הוא דווקא פשישנם העלמות
והסתרים כלומר דברים המעלמים
ומסתירים על מציאות ה' ומנסים
למנוע מיהודי למלא את רצון ה' (זו)
תקופה של חושך 'ערב' שעל-
ידיזה מתעורר ומתגלה כח
המסירות נפש, אך כאשר מגיעה
תקופה של 'בוקר' נעלמת התגלותה
של עצם הנשמה וכמו שנתבאר
לעיל (סעיף יו"ד), שגם
אלה שבזמן הגזרה (זמן של
'ערב') עמדו במסירות נפש,
כשבאו למקום שאפשר
לעסך בתורה ומצוות מתוך
הרחבה (בקר), אין
נבר בהם המסירות נפש
באופן שיהיה להם מקדם. ואם כן, אמיתית הענין (=הענין האמיתי) ד'נר
תמיד' (שאין שינוי בו שנוי) שיהיה להם מקדם. ואם כן, אמיתית הענין (=הענין האמיתי) ד'נר
תמיד' (שאין שינוי בו שנוי) וממשיך להאיר גם בתקופה של 'בוקר')

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הוא על ידי עבודתם של ישראל שהעבודה המוטלת עליהם היא
 - 2 לגורם לכך שגם כחות הגלויים יהיו חד (=אחד) עם עצם
 - 3 הנשמה, שזו ההוספה הבאה על ידם 'ויקחו אליה'.
 - 4 על פי הדברים האמורים יובן המוזכר בסעיף ח' שלכאורה המילים 'כתית
 - 5 למאור' הקשורות בגילוי ה'מאור'
 - 6 שבנשמה היו צריכות להיכתב בחלקו
 - 7 הראשון של הפסוק 'ואתה תצוה'
 - 8 המדבר על עבודתו של משה רבינו,
 - 9 מדוע אם כן הן מופיעות בחלקו השני
 - 10 של הפסוק המדבר על עבודתם של בני
 - 11 ישראל.
 - 12 ועל-פי-זה יש לבאר את זה
 - 13 שהעניין של 'כתית למאור'
 - 14 נאמר בכתוב בהמשך ל'ויקחו
 - 15 אליה גו', כי במשמעות של
 - 16 'כתית למאור' נכלל לא רק
 - 17 ה'כתית' הקיים בזמן של גזירה אלא גם
 - 18 זה שישאל את זה שבוירים
 - 19 ונדפאים ('כתית') מעצם זה
 - 20 שהם בגלות, דענן זה הוא על
 - 21 ידי עבודתם של ישראל שהם
 - 22 פועלים שגם כחות הגלויים
 - 23 שלהם יהיו מתאימים לעצם
 - 24 הנשמה, ויבחינת ה'מאור'
 - 25 דהנשמה שמתגלית על ידי זה
 - 26 היא עצם הנשמה כמו שהיא
 - 27 משרשת בהעצמות, וכיוון שזה
 - 28 קשור בעבודתם של בני ישראל לכן
 - 29 נאמר 'כתית למאור' בהמשך
 - 30 ל'ויקחו אליה גו'.
 - 31 (יב) בסעיף זה מבואר שגם העבודה
 - 32 הבאה מצידם של בני ישראל עצמם
 - 33 נעשית על ידי נתינת כח ממש רבינו,
 - 34 וכמו כן בדורינו אנו על ידי נתינת כח
 - 35 מנשיא דורינו.
 - 36 והנה המילים 'ויקחו אליה' הקשורות
 - 37 בתפקידם של בני ישראל עצמם גם הן
 - 38 שייכות למילים 'ואתה תצוה' הקשורות
 - 39 בעבודתו של משה רבינו שהרי
 - 40 הפרוש (בפשוטו) על פי פשוטו
 - 41 של מקרא) בפסוק 'ואתה תצוה
 - 42 את בני ישראל ויקחו אליה
- גו' הוא שמשנה יצוה את בני ישראל שהם יקחו אליה גו'.
ומזה מובן שכן גם בפנימיות הענינים, דזה שמשנה 'מצוה'
ומקשר את בני ישראל הוא לא רק באופן כזה שלאחר מכן הם
צריכים לעבוד את עבודתם לבר ללא כוחו של משה רבינו אלא זה באופן
שהוא ממשיך משפיע ונותן להם
נתינת כח גם על עבודתם הבאה
לאחר מכן הרמוזה במילים 'ויקחו
אליה גו'. וכמו כן הוא בנוגע
למשנה שבדורנו, כבוד קדשת
מורי ורבי וקמי אדמו"ר נשיא
דורנו, שעבודתו לעורר
ולגלות את האמונה שבכל
אחד מישראל שמצד עצם
הנשמה היא באופן שהוא נותן
להם כח שאחר-כך יעבדו
עבודתם בלח עצמם, והכח
שניתן על ידו הוא עד כדי כך שהם
יצליחו שיהיו 'גר תמיד' שאין
שינוי בו שנוי גם מצד כחות
הגלויים.
ועל-ידי-זה זוכים בקרוב
ממש לגאולה האמתית
והשלמה, שאז כשם שהתגלותה
של אור הנשמה הוא גם מצד מציאותו
הגלויה של האדם כך גם בכל העולם
יהיה גלוי אלקות גם מצד
המטה. ויהיה אז הבאת
השמן והדלקת הנרות (ויקחו
אליה שמן גו' להעלות נר
תמיד) גם בגשמיות, כלומר
הדלקת המנורה בבית המקדש
השלישי, בגאולה האמתית
והשלמה על ידי משיח
צדקני, בקרוב ממש.
- ועל-ידי-זה זוכים בקרוב ממש לגאולה האמתית והשלמה, שאז יהיה גלוי
אלקות גם מצד המטה. ויהיה אז הבאת השמן והדלקת הנרות
(ויקחו אליה שמן גו' להעלות נר תמיד) גם בגשמיות, בבית המקדש
השלישי, בגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקני, בקרוב ממש.

ביאור בדרך אפשר

1 בברכות שבירך שלמה המלך את קהל ישראל, בעת חנוכת בית המקדש
2 הראשון נאמר:
3 **יְהִי הַיְוִי אֱלֹקֵינוּ עִמָּנוּ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם אֲבוֹתֵינוּ וְגו'.**¹ ועל
4 הפסוק הזה חזר הרבי הרי"צ במאמר שנשא ביום ג' תמוז תרפ"ז כאשר יצא
5 מבית הסוהר ועמד לנסוע לעיר גלותו
6 קסטראמא, ומאז פסוק זה נקשר
7 במאמרי חסידות הקשורים ביום ג'
8 תמוז וַיִּדְוַע מֶה שֶׁמֶבְאָר כ"ק
9 מו"ח אֲדָמו"ר², באחד ממאמרי
10 החסידות שלו על פסוק זה
11 **וַאֲבוֹתֵינוּ הֵם** רמז לכוחות השכל
12 **חֲכָמָה וּבִינָה**³ שֶׁנִּפְשׁ המכונים
13 'אבות' כי הם הכוחות היוצרים
14 ו'מולידים' את המידות (כוחות הרגש
15 שבנפש). וְהֵינּוּ, שֶׁאֲבוֹתֵינוּ קָאִי
16 **עַל פְּלִלוֹת עֲנִיֵּן הַמּוֹחִין**,
17 ובאופן כללי המושג 'אבותינו' מתייחס
18 לכל חלקי המוחין (כוחות השכל
19 שבנפש) וּבִפְרָטִיּוֹת יותר 'אבותינו'
20 **הֵם חֲכָמָה וּבִינָה, שְׁעִנְיָנָם**
21 **הֵם רְאִיָּה וְשִׁמְיָעָה**⁴, החכמה
22 שהיא הנקודה הראשונית והכללית של
23 כל רעיון שכלי נמשלה לראיה, שבה
24 הרואה מקבל בבת אחת מבט מלא
25 ושלם על כל מה שהוא רואה. והבינה
26 שהיא הסתעפות של הנקודה הכללית
27 לפרטים רבים נמשלה לשמיעה, שבה
28 האדם קולט דברים פרט אחרי פרט
29 **כְּמוֹ שִׁפְתּוֹב**⁵ לגבי התבוננות
30 באלוקות שהיא באמצעות שני כוחות
31 אלה, באמצעות ראייה כמו שכתוב
32 **שָׂאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי**
33 **כְּרָא אֱלֹהִי**, והכתוב מדויק ואומר
34 "וראו", וגם באמצעות שמיעה
35 **וּכְתִיב⁶ שִׁמַּע יִשְׂרָאֵל הַיְוִי**
36 **אֱלֹקֵינוּ הַיְוִי אֶחָד** והכתוב מדויק ואומר "שמע". ותוֹכֵן המשמעות
37 הפנימית של **הַבִּקְשָׁה יְהִי גו' עִמָּנוּ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם אֲבוֹתֵינוּ**,
38 **שֶׁהָאוֹר** של הנשמה והחיות של הנפש כְּפִי שֶׁמֶאִיר בְּכַחֲשִׁית
39 **הַמּוֹחִין** שהוא אור רב ונעלה - אֲבוֹתֵינוּ, יוֹמֶשֶׁף וַיִּתְגַּלֶּה וַיֵּאִיר

ביאור בדרך אפשר

40 **גַּם בְּמִדּוֹת שְׁבַלְב**, למרות שלפי סדר הדרגות, המידות הן למטה
41 מהמוחין ובדרך כלל האור המאיר במידות הוא מועט ומצומצם לגבי האור
42 המאיר במוחין שֶׁזֶהוּ עֲנִיֵּן המידות נקרא כאן **עִמָּנוּ**, במשמעות של קרוב
43 אל עצמנו **כִּי עֵיקֶר הָאֲדָם** והדבר הכי ניכר ונרגש במציאות שלו **הוּא**
44 **בְּחִינַת זְעִיר-אַנְפִּין (מִדּוֹת)**⁷,
45 ואילו המוחין שייכים יותר לקשר של
46 האדם עם מה שחוץ ממנו, והמידות
47 נקראות 'פנים קטנות' כי ביחס לאור
48 הרב שמאיר במוחין, האור המאיר
49 במידות הוא מועט ומצומצם **שְׁלֹכֵן**
50 מאחר שעיקר המציאות של האדם
51 עצמו היא המידות **עֵיקֶר עֲבוֹדַת**
52 **הָאֲדָם הִיא לְבָרֵךְ** לתקן, לזכך
53 ולערוך אֵת ז' **הַמִּדּוֹת**⁸ על ידי
54 הפרדת הרע מהטוב והעלאת הטוב
55 לקדושה.
56 **דְּהֵנָּה, מוֹחִין** כוחות השכל
57 **וּמִדּוֹת**⁹ כוחות הרגש **הֵם**
58 **נִבְדָּלִים** שונים וגם **הַפְּכִיִּים**
59 מנוגדים **זֶה מִזֶּה, שֶׁהַמּוֹחִין**
60 **בְּטָבָעֵם הֵם בְּקִרְיֹת** ללא
61 התרגשות והתלהבות וְהַתִּשְׁבּוּת,
62 שכן המאפיינים של השכל הם רוגע
63 ויישוב הדעת וְהַמִּדּוֹת בְּטָבָעֵן הֵן
64 **בְּחִימוֹת וְהַתְּפַעּלוֹת** עם
65 התלהבות, חום והתרגשות (שְׁלֹכֵן
66 **הֵנָּה הַמּוֹחִין הֵם לְעֶצְמוֹ**,
67 השימוש שהאדם עושה בשכל הוא
68 בינו לבין עצמו ולכן פעולת המוחין
69 היא בשקט וברוגע וְהַמִּדּוֹת הֵן
70 **בְּשִׁבְלִי הַזּוֹלָת** כמו למשל מידת
71 החסד שאפשר להפעיל אותה רק
72 כשיש זולת שניתן להשפיע לו חסד,
73 ופעולת המידות באה עם התלהבות
74 והתרגשות)¹⁰, **וְעַד כְּדֵי כִּף הוּא**
75 **הַחִילוֹק** ההבדל הגדול שֶׁבִּינֵיהֶם, בין המוחין והמידות, שֶׁהַתְּגַלּוּת
76 **הַמִּדּוֹת** הביטוי של הרגש בצורה ניכרת ומורגשת **הִיא דְּוָקָא לְאַחֲרֵי**
77 **שֶׁמֶתְעַלְמִים הַמּוֹחִין** כאשר השכל אינו מאיר בגילוי אלא נעלם
78 **בְּמִיצַר הַגִּרּוֹן הַמְּפָסִיק בֵּין הַמּוֹחִין לְמִדּוֹת**¹¹ בין השכל שבראש

בס"ד. שבת פרשת קרח, ג'

תמוז, ה'תשכ"ח

(הנחה בלתי מוגה)

1 **יְהִי הַיְוִי אֱלֹקֵינוּ עִמָּנוּ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם אֲבוֹתֵינוּ**
2 **וְגו'.**¹ וַיִּדְוַע מֶה שֶׁמֶבְאָר כ"ק מו"ח
3 אֲדָמו"ר², וַאֲבוֹתֵינוּ הֵם חֲכָמָה וּבִינָה³ שֶׁנִּפְשׁ.
4 וְהֵינּוּ, שֶׁאֲבוֹתֵינוּ קָאִי **עַל פְּלִלוֹת עֲנִיֵּן הַמּוֹחִין**,
5 **וּבִפְרָטִיּוֹת הֵם חֲכָמָה וּבִינָה, שְׁעִנְיָנָם הֵם רְאִיָּה**
6 **וְשִׁמְיָעָה**⁴, כְּמוֹ שִׁפְתּוֹב⁵ שָׂאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ
7 **מִי כְּרָא אֱלֹהִי**, וּכְתִיב⁶ שִׁמַּע יִשְׂרָאֵל הַיְוִי אֱלֹקֵינוּ
8 **הַיְוִי אֶחָד**. וְתוֹכֵן הַבִּקְשָׁה יְהִי גו' עִמָּנוּ כַּאֲשֶׁר
9 **הָיָה עִם אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁהָאוֹר כְּפִי שֶׁמֶאִיר בְּכַחֲשִׁית**
10 **הַמּוֹחִין - אֲבוֹתֵינוּ, יוֹמֶשֶׁף וַיִּתְגַּלֶּה וַיֵּאִיר גַּם**
11 **בְּמִדּוֹת שְׁבַלְב**, שֶׁזֶהוּ עִמָּנוּ, כִּי עֵיקֶר הָאֲדָם הוּא
12 **בְּחִינַת זְעִיר-אַנְפִּין (מִדּוֹת)**⁷, שְׁלֹכֵן עֵיקֶר עֲבוֹדַת
13 **הָאֲדָם הִיא לְבָרֵךְ אֵת ז' הַמִּדּוֹת**⁸. דְּהֵנָּה, מוֹחִין
14 **וּמִדּוֹת**⁹ הֵם נִבְדָּלִים וגם הַפְּכִיִּים זֶה מִזֶּה,
15 **שֶׁהַמּוֹחִין בְּטָבָעֵם הֵם בְּקִרְיֹת וְהַתִּשְׁבּוּת**,
16 **וְהַמִּדּוֹת בְּטָבָעֵן הֵן בְּחִימוֹת וְהַתְּפַעּלוֹת (שְׁלֹכֵן**
17 **הֵנָּה הַמּוֹחִין הֵם לְעֶצְמוֹ, וְהַמִּדּוֹת הֵן בְּשִׁבְלִי**
18 **הַזּוֹלָת)**¹⁰, **וְעַד כְּדֵי כִּף הוּא הַחִילוֹק שֶׁבִּינֵיהֶם**,
19 **שֶׁהַתְּגַלּוּת הַמִּדּוֹת הִיא דְּוָקָא לְאַחֲרֵי שֶׁמֶתְעַלְמִים**
20 **הַמּוֹחִין בְּמִיצַר הַגִּרּוֹן הַמְּפָסִיק בֵּין הַמּוֹחִין**
21 **לְמִדּוֹת**¹¹. וְעַל זֶה הִיא הַבִּקְשָׁה יְהִי גו' עִמָּנוּ

(1) מלכים"א ח, נו. - וראה שיחת ג' תמוז תרפ"ז (נדפסה בסה"ש תרפ"ז ע' 169. וש"נ). (2) סד"ה זה דשנת תרצ"ב (סה"מ תרצ"ב ע' סג. תשי" ע' 57). (3) ראה תניא רפ"ג. לקו"ת דרושים לשבת שובת ד"ה שובת (השני) ספ"ג [סז, א]. ובכ"מ (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ שם). (4) תו"א משפטים עה, א. ובכ"מ. (5) ישעי' מ, כו. (6) ואתחנן ו, ד. (7) ראה אוה"ת ואתחנן ע' שכת. (8) ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' ד ואילך. (9) ראה גם ד"ה יהי ה"א הנ"ל (סה"מ תרצ"ב ע' נו ואילך. תשי" ע' 52). (10) ראה סה"מ תרצ"ז ע' 218 ואילך. (11) ראה תו"א וראה נו, ג ואילך. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

מקביל למספר האברים והגידים של גוף האדם וְעַד שהארת המוחין המאירה
במידות מגיעה לְעֵנֵן הַלְבוּשִׁים, אמצעי הביטוי של הנפש בהם היא
מתלבשת כדי לפעול שהם מְחַשְׁבָּה דְּבוּר וּמַעֲשֶׂה, וּבִפְרָט מבין
שלושת הלבושים עצמם, הכוונה כאן להתפשטות הארת הנפש בלבוש
מַעֲשֶׂה שֶׁהוּא הָעֵיקָר¹⁵.

וְהִינוּ, שְׁעַם הַיּוֹת שֶׁהָאֹר שֶׁל
הנשמה שְׁמָאִיר בְּמִדּוֹת הוּא אור
נעלה מאד והוא בְּעִילוי שְׁבָאִין-
עֲרוֹף ללא כל יחס והשוואה לְגִבִּי
מְדֻרְגֵת הַמַּעֲשֶׂה, שהרי המעשה
הוא דבר חיצוני ביחס לאור הנפש
עצמה מְכַל-מְקוֹם כאשר המוחין
עצמם מאירים במידות עצמם אזי
נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת הַמִּדּוֹת גַּם
בְּבְחִינַת מַעֲשֶׂה והרגש שבמידות
נמשך ומתפשט ובא לידי ביטוי בקיום
המצוות במעשה בפועל. וְעַל זֶה
היא הַמְשָׁךְ הַבְּקָשָׁה שהאור
המאיר ב'אבותינו' הם המוחין
ומהמוחין נמשך אל המידות לא ייפסק
במידות 'אַל יַעֲזֹבֵנוּ וְאַל
יִטְשֵׁנוּ'¹⁶ אלא יוסיף ויתפשט
ויתגלה גם במחשבה, בדיבור
ובמעשה, ובמיוחד במעשה, של קיום
המצוות.

(ב) וַיֵּשׁ לְקָשֶׁר זֶה עִם מָה
שֶׁכְּתוּב¹⁷ בפרשת השבוע וַיִּקַּח
קֶרַח, וְתִרְגָּם אוֹנֶקְלוֹס
וְאַתְפִּלַּג לשון מחלוקת [וְדָלָא
כְּבִשְׂאֵר הַמִּקְוֹמוֹת שֶׁמִּתְרַגֵּם
וַיִּקַּח, וְנָסִיב לשון לקיחה]. וְכֵן
פִּירֵשׁ רַש"י כאן את המושג
"ויקח": לְקַח עֲצָמוֹ לְצַד אַחֵר
לְהִיטֵר נִחְלָק מִתּוֹךְ הָעֵדָה כו'
היינו שאין הכוונה רק ללשון לקיחה

כמו "ויקח" האומר במקומות אחרים אלא לשון מחלוקת. וְאַיִתָּא מובא
בְּזֵהרָה¹⁸, לגבי המשמעות של מחלוקת קורח לפי פנימיות הגנינים קֶרַח
בְּעָא לְמַעְבֵּד חִילּוּפָא דִּימִינָא לְשִׁמְאָלָא, קורח רצה לעשות חילוף
של ימין לשמאל או לְאַחֲלָפָא תִּיקוּנָא דְלַעֲלִילָא וְתִתָּא¹⁹ או
להחליף תיקון עליון ותחתון, וכפי שיבואר להלן.
דְּהִנֵּה, סֵדֶר הַתִּיקוּן בְּקִדּוּשָׁה הוּא שֶׁהַגְבוּרוֹת טְפִלוֹת אֶל

למידות שכלב נמצא הגרון שהוא צר והמציאות הגשמית הזו היא ביטוי לכך
שבכוחות הנפש ההבדל בין השכל והמידות גדול עד כדי כך שכל עוד השכל
פועל ומאיר בצורה גלויה וניכרת לא יכולה להיות התגלות ופעולה של
המידות, והתגלות המידות היא רק לאחר שאור השכל נעלם ב'מיצר הגרון'
המהווה מחיצה והפסק בין השכל
שבראש והמידות שכלב.

וְעַל זֶה מאחר שבין המוחין
והמידות יש כזה פער והבדל גדול
הִיא הַבְּקָשָׁה מאת הקדוש-ברוך-
הוא יְהִי גו' עֲמָנוּ כְּאִשְׁרֵי הָיָה
עִם אֲבוֹתֵינוּ, שְׁלֵמִיּוֹת
הַחִילּוּק שֶׁבֵּין הַמוֹחִין
לְמִדּוֹת, שכתוצאה ממנו המידות הן
בדרגה הרבה יותר נמוכה מהשכל
הִנֵּה גַם בְּמִדּוֹת יֵאִיר הָאֹר שֶׁל
הנשמה כְּפִי שְׁמָאִיר בְּמוֹחִין
מִמֶּשׁ. וְהִינוּ, מצב זה של הארת
הנשמה במוחין בדיוק כמו במידות
יתכן בשעה שֶׁהַמְשָׁכָה של
המוחין בְּמִדּוֹת הִיא לֹא רַק
מְחִיצוֹנִיּוֹת החלק הנמוך והתחתון
שֶׁל הַמוֹחִין, אֲלָא גַם
מִפְּנִימִיּוֹת החלק הגבוה והנעלה של
הַמוֹחִין, וְאֵז כֹּאשֶׁר נִמְשָׁךְ למדות
מִפְּנִימִיּוֹת ועצמיות המוחין הִנֵּה גַם
בְּמִדּוֹת מֵאִיר הָאֹר שֶׁל הנשמה
כְּפִי שֶׁהוּא בְּמוֹחִין, שְׁזָהוּ
עֵנֵן פְּנִימִיּוֹת הַמִּדּוֹת¹² כי
בדרך כלל המידות הן למטה מהמוחין
אבל כשיש הארה והמשכה מהפנימיות
והעצמיות של המוחין, הדבר מגלה את
הפנימיות והעצמיות של המידות וזה
קשור עם דרגה גבוהה ועמוקה בנפש,
למעלה מאור הנפש המאיר במידות
בדרך כלל.

וְהִנֵּה, כְּאִשְׁרֵי אֹר הַפְּנִימִי שֶׁל הַמוֹחִין עצמן מֵאִיר בְּמִדּוֹת, אֲזִי
כלשון הוזהר לְבָא פְּלִיג לְכָל שְׁיִיפִין¹³, כלומר, הלב חולק את חיות
הנפש ומשפיע אותה לכל אברי הגוף שְׁנִמְשָׁךְ אור הנשמה של המוחין
המאיר במידות מתפשט ומתגלה בְּכָל רַמ"ח אֲבָרִים וְשִׁס"ה גִּידִים,
שֶׁהוּא עֵנֵן רַמ"ח מִצּוֹת-עֲשֶׂה וְשִׁס"ה מִצּוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה¹⁴,
היינו שאור הנפש המאיר במידות בא לידי ביטוי בקיום כל המצוות שמספרם

(12) ראה ד"ה יהי ה"א הנ"ל. וראה גם סה"מ תרצ"ב ע' כט ואילך. וש"נ. (13) ראה זהר ח"ב קנג, א. ח"ג קסא, ב. רכא, ב. (ברע"מ). רלב, א (ברע"מ). תניא אגה"ק סל"א. (14) ראה זח"א קע, ב. (15) ראה אבות פ"א מ"ז. (16) חסר קצת (המו"ל). (17) ריש פרשתנו. (18) ריש פרשתנו (קעו, א). הובא ונתבאר במאמרי אדמו"ר האמצעי פרשתנו ע' א' שנח ואילך. אוה"ת פרשתנו ע' תרפה. ע' תשיח. ע' תשכג. סה"מ תרס"ט ע' קצב ואילך. (19) דעת ר' יהודה - בזהר שם.

ביאור בדרך אפשר

1 **הַחֲסִדִּים וְנִכְלָלוֹת בָּהֶם** שורש הצמצום וההעלם על האור האלוקי הוא
 2 במידת הגבורה ושורש הגילוי וההשפעה הוא במידת החסד, וכיוון שהתכלית
 3 והכוונה העליונה היא להאיר ולגלות, גילוי ההעלם נקרא 'תיקון', ועל כך
 4 מבואר כאן שסדר ה'תיקון' הרגיל בצד הקדושה הוא שיש 'התכללות'
 5 והתחברות המידות זו בזו (מושג
 6 שקיים בצד הקדושה שמתאפיין
 7 באחדות, בעוד שבהיפך הקדושה שורר
 8 פירוד וכל מידה היא בפני עצמה), כך
 9 שכל מידה כלולה מכל שאר המידות
 10 באופן שבמידת החסד, למשל, יש
 11 'חסד שבחסד', 'גבורה שבחסד' וכן
 12 הלאה, והסדר הרגיל והרצוי של
 13 'תיקון' זה הוא שהחסד והגילוי יגבר
 14 על הגבורה והצמצום כתוצאה מכך
 15 שהגבורות יהיו טפלות אל החסדים
 16 שיהיו העיקר ונכללות בתוכן (ובלשון
 17 הווהר **שְׁמַאלָא אַכְלִיל תְּדִיר**
 18 **בִּימִינָא** השמאל - מידת הגבורה
 19 שהיא בצד השמאל כמו שמובא
 20 ב'פתח אליהו' 'חסד דרועא ימינא',
 21 גבורה דרועא שמאלא - נכלל תמיד
 22 בימין - מידת החסד), **אַבְל קִרְחַ**
 23 **רָצָה לְהַפְרִיד אֶת הַגְּבוּרֹת מִן**
 24 **הַחֲסִדִּים** - שגבורות לא יהיו
 25 כלולות בחסד וטפלות אליו אלא
 26 **שְׂהִיּוּ בְּמַדְרָגָה בְּפָנֵי עֲצָמֹן,**
 27 **אוּ גַם יִתְּרָה מִזָּה,** לא זו בלבד
 28 שהגבורות לא יהיו כלולות בחסד אלא
 29 **שְׂהִיּוּ גְבוּרֹת יִהְיוּ עֵיקָר,**
 30 **וְהַחֲסִדִּים יִהְיוּ טַפְלִים אֲלֵיהֶן**
 31 **וּמִקְבְּלִים מֵהֶן,** כך שגם החסדים
 32 יושפעו מהגבורות וישנו את מהותם
 33 למהות של גבורה ו**בִּגְלָל זֶה** עקב הרצון לשנות סדרי ה'תיקון' של צד
 34 הקדושה, קורח **נַעֲנֵשׁ וְכו' 20.** **אֵן צְרִיף לְהַבִּין, הֲרִי קִרְחַ פִּקֵּחַ**
 35 **הָיָה** ובוודאי ידע והבין שהדרך הנכונה והרצויה היא להכליל את הגבורות
 36 בחסדים, **וּמָה רָאָה לְשִׁטּוֹת זֶה 21** של ניסיון לשנות ולהפך את הסדרים
 37 הללו?
 38 **וְהַבְּאוּר בְּזָה 22,** **שֶׁקִּרְחַ רָאָה אֶת בְּחִינַת הַגְּבוּרֹת כְּפִי שֶׁהֵן**
 39 **בְּשִׁרְשָׁן, שֶׁשֵּׁם הֵן לְמַעְלָה מִהַחֲסִדִּים** הרצון המוטעה של קורח
 40 לגרום לכך שהחסדים יוכלו בגבורות ולא להיפך, נבע מכך שהוא ראה את
 41 הגבורות כפי שהן בשורשן ומאחר בשורשן הגבורות הן למעלה מהחסדים,

ביאור בדרך אפשר

42 הוא חשב בטעות שגם כפי שיררו במידות המצב הרצוי הוא שהחסדים יהיו
 43 טפלים לגבורות והגבורות יהיו מעל החסדים.
 44 **וְהַעֲנִין בְּזָה, דְּהִנֵּה סֵדֵר הַהַמְשָׁכָה** ההתגלות וההשפעה של אור
 45 אלוקי מדרגה לדרגה **בְּכָל הַמַּדְרָגוֹת** הוא **בְּאוֹפֶן שֶׁתְּחִילָה צְרִיף**
 46 **לְהִיּוֹת הָעֵלֶם** של המדרגה
 47 העליונה, **וְאַחֲרֵכָּךְ בָּא הַגִּילּוֹי**
 48 ממנה אל המדרגה שלמטה ממנה.
 49 **וּכְמוֹ** לדוגמא מסדר ההתגלות של
 50 התחלת ה'סדר השתלשלות' של האור
 51 האלוקי מדרגה לדרגה **בְּרֵאשִׁית**
 52 בתחלת **גִּילּוֹי הָקוֹן** האור האלוקי
 53 המצומצם הנמשל לקו דק **לְהָאִיר**
 54 **בְּעוֹלָמוֹת, שֶׁתְּחִילָה** לפני גילוי
 55 אור הקו **צְרִיף לְהִיּוֹת הַצְּמֻצוֹם**
 56 של האור האלוקי שמצד עצמו הוא אין
 57 סופי ולא מוגבל, **כִּי הָאוֹר הָאֵין** סוף
 58 **שֶׁלִּפְנֵי הַצְּמֻצוֹם** הוא **לְמַעְלָה**
 59 **מִהָעוֹלָמוֹת** המוגבלים, **וְאֵינוֹ**
 60 **נוֹתֵן מְקוֹם** אפשרות **לְמַצִּיאוֹת**
 61 **הָעוֹלָמוֹת** המוגבלים, **וּכְמוֹ**
 62 **שֶׁפְּתוּב בְּ'עֵץ חַיִּים' 23** מכתבי
 63 הארז"ל **שֶׁהִנֵּה** בתחילה, לפני
 64 הצמצום הראשון **אוֹר עֲלִיּוֹן**
 65 **פָּשׁוּט** נעלה מכל הגדרה ו'ציור'
 66 **מְמַלָּא אֶת כָּל הַמַּצִּיאוֹת, וְלֹא**
 67 **הָיָה מְקוֹם** נתינת מקום ואפשרות
 68 **לְעִמִּידַת וּמַצִּיאוֹת הָעוֹלָמוֹת**
 69 שמציאותם מוגדרת ומוגבלת, **וְלִכְּן**
 70 **הוּצָרָךְ לְהִיּוֹת הַצְּמֻצוֹם**
 71 **הָרֵאשׁוֹן, שֶׁנִּסְתַּלַּק הָאוֹר** האין-
 72 סוף ונתעלם **לְגַמְרִי** ולא האיר כלל,
 73 **וְרַק אַחֲרֵכָּךְ הָיָה יָכוֹל לְהִיּוֹת**
 74 **גִּילּוֹי הָקוֹן** שהוא, כאמור, אור מועט ומצומצם ביחס לאור האין-סוף
 75 הבלי-גבול. **וְכֵן הוּא גַם בְּכָל הַמַּדְרָגוֹת** הבאות שבכל מעבר ממדרגה
 76 אחת לבאה אחריה הגילוי בא לאחר העלם, **וְעַד שֶׁנִּמְשָׁךְ גַם בְּעוֹלָם**
 77 **הַזֶּה הַתְּחִתּוֹן,** שגם בעולם הזה הגשמי, העולם הנחות והתחתון ביותר
 78 מצינו שסדר הדברים הוא שתחילה יש העלם ורק אחר-כך בא גילוי **כְּמֵאֲמַר**
 79 **רַבּוֹתֵינוּ ז"ל 24** בגמרא שרבי זירא מצא את רב יהודה שהיה עומד על
 80 פתח בית חמיו והיתה דעתו מבודחת ואם ישאל אותו בכל דבר בחללו של
 81 עולם יאמר לו, ואמר לו: מה טעם העינים (שבדרך כלל הן שחורות) מהלכות
 82 בראש העדר, והכבשים (שבדרך כלל הן לבנות) הולכות אחריהן וענה לו:

(20) לשלימות הענין - ראה גם בשיחה שלאחרי המאמר סי"א (תו"מ חנ"ג ע' 171 ואילך). (21) פירש"י פרשתנו טז, ז.
 (22) דרושים שבהערה 18. ועוד. וראה גם לקו"ת פרשתנו נד, ב ואילך. (23) שער א (דרוש עיגולים ויושר) ענף ב. (24) שבת
 עז, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 כְּבִרְתּוֹ שֶׁל עוֹלָם, דְּבִרְיָא חֲשׂוֹכָא וְהָדָר נְהוּרָא, דְּכִתִּיב²⁵
- 2 שְׁבַתְחִילָה הִיָּה חוֹשֶׁךְ וְאַחֲרֶיכָּךְ בָּא הָאוֹר כְּכַתּוּב וַיְהִי עֶרֶב (וְאַחֲרֶיכָּךְ)
- 3 וַיְהִי בֹקֶר, הָרִי שֶׁהָעֵלֶם קוֹדֵם לְגִילּוֹ. וּמִנָּה מוֹכֵן שְׁשָׁרֵשׁ
- 4 הַגְּבוּרֹת שֶׁמֶהֱם נובע הָעֵלֶם קוֹדֵם נֵעֵלָה יוֹתֵר לְשָׁרֵשׁ הַחֲסָדִים
- 5 שֶׁמֶהֱם נובע הַגִּילּוֹ, שְׁהָרִי
- 6 הַצְּמָצוּם וְהָעֵלֶם שֶׁל הָאוֹר הָאֵין־
- 7 סוֹף הוּא בְּחִינַת הַגְּבוּרֹת,
- 8 וְגִילּוֹ הֵקוּ שְׁהִיָּה לֵאחֹר מִכֵּן הוּא
- 9 בְּחִינַת הַחֲסָדִים, וְכִינּוֹן
- 10 שֶׁהַצְּמָצוּם קֹדֵם אֶל הַגִּילּוֹ,
- 11 נִמְצָא, שֶׁהַגְּבוּרֹת קוֹדְמוֹת
- 12 לַחֲסָדִים, וְהָרִי עֲנִין הַקְּדִימָה
- 13 בַּקְּדוּשָׁה בְּסֹדֵר הַתַּרְחֻשׁוֹת הַרְבִּיּוֹת
- 14 מוֹרָה עַל הַקְּדִימָה בְּמַעֲלָה
- 15 וְחֲשִׁיבוֹת. וְזֶהוּ הַטַּעַם שֶׁקֶרַח רָצָה לְהַגְבִּיר אֶת
- 16 קוֹ הַשְּׂמָאל עַל קוֹ הַיָּמִין, מִצַּד מַעֲלַת הַגְּבוּרֹת
- 17 עַל הַחֲסָדִים.
- 18 אֶף בְּאֵמַת טַעַם קֶרַח טְעוֹת גְּדוֹלָה, וּבְאֵמִיתָת
- 19 הָעֲנִין הַגִּילּוֹ קוֹדֵם אֶל הַהֶעָלֶם, כִּי קְדִימַת
- 20 הַצְּמָצוּם אֶל הַגִּילּוֹ הִיא רַק בְּנוֹגַע לְגִילּוֹ
- 21 בְּעוֹלָמוֹת, שְׁאִי־אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת הַגִּילּוֹ בְּעוֹלָמוֹת
- 22 לְלֹא קְדִימַת הַצְּמָצוּם, אֲבָל עֲנִין הַגִּילּוֹ
- 23 כְּשֶׁלְעַצְמוֹ הִיָּה גַם לִפְנֵי הַצְּמָצוּם, שְׁהִיָּה אוֹר־
- 24 אֵין־סוֹף מְמַלָּא אֶת כָּל מְקוֹם הַמְּצִיאוֹת כּו'.²⁷
- 25 וּכְדוּעַ²⁶ בְּפִרְוֵשׁ הַפֶּתוּב זֶה נִזְכָּרוֹ ג' הַשְּׁמוֹת שֶׁבִּקְהֵן
- 26 הִיָּתָה בְּרִיאַת הָעוֹלָם, וְהַסְדֵּר הוּא, שֶׁתַּחֲלָה הוּא
- 27 שֵׁם אֶל־, בְּחִינַת חֶסֶד, שְׁמוּרָה עַל גִּילּוֹ הָאוֹר
- 28 שְׁהִיָּה אוֹר־אֵין־סוֹף מְמַלָּא אֶת מְקוֹם הַחֲלָל.
- 29 וְאַחֲרֶיכָּךְ שֵׁם אֱלֹקִים, בְּחִינַת גְּבוּרָה, שְׁמוּרָה עַל
- 30 הַצְּמָצוּם. וְאַחֲרֶיכָּךְ שֵׁם הוֹי', שְׁמוּרָה עַל גִּילּוֹ
- 31 הֵקוּ שְׁהָאִיר אַחֲרֵי הַצְּמָצוּם, שֶׁהוּא עֲנִין הַרְחָמִים
- 32 (וְעַל זֶה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו'ל²⁸ שִׁיתָף עִמּוֹ מִדַּת
- 33 הַרְחָמִים), שֶׁבָּא לְאַחֲרֵי חֶסֶד וּגְבוּרָה וְכוּלָּל
- 34 אוֹתָם, לְהִיּוֹתוֹ לְמַעֲלָה מֵהֶם כּו', שֶׁזֶּהוּ שֶׁהָקוּ
- 35 שָׁרְשׁוֹ לְמַעֲלָה מֵהָאוֹר שְׁנֵתְעֵלֶם, וְלְמַעֲלָה
- 36 הַצְּמָצוּם וְלֹכֵן לְמַעֲשֵׂה הַצְּמָצוּם קֹדֵם אֶל הַגִּילּוֹ
- 37 כְּשֶׁלְעַצְמוֹ תַּחֲלוֹת וְהַתַּפְשׁוּת שֶׁל הָאוֹר הָאֱלֹקִי־
- 38 הוּא בְּעַצְמוֹ הִיָּה גַם לִפְנֵי הַצְּמָצוּם, שְׁהִיָּה אוֹר־אֵין־סוֹף
- 39 לְשַׁלֵּב וְלַחְלוֹל יַחַד שְׁנֵי דְבָרִים שׁוֹנִים וְאֶפְלוּי הַפְּכִיּוֹת נִדְרָשׁ כּוֹחַ לְשַׁלְעֵלָה
- 40 מִשְׁנִיָּה שֶׁזֶּהוּ שֶׁהָקוּ עִם הִיּוֹתוֹ אוֹר מִצְמוֹצֵם לְגַבִּי הָאוֹר הָאֵין־סוֹף שֶׁלִּפְנֵי
- 41 הַצְּמָצוּם, בְּכָל זֹאת שֶׁרְשׁוֹ לְמַעֲלָה מֵהָאוֹר שְׁנֵתְעֵלֶם וְהָאִיר תַּחֲלִילָה
- 42 שֶׁלֹּא בְּרִאשִׁית א, ה. ועוד. 26) אוה"ת שם ע' תשכא. סה"מ תרס"ט הנ"ל ע' קצז. 27) תהלים נ, א. 28) פירש"י בראשית א,

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ללא גבול, האור שקשור בשם "אל", וּלְמַעַלָּה מִהַצְמָצוֹם כּו'. שבא
- 2 ממידת הגבורה, הקשורה בשם אלקים, כי סוף סוף התכלית והכוונה היא
- 3 גילוי אלוהות בעולמות, ותכלית זו נשלמת בהארת אור הקו ולא בצמצום
- 4 כשלעצמו, כפי שיתבאר בפרטיות יותר להלן. וְנִמְצָא, שִׁפְשָׁרֶשׁ
- 5 הֶרְאֵשׁוֹן - הגילוי קודם אֶל
- 6 הַהֶעָלָם ולאמיתו של דבר הגילוי
- 7 נעלה מההעלם, שלא כטעותו של
- 8 קורח שבגלל מעלת שורש הגבורות
- 9 (העלם) על שורש החסדים (גילוי)
- 10 העיקר הוא הגבורות.
- 11 וְעוֹד זֹאת, שֶׁגַם בְּנוֹגַע גִּילּוּי
- 12 בְּעוֹלָמוֹת שְׁמוּכָרָח לְהִיּוֹת
- 13 עַל-יְדֵי קְדִימַת הַצְמָצוֹם, שהרי
- 14 העולמות לא יכולים לקבל ולא יכולים
- 15 להתקיים כשמאיר אור אין-סוף בלתי
- 16 מוגבל הַגִּילּוּי קוֹדֵם אֶל
- 17 הַצְמָצוֹם, שֶׁהֲרִי²⁹ הַצְמָצוֹם
- 18 הוּא לא ענין ומטרה בפני עצמה אלא
- 19 כל כוונתו ותכליתו היא בְּשִׁבְלִי
- 20 הַגִּילּוּי, דְּכֹנֶנֶת הַצְמָצוֹם אֵינָה
- 21 שִׁיפְשָׁרֶשׁ הַצְמָצוֹם ולא יהיה גילוי
- 22 אלוהות חס-ושלום, אֲלֵא בְּכַדִּי
- 23 שִׁיפְשָׁרֶשׁ אַחֲר־כֵּן גִּילּוּי אִי
- 24 כּו'. שלפי ערך העולמות, וּמֵאַחֵר
- 25 שֶׁכָּל כֹּנֶנֶת הַמִּטְרָה וְהַתְּכִלִּית של
- 26 הַצְמָצוֹם הִיא בְּשִׁבְלִי שִׁיפְשָׁרֶשׁ
- 27 גִּילּוּי, בְּהִכָּרָח לֹמַר שֶׁגַם
- 28 בְּמִדְרָגָה שְׁבָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת
- 29 קְדִימַת הַצְמָצוֹם אֶל הַגִּילּוּי,
- 30 וללא הצמצום לא יכול להיות גילוי,
- 31 ולכאורה במדרגה זו הצמצום נעלה
- 32 מהגילוי הֵנָּה לְאַמְתָּתוֹ שֶׁל דָּבָר
- 33 גם במדרגה זו עצמה קוֹדֵם עֲנִין
- 34 הַגִּילּוּי, שֶׁהוּא כֹנֶנֶת הַצְמָצוֹם
- 35 שהרי מובן שהעיקר הוא המטרה ולא
- 36 האמצעי. וְנִמְצָא, שִׁטְעוֹתוֹ שֶׁל
- 37 קִרְח הִיָּתָה לֹא רַק מִצַּד
- 38 הַבְּחִינָה שֶׁלְמַעַלָּה
- 39 מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, הֵינּוּ, מִצַּד
- 40 הָאוֹר-אֵין-סוֹף שֶׁהִיָּה מִמְּלֵא
- 41 אֵת מְקוֹם הַחֲלָל קוֹדֵם
- 42 הַצְמָצוֹם, שֶׁמִּצַּד בְּחִינָה זו בּוֹרְאִי שֶׁהֵעִיקָר הוּא הַגִּילּוּי ולא הצמצום
- 43 וְהַהֶעָלָם אֲלֵא גַם מִצַּד בְּחִינַת הַהֶשְׁתַּלְשְׁלוֹת, שֶׁשֶּׁם קוֹדֵם

- 44 הַצְמָצוֹם בְּפֹעֵל וְרַק לֵאחֹרֶה הָאֵין-סוֹף הַבְּלִי-גְבוּל נִעְלָם וְנִסְתָּר
- 45 יָכוֹל לְהִיּוֹת גִּילּוּי שֶׁל אִיִּר, וְכִיוֵּן שֶׁבְּסִדֵּר הַדְּבָרִים הַצְמָצוֹם קוֹדֵם לְכֹארוֹה
- 46 זֶה גַם הֻכַּחַת עַל הִיתְרֹן וְהַמְעָלָה שֶׁל הַצְמָצוֹם בִּיחַס לְגִילּוּי, הֵנָּה מִצַּד
- 47 כֹּנֶנֶת הַצְמָצוֹם, הַמִּטְרָה שֶׁלִּשְׁמָה הַצְמָצוֹם מִיּוֹעַד קוֹדֵם הַגִּילּוּי שֶׁהִי
- 48 כֹּל הַכוֹנֶנֶת שֶׁל הַצְמָצוֹם הִיא כַּדִּי
- 49 שִׁיפְשָׁרֶשׁ הַגִּילּוּי.
- 50 וְכֵן הוּא גַם בְּעוֹלָם לְמִטָּה,
- 51 שֶׁאֵף שֶׁהַסִּדֵּר שֶׁל הַתְּרַחְשׁוֹת
- 52 הַדְּבָרִים בְּפֹעֵל הוּא בְּרִישָׁא
- 53 חֲשׂוֹכָא וְהָרִי נְהוּרָא, בְּתַחֲלִילָה
- 54 חוּשֶׁךְ וְאַחֲר־כֵּן אִיִּר כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב
- 55 וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר, הָרִי כֹנֶנֶת
- 56 הַהֶעָלָם דִּיִּהִי עֶרֶב, הִיא
- 57 בְּשִׁבְלִי הַגִּילּוּי דִּיִּהִי בֹקֶר,
- 58 וְעַד לְהַגִּילּוּי בְּעִינֵי הַגִּילּוּי עֲצוּמָה,
- 59 הַכוֹנֶנֶת וְהַמִּטְרָה הֵן שֶׁל "וַיְהִי עֶרֶב"
- 60 (הַצְמָצוֹם) וְהֵן שֶׁל "וַיְהִי בֹקֶר"
- 61 (הַגִּילּוּי) הִיא הַגִּילּוּי הַגְּדוֹל דִּיִּיִם
- 62 אֶחָד, שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מִ'עֶרֶב'
- 63 וּבִבְרָא³⁰ כְּמוֹכָא בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת
- 64 שֶׁ"יִיִם" הוּא גִילּוּי נִעְלָה יוֹתֵר
- 65 מִ"בֹּקֶר".
- 66 ג) וּבְאִיִּר הָעֲנִין בְּעִבּוּדָת
- 67 הָאָדָם, הַמְשַׁמְעוֹת שֶׁל הָאִמּוֹר לְעִיל
- 68 בְּמַעַלַת הַגִּילּוּי בִּיחַס לְהַעֲלֵם, בְּעִבּוּדָה
- 69 הַרוּחָנִית-נִפְשִׁית שֶׁל כָּל אָדָם דִּיִּהִי
- 70 נִתְבָּאָר לְעִיל שֶׁסִּדֵּר הַהֶמְשָׁכָה
- 71 הַגִּילּוּי שֶׁל הָאִיִּר הָאֱלֹקִי מִלְמַעַלָּה
- 72 לְמִטָּה כָּל הַמִּדְרָגוֹת הַחֵל
- 73 מִהַתְּחִלָּה הַהֶתְפַּשְׁטוֹת וְהַהֶאָרָה שֶׁל
- 74 הָאִיִּר הָאֱלֹקִי מִהַקְדוּשׁ-בְּרִיךְ-הוּא
- 75 בְּעֲצוּמָה הוּא בְּאִוְפֵן שֶׁתְּחִלָּה
- 76 צְרִיף לְהִיּוֹת הָעָלָם, וְאַחֲר־כֵּן
- 77 בָּא הַגִּילּוּי. וְכֵן הוּא גַם
- 78 בְּנִפְשׁ הָאָדָם, וְכְמוֹ לְמַשֵּׁל
- 79 בְּהֶמְשָׁכַת וְהַתְּגַלּוֹת הַמּוֹחִין
- 80 מִנִּפְשׁ הָאָדָם, שֶׁכְּדִי שִׁיּוּמָשׁוּף
- 81 וְיִתְגַּלֵּה אִיִּר הַשֶּׁכֶל מִהַבְּחִינָה
- 82 בְּנִפְשׁ שֶׁלְמַעַלָּה מִהַשֶּׁכֶל,
- 83 שֶׁמֶשֶׁם הוּא שׁוֹרֵשׁ הַשֶּׁכֶל צְרִיף
- 84 לְהִיּוֹת תְּחִלָּה עֲנִין שֶׁל הָעָלָם
- 85 כּו'. וְעַל-דִּרְגָּה כְּדִי שֶׁאִיִּר הַמּוֹחִין יוֹמָשׁוּף וְיִתְגַּלֵּה
- 86 בְּמִדּוֹת, צְרִיף לְהִיּוֹת תְּחִלָּה הַהֶעָלָם וְהַהֶסְתָּר שֶׁל אִיִּר הַמּוֹחִין

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 יכולה להיות התהוות של עולמות מוגבלים. אָבֵל לְאַחֲרֵי שְׁנֵתְהוּוֹ
2 הָעוֹלָמוֹת וְהָם כִּבְר קִימִים, אָזִי יְכוּלִים הָעוֹלָמוֹת הַמּוֹגְבָלִים לְקַבֵּל
3 לְקַלוֹט וּלְהַכִּיל בְּתוֹכָם אֶת הַמִּשְׁכַּת וְגִילּוֹי הָקוֹ, וְיִתְרָה מִזָּה,
4 שְׁעַל-יָדֵי הַזִּיכּוֹף כו' לאחר שהעולמות מתבררים ומציאותם נעשית
5 יותר זכה ומעודנת יְכוּלִים לְקַבֵּל
6 גַּם אֶת הָאוֹר שְׁלִמְעָלָה
7 מִהֵקוֹ, וְעַד לְהָאוֹר שְׁלִפְנֵי
8 הַצִּמְצוּם וְכֵן נְשַׁלֵּמַת כּוֹנֵנַת הַבְּרִיאָה
9 שְׁאוֹר בְּלִתִּי מוֹגְבֵל יֵאִיר בְּתוֹךְ עוֹלָמוֹת
10 מוֹגְבָלִים.
11 וְכֵן הוּא גַּם בְּעֵנִין הַמִּשְׁכַּת
12 אוֹר הַמּוֹחִין בְּמִדּוֹת עַל-יָדֵי
13 הָעוֹלָם דְּמִיצַר הַגֶּרוֹן שְׁעִינֵנו
14 נִחְבָּר לְעִיל בְּאוֹרִיכוֹת שְׁפִנְתוֹ
15 וְתַכְלִיתוֹ שֶׁל הַמִּיעוּט וְהַצִּמְצוּם בְּאוֹר
16 הַמּוֹחִין הֵיא בְּשִׁבִּיל הַגִּילּוֹי,
17 שְׁעַל-יָדֵי זֶה דּוּקָא עַל יְדֵי הָעוֹלָם
18 יְכוּל לְהִיטֵן נִמְשָׁךְ בְּמִדּוֹת לֹא
19 רַק אוֹר הַמּוֹחִין בְּמִדָּה מוֹעֲטָה
20 וּמוֹגְבֵל כְּפִי שְׁנִתְצַמְצַם עַל-
21 יְדֵי מִיצַר הַגֶּרוֹן, אֲלֵא גַּם
22 אוֹר הַמּוֹחִין כְּפִי שְׁמֵאִיר
23 בְּמִדּוֹת מִמֶּשׁ, שְׁזָהוּ עֵנִין
24 גִּילּוֹי פְּנִימִיּוֹת הַמּוֹחִין
25 שְׁמֵאִיר בְּפְנִימִיּוֹת הַמִּדּוֹת
26 (כנ"ל סעיף א) כִּמְבֹאֵר לְעִיל
27 שֶׁהַכּוֹנֵנָה לְעוֹמֵק, פְּנִימִיּוֹת וְעֲצֻמּוֹת
28 הַמּוֹחִין.
29 (ד) וְזֶהוּ הַתּוֹכֵן הַפְּנִימִי שֶׁל הַבִּקְשָׁה
30 וְהַתְּפִילָה יְהִי הוֹי' אֶלְקִינוּ עֲמָנוּ
31 כְּאֲשֶׁר הָיָה עִם אֲבוֹתֵינוּ, כְּמוֹ
32 שְׁנִתְבָּאֵר לְעִיל שְׁאֲבוֹתֵינוּ
33 קָאִי הַכּוֹנֵנָה עַל הַמּוֹחִין, שֶׁהֵם
34 ה'אֲבוֹת' הַמּוֹלִידִים אֶת הַמִּדּוֹת
35 ו'עֲמָנוּ' קָאִי הַכּוֹנֵנָה עַל הַמִּדּוֹת
36 שֶׁהֵן הָאָדָם עֲצוּמוֹ, וְהַבִּקְשָׁה הֵיא
37 שְׁהָאוֹר כְּפִי שְׁמֵאִיר בְּכַחֲנִית
38 הַמּוֹחִין, עֲצֵם וּפְנִימִיּוֹת הַמּוֹחִין

1 שְׁעַל-יָדֵי מִיצַר הַגֶּרוֹן (כנ"ל סעיף א) ³¹. אָמְנָם, בְּנִת
2 הָעוֹלָם הַמְּטָרָה וְהַתְּכִלִּית שֶׁלּוֹ הֵיא בְּשִׁבִּיל הַגִּילּוֹי, וְכִמּוֹ בְּהָעוֹלָם
3 דְּמִיצַר הַגֶּרוֹן, שְׁמַעֲלִים וּמַסְתִּיר עַל אוֹר הַמּוֹחִין שְׁהַפְּנִיָּה הַמְּטָרָה
4 וְהַתְּכִלִּית בְּזֶה הֵיא לֹא הָעוֹלָם וְהַסְתָּר כְּשֶׁלְעֲצוּמוֹ אֲלֵא שְׁעַל-יָדֵי-זֶה
5 יוֹמָשׁ וְיִתְגַּלֶּה וְיֵאִיר אוֹר
6 הַמּוֹחִין גַּם בְּמִדּוֹת, כְּשֶׁם
7 שְׁפִנְתָּ הַצִּמְצוּם שֶׁל הָאוֹר
8 הָאֱלוֹקִי בְּשִׁבִּיל הַבְּרִיאָה הֵיא כְּדִי
9 שְׁעַל-יָדוֹ יוֹכַל לְהִיטֵן הַגִּילּוֹי
10 בְּעוֹלָמוֹת.
11 וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף בְּזֶה, דְּהֵנָּה
12 בְּעֵנִין בְּנִת הַצִּמְצוּם בְּשִׁבִּיל
13 הַגִּילּוֹי, כִּמְבֹאֵר לְעִיל בְּאוֹרִיכוֹת
14 שֶׁהַמְּטָרָה וְהַתְּכִלִּית שֶׁל הַצִּמְצוּם עֲצוּמוֹ
15 הֵיא הַגִּילּוֹי הָרִי יְדוּעַ בְּתוֹרַת
16 הַחֲסִידוֹת שְׁהַצִּמְצוּם הוּא לֹא
17 רַק בְּשִׁבִּיל שְׁיֻכַּל לְהִיטֵן
18 בְּעוֹלָמוֹת גִּילּוֹי הָקוֹ שֶׁהָאִיר
19 לְאַחֵר הַצִּמְצוּם, אֲלֵא שְׁעַל-יָדֵי-
20 זֶה יוֹכַל לְהִיטֵן גַּם גִּילּוֹי אוֹר-
21 אֵין-סוֹף שְׁלִפְנֵי הַצִּמְצוּם,
22 שְׁמַצְדוֹ מִצַּד הָאוֹר הַבְּלִי-גְבוּל לֹא
23 הָיָה נִתְיָנָה מְקוֹם וְאִפְשָׁרוֹת
24 לְעִמּוּדֵי הָעוֹלָמוֹת וְעֵתָה, לְאַחֵר
25 הַצִּמְצוּם, גַּם הָאוֹר הוּא יְכוּל לְהַתְּגַלּוֹת
26 בְּעוֹלָם. וְכִמְבָּאֵר ב'עֵץ חַיִּים' ³²
27 הַטֵּעַם שְׁהוֹצֵר לְהִיטֵן הָעוֹלָמוֹת. אָבֵל לְאַחֲרֵי
28 שְׁנֵתְהוּוֹ הָעוֹלָמוֹת, אָזִי יְכוּלִים לְקַבֵּל הַמִּשְׁכַּת
29 וְגִילּוֹי הָקוֹ, וְיִתְרָה מִזָּה, שְׁעַל-יָדֵי הַזִּיכּוֹף כו'
30 יְכוּלִים לְקַבֵּל גַּם אֶת הָאוֹר שְׁלִמְעָלָה מִהֵקוֹ, וְעַד
31 לְהָאוֹר שְׁלִפְנֵי הַצִּמְצוּם. וְכֵן הוּא גַּם בְּעֵנִין
32 הַמִּשְׁכַּת אוֹר הַמּוֹחִין בְּמִדּוֹת עַל-יָדֵי הָעוֹלָם
33 דְּמִיצַר הַגֶּרוֹן שְׁפִנְתוֹ הֵיא בְּשִׁבִּיל הַגִּילּוֹי,
34 שְׁעַל-יָדֵי-זֶה יְכוּל לְהִיטֵן נִמְשָׁךְ בְּמִדּוֹת לֹא רַק
35 אוֹר הַמּוֹחִין כְּפִי שְׁנִתְצַמְצַם עַל-יָדֵי מִיצַר הַגֶּרוֹן,
36 אֲלֵא גַּם אוֹר הַמּוֹחִין כְּפִי שְׁמֵאִיר בְּמִדּוֹת מִמֶּשׁ,
37 שְׁזָהוּ עֵנִין גִּילּוֹי פְּנִימִיּוֹת הַמּוֹחִין שְׁמֵאִיר
38 בְּכַחֲנִית הַמִּדּוֹת (כנ"ל סעיף א).
39 (ד) וְזֶהוּ יְהִי הוֹי' אֶלְקִינוּ עֲמָנוּ כְּאֲשֶׁר הָיָה עִם אֲבוֹתֵינוּ, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאֵר לְעִיל
40 שְׁאֲבוֹתֵינוּ קָאִי עַל הַמּוֹחִין, ו'עֲמָנוּ' קָאִי עַל הַמִּדּוֹת, וְהַבִּקְשָׁה הֵיא
41 שְׁהָאוֹר כְּפִי שְׁמֵאִיר בְּכַחֲנִית הַמּוֹחִין, יוֹמָשׁ וְיִתְגַּלֶּה וְיֵאִיר גַּם בְּמִדּוֹת, וְהֵינּוּ,

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 יִמְשֹׁךְ וַיִּתְּנָהּ וַיֹּאמֶר גַּם בְּמִדּוֹת, וְהִינוּ, שְׁאֵף-עַל-פִּי
 2 שְׁמוּחִין וּמִדּוֹת אֵינָם בְּעָרֶךְ זֶה לָזֶה, ואֵין בֵּינֵיהֶם יָחַס וְהַשְׁוָאָה
 3 כִּיֹּן שֶׁהֵם מֵהוּת שׁוֹנָה לַחֲלוּטִין (כַּמְּבֹאֵר לַעֲלִיל שֶׁלֹּכֵן הַמוּחִין הֵם בִּקְרִירוֹת
 4 וְהַמִּידוֹת הֵן בַּחֲמִימוֹת) שְׁלֹכֵן צָרִיף לְהִיּוֹת הַפֶּסֶק וּמַחֲצִיחַ בֵּינֵיהֶם
 5 בֵּין הַמוּחִין וְהַמִּידוֹת עַל-יְדֵי
 6 הַהֶעֱלֵם דְּמִיצֵר הַגֶּרוֹן, הִנֵּה
 7 עַל זֶה הִיא הַבִּקְשָׁה וְהַתְּפִלָּה
 8 שְׁגָם בְּמִדּוֹת יֹאִיר אֹר
 9 הַמוּחִין מִמֶּשׁ כִּפִּי שֶׁהוּא בִּפְנִימִיּוֹת
 10 הַמִּידוֹת, וְהִירֵי עֲנִין הַתְּפִלָּה אֵינוֹ
 11 עַל עֲנִין שֶׁל נְסִים³³, שְׁעִלֵּיהֶם
 12 תִּקְנֵנוּ בְּרֻכּוֹת מִיּוֹחֲדוֹת לֵאחֹר שֶׁהִתְרַחֲשׁוּ
 13 אַבֵּל בְּדֶרֶךְ כָּלֵל לֹא מִתְּפַלְלִים שִׁיתְרַחֲשׁ
 14 נֹס אֶלֹא הַתְּפִלּוֹת הֵן עַל עֲנִין
 15 שֶׁהוּא בְּגִדְרֵי הַטֹּבֵעַ, וְכֵן גַּם
 16 בְּעִנְיָנוּ הַתְּפִלָּה וְהַבִּקְשָׁה שֶׁאֹר
 17 הַמוּחִין עֲצֻמוֹ יֹאִיר בְּמִידוֹת הִיא לֹא
 18 תְּפִלָּה עַל נֹס שֶׁלֹּמַעֲלָה מִגִּדְרֵי הַטֹּבֵעַ
 19 אֵלֹא מִשּׁוֹם שֶׁבִּאֲמַת הַהַפְסֵק שֶׁל מִיצֵר
 20 הַגֶּרוֹן שֶׁעִנְיָנוּ לַהֲעֵלִים אֵינוֹ סְתִירָה
 21 לַהֲמַשְׁכָּה וְגִלּוֹי אֵלֹא אֲדַרְבָּה הוּא נֹעֵד
 22 לַהֲמַשִּׁיךְ וְלַגְלוֹת וְהִינוּ, לְפִי
 23 שְׁכֹנֶת הַהֶעֱלֵם הִיא בְּשִׁבִּיל
 24 הַגִּילּוֹי, וְלֹכֵן גַּם הַהֶעֱלֵם
 25 דְּמִיצֵר הַגֶּרוֹן הוּא בְּשִׁבִּיל
 26 גִּילּוֹי אֹר הַמוּחִין בְּמִדּוֹת,
 27 וְלֹכֵן הוּא נֹעֵד מַלְכַּתְחִילָה וְעַד
 28 שְׁיֹאִיר בֵּהֶם בְּמִדּוֹת הָאֹר כִּפִּי
 29 שֶׁהוּא בְּמוּחִין מִמֶּשׁ.
 30 וְזֶהוּ גַּם מֵה שֶׁכְּתוּב בִּבְקֶשָׁה זֹ
 31 יְהִי הוֹי' אֶלְקִינוּ גּו', וְהַכְּתוּב
 32 מִדִּיק וְנוֹקֵשׁ בִּשְׁנֵי שְׁמוֹת אֱלֹ"ה
 33 וְ"אֶלְקִינוּ" דְּהִנֵּה הוֹי' הוּא שֵׁם
 34 הָעֶצֶם³⁴, הַשֵּׁם שֶׁמִּתִּיחַס אֵל
 35 הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעֲצֻמוֹ שֶׁהוּא הָאֹר הַאֱלֹקִי הַנִּעְלָה שְׁלֹמַעֲלָה
 36 מִהָעוֹלָמוֹת שְׁאֵין הָעוֹלָמוֹת יְכוּלִים לְסַבֵּלוֹ, וּמַצֵּד עֲצֻמוֹ אֵינוֹ
 37 מִתְּלַבֵּשׁ בְּעוֹלָמוֹת וּמִכָּל-מָקוֹם עַל-יְדֵי הַצִּמְצוּם דְּשֵׁם אֶלְקִים,
 38 הִנֵּה גַּם הוֹי' נַעֲשֶׂה אֶלְקִינוּ, כַּחֲנוּ וְחִיתָנוּ³⁵, וְנִמְצָא שֶׁלֹּמַעֲשָׂה
 39 הַצִּמְצוּם וְהַהֶעֱלֵם גּוֹרֵם לְתוֹסַפַּת גִּילּוֹי
 40 וְכַנ"ל שְׁמַצֵּד זֶה שְׁכֹנֶת הַהֶעֱלֵם
 41 הַצִּמְצוּם הִיא בְּשִׁבִּיל הַגִּילּוֹי,
 42 הִנֵּה עַל-יְדֵי הַצִּמְצוּם יְכוּל
 43 לְהֹאִיר בְּעוֹלָמוֹת הַמּוֹגְבִּלִים גַּם
 44 גִּילּוֹי הָאֹר שֶׁהָעוֹלָמוֹת מַצֵּד-
 45 עֲצֻמָּם לֹא הִיוּ יְכוּלִים לְסַבֵּלוֹ,
 46 הָאֹר שֶׁלִּפְנֵי הַצִּמְצוּם הִרְאִינוּ.
 47 (ה) וְכֵן תִּהְיֶה לָנוּ, שְׁתִּקּוּיִם
 48 הַתְּפִלָּה וְהַבִּקְשָׁה הַנ"ל שֶׁל
 49 "יְהִי ה' אֱלֹקֵינוּ עִמָּנוּ" כִּפִּי שֶׁהִיא
 50 בְּנוֹגֵעַ לְעִבּוּדָה בְּנִפְשׁ הָאָדָם,
 51 שְׁיֹמֶשֶׁף וַיֹּאִיר וַיִּתְּנָהּ אֹר
 52 הַמוּחִין בְּמִדּוֹת, וְגַם יֹאִיר
 53 וַיִּתְּנָהּ בְּלִבּוֹשִׁים אֲמַצְעֵי הַבִּיטוּי
 54 וְהַגִּילּוֹי שֶׁל הַנֶּפֶשׁ דְּמַחְשָׁבָה דְּבִיּוֹר
 55 וּמַעֲשֶׂה, כַּמְּבֹאֵר לַעֲלִיל שֶׁכֹּאֲשֶׁר אֹר
 56 הַמוּחִין מֵאִיר בְּמִידוֹת הוּא מִתְּפַשֵּׁט
 57 וּמֵאִיר גַּם בְּכּוֹחוֹת הַמַּעֲשֶׂה וּבֵא לִידֵי
 58 בִיטוּי בְּקִיּוֹם הַמַּצּוּוֹת בְּפּוֹעֵל, וְעַד
 59 שְׁיִקּוּיִם גַּם כְּפִשּׁוּטוֹ: יְהִי
 60 הוֹי' אֶלְקִינוּ עִמָּנוּ כַּאֲשֶׁר הִנֵּה
 61 עִם אֲבוֹתֵינוּ אֵל יַעֲזֹבֵנוּ וְאֵל
 62 יִשְׁשׁוּנוּ, וְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יְהִי יָחִיד
 63 עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁמֹר וְיִגֵּן עֲלֵיהֶם וְלֹא
 64 יַעֲזֹבֵם וְלֹכֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְהִי
 65 אֹר בְּמוֹשְׁבוֹתָם³⁶ כִּפִּי שֶׁהִיא
 66 לְפָנֵי יְצִיאַת מִצְרַיִם שְׁעוֹר בְּהִיוֹתָם
 67 בְּמִצְרַיִם, לְפָנֵי הַיְצִיָּאָה, הֵאִיר עֲלֵיהֶם
 68 גִּילּוֹי אֱלֹקוֹת וְהִיא "אֹר בְּמוֹשְׁבוֹתָם".

(33) ראה ברכות נד, א. (34) כסף משנה הל' ע"ז פ"ב ה"ז. פרדס שער יט (שער שם בן ד'). מו"נ ח"א פס"א ואילך. (35) ראה לקו"ת בלק עג, ג. פינחס פ, א. ובכ"מ. (36) (ע"פ) בא יו"ד, כג. וראה סיום שיחת ג' תמוז ה"ל.

בס"ד. שיחת שבת פרשת קרח, ג' תמוז, ה'תשכ"ח.

בלתי מוגה

א. דובר כמה פעמים אודות דיוק הלשון "פתח" ¹ - שמצינו הן בנוגע למאמר ופירוש חדש בתורה, ² והן בנוגע לעובדא ומעשה חדש בענין שבעולם - שזהו ענין של פתיחת דרך (לא רק עבור בעל המאמר או המעשה, אלא) גם עבור אלו הבאים אחריו, ואפילו אלו שאינם כמותו ואינם בערכו כלל, כי לאחר ³ שפתח וסלל את הדרך, הרי זה שייך כבר לכל אחד, שגם הוא יכול לילך בדרך זו. ⁴
ומהדוגמאות לזה: ⁵

בנוגע לתורה - כפי שמצינו כמה פעמים אצל רבי שמעון בן יוחאי הלשון "פתח רבי שמעון", כיון ⁶ שפעל ענין של פתיחה בנוגע להתגלות פנימיות התורה ורזין שבתורה, ועל-ידו נעשית פתיחת דרך לכל ⁷ אחד מישראל, שכאשר "יגעת" ("עמלים בתורה" ²) יקויים ה"מצאת" ³ גם בנוגע לפנימיות התורה, ועד ⁸ שפנימיות התורה תהיה אצלו בהבנה והשגה, ובאופן של התחברות עם נגלה דתורה, סתים וגליא, או ⁹ בלשון הזהר: ⁴ נשמתא דאורייתא עם גופי תורה, וכמבואר בדרושי ל"ג בעומר ⁵ בענין "מחצתי ואני ¹⁰ ארפא" ⁶.

ובנוגע למעשה - כפי שמצינו באברהם אבינו, שעל-ידי עבודתו במסירות נפש בעשרה הנסיונות, ¹² פתח את הדרך של מסירות נפש לכל הבאים אחריו. ¹³

ב. ולהעיר, שפעולת הפתיחה עבור כל בני ישראל שייכת גם אצל מי שאינו נשיא ישראל, ¹⁴ וכמו בנוגע לרבי שמעון בן יוחאי, שאף שגדלה מעלתו ביותר, עד כדי כך, שאפילו בדורו שהיו עוד ¹⁵ תנאים גדולים, היה מ"בני עליה" ⁷, ועד ש"אם חד הוא אנא הוא" ⁸, מכל-מקום הוא לא היה ה"נשיא" ¹⁶ בדורו (שהרי בדורו היו ה"נשיא" ו"אב בית-דין" תנאים אחרים ⁹), ולכן אין הלכה כרבי שמעון בן יוחאי ¹⁷ (כידוע בכללי ההלכה ש"רבי יהודה ורבי שמעון, הלכה כרבי יהודה" ¹⁰). ¹⁸

ויש לבאר טעם הדבר - על-פי מה שכתוב בירושלמי ¹¹ שרבי עקיבא אמר לרבי שמעון בן יוחאי ¹⁹ "דיין שאני ובוראך מכירין (הכרה דייקא) את כחך" (בפנימיות התורה), ואילו העולם לא היתה לו הכרה ²⁰ במעלת דרגת רבי שמעון בן יוחאי, ולכן לא נקבעה הלכה כמותו. ²¹

ואף-על-פי-כן, הענין ד"פתח רבי שמעון" פעל פתיחת הדרך עבור כל בני ישראל. ²² ומזה מובן במכל-שכן וקל-וחומר בנוגע לנשיאי ישראל, שבוודאי נעשית על-ידם פתיחת הדרך עבור ²³ כל בני ישראל. ²⁴

ג. ובפרטיות יותר: ²⁵

ענין הפתיחה הוא לכל-לראש בנוגע לעצם המציאות של הענין שבו נפעלה פתיחת הדרך - אם זה ²⁶ ענין בתורה ועבודה, או בעולם, שתוכל להיות מציאות זו בעולם למטה. ²⁷

ונוסף לכך, יש גם נתינת כח לכל אחד מישראל שיוכל לפעול ענין זה, אשר להיותו ענין חדש ונעלה ²⁸ יותר, לא מספיקה ה'נתינת כח' שהיתה לו אתמול בנוגע לכללות ענין העבודה, אלא יש צורך ב'נתינת ²⁹ כח' מיוחדת בנוגע לעבודה זו, שנמשכת על-ידי נשיא ורועה ישראל. ³⁰

(8) ב"ר פל"ה, ב.

(9) ראה הוריות יג, ב. וראה גם תולדות תנאים ואמוראים (להרב היימן) ערך רשב"ג דיבנה.

(10) עירובין מו, ב. וש"נ. וראה יד מלאכי כללי הרי"ש אות תקעז. אנציק' תלמודית ערך הלכה סכ"א (כרך ט ס"ע רצד). וש"נ.

(11) סנהדרין פ"א ה"ב.

(1) ראה לקו"ש ח"כ ע' 74 ואילך. וש"נ.

(2) תו"כ ופירש"י ר"פ בחוקות.

(3) מגילה ו, ריש ע"ב.

(4) ח"ג קנב, א.

(5) ראה המשך חייב אדם לבורך תרל"ח פכ"ה (סה"מ תרל"ח ס"ע קנב ואילך).

(6) האזינו לב, לט.

(7) סוכה מה, ב.

זאת ועוד:

- 1 בדרך כלל, הסדר הוא ש"הבא ליטהר מסייעין אותו"¹², היינו, שתחילה צריך להיות במעמד ומצב
- 2 ד"הבא ליטהר", ואז "מסייעין אותו". אמנם, כשמדובר אודות רועה ישראל, ורועה נאמן - הנה דרכו
- 3 של רועה נאמן, שאינו ממתין שהצאן ירעבו ויבואו ויספרו לו שהם רעבים, ואז יתן להם מזון, אלא
- 4 מלכתחילה הולך אליהם ונותן להם מזון. ודוגמתו בנמשל - שרועה ישראל עצמו פועל אצל צאן מרעיתו
- 5 את התנועה ד"הבא ליטהר" (שזוהי האתערותא דלתתא שקודמת לאתערותא דלעילא), ואז נותן להם גם
- 6 את המזון.
- 7 - ללעוס את המזון, צריכים הם בעצמם, אבל כל ההכנות הדרושות עד ללעיסת המזון, נעשות על-ידי
- 8 הרועה.
- 9 ומזה מובן, שהפעולה היא גם על מי שנמצא במעמד ומצב של חושך, ועד כדי כך, שמצד ריבוי
- 10 הזמן שנמצאים בחושך, "שמים חושך" (גם חושך כפול ומכופל, עד "וימש חושך"¹³) לאור"¹⁴, שלכן
- 11 אינו מתעורר בעצמו, אלא צריך שיבוא משהו ויעורר אותו; וזוהי פעולת הרועה (ובלשון הש"ס: הנשיא)
- 12 - שגם הוא יכיר ויזעק שהחושך הוא חושך, ורוצה לצאת ממנו!
- 13 ד. ענין זה קשור גם עם ג' תמוז (שחל ביום השבת-קודש הזה):
- 14 בג' תמוז היה ענין הגאולה באופן של אתהפכא - ש"הפה שאסר הוא הפה שהתיר"¹⁵, שאלו שתחילה
- 15 דנוהו להיפך החיים, הם בעצמם אמרו שישאר בחיים¹⁶.
- 16 ואף-על-פי שבתחילה שלחו אותו לגלות (לעשר שנים או לג' שנים), ועד שכ"ק מו"ח אדמו"ר קרא
- 17 זאת בשם "קאטארגע" (עבודת פרך)¹⁷, הרי המצב בקאטראמא היה שלא בערך לגבי המאסר
- 18 ב"שפאליערקע". ובפרט שימים ספורים לאחר השילוח לקאטראמא, ב"ב תמוז, יצא לחירות לגמרי,
- 19 ועד שעל-ידי-זה הגיע אחר-כך ל'ארצות-הברית', כך שלא זו בלבד שנשאר בחיים, אלא שענין החיים
- 20 היה באופן נעלה יותר.
- 21 וזוהי ה"פתיחה" לכל הבאים אחריו, שגם אצלם יהיה הענין ד"הפה שאסר הוא הפה שהתיר":
- 22 ישנם כאלו שנמצאים בתנועה ד"הפה שאסר" - מלשון בית האסורים - לא רק בהכרח (על-ידי
- 23 אחרים), אלא באופן שהם הכניסו את עצמם למעמד ומצב ד"קשור ואסור בידי החיצונים" (כמבואר
- 24 בתניא¹⁸).
- 25 וכמו-כן ישנם כאלו שנמצאים במעמד ומצב של "אסור" ב"בית האסורים" כפשוטו - בית האסורים
- 26 של ד' אמות על ד' אמות, או בית האסורים של ת' פרסה על ת' פרסה, שעליו שייך לומר הלשון "בית
- 27 האסורים", כמו שכתוב¹⁹ "נבוכים הם בארץ, סגר עליהם המדבר", ופירש רש"י "כלואים כו'" (מלשון
- 28 בית הכלא²⁰), והיינו, שאף-על-פי שארץ מצרים כוללת שטח גדול ביותר (כמבואר בגמרא ומדרש²¹),
- 29 הרי היא נחשבת לבית האסורים, ועד כדי כך, שאפילו עבד אחד אינו יכול לברוח משם²².
- 30 וכמו-כן ישנם כאלו שנמצאים בבית האסורים ברוחניות - כלשון הכתוב²³ המובא במאמרי הגאולה²⁴:
- 31 "רשע מכתיר את הצדיק", דקאי על היצירה-הרע שאינו מניח ליצירה-טוב ונפש האלקית ללמוד תורה,
- 32 ולמשול על ה"עיר קטנה זה הגוף"²⁵.
- 33

(19) בשלח יד, ג.

(20) ראה גם לקו"ש חי"ב ע' 27 הערה 41 ובשוה"ג.

(21) פסחים צד, א. וש"נ. שהש"ר פ"ו, ט (ג). ועוד.

(22) מכילתא יתרו יח, יא. פירש"י שם, ט.

(23) חבקוק א, ד. וראה זח"ב קיז, ב.

(24) סה"מ תרפ"ז ע' רטז.

(25) נדרים לב, ב.

(12) שבת קד, א. וש"נ.

(13) בא יו"ד, כא.

(14) ישע"ה ה, כ.

(15) לשון חז"ל - כתובות טז, רע"א (במשנה).

(16) ראה גם תורת מנחם חמ"ד ס"ע 88. וש"נ.

(17) שיחת ג' תמוז תרפ"ז (סה"ש תרפ"ז ע' 170).

(18) פ"ז.

ובכן: הסדר הוא – שלכל-לראש צריך להכיר בכך שזהו מעמד ומצב של "מאסר", ולאחרי-זה יכולים לצאת ממנו.

ועל זה יש נתינת-כח מנשיא הדור - החל ממשא רבינו, הרועה הראשון, ואתפשטותא דמשה בכל דרא²⁶, עד לדורנו - כ"ק מו"ח אדמו"ר, שפתח את הצינור, ונותן כח לכל אחד מהשייכים אליו, ולכל איש ישראל, וגם אשר בשם ישראל יכונה (כמו שכתב במכתבו²⁷), שאצל כולם תהיה היציאה מהמאסר, כולל ובמיוחד - אחינו בני ישראל הנתונים בצרה ובשביה כפשוטו, שיצאו מן המיצר אל המרחב כפשוטו, ומן המיצר אל המרחב עם כל הפירושים²⁸, ועד ליציאה מכל המיצרים וגבולים, בחסד וברחמים, ובטוב הנראה והנגלה.

וזו תהיה הכנה ליציאה מן הגלות אל הגאולה האמיתית והשלמה, בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, במהרה בימינו.

* * *

ה. דובר לעיל (סעיף ג) שגם אלו שנמצאים בחושך, חושך כפול ומכופל עד "וימש חושך", ואף-על-פי-כן "שמים חושך לאור" - גם הם צריכים להכיר את האמת, ויכריזו שזהו חושך כו'.

ולכאורה, דרישה כזו היא ענין של מסירת-נפש, והיכן הוא המקור ב'שולחן ערוך' לדרוש זאת, בה בשעה שהחיוב של מסירות-נפש על-פי 'שולחן ערוך' הוא רק על ג' הענינים שעליהם אמרו "יהרג ואל יעבור"²⁹, ולא על שאר הענינים.

אך האמת היא - שיכולים לדרוש גם ענין של מסירות נפש, וכפי שראו אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר, שתבע מסירות נפש לא רק על ג' הענינים הנ"ל, אלא אפילו על ענינים שעל-פי 'שולחן ערוך' ("דער טרוקענער שולחן-ערוך") אין בהם חיוב של מסירות נפש, כמו "ושננתם לבניך"³⁰, וכללות הענין דהרבצת התורה והפצת היהדות.

וכידוע הסיפור³¹ שכ"ק מו"ח אדמו"ר אמר אודות אביו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נשמתו-עדן, שכיון שב'שולחן ערוך' אין סימן שבו מדובר אודות מסירות נפש, הרי זה ענין שאין לו שיעור, ולכן קיים זאת ללא מדידות והגבלות...

ונקודת הענין - שמכל יהודי יכולים לדרוש ענין של מסירות נפש, כיון שיש בו כח ה'מסירות נפש', וצריכים רק לעורר זאת, והיינו, שמעוררים חוש שישנו אצלו.

ו. וכל זה הוא בהדגשה יתירה אצל אלו³² שבהיותם במדינה ההיא היה אצלם בפועל ענין ה'מסירות נפש' בנוגע לכמה פרטים, אלא שבכואם ל'ארצות-הברית' שכחו לגמרי על זה... כיון שהשקיעו את עצמם לגמרי בעניני 'ארצות-הברית', ועד כדי כך, שכאשר מבקשים ממנו לעשות טובה לחבירו, הרי זה אצלו דבר קשה ביותר, וטוען, שיש אחרים שיכולים לעשות זאת, ואין זה שייך אליו כו', כיון שאינו יכול לנתק את עצמו מהענינים שמונח בהם.

הוא אמנם יודע אודות ענין ה'מסירות נפש' (שהרי זהו ענין שהיה אצלו בפועל, כנ"ל), ולכן, כשיש צורך לדבר עם פלוני אודות ענין ה'מסירות נפש', הרי הוא מדבר על זה באריכות גדולה ומסביר זאת היטב בכל הפרטים, ובדברים אמיתיים, בידעו שעל-ידי-זה הוא ממלא את שליחותו, אבל כל זה אינו שייך אליו; הוא חושב שדברים אלו אינם מכוונים אליו.

[ולהעיר, שגם כאשר מדברים עתה על ענין זה, ישנם כאלו שישנים ולא שומעים כלל את הדברים! ...]

(30) ואתחנן ו, ז.

(31) ראה גם תורת מנחם חמ"ז ע' 348 הערה 92. וש"נ.

(32) ראה גם תורת מנחם חמ"א ע' 194. וש"נ.

(26) תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א).

(27) אג"ק שלו ח"ב ע' פ ואילך. וש"נ.

(28) ראה סה"ש תרצ"ט ע' 315.

(29) יו"ד רסקנ"ז.

- 1 דלכאורה: כשמדברים אודות ענין ה'מסירות נפש' עם יהודים כאלו שהיה אצלם ענין ה'מסירות נפש',
 2 היה זה צריך לעורר זעזוע ("א טרייסל טאן")... אלא שלא שומעים דברים אלו גופא].
 3 אך יש לקוות שכולי האי ואולי יחוס הוי' וירחם, שיתפוס שמדובר גם אודותיו ("עס רעדט זיך וועגן
 4 אים אַליין"), אלא האופן שמדברים אליו הוא – על-ידי-זה שהוא מדבר עם פלוני אודות ענין ה'מסירות
 5 נפש', וירבה לדבר עמו כל-כך, עד שיתפוס שמספיק כבר לשכב עם עיניים סגורות... אלא להתחיל לראות
 6 שאכן אליו מכוונים הדברים, ובפרט אלו שכבר היה אצלם ענין ה'מסירות נפש' בגלוי, כך שלא צריך
 7 לחדש אצלם את ענין ה'מסירות נפש', אלא רק לעורר אותם על זה.
 8 ז. ועל זה יש נתינת כח מכ"ק מו"ח אדמו"ר, שהתחילה מהמאורע דג' תמוז, שאז נפעל הענין
 9 דאתהפכא, כנ"ל (סעיף ד) - שלא להתפעל³³ מהחושך (לאחרי שמכירים שזהו חושך), ולילך מתוך שמחה
 10 ובטחון חזק שבוודאי תהיה היציאה מן החושך, כיון שנפתחו שערי הרחמים וחסד הגלוי.
 11 וכאמור לעיל - שתהיה היציאה מן המיצר אל המרחב, הרחבה בעיניים פרטיים, ובפרט בנוגע לענין
 12 החינוך, לגדל את הילדים לתורה לחופה ולמעשים טובים, והרחבה בכללות.
 13 ועד שבאים לשלימות ההרחבה שתהיה בגאולה האמיתית והשלימה, ובדוגמת גאולת מצרים, שהיתה
 14 "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"³⁴, ועד ש"לא תשאר פרסה"³⁵, וכך יהיה גם בגאולה העתידה
 15 לבוא בביאת משיח צדקנו, יבוא ויוליכנו קוממיות לארצנו.

* * *

- 16 ח. ברשימה דג' תמוז³⁶, מביא כ"ק מו"ח אדמו"ר את הפסוק³⁷ "יהי הוי' אלקינו עמנו כאשר היה
 17 עם אבותינו גו'", ומפרש "אבותינו" כפשוטו; אבל הענין הפנימי שבזה - מבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר
 18 במאמר (שכבר נדפס³⁸) דיבור-המתחיל יהי הוי' אלקינו עמנו (מפסוקי ההקפות), ש"אבותינו הם
 19 חכמה-ובינה שבנפש" (מוחין), כמבואר בתניא³⁹ ש"חכמה-בינה-דעת נקראו אמות ומקור למדות, כי
 20 המדות הן תולדות חכמה-בינה-דעת", ותוכן הבקשה "יהי הוי' אלקינו עמנו כאשר היה עם אבותינו" -
 21 שהקב"ה יהיה "עמנו", עם המדות, שהם הגילוי של האדם* (כפי שרואים שהנהגת האדם היא על-פי
 22 מדותיו), כמו שהוא עם "אבותינו" - השכל, היינו, שענין האלקות יהיה נרגש במדות כמו במוחין (ללא
 23 ההפסק של מיצר הגרון⁴⁰), ו"לבא פליג לכל שייפין" (כלשון הזהר⁴¹), בכל רמ"ח אברים, במחשבה
 24 דיבור ומעשה, במעשה בפועל, ש"הוא העיקר"⁴².
 25 והענין בזה - שמצד השכל מבין כל מי שהולך בדרך הישר, שהקב"ה הוא 'בעל-הבית' על העולם,
 26 ובפרט כשרואה השגחה פרטית בעיניו; אבל כשמדובר אודות ההמשכה בענין המדות, בנוגע לפועל -
 27 לא כל-כך קל לפעול.
 28 וכן הוא גם על-פי נגלה - כדאיתא בגמרא⁴³ "אין אדם עובר עבירה אלא-אם-כן נכנס בו רוח שטות",
 29 והיינו, שכל ענין העבירות הוא היפך השכל, כיון שמצד השכל הרי הוא מבין שיש אלקות בעולם; אבל

(* המדות הם ההווה של האדם (שבא מהתבוננות קודמת (עבר - היה)). עיין אוה"ת ואתחנן ע' שכת.

(38) סה"מ תש"ז ס"ע 158. תש"י ריש ע' 57.

(39) רפ"ג.

(40) ראה תו"א ווארא נח, ב. ובכ"מ.

(41) ח"ב קנג, א. ח"ג קסא, ריש ע"ב. רכא, ב. רלב, א.

(42) אבות פ"א מי"ז.

(43) סוטה ג, א.

(33) בהנחה נוספת: עתה הזמן להודיע לכל אלו שנמצאים במדינה ההיא שהגיע הזמן שאין מה לפחד.

(34) בא יו"ד, ט.

(35) שם, כו.

(36) סה"ש תרפ"ז ע' 169. וש"נ.

(37) מלכים-א ח, נו.

- מצד המדות הרי זו עבודה קשה, "משום שהרע חזק יותר במדות"⁴⁴, לפי ששבירת הכלים דתהו היתה בז' מלכין קדמאין, שהן ז' המדות.
- וזוהי הבקשה "יהי הוי' אלקינו עמנו כאשר היה עם אבותינו" - שענין האלקות כפי שהוא בשכל יומשך גם במדות, שהרי הכוונה היא שיומשך במעשה בפועל, ועל זה יש צורך בבקשה מיוחדת - "אל יעזבנו ואל יטשנו"³⁷, שעל-ידי-זה תהיה ההנהגה באופן המבואר בהתחלת ה'שולחן ערוך': "הוי' עז כנמר, גיבור כארי כו', שלא יבוש מפני בני אדם המלעיגים".
- וזוהי כללות העבודה בזמן הזה שצריכה להיות עם הלב דוקא - שהרי רק לעתיד-לבוא יקויים היעוד⁴⁵ "והסירותי את לב האבן גו'", אבל עד אז, צריכה להיות העבודה עם הלב, שהשכל יפעל על הלב, על-ידי פריצת מיצר הגרון, ועד לקיום היעוד⁴⁶ "יעלה הפורץ לפנינו".
- ט. ובהמשך לזה, כאן המקום להוסיף במדובר בשבת שלפני-זה⁴⁷ בנוגע למרגלים, שלא רצו להכנס לארץ ישראל אלא להשאר במדבר, כיון שלא רצו לירד מעולם השכל לעולם המעשה - שמפני קוצר הזמן לא נתבאר הענין בארוכה, וכנראה שבגלל זה תפסו רק את כללות הענין, ולא הבחינו בפרטי הענינים שבזה.
- ובהקדמה, שזוהי סוגיא עריבה ("א' געשמאקע סוגיא"), הן בנגלה - אם "תלמוד גדול" או "מעשה גדול"⁴⁸, והן בחסידות - הסוגיא דמוחין ומדות (כפי שכ"ק מו"ח אדמו"ר היה אומר לפעמים הלשון⁴⁹ "סוגיא בחסידות")⁵⁰.
- ובכן: נתבאר לעיל טעות המרגלים שלא רצו להכנס לארץ, כיון שזהו ענין שתלוי במלחמה וכיבוש, שדורשים זמן, כח ומרץ ושימת לב, ולא עוד אלא שגם לאחר הנצחון יצטרכו להתחיל להתעסק עם "לחם מן הארץ" דוקא, באופן ש"בזעת אפך תאכל לחם"⁵¹, על-ידי היגיעה בחרישה וזריעה כו', וכל המלאכות ש"תנא סידורא דפת נקט"⁵², ובמילא לא יוכלו לעסוק בלימוד התורה כדבעי, כמו שכתב הרמב"ם בהלכות דעות⁵³ ש"אי-אפשר שיבין וישתכל בחכמות והוא רעב וכו'". ולכן טענו שמוטב שישארו במדבר.
- ועל זה היה המענה בדברי יהושע וכלב - שאדרבה: "טובה הארץ מאד מאד"⁵⁴ (לא רק "טובה", אלא "טובה מאד", ועד "מאד מאד"), שזהו מצד המעלה שבענין המעשה דוקא.
- וכיון שהמרגלים רצו להבדיל בין השכל למעשה (כולל גם דיבור שחשיב מעשה זוטא⁵⁵), הנה מצד זה נעשה אצלם חסרון (לא רק בענין המעשה, אלא) גם בענין השכל.
- המשך השיחה, שביחס של מעשה לתלמוד⁵⁶ יש ג' אופנים: (א) מעשה הוא אבן-הבוחן אם התלמוד הוא אמיתי, (ב) מעשה פועל גדלות בענין התלמוד, (ג) התלמוד הוא בשביל המעשה - שתוקף אור השכל נמשך בגלוי גם במקום המעשה⁵⁷ (ובלשון החסידות: מוחין דגדלות, שאור השכל כמו שהוא⁵⁸,

(52) שבת עד, ריש ע"ב.

(53) ספ"ג.

(54) שלח יד, ז.

(55) ראה סנהדרין סה, א.

(56) שהרי נעוץ סופן בתחלתן (ספר יצירה פ"א מ"ז), וסוף מעשה במחשבה תחילה (פיוט "לכה דודי").

(57) וע"ד משנת"ל (שיחת ש"פ שלח בסופה) (תורת מנחם חנ"ג ע' 146) בדברי המשנה (אבות פ"ג מ"ג) "שלשה שאכלו על שולחן אחד ואמרו עליו דברי תורה, כאילו אכלו משולחנו של מקום", שדברי התורה פועלים על מציאות השולחן שנעשה "שולחנו של מקום".

(58) ולא באופן של ירידה ע"י מיצר הגרון כו'.

(44) תניא פל"ז (מט, א).

(45) יחזקאל לו, כו.

(46) ע"פ מיכה ב, יג. וראה אגדת בראשית ספס"ג. ב"ר פפ"ה,

יד ופירש"י שם.

(47) שיחת ש"פ שלח ס"ב ואילך (תורת מנחם חנ"ג ע' 132 ואילך).

(48) קידושין מ, ב. וש"נ.

(49) ראה גם אג"ק שלו ח"ג ע' שנב ואילך.

(50) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שחשב שה"משכילים" יתלהבו ויעסקו ("אנכאפן און קאכן זיך") בזה, אבל בפועל התייחסו לזה כמו "מגידות", דרשה ודברי מוסר...

(51) בראשית ג, יט.

1 נמשך בכל הכחות כפי שהם במקומם). וכדיוק לשון הרמב"ם⁵⁹: "כשם שהחכם⁶⁰ ניכר בחכמתו כו', כך
2 צריך שיהיה ניכר במעשיו כו'". ושלימות זו היתה חסרה אצל המרגלים⁶¹ - הוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר
3 שליט"א, ונדפס⁶² ב'לקוטי שיחות' חלק יח, עמוד 154 ואילך.

* * *

4 י. מאמר (כעין שיחה) דיבור-המתחיל יהי הוי' אלקינו עמנו וגו'.

* * *

5 יא. דובר לעיל (במאמר⁶³, על יסוד מאמר ה'צמח צדק'⁶⁴) בנוגע לקרח, ש"בעא למיעבד חילופא
6 דימינא בשמאלא"⁶⁵, היינו, להגביר את קו השמאל (דרגת הלויים) על קו הימין (דרגת הכהנים).

7 אמנם, אחר-כך אמר אסף בן קרח: "א-ל אלקים הוי' גו"⁶⁶, כיון שהבין שיש להקדים חסד (א-ל)
8 לגבורה (אלקים)⁶⁷, ועל-ידי-זה תיקן את הענין שבו נכשל קרח, כי האמירה של אסף בן קרח נחשבת
9 כאילו אמר זאת קרח בעצמו, וכמו בענין הירושה, שהבן הוא במקום האב ממש, וכידוע הביאור של
10 הגאון הרגצ'ובי⁶⁸ אודות החילוק בענין הירושה בין בני ישראל לאומות העולם, שאצל בני ישראל הרי
11 זה באופן ש"תחת אבותיך יהיו בניך"⁶⁹, שהבן הוא במקום האב ממש, מה-שאינ-כן אצל אומות העולם
12 הרי זה רק בגדר קורבה.

13 וזהו גם הטעם שהפרשה כולה נקראת בשם "קרח"⁷⁰, אף שקרח עצמו היה מן השרופין והבלועין
14 (כהשקלא-וטריא בגמרא⁷¹) - דכיון שהענין הבלתי-רצוי שנעשה על-ידי קרח, נתתקן על-ידי בנו, הרי
15 זה כמו שעשה תשובה (ועל-דרך שמצינו ביתרו, שכיון שעשה תשובה, "יתר פרשה אחת בתורה"⁷²). אלא
16 שביתרו הרי זה רק בנוגע לפרשה אחת, ואילו כאן נקראת כל הפרשה כולה על שם קרח).

17 ומסיים ה'צמח צדק'⁷³ ב"צריך-עיון ממה שכתוב בספר של בינונים פרק נ: ולעתיד-לבוא שיתעלה
18 העולם יהיו הלויים כהנים כו'".

19 יב. והנה, בהמשך לפרשתו של קרח, מסופר בתורה שבני ישראל טענו "הן גוענו אבדנו גו' כל הקרב
20 גו' ימות, האם תמנו לגוע"⁷⁴, ועל זה בא המענה בפסוק שלאחריו - קאפטיטל י"ח פסוק א' (וכפי שהכריזו
21 שידובר אודות פסוק זה): "ויאמר ה' אל אהרן, אתה ובניך ובית אביך אתך תשאו את עון המקדש וגו'".
22 ובפירוש רש"י על פסוק זה - צריך להבין:

23 א) רש"י מפרש מה שכתוב "ויאמר ה' אל אהרן" - "למשה אמר שיאמר לאהרן". ולכאורה, פירוש
24 זה, שהאמירה לא היתה לאהרן עצמו, אלא "למשה אמר שיאמר לאהרן", היא היפך פשטות הכתוב
25 "ויאמר ה' אל אהרן", שמשמעותו שהאמירה היתה לאהרן עצמו?!

(59) שם רפ"ה.

(60) חכם * דייקא, משא"כ עם-הארץ, שגם כשמתנהג כדבעי, לברך לפני ולאחרי האכילה, מכל-מקום אסור לו לאכול בשר (פסחים מט, ב), כיון שאין בכחו לבררו (ראה לקו"ת בהעלותך לא, ג ואילך. ובכ"מ), שהרי ענין הבידורים הוא ע"י בחי' החכמה דוקא (ראה אוה"ת בהעלותך בהוספות ע' 16).

(61) וכמבואר בקונטרס העבודה (פ"א) - שנדפס עבור כל אחד - שצ"ל הענין דמוחין דגדלות ומדות דגדלות (אף שזוהי דרגא נעלית, שלכאורה אינה שייכת לכל אחד), כי כאשר חסרה אפילו הדרגא דמוחין ומדות דגדלות, אזי יכולים לבוא למעמד ומצב שצריך להזהיר "אך בה' אל תמרוודו" (שלא יד, ט).

(62) בשילוב שיחת ש"פ שלה תשכ"ג.

(63) פ"ב (תורת מנחם חני"ג ע' 159 ואילך). וש"נ.

(64) אוה"ת פרשתנו ע' תשיח. ע' תשכג.

(65) זח"ג ריש פרשתנו (קעו, א).

(66) תהלים נ, א.

(67) אוה"ת שם ע' תשכב.

(68) ראה צפע"נ שו"ת דווינסק ח"א סק"ח. ווארשא ח"ב

סק"ח. מילואים יג, א. מהדר"ת יט, א. וש"נ.

(69) שם מה, יז. וראה ב"ב סה, א. קנט, א"ב.

(70) ראה גם שיחת ש"פ קרח, ג' תמוז תשכ"ד הערה 23 (תורת

מנחם ח"מ ע' 176). וש"נ.

(71) סנהדרין קי, א.

(72) פירש"י ומכילתא ר"פ יתרו. ועוד.

(73) אוה"ת פרשתנו ע' תשכח.

(74) פרשתנו יז, כז-כח.

(*) נתבאר גם דיוק הלשון "החכם ניכר", ולא "החכמה ניכרת" - כיון שאין זה ענין שנוגע להשכל (חכמה). לבחון או להשלים אותו, אלא נוגע למהותו של החכם שמתבטאת בכל ענייניו.

- יש מפרשים⁷⁵ שמקשרים זאת עם פירוש רש"י ריש פרשת ויקרא: "י"ג דברות נאמרו בתורה למשה ולאחריו, וכנגדן נאמרו י"ג מיעוטיין. ללמדך, שלא לאהרן נאמרו אלא למשה שיאמר לאהרן". ובהתאם לכך, הנה גם כאן הפירוש ד"ויאמר ה' אל אהרן" הוא "למשה אמר שיאמר לאהרן".
- אבל: (א) ענין זה הוא כלל בכל התורה, ואינו שייך לפסוק זה דוקא, ואם-כן לא היה רש"י צריך לפרש זאת. (ב) גם בפרשת שתויי יין כתיב⁷⁶ "וידבר ה' אל אהרן", ושם לא פירש רש"י "למשה אמר שיאמר לאהרן", אלא "שנתייחד עמו הדבור שנאמרה לו לבדו פרשת שתויי יין"⁷⁷, ואם-כן יכולים לפרש גם כאן כפשטות הכתוב, שהדיבור היה לאהרן עצמו.
- ואף שבפרשת שתויי יין מבאר רש"י טעם לדבר, שכיון ש"וידום אהרן"⁷⁷, לכן "קיבל שכר על שתיקתו .. שנתייחד עמו הדבור" - הרי גם כאן יכולים למצוא טעם לדבר (והרי לא חסרים טעמים...), ועל-דרך שפירש רש"י בהמשך הפרשה⁷⁸ "לפי שבא קרח וערער כנגד אהרן על הכהונה, בא הכתוב ונתן לו כ"ד מתנות כהונה", יש לומר שמטעם זה רצה הקב"ה להראות שבחר באהרן, על-ידי-זה ש"ויאמר ה' אל אהרן".
- (ב) וממשיך רש"י: "(למשה אמר שיאמר לאהרן) להזהירו על תקנת ישראל שלא יכנסו למקדש". ולכאורה, ענין זה שייך להמשך הכתוב - "תשאו את עון המקדש", ומהי שייכותו לפירוש התיבות "ויאמר ה' אל אהרן" שעליהם נעמד רש"י בדיבור-המתחיל הזה?
- (ג) וממשיך רש"י פירושו בפסוק זה: "אתה ובניך ובית אביך", "הם בני קהת, אבי עמרם". ולכאורה, הרי זה היפך פשטות הכתוב ש"אביך" (של אהרן) הוא עמרם (ולא קהת אבי עמרם), ו"בית אביך" הם משה ובניו?
- [בנוגע למשה עצמו, הרי זה תלוי בב' הדעות אם משה היה כהן רק בשבעת ימי המילואים או גם לאחר-יזה⁷⁹, אבל בנוגע לבני משה בוודאי אפשר לומר שהם נכללים ב"בית אביך"].
- וגם: מדוע מעתיק רש"י גם את התיבות "אתה ובניך", בה בשעה שמפרש רק את התיבות "בית אביך"?
- (ד) וממשיך רש"י פירושו בפסוק זה: "תשאו את עון המקדש", "עליכם אני מטיל עונש הזרים שיחטאו בעסקי הדברים המקודשים המסורים לכם [והיינו, דכיון שמדובר אודות "עסקי הדברים המקודשים המסורים לכם", לכן "עליכם אני מטיל עונש הזרים כו"]", הוא האוהל והארון והשולחן וכלי הקודש, (ומסיים) אתם תשבו ותזהירו על כל זר הבא ליגע".
- ואינו מובן: מדוע הוצרך רש"י לפרט מה הם ה"דברים המקודשים", ולא כתב "כלי הקודש" סתם? ולאידך גיסא, אם יש צורך לפרטם, היה לו לפרט גם את שאר הכלים, המנורה והמזבחות?!
- וגם צריך להבין מה שמסיים רש"י "אתם תשבו ותזהירו על כל זר הבא ליגע" - דלכאורה הרי זה ענין מיותר שאינו שייך לכאן?
- (ה) וממשיך רש"י פירושו בפסוק זה: "ואתה ובניך", "הכהנים". ואינו מובן: מדוע מפרש רש"י ש"אתה ובניך" הם "הכהנים" בפעם השניה, ולא בפעם הראשונה; ואם בפעם הראשונה אין צורך לבאר, כיון שמובן הדבר בפשטות - מדוע יש צורך לבאר זאת בפעם השניה?
- (ו) וממשיך רש"י פירושו בפסוק זה: "תשאו את עון כהונתכם", "שאינה מסורה ללויים, ותזהירו הלויים השוגגים שלא יגעו אליכם בעבודתכם". ואינו מובן: מדוע משנה רש"י מלשון הכתוב "כהונתכם", וכותב "עבודתכם"?

(78) שם, ח.

(79) זבחים קב, א. וראה לקו"ש חל"ב ע' 29 ואילך. וש"נ.

(75) שפ"ח כאן.

(76) שמיני יו"ד, ח.

(77) שם, ג.

1 וכמדובר כמה פעמים, שכל הענינים שבפירוש רש"י צריכים להיות מוכרחים בפשטות הכתובים,
2 ולכאורה בנידון-דידן, הנה לולי פירוש רש"י היו יכולים לפרש בפשטות, והקושי הוא דוקא בפירוש
3 רש"י, שהוא מלא קושיות כרימון, ככל פרטי הדיוקים הנ"ל, ועוד דיוקים כיוצא בזה, וכפי שיתבאר
4 לקמן.

* * *

5 יג. דובר כמה פעמים אודות דברי רבינו הזקן בסידורו ש"נוהגין לומר פרקי אבות פרק אחד בכל
6 שבת שבין פסח לעצרת .. ויש נוהגין כך כל שבתות הקיץ", וכפי שמצינו בדרושי רבותינו נשיאנו כמה
7 מאמרים שמתחילים במשנה מפרקי אבות, גם בשבתות שלאחרי חג השבועות⁸⁰.

8 ובהתאם לכך, הכריזו שילמדו ביום השבת-קודש הזה את המשנה שבה מובא מאמרו של רבי שמעון
9 - סתם רבי שמעון הוא רבי שמעון בן יוחאי⁸¹,

10 - בהמשך להמדובר בשבתות שלפני-זה אודות מאמרי רבי שמעון: "רבי שמעון אומר, שלשה שאכלו
11 על שולחן אחד וכו'"⁸², ו"רבי שמעון אומר, הוי זהיר בקריאת-שמע ובתפילה כו'"⁸³ (אלא שכאן הכוונה
12 לרבי שמעון בן נתנאל, ואף-על-פי-כן נאמר רבי שמעון סתם שהוא רבי שמעון בן יוחאי, כיון שגם אצל
13 רבי שמעון בן נתנאל היתה תורתו אומנתו כמו אצל רבי שמעון בן יוחאי) -

14 "רבי שמעון אומר, שלשה כתרים הן. כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות, וכתר שם-טוב עולה על
15 גביהן"⁸⁴.

16 והקשו המפרשים⁸⁵: כיון שרבי שמעון מונה ארבעה כתרים, כתר תורה, כתר כהונה, כתר מלכות וכתר
17 שם-טוב - למה אומר "שלשה כתרים הן"?

18 יש מפרשים⁸⁵, ש"כתר שם טוב" הוא סוג אחר לגמרי. אבל עדיין אינו מובן: כיון שזהו בכל זאת
19 כתר נוסף, היה רבי שמעון צריך למנותו ולומר "ארבעה כתרים הן".

20 יש מפרשים⁸⁵, ש"כתר שם טוב" אינו נמנה לפי שאינו כתר בפני עצמו, אלא הוא נכלל בכתרים
21 שלפני-זה, והיינו, שכאשר יהודי לומד ריבוי תורה, או שהוא מיוחס בכהונה, או שהוא ממונה על
22 הציבור, שזהו ענין המלכות, אזי יש לו גם הענין ד"כתר שם טוב".

23 אבל עדיין אינו מובן, שהרי "כתר שם טוב" יכול להיות גם על-ידי מעשים טובים, ואז אין זה נכלל
24 בג' הכתרים הנ"ל, וכמו כתר תורה, שתורה ומעשים טובים הם ב' קוים בפני עצמם, ועד שיש חקירה
25 אם "תלמוד גדול" או "מעשה גדול"⁴⁸, ואם-כן יכולים שפיר למנות "כתר שם טוב" בפני-עצמו.

26 גם צריך להבין דיוק הלשון "עולה על גביהן", ולא כהלשון הרגיל "חשוב מהם", "שקול כנגדם",
27 וכיוצא בזה.

28 ונוסף על הדיוקים הנ"ל (שכבר דובר אודותם פעם⁸⁶), יש לדייק גם בנוגע לבעל המאמר - כמדובר
29 כמה פעמים, שמאמר בתורה יש לו שייכות לבעל המאמר - מהי שייכות המאמר "שלשה כתרים הן כו'"
30 לרבי שמעון דוקא?

31 יד. ודיוק נוסף שלעת-עתה לא ראיתי שיתעכבו עליו:

32 לפני המאמר של רבי שמעון "שלשה כתרים הן כו'", ישנו המאמר של רבי יהודה, "הוי זהיר בתלמוד
33 כו'".

(83) פ"ב מי"ג. וראה שיחת ש"פ בהעלותך בסופה (תורת
מנחם חנ"ג ע' 121 ואילך). וש"נ.
(84) פ"ד מי"ג.
(85) ראה מד"ש על המשנה.
(86) תורת מנחם חכ"ד ע' 122 ואילך. וש"נ.

(80) ראה גם תורת מנחם חנ"ג ע' 121. וש"נ.
(81) פרש"י שבועות ב, ב (ד"ה משמו). רמב"ם בהקדמתו
לפיהמ"ש (ד"ה הפרק הששי). סדה"ד ע' רשב"י. וש"נ. ועוד.
(82) פ"ג מ"ג. וראה שיחת ש"פ שלח בסופה (תורת מנחם
חנ"ג ע' 145 ואילך). וש"נ.

- ובפרט לפי הגירסא של רבינו הזקן בסידורו, ששני המאמרים הם במשנה אחת (ולא כמו הגירסאות שהן ב' משניות). ולהעיר, שגם חלוקת המשניות הוא ענין בתורה, ו"לא דבר ריק הוא"⁸⁷, "ואם ריק, מכם הוא"⁸⁸. ועד שזהו ענין שנוגע להלכה בפועל - במקדש את האשה על-מנת שאני תנאי, שצריך שידע ג' משניות⁸⁹, ואם-כן יש נפקא-מינה להלכה אם זו משנה אחת ארוכה, או שנחשבת לב' משניות⁹⁰.
- ובכן: נוסף לכך שצריך לבאר קשר ושייכות שני המאמרים, ובאופן שמאמרו של רבי יהודה קודם למאמרו של רבי שמעון (אף שבכמה מקומות הוקדם רבי שמעון לרבי יהודה⁹¹) - צריך להבין במאמרו של רבי יהודה, "הוי זהיר בתלמוד כו'":
- הרי ידוע גודל מעלת מצות תלמוד תורה, ועד שהיא "כנגד כולם"⁹², ומהו חידושו של רבי יהודה בפרקי אבות, שהם "מילי דחסידותא"⁹³, אודות הזהירות בתלמוד?
- ובזה גופא - הנה הסיבה היחידה שמוצא רבי יהודה בטעם הזהירות בתלמוד היא - "ששגגת תלמוד עולה זדון", ולולי זאת אין צורך בזהירות בתלמוד!
- וגם: מהו דיוק הלשון "ששגגת תלמוד עולה זדון", דלכאורה הוה-ליה-למימר על-פי הלשון המורגל בכמה מקומות - גורר זדון (כמו "מצוה גוררת מצוה, ועבירה גוררת עבירה"⁹⁴), או "חשיב זדון", וכמו "מעלה עליו הכתוב כו", ומדוע נאמר "עולה זדון"?
- טו. ושאלה נוספת במשנה "שלשה כתרים הן" - כמדובר כמה פעמים, שדווקא על קושיא פשוטה וחזקה ביותר לא מתעכבים:
- ב'הלכות תלמוד תורה' להרמב"ם⁹⁵ נאמר "בשלשה כתרים נכתרו ישראל, כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות", ולא הזכיר כלל "כתר שם טוב"?
- וכן הוא ב'הלכות תלמוד תורה' לרבינו הזקן⁹⁶ (שנדפסו גם בחוברת בפני עצמה⁹⁷, וגם בפורמט קטן (כיס)⁹⁸, כדי שכל אחד⁹⁹ יוכל לשאת בכיסו), שמונה רק "כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות"¹⁰⁰, ואינו מזכיר "כתר שם טוב" (ולהעיר, שבלשון רבינו הזקן יש כמה שינויים מלשון הרמב"ם, ואין כאן המקום להאריך בפרטים אלו¹⁰¹).
- וכן צריך ביאור בדברי הגמרא במסכת יומא¹⁰² "שלשה זירים הן, של מזבח ושל ארון ושל שולחן" (שזהו המקור לדברי הרמב"ם הנ"ל) - שנזכרו רק "שלשה זירים".
- ולהעיר מפירוש רש"י שם: "של מזבח - סימן לכתר כהונה, ושל ארון - סימן לכתר תורה, ושל שולחן - סימן לכתר מלכות, שהשולחן הוא סימן לעושר מלכים". וכן הוא בפירוש רש"י על התורה, שמפרש על זר זהב שנאמר בארון¹⁰³: "והוא סימן לכתר תורה", ועל זר זהב שנאמר בשולחן¹⁰⁴: "סימן לכתר מלכות, שהשולחן שם עושר וגדולה, כמו שאומרים שולחן מלכים", ועל זר זהב שנאמר במזבח¹⁰⁵: "סימן הוא לכתר כהונה".
- אמנם, בפירוש המיוחס לרש"י במסכת אבות, כתב: "סימן לשלשת כתרים אלו, הארון .. היינו כתר תורה, זר שולחן .. זה כתר כהונה, שהכהנים זוכים ואוכלים הלחם שעליו, זר מזבח .. דוגמא לכתר

(97) ראה גם תורת מנחם חמ"ד ע' 90 ואילך.

(98) קה"ת, תשכ"ח.

(99) וגם אלו שצריכים להכניס בכיסם ענינים אחרים, יהי' להם

מקום גם עבור הל' ת"ת!...

(100) רפ"ד.

(101) ראה לקו"ש חכ"ח ע' 107 ואילך (גם משיחה זו).

(102) עב, ב.

(103) תרומה כה, יא.

(104) שם, כד.

(105) תצוה ל, ג.

(87) האזינו לב, מז.

(88) ירושלמי פאה פ"א א"א.

(89) ראה חלקת מחוקק אה"ע סל"ח סק"מ.

(90) ראה גם תורת מנחם חל"ז ע' 59 הערה 67. וש"נ.

(91) ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 310 הערה 67.

(92) פאה פ"א מ"א.

(93) ב"ק ל, א.

(94) אבות פ"ד מ"ב.

(95) רפ"ג.

(96) כ"ק אדמו"ר שליט"א הקדים בבת-שחוק: למי שיתעסק

ויטען שאינו לומד רמב"ם...

- 1 מלכות, שכל ישראל משועבדים למזבח ופונים אליו להקריב קרבנות, דהוא ענין מלוכה שהכל באין
- 2 אצלו".
- 3 ויש להאריך בחילוק שבין ב' הפירושים הנ"ל¹⁰⁶ - אם מזבח רומז על כתר כהונה, ושולחן רומז על
- 4 כתר מלכות, או להיפך. ובכל אופן, מכאן ראייה לאלו הסבורים שהפירוש על פרקי אבות הוא רק מיוחס
- 5 לרש"י, אבל אינו פירוש רש"י עצמו¹⁰⁷.
- 6 וענין זה קשור גם עם פירוש רש"י בפרשתנו, שמזכיר "הארון והשולחן וכלי הקודש" שעיקרם הוא
- 7 המזבח, שהם כנגד ג' הכתרים דתורה כהונה ומלכות.
- 8 טז. ומכאן באים לביאור בפירוש רש"י על הפסוק "ויאמר ה' אל אהרן וגו'":
- 9 אילו הפסוק "ויאמר ה' אל אהרן, אתה ובניך וגו'" היה התחלת ענין בפני עצמו - אזי היה הפירוש
- 10 כמשמעות הכתוב, שדיבורו של ה' היה לאהרן עצמו;
- 11 אבל פסוק זה בא בהמשך למה שכתוב לפני-זה "ויאמרו בני ישראל אל משה לאמר, הן גוענו וגו'
- 12 האם תמנו לגוע", כפירוש רש"י "שמא הופקרנו למיתה", כיון ש"אין אנו יכולים להיות זהירין בכך,
- 13 כולנו רשאים להכנס לחצר אוהל מועד, ואחד שיקריב עצמו יותר מחבירו ויכנס לתוך אוהל מועד, ימות",
- 14 ועל זה בא המענה של הקב"ה בפסוק זה.
- 15 ומזה מובן, שהמענה של הקב"ה צריך להיות באופן המתאים לטענת בני ישראל: כיון שבני ישראל
- 16 באו בטענה אל משה, ומשה מסר את טענתם להקב"ה - אזי גם המענה של הקב"ה הוצרך להיות על-ידי
- 17 משה¹⁰⁸ [ועל-דרך מה שכתוב בפרקי אבות¹⁰⁹ שחכם "אינו נכנס לתוך דברי חבירו", וכמובן בפשטות, גם
- 18 למי שלא למד עדיין פרקי אבות, שכאשר שואלים שאלה פלוני, אין זה מן הראוי שמישהו אחר יענה,
- 19 להראות שהוא יודע ולא פלוני], ולכן מוכרח רש"י לפרש מה שכתוב "ויאמר ה' אל אהרן" - "למשה
- 20 אמר שיאמר לאהרן".
- 21 יז. ורש"י ממשיך מיד ("למשה אמר שיאמר לאהרן) להזהירו על תקנת ישראל שלא יכנסו למקדש"
- 22 - כי:
- 23 במענה של הקב"ה לומר לאהרן "אתה ובניך גו' תשאו את עון המקדש" - מתעוררת מיד שאלה:
- 24 מהי התועלת והרווח בכך שהכהנים ישאו את עון המקדש - שמעבירים עונש מיתה רחמנא-ליצלן מבני
- 25 ישראל אל הכהנים, ועדיין נשארת הטענה בנוגע לכהנים, שמא הופקרו למיתה?!
- 26 ולכן מוכרח רש"י להוסיף - מיד לאחר שפרש התיבות "ויאמר ה' אל אהרן", עוד לפני פירוש
- 27 התיבות "תשאו את עון המקדש" - שהאמירה לאהרן היא "להזהירו על תקנת ישראל שלא יכנסו למקדש",
- 28 ובמילא לא יהיה עונש מיתה.
- 29 ואף שבכתוב לא נתפרש "להזהירו" .. שלא יכנסו למקדש", אבל אף-על-פי-כן, בהכרח לומר שזהו
- 30 עיקר המענה של הקב"ה, ומקומו הוא עוד לפני התיבות "תשאו את עון המקדש", שהם טעם הדבר
- 31 (דכיון ש"עליכם אני מטיל עונש הזרים", לכן תזהירו אתם את ישראל שלא יכנסו למקדש), והרי הסדר
- 32 הוא, שתחילה אומרים את המענה עצמו (האמירה לאהרן "להזהירו על תקנת ישראל שלא יכנסו
- 33 למקדש") ואחר-כך מפרשים את הטעם ("תשאו את עון המקדש").
- 34 יח. וממשיך רש"י לפרש ש"בית אביך" "הם בני קהת, אבי עמרם":
- 35 אי-אפשר לפרש ש"בית אביך" הם בני עמרם ("אביך" כפשוטו) בלבד, היינו, שאהרן ובניו ובני משה
- 36 יזהירו את כל שאר בני ישראל שלא יכנסו למקדש, שהרי כבר נאמר בסוף פרשת במדבר¹¹⁰ ש"בנסוע

(108) ראה גם גו"א, באר היטב ובאר בשדה כאן.
(109) פ"ה מ"ז.
(110) ד, ט"ז.

(106) ראה גם מכתב ד' אייר תשי"ז (אג"ק מילואים).
(107) ראה שה"ג (להחיד"א) ערך רש"י. שד"ח כרך ט כללי
הפוסקים ס"ח אות ח. ושר"נ.

- 1 המחנה" נשאו בני קהת את כלי הקודש, ואם-כן הוצרכו להכנס לאוהל מועד* (אלא ש"לא יבואו לראות
2 כבלע את הקודש", אבל לאחר ש"כלה אהרן ובניו לכסות את הקודש ואת כל כלי הקודש", אזי "יבואו
3 בני קהת לשאת").
- 4 ועל כן צריך לומר ש"בית אביך" שנאמר כאן "הם בני קהת", ומה שנקראו "בית אביך" הרי זה לפי
5 שקהת היה אבי עמרם¹¹³.
- 6 ולכאורה יש לפרש זאת על-פי פירוש רש"י על הפסוק¹¹⁴ "ויאמר משה לחובב בן רעואל", ש"חובב
7 הוא יתרו, שנאמר¹¹⁵ מבני חובב חותן משה, ומה תלמוד-לומר¹¹⁶ ותבאנה אל רעואל אביהן, מלמד
8 שהתינוקות קורין לאבי אביהן אבא", ולכן גם "בני קהת אבי עמרם" נקראים "בית אביך", אף שקהת
9 הוא אבי אביהם.
- 10 אמנם, כיון שרש"י מדייק ש"התינוקות קורין לאבי אביהן אבא", אין זו ראייה שגם הקב"ה יתנהג כן.
11 אבל מצינו זאת לא רק בנוגע לתינוקות, אלא גם בדברי אברהם בהיותו בן צ"ט שנה - "וגם אמנה
12 אחותי בת אבי היא"¹¹⁷, ומפרש רש"י, "ואם תאמר, והלא בת אחיו היתה, בני בנים הרי הם כבנים, והרי
13 היא בתו של תרח"**. ומזה מובן, שגם אבי האב נקרא אב.
- 14 ועל-פי-זה יש לבאר מדוע מעתיק רש"י גם את התיבות "אתה ובניך":
15 לכאורה אינו מובן: מדוע נאמר רק "אתה ובניך", ולא "ובני בניך" - הרי ציווי זה אינו הוראת
16 שעה¹¹⁹, או רק על הארבעים שנה שהיו בני ישראל במדבר, אלא הוראה תמידית על כל הדורות
17 שלאחרי-זה?
- 18 והביאור בזה מובן מפירוש רש"י ש"בית אביך" "הם בני קהת אבי עמרם", כי כשם ש"אביך" כולל
19 גם אבי אביך, כמו-כן "בניך" כולל גם בני בניך, כיון שבני בנים הרי הם כבנים.
- 20 ולכן בפירושו על "בית אביך" מעתיק רש"י גם את התיבות "אתה ובניך", שמזה מובן, ש"בניך"
21 כולל גם בני בנים, כשם ש"אביך" כולל גם אבי אביך.
- 22 יט. וממשיך רש"י לפרש מה שכתוב "תשאו את עון המקדש" - "עליכם אני מטיל עונש הזרים
23 שיחטאו בעסקי הדברים המקודשים המסורים לכם", ולכן "אתם תשבו ותזהירו על כל זר הבא ליגע",
24 וכאמור, שזהו עיקר המענה של הקב"ה על טענת בני ישראל "הן גוענו גו' האם תמנו לגוע" - שמשה
25 יאמר לאהרן "להזהירו על תקנת ישראל שלא יכנסו למקדש".
- 26 ורש"י מוסיף ומפרט מה הם הדברים המקודשים - "האוהל והארון והשולחן וכלי הקודש":

(*) ומ"ש רש"י בפ' המסעות¹¹¹ ש"נכנסו אהרן ובניו ופרקו את הפרוכת וכסו בה את הארון .. ובני גרשון
ובני מררי פורקין המשכן וטוענין אותו בעגלות, והארון וכלי הקודש של משא בני קהת עומדים מכוסין עד שנסע
דגל מחנה ראובן, ואח"כ ונסעו הקהתים" - פירושו שבני קהת היו מחכים בנטיעתם (ובמילא - אולי - גם בלקיחת
הארון), לאחר ש"יבואו .. לשאת". וכמפורש שם¹¹² "והקימו (מקימי המשכן, בני גרשון ובני מררי) את המשכן
עד (טרם) בואם" (של בני קהת), "וכשבאים בני קהת מוצאים אותו על מכונו, ומכניסין בו הארון והשולחן
והמנורה והמזבחות".

(**) ואין לומר שכיון ש"כדי לאמת דבריו השיבו כן", הי' יכול לומר דבר שיש לו משמעות אצל תינוקות
וכיו"ב - שהרי מפורש בפירוש שם: "וכך הוא אומר ללוט, כי¹¹⁸ אנשים אחים אנחנו".

(111) שם, כט.

(112) ס' שופטים ד, יא.

(113) שמות ב, יח.

(114) וירא כ, יב.

(115) לך-לך יג, ח.

(116) בהנחה נוספת: שאז הי' אפ"ל שפינחס לא הי' עדיין בן

(111) בהעלותך יו"ד, יז.

(112) כא ובפירש"י.

(113) על השאלה מדוע אי אפשר לפרש בפשטות ש"בית
אביך" היינו הבית שבו נתגדל אביך (עמרם) - ענה כ"ק אדמו"ר
שליט"א, שאין זה בפשטות, שה"ז היפך מ("בית אביך" שב)ר"פ
לך.

- 1 כיון שבטענת בני ישראל נכנסים לפרטי הענינים של חצר אוהל מועד ואוהל מועד עצמו - "אין אנו
2 יכולים להיות זהירין בכך, כולנו רשאים להכנס לחצר אוהל מועד, ואחד שיקריב עצמו יותר מחבירו ויכנס
3 לתוך אוהל מועד, ימות" - לכן מזכיר רש"י לכל-לראש: "האוהל".
- 4 ומוסיף "והארון" - כי בפסוק שלאחרי-זה¹²⁰ נאמר "וגם את אחיך", ומפרש רש"י "בני גרשון ובני
5 מררי". ולכאורה אינו מובן: מהו החילוק בין "בני גרשון ובני מררי" ל"בני קהת", שעליהם נאמר "אתה
6 ובניך (אהרן ובניו) ובית אביך ("בני קהת אבי עמרם") אתך תשאו את עון המקדש" - הרי גם בני קהת
7 אינם כהנים?
- 8 ולכן מוסיף רש"י "והארון" - דכיון שבני קהת היו נושאים את הארון, יש להם שייכות לכהנים יותר
9 משאר בני לוי (בני גרשון ובני מררי).
- 10 אמנם, כיון שגם בני קהת אינם כהנים אלא לויים, שעליהם נאמר¹²⁰ "וילוו עליך וישרתוך", ולכן
11 לאחר שנאמר "אתה ובניך (אהרן ובניו) ובית אביך ("בני קהת אבי עמרם") אתך תשאו את עון המקדש",
12 מוסיף הכתוב "ואתה ובניך (וכפי שרש"י מדגיש דוקא כאן: "הכהנים") .. תשאו את עון כהונתכם"
13 ("שאינה מסורה ללוים (כולל גם בני קהת), ותזהירו הלוים השוגגים שלא יגעו אליכם בעבודתכם") -
14 לכן מוסיף רש"י "והשולחן וכלי הקודש", שמזה מובן, שהשייכות של בני קהת להארון היא באותו אופן
15 כמו שייכותם ל"השולחן וכלי הקודש", וכפי שכבר למדנו בסוף פרשת במדבר אודות עבודת בני קהת,
16 שלאחרי שאהרן ובניו כיסו את ארון העדות, השולחן ושאר כלי הקודש, אזי "יבואו בני קהת לשאת,
17 (אבל) ולא יגעו אל הקודש"; מה-שאינ-כן אהרן ובניו (כהנים), שלפעמים היו נכנסים לפני ולפנים ממש.
18 כ. והנה, נתבאר לעיל (סעיף טו) שג' הענינים שבפירוש רש"י, "הארון והשולחן וכלי הקודש"
19 שעיקרם הוא המזבח - הם ג' הכתרים כתר תורה כתר כהונה וכתר מלכות¹²¹.
- 20 ויש לבאר תחילה דברי הגמרא במסכת יומא "שלשה זירים הן, של מזבח ושל ארון ושל שולחן
21 (שהם ג' הכתרים הנ"ל), של מזבח - זכה אהרן ונטלו, של שולחן - זכה דוד ונטלו, של ארון - עדיין
22 מונח הוא, כל הרוצה ליקח יבא ויקח. שמא תאמר פחות הוא, תלמוד-לומר בי¹²² מלכים ימלוכו" -
23 דלכאורה אינו מובן: מהו הקסלקא-דעתא ש"של ארון .. פחות הוא"?!
- 24 והביאור בזה:
- 25 "כתר כהונה" ("של מזבח") אינו שייך לכל ישראל, אלא רק לאהרן, עליו נאמר¹²³ "ויבדל אהרן
26 להקדישו גו'". וכן "כתר מלכות" ("של שולחן") אינו שייך לכל ישראל, אלא רק לדוד (אלא-אם-כן יש
27 הוראה על-פי נביא למנות מלך משאר בני ישראל¹²⁴); ואילו "כתר תורה" ("של ארון") - "כל הרוצה
28 ליקח, יבוא ויקח", וכל אחד מישראל מחוייב בלימוד התורה.
- 29 ועוד זאת, שגם מי שיש לו "כתר תורה", מחוייב הוא בכבוד המלכות, כמו שכתוב¹²⁵ "שום תשים
30 עליך מלך", "שתהא אימתו עליך"¹²⁶, וכמו-כן מחוייב הוא בכבוד כהונה, כמו שכתוב¹²⁷ "וקדשתו",
31 "לכל דבר שבקדושה, לפתוח ראשון וכו'"¹²⁸.
- 32 וכיון שכן, יש סברא לומר ("שמא תאמר") ש"כתר תורה" "פחות הוא" מ"כתר כהונה" ו"כתר
33 מלכות".

(123) דברי הימים-א כג, יג.
(124) ראה רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ח.
(125) פ' שופטים יז, טו.
(126) סנהדרין כב, א (במשנה). וש"נ.
(127) אמור כא, ח.
(128) מו"ק כח, סע"ב. וש"נ.

י"ג, כ' או כ"ה שנה, ולכן לא נאמר "בני בניך".
(120) שם, ב.
(121) נתבאר דיוק הלשון "כתר" - שהו"ע המקיף שלמעלה
מכחות פנימיים, וקשור עם עצם הנפש שלמעלה משינויים (ראה
בארוכה לקו"ש שם ע' 108 ואילך).
(122) משלי ח, טו.

- ועל זה אומרת הגמרא: "תלמוד-לומר בי מלכים ימלוכו" (וגדול הממליך מן המלך, והתורה אמרה
מקרא זה¹²⁹), ומזה מוכח ש"כתר תורה" גדול יותר מ"כתר כהונה" ו"כתר מלכות".
- וענין זה נאמר במשנה בקיצור (כמדובר כמה פעמים, שכל אריכות השקלא-וטריא שבגמרא ישנו
בקיצור במשנה) - בסדר השלשה כתרים: "כתר תורה (ואחר-כך) כתר כהונה וכתר מלכות".
- וכן הוא סדר העבודה - שלכל-לראש ישנו ענין התורה, ועל-ידי-זה באים אחר-כך ל"כתר כהונה",
שהוא ענין הביטול. אבל עדיין אין זה תכלית הביטול, וכמו בענין הקרבנות, שיש אמנם קרבנות שהם
כליל לגמרי, אבל יש קרבנות שיש בהם חלק לבעלים כו'; ולאחרי-זה באים ל"כתר מלכות", שהוא ענין
תכלית הביטול, כמדוגש בכך ש"המלך, כיון שכרע שוב אינו זוקף"¹³⁰, שזהו ענין ביטול במציאות.
- ועל-ידי-זה באים אחר-כך ל"כתר שם טוב", ש"עולה על גביהן" - "עולה" דייקא, לשון הווה, להורות
שענין זה צריך להיות בעבודת כל יום.
- כא. ואף-על-פי-כן לא הזכירו הרמב"ם ורבינו הזקן את הענין ד"כתר שם טוב":
- ובהקדים דיוק לשון הרמב"ם ורבינו הזקן: "בשלשה כתרים נכתרו ישראל" - שזה מורה על ענין
שניתן מלמעלה¹³¹ (באופן של מתנה), ללא ענין של עבודה.
- ולכן לא נמנה כאן "כתר שם טוב" - כיון ש"כתר שם טוב" אינו ענין שניתן מלמעלה, אלא יש צורך
בעבודת עצמו, ובריבוי עבודה דוקא.
- [ועל-פי-זה יובן מאמר רבותינו ז"ל¹³² "הלך הקב"ה מהלך ת"ק שנה לקנות לו שם" - כי רק למטה
יכולים להגיע לענין ה"שם", כיון שזהו ענין שבא על-ידי עבודה דוקא, ולא בדרך מתנה מלמעלה].
- כב. וענין זה נאמר על-ידי רבי שמעון דוקא:
- ענינו המיוחד של רבי שמעון הוא - תורתו אומנתו¹³³, שזוהי השלימות שבלמוד התורה - "כתר
תורה".
- וזוהי החידוש במאמר רבי שמעון - שאף שישנו "כתר תורה וכו'", מכל-מקום "כתר שם טוב עולה
על גביהן":
- אם תנא אחר היה אומר זאת, היה מקום לומר שמעלת "כתר שם טוב" היא רק לגבי דרגת התורה
של אותו תנא, אבל לא לגבי דרגת התורה של רבי שמעון בן יוחאי; ולכן דוקא "רבי שמעון אומר, שלשה
כתרים הן. כתור תורה וכו' וכתר שם טוב עולה על גביהן" - שמזה מובן, שמעלת "כתר שם טוב" היא
גם לגבי הדרגא היותר נעלית שב"כתר תורה".
- ובהקדמה לזה, הובא מאמרו של רבי יהודה "הוי זהיר בתלמוד כו'" - מן הקל אל הכבד:
- לכל-לראש - דרגת הלימוד של רבי יהודה, שבה שייך לומר "הוי זהיר בתלמוד כו'" יותר מאשר
בדרגת הלימוד של רבי שמעון; ואחר-כך באה דרגת הלימוד של רבי שמעון - "כתר תורה"; ולאחרי-זה
מוסיפים ש"כתר שם טוב עולה על גביהן".
- כג. אמנם, אף-על-פי שהחידוש במשנה הוא ש"כתר שם טוב עולה על גביהן", הרי לכל-לראש צריך
להיות הענין ד"כתר תורה", ורק לאחר-זה באים גם לשלימות ד"כתר שם טוב".
- וזוהו גם מה שכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו לחגיגת י"ב תמוז הראשונה²⁷: "להוסיף אומץ בהרבצת
תורה", על-ידי קביעת עתים לתורה בנגלה ובחסידות.

(132) קה"ר פ"ז, א (ב). מדרש שמואל פכ"ג.

(133) שבת יא, א.

(129) פירש"י יומא שם.

(130) ברכות לד, ריש ע"ב.

(131) ראה לקו"ש שם ע' 113.

- 1 ועל-ידי-זה באים אחר-כך גם להעילוי ד"כתר שם טוב", שעל זה נאמר¹³⁴ "טוב שם משמן טוב",
- 2 דקאי על משיח¹³⁵,
- 3 והרי גם משיח קשור עם ג' הכתרים: כתר מלכות - שהרי משיח הוא ממלכות בית דוד, כמו שכתב
- 4 הרמב"ם¹³⁶ "יעמוד מלך מבית דוד"; כתר כהונה - "ובנה מקדש במקומו"; ו"כתר תורה" - "הוגה
- 5 בתורה",
- 6 יבוא ויגאלנו בקרוב ממש.
- 7 [כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן את המזונות לר' משה הכהן דובינסקי (מארגן ה"מלוה מלכה") עבור
- 8 ההתוועדות ב"מלוה מלכה"].

החנוכה ד"ה כי אתה נרי פי"ז (מב, סע"ב), ובהנסמן שם.
(136) הל' מלכים ספי"א.

(134) קהלת ז, א.
(135) ראה אמ"ב שער הק"ש פע"ח (סז, ד). שערי אורה שער

המשך מעמוד ג

וי"ל הביאור בזה, בהקדים הטעם עפ"י פנימיות הענינים שארוננו של יוסף הי', צריך ללכת עם בנ"י במדבר, כי זה נתן להם כח בעבודתם, ללכת במדבר ולקריעת ים סוף, ובזה הי', צריך להיות "עצמות יוסף", העצם והתוקף של יוסף⁷, כי עצמות הוא ענין התוקף והחזק של האדם והבעל חי⁸. והעצם של יוסף בא לידי ביטוי בשמו⁹ ב"ותקרא את שמו יוסף, לאמר יוסף הוי', לי בן אחר"¹⁰.

והענין בזה, עבודתו של יוסף היא "יוסף הוי', לי בן" - להוסיף בקדושה¹¹, ולא רק זה אלא "לאמר יוסף הוי', לי בן אחר" - שגם יהודי שהנהגתו היא באופן של "אחר", שאינו צד הקדושה¹², מהפך אותו ל"בן", "בנים אתם להוי', אלקיכם"¹³.

ולכן כאשר בנ"י היו צריכים לצאת ממצרים, שאז התגלה בכל העולם הקיום בפועל של האמירה "שלח את בני¹⁴", שיהודים הם בניו של הקב"ה, נדרש אז מבנ"י "מדה כנגד מדה"¹⁵, לגלות אצלם הענין של "יוסף הוי', לי בן", ו"בן אחר", שהו"ע ד"עצמות יוסף" (וזה נפעל ע"י משה, שהוא רועם של ישראל ומוציאם ממצרים)¹⁶.

(7) כן פירש מגלה עמוקות אופן יז בפסוק זה. וראה גם אוה"ת בשלח (כרך ז) ע' ב'תרסג.

(8) להעיר גם מטעמי מצות (בא יב, מו) "ועצם לא תשברו בו". וראה חינוך מצוה טז.

(9) כמארז"ל (יומא פג, ב) "ר' מאיר הוה מדייק בשמא". וראה שם מעשה רב.

(10) ויצא ל, כד.

(11) ראה אוה"ת ויצא רכ, א ואילך. ויחי שפו, א ואילך. שצ, א ואילך. שצז, ב ואילך. ועוד.

(12) ל' התניא פ"ו.

(13) פ' ראה יד, א. וראה לקו"ש ח"א ע' 2 ואילך ובהערות שם.

(14) שמות ד, כג.

(15) ראה סוטה ח, ב.

(16) מלקו"ש חכ"ו ע' 85 (משיחות ש"פ בשלח ה'תשכ"ג - ה'תשל"ח, ש"פ וארא ה'תשמ"ה).

לקוטי שיחות פרשת קרח כרך ח

מתורגם ללשון הקודש

17 לו משה שהם פטורים, הוא יוכל לטעון: כשם שטלית
18 שכולה תכלת אינה זקוקה לציצית, ובית מלא ספרים
19 אינו זקוק למזוזה – כיון שבטלית עצמה יש תכלת,
20 והבית כבר מכיל את פרשיות המזוזה, כך, כיון ש"כל
21 העדה כולם קדושים", אין הם זקוקים לקדושת אהרן,
22 ולכן "מדוע תתנשאו על קהל ה'".

23 אך צריך להבין⁵: כיון ששני הענינים – "טלית
24 שכולה תכלת..." ו"בית מלא ספרים..." – מביעים
25 אותו רעיון, מתעוררת השאלה⁶: לאחר ששמע קרח את
26 תשובת משה, שהטלית חייבת בציצית, מדוע הוא
27 המשיך ושאל לגבי "בית מלא ספרים"⁷?

28 מזה מובן, שלגבי בית מלא ספרים נראית סברתו
29 פשוטה יותר מאשר לגבי טלית שכולה תכלת⁸. ולכן, גם
30 לאחר שמשה השיבו לגבי הטלית ש"חייבת בציצית",
31 הוא עדיין סבר שלגבי בית מלא ספרים יאשר משה, שהוא
32 פטור ממזוזה.

33 אך בכל זאת הוא שאל מלכתחילה דוקא לגבי
34 טלית שכולה תכלת, ולא לגבי בית מלא ספרים⁹

א.

"טלית שכולה תכלת... בית מלא ספרים..."

1 נאמר במדרש¹, שקרח פתח את מחלוקתו בשאלתו
2 למשה "טלית שכולה תכלת, מהו שתהא פטורה מן
3 הציצית". וכאשר השיב לו משה "חייבת בציצית", טען
4 קרח: "טלית שכולה תכלת אין פוטרת את עצמה, ד'
5 חוטין פוטרין אותה? (בתמיה)".

6 לאחר מכן הוא המשיך ושאל: "בית מלא ספרים,
7 מהו שיהא פטור מן המזוזה". ועל תשובת משה "חייב
8 במזוזה", טען קרח: "כל התורה כולה, רע"ה² פרשיות,
9 אינה פוטרת את הבית, פרשה אחת³ שבמזוזה פוטרת
10 את הבית? (בתמיה)".

11 והוא סיים ואמר: "דברים אלו לא נצטוית עליהן,
12 ומלבך אתה בודאן".

13 מסבירים המפרשים⁴, שקרח סבר שמובן מאליו,
14 שטלית שכולה תכלת פטורה מן הציצית ובית מלא
15 ספרים פטור ממזוזה, והוא סבר שגם משה יאמר כך.
16 ובשאלת שתי שאלות אלו התכוון קרח, שכאשר ישיב

את אהרן לכה"ג הו"ל להבין, שלדעתו של משה – גם טלית שכולה
תכלת חייבת בציצית.

ואין לתרץ שלסברת קרח "שמלבו ברא" משה לעשות אהרן כה"ג
ומפני שהוא אחיו, ולכן שאל את משה "טלית שכולה תכלת כו" בחשבו,
שמכיון שבנעין זה אין לו פני' יאמר שפטורה מציצית (ואז יטעון "מדוע
תתנשאו") – כי באם בשניהם היא אותה הסברא, הרי ודאי שגם משה
יבין כוונתו בשאלתו "טלית כו" וגם בזה יהי' "בודא מלבו" וישיב
ש"חייבת בציצית"?

(7) בגו"א שם: שטלית שכולה תכלת (ענין המעשה) רצה להוכיח
שאין צריך לאהרן, ומבית מלא ספרים (ענין התלמוד) רצה להוכיח שאין
צריך למשה. עיי"ש. וראה גם ש"ך עה"ת.

אבל [נוסף לזה שבפשוטו עיקר המחלוקת היתה על אהרן, כדלקמן
סעיף ב' ובהערות], לאחר ששמע תשובת משה "חייבת בציצית" – האין
חשב שיישיב לו שבית מלא ספרים יהי' פטור ממזוזה, והרי בשניהם סברא
אחת?

(8) וכן משמע ממ"ש במדרש משלי (באבער) פי"א "נתעטף בה כו'
השיב כו' בית כו'", שבשאלתו "בית מלא ספרים כו" רצה להוכיח לענין
טלית שכולה תכלת. וראה לקמן הערה 78.

ועפ"י יומתק מה שבהר"ת דתיבת אמת (ראה להלן הערה 18) נרמז
מזוזה לפני תכלת – כי מכיון שסברתו במזוזה היא ודאי לסברתו לחלוק על
התכלת, נמצא שבמחשבה והגיון חלק תחלה על מזוזה, והרי סדר התשובה
של עדת קרח (כפי שנרמז בהר"ת) הוא כפי סדר החטא – שמתחיל
במחשבה. ולכן הרמז דאהרן הוא באות הראשונה ד"אמת" (אף שבפועל
חלקו תחלה על תכלת ומזוזה), כי במחשבה נחלקו תחלה על אהרן, ומזה
באו לחלוק גם על תכלת ומזוזה.

(9) ב"מדרש אגדה" (הו"ל ע"י באבער) כאן: "אמר קרח למשה בית

(1) במדבר"ר פי"ח, ג. תנחומא פרשתנו ב. ילקו"ש ריש פרשתנו. –
בירוש' סנהדרין (פ"י, ה"א) בכמה שנינים ובהוספת שאלה: בהרת כגריס
כו'. וראה ד"ה ויקח קורח תרכ"ט.

(2) כ"ה במד"ר וילקו"ש שם. ובעץ יוסף לתנחומא שם, שכצ"ל גם
בתנחומא.

(3) כ"ה הגירסא במד"ר שם (אבל בתנחומא וילקו"ש: שתי פרשיות).
ונתבאר בסד"ה ויקח קרח תרכ"ט.

(4) גו"א לפרש"י עה"ת כאן. וראה גם בחיי ושי"ך עה"ת כאן.
(5) וגם: הרי טענתו היא, לכאורה, רק על החוט של תכלת, ומהו
אומרו "שתהא פטורה מן הציצית" (וכמו שהקשה בד"ה ויקח קרח תרס"ו
ותש"ג)?

ברא"ם (וכ"ה בגו"א) כאן, שכונת קרח היתה להחוט של תכלת
[ועפ"י, הפירוש ד"ד חוטין פוטרין אותה] הוא "בכל ציצית חוט א"
(כמ"ש במ"כ למד"ר שם. ולהעיר, שישנה גירסא במדרש (זית רענן
לילקו"ש שם. וכן הובא בבחי' ושי"ך) "חוט א' של תכלת פוטרת
אותה"].

אבל (א) מהלשון "שתהא פטורה מן הציצית" (וגם מתשובת משה
"חייבת בציצית") משמע שקרח טען שתהא פטורה מן הציצית לגמרי
[ופי' ד"ד חוטין כו"י] הוא ד' חוטין שבציצית אחת – ראה מנחות לט,
ריש ע"ב. או"ח רס"א. (ב) במדרש שם: "מה כתיב למעלה מן הענין
ועשו להם ציצית" – ואינו מזכיר "ונתנו גו' פתיל תכלת" (ואינו מרמז
אפילו ב"וגו"). (ג) בירושלמי פ' חלק ה"א: "חייבת בציצית דכתיב (תצא
כו, יב) גדילים תעשה לך וגו'" – והרי בתצא שם לא נזכר "פתיל תכלת".
(6) וגם אינו מובן: מכיון שלדעתו של קרח, הטענה "כי כל העדה
כולם קדושים גו' ומדוע תתנשאו גו'" יש בה אותה הסברא ד"טלית
שכולה תכלת אינה פוטרת עצמה (בתמי") הרי מזה עצמו שמשע עשה

באמירה "משה אמת", ולא רק "ותורתו אמת"¹⁸?

ג.

החטא העיקרי: מחלוקת

תמיהה גדולה יותר אנו מוצאים בענין מחלוקת קרח ועדתו: נאמר בגמרא¹⁹ "כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו"²⁰, שנאמר²¹ ולא יהיה כקרח וכעדתו". ולכאורה, חטאם של קרח ועדתו היה בהתנגדותם לכהונת אהרן, לאמיתיות של תורת משה וכו', וכיצד ניתן ללמוד מכך, ש"המחזיק במחלוקת", בכל מחלוקת שהיא, עובר על "לא יהיה כקרח וכעדתו"?

מזה מובן, שחטאם של קרח ועדתו היה בעיקר בכך שהיתה זו מחלוקת, כדברי רש"י על "ויפול על פניו"²² – שמשה לא נבהל מפני שקרח חלק עליו או על כהונת אהרן, אלא הוא נבהל "מפני המחלוקת". וכשמוסברת במדרש²³ הסיבה לכך שדתו ואבירם לקו עם קרח, נאמר שם "שהיו שכנים לקראת בעל מחלוקת"²⁴.

הסבר זה מתאים גם לכך שהפרשה פותחת במלים "ויקח קרח":

משמעות המילה "ויקח" היא כדברי התרגום "ואתפליג"²⁵, וכפי שמבאר רש"י "נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת". והשם "קרח", המראה על מהותו²⁶, ועל מהות הפרשה הנקראת בשם "קרח", הוא מלשון "קרחה"²⁷, שמשמעותה פילוג²⁸ – להתנתק ולהתחלק (תלישת השיער מהראש וכדומה).

1 (למרות שהיה ברור לו יותר לגבי הבית, שהוא פטור ממזוזה), כי ההוכחה לטענתו "כל העדה כולם קדושים... ומדוע תתנשאו" נובעת מ"טלית...", ולא מבית מלא ספרים הפטור ממזוזה¹⁰.

ב.

"משה אמת ותורתו אמת"

5 כדי להבין זאת, יש להקדים ולהסביר את המסופר בדברי חז"ל¹¹, שעדת קרח הודו אחר-כך בטעותם, והודאתם התבטאה בדבריהם "משה אמת ותורתו אמת".

9 וצריך להבין בזה:

10 כפי הנראה ממשמעות הפסוקים כפשוטם, הרי למרות שקרח ועדתו חלקו גם על משה, היתה מחלוקתם בעיקר לגבי אהרן¹². ולכן, בדרישתם "מדוע תתנשאו על קהל ה'"¹³, אמר להם משה, שכולם, כולל אהרן, יקטירו קטורת, ועל-ידי-זה ייווכחו לראות ש"האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש", שאהרן הוא הכהן הגדול¹⁴.

17 גם הענינים שבהמשך הפרשה, המופיעים כהמשך למחלוקת קרח, וכתובים משום כך בפרשת קרח, קשורים לכהונת אהרן: הענין של "פרח מטה אהרן"¹⁵; ההוראה לכהנים בני אהרן לשמור שזר לא יכנס למקדש¹⁶; והציווי על מתנות כהונה¹⁷.

22 ואינו מובן: כיון שעיקר המחלוקת של עדת קרח היתה כלפי אהרן, מדוע התבטאה חזרתם בתשובה

מלא ספרים כו' אמר משה צריך כו' וכן אמר לו טלית שכולה תכלת כו'". אבל צ"ע במדרש ("כת"ז, זה, כיון שסדר השאלות בו הוא הפוך מבכל מדרשים הנ"ל וכן הובא בכו"כ ספרים.

10 ולהעיר ג"כ, שבפרש"י כאן נזכר רק ענין התכלת ולא ענין המזוזה.

11 ב"ב (עד, א), סנה' (ק', סע"א) ובמדב"ר (פי"ח, כ) – כגירסת הבחי' והש"ך פרשתנו טז, לד. וכו"ה בתנחומא פרשתנו יא.

12 ואף שחלקו גם על משה שעשה כל המעשים מלבד ו"לא ה' שלחני" (טז, כח ואילך) – הרי עיקר מחלוקתם היתה על המעשים, ובעיקר – על כהונת אהרן, וכמפורש בכתוב (שם, י"א) "ובקשתם גם כהונה"; "ואהרן... כי תלינו עלי" – אלא שבכדי לבטל מעשים אלו, הוצרכו לומר שמשה עשם ח"ו מדעתו. וראה רא"ם שם פסוק כח.

13 שם, ג.

ומ"ש רש"י שם "אם לקחת אתה מלכות כו'", היינו בכדי לסיים "לא ה' לך לברר לאחיך כהונה". וראה גו"א שם.

14 טז, ה ואילך. ובהקטרת הקטרת כו' – אין הוכחה כ"א רק ש"תורתו (מינוי אהרן) אמת", אבל לא ע"ז ש"משה אמת" [ובנביא שקם באומות כמותו (ספרי ברכה לד, י"ד) – הרי רק נבואתו אמת].

15 יז, טז.

16 יח, א ואילך.

17 שם, ח ואילך. וראה רש"י שם, ח.

18 וגם לפי המבואר בספרים ש"אמת" הוא ר"ת אהרן מזוזה תכלת – הרי גם תיבת אהרן היא רק ברמז.

19 סנה' קי, א. וכו"ה בכמדב"ר שם. תנחומא שם י.

20 אם הכוונה לאו מה"ת ממש – ראה שאילתות פ' קרח. סהמ"צ להרמב"ם שרש ח ובנ"כ שם. מל"ת מה.

21 יז, ה.

22 טז, ד (במדב"ר שם, ו. תנחומא שם ד).

23 במדב"ר שם, ה. תנחומא שם.

24 ראה גם רש"י טז, כז: כמה קשה המחלוקת כו'.

25 ובמדרש (נסמן בהערה 1) "אין ויקח אלא לשון פליגא".

26 ראה יומא פג, ב: ר' מאיר הוה מדייק בשמא. עיי"ש.

27 סנה' קט, ב.

28 ולהעיר מהסמיכות ד"ולא תשימו קרח" ל"לא תתגודדו" (ראה יד, א) שדרשו ע"ז רז"ל (יבמות יג, ב) לא תעשו אגודות אגודות. וראה ספהמ"צ להרמב"ם מל"ת שם. ובילקו"ש עה"פ: "לא תתגודדו לא תשימו אגודות אגודות.. שלא תשימו קרח" בכס שם שם קרח לישראל ועשאן אגודות אגודות". וראה גם פנים יפות כאן, שקרח (בצירוף רע) בגימטריא מחלקת. וראה לקמן הערה 34.

ד.

ביום שלישי מתברר ה"טוב" שב"מחלוקת" - הרקיע

1 ה"מחלוקת" הראשונה בעולם, הוא הרקיע המבדיל
2 בין מים למים²⁹. ולכן אין נאמר ביום השני "כי טוב",
3 כי "בו נבראת מחלוקת"³⁰.
4 אף-על-פי-כן נאמר ביום השלישי פעמיים "כי
5 טוב" - "אחד למלאכת המים ואחד למלאכתו של
6 יום"²⁹ - שאז התבררה, והפכה ל"טוב", גם המלאכה
7 (המחלוקת - המחיצה) שנוצרה ביום השני³¹.

8 כך גם לגבי האלף השלישי, שהוא במקביל ליום
9 השלישי³², שבזמן מתן תורה (שבאלף השלישי),
10 כאשר התבטלה הגזירה (ה"הפרדה") המבדילה בין
11 עליונים לבין תחתונים, וניתן הכוח לכך ש"העליונים
12 ירדו לתחתונים והתחתונים יעלו לעליונים"³³ - תוקנה
13 המחיצה של הרקיע המבדילה בין (מים) עליונים לבין
14 (מים) תחתונים.

ה.

המחלוקת - ההיפך מהתורה וממשה

15 מזה מובן, שכל מחלוקת, של "ואתפלג" -
16 ובמיוחד לפי מה שנאמר בספר "נועם אלימלך"³⁴,
17 ש"ואתפלג קרח" הוא בדומה לרקיע המבדיל³⁵, או

(29) שלכן נברא הרקיע ביום השני, לפי שהאירה בו מדת הגבורה,
שענינה - (צמצום ו)התחלוקת (שעהיה"א ספ"י. לקו"ת שה"ש ל, א).
(30) ב"ר פ"ד, ו. וכמה טעמים י"ל בזה ד"יבדל אלקים בין האור
גור" - לא נחשב "מחלוקת". ואכ"מ.

(31) וכמו - שכפשוטו "יהי רקיע" דיום השני ה' "במילואו וטובו"
(רש"י בראשית א, ז) רק ביום השלישי;

ביום השלישי האירה מדת התפארת, שממתיקה היא את הצמצום
שמצד מדת הגבורה.

(32) רמב"ן ובחי' בראשית ב, ג.

(33) שמו"ר פ"ב, ג. תנחומא וארא טו.

(34) הובא ונתבאר באוה"ת קרח ע' תרצו. תשכג. ד"ה כל פטר רחם
תרכ"ד. ועוד. וראה גם יהל אור ס"ע קצא. (והוא ע"פ זח"א יז, א ואילך
- הובא גם בצרור המור כאן). וראה אוה"ת שם (ע' תרצו) בענין רקיע
כעין הקרח הנורא, ועפ"י י"ל שבהשם קרח מרומז גם ענין הבדלת הרקיע
(שהוא כעין הקרח). וראה לקו"ש ח"ח ע' 116 ואילך.

(35) ראה לעיל הערה 29. ולהעיר מהמבואר בדרושי פ' קרח (לקו"ת
פרשתנו נד, ג. ובכ"ח) שקרח רצה לעשות הגבורות עיקר.

(36) בחי' פרשתנו טז, כט. וראה גם הגהות הרח"ו לזהר ריש פרשתנו.
לקו"ת מצורע כה, א. אוה"ת ריש פרשתנו. שם ע' תרס. תרפה. שת.

(37) ראה ב"ר שם: והמים הללו לקו בהם. ודור הפלגה.
(38) רמב"ם סוף הל' חנוכה. וראה גטין נט, ב. לקו"ש ח"ח ע' 349
ואילך.

(39) שהוא ג"כ שלישי (שבת פח, א. וראה מדרש משלי פכ"ב)
ותפארת (ראה אוה"ת שם ס"ע תשיז). וראה סד"ה כל פטר רחם תרכ"ז,

18 כנאמר במקומות אחרים³⁶, שהוא בדומה לדור הפלגה,
19 שאף הוא קשור לרקיע המבדיל³⁷, הוא ההיפך ממהות
20 התורה, אשר "ניתנה לעשות שלום בעולם"³⁸, ולפיכך
21 - גם ההיפך ממשה³⁹, אשר התורה נקראת על שמו⁴⁰.
22 אמנם, התואר "אוהב שלום ורודף שלום" מופיע
23 לגבי אהרן⁴¹, וזהו ההסבר בפנימיות לכך שקרח ניהל
24 מחלוקת כלפי אהרן⁴², אך העיקר והפנימיות של
25 המחלוקת היו כלפי משה, כי עצם עבודתו של אהרן
26 היתה מפני שכך נאמר בתורה, שניתנה באמצעות
27 משה.

ו.

הגורם האמיתי - מחלוקת על מהות משה

28 ההסבר המפורט לכך הוא:
29 את עצם ענין ה"שלום" (תורה) חידש משה, אך
30 כיון שמשה כשלעצמו היה נעלה מעניני העולם⁴³, הרי
31 השלום בעולם בפועל נעשה על ידי אהרן, אשר הוריד
32 את עצמו אל ה"בריות"⁴⁴, וקירב אותם, ורוממם⁴⁵ אל
33 התורה, אשר "כל נתיבותיה שלום"⁴⁶. וממילא יוצא,
34 שעצם המציאות של מחלוקת, הנרמזת בשמו של קרח
35 - קרחה - היא ההיפך ממהותו של משה, ומעשה קרח
36 - ניהול המחלוקת בפועל ("ואתפלג... להחזיק
37 במחלוקת") - הוא ההיפך ממהותו של אהרן⁴⁷.

שמשה רצה לברר את קרח כמו שיום השלישי מברר את המחיצה שנעשה
ביום שני (ראה לעיל הערה 31).

ולהעיר ממלחמת מדין (מלשון מדין ומריבה - נסמן בד"ה החלצו
תרנ"ט בתחלתו) שהייתה צריכה להיות ע"י משה דוקא, לפי שהוא
"הגורם החיבור וההתכללות" (לקו"ת מטות פז, א).

(40) שבת פט, א.

(41) אבות פ"א מ"ב. וראה מדרש ורש"י עה"פ (ברכה לג, ח) ויבכו
בני ישראל את משה.

(42) ראה אוה"ת שם ע' תשה: רצו להגביר הגבורות ולכן חלקו על
אהרן הכהן איש החסד.

(43) שלכן טען "מאין לי בשר" ובא ע"י ע' הזקנים דוקא (לקו"ת
ואתחנן יב, א - אבל באופן אחר שם בהעלותך לא, ד. לג, ב. ואלה ואלה
דא"ח).

(44) שאין בהם שום מעלה ורק שהם בריות שנבראו ע"י הקב"ה (ראה
תענית כ, ב. תניא פל"ב).

(45) כי אהרן הוא "שושבינא דמטרוניא" שמעלה כנס"י מלמטלמ"ע,
משא"כ משה "שושבינא דמלכא" ממש"ך ואו"ס מלמעלמ"ט (תו"א ר"פ
תצוה (ובהוספות שם). לקו"ת בהעלותך לב, א"ב. ר"פ מסעי. ובכ"ח).

(46) משלי ג, יז.

(47) להעיר מפרש"י כאן: "ומה ראה קרח לחלוק עם משה.. מה עשה..
והלבישן טליתות שכולן תכלת כו'" - שבתחלה ראה לחלוק עם משה,
ומה שהלבישן טליתות כו' (שזה ה' הוכחה לטענתו אח"כ "מדוע
תתנשא גור" כנגד כהונת אהרן) ה' בכדי: (א) לחלוק עליו (על משה, ב)
ולבטל את דבריו.

ולחוט של תכלת, כך גם ישראל, אשר "כולם
קדושים", אינם זקוקים לקדושת אהרן, אלא הן
קשורות לאותו ענין. כלומר, מחלוקתם על משה
ותורתו מביאה למעשה לידי מחלוקותיהם על אהרן,
על ציצית ועל מזוזה.

וכיון ששלשה ענינים אלו הם האופנים שבהם
מתבטאת בפועל מחלוקת קרח, יש להניח, שבשם
"קרח" אינה נרמזת רק נקודת המחלוקת עצמה, אלא
גם הענינים שבהם מתבטאת המחלוקת בפועל. ההבדל
הוא, שענין המחלוקת בכללותו ובעצמיותו נרמז בכלל,
במילה כולה, ושלשת הענינים המפורטים נרמזים
בפרטי המילה, בשלש האותיות⁵⁰: כל אות רומזת
לענין אחר.

ח.

כוונת קרח - שינוי העולם הזה - שינוי באות ה"א"

בעת מתן תורה התחדש, שהתורה ירדה למטה
לעולם הזה, שלא כקודם לכן, כאשר התורה היתה
למעלה⁵¹, והתבטלה המחלוקת (המחיצה) בין
העליונים לתחתונים, כדלעיל בסעיף ד', ואז נעשה
העולם הזה כפי שהוא צריך להיות, כדברי חז"ל⁵² על
הפסוק "יום הששי". וכיון ש"ואתפליג קרח", הוא
התנגד לשלום, לדרכה של התורה, כדלעיל בסעיף ה',
אלא חפץ במחלוקת - הוא גרם ועורר להקים שוב את
המחיצה והגזירה שהיו לפני מתן תורה. כלומר, הוא
חפץ לשנות ענין זה שהתחדש בעולם הזה.

הדבר נרמז בשלוש האותיות של המילה "קרח" -
קו"ף, רי"ש, ח"ת: העולם הזה נברא ודומה לאות
ה"א"⁵³. וכיון שקרח חפץ לשנות את העולם הזה, נרמזים
אופני השינוי בשלש אותיות אלו - קו"ף, רי"ש וח"ת
- הדומות⁵⁴ בצורתן לאות ה"א, אך בשינוי, כפי שיוסבר
להלן.

באות ה"א יש שלושה קווים: קו למעלה, ושני
קווים - מימין ומשמאל. בקבלה ובחסידות מוסבר⁵⁵,
שהקווים שלמעלה ושבמימין מצביעים על המחשבה
והדיבור, וקו השמאל מצביע על המעשה. קו השמאל

זהו ההסבר בפנימיות לכך שעל ידי מחלוקתו של
קרח על כהונת אהרן נבעה מחלוקתו כלפי משה,
כמובא לעיל מן המדרש, שעל ידי שאלתו על "טלית
שכולה תכלת" (ועל "בית מלא ספרים") מתוך כוונה
לחלוק על כהונת אהרן, נבעו דבריו למשה "דברים
אלו לא נצטוית עליהן, ומלבך אתה בודאן": כיון
שמחלוקתו בפועל כנגד כהונת אהרן, המיישם בפועל
את דרכו של משה, נבעה מהיותו בעל מחלוקת בעצם
מהותו, ובפנימיותו היתה התנגדות למשה, ולכן גרמה
מחלוקתו על אהרן - שהיא ה"תוצאה" של מחלוקתו
הפנימית כנגד משה - לגילוי ה"גורם" למחלוקת
בגלוי.

וכיון שה"מחשבה תחילה" באה לידי ביטוי דוקא
ב"סוף מעשה"⁴⁸,

לכן, כשם שלגבי "ויקח קרח לעורר על הכהונה",
הרי מחלוקתו על אהרן - שהיתה ה"גורם" למחלוקתו
על ה"תכלת" ועל ה"מזוזה" - הגיעה אחריו,
כך מחלוקתו על משה - שהיתה הגורם הפנימי
למחלוקתו על אהרן - התגלתה בפועל רק בסוף.

זהו ההסבר לכך שתשובת עדת קרח התבטאה
באמירה "משה אמת ותורתו אמת": כדי לוודא
שהחזרה בתשובה היא אמיתית, ושהם לא ייכשלו שוב
בחטא זה, עד אשר "יעיד עליו יודע תעלומות שלא
ישוב לזה החטא לעולם"⁴⁹, יש לעקור את הגורם
לחטא. וכיון שמחלוקת קרח ועדתו על "אהרן" נבעה
בפנימיות ממחלוקתם על משה ותורתו, על עצם מהות
ה"שלום", לפיכך התבטאה עיקר התשובה באמירה
"משה אמת ותורתו אמת".

ז.

פרטי המחלוקת נרמזים באותיות המילה "קרח"

לפי האמור לעיל, שהמחלוקת של קרח ועדתו על
אהרן היתה תוצאה של מחלוקתם על משה ותורתו, יש
לומר, שגם מחלוקתם על הציצית ועל המזוזה אינן
פרט צדדי, הוכחה של ענין אחר (שכשם שבית מלא
ספרים וטלית שכולה תכלת אינם זקוקים למזוזה

(54) ראה שו"ע אדה"ז חאו"ח סל"ו (בנוגע לתפלין). הדעות בזה
(בכלל) - נקבעו (לאחרונה) בס' מאיר עיני סופרים, סי' ז' סעיף ב' סק"א.
וש"נ.

(55) תו"א צה, סע"ב. לקו"ת ר"פ בלק. סדור רפב, א. המשך באתי
לגני השי"ת פ"ח.

(48) כמאמר (פיוט לכה דודי) "סוף מעשה במחשבה תחלה".

(49) רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ב.

(50) ראה שומר אמונים ויכוח הראשון סי' כא"ג.

(51) שזהו עיקר החידוש דמ"ת, כדמוכח משבת פח סע"ב ואילך.

(52) שבת (פח, א) ובפרש"י עה"פ (בראשית א, לא).

(53) מנחות כט, ב.

לפני כן בתורה, שהרי אם לא יודא שהמעשה הוא
בהתאם לתורה, ייתכן שה"מצוה" תבצע באופן הנוגד
למצוה.
ובמיוחד בעיסוק בעניני הרשות, הכרחי לעסוק
בהם באופן שלא יפגע בשיעוריו הקבועים בלימוד
התורה, לפי המבואר בהלכות תלמוד תורה, וכדומה.
(ב) "והתחתונים יעלו לעליונים" – אין די בכך
שה"תחתונים" מונהגים על ידי ה"עליונים", כפי שהם
יורדים אליהם, אלא יש צורך, שה"תחתונים" ישתוקקו
להתרומם "לעליונים": אמנם, "המעשה הוא העיקר",
אך בעל העסק צריך לדעת שהוא נמצא למטה, ועליו
לרצות לעלות. והרצון צריך להיות חזק ביותר, עד
שבעת מן העתים הוא יתממש למעשה – הוא מתנתק
מעיסוקו ומתנהג כיושב אהל⁶¹.

י.

האותיות "קרח" - שלושה אופנים של התנגדות לאות ה"א"

שלושה ענינים אלו – א) שה"מטה" צריך
להתקיים, (ב) הוא צריך להיות מודרך מה"מעלה", (ג)
הוא צריך לחפון לעלות למעלה – נרמזים בצורת
האות ה"א: א) הרגל השמאלית, המצביעה על
המעשה, קיימת בה; (ב) היא אינה ארוכה יותר מקו
הימין. כלומר, המעשה קיים רק בהתאם לירידת
העליונים, ואינו יורד "למטה" יותר מכפי המדה; (ג) יש
הפרדה בין הרגל השמאלית לבין הקווים העליון
והימני המצביעים על המחשבה והדיבור שבלימוד
התורה. כלומר, הוא חש תמיד בניתוק מהתורה,
ומשום כך הוא נמשך ושואף לעלות למעלה⁶².
זהו ההסבר לכך שאותיות המילה "קרח" (מלשון
קרח – המחלוקת על "חיבור עליונים ותחתונים") הן
קו"ף רי"ש חי"ת, כי שלוש אותיות אלו מבטאות את
שלשת האופנים של ההתנגדות ל"חיבור עליונים
ותחתונים": הקו"ף, שרגלה השמאלית ממשיכה למטה

אינו מחובר לשני הקווים האחרים, כי יש הפרדה בין
המחשבה והדיבור לבין המעשה.
השינוי שבשלוש האותיות הנ"ל – קר"ח – לעומת
האות ה"א מתבטא בעיקר בקו השמאלי הרומז למעשה:
באות קו"ף הקו השמאלי ארוך מאד, באות רי"ש הוא
אינו קיים כלל, ובאות חי"ת – הוא מחובר לשני הקווים
האחרים.

ט.

שני כיוונים בחיבור של עליונים ותחתונים

ההסבר לכך הוא:
ב"חיבור עליונים ותחתונים" שהתחדש במתן
תורה, יש שני ענינים:
נדרשת עבודה בתחתונים, עד אשר "המעשה הוא
העיקר"⁵⁶, וכמוסבר בהרחבה בספר התניא⁵⁷,
שה"דירה בתחתונים" אינה מושגת כל-כך על-ידי
לימוד התורה במחשבה ובדיבור, אלא בעיקר על-ידי
קיום המצוות במעשה. וכך גם בכוח המעשה עצמו,
יש מעלה בזיון עניני הרשות ובעשיית מצוה
באמצעותם, על פני מעשה שמושג על ידי עשיית
המצוות בדבר המוכן לכך, שאינה חודרת כל-כך
ל"גשמיותו"⁵⁸. דוקא על ידי העבודה בעניני הרשות,
כאשר "כל מעשיך" הם "לשם שמים", וכאשר "בכל
דרכיך", דרכיו של האדם, יש "דעהו"⁵⁹, מבררים
ומזככים עד לדרגות הנמוכות ביותר. זוהי המעלה של
בעלי העסקים על יושבי האהל, שדוקא אצלם קיים
הענין של "אמצאך בחוק"⁶⁰.
אך מצד שני, צריכים ה"תחתונים" להיות מחוברים
ל"עליונים". ובחיבור זה יש שני ענינים:

א) "העליונים ירדו לתחתונים" – לימוד התורה,
"עליונים", צריך להגיע לביור ולקיום המצוות,
"תחתונים", ולהתנהג בהתאם לתורה. כלומר, בקיום
מצוה יש להיזהר לקיימה לפי פרטי הדינים שנלמדו

(56) ראה אבות פ"א מ"ז: לא המדרש עיקר אלא המעשה.

(57) ראה שם רפ"ז ש"תכלית השלימות הזה" (וקא א"דירה
בתחתונים" דרפ"ז) תלוי בעשיית המצות "וגם במצות תלמוד תורה...
דעיקמת שפתיו הוי נועשה כי א"א לנפש האלקית לבטא בשפתים.. כי אם
ע"י נפש החיונית הבהמית". שמוה מוכן, שהדירה בתחתונים נעשה
בעיקר ע"י עשיית המצות (שלכן מקשה שם (מט, א) מ"מ"ש רז"ל שח"ת
כנגד כולם. וראה שם פל"ה (מד, סע"ב ואילך) שהשראת השכינה על
הגוף ונה"ב הוא דוקא ע"י קיום המצות מעשיות).

(58) ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 75. (ויתירה מזו מצינו (ראה בארוכה
לקו"ש ח"ד ע' 1109) שבשביל הביור בתחתונים, הוצרך להיות גם

אכילת בשר תאוה לש"ש). אבל ראה לקו"ש ח"ו ע' 186 ואילך ובהערה
54, שהביור דרכי הרשות הוא רק הקדמה (לעליית הנשמה הנעשה ע"י
העבודה דתומ"צ).

(59) אבות פ"ב מ"ב. משלי ג, ו. טושו"ע אר"ח סר"ל א. וראה לקו"ש
ח"ו שם הערה 52.

(60) תו"א תרומה (פ, ב). לקו"ש ש"ש מד, סע"ב ואילך.

(61) כהוראת חז"ל "הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה" – ראה בסיום
השיחה.

(62) ובדוגמת תשובה [הבאה מצד ההרגש שהוא מרוחק כו'] שנרמזת
ב"תלי כרעי" (מנחות שם).

27 "גילויים", ואילו "המשכת העצמות" היא דוקא על ידי
28 מעשה המצוות ועל ידי זיכרון הענינים הגשמיים שהם
29 רשות, לכן מהי גדולתו של הכהן הגדול, ולפיכך,
30 כמשמעות השניה של "מדוע תתנשא", מדוע צריכים
31 "כל העדה" להתרומם ולעלות למעלה, כאשר הם
32 נעלים ככהן גדול, ואדרבה: דוקא "בתוכם הוי"70?

יב.

קו"ף ורי"ש - התנגדות לציצית ולמזוזה

33 ההסבר לקשר שבין האותיות קו"ף ורי"ש,
34 להתנגדות קרח כלפי התכלת וכלפי המזוזה:

35 "טלית" היא בבחינת ה"מקיף" הנמשך באמצעות
36 קיום המצוות, וה"ציצית" מצביעה על המשכת
37 הפנימיות, שבאמצעות לימוד התורה71, וכן על ידי
38 אהבה ויראה72. וזו היתה טענתו של קרח: אף אם
39 נניח, שבדרך כלל זקוקה "טלית" (קיום המצוות)
40 ל"ציצית" (לימוד התורה ואהבה ויראה), כי בלי לימוד
41 אין לדעת כיצד לקיים את המצוה, וכן ללא עיסוק
42 בעבודה פנימית יקוימו המצוות באופן גשמי בלבד,
43 אבל "טלית שכולה תכלת", כאשר קיום המצוות,
44 הטלית, חדור בכליון ובהתבטלות, תכלת73, כאשר
45 מאיר אצל היהודי אור הנשמה על ידי אמונה פשוטה
46 וקבלת עול – אז, לטענת קרח, צריכה הטלית להיות
47 פטורה מציצית74. לשם מה דרושות כאן אהבה ויראה?

48 וכאשר השיב לו משה, שבכל זאת זקוקים גם
49 במקרה זה ל"ציצית"75, טען קרח, בהתבססו על
50 תשובת משה: כיון שגם טלית שכולה תכלת חייבת
51 בציצית, הרי העיקר היא העבודה הפנימית, ואם כך76
52 "בית מלא ספרים" – כאשר הוא כבר מלא בתורה, הרי

1 ביותר, עד למקום שהרגל הימנית אינה מגיעה אליו73
2 – מבטאת את ההתנגדות, והיא ההיפך ל"העליונים
3 ירדו לתחתונים" שלפי הקדושה. הרי"ש, שאין לה רגל
4 שמאלית כלל74 – מבטאת התנגדות למעשה, ובמיוחד
5 להדגשה ש"המעשה הוא העיקר"; והחי"ת, שרגלה
6 השמאלית מחוברת לקווים העליון והימני, דבר
7 המצביע על הטענה שבעל עסק "מיוחס" בדיוק כיושב
8 אהל – מבטאת את ההתנגדות לכך שה"תחתונים יעלו
9 לעליונים" דקדושה75.

יא.

חי"ת - התנגדות לכהונת אהרן

10 ענינים אלו של מחלוקת קרח, הנרמזים בשלוש
11 אותיות אלו, התבטאו במחלוקתו על כהונת אהרן, על
12 המזוזה ועל התכלת: האות קו"ף – במחלוקתו על
13 התכלת, הרי"ש – במחלוקתו על המזוזה, וחי"ת – על
14 התנגדותו לאהרן.

15 ההסבר לכך הוא:

16 כהן מובדל מעניני העולם הזה ועוסק רק בקדושה.
17 ובמיוחד כהן כאהרן, כהן גדול, אשר "מן המקדש לא
18 יצא"76. וכיון שכך יהודי צריך לבצע את כל סוגי
19 העבודות, נדרש מכל אחד, אפילו מהיהודי הפשוט
20 ביותר, להתנתק בזמן כלשהו מעניני העולם ולהיות
21 בדומה לכהן, ואף – בדומה לכהן גדול.

22 על כך טען קרח77, כפי שנרמז בחי"ת שבו: כיון
23 ש"כל העדה כולם (גם העוסקים בענינים של עסק –
24 לשם שמים) קדושים", ואדרבה: "ובתוכם הוי",
25 המשכת שם הוי", שם העצם78, היא דוקא במעשה,
26 כידוע79, שעל ידי ענינים רוחניים מקבלים רק

(68) כ"מ להל' ע"ז פ"ב ה"ז. וראה פרדס שער יט בתחלתו.

(69) ראה בהנסמן בהערה 67.

(70) ואי"ז סותר למה שביקשו כהונה גדולה – כי הכהונה שביקשו הם, רצו שתהי' באופן שאינה סתירה לעניני העולם, ולא ככהונת אהרן (שלכן הי' אפשר, לדעתם, שר"צ איש יהיו כה"ג).

(71) לקו"ת ריש פרשתנו. דרמ"צ טז, א. ד"ה והי' לכם לציצית תש"ב. ועוד.

(72) לקו"ת שלח מד, א"ב. מו, ג. פרשתנו נד, סע"ג.
ולפי ביאור זה (שאהו"ד הו"ע ציצית), גם לימוד התורה (ובפרט שצ"ל בדיבור, דעקימת שפתיו הוי מעשה – ראה לעיל הערה 57) נכלל בבחי' מקיף דטלית (ראה לקו"ת שם).

(73) ראה לקו"ת שלח מה, ב"ג. מו, ג.

(74) ועפ"ז מובן מה שאמר קרח שתהא פטורה מן הציצית (ולא רק מתכלת – ראה לעיל הערה 5). ולהעיר גם מיר"ק (הובא באוה"ת ריש פרשתנו): דהוי מתלוצץ בציצית.

(75) כי הביטול צ"ל בפנימיות (ראה לקו"ת שלח מו, ג).

(76) ראה אוה"ת שם ע' תרס. שת. סה"מ תרכ"ו ע' קטו.

(63) ראה המשך הנ"ל שם (וראה גם רע"מ פנחס רנב, א. ס' הליקוטים פ' ראה) שקנה הקו"ף הו"ע רגלי' יורדות מות. ושם – שהוא ההיפך מה"א.

(64) שמורה רק למחשבה ודבור (המשך הנ"ל שם).

(65) ראה סדור מה, א ואילך ופיה"מ – לאדה"א – פקמ"ה (מרע"מ שם), שה"א מורה לביטול וחי"ת להתנשאות, ומתאים להמבואר בפנים, כי הרצון לעלות למעלה בא מצד ידיעתו שהוא בהפסק ופירוד מהעליונים ומצד הביטול שבו.

(66) אמור כא, יב.

(67) ראה בכ"ז גם לקו"ש ח"ד פ' קרח. ושם, שזהו הטעם לזה שמחלוקת קרח היתה אחר מעשה המרגלים דוקא (סדר עולם רבא פ"ח – הובא ברשב"ם ותוס' ב"ב קיט, א) – כי מה שהמרגלים לא רצו להכנס לא"י הוא, לפי ש"לא רצו להשפיל א"ע למצות מעשיות". ועי' אמרו יהושע וכלב "טובה הארץ מאד מאד", שהמשכת אוא"ס הבלי"ג, בחי' "מאד", הוא ע"י מעשה המצות דוקא (לקו"ת שלח לו, א ואילך. ונתבאר בארוכה בלקו"ש שם פ' שלח) – לכן לאחר שלילת דעת המרגלים דוקא טען קרח "מדוע תתנשא".

יד.

ההתנגדות לכהונה - סכנה!

24 כאמור לעיל, מספרת התורה שבכתב רק על
25 מחלוקתו של קרח לגבי כהונת אהרן. אפילו בתורה
26 שבעל-פה, שבה מסופר גם מחלוקתו לגבי הציצית
27 והמזוזה – נראה בפשטות, שטענות אלו היוו הקדמה
28 בלבד לטענתו "מדוע תתנשא", לגבי כהונת אהרן.
29 מזה מובן, שהמחלוקת על כהונת אהרן, הנרמזת באות
30 ח"ת, קשה יותר מהמחלוקת על ציצית ומזוזה,
31 הנרמזות בקו"ף ובר"ש.

ההסבר לכך הוא:

33 כאשר אדם שקוע בגשמיות, כנרמז באות קו"ף,
34 הוא מוכר בדרגתו הנחותה, ובודאי יחזור בתשובה⁸⁰.
35 כך גם בהיותו שקוע בענינים רוחניים, כנרמז באות
36 ר"ש – הרי הוא אינו חש אמנם בדרגה נחותה, אך
37 בודעו שהעיקר הוא קיום המצוות בגשמיות, הוא
38 יחזור בו מטעותו וישוב בתשובה. אך כאשר האדם
39 סובר שאין בו שום פגם, הוא כה מיוחס ככהן הגדול
40 (ח"ת), ואדרבה "בתוככם הוי" – הרי ייתכן⁸¹ שהוא
41 יישאר בטעותו⁸².

42 אמנם, לכאורה הוא צודק: בעיסוקו בגשמיות לשם
43 שמים הוא מממש את התכלית של "דירה בתחתונים"
44 יותר ממי ש"מ"ן המקדש לא יצא" – על כך השיב
45 משה⁸³, שמעלת עבודתו של אהרן הכהן הגדול על
46 עבודתו שלו היא כמעלת האור על החושך. אמנם, הוא

1 בוודאי די בכך. ומדוע דרושה "מזוזה" – קיום
2 המצוות?

3 לפי זה מובן, שהתנגדות קרח לציצית (תכלת) היא
4 בדומה⁷⁷ לאות קו"ף, והתנגדותו למזוזה היא בדומה
5 לאות ר"ש.

יג.

הסדר של טענות קרח - בהתאם לשיטתו

6 לפי האמור לעיל מובן מדוע שאל קרח שוב על
7 "בית מלא ספרים" גם לאחר תשובת משה "טלית
8 שכולה תכלת חייבת בציצית", למרות שלכאורה שני
9 ענינים אלו מבוססים על אותו עיקרון, כי אדרבה:
10 התשובה "חייבת בציצית" היא היסוד לטענה שביט
11 מלא ספרים יהיה פטור ממזוזה, כדלעיל בסעיף י"ב.

12 לפי זה מובן בפשטות מדוע הוא שאל תחילה על
13 טלית שכולה תכלת, ולא על בית מלא ספרים, כי
14 בנוסף לכך שהשאלה על "בית מלא ספרים" התעוררה
15 רק לאחר תשובת משה "חייבת בציצית", כדלעיל, הרי
16 הטענה ש"בית מלא ספרים" צריך להיות פטור ממזוזה
17 אינה קשורה⁷⁸ למחלוקתו על כהונת אהרן⁷⁹, ולהיפך:
18 הטענה "תהא פטורה מן המזוזה" מבטאת את המעלה
19 של ה"עליונים", ואילו מחלוקתו על כהונת אהרן
20 מדגישה את המעלה של ה"תחתונים". ולכן מוכיח
21 קרח את טענתו דוקא מ"טלית שכולה תכלת תהא
22 פטורה מן הציצית", כי טענה זו מביעה את מעלת
23 המעשה, כדלעיל.

77 אבל לא ממש, שהרי טענתו "שתהא פטורה מציצית" היא דוקא
בטלית שכולה תכלת, כנ"ל בפנים.

ועפ"ז מתורצת הקושיא דלעיל הערה 6 – כי במחלוקת קרח על
אהרן, מנגד הוא לגמרי ל"תחתונים יעלו לעליונים" כנ"ל סעיף יא, ולכן
לא התחיל בהטענה "מדוע תתנשא", כ"א אמר מתחלה "טלית שכולה
תכלת תהא פטורה מציצית" וחשב שעל זה יסכים משה ג"כ, ולאח"ז
יוכיח שמכיון שכשהמעשה הוא בביטול א"צ לבחי' "עליונים", א"כ –
"מדוע תתנשא".

78 מ"ש בפנים, הוא לפי המבואר במאמרים שנשמנו בהערה 76.
אבל לפי המבואר בד"ה ויקח קרח תרס"ו ותש"ג (ועוד), שגם בהטענה
"בית מלא ספרים כו" רצה תהא" ההמשכה מהמקף ולא יצטרכו לפנימי
כמו בטענות טלית שכולה תכלת כו'
(וכמשמעות פשוטות הענין, שבשניהם היא אותה הסברא. ובפרט
שמהלשון "הש"ב כו" בית כו" משמע שבשאלתו בית כו' רצה להוכיח
לענין טלית כו' כנ"ל הערה 8)

יש לומר, שמה שה' פשוט לו בבית מלא ספרים יותר מבטלית
שכולה תכלת הוא: (א) ע"ד החילוק בפשוטות הענינים: פרשה הכתובה
בספר – ה"ה גם אז מציאות בפ"ע בתור פרשה (ואדרבא כזה תלוי
מציאות (כשרות) הספר) משא"כ החוט שבטלית. (ב) בית מלא ספרים וכן
הפרשיות שבמזוזה ה"ע התורה, ולהיות שתורה ענינה הוא חכמה הבנה
והשגה, לכן גם המצות השייכות לתורה צריכות להיות ע"פ שכל, ולכן
הטענה השכלית "כל התורה כו" פרשה שבמזוזה כו" היתה פשוטה אצלו

יתר, מהטענה השכלית שבמצות ציצית "טלית שכולה תכלת כו'".

ומ"מ, מתחילה שאל טלית כו' – כי התוכן דטלית שכולה תכלת
תהא פטורה מציצית הוא – שבענינים של מנוחה א"צ לבחי' פנימי, וזה
שייך יותר למחלוקתו על אהרן (ראה לעיל הערה 7).

79 וכוונתו בטענה זו – י"ל: מכיון שהענין ד"ואתפליג קרח" הוא
– התנגדות לכל עניני מ"מ (כמרומו בג' האותיות שבשמו), חלק גם על
מזוזה ואמר "בית כו' פטור ממזוזה".

80 ראה שבת קד, א: "כרע" דקו"ף תלוי דאי הדר בי' לעייל –
בדוגמת מה שאמרו (מנחות כט, ב) בנוגע לה"א.

81 ראה עד"ז רבינו יונה – ברכות א, ב (נעתק בלקו"ש ח"ז ע' 73).
אבל גם על זה חלק קרח (ראה סד"ה ויקח קרח תרכ"ט).

82 שזהו מה שהח"ת אין לו פתח למעלה (ראה פיה"מ ס"פ הנ"ל).
83 ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1052. ועיי"ש בארוכה, שעפ"ז מתורצות

כמה קושיות. ולהוסיף: שעפ"ז מתורץ גם הלשון (במדב"ר פי"ח, ד.
רש"י כאן טז, ה) "להפוך את הבוקר לערב" – דלכאורה, בטענתם "כי
כל העדה כולם קדושים גו' ומדוע תתנשא" רצו לומר, שגם הם יכולים
להיות כמו אהרן – כה"ג, וא"כ הול"ל "להפוך את הערב לבוקר" (או
עכ"פ ב' הענינים, ככתבונא כאן ג), ולמה אמרו "בוקר לערב" –

כי בטענתם "כל העדה כולם קדושים ובתוכם (דוקא) הוי", רצו
להוכיח שעבודת הכהונה – ענין האור, "בוקר" – היא שייכת ל"כל
העדה" העוסקים בעניני עוה"ז חשך כפול ומכופל (ראה לעיל הערה 70),
היינו שה"בוקר" (יהי טפל ו)הפך ל"ערב".

1 מממש את התכלית, אך הוא שרוי בחושך הכפול
2 והמכופל של גשמיות העולם, ולכן הוא צריך
3 "להתרומם" ל"בוקר" של אהרן הכהן הגדול.
4 וכהוראה הנלמדת מן המשנה בפרק הרביעי של

פרקי אבות⁸⁴, שלומדים⁸⁵ פעמים רבות בשבת פרשת
קרח – "הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה" – שגם בעל
עסק צריך למעט בעסק ולעסוק בתורה כיושב אהל⁸⁶,
בלי להתחשב במעלה של "אמצאך בחוץ"⁸⁷.

(משיחת ש"פ קרח תשכ"ד ותשכ"ז)

(84) משנה י"ד.

(85) ה"נהגה כן כל שבתות הקיץ" (סידור אדה"ז. וראה לקו"ש ח"ז

ע' 175 הערה 2).

(86) ראה לקו"ש שם (ע' 176-7; 187). וראה לקו"ש ח"ח ע' 118.

המשך ביאוד למסכת נדרים ליום חמישי עמוד א

1 מוסיפה הגמרא ומקשה, אף שלא היה מועיל אם היה משביעם
2 שיקימו את כל המצוות, עדיין לא היה צריך משה רבינו
3 להשביעם על דעתו ועל דעת המקום, אלא וְלִשְׁבַּע יְהוָה
4 דְּמִקְיָמִיתוֹן תּוֹרָה – יכל להשביעם שיקימו תורה, ואי אפשר
5 לפרש את המילה תורה אלא על קיום כל התורה שצוה הקדוש
6 ברוך הוא. מתרצת הגמרא, אם היה משה משביעם שיקימו תורה,
7 מְשַׁמַּע תּוֹרָה אַחַת – יכלו בני ישראל לכוון בליבם לקיים רק תורה
8 אחת, תורה שבכתב.
9 מוסיפה הגמרא ומקשה, אף שלא היה מועיל אם היה משביעם
10 שיקימו תורה ובלשון יחיד, עדיין לא היה צריך משה רבינו
11 להשביעם על דעתו ועל דעת המקום, אלא וְלִשְׁבַּע יְהוָה
12 דְּמִקְיָמִיתוֹן תּוֹרוֹת – יכל להשביעם שיקימו תורות ובלשון רבים,
13 והשבועה תהיה גם על תורה שבכתב וגם על תורה שבעל פה.
14 מתרצת הגמרא, אם היה משה משביעם שיקימו תורות, מְשַׁמַּע
15 תּוֹרַת מִנְחָה תּוֹרַת חֲמַטָּה תּוֹרַת אֶשֶׁם – יכלו בני ישראל לכוון
16 בליבם לקיים תורת מנחה חטאת ואשם, שנאמר בהם לשון
17 'תורה' (ויקרא טו) וְזֹאת תּוֹרַת הַמִּנְחָה, בחטאת – (ויקרא י
18 יח) וְזֹאת תּוֹרַת הַחֲטָאֵת, ובאשם – (ויקרא יא) וְזֹאת תּוֹרַת הָאֶשֶׁם.
19 מוסיפה הגמרא ומקשה, אף שלא היה מועיל אם היה משביעם
20 שיקימו תורות, עדיין לא היה צריך משה רבינו להשביעם על
21 דעתו ועל דעת המקום, אלא וְלִשְׁבַּע יְהוָה דְּמִקְיָמִיתוֹן [תורות]
22 וּמִצְוֹת – יכל להשביעם שיקימו תורות ומצוות. מתרצת הגמרא,
23 שכאמור למעלה, שבועת [תורות], מְשַׁמַּע תּוֹרַת הַמִּנְחָה – יכלו בני
24 ישראל לכוון בליבם לקיים תורת המנחה, ושבועת מִצְוֹת, מְשַׁמַּע
25 מִצְוֹת הַמִּלֵּךְ – יכלו בני ישראל לכוון בליבם לקיים מצות המלך.
26 מוסיפה הגמרא ומקשה, אף שלא היה מועיל אם היה משביעם
27 שיקימו תורות ומצוות, עדיין לא היה צריך משה רבינו להשביעם
28 על דעתו ועל דעת המקום, אלא וְלִשְׁבַּע יְהוָה דְּמִקְיָמִיתוֹן תּוֹרָה
29 בּוֹלָה – יכל להשביעם שיקימו את התורה כולה. מתרצת הגמרא,
30 אם היה משה משביעם שיקימו תורה בּוֹלָה, מְשַׁמַּע עֲבֻדַּת בּוֹכְבִּים
31 – יכלו בני ישראל לכוון בליבם שהם נשבעים רק שלא לעבוד
32 עבודה זרה, אבל לא על שאר המצוות. דְּתִנָּיָא – וכמו ששנינו
33 בברייתא, הַמּוֹרָה עֲבֻדַּת בּוֹכְבִּים שְׁכָל הַבּוֹפֵר בָּהּ בְּאֵילוֹ מוֹרָה
34 בְּתוֹרָה בּוֹלָה, שנאמר בקרבן עבודה זרה (במדבר טו כב) וְכִי תִשָּׁגוּ
35 וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל הַמִּצְוֹת, ומבואר בפסוק שהעובד עבודה זרה
36 כעובר על כל המצוות, ולומדים מזה שהכופר בעבודה זרה
37 כמקיים כל המצוות, ואם כן יכלו בני ישראל בשבועתם על
38 'התורה כולה' לכוון רק על עבודה זרה.
39 מוסיפה הגמרא ומקשה, אף שלא היה מועיל אם היה משביעם
40 שיקימו את התורה כולה, עדיין לא היה צריך משה רבינו
41 להשביעם על דעתו ועל דעת המקום, אלא וְלִשְׁבַּע יְהוָה
42 דְּמִקְיָמִיתוֹן עֲבֻדַּת בּוֹכְבִּים וְתוֹרָה בּוֹלָה – יכל להשביעם שלא
43 יעבדו עבודת כוכבים ובנוסף לזה יקימו את התורה כולה, אִי נְמִי

44 – או שיכל להשביעם שיקימו שֵׁשׁ מִצְוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִצְוֹת. ואם
45 היה משביעם באחד מאופנים אלו בהכרח שכוונתם להישבע על
46 קיום כל המצוות, ומדוע היה צריך משה רבינו להשביעם על דעתו
47 ועל דעת המקום.
48 אָלֵא – הגמרא חוזרת בה ומבארת את טעמו של משה רבינו באופן
49 שונה, מְשַׁע רַבִּינוּ מִלִּיתָא דְּלֹא מְרִיחָא נָקָם – משה רבינו השביעם
50 על דעתו ועל דעת המקום, ועל ידי כך נכלל בשבועתם קיום כל
51 המצוות בלא שיטרח לבאר את דבריו.
52 שנינו במשנה, שהנודר ואומר 'אסר כבר זה עלי אם לא רָאִיתִי
53 נָחֵשׁ בְּקוֹרַת בֵּית הַבֵּד', הרי זה בכלל נדרי הבאי, כיון שלא קיים
54 נחש שהוא כקורת בית הבד;
55 מקשה הגמרא, וְלֹא – וכי לא קיים נחש גדול כמו קורת בית הבד,
56 וְהָאֵל הָהוּא חוּרָא דְּהוּה בְּשֵׁנִי שְׁבוֹר מְלָכָא רְמוּ לִיה תְּלִיסַר אַוּוֹרָתָא
57 דְּתִיבְנָא וְכָלֵעַ יְתָהוּן – הלא היה נחש בימי שבור מלכא מלך פרס
58 שהטילו לפניו שלש עשרה אורוות סוסים מלאות תבן, והנחש
59 בלע אותם, וכיון שמצינו שבלע כמות כזו ודאי שהיה גדול יותר
60 מקורת בית הבד.
61 מתרצת הגמרא, אֲמַר שְׁמוּאֵל, המשנה אינה מדברת שאמר שראה
62 נחש הגדול כקורת בית הבד, שהרי זה דבר שיכול להיות ואין זה
63 נדרי הבאי, אלא מדובר בְּטוֹרָה – שאמר שראה נחש העשוי
64 בקעים בקעים, כמו קורת בית הבד שיש בה חריצים ובקעים.
65 מקשה הגמרא, אם כן מדוע כשאומר אם לא ראיתי נחש כקורת
66 בית הבד נדר הבאי הוא, הרי ראה נחש הדומה לשאר נחשים, כי
67 בּוֹלָה נְחָשִׁי מִטּוֹרָה טוֹרָפִי – כל הנחשים עשויים בקעים בקעים.
68 מתרצת הגמרא, כל הנחשים יש להם בקעים רק בצוארם ולא
69 בגבם, והוא אומר אֲנָפִי טוֹרָה קְאָמְרִין – שראה נחש שיש לו
70 בקעים בגבו.
71 מקשה הגמרא, אם כן שכוונתו לנחש טרוף, מדוע שנינו במשנה
72 שנדרי הבאי הם באומר אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד,
73 וְלִתְנֵי טוֹרָה – יאמר התנא שמדובר באומר אם לא ראיתי נחש
74 טרוף. מתרצת הגמרא, מִלִּיתָא אֲנָב אֲרִיחִיהָ קָא מְשַׁמַּע לָן –המשנה
75 מלמדת אותנו חידוש נוסף אגב החידוש העיקרי, שהחידוש
76 העיקרי במשנה הוא שהנודר שראה נחש טרוף נדרי הבאי הוא,
77 ומה ששנינו במשנה שלשון הנודר היא שראה נחש כקורת בית
78 הבד, הוא כדי ללמדנו, דְּקוֹרַת בֵּית הַבֵּד גָּבִי טוֹרָה – שקורת בית
79 הבד יש בה חריצים ובקעים.
80 שואלת הגמרא, לְמָאי נִפְקָא מִיָּה שְׁקוֹרַת בֵּית הַבֵּד יש בה בקעים.
81 משיבה הגמרא, שהנפקא מינה היא לְמַקְחָ וּמְכָרָ, ולומר לך
82 שהמוכר קורת בית הבד לַחֲבִירוֹ אף על פי שלא פירש לו שרוצה
83 קורה עם חריצים, אִי גָבִי טוֹרָה אֵין – אם יש בקעים וחריצים
84 בקורה חל המקח, וְאֵי לֹא – אם אין בקעים בקורה, לֹא חל המקח,
85 כיון שאדם הקונה מחבירו קורת בית הבד כוונתו לרכוש קורה
86 שיש בה חריצים כמו כל הקורות של בית הבד.

ולכן מהר יקדמונו רחמיך, רחמים דתפארת³ מדתו של יעקב, וכתוב מזה, כי במדתו של יעקב, רחמים תפארת, הנה הוא⁴ בריח התיכון המברית מן הקצה אל הקצה, שאין שם מניעה ועיכוב כלל, והוא במהירות, וכמו שכתוב ביעקב⁵ מה זה מהרת הרי שביעקב הוא מהירות⁶.

וכן בוכן תן כבוד שאומרים בראש השנה ויום הכפורים שהוא לנגד יעקב (כי ביעקב כתיב כבוד⁷, ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה), נאמר שם במהרה בימינו, מה-שאיין-כן בוכן יתקדש ובוכן תן פחדך לנגד אברהם ויצחק חסד וגבורה לא נאמר בהם מהרה.

נמצא דרשת ר' יהודה הוא שאימתי צריך מזה יקדמונו רחמיך, הוא, כשדלוננו מאד שאין עובדין טבין עובדין דכשרן, מדות דחסד וגבורה, אברהם ויצחק.

הנה אחריו פתח ר' יוסי בדרשתו, שדרשתו הוא שכשיש מדות דחסד וגבורה, שהם שמחה⁸ בצפרא ורננא ברמשא, הב' תפלות דשחרית ומנחה שתקנום⁹ אברהם ויצחק, כבשי התמיד שבבוקר ובין הערבים, אז תפלת ערבית דיעקב היא רשות¹⁰ ולא חובה, שאין צריך כל כך, מהר יקדמונו רחמיך, דיעקב תפארת שתקן תפלת ערבית, מאחר שלא דלוננו כלל וכלל, שיש ב' כבשי התמיד, ב' תפלות דאברהם ויצחק,

בראשית כד, סג - ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים

קעו

ביותר צריך לבזון בתפלת המנחה להמתיק הדינים, בזמן מנחה נחרב הבית וגלו ישראל מעל אדמתם וכו', ומבאר הזוהר עה"פ (תהלים עט, ח) "אל תזכר לנו עוונות ראשונים מהר יקדמונו רחמיך כי דלוננו מאוד"

דלותא *דעובדן טבין דלותא *דעובדין דכשרן.

עובדין טבין הוא מצד החסדים, כי טוב הוא חסד, והוא שאין מעצור לרוח נדבתו בין בצדקה ובין בתלמוד תורה ושאר מצות ולא די לו לצאת ידי חובתו בלבד וכו'.

ועובדין דכשרן הוא מצד הגבורות, שהוא רק כשר בלבד, שדי לו מה שחייבתו התורה בפירוש, והיינו המדות דחסד וגבורה, בחי' אברהם ויצחק, כמ"ש באגה"ק פ"ג¹ מה רב טובך כו' ע"ש.

וזהו כי דלוננו מאד, דקדק לומר TMA, היינו שלא רק שדלוננו מעובדין טבין דחסד שאין בו מי שאין מעצור לרוח נדבתו כו', אלא שדלוננו גם מעובדין דכשרין לכל הפחות שממדת הגבורה, שגם זה אין בנו, והיינו דלות שאין לו לא כסף² חסדים, ולא זהב גבורות.

(1) תניא - אגרת הקדש (ק"ט, א) וז"ל: הנה בכלל עובדי ה' יש בחי' מדרגות חלוקות מצד שורש נשמתם למעלה מבחי' ימין ושמאל דהיינו שבחי' שמאל היא מדת הצמצום וההסתר בעבודת ה' כמ"ש והצנע לכת כו' במסתרים תבכה כו' כל העוסק בתורה בסתר כו'. והנה ממדה זו נמשכה ג"כ בחי' הצמצום והגבול בעבודת ה' כמו בצדקה להיות נידון בהשג יד והמבזבז אל יבזבז יותר מחומש וכו' בת"ת ושאר מצות די לו שיוצא י"ח מחיוב מפורש שחייבתו התורה בפ' לקבוע עתים כו'. אך בחי' ימין היא מדת החסד וההתפשטות בעבודת ה' בהתרחבות בלי צמצום והסתר כלל כמ"ש ואתהלכה ברחבה כו' וגם בלי צמצום וגבול כלל ואין מעצור לרוח נדבתו בין בצדקה ובין בת"ת ושאר מצות ולא די לו לצאת י"ח בלבד אלא עד בלי די כו'.

(2) ראה תורה אור כו, ד וז"ל "כסף וזהב, כסף מלשון (בראשית לא, ל) נכסף נכספתי, דהיינו בחי' אהבה, וזהב מצפון יאתה (איוב לו, כב) שהוא בחי' שמאל שהוא בחי' יראה". וכידוע אברהם בחי' אהבה כמ"ש (ישעי' מא, ח) "אברהם אוהבי", ויצחק בחי' יראה כמ"ש (בראשית לא, מב) "ופחד יצחק".

[וראה עוד שם פו, ד. מד, ג. אור התורה וישב עמוד רנ"ג, ב. כי תשא עמוד א'תתצד-ה. לקוטי שיחות חלק ו עמוד 159. וראה תורת מנחם התועדויות ה'תשנ"ב חלק ב' עמוד 82. לעיל סימן צח הערה 12].

(3) ראה זהר חלק א' דף קנ"ו, ב. חלק ג' דף ש"ב, א. לקוטי תורה ואתחנן ה, ב ואילך. תורה אור פרשת נח יא, א.

(4) שמות כו, כח.

(5) בראשית כז, כ.

(6) ראה בהערה בסוף מכתב כללי י"א ניסן ה'תשל"א וז"ל: להעיר אשר הגאולה העתידה ובית המקדש הג' שייכים לבחי' יעקב (ראה שבת קיח, ב: כיעקב כו'. פסחים פח, א: כיעקב כו') וביעקב הוא מהירות - מה זה מהרת (עיין לקוטי לוי יצחק * לזהר חלק א' רכט, ב). ו"הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן וזויד הן נגאלין" (רמב"ם הלכות תשובה פרק ז הלכה ה).

(7) בראשית לא, א.

(8) ראה תורה אור (פרשת מקץ) עמוד לו, א ואילך.

(9) ברכות כו. מובא לעיל סימן קסט.

(10) ברכות כז, ב. ראה לקוטי תורה שיר השירים כד, ב. דרושים לסוכות ג, פ. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי פרשת חיי שרה עמוד יג, סוף עמוד ד ואילך. ביאור הזהר להצמח צדק עמוד פה ואילך. לקוטי שיחות חלק כה סוף עמוד 155 ואילך. תורת מנחם התועדויות ה'תשמ"ה חלק א' עמוד 104 ואילך. ה'תשנ"א חלק ד עמוד 231, ובהערה 39 שם.

(* זהו המובא כאן בפנים. וועיין לקמן סימן רלב).

שמחה בצפרא ורננה ברמשא.

שמשמאלא¹²...

לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר בראשית עמוד רכו

ואחריו דרש ר' חזקי' בפסוק תכון תפלת קטרת כו' מנחת ערב, ואמר שביותר צריך לכוון בתפלת המנחה, היינו אימתי תפלת ערבית רשות, כשיש ב' התפילות דשחרית ומנחה מקודם, שמחה ורננה, הוא כשכוון ביותר בתפלת המנחה להמתיק את הדין, אבל כשלא מכוון כדבעי, אז בזמן המנחה נחרב בית המקדש וגלו ישראל מעל אדמתם, שנעשה דלונו מאד, ואז צריך מהר יקדמונו רחמיך כדעת ר' יהודה.

ור' חזקי' סיים דרשתו שזמן מנחה אז דינא שריא בעלמא, כי מנחה הוא¹¹ הק"ג עלמין

(11) מנחה בגי' ק"ג. ק"ג עלמין שמשמאלא, ראה זוהר פרשת תרומה

דף קסו, ע"ב. לקוטי תורה מהאריז"ל ריש פרשת וישלח (מובא לעיל סימן קעג הערה 7). מאורי אור עמוד מ – מנח"ה (אות עג). והענין מבואר בקהלת יעקב ערך ש"י, דיש ש"י עולמות (משנה סוף עוקצין), והם מתחלקים לג' קווים, קו הימין (חסד) ק"ג עולמות, קו השמאל (גבורה) ק"ג עולמות, קו האמצעי (תפארת) ק"ד* עולמות, וחסד ותפארת מצטרפים ונעשה בגי' ר"ז עולמות לימין וק"ג משמאל, ע"ש. ראה אור התורה פרשת וישלח עמוד רלד-468. ראה אור התורה ענינים עמוד א. לעיל סימן קנט הערות 6. 7. קעג הערה 6. 7.

(12) ראה בפנים בלקוטי לוי יצחק המשך ביאור הסיפור בזהר.

(* וטעם דקו האמצעי – תפארת – הוא מספר "קד", א' יותר על ק"ג מחסד וגבורה, ד"א" ויותר הוא המחבר חסד וגבורה ביחד. וע"ד מ"ש בלקוטי לוי יצחק הערות לזהר בראשית סוף עמוד ט (מובא לקמן סימן רא הערה 21).

אגרות קודש

ב"ה, כ"א סיון, תשי"ח

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו פ"נ, בו כותב אודות מלאכתו בקדש ואשר חי חיי צער.

ויהי רצון אשר השי"ת בורא עולם ומנהיגו ירחיב פרנסתו בגשמיות ובטח מצדו הוא ירחיב פרנסתו ברוחניות, זאת אומרת ההשתדלות בהחזקת היהדות והפצתה, ודבר משנתנו, כך היא דרכה של תורה וכו' וחיי צער תחי' כו' יקיים זה ע"י צער ברוחניות, ז.א. קיום ההוראה ונפשי כעפר לכל תהי', שמצטער מתוך היותו ענו ושפל וכמאמר המשנה מאד מאד הוי שפל רוח.

מהנכון אשר יבדוק את התפילין שלו ואת המזוזות בדירתו שתהינה כולן כשרות כדון, וילמוד שיעור בפנימיות התורה ובפרט באותן הימים שעוסק במלאכת שמים כתיבת סת"ם.

בברכה לבשו"ט.

ב"ה, כ"א סיון, תשי"ח

ברוקלין.

שלום וברכה!

...ובמ"ש שעתה קשה לו להתפלל בכוונה אף שרגיל הי' בזה במדינתו לפניו.

הנה בטח זהו מפיתויי היצר, ולכן לא ישים לבו לזה כלל, יתאמץ בתפלה, ולפני התפלה וגם לאחר התפלה יאמר עכ"פ סימן אחד מס' התהלים של נעים זמירות ישראל וכידוע שסגולה הם לכגון דא.

מהנכון אשר יבדקו את התפילין שלו וכן את המזוזות בדירתו שתהינה כולן כשרות כדון, ובכל יום חול קודם תפילת הבוקר יפריש איזה פרוטות לצדקה.

רבים בחלקלקות (דניאל יא, לד). ונלוו גוים רבים אל ה' ביום ההוא והיו לי לעם (זכרי' ב, טו). ציון ישאלו דרך הנה פניהם באו ונלוו וגו' (ירמ' נ, ה). פירוש ונלוו עליהם רבים בחלקלקות להצר לישראל כדכתיב (דניאל שם, לה) ומן המשכילים יכשלו וגו' עד עת קץ. אבל כשיבא הקץ ונלוו גוים אל ה' וגו' והיינו ונלוו עליך וישרתוך כדכתיב (ישעי' סא, ה) ובני נכר אכריכם וכרמיכם.

בעל הטורים

יה, י – בקודש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו קודש יהיה לך

ד. בקודש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו קודש יהי לך. איכא למידק תיבת קודש יהי לך יתר. גם קדש קדשים יהי לך מיבעי לי' כאשר אמר מקדש הקדשים קדש קדשים לך הוא. גם תיבת יהי לך מורה שאינו קודש ולך יהי קדש. גם הוה לי' למימר לשון רבים לך הם תאכלם אותם יהיו לשון רבים, ואמר תאכלנו אותו יהי לשון יחיד. ויראה, כתב הרמב"ם (פרק ו דבית הבחירה הלכה טו)⁵ אוכלין קדשי קדשים בעזרה אף על פי שהיא חריבה שקדושה ראשונה קדשה לשענתה ולעתיד לבא. והשיגו הראב"ד דגם למאן דאמר קדושה שני' קדשה לעתיד לבא היינו דוקא בשאר ארץ ישראל ולא במקדש וירושלים, שידע עזרא שעתידי להתקדש לעתיד בביאת הגואל ולא קדשה לעתיד והנכנס עתה אין בו כרת, כך נגלה לי מסוד ה' ליראיו.

זהו אומרו בקדש הקדשים תאכלנו, ואף בזמן החורבן קודש יהי לך לעתיד, ונתן טעם כמו שכתב הרמב"ם (שם הלכה טז) שהשכינה לא זזה משם, קדש שהיא השכינה יהי לעולם שם שנאמר והשימותי את מקדשיכם קדושים אף שהם שוממין ולא בשאר ארץ ישראל.

ולסברת הראב"ד הכי קאמר בקדש הקדשים תאכלנו ובתנאי שקודש יהי לך למעט בחורבנו, ונתן טעם קודש יהי לך לעתיד לבא בזמן הגואל ומהאי טעמא בטלה קדושתה בחורבנה.

ויתכן דהכי קאמר מקום זה עזרת ישראל שהיא היום קדש הקדשים, יבא זמן שקדש יהי לך כשאר קדושת ארץ ישראל ולא יקרא קדש קדשים שבטלה קדושתה בחורבנה והנכנס בטומאה לא יתחייב כרת.

עץ החיים

(5) ויראה, כתב הרמב"ם (פרק ו דבית הבחירה הלכה טו): עיין גם לקמן סימן קלו. (ועיין גם עד"ז ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת צו סימן צ).

הקרב אתך וילוו עליך וישרתוך ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות

א. ...נראה לפי עניות דעתי דשונה למעלותא מעמד הכהנים בקשר לבית המקדש השלישי מאשר במשכן וב' המקדשות –

שאז ההתחלה ושאי-אפשר בלאו-הכי "לבנות בית המקדש" ו"והכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם" (רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק א הלכה יב), משא"כ בבית המקדש הג' (לדעת כמה וכמה) בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבוא משמים¹

– פרש"י סוכה מא, סוף עמוד א². ועוד – ראה אנציקלופדיא תלמודית ערך בית המקדש הערה 60. וגם הרמב"ם (הלכות מלכים ריש פרק יא ובסופו) – י"ל דכותב אופן הודאי, אפילו בלא זכו, שאז משיח יבנה בית המקדש. ולא פליג (כ"כ, וכידוע הכלל שלא לאפשי במחלוקת) – שאז בבית המקדש הכהנים מתחילים (בחנוכת בית המקדש והמזבח, כמבואר בנבואת יחזקאל הכהן) והלוויים – ילוו עליך וגו'.

לקוטי שיחות חלק לח עמוד 200

ב. שמירת המקדש היא המצוה הראשונה שיתחייבו בה תיכף ומיד ברגע הראשון שבו ירד ויתגלה בית המקדש למטה³, כי:

בנוגע לכל שאר המצוות התלויות בבית המקדש – כיון שכל מצוה יש לה זמן מיוחד, שקיומה בזמן מסויים ביום או בלילה⁴, הרי זה תלוי בהזמן שבו יתגלה בית המקדש שאז יתחילו לקיים המצוה השייכת לזמן זה; משא"כ בנוגע לשמירת המקדש – להדעות שזמנה במשך כל היום וכל הלילה – הרי בכל זמן במשך היום שבו ירד ויתגלה בית המקדש יתחייבו תיכף ומיד בקיום מצוה זו.

תורת מנחם התוועדיות ה'תש"נ, ח"ג עמוד 93

יה, ד – ונלוו עליך ושמרו את משמרת אהל מועד וזר לא יקרב אליכם

ג. ונלוו. ד' במסורה. ונלוו עליך, ואידך ונלוו עליהם

(1) בבית המקדש הג' ש(לדעת כמה וכמה) בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבוא משמים: עיין בזה ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת בשלח סימן רסח. רסט. פרשת תרומה סימן עח סעיף ו. פרשת שמיני סימן נג. פרשת בחוקותי סימן נה סעיף יז.

(2) פרש"י סוכה מא, סוף עמוד א: עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת אמור ובהסכמן שם.

(3) שבו ירד ויתגלה בית המקדש למטה: עיין רש"י סוכה מא. (עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת תרומה סימן עח סעיף ו. פרשת בשלח סימן רסח. רסט. פרשת שמיני סימן נג. פרשת בחוקותי סימן נה סעיף יג.

(4) ובלשון הידוע – "כל יומא ויומא עביד עבידיתי" (זהר ח"א רה, סע"א. ח"ג צד, רע"ב). ועד"ז במושך היום גופא – שבכל שעה ובכל רגע ישנה ה"עבידיתי" המיוחדת לזמן זה.

♦ יום ראשון כ"ז סיון ♦

טז (א) וַיִּקַּח קָרַח בֶּן־יִצְחָר בֶּן־קֹהֵת בֶּן־לֵוִי וְדָתָן וַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאֵוֹן בֶּן־פִּלֶּת בְּנֵי רְאוּבֵן:

א וַאֲתַפְּלַג קָרַח בֶּן יִצְחָר בֶּן קֹהֵת בֶּן לֵוִי
וְדָתָן וַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאֵוֹן בֶּן פִּלֶּת בְּנֵי
רְאוּבֵן:

ש"י וַיִּקַּח קָרַח • פָּרָשָׁה זוֹ יָפָה נִדְרָשֶׁת בְּמִדְרַשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא. וַיִּקַּח קָרַח • לָקַח אֶת עֲצָמוֹ לְצַד אֶחָד לְהִיּוֹת נִחְלָק מִתּוֹךְ הָעֵדָה לְעוֹרֵר עַל הַכֹּהֲנָה, וְזֶהוּ שְׁתַּרְגָּם אוֹנְקְלוֹס "וַאֲתַפְּלַג", נִחְלָק מִשְׁאֵר הָעֵדָה לְהַחְזִיק בְּמַחְלָקָתָהּ. וְכֵן (אֵיוב טו): "מִהָּ יִקְחֶךָ לְבָד", לֹקַח אוֹתָךְ לְהַפְלִיגָךְ מִשְׁאֵר בְּנֵי־אָדָם. דָּבָר אַחֵר: "וַיִּקַּח קָרַח" מִשְׁךְ רֹאשִׁי סִנְהֶדְרָאוֹת שֶׁבָּהֶם בְּדָבָרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ט): "קָח אֶת־אֶהֱרֹן", (הושע יד): "קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים". בֶּן־יִצְחָר בֶּן־קֹהֵת בֶּן־לֵוִי • וְלֹא הִזְכִּיר "בֶּן־יִצְחָר", שֶׁבִּקֵּשׁ רַחֲמִים עַל עֲצָמוֹ, שְׂלֵא יִזְכֹּר שְׁמוֹ עַל מַחְלָקָתָם, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מט): "בִּקְהָלָם אֶל־תַּחֲדָה כְּבָדִּי". וְהִכֵּן נִזְכָּר שְׁמוֹ עַל קָרַח? בְּהִתְיַחֵס עַל הַדִּיּוּקָן בְּדָבָרֵי הַיָּמִים,

אשל אברהם - הרב אלאשילי

"וַיִּקַּח קָרַח" פִּירוּשׁוֹ שֶׁקָּרַח לָקַח וּמִשְׁךְ עֲמוֹ רֹאשִׁי סִנְהֶדְרָאוֹת בְּדָבָרִים, וְאִם כֵּן לָשׁוֹן קִיחָה הָאֲמֹר בְּקָרַח מוֹסֵב לְפִירוּשׁ זֶה, הֵן עַל הַדָּבָרִים (דָּבָרִי טַעֲנוֹת וּפְתוּיִים) שֶׁקָּרַח לָקַח עֲמוֹ לְשַׁכְנֵעַ בָּהֶם רֹאשִׁי סִנְהֶדְרָאוֹת, וְהֵן עַל רֹאשִׁי סִנְהֶדְרָאוֹת שֶׁקָּרַח מִשְׁךְ אוֹתָם אֵלָיו בְּדָבָרִים.

בֶּן יִצְחָר בֶּן קֹהֵת בֶּן לֵוִי - וְלֹא הִזְכִּיר "בֶּן יִצְחָר" - כְּלוּמָר, כִּיּוֹן שֶׁהִכְתוּב מְזִכִּיר כָּאן אֶת מַעֲלַת יְחוּסוֹ שֶׁל קָרַח, וְהַפְנָה בָּזָה לְכַתּוּב לִגְנוּתוֹ, שֶׁעַם כָּל חֲשִׁיבוֹתוֹ הוּא נִמְשָׁךְ לְחִלּוֹק עַל מִשָּׁה [אוּ שֶׁבְּגָלַל חֲשִׁיבוֹתוֹ הִרְשָׁה לְעַצְמוֹ לְחִלּוֹק עַל מִשָּׁה], הִיָּה לוֹ לְהִזְכִּיר גַּם אֶת יְחוּסוֹ לְיַעֲקֹב (גו"א).

שֶׁבִּקֵּשׁ רַחֲמִים עַל עֲצָמוֹ שְׂלֵא יִזְכֹּר שְׁמוֹ עַל מַחְלָקָתָם, שֶׁנֶּאֱמַר - בְּרֹאשִׁית מט, ו.

"וּבִקְהָלָם - בְּפִסּוּק: "בִּקְהָלָם".

אֶל תַּחֲדָה כְּבָדִּי - כְּשִׁקְהִיל קָרַח שֶׁהוּא מִשְׁבְּטוֹ שֶׁל לֵוִי אֶת כָּל הָעֵדָה עַל מִשָּׁה וְעַל אֶהֱרֹן, "אֶל תַּחֲדָה כְּבֹדִי" שֶׁם, אֶל יְחִידוֹ עִמָּהֶם שְׁמִי (רש"י שם).

וְהִכֵּן נִזְכָּר שְׁמוֹ עַל קָרַח - שְׁמוֹהָ נִדַּע שֶׁמָּה שְׂלֵא נִזְכָּר כָּאן שְׁמוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הוּא מִשּׁוּם שֶׁבִּקֵּשׁ רַחֲמִים עַל כָּךְ, וְלֹא מִשּׁוּם שֶׁדָּרָךְ הַכְּתוּב לִיַּחֵס עַד הַשֵּׁבֶט בְּלָבָד (ראה רא"ם, מִשְׁכֵּל לְדוֹד, סִפֵּר זכרון).

בְּהִתְיַחֵס - כְּשֶׁנִּתְיַחֵסוּ בְּנֵי קָרַח (רש"י בראשית שם).

עַל הַדִּיּוּקָן בְּ"דָבָרֵי הַיָּמִים" - א ו, כב-כג.

בְּמַחְלָקָתָהּ - כְּלוּמָר, הַסִּיפָה שֶׁקָּרַח נִחְלָק מִתּוֹךְ הָעֵדָה הִיא בְּגָלַל שֶׁרָצָה "לְהַחְזִיק בְּמַחְלָקָתָהּ", כִּי בְּשִׁבִּיל לְחִלּוֹק סִתֵּם לֹא צָרִיךְ לְהַתְפַּלֵּג, אֲלָא מְדוּבָר כָּאן בְּהַחֲזִיקָה בְּמַחְלָקָתָהּ לְאוֹרֵךְ וְכֵן, וּמִשּׁוּם כֵּךְ הַתְפַּלֵּג.

וְכֵן "מִהָּ יִקְחֶךָ לְבָד" - אֵיוב טו, יב. מְבִיא הוֹכְחָה שֶׁשֶּׁקָּרַח לָשׁוֹן לְקִיחָה בְּלִקְחָתָהּ עֲצָמוֹ.

לֹקַח אוֹתָךְ לְהַפְלִיגָךְ מִשְׁאֵר בְּנֵי אָדָם - וְרָאָה רש"י אֵיוב שָׁם: "יִקְחֶךָ - לְמַדָּה".

דָּבָר אַחֵר: "וַיִּקַּח קָרַח", מִשְׁךְ רֹאשִׁי סִנְהֶדְרָאוֹת שֶׁבָּהֶם - אֵלּוּ הֵם הַנִּזְכָּרִים בְּפִסּוּק ב: "וְאֲנָשִׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים וּמֵאָתִים נְשִׂאֵי עֵדָה", שֶׁכִּיּוֹן שֶׁנִּזְכָּרוּ בְּפָנֵי עֲצָמָם לְאַחֵר "וַיִּקְחוּ" לְפָנֵי מִשָּׁה, הָרִי שֶׁ"וַיִּקַּח קָרַח" מוֹסֵב עֲלֵיהֶם, דִּהְיָנוּ שֶׁקָּרַח וְדָתָן וַאֲבִירָם קָמוּ לְפָנֵי מִשָּׁה, וְעַמָּם מֵאָתִים וְחֲמִשִּׁים נְשִׂאֵי עֵדָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּשְׁךְ קָרַח אֵלָיו (לכ"ט).

בְּדָבָרִים - הֵינּוּ שְׁפָתָם בְּדָבָרִים שֶׁיִּצְטָרְפוּ עֲמוֹ בְּמַחְלָקָתָהּ, וְזֶהוּ לָשׁוֹן "וַיִּקַּח", לְקַחֵם בְּדָבָרִים.

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "קָח אֶת אֶהֱרֹן" - וַיִּקְרָא ה, ב. וּבְרש"י שָׁם: "קָחֵנוּ בְּדָבָרִים וּמִשְׁכָּהוּ". וְכֵן נֶאֱמַר לְקַמֵּן כ, כה: "קָח אֶת אֶהֱרֹן", וּבְרש"י שָׁם: "בְּדָבָרֵי נִיחוּמִים".

"קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים" - הוֹשֵׁעַ יד, ג. הָרִי שֶׁנּוֹפֵל לָשׁוֹן קִיחָה בְּדָבָרִים (עֲנִינִי דְבוּר), אֲלָא שֶׁ"קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים", פִּירוּשׁוֹ שֶׁיִּקְחוּ עִמָּם דְּבָרִים, וְאֵילּוּ

(א) וַיִּקַּח קָרַח - פָּרָשָׁה זוֹ - שֶׁל מַחְלֻקַת קָרַח וְעֵדָתוֹ.

יָפָה נִדְרָשֶׁת בְּמִדְרַשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא - כְּלוּמָר, הַפִּירוּשׁ שֶׁל מִדְרַשׁ תַנְחוּמָא קָרוֹב הוּא לְפִשּׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא, וְלָכֵן נִתֵּן לְפָרֶשׁ בּוֹ אֶת כָּל עֲנִין מַחְלֻקַת קָרַח (רא"ם). וְהַטַּעַם שֶׁהוֹזַק רש"י לְמִדְרַשׁ תַנְחוּמָא, כְּתִב בְּ"דָבָרֵי דוֹד" מִשּׁוּם שֶׁלָּשׁוֹן "וַיִּקַּח קָרַח" לְפִי פִשּׁוּטוֹ אֵינוֹ מִיּוֹשֵׁב, שֶׁהָרִי לֹא מִפּוֹרֵשׁ מִה לָקַח, וְזֶה מִיּוֹשֵׁב עַל־פִּי דָבָרֵי הַמִּדְרָשׁ. וּבְ"תוֹרַת מִנְחָם" כְּתִב שֶׁהוֹשִׁי הָעִיִּקָּרִי בְּפִשּׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא הוּא, לְמַה הִמָּתִין קָרַח לְחִלּוֹק עַל מִשָּׁה וְאֶהֱרֹן עַד עֵתָה (לְאַחֵר סִפּוּר הַמִּרְגְּלִים), הָרִי אֶהֱרֹן וּבְנָיו נִבְחָרוּ לְכַהֲנֵה סֻמּוֹךְ לְהַקְמַת הַמִּשְׁכָּן, וְדָבָר זֶה מִיּוֹשֵׁב עַל־פִּי דָבָרֵי הַמִּדְרָשׁ, וּבְדִלְקָמָן בְּרש"י. וְזֶה בְּנוֹסֶף לְפִירוּשׁ הַפִּסּוּקִים שֶׁמִּתְפָּרְשִׁים יָפָה עַל־פִּי מִדְרַשׁ תַנְחוּמָא דוֹקָא, וּכְפִי שֶׁמִּפְרֵשׁ רש"י כָּל פִּסּוּק וּפִסּוּק בְּמִקּוּמוֹ.

וַיִּקַּח קָרַח - לָקַח אֶת עֲצָמוֹ לְצַד אַחֵר - שֶׁהָרִי לֹא מִפּוֹרֵשׁ בְּכַתּוּב שֶׁלָּקַח מִשְׁהוּ אוּ מִיִּשְׁהוּ, לָכֵן בְּהִכָּרַח שֶׁהַכֹּהֲנָה שֶׁלָּקַח אֶת עֲצָמוֹ. וְכַמּוֹכָן שֶׁהַכֹּהֲנָה לְלִקְחָהּ רַעֲיוֹנִית וּמִחֻשְׁבָּתִית (רא"ם).

לְהִיּוֹת נִחְלָק - נִבְדָּל.

מִתּוֹךְ הָעֵדָה לְעוֹרֵר עַל הַכֹּהֲנָה, וְזֶהוּ שְׁתַּרְגָּם אוֹנְקְלוֹס: "וַאֲתַפְּלַג" - וְלֹא פִירַשׁ "וּנְסִיב" אוּ "וְדַבֵּר", כְּדָרְכּוֹ לְפָרֶשׁ תִּיבַת "וַיִּקַּח" בְּכָל מִקּוֹם. נִחְלָק מִשְׁאֵר הָעֵדָה לְהַחְזִיק

שְׁנֵאמֶר (ד"ה א ט): "**בֶּן-אֲבִינֶסֶף בֶּן-קָרַח בֶּן-יִצְהָר בֶּן-קֹהֶת בֶּן-לֵוִי בֶן-יִשְׂרָאֵל**". וְדָתָן וְאָבִירָם • (תנחומא) בְּשָׁבִיל שְׁהִיָּה שְׁבֵט רְאוּבֵן שְׂרִי בַּחֲנִיתָם תִּמְנָה, שָׁכֵן לְקֹהֶת וּבָנָיו הַחֹזִים תִּמְנָה, נִשְׁתַּתְּפוּ עִם קָרַח בַּמַּחְלָקָתוֹ: אוֹי לְרָשָׁע, אוֹי לְשָׁכְנוֹ. וּמָה רָאָה קָרַח לְחַלֵּק עִם מֹשֶׁה? נִתְקַנָּא עַל נְשִׂאוֹתָיו שֶׁל אֱלִיזָפָן בֶּן עֲזִיזָאֵל, שֶׁמִּנְהוּ מֹשֶׁה נָשִׂיא עַל בְּנֵי קֹהֶת עַל-פִּי הַדְּבֹר. אָמַר קָרַח: אַחִי אָבָא אַרְבָּעָה הָיוּ, שְׁנֵאמֶר (שמות ט): "וּבְנֵי קֹהֶת וְגו'". עֲמָרָם הַבְּכוֹר נָטְלוּ שְׁנֵי בָנָיו גְּדֻלָּה: אֶחָד מֶלֶךְ וְאֶחָד כְּהֵן גְּדוֹל; מִי רָאוּי לְטַל אֶת הַשְּׁנִיָּה? לֹא אָנִי, שְׂאֲנִי בֶּן יִצְהָר, שֶׁהוּא שְׁנִי לְעֲמָרָם? וְהוּא מִנָּה נָשִׂיא אֶת בֶּן אַחִיו הַקָּטָן מִכָּלם! הֲרִינִי חוֹלֵק עָלָיו וּמִבְטָל אֶת דְּבָרָיו! מָה עָשָׂה? עָמַד וְכַסֵּס ר"נ רָאִשִׁי סִנְהֶדְרָאוֹת, רַבֵּן מִשְׁבֵּט רְאוּבֵן שְׁכֵנִיו, וְהֵם אֱלִיזָאוֹר בֶּן שְׂדִיאוֹר וְחִבְרִיו וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, שְׁנֵאמֶר: "נְשִׂיאֵי עֵדָה קְרִיאֵי מוֹעֵד", וְלִהְלֵךְ הוּא אוֹמֵר (במדבר א): "אֵלֶּה קְרוּאֵי הָעֵדָה". וְהַלְבִּישָׁן טְלִיתוֹת שְׁפָלָן תְּכֵלֶת, בָּאוּ וְעָמְדוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה, אָמְרוּ לוֹ: טְלִית שְׁכֵלָה שֶׁל תְּכֵלֶת חִיבָת בְּצִיצִית

אשל אברהם - הרב אלאשילי

שְׁבַעֲדָה, וְהַלְבִּישָׁם טְלִיתוֹת וכו'". וְלִהְלֵךְ הוּא אוֹמֵר - לְעֵיל א, טז. "אֵלֶּה קְרוּאֵי הָעֵדָה" - הַנִּקְרָאִים לְכָל דָּבָר חֲשִׁיבוֹת שְׁבַעֲדָה (רש"י שם). וְהִנֵּנוּ שְׁלוּמִידִים 'גְּזִירָה שׁוּה' 'קְרִיאֵי' 'קְרִיאֵי', כְּמוֹ שֶׁמְפֹרָשׁ בַּתְּנֻחָמָא. וּמִפְנֵי שֶׁהָאֲנָשִׁים "אֲשֶׁר נִקְבוּ בְּשֵׁמוֹת" (לעיל שם), לֹא הָיוּ כִּי-אִם שְׁנֵים עָשָׂר נְשִׂיאֵי הַשְּׁבָטִים, וְאֵלֶּה הָיוּ חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתַיִם אִישׁ, הוֹכֵרָח רִשִּׁי לֹאמַר "וְכִיּוֹצֵא בּוֹ", שְׁכָלָם הָיוּ רָאִשִׁי יִשְׂרָאֵל וְנְשִׂיאֵי עֵדָה, מִהֶם נְשִׂיאֵי שְׁבָטִים "וְהֵם אֱלִיזָאוֹר בֶּן שְׂדִיאוֹר וְחִבְרִיו", וּמִהֶם רָאִשִׁי סִנְהֶדְרָאוֹת, וְהַגְּזִירָה שׁוּה בָּאָה לְלִמּוּד, שֶׁהָיוּ מִהַמְּדֻרְגָּה שֶׁל אֱלִיזָאוֹר בֶּן שְׂדִיאוֹר וְחִבְרִיו (רא"ם). וְהַלְבִּישָׁן טְלִיתוֹת שְׁפָלָן תְּכֵלֶת - לֹמְדִים בֶּן מַסְמִיכוֹת פְּרֻשֶׁת קָרַח לְפָרֻשֶׁת צִיצִית, כַּמְפֹרָשׁ בַּתְּנֻחָמָא. בָּאוּ וְעָמְדוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה - כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בַּפְּסוּק: "וַיָּקֻמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה". אֲלֹא שֶׁבְּכָתוּב לֹא נִתְפָּרֵשׁ מָה עָשָׂה לִפְנֵי מֹשֶׁה, לָכֵן הוֹצֵרָךְ רִשִּׁי לְסַפֵּר אֶת כָּל סִיפּוֹר לְבִישַׁת הַטְּלִית וְטַעֲנָתָם אִף שֶׁאֵין לוֹ רִמּוֹ בַּמִּקְרָא, כִּי אִם לֹא בֶּן מָה עָנִין "וַיָּקֻמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה" תְּחִילָה, וְרַק אַחֲרֵיכֶּךָ "וַיָּקְהִלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהְרֹן".

אָמְרוּ לוֹ: טְלִית שְׁכֵלָה שֶׁל תְּכֵלֶת - צְבוּעָה בְּצִבְעֵה תְּכֵלֶת. חִיבָת בְּצִיצִית אוֹ פְטוּרָה - אֵין הַשְּׂאֵלָה אִם חִיבָת הַטְּלִית צִיצִית בְּכַנְפֶּיהָ אוֹ פְטוּרָה? כִּי מָה עָנִין צִיצִית עִם הַתְּכֵלֶת, מִצּוֹת צִיצִית מִצּוֹה בְּפָנֵי עֲצָמָה, וּמִצּוֹת תְּכֵלֶת מִצּוֹה בְּפָנֵי עֲצָמָה, אֲלֹא כִּף פִּירוּשׁוֹ:

שְׁנֵאמֶר - שְׁמוֹת ו, יח. "וּבְנֵי קֹהֶת וְגו'" - "עֲמָרָם וְיִצְהָר וְחִבְרֹון וְעֲזִיזָאֵל". עֲמָרָם הַבְּכוֹר נָטְלוּ שְׁנֵי בָנָיו גְּדֻלָּה, אֶחָד מֶלֶךְ וְאֶחָד כְּהֵן גְּדוֹל, מִי רָאוּי לְטַל אֶת הַשְּׁנִיָּה, לֹא אָנִי שְׂאֲנִי בֶּן יִצְהָר שֶׁהוּא שְׁנִי לְעֲמָרָם? וְהוּא מִנָּה נָשִׂיא אֶת בֶּן אַחִיו - שֶׁל עֲמָרָם. הַקָּטָן מִכָּלם, הֲרִינִי חוֹלֵק עָלָיו וּמִבְטָל אֶת דְּבָרָיו - לֹא רַק אֶת הַמִּינוּי שֶׁל אֱלִיזָפָן, אֲלֹא עַל כָּל הַמִּינוּיִם שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה, כִּי אִם הִזָּה נִחְלָק רַק עַל הַמִּינוּי שֶׁל אֱלִיזָפָן, הָיוּ אוֹמְרִים שֶׁבְּשָׁבִיל כְּבוֹדוֹ הוּא נִלְחָם וְלֹא הָיוּ מִשְׁתַּתְּפִים עִמּוֹ בַּמַּחְלָקָת (נח"י). וְכֵן מוֹכַח גַּם מִדְּבָרֵי מֹשֶׁה לְקָמֹן טז, כח: "כִּי ה' שְׁלַחְנִי לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה", וּבְרִשִׁי שָׁם: "לָתֵת לְאַהֲרֹן כְּהוֹנָה גְּדוֹלָה, וּבָנָיו סִגְנֵי כְהוֹנָה, וְאֶלִּיזָפָן נְשִׂיא הַקֹּהֶתִּי". מָה עָשָׂה? עָמַד וְכַסֵּס מֵאֲתַיִם וְחֲמִשִּׁים רָאִשִׁי סִנְהֶדְרָאוֹת, רַבֵּן מִשְׁבֵּט רְאוּבֵן שְׁכֵנִיו - שֶׁמִּצַּד הָיוּתוֹ שְׁכֵנִיו נִמְשָׁכוּ עִמּוֹ בַּמַּחְלָקָת, וּבְדִלְעִיל בְּרִשִׁי ג, כט.

וְהֵם - מֵאֲתַיִם וְחֲמִשִּׁים אִישׁ. אֱלִיזָאוֹר בֶּן שְׂדִיאוֹר - נְשִׂיא שְׁבֵט רְאוּבֵן, בְּדִלְעִיל א, ה. וְחִבְרִיו - כָּל נְשִׂיאֵי שְׂאֵר הַשְּׁבָטִים (רא"ם). אִף ה"בָּאָר בְּשִׁנְה" כְּתַב שֶׁהַכְּהֵנָה לְחִבְרִיו שֶׁל אֱלִיזָאוֹר מִשְׁבֵּט רְאוּבֵן, וְהַכְּהֵנָה לְרָאִשִׁי סִנְהֶדְרָאוֹת שֶׁבְּשָׁבִטוֹ.

וְכִיּוֹצֵא בּוֹ - אֲנָשִׁים חֲשׂוּבִים. **שְׁנֵאמֶר** - לְקָמֹן פְּסוּק ב. "נְשִׂיאֵי עֵדָה קְרִיאֵי מוֹעֵד" - בְּדָפוּס רָאשׁוֹן גּוֹרֵס: "נְשִׂיאֵי עֵדָה, מִיּוֹדִין

שְׁנֵאמֶר "בֶּן אֲבִינֶסֶף בֶּן קָרַח, בֶּן יִצְהָר בֶּן קֹהֶת בֶּן לֵוִי בֶן יִשְׂרָאֵל". וְדָתָן וְאָבִירָם - בְּשָׁבִיל שְׁהִיָּה שְׁבֵט רְאוּבֵן שְׂרִי בַּחֲנִיתָם תִּמְנָה - בְּדִלְעִיל ב, י. שָׁכֵן לְקֹהֶת וּבָנָיו הַחֹזִים תִּמְנָה - בְּדִלְעִיל ג, כט.

נִשְׁתַּתְּפוּ עִם קָרַח בַּמַּחְלָקָתוֹ - שָׁאֵם לֹא בֶּן מָה רָאוּ דָתָן וְאָבִירָם לְהִשְׁתַּתֵּף עִם קָרַח בַּמַּחְלָקָת זו, וְהָלֹא כָּל מַחְלָקָתוֹ שֶׁל קָרַח לֹא הִיְתָה אֲלֹא לְעוֹרֵר עַל הַכְּהוֹנָה, וְהֵם לֹא הָיוּ מִן הַבְּכוֹרוֹת שֶׁנִּלְקָחָה כְּהוֹנָה מִהֶם, דָּהָא כְּתִיב (לִקְמָן כו, ט) "וּבְנֵי אֱלִיָּאֵב: נִמּוּאֵל וְדָתָן וְאָבִירָם", וְדוּחַק לֹאמַר שֶׁנִּכְנְסוּ לְמַחְלָקָת בְּעֶבֶר נִמּוּאֵל אֲחֵיהֶם שֶׁהִיָּה בְכוֹר (רא"ם).

אוֹי לְרָשָׁע אוֹי לְשָׁכְנוֹ - רָאָה גַם רִשִּׁי לְעֵיל שָׁם. אֲלֹא שֶׁשָׁם כּוֹתֵב רִשִּׁי: "נִמְשָׁכוּ עִמָּהֶם בַּמַּחְלָקָתָם", וְכֵאֵן כּוֹתֵב: "נִשְׁתַּתְּפוּ עִם קָרַח", מִשּׁוֹם שֶׁכֵּאֵן מְדַבֵּר עַל דָּתָן וְאָבִירָם שֶׁהֵם הָיוּ שׁוֹתֵפִים שׁוֹיִם בַּמַּחְלָקָת, וְלָכֵן מוֹפְרִים הַכְּתוּב בְּשִׁמּוּתָם, וְאִילוּ שָׁם מְדַבֵּר רִשִּׁי בְּעִיקָר עַל מֵאֲתַיִם וְחֲמִשִּׁים אִישׁ, שֶׁהֵם רַק "נִמְשָׁכוּ עִמָּהֶם בַּמַּחְלָקָתָם", וּבְדְבָרֵי רִשִּׁי לְעֵיל בְּפִירוּשׁ הַשְּׁנִי שֶׁקָרַח מִשְׁף אוֹתָם בְּדְבָרִים.

וּמָה רָאָה קָרַח לְחַלֵּק עִם מֹשֶׁה? נִתְקַנָּא עַל נְשִׂאוֹתָיו שֶׁל אֱלִיזָפָן בֶּן עֲזִיזָאֵל, שֶׁמִּנְהוּ מֹשֶׁה נָשִׂיא עַל בְּנֵי קֹהֶת - בְּדִלְעִיל ג, ל.

עַל-פִּי הַדְּבֹר - בְּדִלְעִיל טז, כח וּבְרִשִׁי שָׁם. אָמַר קָרַח: אַחִי אָבָא אַרְבָּעָה הָיוּ - וְאָבָא אֶחָד מִהֶם (רא"ם).

או פטורה? אמר להם: חִיבָת! התחילו לשחק עליו. אֶפְשָׁר? טְלִית שֶׁל מִין אֶחָד, חוט אֶחָד שֶׁל תְּכֵלֶת פּוֹטְרָה. זו שְׂכֵלָה תְּכֵלֶת, לֹא תִפְטַר אֶת עֲצָמָה? . בְּנֵי רְאוּבֵן • דָּתָן וְאַבִּירָם וְאוֹן בֶּן פִּלֵּת.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח עמ' 105)

ויקח קרח (טז, א) אונקלוס תרגם "ויקח" ו"אתפלג". וכן כתב רש"י "נחלק משאר העדה להחזיק במחלקת". וקרח הוא מלשון "קרחה", שמשמעותה פלוג – נתוק והתחלקות (כגון תלישת השער מהראש). ולהעיר מהסמיכות של "לא תתגודדו" (לא תעשו אגדות אגדות) ל"ולא תשימו קרחה". וב'פנים יפות': קר"ח ר"ע - גימטריא מחלק"ת (578).

~ נקודות משיחות קודש ~ (יעורי לקו"ש ח"ח עמ' 102 – מתוך 'לקראת שבת)

הרמז למחלקתו של קרח בשמו

ויקח קרח (טז, א)

מהות מחלקתו של קרח ע"פ החסידות ובדרך הרמז:

חטאו של קרח נרמז בכללות שמו: "קרח" – מלשון קרחה ומחלקת, שרצה לגרם מחלקת בין עליונים לתחתונים. וכמ"ש ה'נועם אלימלך' שהוא ע"ד 'דקיע המבדיל', הפך התורה "שנתנה לעשות שלום בעולם".

ובפרטיות יותר, רמזה שטתו באותיות שמו - ק' ר' ח':

שלשת הקוים שבאותיות הללו רומזים לשלשת לבושי הנפש: מחשבה דבור ומעשה. הקו העליון והקו הימני רומזים למחשבה ודבור, והקו השמאלי רומז למעשה.

באות ה' – מומקם קו המעשה בדיק במקומו הראוי; איננו עובר מתחת לגבולות המחשבה והדבור, וכן רוח מפסיק בינו אליהם. בשונה מהאותיות ק' ר' ח' – בהם הקו השמאלי, קו המעשה, אינו במקומו הראוי:

באות ק' – הוא יורד למטה יותר מהקו הימני, רמז להוספה בלתי רצויה בקו המעשה מעבר לגבולות השו"ע. באות ר' – הוא לא קים, דבר הרומז לחסרון בקו המעשה, בנגוד לכללות קיום המצוות המעשיות. באות ח' – הוא מחבר לשני הקוים האחרים, הרומז על עמידתם של אנשי ה'מעשה' מבלי רצון לצאת ממעצבם ולהתעלות פבעלי התורה.

אמנם, מקומו של הקו השמאלי באות ה', מוצג את מקומו האמתי והדרך הנכונה בה ילך האדם במעשיו בעולם הזה, אשר דוקא בזה ימשיך את העליונים למטה. האות ה' מראה כי צריך להיות קו המעשה וכפי הוראות התורה, אך יחד עם זה ישנו הפסק בין המעשה לדבור ומחשבה – כי תמיד הוא מרגיש רחוק מהתורה ומצד זה שואף להגיע למדרגתם של בעלי-התורה. (וע"כ אמרו"ל "העולם הזה נברא [אות ה]" (מנחות כט, ב)).

אך קרח בטענותיו רצה לחלק על דרך זו, ולשנות את מקומו האמתי של קו המעשה (ק' ח') או לשלל אותו לגמרי (ר'), ובכך לגרם 'קרחה' ומחלקת בין "עליונים" ל"תחתונים".

[במקורו מקשר זה לשלשת פרטי המחלקת: א) טלית שכלה תכלת. ב) בית מלא ספרים. ג) כהנת אהרן.]

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש ח"ב עמ' 329 – מתוך 'לקראת שבת)

השמיירה לתורה – אהבת ה' ויראתו

ויקח קרח (טז, א)

ויקח קרח . . קפץ קרח ואמר למשה . . בית מלא ספרים מהו שיהא פטור מן המזוזה (במדב"ר פ"ח)

ויש לבאר הענין בדרך הדרוש: טענת קרח היתה, "בית מלא ספרים", היינו אדם שמלא וגדוש בתורה, יכול להסתפק בהיותו בעל תורה ו"פטור ממזוזה" מאהבת ה' ויראתו, דפרשיות "שמע" "והיה אם שמוע" שבמזוזה ענינם אהבה ויראה, בפרשת "שמע" נאמר "ואהבת", ופרשת "והיה אם שמוע" - ענינה יראה.

אשל אברהם – הרב אלאשילי

כל הנזכרים לפניו, ופירושו משבט ראובן. ולא ש"בני ראובן" מוסב רק על "און בן פל"ת" (כלומר "פל"ת" בנו, ו"און" בן בנו, ושניהם נקראו "בני"). כשם ש"בני אליאב" מוסב על "דתן ואבירם". תורה ב

שכלה תכלת לא תפטור את עצמה - ורמזו לו בזה שבין ש"כל העדה כלם קדושים" (כמו טלית שכלה תכלת), אין אנו צריכים לכהן גדול (גרא).

בני ראובן - "דתן ואבירם" .. ואון בן פל"ת" - ש"בני ראובן" מוסב על

חיבת להטיל גם תכלת בציצית שלה ואינה נפטרת עם התכלת של הטלית או לא? (רא"ם).

אמר להם: חיבת, התחילו לשחק עליו: אפשר טלית של מין אחר -

שאינו ממין החוט תכלת שבציצית. חוט אחר של תכלת פוטר, זו

שיעור יומי ליום ראשון כ"ז סיון ושנים מקרא ואחד תרגום – טז – פרשת קרח
וע"ז ענה משה רבנו, "חַיֵּב בְּמִזְזָה" שאֵהָבָה וַיֵּרָא מִכְרָחִים לַלְמוּד הַתּוֹרָה, דְּכִמְּוֹ שֶׁהִמְזַזָּה שׁוֹמֶרֶת עַל כָּל מָה שֶׁבִּפְּתִית, כֵּן "בֵּית מֶלֶא סְפָרִים" אָדָם הַמֵּלֵא בְּתוֹרָה צָרִיךְ לֵאמֹר לַיֵּרָא שֶׁיִּשְׁמְרוּ עַל תּוֹרָתוֹ וּכְמֵאֲרָז"ל (אבות ג, ט) "כָּל שִׁירְאָתוֹ קוֹדֶמֶת לְחֻמְתּוֹ חֻמְתּוֹ מִתְקִימָתוֹ".

(ב) וַיִּקְמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְאַנְשֵׁים מִבְּנֵי־יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים
וּמֵאֲתָיִם נִשְׂיָאֵי עֲדָה קְרָאִי מוֹעֵד אֲנָשֵׁי־שָׁם:

(ג) וַיִּקְהָלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהִים
רַב־לָכֶם כִּי כָל־הָעֵדָה כָּלָם קֹדְשִׁים וּבְתוֹכָם יְהוָה
וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל־קַהֲלֵי יְהוָה:

ט"ז רב-לכם • הרבה יותר מדאי לקחתם לעצמכם גדלה. כלם קדושים • (תנחומא) כלם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה. ומדוע תתנשאו • אם לקחת אתה מלכות, לא היה לך לברר לאחיד כהנה, לא אתם לבררם שמעתם בסיני "אנכי ה' אלהיך", כל העדה שמעו.

(ד) וישמע משה ויפל על-פניו: וישמע משה ויפל על אפוהי:

ט"ז ויפל על-פניו • (תנחומא. מ"ד) מפני המחלוקת, שכבר זה בידם סרחון רביעי: חטאו בעגל (שמות לב): "ויחל משה", במתאוננים (במדבר יא): "ויתפלל משה", במרגלים (שם יד): "ויאמר משה אלהי' ושמעו מצרים",

אשל אברהם – הרב אלאשוייל

כן בולגו שוים לפניו, ואין לכם להיות מתנשאים מעל בולם. ולפי זה יש לומר, שתחילה אמרו ש"כל העדה בולם קדושים" מצד עצמם, בזה ששמעו בולם דברים מפי הגבורה, וכעת הוסיפו שגם מצד הקדוש-ברוך הוא בולם שוים, שהרי לכולם אמר בשוה "אנכי ה' אלקיך". תורה ד

(ד) ויפל על פניו – מפני המחלוקת - ולא בשביל להתפלל, שהרי לא נזכר כאן שום תפלה (באר בשדה). ולא מפני שלא היה לו מה לענות להם. שכבר זה בידם סרחון רביעי - וכתוב "הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם גבר" (איוב לג, כט), "ועל ארבעה לא אשיבנו" [עמוס ב, ו] (גרא).

כלומר, לא מפני שהמחלוקת מצד עצמה היא חטא חמור יותר מכל החטאים נפל משה על פניו, אלא מפני שהיה זה כבר חטא רביעי.

חטאו בעגל – "ויחל משה" - שמות לב, יא.

במתאוננים – "ויתפלל משה" - לעיל יא, יב.

במרגלים – "ויאמר משה אל ה' ושמעו מצרים" - לעיל יד, יג.

מהקדוש-ברוך-הוא, בדלעיל ברש"י טו, כב. וב"משפיל לידוד" כתב שהפונה לדברי הקדוש-ברוך-הוא לעם ישראל בסיני: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש", ואם כן בולגו ראויים להיות כהנים וקדושים. ומדוע תתנשאו - אם לקחת אתה מלכות - ועל כך לא חלקו, כי מי שהוציאם ממצרים ועשה להם כל הנסים, ראוי שהוא יהיה הנשיא (רא"ם).

לא היה לך לברר לאחיד כהנה - בזה מתרץ רש"י מה שאמרו "תתנשאו" בלשון רבים, הינו משה ואהרן, ולא מצינו שחלקו על נשיאותו של משה, ולכן כתב שאמרו לו: "מדוע תתנשאו" שניכם יחד, שאין לשני אחים ליטול כל הגדולה (גרא).

לא אתם לבררם שמעתם בסיני "אנכי ה' אלהיך" - שמות כ, ב. "כל העדה" שמעו - וזהו מה שהוסיפו "על קהל ה'", שהפונה ל"כל העדה" הנזכר קודם לכן, שפיון שכל העדה שמעו ממנו בסיני "אנכי ה' אלקיך", הרי ש"כל העדה" הם "קהל ה'", כיון שה' הוא אלקים שלהם, ואם

(ג) רב לכם - הרבה - "רב" מלשון הרבה, והוא שם דבר (רא"ם).

יותר מדאי - מוסיף בזה ש"רב" כאן אין פירושו "די", כמו בכמה מקומות, אלא פירושו "הרבה", שהוא "יותר מדי", כי אם לא לקחו יותר מדי מה טענתם?

לקחתם - ללא ציווי או קבלת רשות מה' (דברי דוד).

לעצמכם - זהו פירוש "לכם", "לעצמכם", לומר שלא לקחו להם על-מנת לחלק לאחרים, אלא לקחו בשביל עצמם (רא"ם).

גדלה - יש לומר שכונת רש"י לומר ש"רב" הוא גם מלשון "גדולה", ואם כן "רב" פירושו: "הרבה .. גדולה". ויראה על-דרך זה ברש"י דברים א, ו: "רב לכם - הרבה לכם גדולה וכו'". ויראה רש"י לקמן פסוק ו.

כלם קדושים - "כלם" שמעו דברים בסיני מפי הגבורה - וזה הפירוש "ובתוכם ה'", שה' התגלה אליהם ושמעו ממנו דברים בסיני, ולכן כלם קדושים, באמרו "דברים" הפונה ל"אנכי" ו"לא יהיה לך" (ראה תנחומא) שבני ישראל שמעו ישירות

במחלקתו של קרח נתרשלו יָדָיו. מִשָּׁל לָכֵן מִלֶּךְ שְׁפָרַח עַל אָבִיו וּפָּסַע עָלָיו אוֹהֲבוֹ פָּעַם וּשְׁתִּים וְשָׁלֹשׁ, כְּשִׁפְרַח רִבִּיעִית נִתְרָשְׁלוּ יָדָיו הָאוֹהֵב הַהוּא, אָמַר: עַד מָתִי אֶטְרִיחַ עַל הַמֶּלֶךְ, שָׁמָּה לֹא יִקְבַּל עוֹד מִמֶּנִּי.

הַמֶּלֶךְ עִם קֶרַח וְעִם כָּל כְּנֻשֵׁיהֶם מִיִּמֵּימָר
כְּצִפְרָא וַיהוֹדַע יִי יָת דְּכִשְׁר לָהּ וְיָת דְּקִדִּישׁ
וַיִּקְרַב לְקַדְמוֹהִי וְיָת דִּי יִתְרַעִי בֵּיהּ יִקְרַב
לְשִׁמּוּשָׁה:

(ה) וַיִּדְבֹּר אֶל־קֶרַח וְאֶל־כָּל־עַדְתּוֹ לֵאמֹר בֶּקֶר וַיֵּדַע
יְהוָה אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ וְאֶת־הַקְדוֹשׁ וְהַקְרִיב אֵלָיו וְאֵת
אֲשֶׁר יִבְחַר־בּוֹ יִקְרִיב אֵלָיו:

רש"י בֶּקֶר וַיֵּדַע וגו'. עֲתָה (במדבר רבה) עַתָּה שְׁכָרוֹת הֵיא לָנוּ וְלֹא נִכּוֹן לְהִרְאוֹת לְפָנָיו, וְהוּא הֵיזָה מִתְּכַוֵּן לְדַחוֹתָם
שָׁמָּה יִחוּדוֹ בָּהֶם. בֶּקֶר וַיֵּדַע ה' אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ • לַעֲבוֹדַת לִוְיָהּ. וְאֶת־הַקְדוֹשׁ • לְכַהֲנָהּ. וְהַקְרִיב • אוֹתָם
אֵלָיו (תנחומא). וְהַתְּרַגּוּם מוֹכִיחַ בֵּן: וַיִּקְרַב לְקַדְמוֹהִי, יִקְרַב לְשִׁמּוּשָׁה. וּמִדְּרָשׁוֹ: בֶּקֶר – אָמַר לָהֶם מִשָּׁה:
גְּבוּלוֹת חֵלֶק הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא בְּעוֹלָמוֹ, יְכוּלִים אַתֶּם לְהַפְּךָ בֶּקֶר לְעָרֵב? בֵּן תוֹכְלוֹ לְבַטֵּל אֶת זֶה, שְׁנֵאמַר
(בראשית א): "וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר... וַיִּבְרָא". בֶּקֶר (ד"ה א כג): "וַיִּבְרָא אֶת־הָאָרֶץ לְהַקְדִּישׁוֹ וְגו'".

(ו) זֹאת עָשׂוּ קַחוּ־לָכֶם מַחְתּוֹת קֶרַח וְכָל־עַדְתּוֹ:
וְדָא עֲבִידוּ סְבוּ לָכוֹן מַחְתֵּנָן קֶרַח וְכָל
כְּנֻשֵׁיהֶם:

רש"י זֹאת עָשׂוּ קַחוּ־לָכֶם מַחְתּוֹת • מָה רָאָה לוֹמַר לָהֶם כֵּךְ? אָמַר לָהֶם: בְּדִרְכֵי הָעֲפוּ"ם יֵשׁ נִימוּסִים הַרְבֵּה
וּכְמָרִים הַרְבֵּה, וְכֵלָם (ס"א: וְאִין כֵּלָם) מִתְקַבְּצִים בְּבֵית אֶחָד; אָנוּ אֵין לָנוּ אֵלָּא ה' אֶחָד, אָרוֹן אֶחָד וְתוֹרָה

אשל אברהם - הרב אלאשילי

הַמִּזְבֵּחַ. כְּלוּמַר מִזֶּה שֶׁתְּרַגֵּם אוֹנְקֵלוֹס
בְּשִׁתֵּי לְשׁוֹנוֹת אָנוּ לְמִדִּים שֶׁגַם הוּא
סוֹבֵר שֶׁהַפְּסוּק מְדַבֵּר בְּלוּיִים וְכַהֲנִים,
שְׁמֹתוֹכֶם יִבְחַר ה' אֶת מִי שִׁיִּהְיֶה
מִשְׁמַשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ לְהַקְרִיב קִרְבָּנוֹת
(רעת יששכר). וְרָאָה בְּמִפְרָשֵׁי רִש"י
בִּיאורִים נוֹסְפִים.

וּמִדְּרָשׁוֹ - תִּנְחוּמָא סִימָן ה.
"בֶּקֶר" - שְׁהִיָּה לוֹ לוֹמַר "מִקְחָר" אוֹ
"בִּבְלָקֶר", וּמִדְּרָשׁוֹ "בֶּקֶר" (מַשְׁכִּיל לְדוֹד).

אָמַר לָהֶם מִשָּׁה: גְּבוּלוֹת חֵלֶק
הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא בְּעוֹלָמוֹ, יְכוּלִים
אַתֶּם לְהַפְּכָה בֶּקֶר לְעָרֵב? בֵּן תוֹכְלוֹ
לְבַטֵּל אֶת זֶה, שְׁנֵאמַר "וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי
בֹקֶר" - בְּרֵאשִׁית א, ה.

"וַיִּבְרָא" - "בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ" -
שָׁם א, ד.

כֶּךְ "וַיִּבְרָא אֶת־הָאָרֶץ לְהַקְדִּישׁוֹ וְגו'" -
דְּבָרֵי הַיָּמִים א כג, יג. תוֹרָה ו

(ו) זֹאת עָשׂוּ קַחוּ לָכֶם מַחְתּוֹת -
מָה רָאָה לוֹמַר לָהֶם כֵּךְ - לָמָּה
הוֹצֵרָה לִיתֵּן לָהֶם עֲצָה זֶה שִׁיִּקְטִירוּ
קְטוֹרֶת וַיִּשְׁרְפוּ עַל יָדֵי הַקְטוֹרֶת (ג"א).

אָמַר לָהֶם: בְּדִרְכֵי הַנּוּסִים יֵשׁ נִימוּסִים
- חֻקִּים.

הַרְבֵּה וּכְמָרִים הַרְבֵּה, וְאִין כֵּלָם -
וַיֵּשׁ גּוֹרָסִים: וְכֵלָם.

מִתְקַבְּצִים בְּבֵית אֶחָד, אָנוּ אֵין לָנוּ

קְטוֹרֶת (כְּפִי שִׁיִּצִיעַ לָהֶם לְקַמֵּן בְּפִסּוּק
ו), שָׁכַן שְׁתוּנֵי יָזֵן אֶסוּר לָהֶם לַעֲבוֹד.
וְלָכֵן דָּחָה אוֹתָם לְמִקְחָר בִּבְלָקֶר.
וְהוּא הֵיזָה מִתְּכַוֵּן לְדַחוֹתָם - וְלֹא
שְׁבָאָמַת הָיוּ שְׁתוּנִים.

שָׁמָּה יִחוּדוֹ בָּהֶם. בֶּקֶר וַיֵּדַע ה' אֶת
אֲשֶׁר לוֹ - לַעֲבוֹדַת לִוְיָהּ - שְׁמֹלַת
"לוֹ" נֶאֱמַרְתָּ עַל הַלְוִיִּים, כְּאָמְרוֹ (לעיל ג,
יב) "וַיְהִי לִי הַלְוִיִּים" (ר"א).

וְאֵת הַקְדוֹשׁ - לְכַהֲנָהּ - שְׁמֹלַת
"קְדוֹשׁ" נֶאֱמַרְתָּ עַל הַכֹּהֲנִים, כְּאָמְרוֹ
(דְּבָרֵי הַיָּמִים א כג, יג) "וַיִּבְרָא אֶת־הָאָרֶץ
לְהַקְדִּישׁוֹ קֹדֶשׁ קְדוֹשִׁים" (ר"א).

וְהַקְרִיב - אוֹתָם - אֶת הַלְוִיִּים וְאֵת
הַכֹּהֲנִים הַנּוֹכְרִים לְפָנָיו כֵּן (סֵפֶר הַחֻרָן).
"אֵלָיו" - שֶׁגַם הַכֹּהֲנִים וְגַם הַלְוִיִּים
קְרוּבִים לְפָנָיו בְּמַעֲלָה וּחְשִׁיבוֹת (רעת
יששכר).

וְהַתְּרַגּוּם מוֹכִיחַ בֵּן - שֶׁהַפְּסוּק מְדַבֵּר
הֵן עַל הַלְוִיִּים וְהֵן עַל הַכֹּהֲנִים, וְלֹא רַק
עַל כֹּהֲנִים (רעת יששכר).

"וַיִּקְרַב לְקַדְמוֹהִי" - וַיִּקְרַב לְפָנָיו,
וְהַכֹּהֲנָה הֵן עַל הַלְוִיִּים וְהֵן עַל הַכֹּהֲנִים,
וּכְנֻזָּר לְעֵיל בְּרִש"י (רעת יששכר).

"יִקְרַב לְשִׁמּוּשָׁה" - יִקְרַב לְשִׁירוֹתוֹ.
וְהוּא תְּרַגּוּם שֶׁל "וְאֵת אֲשֶׁר יִבְחַר בּוֹ
יִקְרִיב אֵלָיו", וּפִירוּשׁוֹ: אֶת אֲשֶׁר יִבְחַר
בּוֹ לְכַהֵן - יִקְרַב אוֹתוֹ לְשִׁמּוּשׁ עַל

בְּמַחְלָקָתוֹ שֶׁל קֶרַח נִתְרָשְׁלוּ יָדָיו -
וְלָכֵן נָפַל עַל פָּנָיו.

מִשָּׁל לָכֵן מִלֶּךְ שְׁפָרַח עַל אָבִיו, וּפָּסַע
עָלָיו אוֹהֲבוֹ - שֶׁל בֵּן הַמֶּלֶךְ.

פָּעַם וּשְׁתִּים וְשָׁלֹשׁ, כְּשִׁפְרַח רִבִּיעִית
- אַחֲרֵי שֶׁכָּבֶר הוֹחֵזֵק וְנִעֲשֶׂה מוֹעֵד
בְּדִבְרָה.

נִתְרָשְׁלוּ יָדָיו הָאוֹהֵב הַהוּא. אָמַר: עַד
מָתִי אֶטְרִיחַ עַל הַמֶּלֶךְ? שָׁמָּה לֹא
יִקְבַּל עוֹד מִמֶּנִּי. - נִרְאָה שֶׁכְּמִשָּׁל זֶה

רוֹצֵה רִש"י לְבָאֵר הַטַּעַם שֶׁרַק מִשָּׁה
נָפַל עַל פָּנָיו, וְלֹא אַהֲרֹן, מִפְּנֵי שֶׁכָּאֵן
הַנִּפְּלִיָּה הָיְתָה מִפְּנֵי שְׁנִתְרָשְׁלוֹ יָדָיו

מִשָּׁה מִתְּפַלֵּה, וְהָיָה מִשָּׁה הוּא שְׁהִיָּה
מִתְּפַלֵּל לְפָנָיו ה' עַם יִשְׂרָאֵל וְלֹא
אַהֲרֹן. אָבֵל לְעֵיל (יד, ה) אֶצֶל חֲטָא

הַמִּרְגָּלִים נֶאֱמַר "וַיִּפֹּל מִשָּׁה וְאַהֲרֹן עַל
פְּנֵיהֶם", מִפְּנֵי שֶׁשָּׁם לֹא הָיָה זֶה בְּגִלָּל
שְׁנִתְרָשְׁלוֹ יָדָיו מִתְּפַלֵּה, שְׁהָרִי אַחֵר כֶּךְ

מִצִּינוֹ שֶׁמִּשָּׁה הִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם, אֵלָּא
נִפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וְהִתְחַנְּנוּ בְּפָנֵי הַקֹּהֵל,
כְּאֵלוֹ אָמְרוּ: "אֵל נָא אַחֵי תִרְעוּ",

כְּפִירוּשׁ הַרְמָב"ן. תוֹרָה ה

(ה) בֶּקֶר וַיֵּדַע וְגו' - עֲתָה עַת
שְׁכָרוֹת הוּא לָנוּ - הֵינּוּ שֶׁהִמְקִירָה
הֵיזָה בְּזִמְנָן מִנְּחָה אוֹ בְּעָרֵב שֶׁהוּא עַת

שְׁכָרוֹת (רָאָה שְׁבִי' רע"א. תַּעֲנִית כו, ב).

וְלֹא נִכּוֹן לְהִרְאוֹת לְפָנָיו - לְהַקְטִיר

אחת ומזבח אחד וכהן גדול אחד – ואתם ר"נ איש מבקשים כהנה גדולה? אף אני רוצה בכך, הא לכם תשמיש חביב מכל, היא הקטרת החביבה מכל הקרבנות, וסם המות נתון בתוכו, שבו נשרפו נדב ואביהוא, לפיכך התרה בהם: "והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש", כבר הוא בקדשותו. וכי אין אנו יודעים, שמי שיבחר הוא הקדוש? אלא אמר להם משה: הריני אומר לכם שלא תתחילו: מי שיבחר בו יצא חי, וכלכם אוכדים (במדבר רבה).

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש זי"ח עמ' 187 ואילך – מתוך 'לקראת שבת)

רצון קרח ועדתו לשמש בכהונה גדולה

זאת עשו קחו-לכם מחתות

אנו אין לנו אלא ה' אחד כו' וכהן גדול אחד, ואתם ר"נ איש מבקשים כהונה גדולה, אף אני רוצה בכך (טז, ו. ובפרש"י)

לכאורה תמוה, הרי קרח ועדתו נחלקו על כהנתו של אהרן, ואיך מתאים שפלל משה את עצמו עמהם אפי' בדבור, באמרו "אף אני רוצה בכך"?

ויש לבאר זה בהקדים תמיהה בעקר מחלקתו של קרח, הרי הקב"ה הבטיח למשה ש"גם בך יאמינו לעולם" (יתרו יט, ט), ואיך חלקו עליו "ר"ן ראשי סנהדראות" (רש"י טז, א ד"ה ודתן)?

ועכ"ל שגם קרח ועדתו האמינו במשה, וטעיתם ונבקשתם גם כהונה – "אתם ר"ן איש מבקשים כהונה גדולה" נבעה מרצונם להגיע למעלת הכהונה.

והינו, שפאשר הבינו את גדל המעלה בכהונה גדולה, ש"עומד לפני ה' לשירתו", "ויבדל גו' להקדישו קדש קדשים" (דה"א כג, יג) הנה גם הם נשתקקו לזה. וקשבו דכמו שתפלה יכולה לפעל אצל הקב"ה לבטל גזר דין וכיו"ב, כמו"כ יכולים הם לפעל שיזכו לכהונה גדולה.

אשל אברהם – הרב אלאשולי

בכך בקדשתו וזהו "הוא הקדוש", הוא היחיד שיצא חי.

ובלכם אוכדים – כדון ור שמקריב קטורת שהוא במיתה. כלומר, המבקר של הקטורת אינו לבחור את הקדוש, אלא להמית את המחויבים מיתה ולהשאיר בחיים את הראוי לכך.

מחתות – בלים שחיתין בהם גחלים – בית קבול יש להם, ליטול בהן גחלים מן המזבח לשאתם על מזבח הפנימי לקטרת, ועל שם חיתתן קרויים מחתות, לשון שאיבת אש ממקומה (רש"י שמות כו, א). וזהו הפירוש "ותנו בהן אש", שיקחו בהן גחלים.

ויש להם בית יד – ומה שהוסיף כאן שיש להם בית יד, יש לומר בפשטות שפיון שפירש שהמחתות נועדו לחתות בהן גחלים, הוצרך להוסיף שיש להם בית יד, ולכן יכלו לחתות בהן גחלים מבלי להפנות. אף צריך עיון שלא כתב פרט זה בספר שמות שם, ובדוחק יש לומר שסמך על מה שכתב שם לפני כן גבי יעה שהיה לו בית יד, שמנה מוכן שגם למחתה היה בית יד. תורה ז

שבו נשרפו נדב ואביהוא – בהקריבם אש וזה.

לפיכך התרה בהם – לקמן פסוק ז. **"והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש"**, כבר הוא בקדשותו – מזה שכתוב "הוא הקדוש", בה"א הידיעה, ולא "הוא קדוש", משמע שבכך היה קדוש, ועכשיו רק מתברר לכל שהוא הקדוש, ולא שהוא נעשה קדוש בכך. והוצרך רש"י לכך, משום שאם הכונה שרק בעת הקדוש-ברוך-הוא בחר את הקדוש, אינו מוכן למה השאר אוכדים, אבל פיון שידוע כבר מי הקדוש, הרי הוא מתרה בהם שאותו האחד יצא חי, והשאר יאבדו (עיי' רש"י).

וכי אין אנו יודעים שמי שיבחר "הוא הקדוש" – ואם כן בודאי לא בא להודיע להם שמי שיבחר יהיה קדוש, אלא הוא בא להתרות בהם, ובמבואר לעיל.

אלא אמר להם משה: הריני אומר לכם שלא תתחילו – שלא תחילו את עצמכם למיתה. **מי שיבחר בו יצא חי** – פיון שהוא

אלא ה' אחד, ארון אחד, ותורה אחת, ומזבח אחד – הקטורת.

אחד, וכהן גדול אחד, ואתם מאתים וחמשים איש מבקשים כהנה גדולה – כמו אצל הגוים.

אף אני רוצה בכך – כלומר, פיון שהנכם רוצים להיות כהנים גדולים, איני מעבב בעדכם, ותעשו כפי בחירתכם, ולכן הוציע להם להקטיר קטורת, כי זה היה רצונם (גרא). וב"תורת מנחם" מפרש שמשה אמר להם שגם הוא רוצה להיות כהן גדול, כי עצם הרצון להיות כהן גדול הוא דבר טוב, אבל בפועל יש לנו רק בהן גדול אחד, ולכן אין הם יכולים להיות כהנים גדולים.

הא לכם תשמיש חביב מכל, היא הקטרת החביבה מכל הקרבנות, וסם המות נתון בתוכו – בזה מבאר רש"י מה שהאריך משה בדבריו ואמר "זאת עשו" ולא אמר ושירות "קחו לכם", מפני שבא להבהיר שדוקא בזאת יבחנו, כי יש בה סם המות למי שאינו ראוי להקטיר (משכיל לדוד). וראה רש"י לקמן יז, יג.

וזהו שאמר להם משה "אף אני רוצה בקר". דתשוקתם ורצונם לשמש בכהונה גדולה, רצון טוב הוא. ורק שבפועל אי אפשר להם להיות כהנים גדולים, דכמו ש"אין לנו אלא ה' אחד ארון אחד ותורה אחת" כמו"כ אי אפשר להיות יותר מ"כהן גדול אחד".

(ו) ותנובהתן. אש ושימו עליהן. קמרת לפני יהוה
מחר והיה האיש אשר יבחר יהוה הוא הקדוש
רב לכם בני לוי:

ה"ר"ב לכם בני לוי. דבר גדול אמרתי לכם. ולא טפשים היו, שפך התרה בהם וקבלו עליהם לקרב, אלא הם חטאו על נפשותם, שנאמר: "את מחתות החטאים האלה בנפשתם". וקרח שפקח היה, מה ראה לשטות זה? עינו הטעות, ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו: שמואל ששקול כנגד משה ואהרן. אמר: בשבילו אני נמלט! וכ"ד משמרות עומדות לבני בניו, כלם מתנבאים ברוח הקדש, שנאמר (ד"ה א כה): "כל-אלה בנים להימן". אמר: אפשר כל הגדלה הזאת עתידה לעמד ממני ואני אדם? לכך נשתתף לבא לאותה חזקה ששמע מפי משה שכלם אוכדים ואחד נמלט: "אשר יבחר ה' הוא הקדוש" – טעה ותלה בעצמו. ולא ראה יפה לפי שבניו עשו תשובה, ומשה היה רואה יפה. (תנחומא). רב לכם. דבר גדול נטלתם בעצמכם לחלק על הקדוש-ברוך-הוא.

אשל אברהם – הרב אלאשולי

עשרים וארבעה משמרות בעלי רוח הקדש שיוצאים ממנו, היה לו הבטחון לחלוק על משה ואהרן, בחשבו שהוא הצודק, והוא אשר יבחר.

לכך נשתתף לבא לאותה חזקה – כלומר, לאותו מעמד של הקרבת הקטורת שממנו יוצא המוחזק בכהונה גדולה. או שהכונה ל"חזקה" של המחלוקת, כלשון רש"י לעיל פסוק א "להחזיק במחלוקת". וראה גם לשון רש"י לקמן פסוק יב: "אין מחזיקין במחלוקת".

ששמע מפי משה שכלם אוכדים ואחד נמלט, "אשר יבחר ה' הוא הקדוש" – פסוק ה.

טעה ותלה בעצמו – שבזכות עשרים וארבעה המשמרות האלו שיצאו ממנו חשב שלא רק שהוא ינצל, אלא גם שהוא זה שיבחר.

ולא ראה יפה – ויש לומר שלכן דיק רש"י לכתוב "עינו הטעות", שהסתכל רק בעין אחת, כלומר מצד אחד, ולא בשתי עיניו, שלא ראה את הדברים בבירור.

לפי שבניו עשו תשובה – והם נצלו, כדלקמן כו, יא. וראה רש"י שם ובביאור.

ומשה היה רואה – כלומר, משה ידע את זה שבניו יעשו תשובה וינצלו

עינו הטעות, ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו, שמואל – ראה דברי הימים א ו, יחכב.

ששקול כנגד משה ואהרן – כמו שנאמר (תהלים צט, ו) "משה ואהרן בכלהו ושמואל בקוראי שמו, קוראים אל ה' והוא יענם", הרי ששקל הכתוב שמואל עם משה ואהרן (רש"י דה כה רע"ב).

אמר: בשבילו אני נמלט – וחשב שבכל מקרה הוא ינצל בזכות שמואל, כלומר גם אם אינו צודק במחלוקתו כנגד משה ואהרן, כי שמואל הרי שקול כנגד שניהם.

ועשרים וארבעה משמרות עומדות (מ)בני בניו – ארבעה בנים של אסף, וששה של ידותון, וארבעה עשר של הימן (רש"י דברי הימים א כה, א).

כלם מתנבאים ברוח הקדש, שנאמר – דברי הימים א כה, ה. ובהמשך שם "חוזה המלך בדברי האלקים להרים קרן", וברש"י שם "להרים קרן הנבואה".

"כל אלה בנים להימן" – שהיה מצאצאי קרח – ראה דברי הימים א ו, יחכב.

אמר: אפשר כל הגדלה הזאת עתידה לעמד ממני ואני אדם – כלומר, בזכות שמואל הוא חשב שהוא ימלט בכל מקרה, ובזכות

(ו) רב לכם בני לוי – דבר גדול – מפרש "רב" מלשון גדול, שהוא שם התואר, והוצרך להוסיף תיבת "דבר" שהוא המתואר (ראה רא"ם). וכן הוא הפירוש גם לפי פשוטו של מקרא כדלקמן.

אמרתי "לכם" – שמי שיבחר הוא יצא חי והשאיר אוכדים.

ולא טפשים היו – וכי לא היו טפשים בכך שסבנו עצמם.

שפך התרה בהם וקבלו עליהם לקרב? אלא הם חטאו על נפשותם – כלומר, הם החליטו לסבן נפשם במחלוקת זו במוידע ולא מתוך טיפשות, שכן הם הבינו היטב את דברי משה, אף היו מוכנים למסור נפשם בדבר, וזה עצמו היה החטא שלהם.

שנאמר – לקמן יז, ג. "את מחתות החטאים האלה בנפשתם" – שנעשו פושעים בנפשותם שחלקו על הקדוש-ברוך-הוא (רש"י שם).

וקרח שפקח היה – שלא עורר את המחלוקת על-מנת למסור עצמו למיתה, אלא בשביל להיות נשיא שבט הקהתי, כמפורש לעיל ברש"י פסוק א.

מה ראה לשטות זה – לסבן עצמו למיתה בהקטרת קטורת.

(ח) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־קָרַח שְׁמַעוּ־נָא בְנֵי לְוִי:

כ"ז וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־קָרַח שְׁמַעוּ־נָא בְנֵי לְוִי. הַתְּחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ דְּבָרִים רַבִּים. בֵּינוֹן שְׂרָאָהוּ קָשָׁה עֲרָף, אָמַר: עַד שְׁלֹא יִשְׁתַּתְּפוּ שָׂאָר הַשִּׁבְטִים וַיֹּאבְדוּ עִמּוֹ, אֲדַבֵּר גַּם אֶל כָּלָם. הַתְּחִיל לְזַרְזוּ בָּהֶם: "שְׁמַעוּ־נָא בְנֵי לְוִי".

(ט) הַמַּעֲט מִכֶּם פִּי־הַבְּדִיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲתֹכֶם מַעֲדַת יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֲתֹכֶם אֵלָיו לַעֲבֹד אֶת־עַבְדַּת מִשְׁכַּן יְהוָה וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הָעֵדָה לְשִׁרְתָּם: כ"ז וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הָעֵדָה. לְשִׁיר עַל הַדּוּכָן.

(י) וַיִּקְרַב אֹתָךְ וְאֶת־כָּל־אֲחִיךָ בְּנֵי־לְוִי אִתָּךְ וּבִקְשִׁיתֶם גַּם־כֹּהֲנָה:

כ"ז וַיִּקְרַב אֹתָךְ. לְאוֹתוֹ שְׁרוֹת שֶׁהִרְחִיק מִמֶּנּוּ שָׂאָר עַדֵּת יִשְׂרָאֵל.

(יא) לָכֵן אֲתָהּ וְכָל־עַדְתְּךָ הַנִּעָדִים עַל־יְהוָה וְאֶהְרֹן מִה־הוּא כִּי תִלְוֶנוּ עִלָּיו:

כ"ז לָכֵן. בְּשִׁבִיל כֵּן, אֲתָהּ וְכָל־עַדְתְּךָ הַנִּעָדִים אִתָּךְ עַל־ה', כִּי בְשִׁלְיָחוֹתוֹ עָשִׂיתִי לְתֵת כֹּהֲנָה לְאֶהְרֹן, וְלֹא לָנוּ הוּא הַמַּחְלֶקֶת הַזֶּה.

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

(י) וַיִּקְרַב אֹתָךְ - לְאוֹתוֹ שְׁרוֹת שֶׁהִרְחִיק מִמֶּנּוּ שָׂאָר עַדֵּת יִשְׂרָאֵל - וְלֹא שֶׁהִקְרִיב אוֹתוֹ יוֹתֵר מִשְׂאָר הַלְוִיִּים, שֶׁהָרִי אֹמַר מִיָּד "וְאֵת כָּל אֲחִיךָ בְּנֵי לְוִי" (נחלת יעקב). אֵלָּא "וַיִּקְרַב" מוֹסֵב עַל "לְשִׁרְתָּם", שְׁאוֹתוֹ שִׁירוֹת שֶׁהַלְוִיִּים עוֹשִׂים בַּמִּקְדָּשׁ, הוֹרֵחַקוּ יִשְׂרָאֵל מִמֶּנּוּ, וְהַלְוִיִּים עוֹשִׂים זֹאת בַּמִּקְדָּשׁ, וְלָכֵן נֹאמַר "לְשִׁרְתָּם", שֶׁהַלְוִיִּים מִשְׁרָתִים בְּזֶה אֵת יִשְׂרָאֵל, וְכַמּוֹבָר בְּרִש"י לְעִיל ג, ח שֶׁהַלְוִיִּים הֵם שְׁלֹחִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל. תוֹרָה יא (יא) לָכֵן - בְּשִׁבִיל כֵּן - שְׁאִין הֵלְמָ"ד שׁוֹרֵשׁ הַמִּילָה, אֵלָּא הוּא לְמָ"ד הַשִּׁימוּשׁ, וּפִירוּשׁוֹ: בְּשִׁבִיל כֵּן (רַאִים). וְרֹאֵה גַם רִש"י מִיכָּה א, יד: "פִּירוּשׁ לָכֵן, כְּמוֹ עַל אֲשֶׁר, כְּמוֹ עַל כֵּן". וְכֹנֶנְתּוֹ לֹמַר, שְׁאִין "לָכֵן" הָאִמּוֹר כֵּאֵן לְשׁוֹן שְׁבוּעָה אוֹ עֹנֶשׁ (כַּבְּהִרְבָּה מְקוֹמוֹת), אֵלָּא הוּא לְשׁוֹן טַעַם, שֶׁכֵּיּוֹן שֶׁהַבְּדִיל אֵת הַלְוִיִּים מִשְׂאָר יִשְׂרָאֵל, הָרִי בְּרִצּוֹתָם גַּם כְּהוֹנֵה, הֵם בְּעֶצֶם נִוְעָדִים עַל ה', וְכַפִּי שְׁאוֹמֵר מִיָּד. "אֲתָהּ וְכָל עַדְתְּךָ הַנִּעָדִים" אִתָּךְ -

לֹא נֹאמַר בַּפְּסוּק מִה אָמַר לְקָרַח, אֵלָּא הַכְּתוּב מְשַׁמֵּעֵנוּ רַק שֶׁדִּבֶּר אֵלָיו בְּלִשׁוֹן רַבָּה. בֵּינוֹן שְׂרָאָהוּ קָשָׁה עֲרָף, אָמַר: עַד שְׁלֹא יִשְׁתַּתְּפוּ שָׂאָר [הַשִּׁבְטִים - כֵּן הַגִּירָסָא בְּהִרְבָּה כְּתִיב־יָד וּדְפוּסִים רַאשׁוֹנִים. אֲבָל בְּשָׂאָר הַדְּפוּסִים: הַשִּׁבְטִים. וַיֹּאבְדוּ עִמּוֹ, אֲדַבֵּר גַּם אֶל כָּלָם - גַּם אֶל כָּל שִׁבְט לְוִי. וְדִיק רִש"י לְכַתּוּב "גַּם", שֶׁכֵּן לֹא פֶסֶק לְגַמְרִי לְדַבֵּר עִם קָרַח, שֶׁהָרִי אֹמַר לוֹ בְּהַמְשָׁךְ (פֶּסוּק י) "וַיִּקְרַב אוֹתָךְ", אֵלָּא דִּבֶּר עִמּוֹ וְגַם עִמָּהֶם (נחלת יעקב). הַתְּחִיל לְזַרְזוּ בָּהֶם: "שְׁמַעוּ נָא בְנֵי לְוִי" - לָכֵן בְּהַמְשָׁךְ לְ"וַיֹּאמֶר אֶל קָרַח" נֹאמַר מִיָּד "שְׁמַעוּ נָא בְנֵי לְוִי". כִּי לְפִי פִשְׁטוֹת הַכְּתוּב לֹא מוּבָן: וְכִי יֵשׁ אָדָם שֶׁמִּדְּבַר לְיוֹסֵף וְאֹמַר לְשִׁמְעוֹן שְׁמַע? כְּלִשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ (מִשְׁכִּיל לְדוֹד). תוֹרָה ט (ט) וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הָעֵדָה - לְשִׁיר עַל הַדּוּכָן - מְקוֹם עָשׂוּי כְּעִין אִיצְטָבָא, וְעַלְיוֹ לְוִיִּים עוֹמְדִין לְשׁוֹרֵר (רִש"י תַעֲנִית כט, א). תוֹרָה י

וְקָרַח יֹאבֵד, וְהוּא גַם יָדַע שֶׁכָּל הַשׁוֹשְׁלֵת הַגְּדוּלָּה שֶׁתִּצָּא מִקָּרַח הִיא בְּזִכּוֹת בְּנָיו וְלֹא בְּזִכּוֹת קָרַח. תַּנְחוּמָא - סִימָן ה. רַב לָכֶם - לְפָנַי כֵּן פִּירֵשׁ "רַב לָכֶם", לְפִי מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא, וְכַעַת מִפְרֵשׁ לְפִי פִשְׁטוֹ שֶׁל מִקְרָא. דָּבָר גְּדוֹל - גַּם לְפִי פִשְׁטוֹ שֶׁל מִקְרָא פִּירוּשׁ "רַב" כֵּאֵן הוּא מִלְשׁוֹן "גְּדוֹל", וְלֹא מִלְשׁוֹן רִיבּוּי, וְהַכּוֹנֵן לְגוֹדֵל עֲזוּתָם (רַאִה רַאִים). נִטְלָתָם כְּעֶצְמָכֶם - זֶהוּ הַפִּירוּשׁ "לָכֶם". לְחֻלֵּק עַל הַקְדוּשָׁה־כְּרוּחָהּ - יֵשׁ לֹמַר שֶׁמֹּשֶׁה עֹנֶה לָהֶם בְּסַגּוֹן שֶׁלָּהֶם עֶצְמָם: הֵם אִמְרוּ שֶׁמֹּשֶׁה וְאֶהְרֹן לָקְחוּ לְעַצְמָם יוֹתֵר מִדָּאִי שְׁלֹא בְּהִסְכָּמַת ה', וּמֹשֶׁה עֹנֶה לָהֶם שֶׁהֵם לָקְחוּ עַל עַצְמָם דָּבָר גְּדוֹל עוֹד יוֹתֵר, וְהוּא לְחֻלֹּק עַל ה'. תוֹרָה ח (ח) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל קָרַח שְׁמַעוּ נָא בְנֵי לְוִי - הַתְּחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ דְּבָרִים רַבִּים - לָכֵן כְּתוּב "וַיֹּאמֶר אֶל קָרַח", שְׁאִין אִמְרָה אֵלָּא לְשׁוֹן רַבָּה, שֶׁהָרִי

(יב) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לִקְרָא לְדָתָן וְלָאֲבִירָם בְּנֵי אֶלְיָאָב
יב וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לִמְקָרֵי לְדָתָן וְלָאֲבִירָם בְּנֵי
אֶלְיָאָב וַאֲמָרוּ לֹא נִסָּק:
וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲלֶה:

ש"י וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה וְגו' • (סנהדרין ק) מִכָּאן, שָׁאִין מִחֲזִיקִין בְּמַחֲלֶקֶת, שֶׁהִי מֹשֶׁה מַחֲזִיר אַחֲרֵיהֶם לְהַשְׁלִימָם
בְּדִבְרֵי שְׁלוֹם. לֹא נַעֲלֶה • פִּיהֶם הַכְּשִׁילָם, שָׁאִין לָהֶם אֵלָּא יִרְדָּה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יג פרשת קרח)

ההוראה עד כמה צריך כל אחד ואחד (שכל אחד ואחד יש בו מבחינת משה רבינו עליו השלום) לפעול ולהשריש
בנפשו מדה זו – לדון את חבירו לכף זכות, ועד שאפילו קשהנהגת חבירו היא באופן השולל לכאורה כל לימוד זכות,
בכל זאת עליו להפך בזכותו, וכתוצאה מזה – הרי גם יעשה כל התלוי בו להחזירו ולהעמידו בדרך הישרה.

(יג) הַמַּעֲט פִּי הַעֲלִיתָנוּ מֵאֶרֶץ זִבְתַּח חֶלֶב וּדְבַשׁ
וְלִהְיִיתָנוּ בַּמִּדְבָּר כִּי־תִשְׁתַּחֲרַר עָלֵינוּ גַם־הַשְׁתַּחֲרַר:
יג הַזֶּעַר אֲרִי אִשְׁקָתָנָא מֵאֶרֶץ עֲבָדָא חֶלֶב
וּדְבַשׁ לְקָשְׁלוּתָנָא בַּמִּדְבָּרָא אֲרִי אִתְרַבְּרָתָא
עָלָנָא אִף אִתְרַבְּרָתָא:

♦ יום שני כ"ח סיון ♦

(יד) אִף לֹא אֶל־אֶרֶץ זִבְתַּח חֶלֶב וּדְבַשׁ הֵבִיאָתָנוּ
וּתְתֵן־לָנוּ נַחֲלַת שָׂדֶה וְכָרִם הַעֲיִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם
תִּנָּקֵר לֹא נַעֲלֶה:

ש"י וְתִתֵּן־לָנוּ • הַדָּבָר מוֹסֵב עַל "לֹא" הָאָמֹר לְמַעַלָּה, כְּלוּמָר לֹא הֵבִיאָתָנוּ וְלֹא נָתַתָּ לָנוּ נַחֲלַת שָׂדֶה
וְכָרִם, אָמַרְתָּ לָנוּ (שמות ג): "אֲעֲלֶה אֶתְכֶם מִצְרַיִם אֶל־אֶרֶץ טוֹבָה וְגו'..." – מִשֶּׁם הוֹצֵאתָנוּ וְלֹא אֶל אֶרֶץ
זִבְתַּח חֶלֶב וּדְבַשׁ הֵבִיאָתָנוּ, אֵלָּא גִזְרֶתָ עָלֵינוּ לְהִמִּיתָנוּ בַּמִּדְבָּר, שָׁאֵמַרְתָּ לָנוּ (במדבר יד): "בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יָפְלוּ

אשל אברהם – הרב אלאשילי

כְּלוּמָר: לֹא "הֵבִיאָתָנוּ", וְלֹא נָתַתָּ
לָנוּ "נַחֲלַת שָׂדֶה וְכָרִם". אָמַרְתָּ לָנוּ
– שְׁמוֹת ג, יז. אִף שֶׁשֶּׁם זֶה־י הַבְּטָחָתָה
לְמֹשֶׁה, וְלֹא שֶׁמֹּשֶׁה אָמַר כֵּן לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל, צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁמֹּשֶׁה אָמַר לָהֶם
כֵּן, שֶׁהָרִי אָמַר לוֹ כָּאֵן: "אִף לֹא אֶל
אֶרֶץ זִבְתַּח חֶלֶב וּדְבַשׁ הֵבִיאָתָנוּ",
וְלֹאֵל שֶׁהִבְטִיחַ לָהֶם עַל כֵּךְ, לֹא הָיוּ
אוֹמְרִים לוֹ כֵּן (רא"ש).
"אֲעֲלֶה אֶתְכֶם מִצְרַיִם" – שְׁמוֹת
ג, יז.

"אֶל אֶרֶץ טוֹבָה וְגו'..." – שֶׁם ג, ח: "אֶל
אֶרֶץ טוֹבָה וְרַחֲבָה אֶל אֶרֶץ זִבְתַּח חֶלֶב
וּדְבַשׁ". בְּדָפוּס שֶׁנִּי גֹרֵם בְּפָנִים: "אֶל
אֶרֶץ זִבְתַּח חֶלֶב וּדְבַשׁ", וְהוּא הַסִּיּוּם שֶׁל
הַפְּסוּק "אֲעֲלֶה אֶתְכֶם".

מִשֶּׁם הוֹצֵאתָנוּ – מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, כְּמוֹ
שֶׁאָמַר בְּפָסוּק יג: "כִּי הֵעֲלִיתָנוּ מֵאֶרֶץ
זִבְתַּח חֶלֶב וּדְבַשׁ".

וְ"לֹא אֶל אֶרֶץ זִבְתַּח חֶלֶב וּדְבַשׁ
הֵבִיאָתָנוּ", אֵלָּא גִזְרֶתָ עָלֵינוּ
"לְהִמִּיתָנוּ בַּמִּדְבָּר" – לְעִיל פְּסוּק יג.

בִּיחֹס לְהַלִּיכָה אֲצֵל מֹשֶׁה שֶׁהִי בְרוּם
הַמַּעֲלָה מִבְּחִינַת רִוּחַנִּית, אֲבָל מִזֶּה
שֶׁכָּבֵד בְּתַחֲלַת דְּבָרֵיהֶם אָמַר "לֹא
נַעֲלֶה", הָרִי זֶה רַק מִשּׁוּם שֶׁפִּיֵּהֶם
הַכְּשִׁילָם שֶׁלֹּא תִהְיֶה לָהֶם עֲלִיָּה אֵלָּא
יִרְדָּה (וְכֵן מִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן הַתַּנְחוּמָא
"פְּתִחוּ פִּיהֶם לְפִירוּעֲנוֹת"). וְאִף שֶׁלֹּא
הִזְכִּירוּ לְשׁוֹן יִרְדָּה בְּדִבְרֵיהֶם, יֵשׁ
לוֹמַר שֶׁזֶּהוּ בְּדֶרֶךְ מִמִּילָא, שֶׁאִם לֹא
עוֹלִים אִי בְּהִכָּרַח יוֹרְדִים. וְאִפְשָׁר גַּם
לוֹמַר שֶׁכּוֹנֵן רַשִׁי לוֹמַר שֶׁ"לֹא נַעֲלֶה"
פִּירוּשׁוֹ, שֶׁבְּשׁוּם מַצָּב לֹא תִהְיֶה לָהֶם
עֲלִיָּה, שֶׁגַּם אִם יִרְדּוּ לֹא יַעֲלֶה, וְאִם כֵּן
יֵשׁ לָהֶם רַק יִרְדָּה. וְזֶה מִתְאִים עִם
דְּבָרֵי הַמִּדְרַשׁ אֲגָדָה (בִּזְכָּר): "מִכָּאֵן
שֶׁהַכְּשִׁילָם פִּיֵּהֶם שְׁעִיתִידִים לִירֹד
יִרְדָּה שֶׁלֹּא יַעֲלֶה מִמֶּנָּה".

שָׁאִין לָהֶם אֵלָּא יִרְדָּה – "לֹא נַעֲלֶה"
אֵלָּא גִרָד. וְכִפִּי שֶׁאֲכֵן קָרָה בְּאֵמַת
שִׁירָדוֹ חַיִּים שְׁאוּלָּה. תוֹרָה יג
(יד) וְתִתֵּן לָנוּ – הַדָּבָר מוֹסֵב עַל
"לֹא" הָאָמֹר לְמַעַלָּה – פְּסוּק יג.

"עַל ה'" – וּפִירוּשׁוֹ: אֵתָּה וְכָל עֲדָתְךָ
הַנוֹעֲדִים אֵתָּה – נוֹעֲדִים עַל ה' (גרא
ובבוש).

כִּי בִשְׁלִיחוֹתָי עֲשִׂיתִי לְתֵת כְּתָנָה
לְאֶהֱרֹן – וְזֶהוּ "וְאֶהֱרֹן מִזֶּה הוּא וְגו'".

וְלֹא לָנוּ הוּא הַמַּחֲלָקֶת הַזֶּה. – לְמֹשֶׁה
וְלְאֶהֱרֹן. תוֹרָה יב

(יב) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה וְגו' – מִכָּאֵן שָׁאִין
מִחֲזִיקִין בְּמַחֲלָקֶת – כְּלוּמָר, לֹא
גֹרֵמִים לְמַחֲלֻקַּת לְהַמְשִׁיךְ, אֵלָּא
מִשְׁתַּדְּלִים לְבִטּוֹלָה.

שֶׁהִי מֹשֶׁה מַחֲזִיר אַחֲרֵיהֶם
לְהַשְׁלִימָם בְּדִבְרֵי שְׁלוֹם – אִף שֶׁכָּבֵד
הִזְכִּירָם (גרא).

לֹא נַעֲלֶה – פִּיהֶם הַכְּשִׁילָם – שֶׁהִי
לָהֶם לוֹמַר: "לֹא נַלְךְ", "לֹא נָבֵא"
(תַּנְחוּמָא). וְאִפְשָׁר גַּם לוֹמַר שֶׁהַלִּימוּד
הוּא מִמֶּה שֶׁאָמַר מִיד בְּתַחֲלִילָה "לֹא
נַעֲלֶה", וְלֹא הִסְתַּפְּקוּ בְּמֶה שֶׁאָמַר
בְּסוֹף דְּבָרֵיהֶם "לֹא נַעֲלֶה", וְשֶׁם מִפְּרֹשׁ
רַשִׁי "אִם לֹא נַעֲלֶה אֲלֵיךְ", מִשְׁמַע
שִׁמְתָּאִים לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּלִשׁוֹן עֲלִיָּה

פגריכם". העיני האנשים ההם תנקה וגו'. אפלו אתה שולח לנקר את עינינו אם לא נעלה אליה, לא נעלה. האנשים ההם. כאדם התולה קללתו בחברו.

טו וחקק למשה לחדא ואמר קדם יי לא תקבל פריצא קרפנהון לא חמרא דחד מנהון שחרית ולא אכאשית ית חד מנהון:

(טו) ויחר למשה מאד ויאמר אל-יהוה אל-תפן אל-מנחתם לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעתי את-אחד מהם:

י"ט ויחר למשה מאד. נצטער עד למאד. אל-תפן אל-מנחתם. לפי פשוטו: הקטרת שהם מקריבים לפניך מחר, אל תפן אליהם. ומדרשו: אמר: יודע אני שיש להם חלק בתמידי צבור, אף חלקם לא יקבל לפניך לרצון, תניחנו האש ולא תאכלנו. לא חמור אחד מהם נשאתי. לא חמורו של אחד מהם נטלתי, אפלו כשהלכתי ממדין למצרים והרפכתי את אשתי ואת בני על החמור ויהיה לי לטל אותו החמור (תנחומא)

אשל אברהם – הרב אלאשילי

מהם, כיון שהם זרים, יש לומר שהתפלל שלא תגן עליהם איוו וכות לבטל עונש המגיע להם מהקטרת הקטורת (דברי דוד).

והמדרש אומר – תנחומא סימן ו. יודע אני שיש להם חלק בתמידי צבור – וזהו "אל מנחתם", הינו מנחת התמיד (תנחומא). לפי פירוש המדרש, צריך לומר שהפונה לדתן ואבירם ואל מאתים וחמשים מקטירי הקטורת מבני ישראל, ולא לקרח עצמו, כי את תמידי צבור קנו על ידי מחצית השקל שבני ישראל נתנו, כמבואר ברשי שמות כה, ב, ועל ידי זה היה לכל אחד מבני ישראל חלק בתמידי צבור, ואילו שבט לוי לא נתנו מחצית השקל, וממילא לא היה להם חלק בהם.

אף – בנוסף לקטורת (הרב). חלקם לא יקבל לפניך לרצון, תניחנו האש ולא תאכלנו – שבין שכלפי שמיא גליא אינהו חלק השף להם בקרבן תמיד, שאותו חלק לא יאכל באש המזבח.

לא חמור אחד מהם נשאתי – לא חמורו של אחד מהם – שאין "אחד" מוסב על "חמור", כי אז היה צריך לומר: "לא חמור אחד מאתם נשאתי", לכן פירש ש"אחד" מוסב על "מהם", לא חמור [של] אחד מהם נשאתי (גרא). נטלתי – וזה פירוש "נשאתי", מלשון לקיחה ולא מלשון הרמה (רא"ם), שכן את החמור לוקחים ולא נושאים.

אפלו כשהלכתי ממדין למצרים

קללתו בחברו – ולכן לא כתבו "את עינינו". וראה גם רש"י שמות א, י. תורה טו

(טו) ויחר למשה מאד – נצטער עד למאד – למה הדבר דומה, לאדם הדין עם חברו ומתוכנן עמו, אם משיבו יש שם נחת רוח, ואם אינו משיבו יש בו צער גדול (תנחומא). כלומר, משה הצטער על כך שקרח לא השיב כלל על דבריו, ולכן אמר לקדוש-ברוך הוא שלא יקבל את הקטורת שיקטירו קרח ואנשיו לפניו. ויש לומר שזהו הטעם שלא פירש רש"י שמשה כעס, כפשטות הלשון של "ויחר", דהינו שהוא כעס על דברי דתן ואבירם, שאם כן לא מוכן המשך הפסוק "אל תפן אל מנחתם", שהרי דתן ואבירם לא היו בין מקטירי הקטורת, בקושינת הרמב"ן, ולכן פירש רש"י שהצטער, והינו על קרח (אור החמה). ובמהרז"ו ל"במדבר רבה" יח, י כתב שמפרש כן מפני שקתוב "ויחר" ולא "ויחר אף", ופירושו שנעשו פניו כחררה, מרוב צער, כמפורש בסוטה לה, א גבי "ויחר לדוד".

אל תפן אל מנחתם – לפי פשוטו: הקטרת שהם מקריבין לפניך מחר, "אל תפן אליהם" – למקטירי הקטורת, שלא יקבל מהם את הקטורת. ובהרבה פתבייך ודפוסים ראשונים הגירסא: "אליה", והפונה לקטורת עצמה. ומה שהוצרך להתפלל שלא יקבל את הקטורת שלהם, אף שודאי הוא שלא יקבל

כתב תחילה: "לא אל ארץ וכת חלב ודבש הביאותנו" ואחר-כך "להמיתנו במדבר", להורות שהמקרא הזה מהפך, והיה ראוי להיות: "המעט כי העליתנו מארץ וכת חלב ודבש", ו"לא אל ארץ וכת חלב ודבש הביאותנו", אלא "להמיתנו במדבר" (רא"ם). כי לפי סדר הכתוב שאמרו תחילה שגזרת עלינו "להמיתנו במדבר", מה טעם יש בטענתם "אף לא הביאותנו אל ארץ וכת חלב ודבש", כי מאחר שגזר עליהם מיתה במדבר, מה להם ולארץ וכת חלב ודבש? (רא"ם).

שאמרת לנו "במדבר הזה יפלו פגריכם". – לעיל יד, כט.

העיני האנשים ההם תנקה וגו' – אפלו אתה שולח לנקר את עינינו אם לא נעלה אליה – "לא נעלה" – כלומר "העיני האנשים" הנאמר בכתוב בלשון תמיהה, פירושו: אם עיני האנשים תנקה, וכדי שלא יהיה במשמע שאם לא ינקר כן נעלו, הוסיף רש"י תיבת "אפילו" (גרא). או כדי שלא יהיה משתמע שעבשיו משה שלח לנקר את עיניהם, לכן הוסיף "אפילו" (לבוש). וזיק לכתוב "שולח לנקר" אף שבכתוב נאמר "תנקה" [וכן תרגום אונקלוס], כי אם הפונה שמשה עצמו יבא לנקר עיניהם, לא היה שיה לומר אחריו "לא נעלה", שהרי הוא בא אצלם (גרא). ולא פירש בפשוטו: האם סביר אתה לנקר את עינינו, כי אז לא היה מובן ההמשך "לא נעלה" (נח"י).

האנשים ההם – כאדם התולה

משלהם, לא נטלתי אלא משלי. ותרגום אנקלוס: "שחרית", לשון ארמי כך נקראת אנגריא של מלך שחור (כ"ב מ"ו).

(יז) ויאמר משה אל־קרח אתה וכל־עדתך היו לפני יהוה אתה והם ואהרן מחר: כס"א - והם • עדתך.

(יח) ויקחו איש מחתולו ונתתם עליהם קטרת והקרבתם לפני יהוה איש מחתולו חמשים ומאתים מחתול ואהרן איש מחתול: כס"א - והקרבתם וגו' איש מחתולו • החמשים ומאתים איש שבכם.

(יח) ויקחו איש מחתולו ויתנו עליהם אש וישימו עליהם קטרת ויעמדו פתח אהל מועד ומשה ואהרן: (יח) ויקהל עליהם קרח את־פל־העדה אל־פתח אהל מועד וירא כבוד־יהוה אל־פל־העדה: כס"א - ויקהל עליהם קרח • (תחומא) בדברי לצנות; כל הלילה ההוא הלך אצל השבטים ופתה אותם:

יח ונסיבו גבר מחתיתה ויהבו עליהון אשתא ושויאו עליהון קטרת בוסמין וקמו בתרע משפן זמנא ואתגלי יקרא דיי לכל פנשתא: יט ואכנש עליהון קרח ית כל פנשתא לתרע משפן זמנא ואתגלי יקרא דיי לכל פנשתא: (יח) ויקהל עליהם קרח את־פל־העדה אל־פתח אהל מועד וירא כבוד־יהוה אל־פל־העדה: כס"א - ויקהל עליהם קרח • (תחומא) בדברי לצנות; כל הלילה ההוא הלך אצל השבטים ופתה אותם:

אשל אברהם - הרב אלאשול

דבר אליו), אך באמרו "איש מחתולו" הפונה רק ל"חמשים ומאתים איש שבכם" ולא לקרח, שכן אחר־כך הוסיף "ואתה ואהרן איש מחתולו" (ג. א. ג.) אין הפונה ב"איש מחתולו" לאהרן וקרח, שהם יקריבו את המחותות של כלם (וגם את המחותות שלהם), שכן משמע מלשון "והקרבתם" לנוכח (שהיה צריך לומר "והקריבו"), לכן אמר שהפונה ב"איש מחתולו" לחמשים ומאתים איש שבכם (כא. ב. ד.) מתחיל ב"איש מחתולו" ומסים "חמשים ומאתים מחתולו", והיה במשמע שכל "איש" יקטיר מאתים וחמשים מחתול, לכן פירש שפונת הכתוב ב"איש מחתולו" לחמשים ומאתים איש שבכם, וזהו מה שמסים הכתוב "חמשים ומאתים מחתולו". תורה יח

(יט) ויקהל עליהם קרח - בדברי לצנות - שפיון שנאמר "ויקהל" בלשון הפעיל, הרי שהם נאספו על

לעיל פסוק יב), ולכן הזכירם בלשון נסתר, כיון שדעתו ואבירם לא היו מכלל המאתים וחמשים איש מקטירי הקטורת. ומה שחור והזכיר שוב "אתה והם", משום שלפני כן כתב רק שהם יעמדו "לפני ה'", ועתה הוסיף לו שגם אהרן יהיה שם, וממילא הוצרך לחזור ולומר ש"אתה והם" תהיו יחד נגד אהרן באותו זמן, ולא שאתם תהיו בנפרד ואהרן בנפרד (ג. א. ג.) תורה יז

(יז) והקרבתם וגו' איש מחתולו - החמשים ומאתים "איש" שבכם - אפשר לבאר פונת רש"י בכמה אפנים: א) מה שמסים הכתוב "חמשים ומאתים מחתולו", אין הפונה לחמשים ומאתים מחתול על ידי אנשים אחרים מלבד "איש מחתולו", אלא הפונה ל"חמשים ומאתים איש שבכם", ולכן מדגיש רש"י "החמשים ומאתים" בה"א הידיעה, והוסיף "שבכם", ולא אחרים (רא"ם. ב) מה שאמר "והקרבתם" זה בולל את קרח (שהרי

והקרבתי את אשתי ואת בני על חמור - ראה שמות ד, כ. והיה לי למלל אותו החמור משלהם - שרי בשביל צרכיהם הלכתי (תחומא סי. ז.) ואף שבמדין לא היו לישוראל חמורים, כונתו שלא לקח מהם שכן החמור כשהגיע למצרים (משכיל לחד). לא נטלתי אלא משלי - וזו תשובה לטענתם "כי תשתגר עלינו וגו'", שלא השתגר עליהם בשום דבר, אפילו לא בלקיחת חמור משלהם (נח"י). ותרגום אנקלוס - של "נשאתי". "שחרית", לשון ארמי כך נקראת אנגריא של מלך - עבודת המלך (רש"י סוטה א. א.)

"שחור" - כלומר, שלא נטל מהם חמור כדין לקיחת חמור לעבודת המלך. וראה גם רש"י ברכות נו, ו. תורה טו

(טו) והם - "עדתך" - הנזכרים בפסוק. ולא שהפונה ב"והם" לדתן ואבירם שלא נזכרים כאן [אך נזכרים

"בסבירין אתם שעלי לבדי אני מקפיד? אני מקפיד אלא בשביל כלכם! אלו באין ונוטלין כל הגדלות: לו המלכות ולאחיו הכהנה! עד שנתפתו כלם. וירא-כבוד ה' • בא בעמוד ענן.

♦ יום שלישי כ"ט סיון ♦

כ ומליל יו עם משה ועם אהרן למימר:

(ב) וידבר יהוה אל-משה ואל-אהרן לאמר:

כא אתפשו מגו כנשתא הדא ואשעי יתהון
כשעה:

(כא) הבדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם ברגע:

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם לא עמ' 146)

הבדלו מתוך העדה הזאת (טז, כא) **דבר שבקדשה לא יהא פחות מעשרה, כתיב . . ונקדשתי בתוך בני ישראל, וכתיב . . הבדלו מתוך העדה הזאת** (ברכות כא, ב) כתב רבנו הנקן: "אלו נמצא מלאך אחד עומד במעמד עשרה מישראל ביחד . . תפל עליו אימתה ופחד . . משכינתא דשריא עליהו, עד שהיה מתבטל ממציאותו לגמרי". במעמד עשר נפשות אלקיות יש השפעת השכינה באפן נעלה. ומלאך, שאין לו גוף המעלים, רואה זאת ומתבטל לגמרי.

כב ונפלו על אפיהון ואמרו אל אלה
רוחא לכל בשרא גברא חד יחוב ועל כל
כנשתא יהי רגזא:

(כב) ויפלו על-פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחות
לכל-בשר האיש אחד יחטא ועל כל-העדה

תקצף: ס

כ"א אל אלהי הרוחות • יודע מחשבות. אין מדת בשר-ודם: מלך בשר-ודם שסרחה עליו מקצת מדינה, אינו יודע מי החוטא, לפיכך כשהוא כועס נפרע מכלם, אבל אתה לפניך גלויות כל המחשבות, יודע אתה מי החוטא. האיש אחד • הוא החוטא, ואתה על כל העדה תקצף? אמר הקדוש-ברוך-הוא: יפה אמרת, אני יודע ומודיע מי חטא ומי לא חטא.

אשל אברהם - הרב אלעזר

מחשבות - ולא אלקי הנשמות, שאינו שייך לכאן (רא"ם). וראה גם רש"י לקמן כז, טז.

אין מדת בשר-ודם, מלך בשר-ודם שפירחה עליו מקצת מדינה, אינו יודע מי החוטא - פתח ב"סרחה" וסניס ב"חוטא", ויש לו אמר ש"סרחה" אין פירושו שמרדו בו, אלא נגדרו אחר מי שהמירדס במלך, וזה נקרא "החוטא" (הרב).

לפיכך כשהוא כועס נפרע מכלם - מכל מי שסרח (הרב). וב"נחלת יעקב" כתב שהוא נפרע גם ממי שלא חטא. **אכל אתה לפניך גלויות כל המחשבות, יודע אתה מי החוטא** - מי שהמירד את כלם.

"האיש אחד הוא החוטא - זהו קרח שהתחיל את כל המחלוקת, וכלם רק נגדרו אחריו וסרחו (הרב). אף שכתוב "יחטא" בלשון עתיד, פירש בלשון הווה, שהרי אין הפונה על מי שיחטא בעתיד, אלא מי שחוטא כעת במחלוקת זו (רא"ם). וגם

הזרוע והלחיים והקבה, אמרה: אחרי ששחטתי אותן לא ניצלתי מידך, הרי הם חרם עלי, אמר לה: אם חרם הן כולן שלי, ונטלן והלך לו, והניחה בוכה עם שתי בנותיה, כל זה עושינן ותולין בקדוש-ברוך-הוא". ובספר "אילת השחר" כתב ש"דברי ליצנות" הם דברי הפיתוי של קרח כפי שרש"י מתאר בהמשך, והם דברי שטות, שהרי לא שייך שכלם יקבלו גדולה, ובכל זאת הוא הצליח למשוך אליו את כלם.

כל חלילה שהוא חלף אצל השבטים ופתח אותם: בסבירין אתם שעלי לבדי אני מקפיד? אני מקפיד אלא בשביל כלכם, אלו באין ונוטלין כל הגדלות, לו המלכות ולאחיו הכהנה

- ראה גם רש"י לעיל פסוק ג. **עד שנתפתו כלם. וירא כבוד ה' • בא בעמוד ענן** - ולא מראה השכינה ממש, שהרי לא היו ראויין לזה (משכיל לדוד). תורה ב

(כב) אל אלהי הרוחות - יודע

ידו בדבור (ראה רש"י ר"פ ויקהל), וכאן אספסם בדברי ליצנות. ראה מדרש תהלים סימן א: "התחיל לומר לפניך דברי ליצנות, ואמר: אלמנה אחת יש בשכונתי, ועמה שתי נערות יתומות, והיה לה שדה אחת, באה לחרוש, אמר לה משה: לא תחרוש בשור ובחמור יחד, באה לזרוע, אמר לה: שדך לא תזרע בלאים, באה לקצור ולעשות ערימה, אמר לה: לקט שכחה ופאה, באה לעשות גורן, אמר לה: תני לי תרומה ומעשר ראשון ומעשר שני. הצדיקה עליה את הדין ונתנה לו. מה עשתה ענייה? מכרה את השדה, וקנתה שתי כבשות, כדי ללבוש מגזותיהן, וליהנות מפירותיהן. כיון שילדו, בא אהרן ואמר לה: תני לי את הבכורות. הצדיקה עליה את הדין, ונתנה לו את הולדות. הגיע זמן גזירה וגזרה אותן, בא אהרן ואמר לה: תני לי ראשית הגז. אמרה: אין בי כח לעמוד באיש הזה, הריני שוחטתן ואוכלתן. כיון ששחטתן, בא אהרן ואמר לה: תני לי

(כג) וידבר יהוה אל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

כג ומליל יי עם מֹשֶׁה למימר:

(כד) דַּבֵּר אֶל־הָעֵדָה לֵאמֹר הֶעֱלוּ מִסִּבִּיב לְמִשְׁכַּן־

כד מלל עם כְּנִשְׁתָּא למימר אֶסְתַּלְקוּ מִסְּחוֹר
סְחוֹר לְמִשְׁכַּנָּא דְקִרַח דָּתֵן וְאַבִּירָם:

קִרַח דָּתֵן וְאַבִּירָם:

כה הֶעֱלוּ וְגו' • כְּתִרְגוּמוֹ: "אֶסְתַּלְקוּ" מִסִּבִּיבוֹת מִשְׁכַּן קִרַח.

(כה) וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיֵּלֶךְ אֶל־דָּתֵן וְאַבִּירָם וַיֹּאמְרוּ אִתָּנוּ

כה וְקָם מֹשֶׁה וַאֲזַל לָתֵן דָּתֵן וְאַבִּירָם וַאֲזַל
בְּתִרְוֵיהִי סְבִי יִשְׂרָאֵל:

וְקָנִי יִשְׂרָאֵל:

כז וַיָּקָם מֹשֶׁה • (מדרש רבה) כְּסָבוֹר שִׁישְׂאוֹ לוֹ פָּנִים, וְלֹא עָשׂוֹ.

(כו) וַיִּדְבֹּר אֶל־הָעֵדָה לֵאמֹר סוּרוּ נָא מֵעַל אֹהֲלֵי

כו ומליל עם כְּנִשְׁתָּא למימר זורו כְּעַן
מֵעַלְוֵי מִשְׁכְּנֵי גְבֻרִיא חִיבִינָא הָאֵלִין וְלֹא
תִקְרְבוּן בְּכָל דִּי לְהוֹן דְּלִמָּא תִלְקוּן בְּכָל
חֻבְיָהוֹן:

הָאֲנָשִׁים הָרָשָׁעִים הָאֵלֶּה וְאַל־תִּגְעוּ בְּכָל־אִשָּׁר
לָהֶם פֶּן־תִּסָּפּוּ בְּכָל־חַטָּאתָם:

(כז) וַיַּעֲלוּ מֵעַל מִשְׁכַּן־קִרַח דָּתֵן וְאַבִּירָם מִסִּבִּיב

כז וַאֲסְתַּלְקוּ מֵעַלְוֵי מִשְׁכַּנָּא דְקִרַח דָּתֵן
וְאַבִּירָם מִסְּחוֹר סְחוֹר וְדָתֵן וְאַבִּירָם נִפְקוּ
קִימִין בְּתִרְעָא מִשְׁכְּנֵיהוֹן וּנְשִׂיהוֹן וּבְגִיָּהוֹן
וְטַפְלֵיהוֹן:

וְדָתֵן וְאַבִּירָם יֵצְאוּ נֹצְצִים פֶּתַח אֹהֲלֵיהֶם וּנְשֵׂיהֶם

וּבְגִיָּהֶם וְטַפָּם:

כח וַיָּצְאוּ נֹצְצִים • (תנחומא) בְּקוֹמָה זְקוּפָה לְחֶרֶף וּלְגִדָּף, כְּמוֹ (שמואל א' י'): "וַיִּתְּצֵב אַרְבָּעִים יוֹם" דְּגִלְתָּ. וּנְשֵׂיהֶם וּבְגִיָּהֶם וְטַפָּם • בֹּא וּרְאֵה כְּמָה קָשָׁה הַמַּחֲלָקֶת: שֶׁהָיָה בֵּית־דִּין שֶׁל מֹשֶׁה אֵין עוֹנֵשִׁין אֶלָּא עַד שֶׁיֵּבִיא שְׂתֵי שְׁעָרוֹת, וּבֵית־דִּין שֶׁל מֵעֵלָה עַד עֲשָׂרִים שָׁנָה, וְכָאן אָבְדוּ אֶף יוֹנְקֵי שְׂדִים.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

וְכָל זֶה הָיָה בְּשִׁבְלֵי שְׁהִלִּיכָה זו אוֹלִי
תִּשְׁפִּיעַ עֲלֵיהֶם שִׁישְׂאוֹ לוֹ פָּנִים (הרבי)
וְלֹא עָשׂוֹ - שְׁלֹא רָצוּ לְצִאת
מֵאֹהֲלֵיהֶם כְּנִגְדָּו (תנחומא ס' ח). תורה כו
(כז) וַיָּצְאוּ נֹצְצִים - בְּקוֹמָה זְקוּפָה,
לְחֶרֶף וּלְגִדָּף - נִגְדָּו הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא
(גרי"א). כִּי אִם לֹא כֵּן מִדָּו "וַיָּצְאוּ נֹצְצִים",
וְכִי בְּנֵי אָדָם יוֹצְאִים יוֹשְׁבִים אוֹ
נוֹפְלִים? (תנחומא ס' ז).

כְּמוֹ "וַיִּתְּצֵב אַרְבָּעִים יוֹם" - שְׁמוּאֵל
א יז, טז.

דְּגִלְתָּ - מִה שֶׁם בְּחֶרֶפוֹן וּבְגִדּוּפוֹן,
אֶף כָּאן בְּחֶרֶפוֹן וּבְגִדּוּפוֹן (תנחומא שם).

וּנְשֵׂיהֶם וּבְגִיָּהֶם וְטַפָּם - בֹּא וּרְאֵה
כְּמָה קָשָׁה הַמַּחֲלָקֶת, שֶׁהָיָה בֵּית־דִּין
שֶׁל מֹשֶׁה אֵין עוֹנֵשִׁין אֶלָּא עַד שֶׁיֵּבִיא
שְׂתֵי שְׁעָרוֹת - הֵינּוּ אַחֵר שִׁימְלֵאוֹ לוֹ
שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים, וְהָיָה בְּגִדָּר "אִישׁ".
וּבֵית־דִּין שֶׁל מֵעֵלָה עַד עֲשָׂרִים שָׁנָה,
וְכָאן אָבְדוּ אֶף יוֹנְקֵי שְׂדִים - שְׁאֵם

הַסְתַּלְקוּ מִסִּבִּיבוֹת מִשְׁכַּן קִרַח -
שְׁאֵין הַכּוֹנֵה שִׁישְׂאוֹ לְמִשְׁכַּן קִרַח כְּפִי
שְׁמִשְׁמַע מִלְשׁוֹן הַכְּתוּב, אֶלָּא
שִׁישְׁתַּלְקוּ מִמִּשְׁכַּן קִרַח, וְלִכּוֹן נִכְתָּב
בְּלִשׁוֹן נִפְעֵל, "הֶעֱלוּ", וְלֹא בְּלִשׁוֹן
"עָלוּ" (גרי"א). וְאָמַר "מִסִּבִּיבוֹת מִשְׁכַּן
קִרַח" בְּמִקּוֹם "לְמִשְׁכַּן קִרַח", לְהוֹדִיעַ
שֶׁהִלְמָ"ד שֶׁל "לְמִשְׁכַּן" הִיא לְמָ"ד
נוֹסֶפֶת. גַּם פִּירֵשׁ מֵלֵת "סִבִּיב", כִּי
"סִבִּיבוֹת", לְהוֹרוֹת עַל הַסְּמִיכוֹת, כִּי
"סִבִּיבוֹת" לְעוֹלָם סְמוּךְ, וְלֹא כֵּן מֵלֵת
סִבִּיב, אֶלָּא אִם הָיָה הַסְּמִיכָה נִקְוֶה
בְּשֵׁן"א (גרי"א). תורה כה

(כה) וַיָּקָם מֹשֶׁה - כְּסָבוֹר שִׁישְׂאוֹ לוֹ
פָּנִים - רִשִּׁי לֹאֲמַד כֵּן מִמֶּה שֶׁנֶּאֱמַר
"וַיָּקָם מֹשֶׁה", שְׁהִלִּיכָה זו הָיְתָה בְּאוּפֹן
שֶׁל קִימָה, הַמּוֹרָה עַל הִלִּיכָה בְּאוּפֹן
שֶׁל חֲסִיבוֹת (ראה רש"י בראשית כג יז),
הִלִּיכָה שֶׁל מִלָּךְ וּנְשִׂיא יִשְׂרָאֵל,
וּמִשְׁעָם זֶה הִתְלַוּ אֵלָיו וְקָנִי יִשְׂרָאֵל,

מִבְּאֵר בְּזֶה שֶׁהוּ"א שֶׁל "הָאִישׁ אֶחָד"
אֵינָה הוּ"א הַתְּמִיּהָ, אֶלָּא הוּ"א
הַיִּדְּעָה, שֶׁהָיָה אֵינָה נִקְוֶה פֶּתַח
אֶלָּא קִמָּץ, וְהֵינּוּ שֶׁ"הָאִישׁ אֶחָד"
הַיִּדְּעָה "הוּא הַחוּטָא". וְלִפִּי זֶה בְּסִיּוּם
הַמִּשְׁפָּט "וַעֲלֵ כָל הָעֵדָה תִּקְצֹף"
חֲסִרָה הוּ"א הַתְּמִיּהָ (באר רחובות ומירא
דכ"א).

וְאִתָּה "עַל כָּל הָעֵדָה תִּקְצֹף" - כָּאן
לֹא פִירֵשׁ לִשׁוֹן עֶבֶר, שֶׁהָיָה עֲדִין לֹא
קִצֹּף אֶלָּא רוּצָה לְקִצּוֹף (גרי"א).

אָמַר הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא: יִפֹּה אִמְרָתָה,
אֲנִי יוֹדֵעַ וּמוֹדִיעַ מִי חֲטָא וּמִי לֹא
חֲטָא - שְׁלֹא רַק אֶחָד הוּא הַחוּטָא -
קִרַח, אֶלָּא גַּם דָּתֵן וְאַבִּירָם בְּכָלֵל
הַחוּטָאִים, שֶׁהָיוּ שׁוֹתֵפִים מִלֵּאִים

לְקִרַח (הרבי). תורה כג
(כד) הֶעֱלוּ וְגו' - כְּתִרְגוּמוֹ -
"אֶסְתַּלְקוּ מִסְּחוֹר סְחוֹר לְמִשְׁכַּנָּא
דְּקִרַח". וּרְאֵה גַם רִשִּׁי לְעִיל ט, יז.

כח ואמר משה בוא תדעון ארי יי שלחני למעבד ית כל עובדיא האלין ארי לא מרעוטי:

כ"ט - לעשות את כל המעשים האלה. שעשיתי על-פי הדבור לתת להרן כהנה גדולה, ובניו - סגני כהנה, ואליצפן - נשיא הקהתי.

כט אם כמותא דכל אנשא מותון אלין וסערא דכל אנשא וסערא עליהון לא יי שלחני:

(כח) ויאמר משה בואת תדעון פריהוה שלחני לעשות את כל המעשים האלה בלא מלבי:

(כט) אם כמות כל האדם ימותון אלה ופקדת כל האדם יפקד עליהם לא יהוה שלחני:

כ"ט - לא ה' שלחני. אלא אני עשיתי הכל מדעתי, ובדין הוא חולק עלי.

ל ואם בריאה יברי יי ופתחת ארעא ית פומה ובלעת תהוון ונת כל די להון ויתתון בד חיון לשאול ותדעון ארי ארגיו גבריא האלין מדם יי:

(ל) ואם בריאה יברא יהוה ופצתה האדמה את פיה ובלעה אתם ואת כל אשר להם וירדו חיים שאלה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את יהוה:

כ"ט - ואם בריאה. חדשה. יברא ה'. להמית אותם במיתה שלא מת בה אדם עד הנה, ומה היא הבריאה? ופצתה האדמה את פיה ותבלעם, אז וידעתם כי נאצו הם את ה', ואני מפי הגבורה אמרתי. ורבותינו

אשל אברהם - הרב אלאשילי

"חדשה", להראות אף שבתבות "בריאה יברא" יש בהן צד הפסי מהדברים הקודמים, שלא מותו ככל האדם אלא בבריאה חדשה. ומה היא הבריאה? "ופצתה האדמה את פיה" - ולא ש"בריאה" לחוד ו"ופצתה" לחוד, כפי המובן מהלשון (רא"ם).

ותבלעם - זהו פירוש "ובלעה אותם" (שהוא נא"ו ההיפוך ללשון עתיד). לכאורה משמע מלשונו שגם זה חלק מהבריאה, אך אפשר לומר שמשום כך שינה מלשון הכתוב וכתב "ותבלעם", כדי להבהיר ש"ובלעה אותם" אינו חלק מהבריאה החדשה, אלא זהו העונש שבשבילו נבראה הבריאה. ונעדין צריך עיון. וראה רש"י דברים יא, ו: "כל מקום שהיה אחד מהם בורח, הארץ נבקעת מתחתיו ובולעתו, אלו דברי רבי יהודה. אמר לו רבי נחמיה: והלא כבר נאמר ותפתח הארץ את פיה, ולא פותחיה? אמר לו, ומה אני מקים בקרב כל ישראל? אמר לו שנעשית הארץ מדרון כמשפך, וכל מקום שהיה אחד מהם [בורח] היה מתגלגל ויבא עד מקום הבקיעה".

אז וידעתם - הוסיף תיבת "אז"

רש"י לומר שלא נפרש "לא ה' שלחני" אלא משהו אחר, לכן הוצרך לסיים "אלא אני עשיתי" (משכיל לדוד). ובדין הוא חולק עלי - לכן הם מותו רק בדרך כל הארץ (גרא). תורה ל (ל) ואם בריאה חדשה יברא ה' - נראה שרש"י מבאר בזה את כפל הלשון "בריאה יברא", שהרי אם "יברא" בודאי זו "בריאה", לכן כתב ש"בריאה" הכונה לבריאה חדשה, והינו שה' יברא דבר חדש שעדין לא היה. וראה הערה הבאה.

להמית אותם במיתה שלא מת בה אדם עד הנה - בהוספה זו בא רש"י לבאר אף שפסוק ל הוא המושך וסיום של פסוק כט, שהרי בפסוק כט אומר משה רבנו: "אם כמות כל האדם ימותון אלה.. לא ה' שלחני", ולפי זה היה צריך להיות הסיום של דבריו: "ואם לא כמות כל האדם ימותון אלה - אזי ה' שלחני", ומהו שאומר "ואם בריאה יברא ה' וגו'?" לכן מבאר רש"י שזוהי בדיק בונת משה: "ואם בריאה יברא ה'" בשביל "להמית אותם במיתה שלא מת בה אדם עד הנה", אזי "אני מפי הגבורה אמרתי". ואולי זו גם הסיבה שרש"י מוסיף בדבור-המתחיל תיבת

לא בן למה הזכיר "וטפס" לאחר שהזכיר "ובנייהם", והרי טפס בכלל בנייהם, אלא לומר לנו את חומרת העונש על המחלוקת (משכיל לדוד). וראה גם רש"י בראשית יא, ט בענין חומרת העונש על מחלוקת. תורה כח (כח) לעשות את כל המעשים האלה - שעשיתי על-פי הדבור - זהו פירוש "כי ה' שלחני" (ספר הזכרון). לתת להרן כהנה גדולה, ובניו סגני כהנה - ממונים תחת כהן גדול לשמש תחתיו אם נאדע בו פסול (ע"פ רש"י ירמיה נב, כד).

ואליצפן נשיא הקהתי - מזה שאמר "את כל המעשים האלה", משמע שבא לרמוז לכל המינויים שעשה משה, ולכן פירש את כלם (גרא). ולא הזכיר את נשיאותו של משה, מפני שלא חלקו עליו (רא"ם). תורה כט (כט) לא ה' שלחני - וראה רש"י מלכים א יח, לו: "אף אני כופר ואומר לא ה' שלחני לדבר את התורה והמצוות".

אלא אני עשיתי הכל מדעתי - מפני שתחלת דבריו היו: "כי ה' שלחני.. כי לא מלבי" בחיוב ושלילה, הוצרך בן לסיים בחיוב ושלילה, "לא ה' שלחני", אלא אני עשיתי" (רא"ם). או שפונת

פִּירְשׁוּ (סנהדרין ק): אִם בְּרִיאָה פֶּה לְאָרֶץ מִשְׁשֶׁת יָמִי בְּרֵאשִׁית – מוֹטֵב, וְאִם לֹא יִבְרָא ה'. (ר"ל יִבְרָא ה' הִפָּה לְכַאן).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ב עמ' 329)

וַיִּרְדּוּ חַיִּים שְׂאֵלָה (טז, ל) פֶּאֶשֶׁר אָדָם לומד תּוֹרָה שְׂלֹא לְשִׁמָּה, כְּגוֹן כְּדִי לְהִיּוֹת תַּלְמִיד חֶכֶם, הַתּוֹרָה שְׁלֹמִיד יוֹרֶדֶת לַגְּלוּת בְּתוֹךְ הַקְּלָפוֹת (עד שְׁעוֹשָׁה תְּשׁוּבָה, שָׂאזְ גַּם תּוֹרָתוֹ שָׁבָה עִמּוֹ). הַדָּבָר נִרְמָז בְּפִסְקוֹנוֹ – הַתּוֹרָה, תּוֹרַת חַיִּים, יוֹרֶדֶת לְשֹׂאֵל תַּחֲתִית.

(לא) וַיְהִי כְּכַלְתּוֹ לְדַבֵּר אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּבָּקַע הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תַּחֲתֵיהֶם:

(לב) וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתַּבְלַע אֹתָם וְאֶת־בְּתֵיהֶם וְאֶת כָּל־הָאָדָם אֲשֶׁר לְקֶרַח וְאֶת כָּל־הָרְכוּשׁ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש ח"ג עמ' 170 – מתוך 'לקראת שבת)

טעם בליעת בני קרח באדמה

וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתַּבְלַע אֹתָם וְאֶת־בְּתֵיהֶם וְאֶת כָּל־הָאָדָם אֲשֶׁר לְקֶרַח וְאֶת כָּל־הָרְכוּשׁ: . . וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקֹּהֶל: (טז, לב-לג)

כָּאֵן נֶאֱמַר עַל בְּנֵי קֶרַח שֶׁנִּבְלְעוּ עִמּוֹ, וְאֵלּוּ בְּפֶרֶשֶׁת פִּנְחָס (כו, יא) נֶאֱמַר: "וּבְנֵי קֶרַח לֹא מָתוּ". וּמִפֶּרֶשׁ רִש"י (שם): "הֵם הָיוּ בַּעֲצָה תַּחֲלָה, וּבִשְׁעַת הַמַּחֲלָקֶת הִרְהִירוּ תְּשׁוּבָה בְּלָבָם. לְפִיכָּה נִתְּבַצֵּר לָהֶם מְקוֹם גְּבוּהָ בְּגִיחָהֶם וַיֵּשְׁבוּ שָׁם". וּלְכַאוּרָה תְּמוּנָה בְּיוֹתֵר: אִם הֵם חֲזְרוּ בְּתְּשׁוּבָה – לָמָּה בְּכָל־נִבְלָעוֹ, וּבָאֵם לֹא – בְּמָה זָכוּ שֶׁנִּשְׁפָּאוּ בַּחַיִּים. וְהַבְּאוּרָה בְּזָה:

אָכֵן וְדַאי שֶׁבְּנֵי קֶרַח חֲזְרוּ בָּהֶם מִמַּחֲלָקָתָם וַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה, דְּבִלְעֵדִי זֶה אֵין לָהֶם שׁוּם זְכוּת, אֲלָא שְׂלֹא הָרָאוּ זֹאת בְּגִלּוּי וּבְחִיצוֹנִיּוּת אֲלָא שָׁבוּ רַק בְּסֵתֶר לָבָם, וּכְדִיּוֹק לְשׁוֹן רִש"י (שם) "הִרְהִירוּ תְּשׁוּבָה בְּלָבָם". אֲשֶׁר עַל כֵּן, נִתְּקִים בָּהֶם מִדָּה כְּגִיד מִדָּה: כִּיּוֹן שֶׁלְעִינֵי הָרוּאִים עֲדִין הִחֲזִיקוּ בַּמַּחֲלָקֶת, ע"כ כִּשְׁנַעֲנִשׁוּ לְעִינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל נִבְלְעוּ יַחַד עִם בְּעָלֵי הַמַּחֲלָקֶת בְּאֲדָמָה. אֵךְ בְּפֶעַל כִּיּוֹן שֶׁהִרְהִירוּ תְּשׁוּבָה בְּלָבָם, לֹא הָיָה עֲלֵיהֶם דִּין מִיתָה וְלָכֵן "נִתְּבַצֵּר לָהֶם מְקוֹם גְּבוּהָ בְּגִיחָהֶם".

וּמַעֲתָה יִדֵּיק לְשׁוֹן הַפִּסּוֹק "וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקֹּהֶל", דְּלִכְאוּ' מַה חֶסֶר בְּהַלְשׁוֹן "וַיֹּאבְדוּ" סִתָּם. וּלְפִי הַנ"ל שְׁפִיר, דְּבְּנֵי קֶרַח לֹא מָתוּ וְנִאֲבְדוּ מִן הָעוֹלָם. רַק כִּיּוֹן שֶׁ"הַקֹּהֶל" חֲשַׁב שֶׁהֵם בַּמַּחֲלָקֶת וּמִגִּיעַ לָהֶם עֲנֵשׁ כְּפִיבָהֶם, ע"כ (רק) "מִתּוֹךְ הַקֹּהֶל" הֵם נִאֲבְדוּ. וּמִטַּעַם זֶה חֲפָתָה הַתּוֹרָה לְסַפֵּר שֶׁ"בְּנֵי קֶרַח לֹא מָתוּ" רַק בְּפֶר' פִּנְחָס, בָּהּ אוֹחֲזִים כִּשְׁכֶּכֶר 'כְּלוּ מִתִּי מִדְּבַר' (רש"י חוקת פרק כ, כב), וְכָל הַדּוֹר שֶׁהָיָה חֵי בִשְׁעַת מַעֲשֵׂה כְּבֵר אָבֵד מִן הָעוֹלָם, דָּאזְ שׁוֹב אֵין עוֹד צָרָה לְהַחֲזִיקָם בְּגִיחָהֶם.

אשל אברהם – הרב אלאשילי

הַשְּׁמָשׁוֹת. וְרָאָה רִש"י שָׁם: "אוֹתוֹ פִּתַּח נִבְרָא בְּאָרֶץ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם מִשְׁשֶׁת יָמִי בְּרֵאשִׁית, אֲלָא שֶׁהָיָה מְכוּסָה הַפִּתַּח מְלַמְעָלָה עַד אוֹתוֹ הַזְּמַן".

וְאִם לֹא – "יִבְרָא ה'" – עֲכָשִׁיו. וְרָאָה סֵפֶר הַפֶּרֶדֶס (לְרִש"י) עֲמוּד צד: "אָמַר לְפָנָיו, רַבּוֹנִי הַבְּטַחְתָּנִי תַּחֲוִלָּה מְקוֹדֵם לָכֵן שֶׁתַּעֲשֶׂה בְּשִׁבְלִי פִי הָאָרֶץ, דְּכַתִּיב הִנֵּה אֲנִי כוֹרֶת בְּרִית נֶגֶד כָּל עַמּוֹךְ אֲעֲשֶׂה נִפְלְאוֹת אֲשֶׁר לֹא נִבְרָאוּ וְגו', זֶה פְּתִיחַת הָאָרֶץ". תּוֹרָה לֹא

שִׁלְחָנִי, לָכֵן הוֹצֵרְךָ לְסִיִּם: "וְאִנִּי מִפִּי הַגְּבוּרָה אֲמַרְתִּי". וְהוֹסִיף "וְאִנִּי", לומר: הֵם נִצְצוּ אֶת ה', וְאִנִּי ה' שִׁלְחָנִי (רא"ם).

וְרַבּוֹתֵינוּ פִּרְשׁוּ – מִדְּרַשׁ תַּנְחוּמָא הַקְּדוּם בְּהוֹסֵפָה סִימָן ג. מַהוּ כְּפַל הַלְשׁוֹן "בְּרִיאָה יִבְרָא".

"אִם בְּרִיאָה" פֶּה לְאָרֶץ מִשְׁשֶׁת יָמִי בְּרֵאשִׁית – מוֹטֵב – וְכֵן נֶאֱמַר בְּאֲבוֹת ה', ו ש"פִּי הָאָרֶץ" הוּא אֲחִיד מַעֲשֶׂה דְּבָרִים שֶׁנִּבְרָאוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת בֵּין

לְהוֹרֹת שְׁמֵלֶת "וַיִּדְעָתָם" נִשּׁוּא הַמֶּאֱמָר, וְהָיָו בוֹ אֵינוֹ אֲלָא לְהִיפּוֹף הָעֶבֶר לְעֵתִיד, וְלֹא לְחִיבוּר, וּמִפְּנֵי שֶׁצָּרִיךְ הָיָו לְהַפּוֹף הָעֶבֶר לְעֵתִיד, וְאֵינוֹ נוֹסֵף לְגַמְרִי, כְּתֹב "אִזּוֹ וַיִּדְעָתָם", וְלֹא אִזּוֹ תִּדְעוּ (רא"ם).

כִּי נִאֲצוּ הֵם – זֶהוּ קִיצוֹר שֶׁל "הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה".

"אֶת ה'", וְאִנִּי מִפִּי הַגְּבוּרָה אֲמַרְתִּי – מִפְּנֵי שֶׁבַּתְחִלָּה פִּתַּח הַכְּתוּב: "אִם כְּמוֹת כָּל הָאָדָם יָמוּתוֹן אֲלֵה לֹא ה' "

לג וַיִּרְדּוּ הֵם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׂאֵלָה וְתִכְסֵם
עָלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקְּהָל:

לד וְכָל־יִשְׂרָאֵל דִּי בִסְחָרְגִיחוֹן עָרְקוּ לְקַלְהוֹן
אַרְי אָמְרוּ דְלִמָּא תִבְלַעְנָא אַרְעָא:

לה וְאִישׁ יֵצֵאָה מֵאֵת יְהוָה וְתֹאכַל אֶת הַחֲמֻשִּׁים
וּמֵאֲתַיִם אִישׁ מִקְרִיבֵי הַקְּטֹרֶת: ס

א וּמִלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:

ב אָמַר לְאַלְעָזָר בֶּר אַהֲרֹן כֹּהֵנָא וְנִפְרַשׁ יָת
מַחֲתֵמָא מִבֵּין יְקִידֵיָא וְיָת אֶשְׁתָּא מִקְרִיבֵי קְטֹרֶת
לְהָלֵא אַרְי אַתְקַדְשׁוּ:

זש"א וְאֶת־הָאֵשׁ שִׁבְתוֹךְ הַמַּחֲתוֹת. זָרַה־הָלָאָה. לְאָרֶץ מֵעַל הַמַּחֲתוֹת. כִּי קָדְשׁוֹ. הַמַּחֲתוֹת. וְאַסּוּרִין
בַּהֲנָאָה, שֶׁהָרִי עֲשָׂאוֹם כְּלֵי שֶׁרֶת.

ג יָת מַחֲתֵי חִיבִיָּא הָאֵלִין דְּאַתְחִיבּוּ
בְּנִפְשֵׁיהוֹן וְיַעֲבֹדוּן יִתְהוֹן טַסִין וְדִידִין
חוּפָאָה לְמַדְבָּחָא אַרְי קִרְבָּנוֹן קָדָם יְיָ
וְאַתְקַדְשׁוּ וְיִהְיוּן לְאֵת לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל:

זש"ב הַחֲטָאִים הָאֵלֶּה בְּנִפְשֹׁתָם • שְׁנַעֲשׂוּ פוֹשְׁעִים בְּנִפְשׁוֹתָם, שֶׁנִּחְלְקוּ עַל הַקְדוּשָׁה־הַזֶּה. רַקְעֵי •

(לג) וַיִּרְדּוּ הֵם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׂאֵלָה וְתִכְסֵם
עָלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקְּהָל:

(לד) וְכָל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר סְבִיבֹתֵיהֶם נָסוּ לְקֻלָּם כִּי
אָמְרוּ פֶּן־תִּבְלַעְנוּ הָאָרֶץ:

זש"א נָסוּ לְקֻלָּם • בְּשָׁבִיל הַקּוֹל הִיוּצֵא עַל בְּלִיעֶתָּה.

(לה) וְאִישׁ יֵצֵאָה מֵאֵת יְהוָה וְתֹאכַל אֶת הַחֲמֻשִּׁים
וּמֵאֲתַיִם אִישׁ מִקְרִיבֵי הַקְּטֹרֶת: ס

יז וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

(ב) אָמַר אֶל־אַלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְיִרְם אֶת־
הַמַּחֲתוֹת מִבֵּין הַשְּׂרָפָה וְאֶת־הָאֵשׁ זָרַה־הָלָאָה כִּי
קָדְשׁוֹ:

(ג) אֵלֶּה מַחֲתוֹת הַחֲטָאִים הָאֵלֶּה בְּנִפְשֹׁתָם וְעִשּׂוּ
אֹתָם רַקְעֵי פָחִים צָפוּי לַמִּזְבֵּחַ כִּי־הִקְרִיבְכֶם לִפְנֵי־
יְהוָה וַיִּקְדְּשׁוּ וַיְהִיוּ לְאֹת לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל:

אשל אברהם - הרב אלעזר

כִּי קָדְשׁוֹ - "הַמַּחֲתוֹת" - כְּלוֹמַר
"קָדְשׁוֹ" בְּלִשׁוֹן רַבִּים מוֹסֵב עַל
הַמַּחֲתוֹת, וְלֹא עַל "הָאֵשׁ" הַסּוּמָה
אֵלָיו, כִּי אִם הִיא לֹא לִמֹּר "קָדְשׁ" או
"קָדְשָׁה" בְּלִשׁוֹן יְחִיד. אֵף כִּי
שֶׁהַמַּחֲתוֹת "קָדְשׁוֹ", מוֹכֵן שְׁגֵם הָאֵשׁ
שֶׁבְּתוֹכָן קָדְשָׁה, וְכַדְלָעִיל בְּהֶעֱרָה.
וְאַסּוּרִין בַּהֲנָאָה - וְלִכֵּן הָרִם אֶת
הַמַּחֲתוֹת, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיוּ בָּהֶן (כֹּהֵן
בְּשֹׁדָה).

שֶׁהָרִי עֲשָׂאוֹם כְּלֵי שֶׁרֶת - מִקְרִיבֵי
הַקְּטֹרֶת (ראוּם). וְכַמְפֹּרֶשׁ בְּפִסּוּק ג': כִּי
הַקְרִיבוֹם לִפְנֵי ה' וַיִּקְדְּשׁוּ. תוֹרָה ג'
(ג) הַחֲטָאִים הָאֵלֶּה בְּנִפְשֹׁתָם -
שְׁנַעֲשׂוּ פוֹשְׁעִים "בְּנִפְשֹׁתָם" - כְּלוֹמַר
"חֲטָאִים" פִּירוּשׁוֹ "חֻטְאִים", הֵינּוּ
"פוֹשְׁעִים". וְאֵף שֶׁבִּדְרָךְ כָּלִל פִּירוּשׁ
חֻטְאָה הוּא בְּשׁוּגָג, אֵף כֹּאן כִּינּוּן שֶׁעֲשׂוּ
הַדְּבָר בְּמוֹד, שֶׁהָרִי נִחְלְקוּ עַל הַקְדוּשָׁה־

זָרַה הָלָאָה - לְאָרֶץ - כְּלוֹמַר שְׁנִינִיחַ
הַגָּחִלִים עַל הָאָרֶץ, וְלֹא שֶׁיִּפְּזוּ אוֹתָם
לְרוּחַ, כִּפִּי שֶׁמִּשְׁמַע מִלִּשׁוֹן "זָרַה",
וּבִטְעָם הַדְּבָר יֵשׁ לִמֹּר מִשּׁוּם
שֶׁהַגָּחִלִים יֵשׁ בָּהֶם קְדוּשָׁה מְסוּיֵמָת
(כְּדִלְקָמֶן בְּדִבּוּר הַבֵּא), וְאִין לְנִהוּג
בָּהֶם מְנַהֵג בְּזִיוֹן. וְרָאָה רַשִׁי בְּרֵאשִׁית
יט, יט שֶׁלִּשׁוֹן "הָלָאָה" הוּא לִשׁוֹן
רִיחֻק, כְּמוֹ "זָרַה הָלָאָה". וְרָאָה
אוֹנְקֵלוֹס כֹּאן.

מֵעַל "הַמַּחֲתוֹת" - צִרִּיף עֵינִן כְּדִיּוֹק
לְשׁוֹנוֹ, שֶׁלְעִיל כֶּתֵב "שִׁבְתוֹךְ הַמַּחֲתוֹת"
וְכֹאן כֶּתֵב "מֵעַל הַמַּחֲתוֹת". וְאוּלֵי
מִשּׁוּם שֶׁלִּשׁוֹן זָרַה מִתְאִים יוֹתֵר כְּדָבָר
שֶׁנִּמְצָא עַל הַכֵּל. וְהָעִיר גַּם מִשְׁנׁוּי
לִשׁוֹן הַכְּתוּב לְעִיל (טו, רז): "קָחוּ לָכֶם
מַחֲתוֹת .. וְתִנּוּ בָהֶן אֵשׁ". וּבְהַמְשָׁךְ שֶׁם
(פִּסּוּק ח'): "וַיִּקְחוּ אִישׁ מַחֲתוֹתָיו וַיִּתְּנוּ
עָלֵיהֶם אֵשׁ".

(לד) נָסוּ לְקֻלָּם - בְּשָׁבִיל הַקּוֹל -
כְּלוֹמַר, "לְקוֹלָם", אִין פִּירוּשׁוֹ: אֵל
קוֹלָם, שֶׁהָרִי רָצוּ לְבָרוּחַ מִמָּקוֹם הַקּוֹל
וְלֹא לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו, לְכֵן פִּירוּשׁ: בְּשָׁבִיל
הַקּוֹל, שֶׁנָּסוּ מִמָּקוֹם הַבְּלִיעָה בְּגִלְל
הַקּוֹל (כֹּהֵן רַחוּבֹת).

הִיוּצֵא עַל בְּלִיעֶתָּה - הָרֵא"ם כֶּתֵב
שֶׁהוּא הַקּוֹל הִיוּצֵא מִתּוֹךְ הַבְּקִיעָה
כְּדָמוֹת רַעַם, שֶׁמִּבְהִיל אֶת הָאֲנָשִׁים
לְבָרוּחַ. אֵף לִפִּי זֶה הִיא צִרִּיף לִמֹּר
"לְקוֹל בְּקִיעָתָה". לְכֵן נִרְאָה יוֹתֵר
כְּדָבָרִי ה' בְּאֶר בִּשְׂרָה, שֶׁהַכְּנָה
בְּשָׁבִיל קוֹל הָאֲנָשִׁים שֶׁצָּעְקוּ "פֶּן
תִּבְלַעְנוּ הָאָרֶץ", שֶׁהָאֲנָשִׁים נָסוּ בְּגִלְל
קוֹל הַצּוֹעֲקִים "פֶּן תִּבְלַעְנוּ הָאָרֶץ".
וְזִהוּ "לְקוֹלָם", לְקוֹל בְּלִיעֶתָּה. תוֹרָה לֹא
(ב) וְאֵת הָאֵשׁ - שִׁבְתוֹךְ "הַמַּחֲתוֹת"
- וְלֹא הָאֵשׁ שֶׁל "הַשְּׂרָפָה", כִּי אוֹתוֹ
הָאֵשׁ אִינוּ מִמָּשִׁי (גוֹרֵא).

רדידיו. פחים. טסין מרדדיו טינבי"ש בלעז. צפוי למזבח. למזבח הנחשת. ויהיו לאות. לזכרון, שיאמרו: אלו היו מאותן שנחלקו על הכהנה ונשפרו.

ד ונסים אלעזר כהנא ית מחתיתא דנחשא דקריבו יוקדיא ורדידיו חופא למדבא:

(ד) ויקח אלעזר הכהן את מחתות הנחשת אשר הקריבו השרפים וירקעום צפוי למזבח:

כס"א וירקעום. אינטינדר"ש בלעז.

ה דכרנא לכני ישראל למען אשר לא יקרב גבר חלוני די לא מזרע אהרן הוא לאסקא קטרת בוסמין קדם יי ולא יהי קרח וכנשתה כמא די מליל יי בידא דמשה לה:

(ה) זכרון לבני ישראל למען אשר לא יקרב זר אשר לא מזרע אהרן הוא להקטיר קטרת לפני יהוה ולא יהיה בקרח וכעדתו כאשר דבר יהוה ביד משה לו: פ

כס"ב ולא יהיה בקרח. כדי שלא יהיה בקרח. כאשר דבר ה' ביד משה לו. כמו "עליו", על אהרן דבר אל משה, שיהיה הוא ובניו כהנים, לפיכך "לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן וגו'". וכן כל "לי" ו"לו" ו"להם" הסמוכים אצל "דבור" – פתרוןם כמו "על". ומדרשו: על קרח. ומהו ביד משה, ולא כתב אל משה? רמז לחולקים על הכהנה, שלוקין בצרעת, כמו שלקה משה בידו, שנאמר (שמות ד): "ויצאיה ונהגה ידו מצרעת פשלג". ועל פן לכה עזיה בצרעת.

אשל אברהם – הרב אלאשילי

ומהו "ביד משה" ולא כתב "אל משה" – כלומר, לפי הפירוש ש"עליו" מוסב על אהרן, מוכן מה שנקט "ביד משה", כיון שזהו לשון הנאמר על דברים הירדעים שנאמרו למשה, והצווי על כהונת אהרן ובניו נאמר כבר בפרשת "תצנוד" (שמות כח, א), ולא אם נפרש שזה מוסב על קרח, הרי לא מפורש בכתוב שה' דבר למשה על דבר קרח, אם כן לא מתאים לכתוב "ביד משה", אלא "אל משה" שהוא לשון ברור יותר (משכיל לדוד). והנחלת יעקב" בכתב, ש"ביד משה" פירושו בשליחות משה, ולא מצינו שה' ישלח את משה אל קרח, אלא רק שדבר עמו על קרח.

רמז לחולקים על הכהנה שלוקין בצרעת – ולפי זה, מה שאמר "על קרח", לאו דוקא קרח [שהרי קרח לא נצטרע], אלא כל החולק על הכהנה בקרח (רא"ס).

כמו שלקה משה בידו, שנאמר – שמות ד, ו.

"ויצאה ונהגה ידו מצרעת פשלג" – אלא שאצל משה היה זה מפני שדבר לשון הרע על ישראל, כמבואר ברשי שם. אם כי מלשון רש"י כאן משמע

ויהיו לאות – לזכרון, שיאמרו: אלו היו מאותן שנחלקו על הכהנה ונשפרו. – דדלקמן פסוק ה. תורה ד (ד) וירקעום – אינטינדינ"ט בלעז. – atenvirent, הדקו, עשו אותם דק. תורה ה

(ה) ולא יהיה בקרח – כדי ש"לא יהיה בקרח" – כלומר, הוא נתינת טעם, ולא אזהרה (רא"ס). שאם היתה אזהרה, היה לו לומר "לא יהיה בקרח", בלא וא", וכיון שכתוב "ולא יהיה", הרי זה מוסב על "למען לא יקרב איש זר", כדי שלא יהיה בקרח (ע"פ גר"א).

כאשר דבר ה' ביד משה לו – כמו עליו. על אהרן דבר אל משה – זהו פירוש "ביד משה".

שיהיו הוא ובניו כהנים, לפיכך "לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן וגו'". וכן כל "לי" ו"לו" ו"להם" הסמוכים אצל דבור, פתרוןם כמו "על" – ראה גם רש"י בראשית כד, ז. שמות ד, טז. יחזקאל לב, כא. ומדרשו – תנחומא צו, יא. גם לפי המדרש פירוש "לו" הוא "על".

על קרח – ראה גם רש"י איוב יג, ז: "ביד משה לו – על קרח".

ברוך-הוא כפי שממשיך רש"י, לכן בהכרח שפירושו "שנעשו פושעים" (רא"ס). וזהו מה שנאמר "בנפשותם", מלשון רצון, שעשו כן ברצונם הפלא, ולכן "נעשו פושעים" (אור החמה). אך יש לומר שההדבר לא נעשה בגופם בלבד, שכן המחלוקת לא נובעת מענין גופני, אלא היא נובעת מנפש האדם פנימה, ולכן נעשו פושעים בנפשם ולא רק בגופם. אבל ראה לשון רש"י לעיל טז, ז: "הם חטאו על נפשותם", משמע שמפרש את הכתוב כאן שהם חטאו עצמם למיתה. והוא בפירוש אונקלוס. שנחלקו על הקדוש-ברוך-הוא. רמזי – רדידיו. פחים – טסין מרדדיו, טינבי"ש – tenves, דקים. וזה הלעז של "רקעי" ולא של "פחים". וראה רש"י שמות לט, ג: "וירקעו את פחי הזהב – טסין היו מרדדיו מן הזהב, אשטנדר"א בלעז" [=טסין דקים].

בלעז. צפוי למזבח – למזבח הנחשת – לא מזבח הזהב, כי המחלות היו של נחשת, ואינן ראויות למזבח הזהב (רא"ס). וגם כיון שהן היו לאות לבני ישראל, ואין ישראל יכולים ליפנס אל מזבח הזהב (שפ"ח).

וְלֹא־יְהִי קֶלְחָךְ וְכַעֲדָתוֹ (יז, ה)

טענתו של קרח היתה: אחדות. הוא דרש שכל העם יהיו שווים במעלה ומדרגה, כאמרו "כל העדה כלם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'".

אף-על-פי-כן, הוא עצמו נעשה סמל למחלקת ולפרוד. וכפי שמתרגם אונקלוס: "ויקח קרח" - "ואתפלג". ועד שאמרו חז"ל "כל המחזיק במחלקת עובר בלאו, שנאמר ולא יהיה קרח וכעדתו" (סנהדרין ק).

ללמדך, שבטול המחצות שקבעה התורה בין הסוגים השונים שבדם-ישראל (כהנים, לויים, ישראלים, "ראשיכם", "שואב מימיכם") לא זו בלבד שאינו גורם לאחדות, אלא גורם לפלוג ופרוד ביניהם.

דוקא כשכל אחד מבצע את תפקידו הראוי לו, בזה הוא ממלא את שלמות פונת הבריאה, שלשמה בראו הקב"ה. ולא - גורם הוא לבלבול סדרי בראשית.

וְאֶתְרַעְמוּ כָּל כְּנַשְׁתָּא דְּכְנִי יִשְׂרָאֵל מִיּוֹמָא
דְּבִתְרוּהִי עַל מִשָּׁה וְעַל אֶהְרֹן לְמִימָר אֶתְוִן
גְּרַמְתִּין דְּמִית עָמָא דִּי:

וְהָיָה בְּאֶתְרַעְמוֹת כְּנַשְׁתָּא עַל מִשָּׁה וְעַל
אֶהְרֹן וְאֶתְפְּנִיאוּ לְמִשְׁפַּח זִמְנָא וְהָא חֲפְהִי
עֲנָנָא וְאֶתְגְּלִי יִקְרָא דִּי:

ח וְעַל מִשָּׁה וְאֶהְרֹן לְקִדְּם מִשְׁפַּח זִמְנָא:

(ו) וַיִּלְנוּ כָּל־עֵדֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמַּחֲרַת עַל־מֹשֶׁה
וְעַל־אַהֲרֹן לֵאמֹר אַתֶּם הַמֵּתִם אֶת־עַם יְהוָה:

(ז) וַיְהִי בְּהִקְהַל הָעֵדָה עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן וַיִּפְּנוּ
אֶל־אַהֲלֵ מוֹעֵד וַהֲנִיחָם כִּסֵּהוּ הָעֲנַן וַיֵּרָא כְבוֹד יְהוָה:

(ח) וַיָּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל־פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד: ס

♦ יום רביעי ל' סיון ♦

ט ומליל יי עם משה למימר:

י אֶתְפְּרְשׁוּ מִגּוֹ כְּנַשְׁתָּא הָדָא וְאַשְׁצִי יְתְּהוִין
כְּשַׁעָה וְנִפְּלוּ עַל אֶפְהֵיוֹן:

יא וַאֲמַר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן כִּב יֵת מַחֲתִיתָא וְהִב
עֲלֵה אֶשְׁתָּא מַעֲלֵי מִדְּבָחָא וְשׁו קִטְרֵת
בוֹסְמִיָּא וְאוֹבִיל בְּפָרִיעַ לְכַנְשְׁתָּא וְכַפֵּר
עֲלֵיהוֹן אֲרִי נִפֵּק רִגְזָא מִן גְּדָם יי שְׁרִי
מוֹתָנָא:

(ט) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(י) הֲרֹמוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאַכְלֶה אֹתָם בְּרֶגַע
וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם:

(יא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן קַח אֶת־הַמַּחֲתָה וְתֵן
עָלֶיהָ אֵשׁ מַעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁים קִטְרֵת וְהוֹלֵךְ מִהֲרָה
אֶל־הָעֵדָה וְכַפֵּר עֲלֵיהֶם כִּי־יָצָא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי יְהוָה
הַחַל הַנֶּגֶף:

יב וְכַפֵּר עֲלֵיהֶם • רַז זֶה מִסֵּר לוֹ מִלֵּאף הַפְּנוֹת כְּשֶׁעָלָה לְרִקְיעַ, שֶׁהַקִּטְרֵת עוֹצֵר הַמִּגְפָּה (ר"ל כְּשֶׁנִּתְּן רְשׁוֹת

אשל אברהם - הרב אלאשוילי

וכעדתו בשריפה, אלא כאשר דבר ה' ביד משה בסנה: הבא נא ירך בחיקך, והוציאה מצורעת בשלג, אף כאן צרעת פרחה במצחו". וראה רש"י לקמן פסוק כג. תורה ו

(יא) **וכפר עליהם - רז זה** - ברש"י שבת פט, א: "להקטיר מחותות קטורת בשעת מגפה, ולעמוד בין המתים ובין החיים".

מסר לו - למדו (רש"י שם).

בדברי הימים ב כו, יט. וכן מפורש ברש"י ישעיה ו, ד: "בו ביום שעמד צויה להקטיר בהיכל, רעשו שמנים לשרפו, לומר דינו בשריפה, כמו שנאמר: ותאכל את החמשים ומאתים איש, רעשה הארץ לבלעו, כסבורה דינו לבלע בקרח שערער על הנהוה, יצתה בת קול ואמרה: זכרון לבני ישראל וגו', ולא יהיה עוד אדם המערער על הנהוה בקרח בבליעה,

קצת שגם אצל משה היה ערעור על הנהוה ולכן לקח בצרעת, ויש לומר שהפונה על כך שמושה בתחלה סירב ללכת בשליחות ה', ובעקבות כך ה' העביר את הנהוה ממושה לאהרן, כמבואר ברש"י שמות ד, יד, ואם כן יש לומר שבסירוב זה ללכת בשליחות ה' היה בו קצת מן הערעור על הנהוה, ולכן נענש בצרעת (אור החמה).
ועל כן לקח צויה בצרעת - כמסופר

למשפחת, אז אין מבחין בין טוב לרע. ועל מה שמוסיף מדיליה יש תקון בקטרת, אבל מה שגזר הקדוש-ברוך-הוא בהדיא אין חכמה ואין תבונה. ובזה מתורץ מה שכתב אחר-כך שלא הניח המלאך את אהרן לעצור בקטרת, והלא הוא מסר לו רז זה? אלא שהיה גזרת הקדוש-ברוך-הוא, כמו שאמר אני שלוחו של מקום, ודו"ק) כדאיטא במסכת שבת (שבת פט).

(יב) וַיִּקַּח אֶהָרֹן בָּאֵשֶׁר וַדְּבַר מֹשֶׁה וַיִּרְץ אֶל־תּוֹךְ הַקֹּהֵל וַהֲנִיחַ הַחֵל הַגֹּהֲרִ בָּעֵם וַיִּתֵּן אֶת־הַקְטָרֶת וַיִּכְפֹּר עַל־הָעָם:

(יג) וַיַּעֲמֵד בֵּין־הַמֵּתִים וּבֵין־הַחַיִּים וַתַּעֲצֹר הַמִּגְפָּה:

י"ג וְקָם בֵּין מֵתִים וּבֵין חַיִּים חֲזִיא וְאִתְּקַל מוֹתָנָא: **י"ג** וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתַּעֲצֹר הַמִּגְפָּה. אָחִז אֶת הַמִּלְאָךְ וַהֲעֵמִידוּ עַל כְּרָחוּ. אָמַר לוֹ הַמִּלְאָךְ: הִנֵּחַ לִי לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחוּתִי! אָמַר לוֹ: מֹשֶׁה צִוֵּנִי לַעֲכָב עַל יָדְךָ! אָמַר לוֹ: אֲנִי שְׁלֹחֹהוּ שֶׁל מְקוֹם, וְאַתָּה שְׁלֹחֹהוּ שֶׁל מֹשֶׁה! אָמַר לוֹ: אֵין מֹשֶׁה אוֹמֵר כְּלוּם מַלְכוּ, אֲלֵא מִפִּי הַגְּבוּרָה. אִם אֵין אַתָּה מֵאֲמִין, הֲרִי הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא וּמֹשֶׁה אֵל פֶּתַח אֶהֱל מוֹעֵד, בֹּא עִמִּי וּשְׂאֵל. וְהוּא שָׁנְאָמַר: "וַיֵּשֶׁב אֶהָרֹן אֶל־מֹשֶׁה" (מכילתא). דְּבַר אַחֵר: לָמָּה בַּקְטָרֶת? לָפִי שְׁהִיו יִשְׂרָאֵל מְלִיזִין וּמִרְנָנִים אַחֵר הַקְטָרֶת, לוֹמַר: סֵם הַמֵּוֹת הוּא, עַל־יְדוֹ מִתּוֹ נָדָב וְאֶבִּיהוּא, עַל־יְדוֹ נִשְׂרָפוּ חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתִים אִישׁ. אָמַר הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא: תִּרְאוּ שְׁעוֹצֵר מִגְפָּה הוּא, וְהַחֲטָא הוּא הַמֵּמִית!.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

בְּרוּךְ־הוּא וּמֹשֶׁה "אֵל פֶּתַח אֶהֱל מוֹעֵד" - כְּלָשׁוֹן הַכְּתוּב לְקַמֵּן פְּסוּק טו. **בֹּא עִמִּי וּשְׂאֵל**, וְהוּא שָׁנְאָמַר - לְקַמֵּן שָׁם.

"וַיֵּשֶׁב אֶהָרֹן אֶל מֹשֶׁה" - וְחִזּוֹר וּמִסִּים "וְהַמִּגְפָּה נִעְצְרָה", אִף שֶׁכָּפַר נִאָּמַר בְּתַחֲלָה "וַתַּעֲצֹר הַמִּגְפָּה", מִפְּנֵי שֶׁזֶה הָיָה לָפִי שְׁעָה, כִּי הַמִּלְאָךְ הָיָה מַעֲרַעֵר עַל כָּךְ, עַד שֶׁשָּׁבּוּ אֵל מֹשֶׁה, שָׁאֵל נִעְצְרָה הַמִּגְפָּה לְגַמְרִי (מִשְׁכֵּיל לְדוֹד). **דְּבַר אַחֵר:** לָמָּה בַּקְטָרֶת? לָפִי שְׁהִיו יִשְׂרָאֵל מְלִיזִין וּמִרְנָנִים אַחֵר הַקְטָרֶת, לוֹמַר: סֵם הַמֵּוֹת הוּא - רֹאה עַל־יְדֵיךָ זֶה בְּרִשְׁי שְׁמוֹת יו, ה גְּבִי מִשָּׁה הָאֱלֹקִים.

עַל־יְדוֹ מִתּוֹ נָדָב וְאֶבִּיהוּא - רֹאה רִשְׁי לְעִיל טו, ו: "קְטָרֶת הַחֲבִיבָה מִכָּל הַקְרָבָנוֹת, וְסֵם הַמֵּוֹת נִתּוֹן בְּתוֹכָהּ, שָׁבוּ נִשְׂרָפוּ נָדָב וְאֶבִּיהוּא".

עַל־יְדוֹ נִשְׂרָפוּ חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתִים אִישׁ, אָמַר הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא - הִינֵנו שֶׁהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא לְמַדּוּ לְמֹשֶׁה לַעֲשׂוֹת כֵּן, וְלֹא שֶׁלְמַד כֵּן מִמִּלְאָךְ הַמֵּוֹת כְּפִירוֹשׁ הֶרְאִשׁוֹן (רִיא).

תִּרְאוּ שְׁעוֹצֵר מִגְפָּה הוּא - וְלָכֵן אָמַר מֹשֶׁה לְאֶהָרֹן: "וְהוֹלֵךְ מִהֲרָה אֵל הָעֵדָה", וְלֹא "אֵל אֶהֱל מוֹעֵד",

אֶת הַמִּלְאָךְ וַהֲעֵמִידוּ עַל כְּרָחוּ - מִשְׁמַע שְׁמָה שֶׁכְּתוּב "וַיַּעֲמִידוּ בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים", מוֹסֵב עַל מִלְאָךְ הַמֵּוֹת, שֶׁאֶהָרֹן הֲעֵמִידוּ, וּפִירוֹשׁוֹ: מִי שְׁמֵת מוֹת, וּמִי שְׁחִי לֹא נִתֵּן לוֹ לְהַמִּיתוֹ (גִּרָא). אֲבָל רֹאה רִשְׁי שְׁבֵת שָׁם: "מָסַר לוֹ סוּדוֹ - לְהַקְטִיר מִחֲתוֹת קְטוֹרֶת בְּשַׁעַת מִגְפָּה, וְלַעֲמִיד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים", מִשְׁמַע שֶׁזֶה מוֹסֵב עַל אֶהָרֹן. **אָמַר לוֹ הַמִּלְאָךְ:** הִנֵּחַ לִי לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחוּתִי, אָמַר לוֹ: מֹשֶׁה צִוֵּנִי לַעֲכָב עַל יָדְךָ, אָמַר לוֹ: אֲנִי שְׁלֹחֹהוּ שֶׁל מְקוֹם וְאַתָּה שְׁלֹחֹהוּ שֶׁל מֹשֶׁה - שֶׁכֵּן סוּד זֶה שֶׁהַקְטָרֶת עוֹצְרָת מִגְפָּה לְמַד מִמִּלְאָךְ הַמֵּוֹת וְלֹא מִהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא.

אָמַר לוֹ: אֵין מֹשֶׁה אוֹמֵר כְּלוּם מַלְכוּ אֲלֵא מִפִּי הַגְּבוּרָה - אִף שֶׁכְּתוּב לְעִיל שֶׁמִּלְאָךְ הַמֵּוֹת הוּא שֶׁלְמַדּוּ לַעֲשׂוֹת כֵּן, וְאִם כֵּן מֹשֶׁה עָשָׂה כֵּן עַל דַּעַת עֲצֻמוֹ, וְלֹא מִפִּי הַגְּבוּרָה, יֵשׁ לוֹמַר שֶׁאִמְנָם מִלְאָךְ הַמֵּוֹת לִימְדוּ סוּד זֶה שֶׁהַקְטָרֶת עוֹצְרָת מִגְפָּה, אֲבָל אֶת הַהִיתֵר לַעֲשׂוֹת כֵּן, כְּלוֹמַר לְהוֹצִיא קְטוֹרֶת בְּחוּץ בְּשַׁעַת הַמִּגְפָּה, קִבֵּל מִהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא.

אִם אֵין אַתָּה מֵאֲמִין, הֲרִי תִקְדוּשׁ־

מִלְאָךְ הַמֵּוֹת - כִּי אִם לֹא כֵּן, הִנֵּה לוֹ לְהַקְטִיר הַקְטָרֶת עַל הַמִּזְבֵּחַ כְּדִי לְכַפֵּר, וְלֹא לַעֲמִיד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים (בֹּאֵר בִּשְׁחָה). אוֹ מִהוּ שֶׁאוֹמֵר לוֹ בְּלָשׁוֹן צִוִּי וּבְנִדְאוֹת "וְכַפֵּר בַּעֲדָם", וְכִי מִנֵּין לוֹ הַבְּטָחוֹן שֶׁזֶה יְכַפֵּר עֲלֵיהֶם? (מִשְׁכֵּיל לְדוֹד).

בְּשַׁעֲלָה לְרִקִּיעַ - כְּשַׁעֲלָה לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה וְהַתּוֹכַח עִם הַמַּלְאָכִים וְנִצַּח אוֹתָם בְּטַעֲנָתָם, מִיַּד כָּל אֶחָד וְאֶחָד נַעֲשֶׂה לוֹ אוֹהֵב, וּמִסֵּר לוֹ דְּבַר, שֶׁנֶּאֱמַר "עֲלִית לְמִרוֹם שְׁבִית שְׁבִי לְקַחַת מִתְּנוּת בְּאֲדָם", אִף מִלְאָךְ הַמֵּוֹת מִסֵּר לוֹ דְּבַר, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּתֵּן אֶת הַקְטָרֶת וַיִּכְפֹּר עַל הָעָם", וְאוֹמַר "וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וּגו'" (רִשִּׁי שָׁם). וְהִרְמִזוּ שְׁמִתָּנָה זֶה מָסַר לוֹ מִלְאָךְ הַמֵּוֹת הוּא מִמֶּה שֶׁכְּתוּב "בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים", שֶׁהַכִּנּוּי לְמִלְאָךְ הַמֵּוֹת הָעוֹמֵד תָּמִיד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים בְּשַׁעֲלָה שְׁבִי לְטוֹל אֶת נִשְׁמָתוֹ שֶׁל הָאָדָם.

שֶׁהַקְטָרֶת עוֹצְרָת מִגְפָּה - וְרֹאה טַעַם נִדְּוָךְ לְקַמֵּן.

כְּדַאיִטָא בְּמַסְכַּת שְׁבֵת - פֶּט,

א. תוֹרָה יב

(יג) וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתַּעֲצֹר הַמִּגְפָּה

יז ויהיו המיתים במגפה אשר אלף ושבע
ושבע מאות מלבד המיתים על־דבר־קרח:

טז ויתב אהרן למשה לתרע משפן זמנא
ומותנא אתפלי:

(יז) ויהיו המיתים במגפה אשר אלף ושבע
מאות מלבד המיתים על־דבר־קרח:

(טז) וישב אהרן אל־משה אל־פתח אהל מועד
והמגפה נעצרה: פ

♦ יום חמישי א' תמוז ♦

טז ומליל יז עם משה למימר:

(טז) וידבר יהוה אל־משה לאמר:

יז מלל עם בני ישראל וסב מנהון חטרא
חטרא לבית אבא מן כל רב־רביהון לבית
אבהתהון תרי אשר חטרין גבר ית שמה
תכתוב על חטרה:

(יז) דבר אל־בני ישראל וקח מאתם מטה מטה
לבית אב מאת כל־נשיאיהם לבית אבתם שנים
עשר מטות איש את־שמו תכתוב על־מטהו:

יח וית שמה דאהרן תכתוב על חטרא דלוי
ארי חטרא חד לריש בית אבהתהון:

(יח) ואת שם אהרן תכתוב על־מטה לוי כי מטה
אחד לראש בית אבותם:

כ"א כי מטה אחד • אף־על־פי שחלקתים לשתי משפחות – משפחת כהנה לבד ולוייה לבד, מכל־מקום
שבת אחד הוא.

יט ומצנענון במשפן זמנא קדם סהדותא די
אזמן מימרי לכוון תקון:

(יט) והנחתם באהל מועד לפני העדות אשר אועד
לכם שמה:

כ ויהי גברא דאתרעי בה חטרה ינעי ואניח
מן קדמי ית תורעמת בני ישראל די אנון
מתרעמין עליכון:

(כ) ויהי האיש אשר אבחר־בו מטהו ויפרח והשפתי
מעלי את־תלנות בני ישראל אשר הם מליגים
עליכם:

כ"א ויהשפתי • כמו (בראשית ח) "וישכו המים", (אסתר ז) "והמת המלך שוכה".

אשל אברהם – הרב אלאשילי

"והמת המלך שוכה" – אסתר ז, י.
נחה מרתחו (רשי סנהדרין קח, ב), כי סתם
"המה" רותחת היא, כדכתיב "והמתו
בערה בו" (רשי ר"ה יב, א). ולהעיר
שרש"י בבראשית שם הביא הוכחה
מהפסוק (אסתר ב, א) "כשוף חמת המלך".
וכתב ה"באר רחובות" ששרש התיבה
הוא "שכר", והדגש בפ"ף של
"והשפתי" ו"וישכו" הוא במקום כ"ף
נוספת. תורה כא

משה, המגפה כבר נעצרה קודם לכן
(לבוש). תורה יד
(יח) כי מטה אחד – אף־על־פי
שחלקתים לשתי משפחות,
משפחת כהנה לבד ולוייה לבד,
מכל־מקום שבת אחד הוא. יט
(כ) והשפתי – כמו "וישכו המים" –
בראשית ח, א. לשון הנחת חמה (רשי
שם). כלומר, הקדוש־ברוך־הוא ישבר
את חמת בני ישראל.

להראות להם שהקטורת עוצרת
המגפה (נח"י).
והחמא הוא המית. – וכתב רש"י
פירוש זה כאן ולא בפסוק שלפניו,
מפני שלפי פירוש זה, מה שכתוב כאן
בפסוק "ותעצר המגפה", היא נעצרה
לגמרי, כיון שמסתמא מיד אמר לו
אהרן שזהו בשליחות הקדוש־ברוך־
הוא, ומה שכתוב אחר־כך "והמגפה
נעצרה", פירושו כששב אהרן אל

(כא) וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּתֵנוּ אֵלָיו
כָּל־נְשֵׁיאֵיהֶם מִטָּה לְנָשִׂיא אַחַד מִטָּה לְנָשִׂיא אַחַד
לְבֵית אֲבֹתָם שָׁנִים עֶשֶׂר מִפְּתֵי וּמִפְּתֵי אֹהֶל בְּתוֹךְ
מִטּוֹתָם:

כ"א - בתוך מטותם • הניחו באמצע, שלא לאמרו: מפני שהניחו בצד שכניה, פרח.

כב ואצנע משה ית חטרא קדם יי במשפנא
דסהדותא:

כג ויהוה ביומא דבתרוהי ועל משה
למשפנא דסהדותא והא נעא חטרא דאחרן
לכית לוי ואפק לכלבין ואנץ גץ וכפת
שגדין:

(כב) וַיִּנַּח מֹשֶׁה אֶת־הַמִּטּוֹת לִפְנֵי יְהוָה בְּאֹהֶל הָעֵדֻת:

(כג) וַיְהִי מִמַּחֲרַת וַיָּבֹא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל הָעֵדֻת
וַהֲנִיחַ פָּרַח מִטֵּה־אֹהֶרֶן לְבֵית לֵוִי וַיֵּצֵא פָּרַח וַיִּצֵּץ
צִיץ וַיִּגְמַל שְׁקָדִים:

כ"ג - ויצא פרח • במשמעו. ציץ • הוא חנטת הפרי כשהפרח נופל. ויגמל שקדים • כשהפרי הפרי, הפר
שהן שקדים, לשון (בראשית כא): "ויגדל הילד ויגמל", ולשון זה מצוי בפרי האילן, כמו (ישעיה יח): "ובסר גמל
יהיה נצה". ולמה שקדים? הוא הפרי הממחר להפריח מכל הפרות, אף המעורר על הכהנה פרענותו
ממחרת לבא, כמו שמצינו בעזיה (ד"ה ב טו): "והצרעת זרחה במצחו". ותרגומו: "וכפית שגדין", כמין
אשכול שקדים יחד כפותים זה על זה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ממאמר ש"פ קרח, א' דר"ח תמוז ה'תשל"ג)

דהטעם שגמל שקדים דוקא הוא כי שקדים הם ממחרים להגמר יותר מכל הפרות [ומוסיף ב'לקוטי תורה' שם, שלכן
נקראים בשם שקדים מלשון שקידה ומהירות, כמו שפתיב מקל שקד גו' כי שוקד אני על דברי לעשותו. ויש לומר,
שהפונה בהוספה זו היא לרמז דמהירות שבשקדים הוא ענינם, וכידוע ששמו של דבר מורה על ענינו], ולכן רומזים

אשל אברהם - הרב אלאשילי

מצוי בפרי האילן, כמו "ובסר גמל
יהיה נצה" - ושעיה יח, ה. ותקרב
להיות פגי נצה של גפנה בוסר וגומל,
נגמל להיות גסים כפול הקבן (רשי" שם).
ולמה שקדים? הוא הפרי הממחר
להפריח מכל הפרות - ממחר
להוציא פרח קודם לכל האילנות (רשי"
ירמיה א, יב). אף ברש"י קהלת יב, ה:
"הממחר להניץ לפני כל האילנות".
ואולי גם שם הכונה לפרח.

אף המעורר על הכהנה פרענותו
ממחרת לבא, כמו שמצינו בעזיהו -
דברי הימים ב כו, יט.

"והצרעת זרחה במצחו" - שפשבא
להקטיר קטורת בבית המקדש, מיד
הצרעת הופיעה במצחו.

ותרגומו: "וכפית שגדין", כמין
אשכול שקדים יחד כפותים זה על
זה - לפי התרגום אין פירושו מלשון

הכרה אלא מלשון כפיתה. תורה כד

אחרן הנזכר לעיל, ששם מדובר
בפריחה כללית של המטה, וכאן
מתאר את פריי הפריחה, שבתחילה
הוציא פרחים (הרבי).

ציץ - היא חננת - יציאת.
הפרי - אבל ראיה רש"י מנחות טז, א:
"חנטה הוי פרי יותר מהנצה".

כשהפרח נופל - ראיה גם רש"י
בראשית מ, י: "ואחר הפרח עלתה נצה
ונעשו סמדר .. נץ גדול מפרח .. וכתיב
ויצא פרח, והדר ויצץ ציץ". וברש"י
שיר השירים ב, יג: "כשנופל הפרח
והענבים מובדלים זה מזה ונקרים כל
ענבה לעצמה, קרויה סמדר".

ויגמל שקדים - כשהפרח הפרי הכר
שהן שקדים, לשון "ויגדל הילד
ויגמל" - בראשית כא, ח. לשון
הבדלה, גמלה את בנה מלהניק (רשי"
סוטה מב, א).

ולשון זה - "ויגמל".

(כא) בתוך מטותם - הניחו
באמצע - פירש "בתוך" באמצע, שאם
לא פן מה מוסיף בזה שהיה "בתוך
מטותם" (גריא). וב"משכיל לדוד" כתב
שהדייק של רש"י הוא מזה שכתוב
"בתוך מטותם", ולא "בתוכם",
שמיתור הלשון "מטותם" לומדים
שהניחו באמצע ממש.

שלא לאמרו: מפני שהניחו בצד
שכניה, פרח - שבין שהיה המטה
באמצע, הרי שהמטות שלהם הפסיקו
בין מטה אחרן לחלל המשכן ששם
שורה השכינה (גריא). או יש לומר, שאם
היה מניח בצד, הרי באיזה צד שהיה
מניח (אפילו רחוק מהמערב) לאמרו
שמשה הניחו בצד השכינה, כיון שהוא
יודע היכן השכינה שורה
בדיוק. תורה כב

(כג) ויצא פרח - במשמעו -
שהוציא פרחים. ואין זה "פרח מטה

על הכהונה, כי ההשפעות הנמשכות על ידי אהרן הכהן [אהרן אותיות נראה] הן במהירות. ועל-דבר זה הוא בנוגע לכל הכהנים בני אהרן, דכשהכהנים מברכים את העם, נמשך השפע למטה במהירות גדולה בלי עכובים. הגם שבפרשת כהנים היתה לפני שפרח מטה אהרן ויגמל שקדים, כמו שכתוב וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם, ופירש רש"י ויברכם בפרשת כהנים [וגם אז היתה ההמשכה דברפרת כהנים במהירות], מפל-מקום לאחרי שפרח מטה אהרן נתוסף עליו בזה. כי כיון שהענין דפרח מטה אהרן גו' ויגמל שקדים בא על-ידי הערעור על הכהונה, הרי זה דוגמת שטר שיצא עליו ערעור והוחזק בבית-דין, שיש לו תוקף יותר משטר שלא היה עליו ערעור. וכיתרון האור מן החושך.

כד ואפק משה ית כל חטאי מן קדם יי
לזות כל בני ישראל ואשתמודעו ונסיבו גבר
חטרה:

(כד) ויצא משה את-כל-המפות' מלפני יהוה אל-
כל-בני ישראל ויראו ויקחו איש מפתחו: פ

♦ יום שישי ב' תמוז ♦

כה ואמר יי למשה אתב ית חטרא דאהרן
לקדם סהדותא למטרא לאת לעמא סרבנא
ויסופן תרעמטהון מן קדמי ולא ימותון:

(כה) ויאמר יהוה אל-משה השב את-מטה אהרן
לפני העדות למשמרת לאות לבני-מרי ותכל
תלונתם מעלי ולא ימתו:

ש"י למשמרת לאות. לזכרון שבחתי באהרן לכהן, ולא ילוננו עוד על הכהנה. ותכל תלונתם. כמו ותכלה תלונתם. לשון זה שם מפעל יחיד לשון נקבה, כמו תלונתם מרמורי"ש בלעז. ויש חלוק בין תלונותם לתלונתם; תלונתם - תלונה אחת, תלונותם - שם דבר בלשון יחיד, ואפלו הם תלונות הרבה.

כו ויעש משה כאשר צוה יהוה אתו בן עשה:
עבד:

(כו) ויעש משה כאשר צוה יהוה אתו בן עשה:

אשל אברהם - הרב אלאשילי

שחרי: א) לא על בחירת שבט לוי לעבודת הלויה והכהונה היתה המחלוקת, אלא על כהונתו של אהרן. ב) אם כן, לא אהרן היה צריך לתת את המטה של שבט לוי, אלא אלעזר בן אהרן, הממונה על כל נשיאי שבט לוי, כמו בכל שבט ושבט, שנשיאו היה נותן המטה. ג) אם כן, היו צריכים לרשום על המטות את שם השבט ולא את שמות הנשיאים של השבטים. אלא הבחינה היתה על הכהונה הגדולה של אהרן, שנשיא השבט שמטהו יפרח הוא הנבחר להיות כהן גדול, וממילא זהו גם מופת על כל שבטו שהוא השבט הנבחר מתוך שאר השבטים, וכיון שפרח מטה אהרן הרי זה מופת על בחירתו של אהרן לכהונה גדולה, וממילא הרי היא הוכחה גם על בחירת שבט לוי מתוך בני ישראל (ע"פ

נח"י ורא"ם). תורה כו

"תלונתם" - שם דבר - התלוננות (גרא). בלשון יחיד ואפלו הם תלונות הרבה - כיון שהוא "שם דבר בלשון יחיד" (הכתב והקבלה), ואינו מתרבה, וכמו "רוממות", "גבהות", שהם שם דבר, ואין תבדיל בכתיבתם בין אחת להרבה (גרא). וביתר ביאור כתב הרו"ה: "תלונותם מורכב מלשון יחיד ורבים, כי יש בו סימן לשון יחיד ולשון רבים, וכן מדרך כל לשון לקבץ פרטים רבים לאחד ולהמליץ עליהם בשם דבר בלשון יחיד, מצד שהוא חיבור של אחדים [=שם קבוצי], לא מצד שהם אחדים רבים מחולקים".

למשמרת לאות - לזכרון שבחתי באהרן הכהן - בכמה פתיידי ודפוסים ראשונים: באהרן לכהן. ולא ילוננו עוד על הכהנה - כלומר, נתינת המטות באהל מועד לא היתה בשביל לבחון איזה שבט הוא הנבחר לעבודות המקדש (בדברי הרמב"ן),

(כח) ותכל תלונתם - כמו: ותכלה - שאינו לשון נוכח לזכר (למשה), אלא לשון נסתר לנקבה, והיא מוסבת על התלונה (ע"פ רא"ם). כלומר מאליה, ולא שאומר בן למשה שיכלה תלונותם (רא"ם).

"תלונתם". לשון זה - "תלונותם" שם מפעל - כלומר שם הנגזר מפועל, להבדיל משמות עצם שאינם נגזרים מפעלים (מעייני אגם).

יחיד - ולכן נאמר "ותכל" (בלשון יחיד), ולא "ותכלינה" בלשון רבים (רא"ם).

לשון נקבה - כי תלונה לשון נקבה. כמו "תלונתם", מורמורי"ן - murmuridiz, מכלול תלונות (מעייני אגם).

בלעז. ויש חלוק בין "תלונתם" ל"תלונתם", "תלונתם" - תלונה אחת - כלומר, "תלונה" היא שם דבר יחיד, ומשמעה תלונה אחת (הכתב והקבלה).

כז ואמרו בני ישראל למשה למימר הא
מנא קטלת חרבא הא מנא בלעת ארעא
והא מנא דמיתו במותנא :

כח כל דקרב מקרב למשכנא דיי מאית הא
אנחנא סיפין לממת :

(כו) ויאמרו בני ישראל אל־משה לאמר הן גוענו
אֲבָדְנוּ בָּלָנוּ אָבָדְנוּ:

(כח) כָּל הַקָּרֵב הַקָּרֵב אֶל־מִשְׁכַּן יְהוָה יָמוּת הָאֵם
תָּמְנוּ לְגֹעַ: ם

כ"ח כל הקרב הקרב וגו' • אין אנו יכולין להיות זהירין בך, בלנו רשאים להכנס לחצר אהל מועד,
ואחד שיקריב עצמו יותר מחבריו ויכנס לתוך אהל מועד, ימות. האם תמנו לגוע • שמא הפקרנו למיתה.

א ואמר יי לאהרן את ובניך ובית אביו
עמד תסלחון על חובי מקדשא ואת ובניך
עמד תסלחון על חובי כהונתכון :

יח (א) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן אַתָּה וּבְנֶיךָ וּבֵיתֶךָ
אֲבִיךָ אֶתְּךָ תִּשָּׂאוּ אֶת־עֹן הַמִּקְדָּשׁ וְאַתָּה וּבְנֶיךָ
אֶתְּךָ תִּשָּׂאוּ אֶת־עֹן כְּהֻנַּתְכֶם:

כ"ט ויאמר ה' אל־אהרן • (ספרי) למשה אמר, שיאמר לאהרן, להזהירו על תקנת ישראל שלא יכנסו
למקדש. אתה ובניך ובית־אביך • הם בני קהת אבי עמרם. תשא אֶת־עֹן הַמִּקְדָּשׁ • עליכם אני מטיל
ענש הנזרים שיתטאו בעסקי הדברים המקדשים המסורים לכם, הוא האהל והארון והשלחן וכלי הקדש
— אתם תשבו ותזהירו על כל זר הבא לגע. ואתה ובניך • הפהנים. תשא אֶת־עֹן כְּהֻנַּתְכֶם • שאינה
מסורה ללזים. ותזהירו הלזים השוגגים, שלא יגעו אליכם בעבודתכם.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

זו תשובה לטענת בני ישראל האמורה
לעיל יז, כזכר: "הן גוענו וגו' האם
תמנו לגוע", שהופקרו למיתה.
שלא יכנסו למקדש. אתה ובניך
ובית אביך - הם - "בית אביך".

בני קהת - הלזים, שהיו נושאים את
הדברים המקדשים שבמשכן.
אבי עמרם - לכן נקראו "בית אביך".
תשא אֶת עֹן הַמִּקְדָּשׁ - עליכם
אני מטיל ענש הנזרים המקדשים - וזהו
"תשא אֶת עֹן הַמִּקְדָּשׁ". וראה רש"י
ישעיה נג, יא: "ועונותם היה סובל
בדרך כל הצדיקים, שנאמר אתה
ובניך תשא אֶת עֹן הַמִּקְדָּשׁ".

המסורים לכם, הוא האהל - שאהרן
ובניו היו שומרים את המשכן, שלא
יכנסו בו זרים.

והארון והשלחן וכלי הקדש - שבני
קהת היו ממונים עליהם לנשאם,
וממילא עליהם הייתה גם מוטלת
שמירתם שלא יגעו בהם זרים.

אתם תשבו - צריך עיון לשון
"תשבו", ואולי הוא על־דרך הכתוב
ויקרא ח, לה: "ופתח אהל מועד תשבו
יומם ולילה וגו'". ובאחד מכתבי־היד
תיבה זו מנוקדת "תשובו".

שמפרש "תמנו" מלשון פליון, אכל
מובן שאין זה סותר את פירושו כאן,
כיון ששם מפרש המלה, ואילו כאן
מפרש את פונת הדברים. תורה א

(א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַהֲרֹן - למשה
אמר שיאמר לאהרן - שהרי ה' לא
היה מדבר עם אהרן אלא עם משה
לבדו, כמו שכתב רש"י בריש פרשת
ויקרא: "וידבר אליו - למעט את
אהרן". וראה גם שם יא, א: "אל משה
ואל אהרן", וברש"י שם: "למשה אמר
שיאמר לאהרן". וב"משכיל לדוד"
כתב שהלימוד הוא מזה שלא כתוב
כאן "לאמר", כי בכל מקום שנוצר
דבור הקדוש־ברוך־הוא עם האדם
עצמו נאמר אחריו "לאמר", וכאן לא
נאמר "לאמר", ולכן מפרש רש"י
שהדבור לא היה לאהרן עצמו, ולכן
לא נזכר אחריו "לאמר", אלא הדבור
היה למשה, ו"אל אהרן" פירושו:
בשביל אהרן. וה"גור אריה" כתב
שהכרחו של רש"י לפרש כן, מפני
שהרי זו תשובה על טענת בני ישראל
למשה "הן גוענו", במקורש לעיל יז,
כו, ואם כן מסתבר שהתשובה מה'
באה למשה ולא לאהרן.

להזהירו על תקנת ישראל - כלומר,

(כח) כָּל הַקָּרֵב הַקָּרֵב וגו' - אין אנו
יכולין להיות זהירין בך, בלנו
רשאים להכנס לחצר אהל מועד,
ואחד שיקריב עצמו יותר מחבריו
ויכנס לתוך אהל מועד "ימות" -
פירש "הקרב" הראשון "לחצר אהל
מועד", ו"הקרב" השני "לתוך אהל
מועד", ובאילו אמר: כל הקרב לחצר
אהל מועד, משיקרב לתוך אהל מועד,
ימות. ומה שלא אמר סתם: כל הקרב
אל משכן ה' ימות, הוא, מפני שאין
הדבר מצוי שפינס מי שהוא חוץ
לעזרה תוך אהל מועד, אלא מעט,
ואין ראוי שידאגו בעבור זה לומר:
"האם תמנו לגוע"? אבל על אותם
הקרבים לחצר אהל מועד, שהוא מצוי
להתקרב ולהכנס בתוך אהל מועד,
ראוי שידאגו בעבורם לומר: "האם
תמנו לגוע" (רא"ם).

האם תמנו לגוע - שמא הפקרנו
למיתה - לא שמתו בך במשמעו
(רא"ם). אלא פונתם שהופקרו למות,
מפני שאין עליהם שמירה והשגחה.
וכתב ב"נפש הגר" שזוהי גם פונת
אונקלוס שמתרגם "סיפין לממת",
שסופם למות, והינו מפני שהופקרו
למיתה. וראה רש"י איכה ג, כב

ב ואף ית אחיך שבטא דלוי שבטא דאבוך
קרב לותך ויתוספון עלך וישמשוך ואת
ובניך עמך קדם משכנא דסהדותא :

(ב) וגם את אחיך מטה לוי שבט אביך הקרב אתך
וילוו עליך וישרתוך ואתה ובניך אתך לפני אהל
העדת:

כ"א וגם את אחיך • בני גרשון ובני מררי • וילוו • ויתחברו אליכם להזהיר גם את הזרים מלהתקרב
אליהם • וישרתוך • בשמירת השערים ולמנות מהם גזברין ואמרכלין (זכרים כז) •

ג ויטרו משרתך ומטרת כל משכנא ברו
למני קודשא ולמדבחה לא יקרבון ולא
ימותון אף אנון אף אתון :

(ג) ושמרו משמרתך ומשמרת כל האהל אף אל
כלי הקדש ואלי המזבח לא יקרבו ולא ימותו גם הם
גם אתם:

ד ויתוספון עלך ויטרו ית מטרת משפן
זמנא לכל פלחן משכנא וחלוני לא יקרב
לותכון :

(ד) ונלוו עליך ושמרו את משמרת אהל מועד לכל
עבדת האהל וזר לא יקרב אליהם:

כ"ב וזר לא יקרב אליהם • אתכם אני מזהיר על כך •

ה ויתטרו ית מטרת קודשא וית מטרת
מדבחה ולא יהי עוד רגזא על בני ישראל :

(ה) ושמרתם את משמרת הקדש ואת משמרת
המזבח ולא יהיה עוד קצף על בני ישראל:

כ"ג ולא יהיה עוד קצף • (ספרי) כמו שהיה כבר, שנאמר (במדבר יז) : "כי יצא הקצף".

אשל אברהם - הרב אלאשול

האוצרות שבמקדש (רש"י הורית יג, א).
ואמרכלין - לשון אמר בולו, על-פי
נחתך כל צורך הקדש (רש"י פסחים נו, א).
וראה רש"י ירמיה נב, כד שהם
"שומרי הסף", שמפתחות העזרה

מסורות להן. תורה ג
(ד) וזר לא יקרב אליהם - אתכם
אני מזהיר על כך - שאין זו אזהרה
לזרים עצמם שלא יקרב, כי מה ענין
אזהרה לזרים בפרישה זו המדברת
באזהרת הכהנים וציווים על שמירת
המקדש, לכן פירש שזו אזהרה
לכהנים שיהיו את הזרים שלא
יקרבו לעבודת כהונה, כי למעלה (פסוק
א) הזהירים שיהיו הזרים, ועתה
הזהירים שיהיו הישראלים

(רא"ם). תורה ה
(ה) ולא יהיה עוד קצף - כמו
שהיה כבר - וזהו "עוד" (ספרי).
שנאמר - לעיל יז, יא.

"כי יצא הקצף" - ואף ששם הקצף
לא יצא בגלל כניסת זרים למקדש,
אלא בגלל תלונת בני ישראל באמרו
"אתם המתם את עם ה'", צריך לומר

מלשון שימוש.
אליהם, להזהיר גם - בהרבה בתי
יד ודפוסים לא גורסים "גם".
[הם - בן הגירסא בדפוס ראשון
וברא"ם.

את הזרים מלקרב אליהם - לא
שיתחברו אליהם באותה אזהרה,
להזהיר את הלויים בעבודת כהונה, כי
הלויים אין עבודת הכהונה מסורה
להם, ואיך יהיו הם המזהירים בה. רק
פירוש, שיתחברו אליהם בענין
האזהרה, שכמו שאתם מזהירים
להזהיר הלויים, שהם זרים לכם, שלא
יגעו אליהם לעבודת כהונה, ואם לא,
תשאו את עון כהונתכם, בן יהיו גם
הלויים מזהירים להזהיר הישראלים,
שהם זרים להם, מלקרב לעבודת
לויה, והרי זה כאילו אמר: וגם את
אחיך מטה לוי הקרב אתך וילוו עליך
לשאת את עון עבודתם (רא"ם).

וישרתוך - בשמירת השערים - הינו
ששירתך בעבודתם, ולא ששירתך
בעבודתך (ספרי).
ולמנות מהם גזברין - המקומים על

ותזהירו על כל זר הבא לגע - וראה
רש"י לעיל ג, ו: "ששמירת המקדש
עליו [=על אהרן] שלא יקרב זר, כמו
שנאמר אתה ובניך ובית אביר אתך
תשאו את עון המקדש, והלויים הללו
מסייעין אותו".

ואתה ובניך - הכהנים תשאו את
עון כהונתכם - שאינה מסורה
ללויים, ותזהירו הלויים השוננים
שלא יגעו אליהם בעבודתכם. -

כונת רש"י לומר ש"אתה ובניך"

פירושו: ואתם הכהנים. תורה ב

(ב) וגם את אחיך - בני גרשון ובני
מררי - כי קהת שהוא מבית אביו עם
גרשון ומררי בני לוי היו, ובניהם שהם
בני אחים של קהת נקראים אחים
(רא"ם). אף מזה שקראם "אחיך" של
אהרן, אף שהם היו בני דודים של
אביו, צריך לומר שפירוש "אחיך" כאן
הוא מלשון קרוביך.

וילוו - ויתחברו - "וילוו" מלשון
חיבור. וכמו "לית חן" (משלי ט, ט),
וברש"י (שם) "חיבור של חן". אבל ראה
רש"י חולין כד, ב ש"וילוו עליך" הוא

וַיֵּאָמֶר הָאֱלֹהִים אֶל־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לֵאמֹר
יִשְׂרָאֵל לָכֵן מִתְּנָה נְתַנִּים לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת
אֱהֵל מוֹעֵד:

(י) וַאֲנִי הִנֵּה לִקְחֹתִי אֶת־אֲחֵיכֶם הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לָכֵם מִתְּנָה נְתַנִּים לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת
אֱהֵל מוֹעֵד:

ה"י לָכֵם מִתְּנָה נְתַנִּים • יָכוֹל לַעֲבֹדְתֶכֶם שֶׁל הַדְּיוּט? תִּלְמוּד לומר: "לה", כִּמוֹ שֶׁמִּפְּרָשׁ לְמַעַלָּה, לְשֹׁמֵר
מִשְׁמֶרֶת גִּזְרֵינָא וְאַמְרָפְלִין.

וַאֲנִי וּבְנֵיךָ אֶתְּךָ תִּשְׁמְרוּ אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם לְכָל־
דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ וְלַמִּבֵּית לַפָּרֶכֶת וְעַבְדְּתֶם עֲבֹדַת מִתְּנָה
אֲתָן אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם וְהָזֶר הַקָּרֵב יוֹמֵת: פ

(י) וַאֲנִי וּבְנֵיךָ אֶתְּךָ תִּשְׁמְרוּ אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם לְכָל־
דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ וְלַמִּבֵּית לַפָּרֶכֶת וְעַבְדְּתֶם עֲבֹדַת מִתְּנָה
אֲתָן אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם וְהָזֶר הַקָּרֵב יוֹמֵת: פ
ה"י עֲבֹדַת מִתְּנָה • בְּמִתְּנָה נְתַתִּיהָ לָכֵם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם לו עמ' 233)

עֲבֹדַת מִתְּנָה אֲתָן אֶת כְּהֻנַּתְכֶם (יח, ז) גַּם דָּבָר שֶׁבָּא מִלְּמַעַלָּה בְּתוֹרַת מִתְּנָה - אֵין זֶה בְּאִפְסוֹ שֶׁהָאֲדָם הוּא רַק מִקְבֵּל
וְתוֹ לֹא מִיָּד, אֲלֵא גַם בְּזֶה דְּרוּשָׁה עֲבֹדָתוֹ ("עֲבֹדַת מִתְּנָה"). הַעֲבֹדָה הִיא - לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַדָּבָר בְּפָנִימִיּוֹת.

ח וּמִלֵּיל י"ז עִם אֶהֱרֹן וַאֲנִי הָאֱלֹהִים יְהִי בֵּית לָךְ
יְת מִשְׁרַת אֶפְרָשׁוֹתִי לְכָל קוֹדֶשִׁיךָ דְּכֻנִּי
יִשְׂרָאֵל לָךְ יִהְיֶהנָה לְרֹב וּלְבָנֶיךָ לְקִנָּם
עָלָם:

(ח) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן וַאֲנִי הִנֵּה נִתְּתִי לָךְ
אֶת־מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי לְכָל־קֹדֶשִׁי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לָךְ
נִתְּתִים לְמִשְׁחָה וּלְבָנֶיךָ לְחֻק־עוֹלָם:

ה"י וַאֲנִי הִנֵּה נִתְּתִי לָךְ • (ספרי) בְּשִׁמְחָה. לְשׁוֹן שִׁמְחָה הוּא זֶה, כִּמוֹ (שְׁמוֹת ד'): "הִנֵּה הוּא יוֹצֵא לְקִרְאָתְךָ וְרָאָךְ
וְשִׁמַּח בְּלִבּוֹ". מָשַׁל לְמַלְךְ שֶׁנֶּתֶן שְׂדֵה לְאוֹהֲבָיו, וְלֹא כֶּתֶב וְלֹא חֶתֶם וְלֹא הֶעֱלָה בְּעֶרְכָּאִין. כֵּא אֶחָד וְעֶרְעֵר
(עֲלִיו) עַל הַשְּׂדֵה, אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: כָּל מִי שִׁירְצָה יָבֹא וְעֶרְעֵר לְגִנְדָּךְ? הָרִינִי כוֹתֵב וְחוֹתֵם לָךְ וּמַעֲלָה
בְּעֶרְכָּאִין. אֵף כֵּאן, לְפִי שֶׁבָּא קִרַּח וְעֶרְעֵר כְּגִנְדָּה אֶהֱרֹן עַל הַכְּהֻנָּה, כֵּא הַכְּתוּב וְנִתֵּן לוֹ (חולין קלג) כ"ד מִתְּנוֹת

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

וּמִשְׁמַע מִלְּשׁוֹן רַשִׁי שְׁלֹא בְּכָל מְקוֹם
לְשׁוֹן "הִנֵּה" הוּא לְשׁוֹן שִׁמְחָה, אֲלֵא
בְּמְקוֹם שֶׁשִּׁיר לומר כֵּן (דברי דוד).

כִּמוֹ "הִנֵּה הוּא יוֹצֵא לְקִרְאָתְךָ וְרָאָךְ
וְשִׁמַּח בְּלִבּוֹ" - שְׁמוֹת ד', יד.

מָשַׁל לְמַלְךְ - בְּמִשְׁלָל זֶה מְבָאֵר מַדּוּעַ
נֶאֱמַר בְּלִשׁוֹן שִׁמְחָה, כִּי הַכְּתוּב
מְבַשְּׂרוֹ שְׁלֹא יִהְיֶה עוֹד עֶרְעֹר עַל
הַכְּהֻנָּה (נח).

שֶׁנֶּתֶן שְׂדֵה לְאוֹהֲבָיו, וְלֹא כֶּתֶב וְלֹא
חֶתֶם וְלֹא הֶעֱלָה בְּעֶרְכָּאִין, כֵּא אֶחָד
וְעֶרְעֵר עָלָיו עַל הַשְּׂדֵה, אָמַר לוֹ
הַמֶּלֶךְ: כָּל מִי שִׁירְצָה יָבֹא וְעֶרְעֵר
לְגִנְדָּךְ, הָרִינִי כוֹתֵב וְחוֹתֵם לָךְ
וּמַעֲלָה בְּעֶרְכָּאִין - מְקוֹם בֵּית וְעַד
דִּינָם קְבוּעִים (רש"י גיטין י, ב), לְקַנְמוֹ
בְּחִימָתָן (רש"י מו"ק יא, א).

אֵף כֵּאן, לְפִי שֶׁבָּא קִרַּח וְעֶרְעֵר כְּגִנְדָּה
אֶהֱרֹן עַל הַכְּהֻנָּה, כֵּא הַכְּתוּב וְנִתֵּן

נִתֵּן לומר אֵף לַעֲבֹדָה שְׁלֹא לְצוּרָה
הַקֹּדֶשׁ אֲלֵא "שֶׁל הַדְּיוּט" (משכיל לדוד).

תִּלְמוּד לומר: "לה" - שֶׁהֵם נְתוּנִים
לָכֵם רַק לַעֲבֹדָה שֶׁהִיא לה.

כִּמוֹ שֶׁמִּפְּרָשׁ לְמַעַלָּה לְשֹׁמֵר
מִשְׁמֶרֶת, גִּזְרֵינָא וְאַמְרָפְלִין. - פְּסוּקָה
וּבְרַשִׁי שֶׁם. תוֹרָה ז

(י) עֲבֹדַת מִתְּנָה - בְּמִתְּנָה - פִּירוּשׁ:
עֲבֹדָה שֶׁהִיא מִתְּנָה, וְלֹא עֲבֹדָה שֶׁל
מִתְּנָה (רא"ם). וְהַרְמַב"ן מִפְּרָשׁ אֶת דְּבָרֵי
רַשִׁי, שֶׁלֹּכֶן נִכְתָּב אַחֲרָיו "וְהָזֶר הַקָּרֵב
יוֹמֵת", לומר שֶׁהִיא לָכֵם מִתְּנָה גְּמוּרָה,
עַד כִּי הָזֶר הַקָּרֵב יִהְיֶה מְחֻיָּב מִיָּתָה.

נִתְּתִיהָ לָכֵם - שֶׁאֵף שֶׁנֶּאֱמַר "אֲתָן"
בְּלִשׁוֹן עֲתִיד, מִפְּרָשׁוֹ בְּלִשׁוֹן עֶבֶר
"נִתְּתִיהָ לָכֵם", שֶׁהִרִי כֶּבֶר נִתֵּן
לָהֶם. תוֹרָה ח

(ח) וַאֲנִי הִנֵּה נִתְּתִי לָךְ - בְּשִׁמְחָה.
לְשׁוֹן שִׁמְחָה הוּא זֶה - תִּיבֵת "הִנֵּה".

שֶׁבִּינן שֶׁתְּלוּנָה זוֹ הִיָּתָה קְשׁוּרָה עִם
מִחְלֻקַּת קִרַּח וְהַקְטָרֶת הַקְטָרֶת עַל
יְדֵי זְרִים, הִרִי גַם הַקֶּצֶף שִׁירָא הִיָּה
קְשׁוּר בְּכָף, שֶׁהִרִי כְּמֹה וְכְּמֹה תְּלוּנָה
הִיָּה שְׁלֹא יָצָא הַקֶּצֶף עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
(ע"פ הר"ם). וְרָאָה גַם רַשִׁי לַעֲלִיל א, ג:
"וְלֹא יִהְיֶה קֶצֶף - אִם תַּעֲשֶׂה כְּמַצּוֹתֵי
לֹא יִהְיֶה קֶצֶף, וְאִם לֹא שִׁירְכֶסוּ זְרִים
בְּעֲבֹדָתָם זוֹ, יִהְיֶה קֶצֶף, כִּמוֹ שֶׁמִּצִּינוּ
בְּמַעֲשֵׂה קִרַּח כִּי יָצָא הַקֶּצֶף וְגו'". וְעַל־
פִּי זֶה גַם מוֹכֵן מִה שֶׁבְּהַמְשָׁךְ לְמַחְלֻקַּת
קִרַּח וְהַמְּגַפָּה, בָּאִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּטַעֲנָה "הֵן גּוֹעֲנוּ .. כָּל הַקָּרֵב אֵל
מִשְׁכַּן ה' וְגו'", הִרִי שֶׁגַם הֵם הִבִּינוּ
שֶׁהַמְּגַפָּה הִיָּתָה קְשׁוּרָה לְכַנְסָהּ
לְמִקְדָּשׁ שְׁלֹא בְּרִשׁוֹת. תוֹרָה ו

(ו) לָכֵם מִתְּנָה נְתַנִּים - יָכוֹל
לַעֲבֹדְתֶכֶם שֶׁל הַדְּיוּט - כְּלומר "לָכֵם"
פִּירוּשׁוֹ "לַעֲבֹדְתֶכֶם", וְכִינן שֶׁכֵּן, הִיָּה

כִּהְנֶה בְּבֵרִית מִלַּח עוֹלָם, וּלְכָךְ נִסְמְכָה פֶּרֶשֶׁה זוֹ לְכֹאֵן. מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי • שְׁאֵתָה צְרִיף לְשִׁמְרֹן בְּטָהֳרָה. לְמִשְׁחָה • לְגִדְלָה (ספרי).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 219)

וְאֲנִי הִנֵּה נֹתֵתִי לָךְ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי (יח, ח) טענתו של קרח היתה: הכהנים מנתקים מהעולם ועסוקים רק בקדשה, ואלו כל העדה עוסקים עם ענייני העולם על מנת לעשות מהם פלים לאלקות. ואם כן, מדוע צריכים את השפעת הכהנים על ישראל? שגם הם יתעלו מהעולם. לפיכך נתנו מתנות כהנה לאחר מחלוקת קרח, כי הן מבטאות את הקשר שבין ישראל לכהנים: יהודי מפריש מרכושו הגשמי לפהו, ובזה מרומם רכוש זה.

(ט) זֶה יִהְיֶה לָּךְ מִקֹּדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים מִן־הָאֵשׁ כָּל־קָרְבָּנָם לְכָל־מִנְחָתָם וּלְכָל־חֲטָאתָם וּלְכָל־אֲשָׁמָם אֲשֶׁר יָשִׁיבוּ לִי קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים לָּךְ הוּא וּלְבִנְיָד:

ה"י מן־האש • לאחר הקטרת האשים. כל־קרבים • גזון זבחי שלמי צבור. מנחתם חטאתם ואשמים • כמשמעו. אשר ישיבו לי • זה גזל הגר.

(י) בְּקֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים תֹּאכְלֻנּוּ כָּל־זָכָר יֹאכֵל אֹתוֹ קֹדֶשׁ יִהְיֶה־לָּךְ:

ה"י בְּקֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים תֹּאכְלֻנּוּ וגו' • למד על קדשי קדשים, שאין נאכלין אלא בעזרה ולזכרי כהנה.

אשל אברהם - הרב אלאשול

הָאֲשִׁים - כאילו אמר: מאחר האש, כלומר לאחר שיוקטרו באש, שאין הכהנים זוכין בהם אלא אחר הקטרת האמורים, דמשלחן גבוה קא זכו. אבל אין לפרש מאותן הנקטרין באש, מפני שהכהנים אינם זוכים מהאמורים שבתוף האש, שפבר הוקצו לגבוה (רא"ם).

כָּל קָרְבָּנָם - גזון זבחי שלמי צבור - דהינו [שני] בבשי עצרת, שהם קדשי קדשים, לאכול בעזרה, אף שהם שלמים, שהרי נאכלים ליום ולילה (רש"י מנחות ב, א וחולין קלב, ב).

מִנְחָתָם חֲטָאתָם וְאֲשָׁמָם - כמשמעו - מנחה, קרבן חטאת וקרבן אשם.

אֲשֶׁר יָשִׁיבוּ לִי - זה גזל הגר - שמת ואין לו יורשים, שהגזל נותנו לפהו, וכתוב בו השבה (לעיל ה, ח): "האשם המושב לה לפהו", וברש"י שם שזוהו הקרן והחומש. תורה י

(י) בְּקֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים תֹּאכְלֻנּוּ וגו' - למד על קדשי קדשים שאין נאכלין אלא בעזרה - וזהו "בְּקֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים", שהוא נאכל במקום יותר מקודש מקום אכילת קדשים קלים (ג"א). ואף

נתתי לך, ומה שסמך הכתוב פרשה זו למחלוקת קרח, והו כדי לומר שהמתנות ניתנו לכהנים ב"ברית מלח עולם", ללא אפשרות לערער (הר"ב). וראה רש"י זכחים מד, ב: "חטאות ואשמות ושאר האמורים בפרשה בהדיא כתיב כל אחד ואחד במקומו, וסדרן לו הכתוב לאהרן כאן, מפני מחלוקתו של קרח שערער עליו על הכהונה, משל הדיוט אומר: לטובתו נשברה רגל פרתו".

מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי - שְׁאֵתָה צְרִיף לְשִׁמְרֹן בְּטָהֳרָה - ראה גם רש"י שבת יד, א: "התורה הזהירה על התרומה לשמרה בטהרה, דכתיב את משמרת תרומתי".

לְמִשְׁחָה - לְגִדְלָה - ולא לשון משיחה ממש (רא"ם). ומתרגמינן "לרבו", והינו לגדולה (רש"י ובהם צא, א). כל מתנות שנתתי לך בכהונתך נתתי לך לגדולה (רש"י חולין קלב, ב). וראה גם רש"י שמות כט, כט: "למשחה - להתגדל בהן". וברש"י ישעיה מד, א: "כל שם גדולה קרויה משיחה". תורה ט

(ט) מן האש - לאחר הקטרת

לו עשרים וארבע מתנות כהנה - והן, אשר במקדש: א) חטאת בהמה, ב) חטאת העוף, ג) אשם ודאי, ד) אשם תלווי, ה) זבחי שלמי צבור, ו) לוג שמן של מצורע, ז) שתי הלחם, ח) לחם הפנים, ט) שירי מנחות, י) מותר העומר. ארבע בירושלים: א) צבור בהמה, ב) צבורים, ג) המורם מתודה ואיל נזיר, ד) עורות קדשים. אשר בגבולות: א) תרומה, ב) תרומת מעשר, ג) חלה, ד) ראשית הגז, ה) מתנות (זרע לחיים וקריבה), ו) פדיון הבן, ז) פדיון פטר חמור, ח) שדה קרמים, ט) שדה אחוזה, י) גזל הגר (רא"ם ע"פ חולין קלב, ב).

"ב'ברית מלח עולם" - לקמן פסוק יט, וברש"י שם: "ברית ברית עם אהרן .. בברית הכרותה למלח שאינו מסריח לעולם".

וּלְכָךְ נִסְמְכָה פֶּרֶשֶׁה זוֹ לְכֹאֵן - כלומר, הצייווי על נתינת עשרים וארבע מתנות לאהרן לא נאמר לאחר מעשה קרח, אלא הם ניתנו לו כבר בעבר, כמו שנמנו בפרסיות כל אחת מהמתנות במקומן, ומה שכתוב "וְאֲנִי הִנֵּה נֹתֵתִי לָךְ", פירושו שפבר

(יא) וְזֶה־לְךָ תְּרוּמַת מִתְּנֶם לְכָל־תְּנוּפֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ נֹתִים וּלְבִנֶיךָ וּלְבִנְתֶיךָ אֶתֶּךָ לְחֻק־עוֹלָם כָּל־טָהוֹר בְּבִיתְךָ יֵאָכֵל אֹתוֹ:

כ"י - תְּרוּמַת מִתְּנֶם • המורם מן התודה ומהשְׁלָמִים ואיל גזיר. לְכָל תְּנוּפֹת • שְׁהָרִי אלו טעונין תְּנוּפָה. כָּל־טָהוֹר • (ספרי) ולא טמאים. דָּבָר אַחֵר: כָּל־טָהוֹר, לְרִבּוֹת אֶשְׁתוּ.

(יב) כָּל חֶלֶב יִצְהָר וְכָל־חֶלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן רֵאשִׁיתָם אֲשֶׁר־יִתְּנוּ לַיהוָה לְךָ נֹתִים: כ"י - רֵאשִׁיתָם • היא תְּרוּמָה גְדוֹלָה.

(יג) בְּבוֹרֵי כָּל־אֲשֶׁר בָּאֲרָצִים אֲשֶׁר־יָבִיאוּ לַיהוָה לְךָ יִהְיֶה כָּל־טָהוֹר בְּבִיתְךָ יֵאָכֵלוּ:

(יד) כָּל־חֶרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לְךָ יִהְיֶה:

(טו) כָּל־פֶּטֶר רֶחֶם לְכָל־בֶּשָׂר אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה בְּאֵדָם וּבִבְהֶמָה יִהְיֶה־לְךָ אֵדָה פָּדָה תִּפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם וְאֶת בְּכוֹר־הַבְּהֶמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה:

(טז) וּפְדוּיוֹ מִבֶּן־חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה בְּעֶרְפְּךָ כֶּסֶף חֲמִשָּׁה שֶׁקֶלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הוּא:

אשל אברהם - הרב אלאשילי

לְכָל תְּנוּפֹת - שְׁהָרִי אלו טעונין תְּנוּפָה - כלומר, הֶרָאָה על זה ש"תְּרוּמַת מִתְּנֶם" הם הַשְׁלָשָׁה הַנִּזְכָּרִים לַעֲלִיל, שְׁהָרִי כְּתִיב אַחֲרָיו "לְכָל תְּנוּפֹת", וְאֵלּוּ הַשְׁלָשָׁה הֵם הַטְּעוּנִין תְּנוּפָה, כְּמוֹ שֶׁהֵם מְבוֹאָרִים בְּמִקְוָם (רא"ם).
כָּל טָהוֹר - וְלֹא טְמֵאִים - כלומר, שֶׁאֵין זוֹ מִצְוַת־עֲשֵׂה לְטָהוֹרִים שֶׁיֵּאָכְלוּ אוֹתוֹ, אֶלָּא אֲזִיזָה לְטְמֵאִים שֶׁלֹּא יֵאָכְלוּ אוֹתוֹ, שֶׁמִּכָּלֵל הֵן אֶתְּהָ שׁוֹמֵעַ לָאו (רא"ם). אוֹ שֶׁכּוֹנֵת רִש"י לְבָאָר מִהוּ "כָּל טָהוֹר", שֶׁתִּיבַת "כָּל" כָּאֵן בָּאָה לוֹמַר "כָּל [אֲשֶׁר] טָהוֹר", לְמַעַט כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ טָהוֹר. וְכֵן מִשְׁמַע מִלְשׁוֹן "דָּבָר אַחֵר" שֶׁמִּבִּיא בְּהִמְשָׁךְ.
דָּבָר אַחֵר - מִהוּ "כָּל". אֵךְ בְּכִמְהָ כְּתִיב־יָד וּדְפוּסִים רֵאשׁוֹנִים לֹא

שֶׁכָּבֶד מְפוֹרָשׁ עֲנִין זֶה בּוֹיָקָא ו, ז: "בְּמִקְוָם קוֹדֶשׁ יֵאָכֵל", חוֹר וְנִכְתָּב כָּאֵן לְעִבּוּבָא, כְּאִילוּ אָמַר: בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים תֵּאָכְלוּ, וְלֹא חוּץ מִמֶּנּוּ, כִּי אֵת הָאִמּוֹר בּוֹיָקָא הִיָּה נִתֵּן לְפָרֶשׁ שֶׁהוּא לְמַצֹּה בְּלֶבֶד. וְהוּא מִה שֶׁכְּתִיב רִש"י כָּאֵן: "לִימֹד .. שֶׁאֵין נִאָּכְלִין אֶלָּא בְּעִזְרָה", וְלֹא "שֶׁהֵן נִאָּכְלִין בְּעִזְרָה" (רא"ם).

וּלְזִכְרֵי כְּהֻנָּה - גַּם עֲנִין זֶה נֶאֱמַר בְּסִפְר וִיָקָרָא שֵׁם, וְגַם כְּהֻנָּה נִתֵּן לוֹמַר שֶׁלֹּא נִכְתָּב כָּאֵן אֶלָּא לְעִבּוּבָא (רא"ם). תוֹרָה יֵא

(יא) תְּרוּמַת מִתְּנֶם - הַמּוֹרֵם מִן הַתְּנוּפָה - חֻזָּה וְשׁוֹק וְאֶרְבַּע חֲלוֹת (רא"ם). וִיקָרָא ו, יד.

וּמִהַשְׁלָמִים - חֻזָּה וְשׁוֹק (רא"ם). וּמֵאִיל גִּזִּיר - זְרוּעַ בְּשִׁלָּה, חֲלָה אַחַת וְרִקִּיק אֶחָד (רא"ם לַעֲלִיל ו, יט).

גוֹרְסִים "דָּבָר אַחֵר", כִּי לִדְעָתָם הַפִּירוּשׁ הֶרָאָשׁוֹן לֹא נִלְמַד מִתִּיבַת "כָּל".
"כָּל טָהוֹר", לְרִבּוֹת אֶשְׁתוּ - וְהוּא "כָּל טָהוֹר בְּבִיתְךָ", וְכִיתוּ זֶה אֶשְׁתוּ. וְהוּצָרָה לְרִבּוֹת אֶשְׁתוּ, מִפְּנֵי שֶׁבְּפִסְטוֹק מְפוֹרָשׁ רַק "וּלְבִנְתֶיךָ". וְרָאָה רִש"י מִנְחוֹת פֶּד, ב: "כָּל טָהוֹר בְּבִיתְךָ - מִשְׁמַע אֲפִילוּ נָשִׁים וְעַבְדִּים". וְכֵן הוּא בְּרִש"י לְקַמֵּן פִּסְטוֹק יח. וְרָאָה רִש"י וִיקָרָא כב, יא: "וְאֶשְׁת כְּהֵן אוֹכֵלַת בְּתִרְוּמָה מִן הַמִּקְרָא הַזֶּה [קִנְיָן בְּסָפוּ]. שֶׁאֵף הִיא קִנְיָן בְּסָפוּ, וְעוֹד לְמַד מִמִּקְרָא אַחֵר כָּל טָהוֹר בְּבִיתְךָ וְגו' בְּסִפְרִי". תוֹרָה יב
(יב) רֵאשִׁיתָם - הִיא תְּרוּמָה גְדוֹלָה - שֶׁנֶּאֱמַר בְּה' (דברים יח, ד): "רֵאשִׁית דִּגְגָךְ תִּירוֹשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ" (רא"ם). תוֹרָה יג

יז בָּרָם בּוֹכְרָא דְתוֹרָא אוּ בּוֹכְרָא דְאַמְרָא אוּ
בוֹכְרָא דְעֵזָא לֹא תִפְרוּק קוּדְשָׁא אֲנִין ית
דְמַהוּן תְּזוּרוּק עַל מַדְבַּחָא וְיִת תְּרַבְיָהוּן תַּסַּק
קִרְבּוֹ לְאַתְקַבְּלָא בְרַעְוָא קָדָם יי:

יח וּבִשְׁרָהוֹן יְהִי לָךְ כְּסֻדָּא דְאַרְמוּתָא
וּבִשְׁוֹקָא דִּימִינָא לָךְ יְהִי:

(יז) אַךְ בְּכוֹר־שׁוֹר אוֹי־בְכוֹר פֶּשֶׁב אוֹי־בְכוֹר עַז לֹא
תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת־דָּמָם תִּזְרֹק עַל־הַמִּזְבֵּחַ
וְאֶת־חֵלְבֵם תִּקְטִיר אִשָּׁה לְרִיחַ נִיחַח לַיהוָה:

(יח) וּבִשְׁרָם יִהְיֶה־לָּךְ כְּחֹזֶה הַתְּנוּפָה וּבִשְׁוֹק הַיָּמִין
לָךְ יִהְיֶה:

יט"י < כְּחֹזֶה הַתְּנוּפָה וּבִשְׁוֹק הַיָּמִין • (זכרים נז) שֶׁל שְׁלָמִים שְׁנֵאֲכָלִים לַכֹּהֲנִים לְנִשְׁיָהֶם וּלְבָנֵיהֶם וּלְעַבְדֵיהֶם
לְשָׁנֵי יָמִים וְלִילָה אֶחָד, אֵף הַבְּכוֹר נֶאֱכָל לְשָׁנֵי יָמִים וְלִילָה אֶחָד. לָךְ יִהְיֶה • (ספרי) בָּא רַבִּי עֲקִיבָא וְלָמַד:
הוֹסִיף לָךְ הַכֹּתוּב "הַיּוֹהָ" אַחֲרָת, שֶׁלֹּא תֹאמַר: כְּחֹזֶה וְשׁוֹק שֶׁל תוֹדָה, שְׂאִינוּ נֶאֱכָל אֲלָא לְיוֹם וְלִילָה.

(יט) כָּל תְּרוּמַת הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יָרִימוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
לַיהוָה נִתְּנִי לָךְ וּלְבָנֶיךָ וּלְבָנֶיךָ אֵתְךָ לְחֶק־עוֹלָם
בְּרִית מְלַח עוֹלָם הוּא לִפְנֵי יְהוָה לָךְ וּלְזֶרְעֶךָ אֵתְךָ:

יט"י < כָּל תְּרוּמַת הַקֹּדְשִׁים • מַחֲבֵתָה שֶׁל פֶּרֶשֶׁה זוֹ, כִּלְלָה בַּתְּחִלָּה וּכְלָלָה בְּסוּף וּפְרַט בְּאַמְצָע. בְּרִית מְלַח
עוֹלָם • כֶּרֶת בְּרִית עִם אֲהֶרֶן בְּדָבָר הַפְּרִיא וּמִתְקַיֵּם וּמִבְרִיא אֶת אַחֲרִים. בְּרִית מְלַח • כְּפָרִית הַכְּרוּתָה
לְמַלַּח, שְׂאִינוּ מְסַרִּיחַ לְעוֹלָם.

אשל אברהם - הרב אלאשוליי

ימים וְלִילָה אֶחָד". אֲבָל כִּבְרַנְתָּא
שְׁכָן הוּא דִּרְבּוֹ שֶׁל רִשִּׁי לְבָאָר
הַפְּסוּקִים בְּהִתְאַם לְמִשְׁמַעוּתָם בְּאוֹתוֹ
מְקוֹם, אֵף אִם מִפְּרֶשׁ בְּמִקוֹם אַחֵר
בְּאוּפֹן אַחֵר. תוֹרָה יט
(יט) כָּל תְּרוּמַת הַקֹּדְשִׁים - מַחֲבֵתָה
שֶׁל פֶּרֶשֶׁה זוֹ - רְאֵה רִשִּׁי לְעֵיל פְּסוּק
ח. וְרָאָה לְשׁוֹן סִפְרֵי פְּסָקָא קִיח בְּסוּפוֹ:
"יֵשׁ פְּרָשִׁיּוֹת שְׂכוּלָל בַּתְּחִלָּה וּפּוֹרֵט
בְּסוּף, פּוֹרֵט בַּתְּחִלָּה וְכוּלָל בְּסוּף, וְזוֹ
כוּלָלָה בַּתְּחִלָּה וְכוּלָלָה בְּסוּף וּפּוֹרֵט
בְּאַמְצָעוֹ".

כִּלְלָה בַּתְּחִלָּה וּכְלָלָה בְּסוּף וּפְרַט
בְּאַמְצָע - "לְכָל קוּדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָךְ
נִתּוּנִים לְמִשְׁחָה" (פסוק ח) - כָּלָל, וְיָוָה
יִהְיֶה לָךְ מִקֹּדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים מִן הָאֵשׁ"
(פסוק ט) - פְּרַט כָּל מִתְּנָה בְּפָנֵי עֲצֻמָּה,
"וְכָל תְּרוּמַת הַקֹּדְשִׁים" (פסוק יח) - חֲזוֹר
וְכָלָל (רש"י ב"ק ק, ב).

בְּרִית מְלַח עוֹלָם - כֶּרֶת בְּרִית עִם
אֲהֶרֶן - לְפִירוּשׁ זֶה תִּיבֵת "בְּרִית"
מוֹסַכָּת עַל הַתִּיבּוֹת "הִיא לִפְנֵי ה'" לָךְ
וּגוֹ", וְאִילוּ לְפִירוּשׁ שֶׁבְּדָבָר הַבָּא,
תִּיבֵת "בְּרִית" מוֹסַכָּת עַל "מְלַח",
וְנִמְצָא שֶׁהִיא נִדְרָשֶׁת לְשִׁנְיָהִם.
בְּדָבָר הַפְּרִיא וּמִתְקַיֵּם וּמִבְרִיא אֶת

נֶאֱכָל לְשָׁנֵי יָמִים בְּשְׁלָמִים (וְלֹא יוֹם
אֶחָד בַּתּוֹדָה)? מִפְּנֵי שֶׁכֹּתוּב "לָךְ יִהְיֶה"
וְכוּ'.
לָךְ יִהְיֶה - בָּא רַבִּי עֲקִיבָא וְלָמַד -
סִפְרֵי. וְכָחִים נז, א. כְּלוּמַר, רַבִּי עֲקִיבָא
בָּא לְבָאָר מְדוּעַ הַבְּכוֹר נֶאֱכָל לְשָׁנֵי
יָמִים וְלִילָה אֶחָד (דְּרָבִי).
הוֹסִיף לָךְ הַכֹּתוּב הַיּוֹהָ אַחֲרָת -
בְּסִיפִיָּה דִּקְרָא "לָךְ יִהְיֶה", דִּלְאָ
אִי־צִטְרִיךְ, דִּקְרָא כְּתִיב בְּרִישִׁיָּה "יִהְיֶה
לָךְ" (רש"י שם).

שֶׁלֹּא תֹאמַר: כְּחֹזֶה וְשׁוֹק שֶׁל תוֹדָה
שְׂאִינוּ נֶאֱכָל אֲלָא לְיוֹם וְלִילָה -
כְּלוּמַר, בְּאַמְתַּת לְחֹזֶה וְשׁוֹק שֶׁל תוֹדָה
אֲנִי צְרִיכִים לְהַקְשִׁי, דִּתְפַסֵּת מוֹעֵט
תְּפַסֵּת, אֲבָל מִזֶּה שְׂאִמֵּר הַכֹּתוּב שׁוֹב
בְּסוּפוֹ "לָךְ יִהְיֶה", הוֹסִיף לוֹ הַכֹּתוּב
הַיּוֹהָ אַחֲרָת כִּמּוֹ זֶה הַבָּאָה לוֹ בְּהִיקֶשׁ
(ע"פ רש"י זבחים שם), דִּמְשַׁמַּע הַיּוֹהָ אַחֲרָת
חֲזוֹן מִזֶּה (רש"י בכורות כח, רע"א), שְׂאִינוּ
מְקִישִׁין אוֹתוֹ עַל הַיּוֹם הָאֶחָד וְלִילָה,
וְיִהְיֶה שְׁנֵי יָמִים וְלִילָה אֶחָד (רא"ס). אֲבָל
רְאֵה רִשִּׁי דְּבָרִים טו, כ שְׁלוּמִד זֹאת
מִהַפְּסוּק "שְׁנָה בְּשְׁנָה", שֶׁ"אִם שְׁחָטוּ
בְּסוּף שְׁנָתוֹ, אוֹכְלוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם וְיוֹם
אֶחָד מִשְׁנָה אַחֲרָת, לְמוֹד שְׁנֵאֲכָל לְשָׁנֵי

(יח) כְּחֹזֶה הַתְּנוּפָה וּבִשְׁוֹק הַיָּמִין -
שֶׁל שְׁלָמִים - וְלֹא שֶׁל חֲטָאת
(שְׁנֵאֲכָלִים לְיוֹם וְלִילָה בְּלָבָד), מִפְּנֵי
שֶׁיֵּשׁ לְלִמּוּד קֹדְשִׁים קָלִים, שֶׁהוּא
הַבְּכוֹר, מִקֹּדְשִׁים קָלִים שֶׁהֵם הַשְּׁלָמִים,
וְלֹא נִלְמּוּד קֹדְשִׁים קָלִים מִקֹּדְשֵׁי
קֹדְשִׁים, שֶׁהוּא הַחֲטָאת (ספרי).
שְׁנֵאֲכָלִים לַכֹּהֲנִים - רְאֵה גַם רִשִּׁי
יְבֻמוֹת צט, ב: "דְּבְכוֹר תָּם אֵינוֹ נֶאֱכָל
אֲלָא לַכֹּהֲנִים, דְּכְתִיב בִּיהַ וּבִשְׁרָם יִהְיֶה
לָךְ כְּחֹזֶה הַתְּנוּפָה".

לְנִשְׁיָהֶם - כְּדִלְעִיל בְּרִשִּׁי פְּסוּק יא.
וּלְבָנֵיהֶם וּלְעַבְדֵיהֶם לְשָׁנֵי יָמִים
וְלִילָה אֶחָד, אֵף הַבְּכוֹר נֶאֱכָל לְשָׁנֵי
יָמִים וְלִילָה אֶחָד - פֶּתַח בְּשָׁנִים
(נֶאֱכָלִים לַכֹּהֲנִים וְכו') וְלְשָׁנֵי יָמִים)
וְסִימָן בְּאַחַד (שְׁנֵאֲכָל לְשָׁנֵי יָמִים), מִפְּנֵי
שֶׁהוּא עֵיקַר הַחִידוּשׁ, וְכִדְלִקְמוֹן בְּדָבָר
שֶׁלְאַחֲרֵי זֶה. וְכִ"תוֹרַת מִנְחָם" כְּתַב
שֶׁ"אֵף הַבְּכוֹר נֶאֱכָל כו'", אֵינוֹ סִימָן שֶׁל
הַקְּטַע הַקּוֹדֵם [כִּי בְּלֹא־הֶכִי מוֹבָן
מִדְּבָרָיו שֶׁהַבְּכוֹר נֶאֱכָל בְּשְׁלָמִים],
אֲלָא הוּא הַקְּדָמָה לְקַטַּע שֶׁלְאַחֲרֵי זֶה:
"לָךְ יִהְיֶה וְכו'" (וְלִכֵּן לֹא הוֹפִיר אֶת
הַפְּרֶט שֶׁל אֵף הַבְּכוֹר נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים
לְנִשְׁיָהֶם וְכו'), כְּלוּמַר לְמֹה אֵף הַבְּכוֹר

כַּוְאָמֵר יִי לֹא־הָרִן בְּאַרְצֵהוּן לֹא תַחֲסִין
וְחֶלֶק לֹא יִהְיֶה לָךְ בִּינִיהוּן מִתַּנּוּן דִּי יִהְיִית
לָךְ אֲנִין חֶלְקֶךָ וְאַחֲסִנְתָּךְ בְּגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן בְּאַרְצָם לֹא תִנָּחַל וְחֶלֶק
לֹא־יִהְיֶה לָךְ בְּתוֹכָם אֲנִי חֶלְקֶךָ וְנִחַלְתָּךְ בְּתוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל:

כַּוְאָמֵר יִי לֹא־יִהְיֶה לָךְ בְּתוֹכָם • (ספרי) אף בבבזה.

♦ שבת קודש ג' תמוז ♦

כא וְלִבְנֵי לֹוִי הָא יִהְיִית כָּל מַעֲשֵׂא
בְּיִשְׂרָאֵל לְאַחֲסָנָא חֶלֶף פְּלַחְנֵהוּן דִּי אֲנִין
פְּלַחֲנִין יֵת פְּלַחֲנִין מִשְׁפָּן זְמָנָא:

(כא) וְלִבְנֵי לֹוִי הִנֵּה נָתַתִּי כָּל־מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל לְנִחְלָה
חֶלֶף עֲבַדְתֶּם אֲשֶׁר־הֵם עֲבָדִים אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל
מוֹעֵד:

כב וְלֹא יִקְרִיבוּ עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפָּן
זְמָנָא לְקַבְּלָא חוּבָא לְמִמֶּת:

(כב) וְלֹא־יִקְרִיבוּ עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד
לְשֵׁאת חֲטָא לְמוֹת:

כג וְיִפְלַחוּן לֹוִאי אֲנִין יֵת פְּלַחֲנִין מִשְׁפָּן זְמָנָא
וְאֲנִין יִקְבְּלוּן חוּבֵיהוּן קָנָם עֲלֵם לְדִרְיֹוֹן
וּבְגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יַחֲסִינוּן אַחֲסָנָא:

(כג) וְעַבְדֵּי הַלֹּוִי הוּא אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְהֵם
יִשְׂאוּ עוֹנָם חֶקֶת עוֹלָם לְדִרְיֹוֹתֵיכֶם וּבְתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לֹא יִנָּחְלוּ נִחְלָה:

כַּוְאָמֵר יִי לֹוִיִּם יִשְׂאוּ עוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שְׁעֲלִיָּהֶם לְהַזְהִיר הַנָּרִים מִנִּשְׁת אֲלֵיהֶם.

כד אַרִי יֵת מַעֲשֵׂא דְבְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִּי יִפְרִישוּן
קָנָם יִי אֲפִרְשׁוּתָא יִהְיִית לֹוִאי לְאַחֲסָנָא
עַל כֵּן אֲמַרִית לְהוּן בְּגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא
יַחֲסִינוּן אַחֲסָנָא:

(כד) כִּי אֶת־מַעֲשֵׂר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִרְיֻמוּ לַיהוָה
תְּרוּמָה נָתַתִּי לִלְוִיִּם לְנִחְלָה עַל־כֵּן אֲמַרְתִּי לָהֶם
בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנָּחְלוּ נִחְלָה: פ

כַּוְאָמֵר יִי לֹוִיִּם יִשְׂאוּ עוֹנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל "תְּרוּמָה" עַד שִׁפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר.

כה וּמִלֵּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִיָּמָר:

(כה) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

אשל אברהם - הרב אלאשוי

"תְּרוּמָה" עַד שִׁפְרִישׁ מִמֶּנּוּ - הַלֹוִי,
כְּדִלְקָמֶן פְּסוּק כו.

תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר - לַכֹּהֲנִים. וְכֹנֶת
הַכְּתוּב לְהַשְׁמִיעֵנוּ גְדֻדוֹ שֶׁל אִיסוּר
מַעֲשֵׂר הַטְּבוּל לְתְּרוּמַת מַעֲשֵׂר, שֶׁהוּא
לֹא מִפְּנֵי הַחַיִּיב לְהַפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת
מַעֲשֵׂר, אֲלֵא שֶׁבְּמַעֲשֵׂר זֶה כְּבֵר מַעֲוָרָב
בְּחֶלֶק עֲשִׂירֵי שְׁבוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר,
וּפְעוּלַת הַלֹוִי אֵינָהּ אֲלֵא בִּירוּר
וְהַבְדָּלָה שֶׁל חֶלֶק הַתְּרוּמָה שֶׁבְּמַעֲשֵׂר
(תְּרִיב). תוֹרָה כה

הַחֶלֶק בְּאַרְצָךְ, כְּבֵר נֹאמֶר "בְּאַרְצָם לֹא
תִנָּחַל" (רא"ם). תוֹרָה כא
(כג) וְהֵם - הַלֹוִיִּם - הַנּוֹכְרִים בְּתַחֲלַת
הַעֲנִין בְּפִסּוּק כא "וְלִבְנֵי לֹוִי" (רא"ם), וְגַם
בְּתַחֲלַת הַפִּסּוּק בְּלִשׁוֹן יְחִיד "וְעַבְדֵּי
הַלֹוִי הוּא", וְהַפְּנִיָּה לְכָל אֶחָד מִהַלְוִיִּים.
"יִשְׂאוּ עוֹנָם" שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שְׁעֲלִיָּהֶם
לְהַזְהִיר הַנָּרִים מִנִּשְׁת אֲלֵיהֶם -
כְּדִלְעִיל בְּרִש"י פְּסוּק ב. תוֹרָה כד
(כד) אֲשֶׁר יִרְיֻמוּ לַה' תְּרוּמָה -
הַכְּתוּב קִרְאוּ - לְמַעֲשֵׂר.

אַחֲרֵי - רָאָה אִיּוֹב ו, ו: "וַיֹּאכֶל תֶּפֶל
מִבְּלֵי מֶלֶח". וּבִירוּשְׁלָמִי הוֹרִיִּית פֶּרֶק ג
הַלְכָה ה: "אִי אֶפְשָׁר לְעוֹלָם בְּלֹא
מֶלֶח".

בְּרִית מֶלֶח - בְּבְרִית הַכְּרוּתָה
לְמֶלֶח שְׂאִינוּ מִסְרִית לְעוֹלָם - וְרָאָה
רִש"י חוֹלִין קִלְג, ב: "כְּשֶׁם שְׁבְרִית מֶלֶח
אֵינָהּ שׁוֹבֶתָה, כִּךְ זֶה לֹא
תִשְׁבּוֹת". תוֹרָה כ

(כ) וְחֶלֶק לֹא יִהְיֶה לָךְ בְּתוֹכָם - אִף
בְּבִזָּה - הֵינּוּ בְּבִזָּת הָאָרֶץ, כִּי לְעִנְיָן

(כו) וְאֶל־הַלֹּיִם תִּדְבֹּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי־תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאֲתָם בְּנַחֲלַתְכֶם וְהִרְמַתֶם מִמֶּנּוּ תְרוּמַת יְהוָה מַעֲשֵׂר מִן־הַמַּעֲשֵׂר:

כּו וּלְלֹאֲי תַמְלִל וְתִימֵר לְהוֹן אַרִי תַסְבִּין מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יֵת מַעֲשֵׂרָא דִי יְהִבִּית לְכוֹן מִנְהוֹן בְּאַחְסָנְכוֹן וְתַפְרִשׁוֹן מִנְהָ אַפְרָשׁוּתָא קָדָם יִי מַעֲשֵׂרָא מִן מַעֲשֵׂרָא:

כז וְתַחֲשֹׁב לְכוֹן אַפְרָשׁוּתְכוֹן כְּעַבְדִּיָא מִן אֲדָרָא וּבְמִלְאָתָא מִן מַעֲצָרָתָא:

(כז) וְנַחֲשֹׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם בְּדִגְן מִן־הַגֶּרֶן וּבְמִלְאָה מִן־הַיָּקֵב:

כז וְנַחֲשֹׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם בְּדִגְן מִן־הַגֶּרֶן • תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שְׁלָכֶם אֲסוּרָה לְזָרִים וְלִטְמָאִין, וְחִיבִין עָלֶיהָ מִיתָה וְחֻמֶּשׁ בְּתִרּוּמָה גְדוּלָּה שְׁנִקְרָאת "רֹאשִׁית דִּגְן" מִן הַגֶּרֶן. וּבְמִלְאָה מִן־הַיָּקֵב • בְּתִרּוּמַת תִּירוּשׁ וְיִצְהָר הַנִּשְׁלָת מִן הַיָּקֵבִים. מִלְאָה • לְשׁוֹן בְּשׁוּל, תְּבוּאָה שְׁנַתְּמִלְאָת. יָקֵב • הוּא הַבּוֹר שֶׁלִּפְנֵי הַגֶּת, שֶׁחֵינן יוֹרֵד לְתוֹכוֹ. וְכָל לְשׁוֹן יָקֵב חֲפִירַת קֶרֶקַע הוּא, וְכֵן (זכריה יד): "יָקֵבִי הַמֶּלֶךְ הוּא יָם" – אוֹקֵנִינוֹס חֲפִירָה שֶׁחֲפָר מִלְכוֹ שֶׁל עוֹלָם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לח ענף 63)

וְנַחֲשֹׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם (יח, כז) מִכָּאן לְמַדּוּ חֲז"ל ש"ב מַחֲשָׁבָה בְּלִבְד תִּהְיֶה תְּרוּמָה". וְגַם לְדַעוֹת שְׂאִין תְּרוּמָה בְּמַחֲשָׁבָה, מוֹעֲלֵת הַמַּחֲשָׁבָה לְהַתִּיר אֶת הַטָּבֵל, דְּנוֹתָן עֵינָיו בְּצַד זֶה וְאוֹכַל בְּצַד זֶה (וְגַם זֶה נִלְמַד מ"וְנַחֲשֹׁב"). וּמִכָּאן הוֹרָאָה עַד כְּמָה יֵשׁ לִיצְהָר מִמַּחֲשָׁבָה רָעָה, כִּי נֹסֵף עַל חֹמֶר הַדָּבָר מַצִּיד עֲצָמוֹ, יֵשׁ בּוֹ נֶזֶק לְעוֹלָם שְׁמִסְבִּיב. וְכֵן – גְּדֵל הַנְּחִיצוֹת שֶׁל מַחֲשָׁבָה טוֹבָה, לְחֹשֶׁב טוֹב עַל הַזֹּלַת, כִּי גַם מַחֲשָׁבָה טוֹבָה מוֹעִילָה הַרְבֵּה.

(כח) כֵּן תִּרְיָמוּ גַם־אֲתֶם תְּרוּמַת יְהוָה מִכָּל־ מַעֲשֵׂרְתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת־תְּרוּמַת יְהוָה לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן:

כח כֵּן תַּפְרִשׁוֹן אַף אֲתוֹן אַפְרָשׁוּתָא קָדָם יִי מִכָּל מַעֲשֵׂרְתֵיכוֹן דִּי תַסְבִּין מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתַתְּנוֹן מִנְהָ יֵת אַפְרָשׁוּתָא קָדָם יִי לְאַהֲרֹן כְּהֵנָּה:

אשל אברהם - הרב אלאשולי

שְׁחֵינן יוֹרֵד לְתוֹכוֹ – רָאָה גַם רַש"י יוֹמָא עו, ב: "כָּל יָקֵב שְׁבַמְקָרָא הוּא הַבּוֹר שֶׁלִּפְנֵי הַגֶּת, וְשֵׁם אֵין הָעֲנָבִים נִתְּנִים אֵלָּא הֵינן". וְכָל לְשׁוֹן "יָקֵב" חֲפִירַת קֶרֶקַע הוּא – וְלָכֵן גַּם הַבּוֹר שֶׁל הַשֶּׁמֶן נִקְרָא יָקֵב (וְכִמּוֹ שְׁמֻצִּינוּ בִּיּוֹאֵל ב, כד: "וְהַשִּׁיקוּ הַיָּקֵבִים תִּירוּשׁ וְיִצְהָר"). וְלָכֵן "וּבְמִלְאָה מִן הַיָּקֵב", פִּירוּשׁוֹ "בְּתִרּוּמַת תִּירוּשׁ וְיִצְהָר". וְרָאָה גַם רַש"י יִשְׁעִיָה ה, ב: "כָּל יָקֵב שְׁבַמְקָרָא לְשׁוֹן בּוֹר הוּא". וּבְרַש"י סוֹכָה מט, א: "יָקֵב הוּא בּוֹר חֲפוּר".

וְכֵן "יָקֵבִי הַמֶּלֶךְ" – זְכַרְיָה יד, י. הוּא יָם אוֹקֵנִינוֹס חֲפִירָה שֶׁחֲפָר מִלְכוֹ שֶׁל עוֹלָם – בְּרַש"י זְכַרְיָה שֵׁם הַבֵּיא פִּירוּשׁ זֶה בְּשֵׁם מִדְרַשׁ אֲגָדָה. תוֹרָה כח

מַעֲשֵׂר לְתִרּוּמָה גְדוּלָּה". וְעַל־דִּרְגָּתָהּ הוּא בְּרַש"י מִנְחָוֹת נד, ב וּבְרַש"י בְּכוֹרוֹת נז, ב. וּבְמִלְאָה מִן הַיָּקֵב – בְּתִרּוּמַת תִּירוּשׁ וְיִצְהָר הַנִּשְׁלָת מִן הַיָּקֵבִים. "מִלְאָה", לְשׁוֹן בְּשׁוּל תְּבוּאָה שְׁנַתְּמִלְאָת – רָאָה גַם רַש"י שְׁמוֹת כב, כח: "מִלְאָתָּךְ – כִּשְׁתִּתְּמִלְאָ תְּבוּאָתְךָ לְהַתְּבַשֵּׁל". וְאַף שֶׁכָּאן מְדוּבָר בֵּינָן וְשֶׁמֶן, הוֹשָׁאֵל אֲצִלָּם שֵׁם זֶה מִן הַתְּבוּאָה (נִחֲלַת יַעֲקֹב). וּב"מִשְׁכִּיל לְדוֹד" כֹּתֵב שֶׁגַם בִּיקֵב שִׁיר לְשׁוֹן תְּבוּאָה, בְּדִלְקָנָן פֶּסוּק ל: "כְּתִבּוּאָת יָקֵב". וְרָאָה גַם רַש"י רֹאשׁ הַשָּׁנָה יב, ב: "דִּגְן וְתִירוּשׁ קְרוּיִין תְּבוּאָה, דְּכְתִיב בְּתִבּוּאָת גֶּרֶן וּכְתִבּוּאָת יָקֵב". "יָקֵב", הוּא הַבּוֹר שֶׁלִּפְנֵי הַגֶּת – שְׁבוּ דוֹרְכִים עֲנָבִים.

(כז) וְנַחֲשֹׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם בְּדִגְן מִן־הַגֶּרֶן – תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שְׁלָכֶם – שְׁעוֹה "תְּרוּמַתְכֶם". אֲסוּרָה לְזָרִים וְלִטְמָאִים, וְחִיבִין עָלֶיהָ מִיתָה – מִשְׁמַע הֵן הַטְּמָאִים וְהֵן הַזָּרִים שֶׁהוֹכִירִם לִפְנֵי כֵן. וְרָאָה רַש"י וַיִּקְרָא כב, ט גְּבִי הָאוֹכֵל תְּרוּמָה בְּטוּמְאָת הַגּוֹף שֶׁהוּא בְּמִיתָה בִּידֵי שְׁמִים, וּבְרַש"י שֵׁם פֶּסוּק טז: "וְהַשִּׁיאוּ אוֹתָם, אֵת עֲצָמָם יִטְעֲנוּ עוֹן בְּאֲכָלָם אֵת קֶדְשֵׁיהֶם, שֶׁהוֹבְדִלוּ לְשֵׁם תְּרוּמָה וְקִדְשׁוּ וְנֶאֱסְרוּ עֲלֵיהֶן", וְהִרִי קֶתֶם עוֹן אֲשֶׁמָּה הֵינּוּ מִיתָה בִּידֵי שְׁמִים (הר"ב). וְחֻמֶּשׁ, בְּתִרּוּמָה גְדוּלָּה, שְׁנִקְרָאת: רֹאשִׁית דִּגְן מִן־הַגֶּרֶן – רָאָה גַם רַש"י גִּישׁוֹן לֹא, א: "כְּדִגְן מִן הַגֶּרֶן, הֵינּוּ תְּרוּמָה גְדוּלָּה, רֹאשִׁית דִּגְן שִׁישְׂרָאֵל מִפְּרִישׁ מִגְרָנוֹ, וְהִקִּישׁ הַכְּתוּב תְּרוּמַת

כ"א פן תרימו גם אתם • כמו שישראל מרימים מגרנם ומיקביהם, תרימו גם אתם ממעשר שלכם, כי הוא נחלתכם.

(כט) מפל מתנתיכם תרימו את כל תרומת יהוה מפל חלבו את מקדשו ממנו:

כ"א מפל מתנתיכם תרימו את כל תרומת ה' • בתרומה גדולה הכתוב מדבר, שאם הקדים לוי את הכהן בפרי וקבל מעשרותיו קדם שיטל כהן תרומה גדולה מן הכרי, צריך להפריש הלוי מן המעשר תחלה אחד מחמשים לתרומה גדולה, ויחזור ויפריש תרומת מעשר.

(ל) ואמרת אלהם בהרימכם את חלבו ממנו ונחשב ללויים כתבואת גרן וכתבואת יקב:

כ"א בהרימכם את חלבו ממנו • לאחר שתרימו תרומת מעשר ממנו. ונחשב • המותר ללויים חלין גמורין. כתבואת גרן • לישראל, שלא תאמר: הואיל וקראו הכתוב "תרומה", שנאמר: "כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה". יכול יהא פלו אסור? תלמוד לומר "ונחשב ללויים כתבואת גרן". מה של ישראל חלין, אף של לוי חלין.

אשל אברהם - הרב אלעזר

המעשר ללוי (רש"י ביצה יג, ב). תורה ל (ל) בהרימכם את חלבו ממנו - לאחר שתרימו - זהו הפירוש "בהרימכם", בעת הרימכם, כלומר כשתרימו (גרא). והרא"ם כתב שפירושו: בעבור הרימכם, ולא בעת הרימכם, שבעת ההקמה עדין לא נעשה חולין. תרומת מעשר - זהו הפירוש "חלבו", החלק המובחר שבו, והינו תרומת מעשר, שמצוה לתת מן המובחר (באר מים חיים). וראה גם רש"י שמואל א טו, כא: "מיטב".

"ממנו", "ונחשב" המותר ללויים חלין גמורין, "כתבואת גרן" לישראל, שלא תאמר: הואיל וקראו הכתוב "תרומה", שנאמר - לעיל פסוק כד.

"כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה", יכול יהא פלו אסור, תלמוד לומר: "ונחשב ללויים כתבואת גרן", מה של ישראל חלין, אף של לוי חלין. - כלומר, שלא יהיה מותר לאכלו אלא במקום טהור, כמו תרומה (רא"ם בשם ספרי). או שהיה אסור להאכילו ללויים (גרא). תורה לא

תרומת ה' - ראה רש"י ברכות מז, ב: "כתיב בהאי קרא את כל תרומת ה', כל צד תרומה שבו חייבים להפריש ממנו". וכן ברש"י שבת קכו, ב: "את כל תרומת ה', כל, משמע כל צד תרומה שבו". וכן ברש"י ביצה יג, ב: "להכי כתיב כל, למימר דכל צד תרומה המוטלת בו, יתן". וברש"י עירובין לא, ב ופסחים לה, ב: "תרימו את כל תרומת ה' - אפילו תרומה גדולה". אכל ראה רש"י תמורה ה, ב: "תרומת ה', תרומה גדולה".

שאם הקדים לוי את הכהן בכרי - שצבר אותם, וזהו מירוחם, ונעשו דגן לענין להתחייב בתרומה גדולה, אבל אם הקדים הלוי ונטל מעשר מן השבלים לפני שנעשו כרי, פטור הלוי מנתינת תרומה גדולה לכהן, כמבואר בביצה יג, ב, ושם נתבאר.

וקבל מעשרותיו קדם שיטל כהן תרומה גדולה מן הכרי, צריך להפריש הלוי מן המעשר תחלה אחד מחמשים לתרומה גדולה - שזו מדה בינונית, ראה רש"י דברים יח, ד. ויחזור ויפריש תרומת מעשר - והישראל יפריש תרומה גדולה אחד מחמשים ממה שנשאר לו לאחר נתינת

(כח) פן תרימו גם אתם - כמו שישראל מרימים מגרנם ומיקביהם - תרומה גדולה (גרא), כמפורש בפסוק שלפני זה "כדגן מן הגרן וכמלאה מן היקב", ולפי זה הוא מחובר עם הפסוק שלפניו "פן תרימו גם אתם". ואף שלמעלה פירש שהוא דבוק עם המקרא שלפניו, "ונחשב לכם תרומתכם", אין זה תימה, כי יש הרבה מקראות שנדרשים לפניהם ולאחריהם (רא"ם).

"תרימו גם אתם" ממעשר שלכם, כי הוא נחלתכם - הוצרך להוסיף שהוא נחלתם, כדי לומר שזה הדמיון בין נתינת תרומה גדולה על ידי ישראל לנתינת תרומת מעשר על ידי הלוי, שכמו שישראל נותנים תרומה מנחלתם (מגרנם ומיקביהם), כך הלויים צריכים לתת תרומת מעשר מהמעשר שהם מקבלים מבני ישראל, כי זהו הנחלה שלכם (גרא). תורה כט (כט) מפל מתנתיכם תרימו את כל תרומת ה' - בתרומה גדולה הכתוב מדבר - הינו שפשט הכתוב מדבר בתרומה גדולה. אבל מפירוש רש"י בש"ס משמע שלומדים בן מ"פל

לא וְתִכְלֹן יָתֶהּ בְּכָל אֶתֶר אֶתֶּן וְאִנֹּשׁ
בְּתִכּוֹן אֲרִי אֶגְרָא הוּא לְכוֹן חֲלָף פִּלְחָנְכוֹן
בְּמִשְׁפַּן זִמְנָא :

(לא) וְאִכְלִיתֶם אוֹתוֹ בְּכָל־מָקוֹם אַתֶּם וּבִיתְכֶם כִּי־
שָׁכַר הוּא לָכֶם חֲלָף עֲבַדְתֶּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד:
רש"י בְּכָל־מָקוֹם • אֶפְלוּ בְּבֵית הַקְּבֵרוֹת.

לב וְלֹא תִקְלֹן עָלוּהִי חֹבֶקָא בְּאַפְרָשׁוֹתְכוֹן
יֵת שׁוּפְרָה מִנֶּה וְיֵת קוֹדֶשִׁיא דְּבִנֵּי יִשְׂרָאֵל
לֹא תִחְלֹן וְלֹא תְמוֹתוֹן: פ פ פ

(לב) וְלֹא־תִשְׂאוּ עָלֶיךָ חֲטָא בְּהִרְיַמְכֶם אֶת־חֶלְבֹּ
מִמֶּנּוּ וְאֶת־קֹדֶשִׁי בְּנִי־יִשְׂרָאֵל לֹא תִחְלְלוּ וְלֹא
תְמוֹתוּ:

רש"י וְלֹא־תִשְׂאוּ עָלֶיךָ חֲטָא וְגו' • (יבמות פט) הָא אִם לֹא תְרִימוּ, תִּשְׂאוּ חֲטָא. וְלֹא תְמוֹתוּ • (בכורות נו) הָא אִם
תִּחְלְלוּ, תְמוֹתוּ:

צ"ה פסוקים, דניאל סימן. חסלת פרשת קרח

הפטרה לפרשת קרח לשמו"ת ולקריאה בציבור נדפסה בעמוד ריח

אשל אברהם – הרב אלאשילי

תִּשְׂאוּ חֲטָא - כְּלוֹמֵר הַכְּתוּב לֹא בָּא
לְהַשְׁמִיעֵנוּ אֶלָּא דְּבַר זֶה שֶׁאִם לֹא
יְרִימוּ יִשְׂרָאֵל חֲטָא, כִּי דְּבָרֵי תוֹרָה
נִדְרָשִׁין מִכָּל לֹא - הֵן. וְכֵן הַכּוֹנֵה
בְּדְבָרֵי רִש"י שֶׁבְּדָבוֹר הֵבִא (רא"ם).
וְלֹא תְמוֹתוּ - הָא אִם תִּחְלְלוּ,
תְמוֹתוּ - שֶׁמִּכָּל לֹא אֶתֶּה שׁוֹמֵעַ הֵן.
וְרָאָה גַם רִש"י שְׁמוֹת כח, לה. שֶׁם ל,
כ. וַיִּקְרָא ח, לה.

(לב) וְלֹא תִשְׂאוּ עָלֶיךָ חֲטָא וְגו' -
הָא אִם לֹא תְרִימוּ - מִשְׁמַע שֶׁלֹּא
יְרִימוּ בְּכָל לֹא. אִךְ בְּסִפְרֵי מוֹכָא: "מִנִּין
אֶתֶּה אוֹמֵר שֶׁאִם הִפְרַשְׁתֶּם אוֹתוֹ שֶׁלֹּא
מִן הַמּוֹבָחָר שֶׁאַתֶּם בְּנִשְׂיאוֹת עֹזֵן?
תִּלְמוּד לומר וְלֹא תִשְׂאוּ עָלֶיךָ חֲטָא
וְגו'". וְכֵן הוּא בִּיבְמוֹת פט, ב וּבְרִש"י
שֶׁם: "הָא אִם לֹא תְרִימוּ מִן הַמּוֹבָחָר -
תִּשְׂאוּ חֲטָא".

(לא) בְּכָל מָקוֹם - אֶפְלוּ בְּבֵית
הַקְּבֵרוֹת - כִּינֵן שֶׁהוּא חוֹלִין גְּמוּרִים
(רא"ם).
כְּלוֹמֵר, מִזֶּה שֶׁאִמַּר "בְּכָל מָקוֹם", אֲנִי
לְמַדִּים שְׁנִיתֵן לְאֶכְלוּ אֶפִּילוּ בְּמָקוֹם
טָמֵא, וְלָכֵן כָּתַב "אֶפִּילוּ בְּבֵית
הַקְּבֵרוֹת". וְרָאָה גַם רִש"י דְּבָרִים יד,
כג: "נִתֵּן לָהֶם רְשׁוּת לְאֶכְלוּ בְּכָל
מָקוֹם". תוֹרָה לֵב

המשך ביאור למסכת נדרים ליום שני עמוד א

17 חבירו מתוך כעס. אמר ליה - שאל הרוצח לעולם, יאות עבדי -
18 האם עשיתי טוב, אמר ליה עולא, אין - כן, עשית טוב, והוסיף
19 עולא ואמר לו ופרע ליה בית השחיטה - גלה את מקום החתך
20 בצוארו, שימות מהר. לאחר מכן כי אתא לקמיה דרבי יוחנן -
21 כשבא עולא לפני ר' יוחנן, סיפר לו את מה שאירע בדרכו, ואמר
22 ליה - שאל עולא את ר' יוחנן, דלמא חס ושלום אחזיק ידי עובדי
23 עבירה - אולי חס ושלום נכשלתי במה שחזקתי את ידי הרוצח,
24 אמר ליה ר' יוחנן לעולא, אינך צריך לחשוש לכך, משום שנפשו
25 הצילה, שלולא זאת היה עלול להרוג אותך. וחשב ר' יוחנן
26 יוחנן על המעשה ששמע מעולא, ושאל, מנדי כתיב - מאחר
27 שכתוב ונתן ח' לך שם לב רגו', וזה בבל כתיב, שדוקא שם
28 בבבל, יהיה לך לב רגו' שיהיה אדם כועס כל כך, אבל ההוא בן
29 מחוזה שהיה בארץ ישראל, איך נתגבר כל כך כעסו עד שחרג את
30 חבירו. אמר ליה עולא, הווא שעתא - באותה שעה שהיתה
31 הרציחה

1 והעבר רעה מבשרד', ומזה הרעה שיעביר על ידי שיסיר מליבו
2 את הכעס, ואין רעה אלא גיהנם, שנאמר (משלי טו ד) 'כל פעל ה'
3 למענהו - כל מה שברא ה' הוא כדי שישתבח בזה, וגם רשע ליום
4 רעה' - וגם את הרשע ברא ה' למען שבחו, שכשיענש הרשע ביום
5 רעה בגיהנם משתבח שם ה', הרי שרעה הכוונה לגיהנם.
6 ולא עוד אלא שתחתונות - חולי שיש לאדם בנקביו שולפות בו
7 - בכועס, שנאמר בפסוק שמדבר על הגלות (דברים כח טו) 'ונתן ה'
8 לך שם לב רגו' וכליון עינים ודאבון נפש', ואיזהו דבר שמכילה את
9 העינים ודאבון את הנפש, הוי אומר אלו תחתונות, שהם גורמות
10 לכליון עינים משום שזו מחלה שנמשכת לאורך זמן והחולה
11 מצפה להתרפאות ממנה, ויש לו דאבון נפש שאינו מתרפא, וכל
12 זה נהיה על ידי לב רגו', שהוא הכעס.
13 הגמרא מביאה מעשה הקשור לפסוק שהובא לעיל:
14 עולא, במיקמיה לארעא דישראל - כשעלה מבבל לארץ ישראל,
15 אימלו ליה תרין בני חוזה כתיב - נתלו לו בדרכו שני יהודים
16 תושבי מחוזה, קם חד שחמיה לתבירה - קם אחד מהם ושחט את

שיעורי תהלים לשבוע פרשת קרח

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - כ"ז סיון מפרק קכ עד סוף פרק קלד	יום רביעי - ל' סיון פרק כ מפרק קמה עד סוף פרק קנ
יום שני - כ"ח סיון מפרק קלה עד סוף פרק קלט	יום חמישי - א' תמוז פרק כ מפרק א עד סוף פרק ט
יום שלישי - כ"ט סיון מפרק קמ עד סוף פרק קמד	יום שישי - ב' תמוז מפרק י עד סוף פרק יז
שבת קודש - ג' תמוז פרק כ מפרק יח עד סוף פרק כב	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרו שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון כ"ז סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 170, כי המעלה ומדרגה... עד עמ' פו, ומקור החיות.

45 אותיות הדבור שהאדם דובר. והדבור מביא לידי מעשה
46 הצדקה וחסד, כגון המלך שמצוה לעבדיו ליתן. – דבר של
47 טוב וחסד, הרי זה, שציווי המלך "פועל" שמחשבת המלך תבוא
48 על-ידי דיבורו במעשה בפועל, וגם כשהאדם עושה פעמיו
49 איזה דבר – את מה שהוא

חושב לעשות – שבמקרה

50 זה אין זה צריך לכאורה

51 לעבור דרך הדיבור, אלא

52 ממחשבה מיד למעשה;

53 הוא חושב לעשות מעשה

54 והוא עושה אותו, מוסבר

55 מיד להלן, שגם במקרה

56 כזה, כדי שהכוח והחיות

57 יבואו ממחשבה למעשה,

58 מן ההכרח שהם יעברו

59 השתלשלות וירידה כזו

60 בדוגמת הירידה שישנה

61 בדיבור, כשהוא מדבר

62 ומצווה לזולת לתת, הרי

63 כן הנפש וחיותה

64 המתלבש בעשיה זו, –

65 בעשיית הדבר, הוא כאן

66 ממש לגבי כן הנפש

67 וחיותה המתלבש בדבור

68 האדם, וכערך ומשל

69 הגוף לנשמה, – כשם

70 שאין שום השתוות בין

71 הגוף לנשמה, כך לא שייך

72 להשוות את הכוח והחיות

73 של הנפש המתלבשים

74 במעשה, לגבי הכוח

75 והחיות המתבטאים

76 בדיבור, וכשהכוח וחיות

77 הנפש ירדו עד לעשיית הדבר במעשה, עבר כבר הכוח צמצום

78 גדול בהרבה מאשר הכוח שבדיבור; וכן ערך אותיות הדבור

79 לאותיות המחשבה, – אותיות הדיבור לגבי אותיות המחשבה,

80 אין להן ערך כלל, כשם שאין שום ערך לאותיות הדיבור לגבי

81 אותיות המחשבה, וכן ערך אותיות המחשבה למחות המדה

82 המלבשת בה ומחיה אותה, – כאמור לעיל, שהמדה היא

83 החיות של המחשבה שהוא חושב, כך שאין למחשבה שום ערך

84 כלל לגבי המדה, וכן ערך מהות וחיות המדה לגבי החכמה

85 וכינה ודעת, שכללותן הוא השכל שממנו נמשכה מדה זו

86 – הרי, שבכל סדר ירדת המדרגות מלמעלה למטה, אין

87 למדרגה התחתונה שום ערך כלל לגבי המדרגה שמעליה;

1 כי המעלה ומדרגה הראשונה אצל הנבראים היא החכמה,

2 שלכן נקראת – החכמה, "ראשית", – "ראשית חכמה"⁶, ועל

3 "בראשית (ברא אלקים) אומר תרגום יונתן: "בחכמתא" –

4 משמעות המלה "ראשית" היא לא רק ראשונה, אלא – הנעלית

5 ביותר והמקור של כל

6 השאר, ובגלל כך נקראת

7 חכמה "ראשית", כי

8 באמת היא – חכמה,

9 ראשית ומקור כל

10 החיות הנבראים, כי

11 מהחכמה נמשכות בינה

12 ודעת, ומתן – (מחכמה)

13 בינה ודעת, נמשכות כל

14 המדות שפנפש

15 המושגות, כמו אהבה

16 וחסד ורחמים וכיוצא

17 בהן, – כל המדות באות

18 מהשכל – חכמה, בינה

19 ודעת. ונקראה – כפי

20 שרואים, פחוש, שהקטן

21 שאין בו דעת הוא

22 ככעס תמיד ואכזרי, וגם

23 אהבתו היא לדברים

24 קטנים שאין ראוי

25 לאהבם, וכל כך למה?

26 מפני שאין בו דעת

27 לאהב דברים הראויים

28 לאהבם, שהאהבה כפי

29 הדעת. – כשיש לאדם

30 יותר דעת, מתבטאת גם

31 אהבתו לדברים יקרי ערך

32 יותר; ואם דעתו פחותה,

33 גם אהבתו היא לדברים

34 פחותי ערך. כלומר, המדות תלויות בשכל, בדעת – מפני שהן

35 נמשכות משכל ודעת. ומהמדות שפנפש נמשכות בה תבות

36 ואותיות המחשבה, – מן המדות נוצרות בנפש האותיות

37 והמלים של המחשבה, שהנפש מחשבת בדבר שאוהבת, או

38 איך לפעול החסד ורחמים, וכן בשאר מדות. – שמהן באות

39 האותיות שבמחשבה, ומחשבתו של אדם קשורה במדות. ובכל

40 מחשבה שפעולם – מלבשת בה איזו מדה המביאה לחשב

41 מחשבה זו, ומדה זו היא חיותה של מחשבה זו. – המדה

42 שהביאה את המחשבה הזו היא המחיה אותה, ומאותיות

43 המחשבה – שהאדם חושב, נמשכות אותיות הדבור, –

44 שהאדם מדבר, והן – האותיות שבמחשבה, חיותן ממש. – של

- 1 למדות אין שום ערך לגבי שכל, למחשבה אין שום ערך לגבי
2 המדה, וכך לדיבור לגבי
3 המחשבה, ולמעשה לגבי
4 דיבור. וְכָל זֶה – הוא,
5 בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם וְנֶפֶשׁ כָּל
6 הַבְּרִיאִים שֶׁבְּכָל
- 7 הָעוֹלָמוֹת עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, שֶׁבְּכָל הַחֲכָמָה הִיא רִאשִׁית
8 וּמִקּוֹר הַחַיּוֹת: – ואילו
9 חֲקִיָּה – יסביר רבנו הזקן
10 בפרק הבא – הוא כל כך
11 נעלה מחכמה, שהיא
12 לגבי כעשיה ממשי.

שער היחוד והאמונה

הברואים שבכל העולמות עליונים ותחתונים שכולם
החכמה היא ראשית ומקור החיות:

יום שני כ"ח סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פו, פרק ט אבל לגבי... עד עמ' פו, אין קץ.

- 13 פֶּרֶק ט. אֲבָל לִגְבִי הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מִדְּרַגַּת הַחֲכָמָה,
14 שֶׁהִיא תַּחֲלַת מַחֲשַׁבָּה וְרִאשִׁיתָהּ, – ומקורה, הִיא סוֹף
15 מַעֲשֵׂה אֲצִלּוֹ, דִּהְיִינוּ שֶׁנַּחֲשַׁבְתָּ כֹּאֲלוֹ הִיא בְּחִינַת וּמִדְּרַגַּת
16 עֲשִׂיָּה לִגְבִי הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, בְּדַבְּתִיב: – כמו שכתוב:
17 "כֹּלם בְּחֲכָמָה עֲשִׂיתָ". –

שער היחוד והאמונה

פרק ט אבל לגבי הקדוש ברוך הוא מדרגת
החכמה שהיא תחלת מחשבה

- 18 שלכאורה, היה מתאים
19 להשתמש לגבי חכמה,
20 במלה "השכלת" (כולם)
21 בחכמה השכלת) או
22 בלשון אחרת של שכל –
23 מדוע אומר הפסוק
24 "עשית" כשמדובר אודות
25 חכמה? – אלא הכונה
26 היא, שחכמה היא כעשיה
27 לגבי הקב"ה, וְהִינוּ לוֹמַר,
28 שֶׁבְּעֶרְךָ הַחַיּוֹת שֶׁבְּעֲשִׂיָּה
29 גּוֹפְּנִית וְנִשְׁמִית לְעֶרְךָ
30 חַיּוֹת הַחֲכָמָה, שֶׁהִיא –
31 החכמה, רִאשִׁית וּמִקּוֹר
32 הַחַיּוֹת כֹּאֲדָם וְכָל
33 הַבְּרִיאִים גִּשְׁמִיִּים, –
34 שלגבי חכמה, מקור
35 החיות ותחילתה, אין שום
36 ערך כלל לחיות של
37 עשיה, שהיא החיות
38 הנמוכה ביותר, שֶׁהִיא –
39 החיות של עשיה, היא
40 כֹּאֲלֵינוּ לִגְבִי חַיּוֹת
- 41 שֶׁבְּאֻתִּיּוֹת הַדְּבֹר, שֶׁהוּא – החיות של אותיות הדיבור, היא
42 כֹּאֲלֵינוּ לִגְבִי חַיּוֹת שֶׁבְּאֻתִּיּוֹת הַמַּחֲשַׁבָּה, שֶׁהוּא – החיות
43 שמאותיות המחשבה, היא כֹּאֲלֵינוּ לִגְבִי חַיּוֹת וּמַעֲלַת הַמִּדּוֹת
44 שֶׁמִּהֵן נִמְשָׁכָה מַחֲשַׁבָּה זו – כפי שהוסבר לעיל, שכל
45 האותיות שבמחשבה באות מאיזו מדה שהיא הגורמת שהנפש
46 תהרהר באותיות מחשבה אלו. הרי ברור הדבר, שהחיות של

- 47 אותיות המחשבה, היא כאפס לגבי החיות של המדות, שממנה
48 באות אותיות מחשבה אלו, שֶׁהוּא – החיות של המדות, היא
49 כֹּאֲלֵינוּ לִגְבִי חַיּוֹת וּמַעֲלַת הַמִּדּוֹת הַחֲכָמָה בִּינָה וְדַעַת
50 מִקּוֹר הַמִּדּוֹת – הרי, שמעשיה עד לעליונות החכמה, ישנן
51 חמש מדרגות, שכל אחת
52 מהן היא כאין לגבי
53 המדרגה שלמעלה ממנה
54 – הרי על-אחת-כמה
55 וכמה שמהתחתון ביותר
56 (עשיה) לגבי העליון
57 ביותר (חכמה), וכערך
58 שבין עשיה לגבי חכמה –
59 כֵּן מִמֶּשׁ עֶרְךָ מִדְּרַגַּת
60 וּמַעֲלַת הַחֲכָמָה, שֶׁהִיא
61 רִאשִׁית וּמִקּוֹר הַחַיּוֹת
62 שֶׁבְּכָל הָעוֹלָמוֹת, – שכן,
63 כאן מדובר אודות ספירת
64 החכמה של עולם
65 האצילות, שהיא המקור
66 לעולם האצילות, שהוא
67 העולם העליון ביותר,
68 וממילא מקור שאר
69 העולמות שלמטה מעולם
70 האצילות – לחכמה זו אין
71 כל ערך, לִגְבִי הַקְדוֹשׁ-
72 בְּרוּךְ-הוּא כִּכְבוֹדוֹ
73 וּבְעֲצָמוֹ, הַמְרוֹמָם
74 וְהַמְתַּנְשֵׁא רַבּוֹא רַבָּבוֹת
75 מִדְּרַגּוֹת רוֹמָמוֹת, יוֹתֵר מִרוֹמָמוֹת מִדְּרַגַּת הַחֲכָמָה עַל
76 בְּחִינַת חַיּוֹת שֶׁבְּעֲשִׂיָּה, שֶׁהִיא – רוממות החכמה לגבי עשיה,
77 היא רוממות – של, חֲמֵשׁ מִדְּרַגּוֹת לְבַד, שֶׁהֵן מִדְּרַגּוֹת
78 בְּחִינַת עֲשִׂיָּה וְדְבֹר וּמַחֲשַׁבָּה וּמִדּוֹת וְשִׁכְלָא. אֲבָל הַקְדוֹשׁ-
79 בְּרוּךְ-הוּא רָם וּמִתְנַשֵּׂא מִמִּדְּרַגַּת הַחֲכָמָה רַבָּבוֹת מִדְּרַגּוֹת
80 כֹּאֲלוֹ עַד אֵין קֵץ.

יום שלישי כ"ט סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פו, רק מפני שאין... עד עמ' פז, ידוע למשכילים.

47 הַתַּפְסֻת בְּיָדֵינוּ, – דבר גשמי, הנעשה ונלקח בידים, מתאים
48 לומר עליו, שיכולים למשוש בידים, ואילו ענין של שכל,
49 ה"מתקבל" בשכל בלבד, לא מתאים כלל לומר שהחכמה היא
50 כליכך עמוקה, שאי אפשר למשוש אותה בידים. וְכֵן מִשֵּׁי

51 נִחְשָׁב לְנִפְי הַקְדוּשָׁה

52 בְּרוּךְ־הוא מְדַרְגֵת

53 הַשֶּׁכֶל וְהַחֲשֹׁנָה בְּעִשְׂיָה

54 גִּשְׁמִית מִשֵּׁי, וְאִפְלוּ

55 הַשְּׁנֵת שְׂכָלִים – נמצאים

56 בעלי הבנה גדולה,

57 שְׂבַעֲלָמוֹת עֲלִיוֹנִים,

58 וְאִפְלוּ מְדַרְגֵת חֲכָמָה

59 עֲלֵיָה – החכמה

60 העליונה, שבעולם

61 האצילות, הַמְּחִיָּה אֵת

62 בָּלָם, – כל הנבראים וכל

63 עניני שכל, בְּדַכְתִּיב: –

64 כמו שכתוב: "בָּלָם"

65 בְּחֲכָמָה עֲשִׂיתָ". –

66 שהתהוות כל הנבראים

67 וחיותם היא מ"חכמה",

68 היינו חכמה דאצילות, אף־

69 על־פִּיכּן נחשבת גם

70 חכמה עילאה (עליונה)

71 שבאצילות כעשיה לגבי

72 הקב"ה, כי הקב"ה הוא בלי

73 ערך למעלה מחכמה

74 שבאצילות – ממילא לא

75 מתאים כלל לומר, שאי־

76 אפשר להבינו בחכמה

77 ושכל, כיוון שענין החכמה

78 והשכל אינו ה"חוש" כלל

79 שעל־ידו אפשר להשיג,

80 כי הוא למעלה לגמרי

81 מכך. וְכֵן שֶׁהַקְדוּשָׁה

82 בְּרוּךְ־הוא נִקְרָא "חָכֵם"

83 בְּכַתוּב, – הרי שכן מייחסים לו ענין החכמה, וְגַם חֲכָמִינוּ

84 זְכוּרֵנוּם לְבָרְכָהּ בְּנוּ לוֹ מְדַרְגֵת וּמַעֲלָת הַחֲכָמָה, – שהוא

85 יתברך חכם, הֵינּוּ מְשֻׁם שֶׁהוּא מְקוֹר הַחֲכָמָה, שֶׁמִּמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ

86 נִמְשָׁךְ וְנִאֲצָל – לגבי נבראים נאמר הלשון "נברא", דבר שנוצר,

87 ולגבי מדריגה שמעולם האצילות, הלשון הוא "נאצל", שנאצל

88 ונפרש ממנו יתברך מדריגה זו ונאצל זה, מִחוּת מְדַרְגֵת חֲכָמָה

89 עֲלֵיָה – עליונה, שְׂבַעֲלָם הָאֲצִילוֹת. וְכֵן – מה שקוראים

90 לקביה בשם: "רחום" ו"חסיד", – למרות שהוא למעלה לגמרי

91 ממדות רחמים וחסד, הרי זה מפני על שם שֶׁהוּא מְקוֹר הָרַחֲמִים

92 וְהַחֲסִידִים. וְכֵן שֶׁאֵר הַמְּדוּת, – שמה שמצינים את הקב"ה

1 רַק – אם כך הדבר, מדוע אנו אומרים רק שחכמה לגבי הקב"ה

2 היא כמו עשיה לגבי חכמה, הרי ה"עצם" הוא למעלה מעלה

3 בהרבה מאשר עשיה לגבי חכמה? – הרי זה מִפְּנֵי שֶׁאֵין

4 בְּנִבְרָאִים בְּחֵלְשֵׁי רַק הַחֲשִׁתִּלְשָׁלוֹת מְדַרְגֵת חֲכָמָה,

5 שֶׁהֵיא רִאשִׁיתָם, – איך

6 שהיא יורדת לְמְדַרְגֵת

7 עֲשִׂיָה הַשֶּׁפְּלָה, לְכַךְ אֵינוּ

8 אֹמְרִים שֶׁלְנִפְי הַקְדוּשָׁה

9 בְּרוּךְ־הוא נִחְשָׁב

10 מְדַרְגֵת הַחֲכָמָה

11 בְּמְדַרְגֵת עֲשִׂיָה מִשֵּׁי, –

12 שמחכמה עד עשיה

13 בנבראים היא הירידה

14 הגדולה ביותר של

15 ממדריגות שבאפשרותם

16 להשיג, דְּהֵינּוּ לֹמֵר –

17 כלומר, שֶׁהוּא – יתברך,

18 רַם וְנִשָּׂא וְנִעְלָה עֲלָיו

19 רַם מְאֹד מְאֹד מְדַרְגֵת

20 הַחֲכָמָה. וְלֹא שִׁיךְ בָּלָל

21 לִיָּחַם אֲצִלוֹ שׁוּם עֲנִין

22 מִתְּנִיָּחַם לְחֲכָמָה, אִפְלוּ

23 – לא בְּדֶרֶךְ מַעֲלָה וְעֲלָיו

24 רַב, – אפילו התייחסות

25 לחכמה כדי לציין איך

26 הוא ברוך־הוא למעלה

27 מחכמה – גם זה אינו

28 מתאים, בְּגוֹן לֹמֵר עֲלָיו

29 – על הקב"ה, שֶׁאֵין אִפְשָׁר

30 לְשׁוּם נִבְרָא עֲלִיוֹנִים

31 וְתַחְתּוֹנִים לְהַשִּׁיג

32 חֲכָמָתוֹ אוֹ מְחוּתוֹ, –

33 כאן הרי משתמשים בענין

34 ההבנה באופן של שלילה

35 ועליונות, שאי־אפשר

36 להבין את הקב"ה – ובכל

37 זאת לא שייך לומר כך אודות הקב"ה, בִּי עֲנִין הַחֲשִׁנָה מִתְּנִיָּחַם

38 וְנִפְל – רק על דבר חֲכָמָה וְשֶׁכֶל, לֹמֵר שֶׁאִפְשָׁר לְהַשִּׁיגוֹ,

39 אוֹ אֵי אִפְשָׁר לְהַשִּׁיגוֹ מִפְּנֵי עִמָּק הַמִּשְׁנָה; אֲכֵל הַקְדוּשָׁה

40 בְּרוּךְ־הוא שֶׁהוּא לְמַעֲלָה מִן הַשֶּׁכֶל וְתַחְכָּמָה – לא שִׁיךְ

41 בָּלָל לֹמֵר בּוֹ שֶׁאֵין אִפְשָׁר לְהַשִּׁיגוֹ מִפְּנֵי עִמָּק הַמִּשְׁנָה, –

42 וזאת מפני בִּי – הקב"ה, אֵינוּ בְּכַחֲשֵׁי הַשְּׁנָה בָּלָל, וְהָאוֹמֵר

43 עֲלָיו – על הקב"ה, שֶׁאֵין אִפְשָׁר לְהַשִּׁיגוֹ – הוא כְּאוֹמֵר עַל

44 אִיזוֹ חֲכָמָה רַמָּה וְעִמָּקָה, שֶׁאֵין אִפְשָׁר לְמַשְׁשָׁה בְּיָדִים מִפְּנֵי

45 עִמָּק הַמִּשְׁנָה, שֶׁכֶּל הַשּׁוּמַע – דברים אלה, יִצְחָק לוֹ, לְפִי

46 שְׁחוּשׁ הַמַּשּׁוּשׁ אֵינוּ מִתְּנִיָּחַם וְנִפְל אֵלָּא עַל עֲשִׂיָה גִּשְׁמִית

- 1 במדות האחרות, הרי זה מפני שהוא מקור למדות אלו, שְׂכָלָן – החכמה והמדות, הן דבר אחד אתו יתברך, אִיךְ – נמשך ונאצל
2 כל המדות, נִמְשָׁכוּ – ענין החכמה והמדות
3 וְנֶאֱצְלוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. מ"אין סוף" שלמעלה
4 וְדֶרֶךְ וְעֵינֵן הַחֲמִשָּׁה ודרך וענין המשכה והאצילות איך ומה ידוע
5 וְהָאֲצִילוֹת, – כיצד 2 למשכילים
6 נמשכו ונאצלו חכמה
7 ומדות מהקב"ה, שהוא
8 למעלה לגמרי מחכמה ומדות, ואף גם אחרי שנמשך ענין

שער היחוד והאמונה

ודרך וענין המשכה והאצילות איך ומה ידוע למשכילים

יום רביעי ל' סיון
מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פז, הגה"ה (סוד הצמצום... עד עמ' פז, מן השכל.

- 17 (הגהה: – ב"הגהה" זו מוסבר בקיצור ענין הצמצומים שהיו
18 נדרשים כדי שמאור איך-סוף, יאצל ענין של חכמה ומדות: סוד
19 הַצְמָצוּם בְּאֹרֶן אֵיין-סוף בְּרוּךְ-הוא, – שלפני הצמצום האיר
20 האור הבל-גבול, והצמצום פעל שיתגלה כוח הגבול שבאור
21 איך-סוף, וְצִמְצוּם "אָדָם
22 קְדֻמוֹן", – היינו המחשבה
23 הראשונה הכוללת כל
24 סדר ההשתלשלות –
25 נעשה כבר כאן ענין של
26 מחשבה, אבל מחשבה כזו
27 הכוללת כל סדר
28 ההשתלשלות, וְסוּד –
29 הצמצום של הַדִּיקָנָא, –
30 זקן ושערות, שהם ענין של
31 צמצומים: כשם שבשערה
32 החיות מצומצמת ביותר,
33 עד שגם כשחותכים את
34 השערה אין האדם חש
35 בכאב, כך מהווה "סוד
36 הדיקנא" אופן נוסף
37 בצמצומים³, שְׁסוּד כָּל
38 הַצְמָצוּמִים – הוא,
39 לְצִמְצוּם הָאֹרֶן – כדי
40 שיוכל, שִׁיתְלַבֵּשׁ בְּבְחִינֹת בָּלִים דְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת. – שבעולם
41 האצילות. "כלים" הם ענין של חכמה וחסד, ואילו "אור" הוא
42 פשוט, בלי ציור של חכמה וחסד; הנה בשעה שהוא מצמצם את
43 עצמו ונעשה ענין של כלים, של חכמה וחסד, בהם מתלבש
44 ומתייחס האור, אז מתהווה ענין החכמה והחסד ובאופן שהם
45 דבר אחד אתו יתברך. וְהֵנָּה, אַחֵר שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ אֹרֶן אֵיין-סוף
46 בְּבְחִינֹת בָּלִים דְּחֻכְמָה-בִּינָה-דַּעַת, אִי שִׁיךְ לֹמֵר מַה שֶּׁנִּתְבַּר
47 תְּרַמְכֵּם: – שהדעת והידיעה שלמעלה הן באופן ש"הוא
48 תִּיֵּדַע, וְהוּא תִּיֵּדַע, – הכל זה "הוא", הוא
49 יתברך, וּבִידֵיעַת עֲצָמוֹ וְכוּ", – יודע כל הנבראים. לְפִי

שער היחוד והאמונה

הגה"ה

(סוד הצמצום באור א"ס ב"ה וצמצום
א"ק וסוד הדיקנא שסוד כל הצמצומים
לצמצום האור שיתלבש בבחי' כלים ד"ס
והנה אחר שנתלבש אור א"ס בבחי'
כלים דהב"ד אז שייך לומר מ"ש הרמב"ם
הוא היודע והוא המדע והוא הידוע
ובידיעת עצמו וכו' לפי שבחי' כלים
דאצילות נעשים נשמה וחיות לבי"ע
ולכל אשר בהם אבל בלי צמצום
והלכשה הנ"ל לא שייך כלל לומר הוא
היודע והוא המדע וכו' כי אינו בבחי'
וגדר דעת ומדע כלל ח"ו אלא למעלה
מעלה עליו רב עד אין קץ אפי' בבחי'
וגדר חכמה עד שבחי' חכמה נחשבת
אצלו ית' בבחי' עשיה גשמיית):

הקדוש ב"ה שהן הספירות בזה"ק רוא דמהימנותא
שהיא האמונה שלמעלה מן השכל:

- מְבַחֲנִית וְגֵדֶר חֲכָמָה, – שגם האופן של "הוא היודע והוא
המדע כו" הוא גדר פרטי של חכמה, כלומר, זהו חכמה ולא ענין
של חסד – הנה הוא יתברך למעלה מעלה לגמרי מכך, עַד
שְׂבְּחִינִת חֲכָמָה נִחְשָׁבֶת אֲצִילוֹת יִתְבָּרַךְ בְּבְחִינֹת עֲשִׂיָּה
(נְשִׁמִּית): על-כל-פנים הרי אמר, שהדרך והאופן כיצד נמשך
ונאצל מאור איך-סוף ענין של חכמה ומדות, ובכל זאת תהיינה
דבר אחד עם אור איך-סוף, עד ש"הוא המדע וכו" – דבר זה ידוע
למשכילים, ורבנו הזקן ממשיך ואומר: וְהֵנָּה, אִין לֵנוּ עֵסֶק
בְּנִסְתָּרוֹת, – כיצד נאצלו הספירות מאור איך-סוף, ובאופן זה
שהן דבר אחד עם אור איך-סוף. אַךְ "הַנִּגְלוֹת לֵנוּ", – הוא,

2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בבי' יותר בכ"מ בדא"ח – לדוגמא מצות האמנת אלקות וכו'". מראי-מקומות בענין זה אפשר למצוא גם ב"ספר הערכים – חב"ד", כך ד', ערך "אורות דספירות – פשיטותם או ציורים". 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בבי' יותר בכ"מ בדא"ח לדוגמא ש' היחוד וכו' – "שער היחוד" לאדמו"ר האמצעי (בספר "נר מצוה ותורה אור").

שער היחוד והאמונה

17 שְׁהֵאֲצִיל מֵאֵתוֹ יִתְבָּרֵךְ,
18 גַּם בֵּן אֵינוֹ בְּבַחֲנִית
19 הַשָּׁנָה – שִׁיּוּבָלוֹ לְהַשִּׁיג
20 אֵיךְ מִתְיַחַד בָּהֶן. – אֵלָּא
21 זֶה עֵינֵן שֵׁשׁ "לִקְחָתוֹ"
22 בִּאֲמוּנָה. וְלִבֵּן נִקְרָאוּ
23 מְדוּתָיו שֶׁל הַקְדוּשָׁה
24 בְּרוּךְ־הוּא – שֶׁהֵן
25 הַסְפִּירוֹת – בְּהֵרָה
26 הַקְדוּשָׁה:
27 דְּמַהֲיִמְנוּתָא", – סוּד
28 הָאֲמוּנָה, שְׁחֵיא הָאֲמוּנָה
29 שְׁלִמְעֵלָה מִן הַשֶּׁכֶּל: –
30 שְׁכֵן, אֵין הַשֶּׁכֶּל יִכּוֹל
31 לְהַשִּׁיג זֹאת, וּאִפְשֵׁר
32 "לִקְבֹּלוֹ" רַק בִּאֲמוּנָה.

לצמצום האור שיתלכש בבחי' כלים ד"ס
והנה אחר שנתלכש אור א"ס בבחי'
כלים דהב"ד או שייך לומר מ"ש הרמב"ם
הוא היודע והוא המדע והוא הידוע
ובידיעת עצמו וכו' לפי שבחי' כלים
דאצילות נעשים נשמה וחיות לבי"ע
ולכל אשר בהם אבל בלי צמצום
והלכשה הנ"ל לא שייך כלל לומר הוא
היודע והוא המדע וכו' כי אינו בבחי'
וגדר דעת ומדע כלל ח"ו אלא למעלה
מעלה עילוי רב עד אין קץ אפי' מבחי'
וגדר חכמה עד שבחי' חכמה נחשבת
אצלו ית' בבחי' עשיה נשמות):

הקדוש ב"ה שהן הספירות בזה"ק רוא דמהימנותא
שהיא האמונה שלמעלה מן השכל:

1 לְהֵאֲמִין אֲמוּנָה שְׁלֵמָה
2 דְּאִיהוּ וּגְרָמוּהִי חָד, –
3 הוּא יִתְבָּרֵךְ ו"גְרָמוּהִי"
4 הַכִּלִּים וְהַסְפִּירוֹת שְׁלוֹ הֵם
5 דְּבַר אֶחָד, דְּתִינּוּ מְדוּתָיו
6 שֶׁל הַקְדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא
7 וּרְצוֹנוֹ וְחֻכְמָתוֹ וּבִינָתוֹ
8 וְדַעְתּוֹ – הֵם דְּבַר אֶחָד
9 עִם מְהוּתוֹ וְעִצְמוֹתוֹ,
10 הַמְרוּמָם לְבִדּוֹ רוּמָמוֹת
11 אֵין קִיץ מִבְּחִינַת חֻכְמָה
12 וְשִׁכְלִי וְהַשָּׁנָה. וְלִבֵּן, –
13 מִפְּנֵי שְׁהוּא לְמַעְלָה
14 לְגַמְרֵי מַעֲנִין שֶׁל שֶׁכֶּל
15 וְהַשָּׁנָה, גַּם יַחְדוֹ
16 שְׁמִתִּיחַד עִם מְדוּתָיו

יום חמישי א' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פז, פרק י אך מכל מקום... עד עמ' 174, אתכסיאת כו'.

59 והשמש שמקיל ההבנה בהיחוד דהספירות במקורם כו').
60 וְנִקְרָאוּ – הַמְקוּבָּלִים, אוֹתָן – אֵת הַסְפִּירוֹת, בְּשֵׁם "אוֹרוֹת", –
61 מִשָּׁל מַעֲנִין אֶחָד וְגִילּוֹ, בְּכִי שְׁעַל־יְדֵי הַמְשָׁל הַזֶּה – מֵאוֹר, יוֹבֵן
62 לָנוּ קֶצֶת עֲנִיָּן – וּאִפּוֹן, תִּיחַד שֶׁל הַקְדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא
63 וּמְדוּתָיו, – ב"ספירות",
64 שְׁהוּא בְּרִדְךָ מְשָׁל בְּעִיָּן
65 יַחְדוֹ אוֹר הַשְּׁמֶשׁ
66 שֶׁבְּתוֹךְ גּוֹף בְּדוֹר
67 הַשְּׁמֶשׁ – כְּמוֹ שְׁאוֹר
68 הַשֶּׁמֶשׁ הַנִּמְצָא בְּתוֹךְ גּוֹף
69 כְּדוֹר הַשֶּׁמֶשׁ מֵתֵאֲחָד עִם
70 גּוֹף הַשְּׁמֶשׁ שֶׁנִּקְרָא
71 'מֵאוֹר', – לֹא רַק "שֶׁמֶשׁ",
72 אֲלֵא גַם "מֵאוֹר" – הִיא
73 מִקְרִינָה מֵתוֹכָה אוֹר. כְּמוֹ
74 שֶׁבְּתוֹכָה: "אֵת הַמֵּאוֹר
75 הַגָּדוֹל וְגוֹ", – כְּלוּמֹר:
76 הַקְב"ה בִּרְא אֶת הַשֶּׁמֶשׁ,

הַנִּקְרָא "מֵאוֹר", שְׁהִיא הַמְקוֹר וְהַשִּׁיכוֹת לְאוֹר הַבָּא מִמֶּנָּה,
וְהָיוּ וְהִנִּיצוּן הַמִּתְפַּשֵּׁט וְהַמֵּאוֹר מִמֶּנּוּ – מֵהַ"שֶּׁמֶשׁ", נִקְרָא
"אוֹר", כְּמוֹ שֶׁבְּתוֹכָה: "וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם", וְכִשְׁהָאוֹר
הוּא בְּמִקְוֵוֹ בְּגוֹף הַשְּׁמֶשׁ – הוּא מִיחַד עִמּוֹ – עִם הַשֶּׁמֶשׁ,
בְּתַכְלִית תִּיחַדוֹ, כִּי אֵין שָׁם – בְּגוֹף הַשֶּׁמֶשׁ, רַק עֲצָם אֶחָד
שֶׁהוּא גּוֹף הַמֵּאוֹר הַמֵּאוֹר, – אֵין מְקוֹם לוֹמַר, שִׁישְׁנָם שֵׁם שְׁנֵי
דְּבָרִים – הַ"מֵּאוֹר" עֲצָמוֹ, וְהַ"אוֹר" הַבָּא מִן הַמֵּאוֹר, אֲלֵא שֵׁם
קִיָּם דְּבַר אֶחָד בְּלִבָּד – וְהוּא הַ"מֵּאוֹר", כִּי הָיוּ וְהָאוֹר – הֵם,

33 פֶּרֶק י. בְּסוֹף הַפֶּרֶק הַקּוֹדֵם, פֶּרֶק ט', הַסְבִּיר רַבְּנוּ הוֹקֵן, שְׁכִיּוֹן שְׁהִקְב"ה
34 לְמַעְלָה אֵין קִיץ מִחֻכְמָה, שֶׁכֶּל וְהַשָּׁנָה, לִכֵּן גַּם תִּיחַד – שְׁהוּא בְּרוּךְ־הוּא
35 מֵאוֹחַד עִם הַסְפִּירוֹת וְהַמְדוּת שְׁבַעֲלוֹם הָאֲצִילוֹת (שְׁלִמּוֹת שְׁהֵם עֵינֵן שֶׁל
36 מִדַּת הַחֻכְמָה וּמִדַּת הַחֶסֶד – הֵן בְּכָל זֹאת מֵאוֹחַדוּת עִם אוֹר אֵין־סוֹף
37 בְּרוּךְ־הוּא בִּאֲוֵן שֶׁל "חָד") –
38 הוּא לְמַעְלָה מֵהַשָּׁנָה אֲנוּשׁ.

39 וְלִכֵּן נִקְרָאוּ בְּהֵרָה הַקְדוּשָׁה,
40 מְדוּתָיו שֶׁל הַקְב"ה, שְׁהֵן
41 ה"ספירות", בְּשֵׁם "רֹא"
42 דְּמַהֲיִמְנוּתָא", סוּד הָאֲמוּנָה,
43 שְׁהֵרִי עֵינֵן ה"ספירות" קְשׁוֹר
44 בִּאֲמוּנָה, שְׁהִיא לְמַעְלָה
45 מִשֶּׁכֶּל וְהַשָּׁנָה.
46 אֵךְ מִכָּל־מְקוֹם, –
47 לְמִדּוֹת שֶׁה"ספירות" הֵן
48 לְמַעְלָה מִשֶּׁכֶּל וְהַשָּׁנָה,
49 הוֹאִיל וְדִבְרָה תוֹרָה
50 בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, לְשִׁבְךָ

51 אֵת הָאוֹן מֵהַ שְׁחֵיא יִכְוֹלָה לְשַׁמֵּעַ, לְכָךְ – לִכֵּן, נִתֵּן רִשׁוּת
52 לְחֻכְמֵי הָאֱמֵת – חֻכְמֵי תוֹרַת הַקְבִּלָה, לְדַבֵּר בְּסְפִירוֹת בְּרִדְךָ
53 מְשָׁל, – בִּיאוֹר כ"ק אֲדַמוּרִי שְׁלִיטֵא: "כִּשְׁאוּמֵרִים מִשָּׁל" הִרִי
54 זֶה מִדְּגִישׁ שְׁאִינֵם אוֹתוֹ הַעֲנִין (הַנִּמְשָׁל), כִּי־אֵם שֵׁשׁ דּוּגְמָא
55 בְּשִׁיבוּכּוֹת דְּפִרְטֵי הַמְשָׁל בִּינֵיהֶם – לְהַשִּׁיכוֹת בֵּין פִּרְטֵי הַנִּמְשָׁל,
56 אִף דְּפִרְטֵי הַמְשָׁל וְהַנִּמְשָׁל אֵין כָּל עֵרֶךְ וְשִׁיבוּכּוֹת בִּינֵיהֶם (עַל־
57 דְּרִיזָה בְּנִידוּן דִּידִין אֵין עֵרֶךְ כָּלֵל לְאוֹר וְשֶׁמֶשׁ עִם הַסְפִּירוֹת
58 וּמְקוֹרֵם – כִּי־אֵם הַמְשָׁל הוּא עַל יַחְדוּם (שִׁיבוּכּוֹת) דְּהָאוֹר

- 1 שם – בגוף השמש, עץ אחד ממש עם גוף המאור המאיר,
2 ואין לו – לזיו, שום מציאות כלל בפני עצמו. – כלומר:
3 לכאורה, למרות שדבר ברור הוא, שבגוף השמש ישנו בודאי
4 אור השמש – שהרי כיוון שאור השמש מתפשט למרחק רב כזה
5 עד שהוא מאיר את
6 האדמה, ודאי הדבר
7 שהוא נמצא גם בשמש
8 עצמה – אלא, יחודו שם
9 הוא באופן שהוא כולו
10 מאוחד עם ה"מאור"
11 עצמו, ואי אפשר לציין
12 אותו שם בשם "אור"
13 ו"זיו", כי שם אין הוא
14 מציאות לעצמו כלל – שם
15 קיים במציאות רק
16 ה"מאור" והמקור של
17 האור.³ ובדברים האלה
18 ממש, – אודות יחודו של
19 אור השמש כשהוא נמצא
20 במאור עצמו, ויותר מזה,
21 – כלומר: יותר מאשר
22 הוסבר בקשר ליחוד
23 ואיחוד אור השמש עם
24 ה"מאור", הן מדותיו של
25 הקדוש-ברוך-הוא
26 ורצונו והקמתו בעולם
27 האצילות – "ספירות"
28 עולם האצילות ביחודם,
29 עם מהותו ועצמותו – של הקב"ה, כפיכול, המתלבש
30 בתוכם – מהותו ועצמותו כפיכול המתלבש בתוך ה"ספירות",
31 ומתייחד עמהם בתכלית היחוד, – שכך ויותר מכך – הוא
32 למשל יחודו של אור השמש עם השמש, בשעה שהוא נמצא
33 בגוף השמש, מאחר שנמשכו ונאצלו – ה"ספירות", מאתו
34 יתברך, על-דרך-משל בדרך התפשטות האור מהשמש.
35 אך – ביחס ל"ספירות" ולמאצילן ברוך-הוא, הרי זה לא ממש
36 בדרך זה, – כפי שהדבר הוא באור המתפשט מהשמש, רק
37 בדרך רחוקה ונפלאה מהשגתנו, כי גבהו דרכיו – של
38 הקב"ה, מדרבננו.⁴ ומכל-מקום, – למרות שזה באופן נעלה
39 ביותר מאשר אצל האדם, בכל זאת, כדי לשכך האזן, נשמע
40 ונתבונן ממשל אור השמש, המיוחד ובטל במקורו, ואינו
41 עולה – האור בהיותו בשמש עצמה, בשם כלל בפני-עצמו
42 רק שם המקור לבדו – כך – גם, כל מדותיו של
- הקדוש-ברוך-הוא ורצונו והקמתו, אינן עולות ונקראות –
לגבי הקב"ה, פשמות אלו – של מדות, רצון וחכמה, כלל אלא
לגבי הנבראים – בלבד, הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שהם
למטה מאצו" – בבריאה יצירה ועשי' – והיינו, עליונים
ותחתונים, – הנבראים – העליונים והנבראים
התחתונים, שהיוותם
ותחתונים, והנהגותם,
שהקדוש-ברוך-הוא
מתנהג, ומחיה אותם
וכפי-די, – של הקב"ה,
המתלבשות – רצונו,
חכמתו, בינתו ודעתו של
הקב"ה, מתלבשות
במדותיו הקדושות, –
חסד, גבורה, תפארת וכו',
הרי לגבי הנבראים,
המתהווים, מקבלים
חיותם ומונהגים מהקב"ה
על-ידי התלבשות רצונו,
חכמתו, בינתו ודעתו –
במדותיו, נקראות
הספירות והמדות בשמות
חכמה, בינה, דעת ומדות.
בדאיתא – כמו שמצינו
במדרש: "בפשרה
דברים נברא העולם: בקב"ה, בתבונה ובדעת וכו',
דכתיב: – ככתוב: ה' בקב"ה יסד ארץ, בזה שמים
בתבונה, בדעתו תהומות נבקעו וגו'". – כתוב הרי במדרש,
שהתהוות העולם היא ב"עשרה דברים", שהם עשר ה"ספירות",
ובמאמר אליהו: – ב"פתח אליהו" שבהקדמת תיקוני זהר:
"דאפיקת עשר תקוניו, וקנינו להון עשר ספירות, – אתה
(ריבנו של עולם) הוצאת עשרה "תיקונין" והם נקראים "עשר
ספירות", לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגלון ועלמין
דאתגלון, – כדי להנהיג בהן (בעשר הספירות) את ה"עולמות
הסתומים" (העולמות שלמעלה מהשגה), ואת ה"עולמות
הגלויים" (שהם גלויים להשגת האדם), ובהון אתגסיאת כו'".
– ובהם (ועל ידם) אתה מתבססה ומסתתר מהנבראים, שלא יראו
בגלוי את החיות האלקית המהווה ומחיה אותם. רבנו הזקן
מביא להלן דוגמא כיצד נתהוו הנבראים מהמדות והספירות:

3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אאפ"ל "אין ואפס" מצד המאור – שהרי מציאות ענין מאור – מחשיב הענין דאור (שעש"ז נקרא מאור). 4. ראה ישעיה נה, ט. 5. חגיגה יב, א. – כידוע, גם ה"אגדות" שבגמרא נקראות "מדרש". 6. משלי ג, יט – כ. 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה הול"ל משנה המפורשת בעשרה מאמרות נב"ע – אלא שבמשנה מדבר מצד המל' והגילוי (מאמר – כנ"ל) שבכל ספירה וכאן הראי' צ"ל על חכ' בינה כו'".

יום שישי ב' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 174, עד"מ ביום ראשון... עד עמ' פח, מדות כלל.

שער היחוד והאמונה

עד"מ ביום

44 לְהַעֲלִים מִים הָעֲלִיּוֹנִים הָרוּחָנִיִּים מִמֵּי הַתַּחְתּוֹנִים, וְעַל־יְדֵי
45 זֶה נִתְגַּשְׁמוּ – הַמִּים הַתַּחְתּוֹנִים בְּהַפְדָּלָם מִ– הַמִּים הָעֲלִיּוֹנִים;
46 – נַעֲשֶׂתָה אִם כֵּן הַהִגְשָׁמָה עַל־יְדֵי צִמְצוּם וְהַעֲלָם, הַבָּאִים מִמֵּדַת
47 הַגְּבוּרָה שֶׁנִּתְגַּלְתָּה וּפְעֵלָהּ בְּיוֹם שְׁנֵי מִשְׁתַּת יְמֵי בְּרָאשִׁית, וּמִדַּת
48 חֶסֶד בְּלוּלָה בָּהּ, – בְּמִדַּת
49 הַגְּבוּרָה, בִּי "עוֹלָם חֶסֶד
50 יִבְנֶה", – הָעֵרַת כ"ק
51 אֲדָמוֹר שְׁלִיט"א: "עֵנִין
52 שֶׁל חֶסֶד". כְּלוּמָר: עֵצֶם
53 הַיִּבְנָה שֶׁל הָעוֹלָם הוּא
54 בִּיטוּי שֶׁל חֶסֶד וְגִילּוּי, הָרִי,
55 שֶׁגַם בְּמִקּוֹם שְׁפּוּעֵלַת מִדַּת
56 הַגְּבוּרָה, פּוֹעֵלֶת שֶׁם גַּם
57 מִדַּת הַחֶסֶד, שֶׁחָבֵל – כֵּל
58 הָאֲמֹר הוּא בְּיָד שְׁתַּרְרָא
59 הַיִּבְשָׁה וְאָדָם עֲלֶיהָ
60 לַעֲבֹד ה'. – הָרִי זֶה עֵנִין
61 שֶׁל חֶסֶד, וְכֵן בָּלָן. – כֵּל
62 שָׂאֵר הַמִּדּוֹת, שְׁעַל־יָדָן
63 נִבְרָאוּ הַנִּבְרָאִים, כֵּל אַחַת
64 בְּיוֹם שֶׁלָּה. וְזֶהוּ שְׁאָמַר
65 אֱלֹהֵינוּ בְּתַקּוּנֵינוּ –
66 ב"תִּקּוּנֵי זֶהר", שֶׁשֶּׁם:
67 "לְאַחְזָא אֵיךְ אֲתַנְהִיג
68 עֲלֵמָא בְּצֶדֶק וּמִשְׁפָּט
69 כּו', – לַהֲרֹאוֹת כִּיֻּצַּד
70 מוֹנַחַג הָעוֹלָם בְּצֶדֶק
71 וּמִשְׁפָּט וְכו' – שֶׁהַסְפִּירוֹת"

72 נִאֲצִלוּ בִשְׁבִיל עֵנִין הַנִּהְגָּת הָעוֹלָם בְּצֶדֶק וּמִשְׁפָּט וְכו', צֶדֶק אִיהוּ
73 דִּין, – "צֶדֶק" הוּא מִדַּת הַדִּין וְהַגְּבוּרָה, מִשְׁפָּט אִיהוּ רַחֲמֵי כּו',
74 – "מִשְׁפָּט" הוּא רַחֲמִים כּו', בָּלָא לְאַחְזָא אֵיךְ אֲתַנְהִיג עֲלֵמָא,
75 – כֵּל זֶאת, כֵּל הַמִּדּוֹת וְהַסְפִּירוֹת, הֵן כִּדִּי לַהֲרֹאוֹת כִּיֻּצַּד מוֹנַחַג
76 הָעוֹלָם, אֲבָל לֹא דְאִית לָךְ צֶדֶק יְדִיעָא דְאִיהוּ דִּין, – אֲבָל
77 לֹא שָׂאתָ, הַקִּבָּה, יֵשׁ לָךְ "צֶדֶק" הַיְדוּעִי, לִנְבְּרָאִים, שִׁזְהוּ דִּין,
78 וְלֹא מִשְׁפָּט יְדִיעָא דְאִיהוּ רַחֲמֵי, – וְלֹא, שִׁישׁ לָךְ, עֵנִין
79 הַ"מִּשְׁפָּט" הַיְדוּעִי, לִנְבְּרָאִים, שֶׁהוּא רַחֲמִים, וְלֹא מִכָּל אֵינִין
80 מִדּוֹת בָּלָל: – וְלֹא מִכָּל מִדּוֹת אֵלּוּ כֻלָּל. כְּלוּמָר, "צֶדֶק"
81 וּ"מִשְׁפָּט" מִצְוִינִים כְּמִדּוֹת אֵלּוּ רַק לִגְבֵי הָעוֹלָמוֹת וְהַנִּבְרָאִים,
82 וְאֵילּוּ לִגְבֵי הַקִּבָּה, הָרִי "לֹא דְאִית לָךְ" – אֲצִלוּ יִתְבָּרַךְ לֹא שִׁיךְ
83 צֶדֶק זֶה וּמִשְׁפָּט זֶה, כִּי לִגְבֵי אֵין מִדּוֹת אֵלּוּ דְבַר לַעֲצֶמֶם כֻּלָּל, הֵן
84 מֵאוֹחֲדוֹת כֻּלִּיל בַּהֲקִבָּה עֲצֻמוֹ, כְּמוֹ אֹר הַשֶּׁמֶשׁ בְּהִיוֹתוֹ בְּמֵאוֹר
85 הַשֶּׁמֶשׁ עֲצֻמוֹ, שֶׁם אֵין הוּא "מִצִּיאֹת" כֻּלָּל, אֲלֵא הוּא בִטֵּל
86 לִגְמָרִי וּמֵאוֹחֵד בִּשְׁמֵשׁ עֲצֻמוֹ.

1 עַל־דֶּרֶךְ־מֶשֶׁל: בְּיוֹם רֵאשׁוֹן מִשְׁשֶׁת יְמֵי בְּרָאשִׁית – נִגְלִית
2 מִדַּת הַחֶסֶד, – כִּפִּי שְׁהִיא, בְּלוּלָה מִכָּל מִדּוֹתֶיהָ תְּקוּוֹשׁוֹת,
3 וְרִצּוֹנוֹ וְחִכְמָתוֹ וּבִינָתוֹ וְדַעְתּוֹ – שֶׁל הַקִּבָּה, מְלַבֵּשִׁין בָּהּ, –
4 בְּמִדַּת הַחֶסֶד, וּבְרָא בָּהּ – בְּמִדַּת הַחֶסֶד, אֵת הָאוֹר בְּמֵאֵמֶר
5 "יְהִי אוֹר", – כִּי עֵנִין
6 הָאוֹר הוּא הַתְּהוּוֹת הַבָּאָה
7 מֵהַתְּגַלּוֹת מִדַּת הַחֶסֶד, 1
8 וְהַשִּׁיכוֹת שְׁבִין "אוֹר" 2
9 ל"חֶסֶד", הִיא בִּכְר: שְׁהִיא 3
10 בְּחִינַת הַתְּפַשּׁוּת 4
11 וְהַמִּשְׁכַּת הָאוֹר לְעוֹלָם 5
12 מְלַמְעָלָה, וְהַתְּפַשּׁוּתוֹ 6
13 – שֶׁל הָאוֹר, בְּעוֹלָם מְסוּף 7
14 הָעוֹלָם עַד סוּפָה, שְׁהִיא 8
15 בְּחִינַת מִדַּת חֶסֶד; 9 –
16 שְׁהִרִי עֵינֶיהָ שֶׁל חֶסֶד הוּא: 10
17 הַתְּפַשּׁוּת וְגִילּוּי. רַק 11
18 מִפְּנֵי שְׁבִלּוּלָה – מִדַּת 12
19 הַחֶסֶד, גַּם מִמִּדַּת גְּבוּרָה, 13
20 – שְׁהִרִי מִדּוֹת וְסִפִּירוֹת 14
21 (שֶׁבְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת) הֵן 15
22 בְּהַתְּכַלּוֹת אַחַת בִּשְׁנֵיהָ, 16
23 וּמִדַּת הַחֶסֶד כּוֹלֵלֶת בָּהּ גַּם 17
24 מִדַּת הַגְּבוּרָה, לְכֵן לֹא 18
25 הִיָּה – הָאוֹר שְׁנוֹצֵר מִמֵּדַת 19
26 הַחֶסֶד, רוּחָנוּ בְּאוֹר שֶׁל 20
27 מַעֲלָה מִמֵּשׁ, וְגַם נִתְלַבֵּשׁ 21
28 – אוֹר זֶה, בְּעוֹלָם הָהָא 22

29 שְׁהִיא בְּבְּחִינַת גְּבוּל וְתַכְלִית, שְׁהִיא מְחַלֵּף ת"ק – חֲמֵשׁ
30 מֵאוֹת, שֶׁנֶּה מְחַלֵּף לְרִקְיעַ וּמִמּוֹרָח לְמַעְרָב. – כֵּל הַהִגְבָּלוֹת
31 הִלְלוּ לֹא הִיוּ קִיּוּמוֹת אֵילּוּ הַתְּהוּוֹת הָעוֹלָם הִיתָה מִמֵּדַת הַחֶסֶד
32 עֲצֻמָּה, שְׁהִרִי חֶסֶד הוּא הַתְּפַשּׁוּת בְּלִי הַגְּבָלָה; אֲלֵא, מִפְּנֵי
33 שֶׁהַתְּהוּוֹת הִיא מִחֶסֶד כִּפִּי שְׁהִיא כּוֹלֵלָה גַּם מִגְּבוּרָה – וּמִצֵּד
34 הַצִּמְצוּם שֶׁל מִדַּת הַגְּבוּרָה, בָּאוֹת הַהִגְבָּלוֹת הָאֲמֹרוֹת. – אַךְ,
35 כִּיוּן שְׁבוּיִם רֵאשׁוֹן שֶׁל שֶׁשֶׁת יְמֵי בְּרָאשִׁית נִתְגַּלְתָּה וּפְעֵלָהּ מִדַּת
36 הַחֶסֶד, נִתְהוּוּ אִזְּ הַנִּבְרָאִים שִׁישׁ לָהֶם שִׁיכוֹת לְמִדַּת הַחֶסֶד,
37 הַמִּצִּיאֹת שֶׁל אוֹר וְכו'. וְכֵן בְּיוֹם שְׁנֵי – שֶׁל שֶׁשֶׁת יְמֵי בְּרָאשִׁית,
38 נִגְלִית מִדַּת גְּבוּרָה – כִּפִּי שְׁהִיא בְּלוּלָה מִשְׁאֵר מִדּוֹת, וְרִצּוֹנוֹ
39 כּו', – וְכֵן רִצּוֹן, חִכְמָה, בִּינָה, דַּעַת, מְלֻבָּשִׁים בָּהּ, וּבְרָא בָּהּ –
40 וְהַקִּבָּה בְּרָא מִמֵּדַת הַגְּבוּרָה אֵת הָרִקְיעַ בְּמֵאֵמֶר "יְהִי רִקְיעַ
41 כְּתוּף הַמִּים, וְיְהִי מְבַדִּיל בֵּין מִים לְמִים", – כֵּךְ, שֶׁהַמֵּאֵמֶר
42 וְהַנִּבְרָא שֶׁנִּתְהוּוּהוּ מִמֶּנּוּ – הָרִקְיעַ – יֵשׁ לָהֶם שִׁיכוֹת לְמִדַּת
43 הַגְּבוּרָה, שְׁהִיא – הַהִבְדָּלָה שֶׁבְּרִקְיעַ, בְּחִינַת צִמְצוּם וְגְבוּרָתוֹ

יום שבת קודש ג' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פח, פרק יא והנה גם... עד עמ' 176, וסתום בלבד.

המחשבה או אותיות הדיבור. כִּן עֲלִידֶרֶךְ מִשָּׁל, מְדוּתִי שֶׁל
הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא, כְּשֶׁבָאוֹת לְבַחֲנִית הַתְּגִלּוֹת פְּעֻלָּתָן
בַּתְּחִינִים, נִקְרָא גִלּוֹי זֶה וְהַמְשַׁכֵּת פְּעֻלָּה זֹו כְּשֶׁם "מֵאֵמֶר"
וְ"צִירֹף אוֹתִיּוֹת", שֶׁהֵרִי אֵי אֶפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה שׁוּם פְּעֻלָּה

נִמְשָׁכֶת מְדוּתִי

הַקְדוּשׁוֹת בְּלִי צִירֹפִים

הַנִּקְרָאִים כְּשֶׁם

"אוֹתִיּוֹת". – כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה

הַתְּגִלּוֹת שֶׁל "פְּעוּלָה"

הַבָּאָה מִמְדוּתִי הַקְדוּשׁוֹת,

הֵרִי זֶה דּוֹקָא בְּאֻפֵּן שֶׁל

הַתְּגִלּוֹת כּוֹחוֹת פְּרִטִיִּים,

שֶׁהִרְכַּבְסָּם הוּא הַתְּגִלּוֹת

שֶׁמִּמֶּנָּה בָּאָה הַ"פְּעוּלָה".

כְּגוֹן לְבִרְיָאֵת הָאוֹר

מִמֶּדֶת הַחֶסֶד – נִמְשָׁךְ

מִמֶּנָּה – מִמֶּדֶת הַחֶסֶד,

הַמְשַׁכֵּת פְּעֻלָּה וְכֵן

לְפַעַל וְלִבְרָא בּוֹ – בְּאוֹתוֹ

כּוֹחַ, אֵת הָאוֹר, – שֶׁכֵּן,

כְּפִי שִׁסְבִּיר לְהֵלֵךְ, יִכּוּלוֹת

לְהִיּוֹת מִמֶּדֶת הַחֶסֶד

פְּעוּלוֹת שׁוֹנוֹת וְסוּגִי

הַתְּהוּוּת שׁוֹנוֹת, הֵרִי כְּדִי

שֶׁתִּהְיֶה מִמֶּנָּה אוֹר וְלֹא

דְּבַר אַחֵר, הִיָּה צִרִיךְ

לְהִמְשִׁיךְ מִמֶּדֶת הַחֶסֶד

הַתְּגִלּוֹת וְכוּחַ פְּרִטִי

הַמּוֹרֵכֵם בְּאֻפֵּן כּוֹחַ

שֶׁמִּמֶּנּוּ יִיבְרָא אוֹר,

וְהַמְשַׁכֵּת כֵּן זֶה וְחִיּוֹת זֹו נִקְרָאֵת כְּשֶׁם מֵאֵמֶר וְאוֹתִיּוֹת "הֵי

אוֹר". כִּי אֵף שֶׁאֵין – עֵנִין שֶׁל אוֹתִיּוֹת מִמֶּשׁ, כְּאוֹתִיּוֹת

מִחֲשָׁבָה שֶׁלֵּנוּ חֲסִידוֹשָׁלוֹם, – בְּהִבְיָאוֹ הַמִּשָּׁל הָאִמּוֹר, שֶׁכֶּשֶׁם

שֶׁהַתְּגִלּוֹת הַנֶּפֶשׁ בְּאֵדָם הִיא דּוֹקָא עֲלִידִי אוֹתִיּוֹת הַמְּחַשְּׁבָה, כִּן

גַּם לְמַעֲלָה, שֶׁהַתְּגִלּוֹת מְדוּתִי הַקְדוּשׁוֹת הִיא עֲלִידִי עֵנִין שֶׁל

אוֹתִיּוֹת – מוֹדֵגֶשׁ כֵּן: שְׁלֵמּוֹת שֶׁבִּנְפֶשׁ הֵן אוֹתִיּוֹת מִמֶּשׁ, עִם כָּל

הַהִגְבָּלוֹת שִׁישׁ לְאוֹתִיּוֹת, הֵרִי לְמַעֲלָה אֵין הַדְּבַר כִּן חֲסִידוֹשָׁלוֹם,

מִכְּלִי־מִקּוֹם הֵם – בְּדוּמָה לְאוֹתִיּוֹת שֶׁכֵּן, עֵנִין הַמּוֹדֵה עַל

הַתְּהוּוּת הָאוֹר מֵאֵין לִישׁ, – שׁוֹה הַכּוֹחַ הַפְּרִטִי לְבִרְיָאֵת הָאוֹר,

שֶׁלֵּכֵן נִבְרָא הָאוֹר מִהַמְשַׁכֵּת כֵּן זֶה, וְלֹא נִבְרָא מִמֶּנּוּ

דְּבָרִים אַחֵרִים שֶׁנִּבְרָאוּ גַּם כֵּן מִמֶּדֶת חֶסֶד, כְּמוֹ מִים וְכִיּוּצָא

בָּהֶם, – הֵרִי, שֶׁהִרְכַּב אוֹתוֹ כּוֹחַ הוּא בְּאֻפֵּן שֶׁהוּא בּוֹרָא אֶת

הָאוֹר דּוֹקָא, וְלִכֵּן מִכּוֹנֵה כּוֹחַ זֶה כִּי־מֵאֵמֶר הִיָּה אוֹר". הַעוּבָדָה

שֶׁמֵּאוֹתָהּ מִדֶּת חֶסֶד מִתְהוּוִים מִים וְכִיּוּצָא בָּהֶם – וְלֹא אוֹר, הֵרִי

זֶה, מִפְּנֵי שֶׁנִּתְלַבְּשׁוּ בָּהֶם כְּחוֹת כְּכַחֲנִיּוֹת צִירֹפִים אַחֵרִים,

הַמּוֹרִים עַל הַתְּהוּוּת הַמִּים וְכִיּוּצָא. וְנִמְצָא, כִּי כָּל חִיּוֹת

וְכָחוֹת הַנִּמְשָׁכֹת מִמְדוּתִי הַקְדוּשׁוֹת לְתַחֲתוֹנִים לְבִרְאָם

1 פֶּרֶק יֵא. בְּפֶרֶק הַקּוֹדֶם, פֶּרֶק יו"ד, הַסְבִּיר רַבְּנוּ הַזֶּקֶן, שֶׁהַסְפִּירוֹת,

2 (מְדוּתִי שֶׁל הַקֶּבֶד"ה וְחֻכְמָתוֹ וְרִצּוֹנוֹ) נִקְרָאוֹת בְּשִׁמּוּתֵיהֶן, לְגַבִּי הַנִּבְרָאִים

3 בְּלִבָּד, הַמִּתְהוּוִים, מִקְבָּלִים חִיּוֹתָם וְמוֹנֵהֵגִים עַל יָדָן. וְאִילוּ לְגַבִּי הַקְדוּשׁ

4 בְּרוּךְ הוּא, אֵין הֵן נִקְרָאוֹת בְּשִׁמּוֹת "מְדוּת", "חֲכִמָּה" וְרִצּוֹן, מִפְּנֵי חִיּוֹתָן

5 מִיּוֹחֲדוֹת בְּתַכְלִית אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ,

6 אֲשֶׁר לִכֵּן לֹא שִׁיךְ לְקָרֹא

7 אוֹתָן בְּשֶׁם לְעִצְמָן – כְּמוֹ 1

8 שֶׁהִדְבֵּר בְּאוֹר וְזִיו הַשֶּׁמֶשׁ 2

9 בְּהִיּוֹתָם בְּמִקּוֹרֶם – מֵאוֹר 3

10 הַשֶּׁמֶשׁ – שְׁאִינֵם עוֹלִים בְּשֶׁם 4

11 לְהִיקְרָא "אוֹר", מִפְּנֵי שֶׁהֵם 5

12 מֵאוֹחֲדִים שֶׁם עִם הַמֵּאוֹר. 6

13 בְּפֶרֶק זֶה, פֶּרֶק יֵא, יִסְבִּיר רַבְּנוּ 7

14 הַזֶּקֶן, שֶׁלֹּא רַק הַמְדוּת 8

15 וְהַסְפִּירוֹת נִקְרָאוֹת בְּשִׁמּוּתֵיהֶן 9

16 לְגַבִּי הַנִּבְרָאִים בְּלִבָּד, אֲלֵא גַם 10

17 "עֲשֵׂרָה מֵאֵמֶרוֹת", שֶׁעַל יָדָם 11

18 מִתְּגִלּוֹת הַמְדוּת וְהַסְפִּירוֹת 12

19 לְהוֹת, לְהַחֲיוֹת וְלַהֲנִיֵּג אֶת 13

20 הַנִּבְרָאִים – גַּם הֵם נִקְרָאִים 14

21 "מֵאֵמֶרוֹת" לְגַבִּי הַנִּבְרָאִים 15

22 בְּלִבָּד, אֲבָל לֹא לְגַבִּי לְמַעֲלָה, 16

23 כִּיּוֹן שֶׁהֵם מֵאוֹחֲדִים עִם 17

24 הַמְדוּת וְהַסְפִּירוֹת הַמֵּאוֹחֲדוֹת 18

25 בְּתַכְלִית עִם הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ 19

26 הוּא. 20

27 וְהֵנָּה, גַּם עֲשֵׂרָה 21

28 מֵאֵמֶרוֹת, גַּם כֵּן נִקְרָאוּ 22

29 כְּשֶׁם "מֵאֵמֶרוֹת" לְגַבִּי 23

30 הַנִּבְרָאִים בְּלִבָּד. – 24

31 "מֵאֵמֶר" הוּא עֵנִין שֶׁל הַתְּגִלּוֹת, כְּפִי שֶׁרַבְּנוּ הַזֶּקֶן מִפְּרֵשׁ מִיד

32 לְהֵלֵךְ, כִּי כְּמוֹ שֶׁהַמְּדוּת שֶׁבִּנְשַׁמֵּת הָאֵדָם, כְּשֶׁבָאוֹת

33 לְהַתְּגִלּוֹת כְּמַעֲשֵׂה, – בְּפַעּוּלָה הַנּוֹצֵרֶת מֵאוֹתָהּ מִדָּה, הֵן כְּאוֹת

34 מְלַבְּשׁוֹת בְּאוֹתִיּוֹת הַמְּחַשְּׁבָה, – לְפָנֵי שֶׁהִמְדָּה בָּאָה בְּמַעֲשֵׂה,

35 הִיא בָּאָה בְּהַתְּלַבְּשׁוֹת בְּאוֹתִיּוֹת הַמְּחַשְּׁבָה. כְּגוֹן מִדֶּת חֶסֶד

36 וְרַחֲמִים שֶׁבִּנְשַׁמֵּת, אֵי אֶפְשָׁר לִבָּא לְיָדֵי הַתְּגִלּוֹת כְּפַעַל

37 מִמֶּשׁ, – לְעִשׂוֹת פְּעוּלָה שֶׁל חֶסֶד וְרַחֲמִים, כִּי־אֵם עֲלִידִי

38 שֶׁמִּתְחַשֵּׁב – בְּתַחֲלִילָה, בְּדַעַתוֹ וּמַהֲרָה מַעֲשֵׂה הַצִּדְקָה וְחֶסֶד

39 לְעִשׂוֹתָהּ כְּפַעַל מִמֶּשׁ, כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְעִשׂוֹת – שׁוּם פְּעוּלָה,

40 בְּלִי מִחֲשָׁבָה, – וְיִשְׁנוּ אֻפֵּן, שֶׁלִּפְנֵי הַתְּגִלּוֹת הַמִּדָּה בְּמַעֲשֵׂה,

41 עֲלִיהָ לְהַתְּלַבֵּשׁ לֹא רַק בְּמַחֲשָׁבָה, אֲלֵא גַם בְּדִיבּוּר – כְּפִי שִׁיוֹסֵבֵר

42 לְהֵלֵךְ. וְאֵם מִצְוָה לְאַחֲרִים לְעִשׂוֹת, כְּמוֹ הַמִּלָּה, – הַמִּצְוָה

43 לְאַחֲרִים לְעִשׂוֹת, אֵין מִתְּלַבְּשֵׁת מִדֶּת הַחֶסֶד וְגַם אוֹתִיּוֹת

44 הַמְּחַשְּׁבָה בְּאוֹתִיּוֹת הַדִּיבּוּר [וְכֵן כְּשֶׁמִּדְבֵּר דְּבָרֵי חֶסֶד

45 וְרַחֲמִים לְרַעְיוֹן] – שֶׁגַם אוֹתוֹת מִתְּלַבְּשׁוֹת מְדוּת חֶסֶד וְרַחֲמִים יָחִיד

46 עִם אוֹתִיּוֹת הַמְּחַשְּׁבָה, בְּאוֹתִיּוֹת הַדִּיבּוּר. הֵרִי שֶׁהַתְּגִלּוֹת הַכּוֹחוֹת

47 וְהַמְדוּת שֶׁל הַנֶּפֶשׁ, הִיא דּוֹקָא עֲלִידִי אוֹתִיּוֹת – אוֹתִיּוֹת

19	מֵאֵין לֵישׁ וּלְהַחְיֹתָם וּלְקַיֵּמָם - נִקְרְאוּת - הַהִמְשָׁכוֹת שֶׁל	וְעֵלְמִין דָּאֲתַגְלִיין, - עוֹלָמוֹת גְּלוּיִים, נִבְרָאוּ וְחַיִּים מִהַתְגַּלּוּת
20	חַיּוֹת וּבִחוֹת בְּשֵׁם "אוֹתִיּוֹת תְּקַדּוּשׁוֹת", שֶׁהֵן בְּחִינַת	שֶׁנִּתְגַּלּוּ בְּחוֹת וְהַמְשָׁכוֹת הַנְּעֻלָּמוֹת, הַנִּקְרְאוֹת בְּשֵׁם
21	3 הַמְשָׁכַת הַחַיּוֹת מֵרָצוֹנוֹ	"אוֹתִיּוֹת הַמְּחַשְׁבָּה",
22	4 וְחֻכְמָתוֹ וּמִדּוֹתָיו	וּבְשֶׁהֵן - הַבְּחוֹת הַגְּנוּזִים,
23	5 לְהַתְהוּוֹת עוֹלָמוֹת	אוֹתִיּוֹת הַמְּחַשְׁבָּה,
24	6 וּלְהַחְיֹתָם. וְהֵם - 2	בְּבְחִינַת הַתְגַּלּוּת
25	7 הַעוֹלָמוֹת הַנוּצְרִים 3	לְהַחְיֹת עֵלְמִין דָּאֲתַגְלִיין
26	8 מִהֶאֱוִיתוֹת, שְׁנֵי מִינֵי 4	- הַעוֹלָמוֹת הַגְּלוּיִים,
27	9 עוֹלָמוֹת: עֵלְמִין סְתִימִין 5	נִקְרְאוּת בְּשֵׁם
28	10 דִּלָּא אֲתַגְלִיין, - עוֹלָמוֹת 6	"מֵאֲמָרוֹת" ו"דְּבַר ה'"
29	11 סְתוּמִים שְׁאִינֵם מִתְגַּלִּים, 7	ו"רוּחַ פִּי", כְּמוֹ -
30	12 הֵם הַמְּתַהוּיִם וְחַיִּים 8	לְמַשֵּׁל, אוֹתִיּוֹת הַדְּבָר
31	13 וְקַיֵּמָם מִבְּחוֹת 9	בְּאֶדָם עַל-דֶּרֶךְ-מְשָׁל,
32	14 וְהַמְשָׁכוֹת הַנְּעֻלָּמוֹת, כְּמוֹ 10	שֶׁהֵן מְגֻלּוֹת לְשׁוּמְעִים
33	15 אוֹתִיּוֹת הַמְּחַשְׁבָּה 11	מֵה שֶׁהִיא צָפוֹן וְסִתוּם
34	16 שֶׁבְּנִשְׁמַת הָאָדָם עַל-	בְּלָבוֹ. - כֵּךְ הָאוֹתִיּוֹת
35	17 הַדֶּרֶךְ-מְשָׁל, - שֶׁכֶּשֶׁם שְׁאוֹתִיּוֹת הַמְּחַשְׁבָּה סְמוּיּוֹת מִהוּזוֹלַת, כֵּךְ	וְהַהִמְשָׁכוֹת הֵן הַתְגַּלּוּת לְנִבְרָאִים, לְהַשְׁפִּיעַ חַיּוֹת לְנִבְרָאִים
36	18 הַבְּחוֹת סְמוּיִים מִהֶנְבְּרָאִים, וְמֵהֶם מִתְהוּיִם הַעוֹלָמוֹת הַסְתוּמִים,	שֶׁבְּבְחִינַת "עֵלְמִין דָּאֲתַגְלִיין".

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט סיון, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום א' שבוע זה ונחניתי לקרות בו אשר משבחים את בניו בלימודיהם בתורה ויה"ר מהשי"ת שיהי זה בפועל כמז"ל לא המדרש עיקר אלא המעשה שהלימוד יביא לידי קיום המצות בהידור ומובן שאשר מוכרח הדבר שילמדו ג"כ חסידות שאז נתקיים הענין דיראת ד' היא אוצרו שעי"ז נשמר ג"כ לימוד התורה כמבואר בדרי"ל (שבת לא, סע"א) ובודאי פשיטא בכדי שיתקבלו דרכים אלו אצל בניו שיחיו צריך שיהי גם לו שיעור קבוע בלימוד החסידות, ומדגיש הנני בלימוד ולא קריאה ועיון מזמן לזמן כי ידוע הפס"ד יגעת ולא מצאת אל תאמין, והאריכות אך למותר...

בברכה לבשר טוב בכל הנ"ל.

נ.ב.

מ"ש אודות משרה טובה ויפה בשבילו, הרי בודאי ידוע לו המצב במשרות כמו אלו בהערים כמו נויארק וכו' שהמחפשים משרות מספרם הרבה יותר מאשר המשרות.

ולהחליף משרתו עתה למשרה בעיר קטנה לכאורה מה היא התועלת בזה.

יום ראשון

יום רביעי

כז סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קרח, רביעי עם פירש"י.
תהלים: קכ"קלד.
תניא: וממלא . . . "פד" ותכלית.

כתיב "וּבִרְכָּהּ ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה". הָאָדָם, עָלָיו רַק לַעֲשׂוֹת כְּלִי לְפָרְנֶסְתּוֹ, וּלְהַשְׁתַּדֵּל בְּכֹל כַּחוֹ אֲשֶׁר הַכְּלִי יִהְיֶה טָהוֹר מִכָּל סִיג וּפְסָלֶת דְּאוֹנָאָה כו', הֵינּוּ שְׂיִהְיָה הַכֹּל עַל פִּי דִינֵי הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר אַז הוּא כְּלִי רְאוּי לְבִרְכָּהּ הָעֲלִיּוֹנָה בְּשָׁנִים: פְּרִנְסָה בְּרוּחַ, וְאֲשֶׁר הַפְּרִנְסָה תִלָּךְ לְמָקוֹם הָרְאוּי.

יום שני

יום חמישי

כח סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קרח, חמישי עם פירש"י.
תהלים: קלה"קלט.
תניא: כי מקור . . . "168" מדותיו.

הצ"צ בספרו לבנו אאזמו"ר מאורע מחייו, סיים: מיט דעם וואָס מען העלפט א אידען אין פרנסה, אפילו פאַרדינען זיבעציג קאַפּיקעס (מטבע קטנה ברוסיא) אין א קעלבעל, איז אלע שערי היכלות העליונים זיינען פאר איהם אָפּען.

כעבור כמה שנים סיפר אאזמו"ר כל הנ"ל לאאמו"ר והוסיף: מ'באדארף אפילו וויסען די וועג צו די היכלות העליונים, נאָר דאָס מאַכט נישט אויס, עס דארף זיין דער עיקר, העלפען בלבב שלם מיט א געפיל, האָבען א געשמאַק אין א אידען טאָן א טובה.

ה"צמח צדק" בספרו לְבָנו אֲדָנִי אָבִי זִקְנִי מוֹרֵי וְרַבִּי [מְהַר"ש] מֵאֲרַע מַחֲזִיזוֹ, סֵיִם: בְּזָה שְׁמִסְעִים לַיהוּדֵי בְּפָרְנֶסְתּוֹ, אָפְלוּ לְהַרְוִיחַ שְׁבָעִים "קאַפּיקעס" (מטבע קטנה ברוסיא) בְּסַחַר עֲגָלִים, כָּל שְׁעָרֵי הַהִיכָלוֹת הָעֲלִיּוֹנִים פְּתוּחִים עָבּוּרוּ.

כְּעֵבֶר כַּמָּה שָׁנִים סִפֵּר אֲדָנִי אָבִי זִקְנִי מוֹרֵי וְרַבִּי [מְהַר"ש] כָּל הַנֶּזְכֵּר לַעֲלִיל לְאֲדָנִי אָבִי מוֹרֵי וְרַבִּי [הַרְש"ב], וְהוֹסִיף: צָרִיךְ גַּם לְדַעַת אֶת הַדֶּרֶךְ לַהִיכָלוֹת הָעֲלִיּוֹנִים, אֲךָ אֵין זֶה מְשָׁנָה, צָרִיךְ שְׂיִהְיָה הָעֵקֶר לְסִיעַ בְּלִבָּב שְׁלָם בְּרָגֶשׁ, שְׂיִהְיָה תַעֲנוּג בַּעֲשִׂית טוֹבָה לַיהוּדִי.

יום שלישי

יום שישי

כט סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קרח, ששי עם פירש"י.
תהלים: קמ"קמד.
תניא: והחשבון . . . האותיות עצמן.

עבודת האָדָם עַל פִּי תוֹרַת הַחֲסִידוֹת, לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְרֹאוֹת עֲנִין הַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, אִיךָ כִּי כְּטוֹבוֹ יִתְבָּרַךְ מַחֲדֵשׁ אֶת הָעוֹלָם וְהַנִּבְרָאִים בְּכָל רֵגַע בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, אֲשֶׁר זֶה אֲךָ זֶה הוּא מְצִיאוֹת הַנִּבְרָאִים חִיּוּתָם וְקִיּוּמָם.

יום
רביעי

שבת

ל סיון, שר"ח

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קרח, שביעי עם פירש"י.
תהלים: קמה־קנ.
תניא: פרק ת. והנה . . . ומקור החיות.

העברת הפרשה שמו"ת – פסוק פסוק. וקורין גם ההפטר, או שתי ההפטורות אם הוא שבת ר"ח, או פרשיות מחוברות וכיוצא בזה.

מענה רבינו הזקן לאברך עילוי מצוין ובעל כשרון מפורסם כשנכנס ליחידות שלו הראשונה – בשנת תקנ"ה בליאזנא: רוחניות וגשמיות זיינען הפכים בעצם מהותם. דאָס וואָס עס איז א מעלה אין גשמיות, איז א חסרון אין רוחניות.

אין גשמיות איז א שמח בחלקו דער גרעסטער בעל מעלה. און דורך עבודה וועט אזא איינער צוקומען צו די העכסטע מדריגות. אין רוחניות אָבער איז א שמח בחלקו דער גרעסטער חסרון, און ער ווערט, ר"ל, א יורד ונופל.

העברת הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום – פסוק פסוק. וקורין גם ההפטר, או שתי ההפטורות אם הוא שבת ראש חודש, או פרשיות מחוברות וכיוצא בזה.
מענה רבינו הזקן לאברך עילוי מצוין ובעל כשרון מפורסם, כשנכנס ליחידות שלו הראשונה – בשנת תקנ"ה בליאזנא: רוחניות וגשמיות הם הפכים בעצם מהותם. מה שהוא מעלה בגשמיות, הוא חסרון ברוחניות.

בגשמיות – השמח בחלקו הוא בעל מעלה הגדולה ביותר, ועל ידי 'עבודה' יגיע אחד כזה למדרגות הגבוהות ביותר. אָבֿל ברוחניות – השמח בחלקו הוא החסרון הגדול ביותר, והוא נהיה, רחמנא לצלן, יורד ונופל.

יום
חמישי

יום ראשון

א תמוז, ב דר"ח

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: חוקת, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: א־ט.
תניא: פרק ט. אבל . . . אין קץ.

מסירות נפש הראויה לבני תורה הוא כדרכת רז"ל "אדם כי ימות באהל", להמית את כל התענוגים בעניני עולם. כי אפלו דברים קלי הערך בתענוגי עולם, מונעים המה מלהיות מסור ונתון באהלה של תורה.

יום
שישי

יום שני

ב תמוז

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: חוקת, שני עם פירש"י.
תהלים: י"ז.
תניא: רק מפני . . . למשכילים.

רבנו הזקן כותב בסדורו: נכון לומר קדם התפלה "הריני מקבל עלי מצות־עשה של ואהבת לרעך כמוך".

זאת אומרת, אשר מצות אהבת ישראל היא שער הכניסה, אשר דרך בו יכול האדם לבוא לעמד לפני ה' אלקים להתפלל, בזכותה תקבל תפלת המתפלל.

שבת קודש

יום שלישי

ג תמוז

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: חוקת, שלישי עם פירש"י.
תהלים: יח"כב.
תניא: הגהה. סוד . . . מן השכל.

אאזמו"ר אמר: א אידישער קרעכץ וואס קומט ח"ו בסבה פון א ניט גוט גשמי
איז אויך א תשובה גדולה, בפרט א קרעכץ בסבה פון א ניט גוט רוחני איז אודאי
און אודאי א תשובה מעליתא. דער קרעכץ שלעפט ארויס פון עומק רע, און שטעלט
אנידער אין א מעמד טוב.

אָדנִי אָבִי זְקֵנִי מוֹרֵי וְרַבִּי [מֵהֶרָ"ש] אָמַר: אֲנִיחָה יְהוּדִית הַבָּאָה חֲסִידֵי שְׁלוֹם בְּסִבָּת לֹא טוֹב גְּשָׁמִי
– גַּם הִיא תְּשׁוּבָה גְּדוּלָּה, בְּמִיּוֹתָהּ אֲנִיחָה בְּעֵקֶב לֹא טוֹב רִוּחָנִי – הִיא וְדַאי וְדַאי תְּשׁוּבָה מְעֻלָּה.
הָאֲנִיחָה מְחַלֶּצֶת מֵעֲמֻק רַע, וּמְצִיבָה בְּמַעְמָד טוֹב.

אגרות קודש

בי"ה, כ"ב סיון, תשי"ח

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום ב', בו כותב אודות מצבו, ושכאילו אינו יכול להתגבר עליו, והתוצאות
מזה, איך שיצא למשך זמן מכותלי הישיבה ואח"כ חזר לשם, ונמצא במצב יאוש וכו'.

ומובן ששתי תמיהות בדבר: א) מהו הפלא על המצב, לאחר שהודיעונו חז"ל, עבר כ' שנה וכו'.
ב) כיון שהובטחנו לפום גמלא שיחנא ושבילתי ידח ממנו נדח, הרי בודאי שאפשר להתגבר על כל מצב
שאנו מתאים לציווי תורתנו תורת חיים.

מהנ"ל מובנת ג"כ המסקנא, שעליו להתעסק במרץ המתאים בעיניי שידוך ובהקדם - לבנין
בית בישראל על יסודי התורה והמצוה, וכשרוצים בזה באמת, במילא מתפללים להשי"ת מעומק הלב
על הצלחת ההשתדלות בזה, ועושים ככל הדרוש בזה, הן בדרך הטבע ובעיקר ע"י ובהנוגע להוספה
בעיני תורה ומצות שע"י מתגדלת הסייעתא דשמיא שהוא עיקר בזה וכמ"ש ומה' אשה משכלת, ואז
רואים הצלחת השי"ת גם בעיני בשר.

מהנכון אשר יבדקו את התפילין שלו וכן את המזוזות בחדרו, ואשר בכל יום חול קודם תפלת
הבקר יפריש איזה פרוטות לצדקה, ויקבע עתים בלימוד תורת החסידות שהיא גילוי פנימיות התורה
בתקופתנו זו, ודוקא באופן דהבנה והשגה, שזהו ג"כ מתקוני ענין חטא הידוע הקשור במוחין, וק"ל.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

איסור אכילת קרבן פסח לנכרי

שהוא (ראה רמב"ם הלכות מלכים פ"ט ה"י).
אך הצ"ח (פסחים עג, א) כתב שגם לדעת הרמב"ם האיסור הוא על הנכרי עצמו, ומה שכתב שהישראל המאכיל כזית מהפסח לנכרי עובר, כוונתו לאיסור 'לפני עוור לא תתן מכשול', שהרי הכשיל את הנכרי באיסור. ובזה מבאר הצ"ח את טעמו של הרמב"ם שאין לוקים על לאו זה, כי אין לוקים על איסור 'לפני עוור'.

אך לפירוש זה קשה: מדוע כתב הרמב"ם שהאיסור הוא רק בכזית, והרי הנכרי עצמו מוזהר על איסורים אפילו בכלשהו, כאמור, ונמצא שהיהודי מכשיל אותו גם כשמאכילו פחות מכזית?
ויש לבאר:

יסוד האיסור לנכרי לאכול מבשר הפסח הוא שהנכרי לא יאכל מהקרבן המיועד ומיוחד לישראל, ולכן בשונה משאר איסורים שהנכרי אסור בהם אף בכלשהו, איסור זה הוא רק כאשר אוכל בשיעור שהישראל היה יכול לצאת בו ידי חובתו, היינו כזית (ראה שרי חמד ח, ע' א'ת"ר).

הלכות קרבן פסח פרק ט, הלכה ז: **הַמֵּאֲכִיל כְּזִית מִן הַפֶּסַח, בֵּין מִפֶּסַח רִאשׁוֹן בֵּין מִפֶּסַח שֵׁנִי, לְמוֹמָר לְעִבּוּדָה וְרָחָא... הָרִי זֶה עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. וְאִינוּ לֹקָה.**

ה'מנחת חינוך' (מצוה יד) דייק מלשון הרמב"ם כאן שאיסור אכילת בשר הפסח לנכרי אינו על הנכרי עצמו אלא על היהודי המאכיל אותו, אך הסמ"ג (לאוין שני"ד) כתב שהאיסור הוא על הנכרי עצמו.

וכתב שיש למחלוקת זו כמה השלכות:

א. לדעת הרמב"ם שהאיסור הוא על הישראל המאכיל – אסור להאכיל מהפסח גם לנכרי שוטה וקטן, אך לדעת הסמ"ג שהאיסור הוא על הנכרי עצמו, כיון ששוטה וקטן אינם מצווים על איסורים אפשר להאכילם מבשר הפסח.
ב. הרמב"ם כתב 'המאכיל כזית מן הפסח...' ונראה כי זהו רק לשיטתו שהאיסור הוא על הישראל המאכיל, כי לגבי ישראל אין אכילה פחותה מכזית, אך אם האיסור הוא על הגוי הרי הוא אפילו בכלשהו, שהרי 'לא ניתנו שיעורים לבני נח' והאיסורים המוטלים על הנכרים אסורים אף בכל

מי שאין לו קרקע בארץ ישראל חייב לעלות לרגל?

כלומר, כיון שאם יפקיר את הבגד ואת הבית ייפטר ממצוותם (כי כשיצאו מרשותו אין חובתם מוטלת עליו - רש"י שם) אין חובה גמורה לעשות מצוות אלה, ולכן אינן דוחות את השבת.

והנה, לענין מכשירי הפסח סובר רבי אליעזר שדוחים את השבת (שם סה, ב). ואם מי שאין לו קרקע פטור מראיה ומקרבן פסח - מדוע ידחו מכשירי הפסח את השבת, הרי בידו להפקיר את הקרקע ולהיפטר מהמצוה, והשבת לא תידחה?

אלא מזה שהתורה קבעה שהפסח דוחה את השבת ("במועדו - בין בחול בין בשבת") מוכח שאין אפשרות להיפטר מהמצוה, וגם אם אין לו קרקע חייב בהקרבן הפסח, וכמו כן חייב לעלות לרגל. והפסוק 'ולא יחמוד איש את ארצו' מלמדנו לימוד אחר (וכמובא בגמרא שם), שלא כדעת רב אמי.

הלכות חגיגה פרק ב, הלכה א: **כָּל אִלּוּ הָאֶחָד עֶשְׂרֵי פְטוּרִין, וְשֹׁאֵר כָּל הָאֲנָשִׁים חַיִּבִּין בְּרִאֲיָה. וְהִקְשָׁה מִהֲרִי קוֹרְקוּס:**

בגמרא (פסחים ח, ב) אמר רב אמי, שמי שאין לו קרקע בארץ ישראל פטור מלעלות לרגל, שנאמר "ולא יחמוד איש את ארצו בעלותך לראות את פני ה'", ורק מי שיש לו חלק ב'ארצו' עולה לרגל. והתוספות (שם ג, ב ד"ה מאליה) השוו קרבן פסח לעליה לרגל, וכתבו שאדם שאין לו קרקע פטור גם מהקרבן הפסח. ומדוע השמיט הרמב"ם הלכה זו שמי שאין לו קרקע פטור מראיה (ומקרבן פסח)?

ומבאר ה'חתם סופר' (שו"ת אר"ח סי' קכד):

מבואר בגמרא (שבת קלא, ב), שגם לדעת רבי אליעזר שמכשירי מילה דוחים את השבת, יש מצוות שגם לדעתו מכשיריהם אינם דוחים את השבת, כמו מצוות ציצית ומוזוזה שלא דוחים את השבת "הואיל ובידו להפקירם".

מתי אין אומרים 'סמוך מיעוט לחזקה'?

ופסק רבינו תם (תוספות שם ד"ה חלב) כרבי עקיבא כי למיעוט שחולבות בלי לידה מצרפים את החזקה שהבהמה לא ילדה עד עכשיו ('סמוך מיעוט לחזקה') אבל הרמב"ם פוסק כרבי יהושע שוולד בהמה חולבת אינו בכור כי הולכים אחר רוב הבהמות שחולבות רק לאחר לידה (כסף משנה).

והקשה ה'תורת חסד' (אר"ח סי' א, אות א):

שנינו (יבמות קט, א): אשה שהלכו בעלה וצרתה למדינת הים ומת הבעל, ולא ידוע אם נתעברה צרתה או ילדה -

הלכות בכורות פרק ד, הלכה ח: **בְּהֶמָּה שֶׁחָיָה חוֹלְבָת – פְּטוּרָה מִן הַבְּכוּרָה, שֶׁרֶב הַבְּהֵמוֹת אֵינָן חוֹלְבוֹת אֶלָּא אִם בֶּן בְּכָר יֵלְדוּ.**

לדעת רבי יהושע (בכורות כ, ב) הולכים אחר רוב בהמות, וכיון שרוב בהמות נותנות חלב רק לאחר שילדו, בהמה חולבת פטורה מן הבכורה כי הוולד שתלד אינו בכור, ולדעת רבי עקיבא, יש לחוש למיעוט שנותנות חלב גם אם ילדו, והוולד שתלד החולבת הוא ספק בכור.

לחזקה, 'ומיעוט' החולבות אף שלא ילדו יסייע ל'חזקה' שלא ילדה עד עכשיו והוולד יהיה ספק בכור?

ומתריך (ע"פ סברת התוספות בכורות שם ד"ה חלב):

נגד החזקה שלא ילדה עד עכשיו והוולד יהיה בכור, ישנה חזקה סותרת כי העובר במעי אמו הוא בחזקת חולין (והבכור מתקדש רק בצאתו מהרחם) וכשנולד הוא עדיין בחזקה זו, וכיון ששתי החזקות מבטלות זו את זו אין חזקה היכולה להצטרף למיעוט, ולכן כאן סובר הרמב"ם שיש ללכת אחר רוב הבהמות שחולבות רק אם ילדו ולא לחשוש למיעוט.

אסורה להינשא (שמא מת הבעל בלא בנים וזקוקה ליבום), ואסורה להתייבם לאח בעלה (שמא ילדה צרתה לבעלה), ואף שרוב נשים מתעברות ויולדות (ואם ילדה צרתה נפטרה האשה מזיקתה ליבום) - אין הולכים אחר הרוב, כי 'סמוך מיעוטא לחזקה' ומצרפים את 'מיעוט' נשים המפילות ושמא הפילה הצרה (ועדיין האשה זקוקה ליבום) ל'חזקה' - מצב האשה בעת יציאת הבעל שעומדת ליבום - ואסורה להינשא. וגם הרמב"ם (הל' יבום וחליצה פ"ג הט"ז) פסק כן.

ומדוע אם כן פסק כאן שבהמה חולבת פטורה מן הבכורה כי הולכים אחר הרוב, ואין אומרים 'סמוך מיעוט

יום רביעי ל' סיון ה'תשע"ה

מעשר בהמה משנה על שנה

המשנה (בתחילת מסכת ראש השנה) מונה ארבעה ראשי שנים לדינים שונים, והגמרא (שם ט, ב) שואלת מדוע אין המשנה מזכירה את האחד בניסן, ראש השנה לתרומת שקלים? ומבארת: אילו המשנה היתה מונה את האחד בניסן כראש השנה לתרומת שקלים, היה משתמע שהשקלים הישנים פסולים לקרבנות ציבור אפילו בדיעבד, והרי אם הביא קרבנות ציבור משקלים ישנים יצא ידי חובה.

ונמצא שראשי השנה נקבעו במשנה להלכה, הן לכתחילה והן בדיעבד, ואם כדברי הרמב"ם, שבדיעבד אם עישר בהמה משנה על שנה חל המעשר, לא היתה המשנה צריכה למנות את ראש השנה למעשר בהמה! ומבאר:

בין ראשי השנה הנמנים במשנה ראוי להימנות גם ראש השנה שתוקפו רק לכתחילה, ולכן מונה המשנה את ראש השנה למעשר בהמה, ובכל זאת נמנעת מלמנות את ראש השנה לתרומת השקלים, כי מצינו שגם לכתחילה אפשר לקחת מהשקלים הישנים, כאשר עדיין לא נאספו השקלים החדשים, כדבר המשנה (שקלים פ"ד, מ"ה) "אם בא החדש בזמנו לוקחים אותם מתרומה חדשה - ואם לאו מן הישנה".

הלכות בכורות פרק ז, הלכה ה: אין מעשרים מן הנולדים בשנה זו על הנולדים בשנה אחרת... ויראה לי, שאם עישר בהמה משנה על שנה - הרי זה מעשר.

מכפל לשון הפסוק "עשר תעשר" לומדים חז"ל (בכורות נג, ב): "בשתי מעשרות הכתוב מדבר - אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן". וכשם שאין מעשרין דגן מתבואה חדשה על תבואה ישנה, כך אין מעשרין מעשר בהמה משנה על שנה.

ומנין למד הרמב"ם ש"אם עישר משנה על שנה הרי זה מעשר"?

מבאר ה'לחם משנה' (ע"פ דברי התוס' שם, ד"ה תלמוד):

כנגד היקש מעשר בהמה למעשר דגן שאין לעשר משנה על שנה, אפשר ללמוד מההלכה (לעיל ה"ד) המתירה לעשר כבשים ועזים זה מזה בקל-וחומר: אם אלו שהם כלאים זה בזה מתעשרים זה מזה, חדש וישן שאינם כלאים אינו דין שיתעשרו זה מזה (בכורות שם)? והרי אפשר לקיים את שני הלימודים כאחד - ללמוד מההיקש שלכתחילה אין לעשר משנה על שנה, ומה'קל וחומר' שבדיעבד הרי זה מעשר. וה'טורי אבן' (אבני מילואים ר"ה ב, א) הקשה על הרמב"ם:

יום חמישי א' תמוז ה'תשע"ה

מעשה אסור, תוצאה מותרת

אלא כאשר היה שוגג, אבל המתכוון לעשות איסור במזיד יתחייב בעונש אפילו אם כתוצאה ממעשיו היתה הצלת נפשות כי במזיד חייב על כוונתו הרעה, ורק כאשר היה שוגג פטור כי לא עשה איסור במחשבה - כי היה שוגג ולא התכוין לאיסור, ולא במעשה - כי בפועל נעשתה מצוה.

ועל פי עיקרון זה פסק הגרש"ז אוירבך, שכאשר צריך לפנות בשבת לרופא או לנסוע ברכב לצורך פיקוח נפש, עדיף לפנות לשומר מצוות העושה את המלאכה רק לצורך פיקוח נפש, ולולי כן לא היה עושה זאת, ולכן אינו עובר איסור. אך אצל מי שהיה מבצע את הנסיעה גם שלא לצורך פיקוח נפש, הרי אף שלמעשה זו הצלת נפשות, הרי מצד המחשבה יש כאן עבירה במזיד ועובר על איסור (שמירת שבת כהלכתה פ"ב הערה קכה. וראה תורת היולדת פ"ג הערה י').

הלכות שגגות פרק ב, הלכה טו: וכן הפורס מצודה להעלות דגים מן הים בשננה, והעלה תינוק עם הדגים... הואיל והעלה תינוק - הרי זה פטור מהטאת, אף על פי שלא היתה כוונתו אלא לצוד, מפני שהיה שוגג.

בדין זה נחלקו אמוראים (מנחות סד, א): יש אומרים שמאחר וכוונתו היתה לאיסור (צידת דגים), למרות שבפועל היתה תוצאה של הצלת נפשות, עבר איסור וחייב. ויש אומרים כי הדין נקבע לפי התוצאה, ומאחר ובפועל נעשתה מצוה, לא עבר איסור ופטור.

ולכאורה דברי הרמב"ם שפטור 'מפני שהיה שוגג', תמוהים: הרי מדובר בחיוב קרבן, וכל קרבן בא על שוגג? ומבאר ה'כלי חמדה' (ויחי, אות ג):

כוונת הרמב"ם להדגיש כי אמנם טעם הפטור הוא משום שלמעשה נעשתה מצוה, אך אין בכך כדי לפטור

מדוע חייב השוחט חטאת בשבת לע"ז? יום שישי ב' תמוז ה'תשע"ה

לוקה אם יאכל כזית בשר, והגידים והעצמות אינם מצטרפים, ואילו באכילת אבר מן החי לוקה גם באכילת משהו בשר (והגידים והעצמות משלימים לכזית). וזהו ה'תיקון' שבשחיטה: לפני השחיטה היה לוקה על אכילת משהו מהבשר, ועתה לא ילקה על אכילה זו, גם אם הגידים והעצמות ישלימו לשיעור כזית.

ובספר 'מי נפתוח' (פרפר ג סק"ג) ביאר: ה'תיקון' שנעשה על ידי השחיטה הוא שעל-ידה העוף יוצא מטומאת נבלת עוף טהור. ואף שכתב רש"י (שם ד"ה מה) שאין השחיטה מועילה לענין טומאה שהרי בהמה שהוקרבה לעבודה-זרה מטמאה כנבילה – אבל טומאת נבלת עוף טהור חמורה יותר, שמטמאה באכילה גם ללא מגע האדם (כגון שתחבו אותה לבית הבליעה שלו) וטומאת עבודה-זרה אינה מטמאה אלא במגע. ונמצא שהשחיטה 'תיקנה' את העוף בהוצאתו מידי טומאת נבילה.

והגר"י אלחנן (באר יצחק סו"ס יט, בשם בנו) נקט בדעת הרמב"ם שהשחיטה 'מתקנת' לבן נח, ומבאר על פי דברי ה'כסף משנה' (הל' מלכים שם) בשיטת הרמב"ם שאמנם אין בן נח נענש על אבר מן החי מן העוף, אבל יש עליו איסור, ואם כן השחיטה הועילה שיהא מותר לו לאכול מחטאת העוף השחווטה.

הלכות שגגות פרק ד, הלכה א: השוחט בְּהֶמֶת קֶדְשִׁים חוץ לְעֹזֶרֶת בְּשֶׁפֶת לְעֹבְדָה זָרָה – חַיֵּב שְׁלֹשׁ חַטָּאוֹת: מִשּׁוּם שֹׁחֵט קֶדְשִׁים בְּחוּץ, וּמִשּׁוּם מְחַלֵּל שַׁבֵּת, וּמִשּׁוּם עֹבֵר עֲבֹדָה זָרָה... הֵיחָד חַטָּאת חֶעָוָה... חַיֵּב שְׁלֹשׁ חַטָּאוֹת.

הקשה ה'כרתי ופלתי' (סי' סב, פלתי סק"ב):

הגמרא (פסחים עג, א) שואלת מדוע השוחט חטאת בשבת חוץ לעזרה חייב משום חילול שבת והרי הוא מקלקל בחבורה, ורק כש'מתקן' לאכילה חייב השוחט בשבת, וכאן החטאת אסורה באכילה? ומבארת: "שמוציאו מידי אבר מן החי", כי גם לבני נח אבר מן החי אסור באכילה, ונמצא שהשחיטה 'מתקנת' חטאת זו לבן נח, שתהא ראויה לו לאכילה (רש"י שם ד"ה מיד).

והנה, לדעת הרמב"ם (הל' מלכים פ"ט הי"א) בן נח אינו מוזהר על אבר מן החי מן העוף, ואם כן מדוע חייב בחטאת העוף משום חילול שבת, הרי גם ללא השחיטה לא היה העוף אסור לבן נח, ומה 'תיקון' יש כאן? ותירץ:

לדעת הרמב"ם, ה'תיקון' בשחיטת חטאת העוף בשבת אינו לבן נח (כפי שפירש רש"י) אלא לישראל, כי אף שגם לאחר השחיטה החטאת אסורה לו באכילה - אינו דומה איסור אכילת החטאת לאיסור אכילת אבר מן החי: באכילת חטאת

אשם תלוי - על מה ולמה? שבת קודש ג' תמוז ה'תשע"ה

חייב להביא קרבן. וחייב אשם תלוי נאמר באופן שהאדם מסתפק כעת שמא עבר איסור, אך בשעת מעשה לא היה לו ספק כלל והיה סבור שהדבר מותר.

ולדוגמא: אם מונחות לפניו שתי חתיכות, אחת אסורה ואחת מותרת (כגון חלב ושומן) ואין אפשרות לזהות איזו האסורה ואיזו המותרת – מותר לו מן הדין לאכול אחת מהן אף שזהו ספק איסור, ואינו מביא אשם תלוי.

אך אם מלכתחילה היה ידוע איזו מהחתיכות האסורה ואיזו המותרת ואכל אחת מהן, ולאחר מכן התעורר בלבו ספק האם אכל את המותרת או שטעה ואכל את האסורה, כיון שאם אכן אכל את החתיכה האסורה היה כאן איסור גמור שהרי בשעת מעשה לא היה ספק אלא איסור וודאי, עליו להביא אשם תלוי.

(בית יצחק (חבר), פתיחה לשער הספקות)

הלכות שגגות פרק ח, הלכה א: כָּל חַטָּא שֶׁחֵיבִין עָלָיו שְׁנֵי חַטָּאוֹת קְבוּעָה – חֵיבִין עַל לֹא הוֹדָע שְׁלֹשׁ אֲשָׁם תְּלוּי... אִם נִסְתַּפֵּק לוֹ אִם שְׁנֵי בְּדָבָר זֶה אוֹ לֹא שְׁנֵי – הָרִי זֶה מִצֻּחַ לְהַקְרִיב אֲשָׁם.

לדעת הרמב"ם (הל' טומאת מת פ"ט הי"ב), בכל ספק האם דבר מסוים אסור מהתורה או לא, מדין תורה מותר לעשותו, ורק מתקנת חכמים יש להחמיר ולחשוש לאיסור.

והקשו על כך הראשונים: אם מן התורה מותר מלכתחילה לעשות דבר שהוא ספק איסור, כיצד יתכן שהעובר על ספק איסור חייב להביא קרבן 'אשם תלוי' מן התורה?

ובדעת הרמב"ם יש לבאר:

כאשר בשעת מעשה היה לאדם ספק האם הדבר מותר או אסור, הרי הוא רשאי לעשותו מן התורה ואם עשה אינו

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – כ"ז סיון-ג' תמוז ה'תשע"ה

יום ראשון כ"ז סיון ה'תשע"ה

הלכות קרבן פסח

פרק תשיעי

א. כל האוכל מן הפסח אינו אוכל אלא בבכורה
אחת.² ואין מוציאין ממנו מן הבכורה³ שיאכל בה.⁴
והמוציא ממנו כזית⁵ בשר מבכורה לבכורה בליל
חמשה עשר⁶ - לוקה; שנאמר: לא תוציא מן הבית
מן הבשר חוצה. והוא שייחננו בחוץ; שהוצאה
כתובה בו בשבת, לפיכך צריך עקירה והנחה בהוצאת
שבת. ואין מוציא אחר מוציא בפסח⁷, שפיון שהוציאו
הראשון נפסל. מן האגף⁸ ולפנים - כלפנים⁹; מן
האגף ולחוץ - כלחוץ¹⁰; והאגף עצמו, שהוא עבי

הפסח - כלחוץ¹¹. החלונות¹² ועבי הפתלים - כלפנים.¹³
הגגים והעליות - אין בכלל הבית¹³.
ב. בשר הפסח שיצא חוץ לבכורתו, בין בידון בין
בשנגה - נאסר באכילה, ויהי הוא כבשר קדשי קדשים
שיצא חוץ לעזרה או בשר קדשים קלים שיצא חוץ
לחומות ירושלים, שהכל בטורפה¹⁴ ולוקין על אכילתו¹⁵,
כמו שבארנו במעשה הקרבנות¹⁶. אבר שיצא מקצתו -
חותף הבשר¹⁷ יורד עד שמגיע לעצם, וקולף את
הבשר¹⁸; כל שבפנים - יאכל, וכל שבחוץ - ישורף.
כשהוא מגיע לעצם - חותף בקופיץ¹⁹, אם היה שאר
קדשים; ואם היה פסח, שאסור לשבר בו עצם²⁰ -
קולף²¹ עד הפרק²², ומפרק האבר שיצא מקצתו מן
הפרק ומשליכו לחוץ²³.
ג. שתי חבורות²⁴ שהיו אוכלות בבית אחד - צריכה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) יבאר שהפסח אינו נאכל אלא בחבורה, ואם מוציאין מחבורה לבכורה. (2) בפסחים פו. "תניא על הבתים אשר יאכלו אותו בהם (שמות יב, ז) מלמד שהפסח נאכל בשתי חבורות (שני בני אדם אוכלים פסח אחד בשני בתים, שנאמר: "יאכלו" - שניים. "אותו" - פסח אחד. "בתים" - שניים - רש"י שם). יכול יהא האוכל אוכל בשתי מקומות (אדם אחד אוכל בשני מקומות כגון בשני חדרים או בשתי חבורות ההופכות את פניהם, רש"י שם) תלמוד לומר בבית אחד יאכל (שמות שם, מו) וכו' דברי ר' יהודה (ר' יהודה סובר: יש אם למסורת - "יאכל" כתיב, משמע אדם אחד אוכל בבית אחד ולא בשני בתים, אבל גבי אוכלים הרבה כתיב בתים הרבה - רש"י). ר' שמעון אומר על הבתים אשר יאכלו אותו בהם בלבד, שהאוכל אוכל בשתי מקומות (ר' שמעון סובר: יאכלו כל אחד ואחד מהאוכלים ולא כר' יהודה ש"יאכלו" - שניים - על פי רש"י). יכול יהא נאכל בשתי חבורות תלמוד לומר בבית אחד יאכל" (סבר ר' שמעון יש אם למקרא וקרינן גאכל, היינו הפסח). וכתב המאירי (שם): "לענין פסק הלכה כדברי שניהם להחמיר ואין הפסח נחלק ליאכל בשתי חבורות אלא בחבורה אחת לבד, וכן אותה חבורה משהסכו אין רשאים לשנות מקומם". (3) בפסחים פה: "תניא לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה, אין לי אלא מבית לבית, מחבורה לבכורה מנין? תלמוד לומר חוצה, חוץ לאכילתו". (4) כן הוא במכילתא דרשב"י שם (שמות יב, מו): "יאכל, לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה, בשעת אכילה חייב ואינו חייב שלא בשעת אכילה". (5) כן הוא בתוספתא שם ושם, בירושלמי שם ובבבלי שם פה. ובמכילתא דרשב"י שם: "יאכל, לא תוציא מן הבית חוצה על כדי אכילה הוא חייב ואינו חייב על פחות מכזית". (6) בשעת אכילה. (7) כלומר, לאחר שהוציאוהו חזרו והכניסוהו ושוב הוציאוהו. (8) משנה בפסחים שם. ופירשה רבינו במוציא בשר הפסח מן הבית. ו"אגף הוא מקום הדלתות כשסוגרין אותן הדלתות נבדל החיצון (של המזוזה) מן הפנימי". (9) של הבית ואם הניח שם כזית מן הפסח אינו נקרא מוציא את הפסח לחוץ. (10) ואם הניח שם את הפסח עובר על לאו, ונפסל. (11) כן אמרו בגמרא שם לענין הוצאה מירושלים. (12) של הבית. (13) והמוציא כזית מבשר הפסח לשם - לוקה ונפסל. וראה בפרק ו מהלכות בית הבחירה הלכה ז שגגים ועליות לא נתקדשו. ואין אוכלים שם קרבן פסח (פסחים פה: פו). (14) "והשם אמר ובשר בשדה טריפה (שמות כב) וקבלנו (חולין סח: כ) כי ענין זה הכתוב שכל בשר שיצא חוץ למחיצתו שהיא בשדה והיא טרפה וכאילו אמר ובשר שיצא לשדה, טרפה היא, ולפיכך כשיוציא אדם מבשר קדשי הקדשים חוץ לעזרה או כלום מבשר קדשים קלים חוץ לירושלים או כלום מבשר הפסח חוץ לבית, נאסר אותו הבשר שיצא והוא אסור באכילה". (15) במכות יח. "ולילקי נמי משום ובשר בשדה טרפה לא תאכלו", והיינו אם אכל ממנו כזית. (16) שם. וכתב שם שאף על פי שחזר הבשר למקומו אסור לאוכלו. (17) עד מקום שיצא. (18) במשנה שם לא הוזכר "קולף את הבשר" אלא בפסח, שאסור לשבר בו עצם, אבל בשאר קדשים שאפשר לחתוך בקופיץ, אין צורך בקליפה אלא כדי להבדיל בין הבשר הטעון שריפה לבין העצמות שאינם טעונים שריפה. (19) "סכין גדול". (20) שנאמר (שמות יב, מו) "ועצם לא תשברו בו". (21) את הבשר. (22) מקום שמתחברים העצמות. (23) שעצמות אינם טעונים שריפה, אלא משליכם (פסחים פג:). (24) משנה שם פו. והעמידה בגמרא שם כר' יהודה שאמר: הפסח נאכל בשתי חבורות. ולפי ההלכה שאין הפסח נאכל בשתי חבורות (להלן הלכה ה), צריך לפרש משנה זו בשתי חבורות האוכלות כל אחת את פסחה.

- 1 פל חבורה מהן לעשות לה הקף; שְׁנָאֹמֶר: מן הבשר
 - 2 חוצה. מפי השמועה למדי, שצריך לתן לו חוצה
 - 3 למקום אכילתו²⁵. ואלו הופכין את פניהן אילף²⁶
 - 4 ואוכלין, ואלו הופכין את פניהן אילף ואוכלין, כדי
 - 5 שלא יראו מערבים²⁷.
 - 6 ד. היו המים שמוזגים בו יינם באמצע הבית²⁸ בין שתי
 - 7 החבורות - כשהשמש עומד למזג²⁹, קופץ את פיו³⁰
 - 8 ומחזיר את פניו³¹ עד שמגיע אצל חבורתו ואחר כך
 - 9 אוכל מה שבפיו; שאסור לאוכל לאוכל בשתי חבורות.
 - 10 ומתר לפלה להחזיר פניה מבני חבורתה ואוכלת³²,
 - 11 מפני שהיא בושה לאוכל בפניהם.
 - 12 ה. שתי חבורות³³ שנופרצה מחיצה מביניהן - אינן
 - 13 אוכלין³⁴. וכן אם היתה חבורה אחת ונעשית מחיצה
 - 14 ביניהן - אינן אוכלין עד שתסתלק. שאין הפסח נאכל
 - 15 בשתי חבורות³⁵, ואינן נצקרינ מחבורה לחבורה³⁶.
- ו. בני חבורה שנקנסו שלשה מהן או יתר לאכל
פסחיהן ולא באו שאר בני חבורה³⁷, אם נקנסו בשעה
שדרוך בני אדם לאכל הפסחים³⁸, וחזר המעורר לכלן
על השאָר³⁹ ולא באו - הרי אלו שנקנסו אוכלין עד
שישבעו ואין ממתנים לשאר. ואפלו באו המתאחרין
אחר כך ומצאו אלו השלשה שאכלו הפל - אין
משלמים להן כדי חלקם⁴⁰. אבל אם נקנסו שנים בלבד
- הרי אלו ממתנים⁴¹. במה דברים אמורים? בשעת
כניסתן לאכל; אבל בעת שנופרצין⁴² - אין אדם צריך
להמתין לחברו. אפלו גמר אחד בלבד מלאכל - יצא
ואינו צריך להמתין⁴³.
- ז. המאכל כזית מן הפסח, בין מפסח ראשון בין
מפסח שני⁴⁴, למומר לעבודה זרה⁴⁵ או לגר תושב⁴⁶ או
לשכיר⁴⁷ - הרי זה עובר בלא תעשה. ואינו לוקה⁴⁸,
אבל מפין אותו מפת מרדות. וכן גכר האמור בתורה -

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(25) "לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה, אין לי אלא מבית לבית, מחבורה לחבורה מנין? תלמוד לומר חוצה, תן חוצה לאכילתו". (26) שם פו. במשנה. ופירש רש"י שם שהם רשאים לעשות כן. ואף על פי שנראים כשתי חבורות - לא איכפת לן. (27) כחבורה אחת. שצריך שיפרסמו שאינן מעורבות זו בזו, שלא יהא נראה זו כאוכלת משל חברתה, אלא אלו הופכין פניהם למזרח ואלו למערב או אלו לצפון ואלו לדרום. (28) משנה שם פו. "והמיחם באמצע כשהשמש עומד וכו'". ומפרש רש"י "שמחממין בו חמין שמוזגין בו היין". "והיו רגילים, כשהיו הרבה חבורות בבית אחד להיות מצמצמים להספיק לכולם במדורה אחת ובשמש אחד". (29) לבני החבורה האחרת. (30) סוגר את פיו ואינו אוכל. (31) מחבורתו לכיוון החבורה האחרת, כלומר, כיון שקופץ פיו מותר לו להחזיר פניו לצד החבורה האחרת. (32) כלומר, אף על פי שאינה קופצת פיה. (33) מאחר שפסק רבינו להלן שאין הפסח נאכל בשתי חבורות, צריך לפרש כאן ששתי החבורות אכלו כל אחת ואחת פסח שלה. (34) בפסחים פו: "היו יושבין ונסתלקה מחיצה מביניהם לדברי האומר (ר' שמעון) האוכל אוכל בשני מקומות - אוכלין, לדברי האומר (ר' יהודה) אין האוכל אוכל בשני מקומות - אין אוכלין". ופסק רבינו כר' יהודה. (35) בגמרא שם: "היו יושבין ונפרסה מחיצה ביניהם לדברי האומר (ר' יהודה) פסח נאכל בשתי חבורות - אוכלין, לדברי האומר (ר' שמעון) אין הפסח נאכל בשתי חבורות, אין אוכלין". ופסק רבינו כר' שמעון. וזה מוסב על הדין השני של "וכן אם הייתה חבורה אחת ונעשית מחיצה ביניהן". (36) כלומר, אין האוכל אוכל בשתי חבורות, וכו'. יהודה שם. וזה מוסב על הדין הראשון של "שתי חבורות שנפרצה מחיצה מביניהם". (37) בפסחים שם: "אמר רב הונא: בני חבורה נכנסין בשלושה ויוצאין אפילו באחד. (38) שם: "והוא דעייל בעידנא דרגילי למיעל". (39) השמש של החבורה הלך אצל השאר לזרזן שיבואו, ומשמע בדברי רבינו חננאל שם, שבמקום "והוא דרגש בהו דיילא" גרס "והוא דשגרו בהו דיילא", כלומר ששלחו השמש לעוררן לבוא לאכול. (40) "אלא שמכל מקום נראה לי וכו' שצריכים על כל פנים להשאיר להם כזית לכל אחד". (41) עד שיבוא השלישי. (42) יוצאין. (43) כתב הראב"ד, שמה שכתב רבינו בסוף דבריו אין בו טעם. ואמנם דברים אלו דחוקים, שמהיכא תיתי יצטרך אחד להמתין ביציאתו על חבריו, וייתכן כי היה מקום לסברא שכיוון שנשתתפו ונתחברו, צריך הוא להמתין עד הסוף לצוותא בעלמא שלא יישאר יחידי. (44) משום שנאמר בו (במדבר ט, יב) "ככל חוקת הפסח יעשו אותו", וכל המצוות שבגופו, ונהגות בו כפסח ראשון (פסחים צו. ולהלן פרק י הלכה טו). (45) כן כתב בספר המצוות (לא-תעשה קכח) "שהזהירו מלהאכיל את הפסח לישראל שנשתמד". (46) גוי שקבל עליו שבע מצוות, שנצטוו בני נח ואינו עובד עבודה זרה. (47) "זה הגוי". (48) שהרי הפסוק "תושב ושכיר לא יאכל בו" וודאי נאמר לישראל שלא יאכל לגוי, וגם הפסוק "כל בן נכר לא יאכל בו" המדבר בין בישראל מומר ובין בגוי (מכילתא שם) - גם הוא נאמר, על כרחך, לישראל, שעל גוי לא ציוותה התורה, ומכיוון שלא הזהירה בלשון "לא תאכילום" אינו לוקה (כסף משנה). והמאירי ביבמות ע: כתב "שאנו לוקה, אחר שלא עשה הוא מעשה" וכן כתב החינוך מצוה יג ומצוה יד (וראה במנחת חינוך מצוה יג אות ב). וראה בפרק י מהלכות נדרים הלכה יג, שהמדיר אשתו מהנאה ומהנהגות אותה לוקה, וזה סותר למה שכתב כאן (הגאון ר' עקיבא איגר), ועיין עוד בפרק י מהלכות כלאיים הלכה לא, שהמלביש חבריו כלאיים, והיה הלוש שוגג - המלביש לוקה. והצל"ח (פסחים עג). כתב שכל האיסור כאן הוא משום "לפני עיוור לא תיתן מכשול" שאין לוקין עליו, ראה בחינוך מצוה רלב.

- 1 זֶה הָעוֹבֵד אֶל גִּכְרִי⁴⁹. וְאֵין מַאֲכִילִין מִמֶּנּוּ לְגִכְרִי, אֶפְלוּ
- 2 גֵּר תּוֹשֵׁב אוֹ שְׂכִיר; שְׁנָאֲמַר: תּוֹשֵׁב וְשְׂכִיר לֹא יֵאכַל
- 3 בּוֹ⁵⁰.
- 4 ח. עֲרַל⁵¹ שְׂאֵכַל כְּזִית מִבֶּשֶׂר הַפֶּסַח⁵² - לֹקָה; שְׁנָאֲמַר:
- 5 כָּל עֲרַל לֹא יֵאכַל בּוֹ. בּוֹ הוּא שְׂאִינוֹ אוֹכֵל, אֶכֶּל אוֹכֵל
- 6 הוּא מִצֵּה וּמְרוֹר⁵³. וְכֵן מִתֵּר לְהַאֲכִיל מִצֵּה וּמְרוֹר לְגֵר
- 7 תּוֹשֵׁב וְלְשְׂכִיר⁵⁴.
- 8 ט. כֶּשֶׁם שֶׁמִּילַת בְּנֵיו וְעַבְדֵּיו מְעַכְבְּתוּ מִלְּשַׁחַט
- 9 הַפֶּסַח⁵⁵, כִּךְ מְעַכְבְּתוּ מִלְּאֵכֶל; שְׁנָאֲמַר⁵⁶: וּמִלְּתָה אֹתוֹ
- 10 אֲזִי יֵאכַל בּוֹ⁵⁷. בִּיצֵד⁵⁸? קָנָה עֶבֶד אַחֵר שְׁנֹשְׁחַט הַפֶּסַח,
- 11 אוֹ שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן שְׁלֹא הִגִּיעַ זְמָנוֹ לְהַמּוֹל אֶלָּא אַחֵר
- 12 שְׁחִיטַת הַפֶּסַח - הָרִי זֶה אֲסוּר לֶאֱכֹל עַד שְׁיִמּוֹל אוֹתָן.
- 13 וְכִיצֵד יִהְיֶה הַבֵּן רְאוּי לְמִילָה אַחֵר שְׁחִיטַת הַפֶּסַח וְלֹא
- 14 יִהְיֶה רְאוּי קֹדֶם שְׁחִיטָה? כְּגוֹן שֶׁחֲלַצְתָּ חֲמֵדָה⁵⁹, שְׂצָרִיף

18 פֶּרֶק עֲשִׂירִי

- 19 א. הַשּׁוֹבֵר עֵצִים בְּפֶסַח טָהוֹר - הָרִי זֶה לֹקָה²; שְׁנָאֲמַר:
- 20 וְעֵצִים לֹא תִשְׁבְּרוּ³ בּוֹ. וְכֵן נֶאֱמַר בְּפֶסַח שְׁנִי: וְעֵצִים לֹא
- 21 יִשְׁבְּרוּ בּוֹ. אֶכֶּל פֶּסַח שְׂבָא בְּטִמְאָה⁴, אִם שָׁבַר בּוֹ עֵצִים
- 22 - אֵינוֹ לֹקָה. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמָדוּ: לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ -
- 23 בְּטָהוֹר וְלֹא בְּטִמְאָה⁵. אַחֵר הַשּׁוֹבֵר אֶת הָעֵצִים בְּלִילִי
- 24 חֲמִשָּׁה עָשָׂר⁶, אוֹ שֶׁשָּׁבַר בּוֹ עֵצִים מִבְּעוֹד יוֹם⁷, אוֹ
- 25 שֶׁשָּׁבַר אַחֵר כְּפָה יָמִים⁸ - הָרִי זֶה לֹקָה.
- 26 ב. לְפִיכָף⁹ שׁוֹרְפִין¹⁰ עֲצָמוֹת הַפֶּסַח בְּכָלֵל הַנוֹתֵר
- 27 מִבְּשׂוֹר¹¹, כְּדִי שְׁלֹא יָבוֹאוּ בָּהֶן לִידֵי תַקְלָה¹².

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(49) כלומר, משומד לעבודה זרה. והמקור בתרגום אונקלוס שם: "כל בר ישראל דישתמד". וכן במכילתא דרשב"י שם: "כל בן נכר זה ישראל משומד שעבד עבודה זרה". ובמכילתא דר"י: "אחד ישראל מומר ואחד נכרי במשמע". (50) כן הוא במכילתא שם: "תושב זה גר תושב, שכיר זה הגוי". והמדובר בערבי מהול וגבעוני מהול (מכילתא שם), שאם לא כן הרי הוא בכלל ערל לא יאכל בו, ראה כסף משנה. והראב"ד פירש פסוק זה בתושב ושכיר ישראל, כלומר עבדים עבריים הקנויים קניין עולם או קניין שנים, שאינם ממונים עם הבעלים על פסחם שלא מדעתם. (51) ישראל שלא נימול משום שמתו אחיו מחמת מילה (רש"י פסחים כח:). (52) כי פחות מכזית אינה נחשבת "אכילה". (53) פסחים קכ. "דתניא כל ערל לא יאכל בו, בו אינו אוכל אבל אוכל במצה ומרור", וכתב המאירי (יבמות ע' "מותר הוא במצה ובמרור. ויש מפרשים שחייב בהן - וגדולי המחברים (הוא רבינו) ז"ל כתבו שמותר להאכיל מצה ומרור לגר תושב". (54) מכילתא דרשב"י שמות יב, מה: "תושב ושכיר לא יאכל בו, בו אינו אוכל, אוכל הוא במצה ומרור". ובתוספות פסחים כח: דיבור המתחיל כל, העירו: האם מצה קדושה יש בה? (55) ראה למעלה פרק ה הלכה ה: "מילת בניו הקטנים ומילת כל עבדיו וכו' מעכבים אותו, שנאמר (שמות יב, לט, אצל בניו) המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו". ובמכילתא (בא) וביבמות עא. למדו שגם עבדיו שלא מלו מעכבים אותו מלעשותו, כלומר, מלהקריבו, מגזירה שווה "אז אז": כתב בבניו "ואז יקרב לעשותו" וכתב בעבדיו (שם, מד) "וכל עבד איש מקנת כסף ומלתה אותו אז יאכל בו". (56) אצל עבדיו. (57) במכילתא בא: "אין לי אלא מילת עבדיו (שמעכת את האכילה), מילת זכריו מניין? הרי אתה דן: נאמר כאן "אז" ונאמר להלן (אצל זכריו) "אז" מה להלן מילת זכרים (מעכבת מלהקריב את הפסח) אף כאן מילת זכרים (מעכבת לאכול את הפסח)". (58) באיזה אופן ישנה אפשרות שבשעת אכילה מעכבים בניו ועבדיו, שלא נימולו, מלאכול את הפסח, ובשעת השחיטה לא עכבוהו. (59) שהיה לחינוק חום ונחליץ ממנו. (60) ולפי זה ייתכן שבשעת השחיטה לא מלאו לו עוד שבעה ימים מעת לעת ולא הגיע הזמן למולו, ורק אחר ששחטו מלאו לו שבעה ימים מעת לעת, ואז מעכב הוא את אביו לאכול את הפסח. (61) יבמות שם, שמפני זה לא יכלו למולו בשעת השחיטה. ואין צורך לחכות שבעה ימים אלא במקרה של חום, ראה שבת (קלז.). (1) יבאר השובר עצם בפסח טהור, ועל איזה עצם חייב, ושלא ישאיר מהבשר עד הבוקר. (2) משנה פסחים פד. (3) צ"ל: "לא ישברו" [וטעות סופר כזו נפלה גם בגמרא פסחים פה. בכתב־יד ובדפוסים ישנים (ראה בדקדוקי סופרים שם עמ' קכט הערה ט) ותוקנה בדפוסים חדשים]. (4) כגון שהיו רוב הקהל טמאי מת, שמקריבים כולם הפסח בטומאה, ראה למעלה פ"ז הלכה א, אבל היה הפסח טהור ונטמא אחר־כך - חייבים עליו משום שבירת עצם, ראה להלן הלכה ו. (5) בפסחים שם בבביתא: "ת"ר ועצם לא תשברו בו, בכשר ולא בפסול". ופירש"י שם: "האי פסול הוא שנעשה בפסול, דטומאה דחיה היא בציבור [ולא הותרה]". וכלשון רבינו כן הוא במכילתא דרשב"י (שמות יב, מו), ולפי זה אין צורך לדברי רש"י. ואף בפסח שני למדו כן שם צו. "לא ישברו בו" כו' בכשר, ולא בפסול". (6) של ניסן, שהוא פסח ראשון, ושל אייר שהוא פסח שני. (7) שם פד: "ת"ר ועצם לא תשברו בו (שמות יב), בכשר ולא בפסול. ר' אומר, בבית אחד יאכל (שמות שם) ועצם לא תשברו בו, כל הראוי לאכילה יש בו משום שבירת עצם, ושאין ראוי לאכילה אין בו משום שבירת עצם, מאי בינייהו וכו' אביי אמר כו' אלא שבירת העצם מבעוד יום, איכא בינייהו. למ"ד כשר, הא כשר הוא. למ"ד ראוי לאכילה, השתא לאו ראוי לאכילה וכו'. רב פפא אמר, כל כי האי גוונא, כ"ע יש בו משום שבירת העצם, מאי טעמא, לאורתא (=לערב) מיחזי לאכילה". (8) ראה להלן הלכה ו, שפסח שהיתה לו שעת הכושר ונפסל - יש בו משום שבירת עצם. (9) לפי שאסור לשבור את העצם גם לאחר כמה ימים. (10) פסחים פג. בבביתא: "כל עצמות הקדשים אין טעונין שריפה חוץ מעצמות הפסח, מפני התקלה". (11) כנראה שהמדובר כשאין בעצמות לא בשר ולא מוח, וכן מפורש בפ"ט מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ט: "כל עצמות הקדשים שאין בהן מוח, אינן טעונין שריפה, חוץ מעצמות הפסח" (ועיין בראב"ד שם) וראה להלן. (12) כלומר, שמא יבואו לידי איסור שבירה, כן מפרש רבינו דברי

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ראשון כ"ז סיון – ספר קרבנות – הלכות קרבן פסח קה

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ג. אין חיבין אלא על שביירת עצם שיש עליו כזית
- 2 בפ"ק או שיש בו מח¹⁴; אבל עצם שאין בו מח ושואין
- 3 געליו כזית פ"ק פ"ק - אינו חיב על שביירתו. ה"ה עליו
- 4 כזית פ"ק ושבר העצם שלא במקום הפ"ק - חיב, אף
- 5 על פי שהמקום ששבר פנוי מבשר¹⁵.
- 6 ד. השובר אחר השובר¹⁶ בעצם אחד - לוקה.
- 7 ה. השורף עצמות והמתחך גידים¹⁷ - אינו חיב משום
- 8 שביירת עצם¹⁸.
- 9 ו. פסח שהוא נא¹⁹ או מבשר²⁰ ושבר בו את העצם -
- 10 לוקה²¹. אפילו נפסל בטמאה²² ויצא²³ וכיצא בהם -
- 11 יש בו אסור שביירת העצם. במה דברים אמורים?
- 12 פשיטתה לו שעת הפ"ק ונפסל²⁴; אבל אם לא היתה

- 13 לו שעת הפ"ק, כגון שנתפגל²⁵ או נעשה במחשבת
- 14 זמן²⁶ או מחשבת שנוי השם²⁷ - אין בו משום שביירת
- 15 העצם.
- 16 ז. שבר עצם האליה²⁸ - אינו לוקה, שהרי אינו ראוי
- 17 לאכילה²⁹.
- 18 ח. הסחוסים, שהם כמו עצמים רכים³⁰ - הרי אלו
- 19 מתרין לאכלן³¹.
- 20 ט. ה"ה ג"ד³² קטן ורף שעצמותיו רכים - לא יאכל אותן,
- 21 שזה שובר עצם³³. ואם אכל - לוקה³⁴; שאחד השובר
- 22 עצם קשה או עצם רך³⁵. זה הכלל: כל שנתפגל בשור
- 23 הגדול אחר שיתבשר³⁶ - הוא שמתר לאכל כנגדו מן הגדי
- 24 הרף אחר צלייתו³⁷, כגון ראשי כנפים³⁸ והסחוסים³⁹.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

הברייתא בפסחים פג. (הובאה למעלה). וסבור רבינו, שכשם שיש איסור שבירה בפסול שהיה לו שעת הכושר (להלן הלכה ו), כן יש איסור בעצם שהיה עליו כזית בשר וניטל ממנו. וכן נראה בגמרא שם שהקשו על הברייתא הנ"ל, "הני עצמות היכי דמי, אילימא דלית בהו מוח, עצמות קדשים למה להו שריפה" (כן הנוסחא בדפוס וויניציאה ובסיליאה, ולפנינו "למה להו שריפה". ובכ"י ב: "עצמות הפסח למה להו שריפה"). כלומר: פשיטא שעצמות קדשים אינם צריכים שריפה, ואילו על עצמות הפסח לא קשה לו למה צריכים שריפה, הרי שאף עצמות שאין בהם מוח צריכים שריפה בפסח, שמא יבוא לידי תקלה של שבירת עצם, כנ"ל (אור שמח). (13) פסחים פד: "רבינא אמר, כל כי האי גוונא (באבר שאין עליו כזית בשר) לית ביה משום שבירת עצם, דבעינן שיעור אכילה", משום שנאמר: "בבית אחד יאכל ועצם לא תשברו בו" (שמות יב, מו) - יש בו שיעור אכילה יש בו משום שבירת עצם, אין בו שיעור אכילה אין בו משום שבירת עצם (שם). (14) היינו כזית מוח, כמפורש שם פה. "ויש עליו כזית בשר מבפנים", והיינו כזית מוח. וכן מפורש בר"ח שם, וכן פירש"י. (15) מחלוקת שם בין ר' יוחנן ור"ש בן לקיש, ופסק כר' יוחנן. (16) כלומר, אחרי שהראשון שבר עצם, בא שני ושבר גם הוא אותו עצם, או שאדם אחד שבר עצם והתרו בו, ושוב שבר. וכן הוא בירושלמי פסחים פ"ז ה"א: "אבל בשתי התריות, שכן אפילו עצם אחד ושברו, וחזר ושברו חייב שתיים". ולהלן שם בהלכה יג "וידא אמר, דא יש שובר אחר שובר". וראה למעלה פ"ט הלכה א והערה ח. (17) של הפסח. (18) פסחים שם בברייתא: "השורף עצמות והמתחך גידים - אין בו משום שבירת העצם". (19) שנצלה מעט ואינו ראוי לאכילת אדם עדיין (למעלה פ"ח הלכה ו), ואסור לאכלו משום שנאמר "אל תאכלו ממנו נא" (שם הלכה ד). והוא בפסחים (שם) רנב"י אמר, כל כי האי גוונא (שבירת העצם בנא) יש בו משום שבירת העצם, מאי טעמא דהא חזי לאכילה דמטוי לי ואכל לי. (20) שאסור לאכלו, משום "אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים" (למעלה שם הלכה ד). (21) בנא הוא חייב, מפני שהוא ראוי לאכילה אחר שיצלה יפה (שם מדברי רב נחמן בר יצחק). ומבושל שאינו ראוי לעולם, שהרי גם "בשלו ואחר צליה" חייב עליו (למעלה שם הלכה ח) - כיון שהיתה לו שעת הכושר, שנעשו עבודותיו בהכשר, חייבים עליו, כרב יוסף אליבא דתנא קמא של רבי (שם). (22) לאחר זריקת הדם. (23) חוץ לחבורתו, ראה למעלה פ"ט הלכה ב. (24) שם כדברי רב יוסף וכתנא קמא, ראה למעלה בהלכה זו. (25) [שחשב לאכלו חוץ למקומו, שזה נקרא פיגול (זבחים כט). ועיין למעלה פ"ג מהלכות פסולי המוקדשין הלכה א, וראה להלן]. (26) כגון שחשב בשעת השחיטה, או בשעת קבלת הדם במזרק, או בשעת הולכת הדם למזבח, או בשעת זריקה, שיאכל ממנו חוץ לזמן המותר לאכילה, שיקריב ממנו חוץ לזמן המותר בהקרבה (פ"ג מהלכות פסולי המוקדשין הלכה א). ובהגהות "בן אריה" מציע להגיה "מחשבת מקום". ולפי"ז "שנתפגל" שכתב מקודם היינו מחשבת חוץ לזמנו. (27) ששינה שמו לשם זבח אחר או לשם בעליו (שם פט"ו הלכה יא). (28) זנב הכבש. (29) פסחים שם: "רב אשי אמר, כל כי האי גוונא (=שבירת עצם האליה) ודאי אין בו משום שבירת העצם (גם לרבי וגם לתנא קמא) דהא ודאי אינו ראוי לאכילה כלל", שהרי היא עומדת להקטרה על גבי המזבח (שם). וראה בהשגת הראב"ד ובכס"מ. (30) שם פד. והם "אותן שבראש הכתף" (פיה"מ שם). (31) ואין בהם משום שובר עצם. וראה להלן הלכה ט. (32) משנה וגמרא שם. (33) שאכילת העצם הרך הוא שבירה. (34) משום "ועצם לא תשברו בו". (35) הוא בכלל האיסור של "ועצם לא תשברו בו". (36) פירוש, שור הגדול שנתקשו עצמותיו, אלא שאחרי בישול רב, הם ראויים לאכילה. (37) אף כי בשור הגדול אין אפשרות לאוכלם ע"י בישול בינוני, וכ"ש על ידי צליה. (38) "פירושו בכאן קצוות. כלומר, ראשי העצמות שיש בהרבה מהן קליפה דקה של עצם, ואדם נוטלה בשינוי ולועסה" (מאירי פסחים פד.). (39) ראה למעלה הלכה ח. וזהו פירושו של רבינו לדברי המשנה פסחים פד. "כל הנאכל בשור הגדול, יאכל בגדי הרך וראשי כנפיים והסחוסים", ובגמרא, "רבה רמי. תנן, כל הנאכל בשור הגדול יאכל בגדי הרך, ושאינו נאכל לא. אימא סיפא, ראשי כנפיים והסחוסים, והא הני לא מיתאכלי בשור הגדול וכו'. רבא אמר, מה הן קתני, והכי קתני כל הנאכל בשור הגדול בשלקא (בישול רב) יאכל בגדי הרך בצלי, ומה הן ראשי כנפיים והסחוסים, ותניא כוותי דרבא וכו'". ומפרש רש"י שהמדובר הוא לענין מינוי,

- 1 י. גידין⁴⁰ הרבין שסופן להקשות⁴¹, אף על פי שהן
- 2 ראויין לאכילה עתה⁴² ונאכלין⁴³ בפסח - אין נמנין
- 3 עליהן. ונמנין על מח שבראש⁴⁴, מפני שיכול
- 4 להוציא⁴⁵ בלא שבירת עצם; ואין נמנין על מח
- 5 שבקולית⁴⁶, והוא העצם הסתום משני ראשיו, שהרי
- 6 אינו יכול להוציא אלא בשבירת עצם⁴⁷.
- 7 יא. כשאדם אוכל את הפסח - חותך הבשר ואוכל,
- 8 וחותך העצמות מן הפך ומפרקן אם רצה⁴⁸. וכשיגיע
- 9 לגיד הנשה⁴⁹ - מוציאו ומניחו עם שאר הגידים
- 10 והעצמות והקרומות⁵⁰ שיוצאין בשעת אכילה⁵¹. שאין
- 11 מנקין אותו כשאר הבשר⁵² ואין מחתקין אותו⁵³, אלא
- 12 צולין אותו שלם⁵⁴. ואם חתכו חתיכות חתיכות -
- 13 כשר⁵⁵. והוא שלא יחסר אבר. צריך אדם להשתדל
- 14 שלא ישאיר מבשר הפסח עד בקר, שנאמר: לא תותרו
- 15 ממנו עד בקר. וכן בשני, שנאמר: לא ישאירו ממנו עד
- 16 בקר. ואם השאיר ממנו, בין בראשון בין בשני - עבר

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

שאינו מותר להתמנות אלא בדבר שבשור הגדול יוכלו לאכול אחרי שנתבשל (וכן נראה מדברי רבינו בפירוש המשנה) והראב"ד בהשגות מפרשה לענין נותר, שמה שאפשר לאכול ע"י בישול רב בשור הגדול, יש חיוב לאכול. ואם אינו אוכלו, עובר על לא תותרו ממנו עד בוקר. ורבינו מפרשה לענין איסור שבירת עצם. (40) פסחים שם. כריש לקיש, ואף ר' יוחנן הודה לו. (41) להיות קשים ולא יהיו ראויים או לאכילה, וכגון "גידיו הצוואר, ובגדי ובטלה הם רכים, אבל אם היה מזקין סופם להיות קשים" (רש"י שם). (42) בעוד הגדי רך וקטן. (43) שמותרין באכילה. (44) שם פד: "רבי אומר, נמנין על מוח שבראש וכו'". (45) "לגוררו בקיסם דרך האף" (רש"י שם). (46) שם: "רבי אומר וכו' ואין נמנין על מוח שבקולית". (47) והשובר את העצם לוקה (למעלה הלכה א). (48) ואין זו שבירת עצם, ראה למעלה פ"ט הלכה ב. (49) שהרי צולוה שלם בעוד הגיד בו, כדלהלן. ואף שהגיד אסור בהנאה, צולוה ביחד עם הבשר, משום שאין בגידין בנותן טעם (פט"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה יז). ולשומן הגיד שאינו אסור אלא משום מנהג (חולין צב:), לא חששו כאן, שהרי אין מחתקין אותו, כדלהלן (כסף משנה). וראה בהשגת הראב"ד. (50) שאינם אסורים. (51) כלומר, שבני האדם אין רגילים לאוכלם. (52) אלא רק מהדברים האסורים מן התורה ושיש בהם בנותן טעם (כסף-משנה). (53) לחתיכות. (54) כמו שכתוב (שמות יב, ט) "כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו", והוא בתוספתא פסחים פ"ה "הפסח צולין אותו שלם, ואין צולין אותו חתיכות". (55) תוספתא שם: "רצה מנתחו, ומטילו אבר אבר על גבי גחלים". (56) כלומר, שהעובר בלאו זה מתחייב בעשה. ולא הניח לעשה אין לוקין עליו, ראה בפ"ח מהלכות סנהדרין הלכה ב. ומקור הדבר בפסחים פד. בדברי רבי יהודה. וכן כתב בפ"ח מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ט. ולמעלה פ"ה הלכה ז גבי אימורים כתב, שאם הניחם ונפסלו בלינה ועבר על "לא ילין חלב חגי עד בוקר" - "אינו לוקה לפי שאין בו מעשה". כדעת רבי יעקב שם, וראה בכסף-משנה כאן ובמשנה-למלך בהלכות פסולי המוקדשין שם. (57) כלומר בפסח ראשון, אבל לא בפסח שני, ראה להלן הלכה טו. (58) כן הוא במשנה פסחים סט: ומקריבים אותה לפני תמיד של בין הערבים (משנה-למלך פ"ו מהלכות כלי המקדש הלכה ט). (59) קרבן שלמים. (60) משנה שם. (61) פירוש החגיגה אינה כפסח שבא בן שנה, אלא באה בת שנה וגם בת שתיים ויותר, וכן הוא בתוספתא פסחים פ"ה: "ובאה בת שנתה בת שתיים". (62) משנה שם. (63) ראה פ"ה מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יא. (64) ואינו יוצא בה משום חובת חגיגת חמשה עשר (פ"ה מהלכות חגיגה הלכה י). (65) "והלא אין הפסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים, אם כן למה נאמר צאן ובקר? צאן לפסח ובקר לחגיגה" (ספרי פ' ראה ופסחים ע:). אבל צריך עיון, שבריייתא זו היא אליבא דמאן-דאמר שחגיגה זו היא חובה ודוחה את השבת. אבל לדידן, פסוק זה מדבר במותר הפסח, וראה בצל"ח לפסחים ע: (66) משנה פסחים שם. (67) הפסח. (68) ש"ד בניסן חל ביום חול. (69) שהפסח קרב בטהרה. (70) שהרבה נמנו על הפסח, ולא מספיק להם כדי שיאכלו כולם ממנו על השבוע (ראה למעלה פ"ח הלכה ג, שמצוה מן המובחר לאכול בשר הפסח אכילת שובע). (71) שרק הפסח דוחה שבת (למעלה פ"ה הלכה יח) וטומאה (למעלה פ"ז הלכה א), אבל לא חגיגה שאינה חובה (פסחים ע:). (72) ויש בהם כדי אכילת שובע לכולם. (73) שם סט: "א"ר אשי, שמע מינה, חגיגת ארבעה עשר לאו חובה היא. דאי סלקא-דעתך חובה, תיתי בשבת ותיתי במרובה ותיתי בטומאה". (74) ואינה כפסח שאינו נאכל אלא עד חצות (משנה שם, ודלא כבן-תימא שאמר שדינה כפסח). (75) פ"י מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו. (76) להשאיר. (77) מיום הקרבנות, שהוא יום ששה עשר בניסן.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ראשון כ"ז סיון – ספר קרבנות – הלכות קרבן פסח קז

מתוך מהדורת וגשל

- 1 הָרָאשׁוֹן לְבִקְרָהּ. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמִדְרָשׁ⁷⁸, שֶׁזֶה אֲזָהָרָה
- 2 לְמִנְיַח בֶּשֶׂר חֲגִיגַת אֲרֻכָּה עֶשֶׂר לְיוֹם שֶׁשֶׁה עֶשֶׂר;
- 3 שְׁנֵאֲמַר: לְבִקְרָהּ⁷⁹ - עַד בִּקְרָהּ שֶׁל יוֹם הַשְּׁנִי⁸⁰. וְהַמֹּתִיר⁸¹
- 4 - אֵינוֹ לוֹקָה; אֲלֹא יִשְׁרָף הַנּוֹתֵר מִמֶּנָּה, כִּשְׂאֵר
- 5 הַנּוֹתֵרִים⁸².
- 6 יֵד. בֶּשֶׂר חֲגִיגָה שֶׁעָלָה עִם הַפֶּסַח עַל הַשְּׁלֶחֶן וְכָל
- 7 הַתְּבָשִׁילִין הָעוֹלִים עִמּוֹ עַל הַשְּׁלֶחֶן מִתְּבַעְרִין עִמּוֹ⁸³,
- 8 וְאֵינָן נֶאֱכָלִים אֲלֹא עַד חֲצוֹת⁸⁴ כִּפְסַח עֲצֻמוֹ⁸⁵. גְּזֵרָה
- 9 מִפְּנֵי הַתְּעַרְבֻת⁸⁶.
- 10 טו. מֶה בֵּין פֶּסַח רָאשׁוֹן לְפֶסַח שְׁנִי⁸⁷? הָרָאשׁוֹן אֲסוּר
- 11 בְּחֶמֶץ בְּכָל יְרֵאָה וּבֵל יִמְצָא⁸⁸, וְאֵינוֹ נִשְׁחַט עַל חֶמֶץ⁸⁹,
- 12 וְאֵין מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ חוּץ לַחֲבוּרָה⁹⁰, וְטַעֲוֵן הֵלֵל
- 13 בְּאֲכִילָתוֹ⁹¹, וּמִבִּיאִין עִמּוֹ חֲגִיגָה⁹², וְאֶפְשָׁר שִׁיבֵא
- 14 בְּטִמְאָה, אִם נִטְמָא רֵב הִקְהֵל טַמְאָת מֵת, כְּמוֹ
- 15 שֶׁבִּאֲרָנוּ⁹³. אֲבָל פֶּסַח שְׁנִי - חֶמֶץ וּמִצָּה עִמּוֹ בְּבִית⁹⁴,

סְלִיקוּ לָהּ הַלְכוֹת קָרְבֵּן פֶּסַח בְּסִיעֲתָא דְשִׁמְיָא

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(78) שם עא. עא: (79) כלומר: אילו היו כתוב "בוקר" בלא "למד" היינו מפרשים בוקר הראשון, ומזה שנאמר "לבוקר" דרשו לבוקר שני (שם עא:). (80) שהוא יום ששה עשר בניסן. (81) מחגיגת י"ד ליום ששה עשר בניסן. (82) ראה למעלה הלכה יא. (83) תוספתא פסחים פ"ה, וירושלמי שם פ"ו הלכה ד. (84) אף כי כל בשר החגיגה נאכל לשני ימים ולילה אחד (למעלה הלכה יג) - זה שעלה על שולחן אחד עם הפסח, אינו נאכל אלא עד חצות. (85) למעלה פ"ח הלכה טו. (86) כלומר, שמא נתערב בהם מן הפסח. [ואף-על-פי שהאיסור בפסח עצמו אינו מן התורה אלא כדי להרחיק מן העבירה (למעלה בפ"ח שם). אין זו "גזירה לגזירה" שלא גזרו כן (שבת יא: ועוד), כי כמה פעמים מצאנו שגזרו גזירה לגזירה, ואמרו חכמים כי "חדא גזירה היא", כלומר כשגזרו גזירה ראשונה גזרו גם על השניה, כי אילולא הא - לא קיימא הא, ראה ביצה ג. וחולין קד:]. (87) משנה בפסחים צה. (88) [ראה בפ"ג מהלכות חמץ ומצה הלכה ח הערה מג, שלדעת רבינו עובר על "בל יראה ובל ימצא" משש שעות ולמעלה ב"ד. וכן משמע הלשון: "הראשון" - "השני" שמדובר על קרבן הפסח ולא על חג הפסח]. (89) ראה למעלה פ"א הלכה ה, שהשוחט את הפסח בזמנו והיה לו כזית חמץ ברשותו לוקה, שנאמר לא תזבח על חמץ דם זבחי. (90) ראה למעלה פ"ט הלכה א, שהמוציא כזית מבשר הפסח מחבורה לחבורה בלילה חמשה עשר לוקה, שנאמר לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה. (91) משנה שם, ולמעלה פ"ח הלכה טו. (92) למעלה הלכה יב. (93) למעלה פ"ז הלכה א. (94) משנה שם. וגם נשחט על החמץ (שם צה:). (95) משנה שם, שאין אומרים הלל בלילה, אלא-אם-כן הוא מקודש לחג, שנאמר (ישעיה ל, כט) "השיר יהיה לכם כליל התקדש חג" (שם צה:). (96) הכסף-משנה תמה על דברי רבינו, ממה שמפורש בפסחים צה. "בכללילה דלא ישאירו ממנו עד בוקר, מאי קא מרבה לא תוציא ממנו". הרי שגם בפסח שני אסור להוציא חוץ לחבורתו. אבל ראה במאירי פסחים כאן על דברי המשנה, שכתב וז"ל: "והשני מוציאין חוץ לחבורה כמו שיתבאר בגמרא". נראה מדבריו כי היתה כאן בגמרא גירסא אחרת. (97) תוספתא פסחים פרק ח. (98) תוספתא שם. (99) שאם חל יום י"ד ניסן או י"ד באייר ביום השבת שוחטין בו את הפסחים, והוא במשנה שם ובתוספתא שם. וראה למעלה פ"ה הלכה א. (100) בשעת הקרבת פסח ראשון ופסח שני, צריך לומר הלל (משנה שם) - שרק בלילה (בשעת אכילה) אין אומרים הלל בפסח שני שאין לילו מקודש לחג, ראה למעלה. אבל ביום אין צריך קדושת חג (גמרא שם צה:). (101) משנה שם צה. וראה למעלה פ"ח הלכה ד. (102) כלומר בחבורה אחת ובמקום אחד, ראה למעלה פ"ט הלכה ה, שרבינו פוסק להחמיר כשניהם, כר' יהודה וכו' שמעון (פסחים פו:). וכנראה שלרבינו היתה הגירסא בגמרא פסחים צה. באופן שגם בפסח שני הדין שנאכל בבית אחד, ראה למעלה הערה צה. (103) משנה פסחים שם. (104) ראה למעלה הלכה יא. (105) ראה למעלה הלכה א. (106) בפסח שני. (107) משום שבכמדבר שם, אחרי שכתב ככל חוקת הפסח, מפרט שם המקרא כמה פרטי דינים של פסח שני, כמו "ועצם לא תשברו", "ולא ישאירו ממנו עד בוקר", וכן "על מצות ומרורים יאכלוהו". (108) כלומר, דברים שפירט אותם הכתוב. (109) כמו "לא ישאירו ממנו עד בוקר", "ועצם לא תשברו", וכן שאר מצוות שבגוף הקרבן, כמו צלי. אבל דברים שאינם בגוף הקרבן, לא שוה השני לראשון. ומצה ומרור שאינם בגוף הקרבן, מפרש המקרא באופן מיוחד, שגם פסח שני נאכל על מצה ומרור, ראה הסוגיא בפסחים צה. (110) השני. (111) אולי צ"ל "וכלל" זה ויבכ"ו תימן: חוקת הפסח שכלל". ואחר-כך מתחילה הלכה חדשה: "זה שנאמר וכו'". (112) בפסח שנעשה במצרים. (113) בעשור לחודש ניסן, כמו שנאמר (שמות יב, ג): "בעשור לחודש הזה, ויקחו להם איש שה וכו'". (114) (שם, כב). והוא: ג' קלחין של מין ירוק שיש לו גבעולים (רש"י שם). (115) כמו שנאמר (שם) "ולקחתם אגודת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף, והגעעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות". (116) כמו שכתוב (שם, יא) "ואכלתם אותו בחפזון". (117) בפסחים של כל הדורות. (118) משנה בפסחים צו.

הַלְכוֹת חֲגִיגָה

43 ה. ומצוה להקדים ולהקריב בראשון. לא הקריב
44 בראשון, בין שוגג בין מזיד - יקריב בשני. וכל המאחר
45 - הרי זה מגנה, ועליו נאמר: נוגי ממועד אספתי.
46 ו. עבר הרגל ולא חג - אינו חייב באחריותו. ועל זה
47 וכיוצא בו נאמר: מצות לא יוכל לתקן.
48 ז. מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג הסוכות -
49 חוגג את כל הרגל וביום טוב האחרון שהוא שמיני.
50 ואף השמיני תשלומי ראשון הוא. וכן מי שלא חג ביום
51 חג השבועות - חוגג כל שבועה, ויש לו תשלומין כל
52 ששת ימים שלאחר חג השבועות. ודבר זה מפי
53 השמועה נאמר, שחג השבועות כחג המצות לתשלומין.
54 ח. עולת ראיה ושלמי חגיגה אינן דוחין לא את השבת
55 ולא את הטמאה, לפי שאין להן זמן קבוע כקרבנות
56 הצבור; שאם אינו חוגג היום - חוגג למחר, כמו
57 שבארנו. אבל דוחין את יום טוב. ואף על פי שאין
58 מקריבין ביום טוב נדרים ונדבות - מקריבין עולת ראיה
59 ושלמי חגיגה ושלמי שמחה; שאין אלו נדרים ונדבות,
60 אלא חובות.
61 ט. כשפקריב המקריב עולת ראיתו ושלמי חגיגתו
62 ושמחתו ביום טוב - סומך עליהן בכל כחו, כדרך
63 שעושה בשאר הימים. אף על פי שסמיכה אינה
64 מעפפת, כמו שבארנו במעשה הקרבנות, לא גזרו עליה
65 משום שבות.
66 י. המפריש עולת ראיתו ומת - היורשין חייבין להביאה.
67 מתר להקריב בחלו של מועד נדרים ונדבות; שנאמר:
68 אלה תעשו לה' במועדיכם לבד מנדריכם ונדבותיכם,
69 מכלל שקרבין ברגל. לעלתיכם - כמו עולת מצרע
70 ועולת יולדת. ולמנחתיכם - להביא מנחת חוטא ומנחת
71 קנאות. ושלמיכם - לרבות שלמי נזיר. הכל קרבין
72 במועד, ואין קרבין ביום טוב.
73 יא. ומי שהיה לו אוכלים מרבים ונכסים מועטין -
74 מביא שלמי חגיגה מרבין ועולות ראיה מועטין. הוי' לו
75 אוכלין מועטין ונכסים מרבין - מביא עולות ראיה
76 מרבות ושלמי חגיגה מועטות. הוי' זה וזה מועט - על
77 זה אמרו: לא יפחת ממעה לעולה ושתי כסף לשלמים.
78 זה וזה מרבה - על זה נאמר: כפרת ה' אלהיך אשר
79 נתן לך.

יום שני כ"ח סיון ה'תשע"ה

פרק שני

80 א. נשים ועבדים פטורין מן הראיה. וכל האנשים
81 חייבים בראיה, חוץ מחרש ואלם, ושוטה וקטן, וסומא

1 יש בכללן שש מצות. ארבע מצות עשה, ושתי מצות
2 לא תעשה, וזה הוא פרטן: (א) להראות פני ה'. (ב) לחג
3 בשלש רגלים. (ג) לשמח ברגלים. (ד) שלא יראה ריקם.
4 (ה) שלא יעזוב לוי מלשמוחו ולתן לו מתנותיו ברגלים.
5 (ו) להקהיל את העם בחג הסוכות במוצאי שמטה.
6 ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

9 א. שלש מצות עשה נצטוו ישראל בכל רגל משלש
10 רגלים, ואלו הן: הראיה, שנאמר: יראה כל זכורך;
11 והחגיגה, שנאמר: תחג לה' אלהיך; והשמחה, שנאמר:
12 ושמחת בחגך. הראיה האמורה בתורה היא: שנראה
13 פניו בעזרה ביום טוב הראשון של חג, ויביא עמו קרבן
14 עולה, בין מן העוף בין מן בהמה. ומי שבא לעזרה
15 ביום ראשון ולא הביא עולה - לא דיו שלא עשה מצות
16 עשה, אלא עובר על לא תעשה, שנאמר: לא יראו פני
17 ריקם. ואינו לוקה על לאו זה, שהרי לא עשה מעשה.
18 החגיגה האמורה בתורה היא: שיקריב שלמים ביום
19 טוב הראשון של חג בבואו להראות. והדבר ידוע,
20 שאין השלמים באים אלא מן הבהמה. ושתי מצות
21 אלו, שהן הראיה והחגיגה, אין הנשים חייבות בהן.
22 והשמחה האמורה ברגלים היא: שיקריב שלמים יתר
23 על שלמי חגיגה, ואלו הם הנקראים שלמי שמחת
24 חגיגה; שנאמר: וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת
25 לפני ה' אלהיך. ונשים חייבות במצוה זו.
26 ב. הראיה והחגיגה אין להן שעור מן התורה, שנאמר:
27 איש כמתנת ידו וגומר. אבל מדברי סופרים, שלא יחא
28 קרבן עולת ראיה פחות משנה מעה כסף, ולא שלמי
29 חגיגה פחות משנה שתי כסף. ומצוה להביא כפי עשרו,
30 שנאמר: כמתנת ידו.
31 ג. שלמי שמחה לא נתנו בהן חכמים שעור. בעת
32 שיעלה אדם לירושלים לחג, אם היו בידו קרבנות
33 הראיה - יביאם, או יעלה עמו כסף לקנות בו הקרבן.
34 ואם אין בידו כסף - לא יביא שנה כסף. אפלו היה
35 בידו שנה כסף והובים - אסור לו לעלות ריקם בלא
36 כסף ולא קרבן. ולמה אסור שיעלה בידו שנה כסף?
37 גזרה שמא לא ימצא למכר, או שמא ימצאו המעות
38 סיגים.

39 ד. מי שלא הקריב ביום טוב הראשון עולת ראיתו
40 ושלמי חגיגתו - הרי זה מקריבין בשאר ימות הרגל;
41 שנאמר: שבעת ימים תחג לה' אלהיך - מלמד שכל
42 ראויין לחגיגה. וכלן תשלומי ראשון הם.

- 1 וְחִגְרָה², וְטָמְא וְעָרַל, וְכֵן הִזְקֵן וְהַחֲלִיחַ וְהִרְדָּף³ וְהִעָנַג
- 2 מֵאֵד⁴ שְׁאֵינָם יְכוּלִים לַעֲלוֹת עַל רִגְלֵיהֶן. כָּל אֱלוֹ הָאֶחָד
- 3 עָשָׂר פְּטוּרִין, וְשָׂאָר כָּל הָאֲנָשִׁים חִיבִין בְּרֵאִיָּה. הַחֹרֶשׁ,
- 4 אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מְדַבֵּר⁵, אֶפְלוּ חֹרֶשׁ בָּאֲזָנוֹ אַחַת⁶ -
- 5 פְּטוּר מִן הָרֵאִיָּה. וְכֵן הַסּוּמָא בְּעֵינָיו אַחַת אוֹ חֲגֵר בְּרִגְלוֹ
- 6 אַחַת - פְּטוּר. הָאֵלֶם, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא שׁוֹמֵעַ - פְּטוּר.
- 7 טְטֻמָּוֹת⁷ וְאַנְדְּרוֹגִינֹס⁸ - פְּטוּרִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן סֶפֶק
- 8 אֲשֶׁר⁹. מִי שֶׁחֲצִי עֶבֶד וְחֲצִי בֶן חוֹרִין¹⁰ - פְּטוּר מִפְּנֵי
- 9 צַד עֲבֻדוֹת שְׁבוּ¹¹. וּמִנֵּין שֶׁכָּל אֱלוֹ פְּטוּרִין מִן הָרֵאִיָּה?
- 10 הֲרִי הוּא אוֹמֵר: יִרְאֶה כָּל זְכוּרָה¹² - לְהוֹצִיא אֶת
- 11 הַנְּשִׁים. וּמִצֻּת עֲשֶׂה שְׁאֵין הַנְּשִׁים חִיבוֹת בָּהּ - אֵין
- 12 הָעֲבָדִים חִיבִים בָּהָ¹³. וְעוֹד, הֲרִי נֹאמֵר: בָּבוֹא כָּל
- 13 יִשְׂרָאֵל - לְהוֹצִיא הָעֲבָדִים. וְנֹאמֵר: בָּבוֹא כָּל יִשְׂרָאֵל

- 14 לְרֵאוֹת - כְּשֶׁם שֶׁהֵן בָּאֵין לְהֵרָאוֹת לְפָנֵי ה'¹⁴, כִּף הֵם
- 15 בָּאִים לְרֵאוֹת הָדָר קָדְשׁוֹ וּבֵית שְׁכִינָתוֹ. לְהוֹצִיא סוּמָא,
- 16 שְׁאֵינוֹ רוֹאֶה¹⁵. אֶפְלוּ נְסֻמִּית עֵינוֹ אַחַת, שֶׁהֲרִי אֵין
- 17 רֵאִיתוֹ שְׁלֵמָה¹⁶. וְשֶׁם נֹאמֵר: לְמַעַן יִשְׁמְעוּ - לְהוֹצִיא
- 18 מִי שְׁאֵין לוֹ שְׁמִיעָה גְמוּרָה¹⁷. וְלְמַעַן יִלְמְדוּ - לְהוֹצִיא
- 19 מִי שְׁאֵינוֹ מְדַבֵּר¹⁸; שֶׁכָּל הַמַּצְנָה לְלַמֵּד - מַצְנָה
- 20 לְלַמֵּד¹⁹. וְנֹאמֵר: בַּעֲלֻתָּהּ לְרֵאוֹת אֶת פְּנֵי ה' - מִי
- 21 שִׁיכּוֹל לַעֲלוֹת בְּרִגְלָיו, לְהוֹצִיא חֲגֵר וְחֻלָּה וְזָקֵן וְעָגוֹל²⁰.
- 22 וּכְכֹר בְּאֲרָנוֹ בְּהִלְכוֹת בֵּיאת הַמִּקְדָּשׁ, שְׁאֵין הַטָּמֵא רְאוּי
- 23 לְבִיאָה²¹, וְכֵן הָעָרַל מָאוֹס בְּטָמֵא²².
- 24 ב. הַמִּקְמָץ, וְהוּא שְׁמֵלֵאכְתּוֹ לְקַבֵּץ צוֹאת כָּלְבִים
- 25 וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן לַעֲבֹד הַעוֹרוֹת²³ אוֹ לְרִפּוּאָה, וְכֵן הַמַּצְרָף
- 26 נַחֲשֶׁת בַּמַּחֲצֵב שְׁלוֹ²⁴ וְהָעֲבָדִין²⁵, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(2) שוטה הוא "מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת תמיד בדבר מן הדברים" (פרק ט מהלכות עדות הלכה ט) וכדעת ר' יוחנן (חגיגה ג), שאפילו שוטה באחד מן הדברים הרי הוא שוטה. וקטן הוא זה, שאינו יכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית, אבל אם הוא יכול לאחוז בידו של אביו, חייב אביו להעלותו כדי לחנכו במצוות. (3) שאינו יכול לעלות ברגליו. (4) מפונק, שאינו הולך ברגליו אלא ברכיבה. ובמשנה שם: "ומי שאינו יכול לעלות ברגליו" וכן בברייתא (ד). ופירשו בגמרא שם, שהכוונה גם לאנשים מפונקים. (5) מכיוון שאינו שומע פטור מהראייה (חגיגה ב:). (6) שם ג. דברי ר' תנחום, ולמד כן ממה שנאמר (דברים לא, יא) "באזניהם", שחרש באזנו אחת פטור מן הראייה. (7) שאין לו לא אבר זכרות ולא אבר נקבות, אלא הוא אטום. (8) "שיש לו אבר זכרות ואבר נקבות וספק הוא אם הוא זכר אם נקבה". (9) ואשה פטורה מן הראייה. ומטעם ספק ערל זכר (ראה ביבמות עב. ופרק י מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ט שאסור בתרומה מטעם זה) אינו אסור, שהרי כל פטורו של ערל אינו אלא משום שהוא מאוס (להלן בסוף ההלכה, עיין שם), וטומטום שהוא אטום ואי אפשר למולו, אינו מאוס, כמו שכתבו התוספות ביבמות עב: דיבור המתחיל התם. וראה במשנה למלך. ובגמרא (חגיגה ד). פירשו שפטור טומטום הוא אפילו כשביציו בחוץ וניכר שהוא זכר ובכל זאת מיעטו הכותב מן הראייה, ומדברי רבינו לא נראה כן. (10) "אם היה עבד של שני שותפין ושחררו אחד מהן, או אם היה לו אדון אחד וקבל ממנו (מהעבד) קצת דמיו ושחרר מקצתו באלו הדמים, נחשב לחצי עבד וחצי בן חורין, אבל אם שחרר אותו האדון חציו על ידי שטר, הרי זה אינו כלום לפי שעיקר אצלנו המשחרר חצי עבדו לא קנה וזהו בשטר". (11) שנאמר (שמות כג, יז) "יראה כל זכורך אל פני האדון ה'", ודרשו (בחגיגה ד). "מי שאין לו אלא אדון אחד, יצא זה (עבד) שיש לו אדון אחר". ולא נצרכה דרשה זו אלא למי שחציו עבד וחציו בן חורין, אבל עבד שלם יש היקש של "לה" "לה" מאשה שהוא פטור (חגיגה שם). (12) חגיגה ד. ואף כי מצות עשה שהזמן גרמא היא ונשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמא - יש צורך במיעוט זה של כל זכורך כדי שלא נלמד בגזירה שווה את הלימוד של "ראיה ראייה" ממצוות הקהל שנשים חייבות בה. (13) לפי שבשפחה נאמר: "או חופשה לא ניתן לה" (ויקרא יט, כ) ובאשה נאמר: "וכתב לה ספר כריתות" (דברים כד, א) ולמדו עבד ושפחה בגזירה שווה "לה" "לה" מאשה, שכל מצוה שהאשה חייבת בה אין העבד חייב בה (חגיגה ד). (14) כלומר, כמו שהקב"ה רואה אותם. (15) בגמרא שם ממעטים סומא ממצוות ראייה מן הפסוק "שלוש רגלים" (שמות שם יד) "רגלים פרט לחיגר ולחולה ולסומא וכו'". (16) ואין הוא בא לראות כשם שהוא בא להיראות, שהקב"ה רואהו בשתי עיניו והוא אינו רואה אלא בעין אחת (חגיגה ב). אבל בגמרא (שם) למדו כן ממה שנאמר (שמות שם, יז) "יראה", ולומדים יראה יראה מה לראות בשתי עיניו אף ליראות בשתי עיניו. (17) בחגיגה ג. למדו מפסוק זה למדבר ואינו שומע. ואילו חרש באזנו אחת למדו ממה שנאמר (דברים לא, יא) "באזניהם" ולא חרש באזנו אחת. וראה בלחם משנה. (18) אף אם הוא שומע ויכול ללמוד לעצמו. (19) וזה שאינו מדבר אינו יכול ללמד לאחרים. ושם בגמרא אמרו: "קרי ביה למען ילמדו". (20) בגמרא שם ד. למדו דברים אלו ממה שנאמר (שמות כג, יד) "רגלים" - פרט לחיגר ולחולה ולסומא ולזקן שאינו יכול לעלות ברגליו. (21) שאסור לטמא להיכנס למקדש. ושם ד: למדו שטמא פטור מן הראייה ממה שנאמר (דברים יב, ה') "ובאת שמה והבאתם שמה" - "כל שישנו בביאה (בכניסה למקדש) ישנו בהבאה (הבאת קרבן) וכל שאינו בביאה אינו בהבאה". (22) בחגיגה שם: "רבי עקיבא אומר איש איש (ויקרא כב, ד) לרבות את הערל (כטמא)". אבל ביבמות עב: פירשה רב יוסף משום דמאס, כלומר לא מריבוי הכתוב אלא מפני שהוא מאוס, וללמדנו שלא השווהו לטמא מכל וכל, אלא דווקא לעניין גבוה כגון בראייה ובביאת מקדש ועבודת קרבנות. אבל למי חטאת, כשר ערל לקדש ולהזות. (23) "ראיתי ששורין בהן הבגדים לפני כיבוסן יום או יומיים", וראה רש"י בבא בתרא יז. דיבור המתחיל נברכת הכובסין. (24) כלומר כורה נחושת ממקום מוצאו מן הארץ, וכרבה בר בר חנה בכתובות שם. (25) מעבדי עורות.

- 1 מאוסין מפני מלאכתן - הרי אלו מטהרין גופן ומלבושן
 2 ועולין בכלל ישראל לראות²⁶.
 3 ג. כל קטן שיוכל לאחז בידו של אביו ולעלות
 4 מירושלים להר הבית²⁷ - אביו חייב להעלותו ולהראות
 5 בו, כדי לחנכו במצות; שנאמר: יראה כל זכורך²⁸. ואם
 6 היה הקטן חגר או סומא או חרש, אפלו באחת - אינו
 7 חייב לחנכו, אף על פי שהוא ראוי לרפואה²⁹; שאילו
 8 היה גדול והוא כפף³⁰ - היה פטור, כמו שבאנו.
 9 ד. כל החייב בראיה - חייב בחגיגה, וכל הפטור מן
 10 הראיה - פטור מן החגיגה. וכל חייב בשמחה, חוץ
 11 מחרש שוטה וקטן³¹ וערל וטמא. חרש שוטה וקטן -
 12 מפני שאינן בני חיוב הרי הן פטורין מכל מצות האמורות
 13 בתורה; וערל וטמא - מפני שאינן אוכלים בקדשים ואינן
 14 ראויין לביאה, כמו שבאנו בהלכות ביאת המקדש³².
 15 ובהלכות מעשה הקרבנות.
 16 ה. מי שהיה חגר או סומא ביום ראשון ונתרפא
 17 בשני - פטור מן הראיה ומן החגיגה, שביום חובתו
 18 היה פטור; שכל ימות הקרב³³ תשלומי ראשון הן³⁴,
- 19 כמו שבאנו. וכן אם נטמא בלילי יום טוב הראשון,
 20 אף על פי שטהר למחר³⁵ - פטור³⁶. אבל אם נטמא
 21 ביום ראשון³⁷ - הרי זה חייב להביא חגיגתו וראיתו
 22 בתוך ימי הרגל כשיטהר.
 23 ו. מי שבא לעזרה בתוך ימי הקרב³⁸ - אינו חייב להביא
 24 עולה בידו בכל עת שיפגס³⁹. שזה שנאמר: ולא יראו
 25 פני ריקם - אינו אלא בעקר הרגל בלבד, שהוא יום
 26 ראשון או תשלומי ראשון⁴⁰. ואם הביא בכל עת שביא
 27 - מקבלין ממנו ומקריבין אותה לשם עולת ראיה,
 28 שהראיה אין לה שעור.
 29 ז. הפריש⁴¹ עשר בהמות לחגיגתו והקריב מהן מקצתן
 30 בראשון ופסק⁴² - שוב אינו חוזר ומקריב השאר⁴³,
 31 שהרי שיר אותם⁴⁴. ואם לא פסק, אלא דחקו היום ולא
 32 יכול להקריב היום⁴⁵ - מקריב השאר למחר⁴⁶.
 33 ח. עולת ראיה אינה באה אלא מן החלין⁴⁷, כשאר
 34 הקרבנות שאדם חייב בהן⁴⁸. אבל שלמי חגיגה באות
 35 ממצעות מעשר שני המעבדות עם מצות חלין⁴⁹, לוקח
 36 מן המערכת בהמה ומקריבה שלמי חגיגה⁵⁰. והוא

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(26 בחגיגה ד. ז: "אחרים אומרים המקמץ והמצרף נחוש ובהורסי פטורין מן הראיה, שנאמר (שמות כג) "כל זכורך" מי שיכול לעלות עם כל זכורך יצאו אלו שאינן ראויין לעלות עם כל זכורך (שירחן רע). וראה במאירי (שם) שכתב שאין הלכה כאחרים ואדרבה "כל לרבות הוא ולא למעט, ויטהרו גופם ומלבושם ויעלו". והכסף-משנה כתב שם בשם הר"י קורקוס ש"אחרים" אינם ממעטים אלא בעודם במאיסותם, אבל כשיטהרו הרי הם כשאר כל אדם. (27 כבית הלל במשנה חגיגה ב. ולא כבית שמאי, שמחייבים גם אם יכול לרכוב על כתיפיו של אביו, שהוא קטן ביותר. (28 ברייתא שם ובגמרא אמרו, שחינוך הקטן אינו אלא מדרבנן והפסוק "כל זכורך" אינו אלא אסמכתא בעלמא. ורבינו נמשך אחר לשון הברייתא (לחם משנה). (29 וכשיתרפא יהיה חייב, בכל זאת אין חיוב על אביו לחנכו עכשיו. (30 לפיכך לא חייבו את אביו לחנכו. (31 שם בדף ב: וחרש הוא שאינו שומע ואינו מדבר, אבל מדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר חייב בשמחה (שם). (32 בפרק ג לעניין טמא. ובפרק ב הלכה יב לעניין ערל (שמשלח קרבנותיו, אבל הוא עצמו אינו בא לעזרה). (33 כלומר שאר ימי החג. (34 כר' יוחנן שם. וכיוון שביום הראשון לא היה בר חיוב, אין עליו חיוב להשלים בשאר הימים. (35 ביום שני של חג. (36 שהרי טמא פטור מן הראיה והחגיגה, ראה למעלה הלכה א, וכיוון שנפטור ביום הראשון לא היה לו אף רגע של חיוב ביום, שהרי נטמא בלילה, - שוב אינו חייב להשלים בשאר הימים. וכדעת חזקיה (שם) שהוא רבו של ר' יוחנן (מאירי שם ולחם משנה). (37 שהיה לו רגע של חיוב ביום לפני שנטמא, שוב יש עליו חיוב תשלומין בשאר הימים. (38 כל הלכה זו היא כדעת רבי יוחנן החולק על ריש לקיש, ולפי הלשון הראשון שבגמרא חגיגה ז. הסובר שאין למצות ראיה שיעור, בין לראיית פנים ובין לעניין הבאת קרבן, וראה במאירי שם הטעם שאנו פוסקין כלשון ראשון אף כי בכל התלמוד אנו פוסקין כלשון אחרון. (39 כיוון שכבר הקריב פעם אחת. (40 אם לא חג ביום הראשון שחייב בתשלומין בשאר הימים. (41 סתם ולא פירש שמפריש ליום ראשון. (42 הפסיק ולא הקריב את השאר, והיה לו עוד שהות להקריב ביום, וכמו כן היו לו אוכלין. (43 בחגיגה ח: "אמר ריש לקיש הפריש עשר בהמות לחגיגתו והקריב חמש ביום טוב ראשון חוזר ומקריב חמש ביום טוב שני, ר' יוחנן אמר כיוון שפסק שוב אינו מקריב, אמר ר' אבא ולא פליגי (ר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש) כאן (ר' יוחנן, מיירי) בסתם (הפריש את הבהמות סתם) וכאן (רבי שמעון בן לקיש מיירי) במפרש (שאמר מפורש שהוא מפריש את כולן ליום ראשון, חוזר ומקריבן שאינו אלא תשלומי ראשון - רש"י שם). (44 ומגלה על ידי כך, שאין רצונו שיהיו ליום ראשון. (45 פירוש, שהזמן היה דחוק ולא הספיק להקריב את הכל, וכמו כן אם לא היו לו אוכלין במדה מספקת (גמרא שם). (46 שהרי אין כאן שום גילוי שאין רצונו שיהיו ליום ראשון, והרי זה כמפרש ליום ראשון, שבוודאי מקריב אחר כך, שאין זה אלא תשלומין לראשון. (47 כלומר, אין קונים אותה אלא במצות חולין ולא במצות הקדש (משנה חגיגה ז: וגמרא שם). (48 שכל דבר של חובה צריך להביאו ממצות של חולין. ולמדו זאת ממה שנאמר (דברים טז, י) "ועשית חג שבועות לה' אלוך מן מסת נדבת ירך אשר תיתן" - "מסת, מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין", - "מסת" הוא חולין, כמו שנאמר (אסתר י, א) "וישם המלך אחשורוש מס על הארץ" (חגיגה ח.). (49 כבית הלל (חגיגה ח.). ולמדו זאת ממה שנאמר (דברים שם) "כאשר יברכך ה' אלוך", ובזה ריבתה התורה גם תעריבת (שם). (50 כר' יוחנן החולק על חזקיה, שם, שסובר שטופלין

- 14 אֵלָא יוֹצֵא בְּהַ חֹבֶת שְׁמָחָה⁶⁹.
 15 יא. מִי שֶׁהָיָה לוֹ שְׁלָמִי נָדָר אוֹ נִדְבָה⁷⁰ וְשָׁחַט מִעֲרָב
 16 יוֹם טוֹב⁷¹, אָף עַל פִּי שְׁאֵכָלָן בְּיוֹם טוֹב - אֵינוֹ יוֹצֵא בְּהַ
 17 יְדֵי חֹבֶת חֲגִיגָה, שְׁאִינָה בָּאָה אֵלָא מִן הַחֲלִין, אֲבָל יוֹצֵא
 18 בְּהַ יְדֵי חֹבֶת שְׁמָחָה.
 19 יב. אָף עַל פִּי שְׁשָׁחַטָן קֶדֶם הַרְגֵּל, הוֹאִיל וְאוֹכֵל מִהֶן
 20 בְּרִגְלָ - יוֹצֵא יְדֵי חֹבֶתוֹ; שְׁאִינוֹ צָרִיךְ לִשְׁחַט שְׁלָמִי
 21 שְׁמָחָה בְּשַׁעַת שְׁמָחָה.
 22 יג. לֹא יָבִיא אָדָם תּוֹדָה⁷² בְּיוֹם אֲרִבָּעָה עָשָׂר⁷³, מִפְּנֵי
 23 הַחֲמִץ שֶׁבָּהָ⁷⁴, שְׁאִין מְבִיאִין קֶדְשִׁים לְבֵית הַפֶּסֶח⁷⁵.
 24 וְאִם הִבִּיא⁷⁶ - יוֹצֵא בְּהַ יְדֵי חֹבֶת שְׁמָחָה⁷⁷, כְּמוֹ
 25 שְׁבִאֲרִנָּה⁷⁸.
 26 יד. הָאוֹמֵר : הֲרִי עָלִי תּוֹדָה שְׁאֵצָא בְּהַ יְדֵי חֹבֶתִי לְשֵׁם
- 1 שִׁיחָה שְׁעוֹר אֲכִילָה רִאשׁוֹנָה מִן הַחֲלִין⁵¹. מִפְּנֵי
 2 שְׁשָׁלְמִי חֲגִיגָה חֹבֶת, וְכָל שֶׁהוּא חֹבֶת אֵינוֹ בָּא אֵלָא
 3 מִן הַחֲלִין⁵².
 4 ט. וְיוֹצֵא אָדָם יְדֵי חֹבֶת שְׁלָמִי חֲגִיגָה בְּמַעֲשֵׂר בְּהֶמְהָ⁵³.
 5 וְאִין מְבִיאִין אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב, גְּזֵרָה שְׁמָא יַעֲשֶׂר בְּיוֹם
 6 טוֹב⁵⁴.
 7 י. יוֹצֵאִין יִשְׂרָאֵל יְדֵי חֹבֶת שְׁלָמִי שְׁמָחָה בְּנִדְרִים
 8 וְנִדְבוֹת⁵⁵ וּבְמַעֲשֵׂר בְּהֶמְהָ⁵⁶, וְהַכֹּהֲנִים⁵⁷ - בְּחֻטָּאת⁵⁸
 9 וּבְאִשָּׁם⁵⁹ וּבִבְכוֹר⁶⁰ וּבְחֻטָּה וְשׁוֹקֵץ⁶¹; שְׁמָצוֹה זֹ⁶² הִיא
 10 לְשִׁמְחָה בְּאֲכִילַת בֶּשֶׂר לִפְנֵי ה', וְהָרִי אֲכָלוֹ⁶⁴. אֲבָל אִין
 11 יוֹצֵאִין יְדֵי חֹבֶתוֹ לֹא בְּעוֹפוֹת וְלֹא בְּמִנְחֹת, שְׁאִינָן בֶּשֶׂר
 12 הַמְשֻׁמָּח⁶⁵. כְּכֹר בְּאֲרָנוֹ בְּפִסְחִים, שְׁחִיגִית אֲרִבָּעָה עָשָׂר⁶⁶
 13 לְפִיכָף⁶⁷ אִין אָדָם יוֹצֵא בְּהַ יְדֵי חֹבֶת חֲגִיגָה⁶⁸,

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(מחברין) מעות למעות ואין טופלין בהמה לבהמה ולא כחזקיה הסובר להיפך, ועיין כסף משנה. וכל זה אינו אלא בחגיגה שמצינו בה ריבוי בתורה (ראה למעלה). אבל עולת ראייה אינה באה אלא מן החולין בלבד. (51) צריך שיהיה במעות של החגיגה מעות של חולין בשיעור של אכילה הראשונה. כן הוא בחגיגה שם וברייתא של חזקיה וסובר רבינו שהוא הדין לר' יוחנן (כסף משנה). (52) לפיכך צריך שיהיה שיעור אכילה ראשונה מן החולין. (53) חגיגה ח. "תניא כוותיה דחזקיה (שסובר טופלין בהמה לבהמה ואין טופלין מעות למעות) "מסת" (דברים טז) מלמד שאדם מביא חובתו מן החולין. בית שמאי אומרים יום ראשון מן החולין, מכאן ואילך מן המעשר. ובית הלל אומרים אכילה ראשונה מן החולין, מכאן ואילך מן המעשר ושאר כל ימות הפסח אדם יוצא ידי חובתו במעשר בהמה", ומפרש רש"י שהמדובר בשאר ימות הפסח הוא לעניין שמחה, אבל רבינו מפרש שהמדובר הוא לעניין שלמי חגיגה שיוצאין ידי חובת שלמי חגיגה במעשר בהמה. (54) "ואי אפשר לעשר ביום טוב משום סקרתא" (חגיגה שם). כלומר משום הצבע האדום שצובע את המעשר. ולולא זה מותר להקריב, ואין זה כנדרים ונדבות שאינם קרבים ביום טוב (למעלה פרק א הלכה ח), לפי שמקריבו לשם חגיגה, ולולא זה מותר להקדישו ביום טוב אף על פי שאין מקדישים ביום טוב, לפי שחייב מן התורה להקדישו. (55) שנדר (=שאמר הרי עלי שלמים) או שנדר (=שאמר הרי זה שלמים) כל השנה, ושלמים נאכלים לבעלים והביאן כשעלה לרגל, ושלמי נדרים ונדבות קריבין ביום טוב לשם שלמי שמחה. (56) נראה שגם בשלמי שמחה אין מביאין אותו ביום טוב, גזירה שמא יעשר, כמו שכתב לעניין שלמי חגיגה (למעלה הלכה ט). (57) יוצאין ידי חובתן. (58) שבשרה נאכל לזכרי כהונה בעזרה, ראה בפרק ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א. (59) שבשרו נאכל לזכרי כהונה בעזרה כחטאת. (60) שבשרו נאכל לכהנים (שם הלכה כה). (61) שהורמו משלמי העולים לרגל, והם נאכלים לכהנים. (62) של שמחה. (63) ואין שמחה אלא בבשר (פסחים ק ט). ודרשין בחגיגה ח. מהכתוב "ושמחת בחגך" (דברים ז, יד) "לרבות כל מיני שמחות לשמחה". (64) ואין צורך להקריב באופן מיוחד שלמי שמחה, שלא ההקריבה היא המצוה, אלא אכילת בשר הקרבנות, והרי אכלו. (65) בגמרא שם ח: "רב אשי אמר מ"ושמחת" נפקא, יצאו אלו שאין בהן שמחה". (66) בחודש ניסן. (67) כלומר, משום שהיא רשות, יוצא בה ידי חובת שמחה, שאם הייתה חובה, לא היו יוצאין בה משום שמחה, כיון שגם היא מצוה לפסח, וכמו שאינו יוצא בחגיגה חובת שלמי שמחה, שהרי שלוש מצוות נצטוו לחג, כן אם הייתה חגיגה י"ד חובה לא היה יוצא בה ידי חובת שמחה (אור שמח). (68) כלומר, חגיגת חמשה עשר. כמבואר למעלה (הלכה ח) שאינה באה אלא מן החולין. (69) פסחים ע. ברייתא של בן תימא. וסובר רבינו שחכמים אינם חולקים עליו, אלא אינם חולקים עליו. (70) בפסחים עא. "כי אתא רבין אמר רבי אלעזר שלמים ששחטן מערב יום טוב יוצא בהן משום שמחה ואין יוצא בה משום חגיגה". ובתוספות (שם ע:) דיבור המתחיל שלמים, כתבו שאפילו אם הקדישן מתחילה לשם חגיגה אינו יוצא בה ידי חגיגה, כיון ששחטן מערב יום טוב, אבל מדברי רבינו שכתב "מי שהיו לו שלמי נדר או נדבה", נראה שאם הקדישם לשם חגיגה, יוצא בה ידי חגיגה, ואין צריך לשחוט דווקא ביום טוב. (71) כן הוא בגמרא שם. ונאמר כן משום הסיפא, להשמיענו שאף על פי ששחטן מערב יום טוב יוצא בהם משום שלמי שמחה. אבל לעניין חגיגה אינו יוצא בהם, אף אם שחטן ביום טוב. (72) קרבן הודאה על חס שנעשה לו. (73) בניסן. (74) שעל קרבן תודה מקריב לבחם חמץ (ויקרא ז, יג). (75) לשריפה. משום שאינו יכול לאכול חמץ פסח אלא עד ארבע שעות ומתוך כך חמץ שבה בא לידי נותר (ביצה יט: וברש"י שם). (76) כלומר בארבעה עשר, כנ"ל. (77) כלומר הפסח (שאילו למחר, היא נפסלת בלינה. וראה בכסף משנה ולחם משנה) ואף על פי שאמרו (פסחים עא.) שאין חובת שמחה אלא בליל יום טוב אחרון של חג, שיש שמחה לפניו, ולא בליל יום טוב ראשון של חג, שאין שמחה לפניו - זה אינו אלא בשאר ימים טובים, אבל בליל יום טוב ראשון של פסח, שיש בו בעצמו שמחה, שהרי אוכלים בו הפסח ויוצאים בו ידי חובת שמחה, כמו שיוצאים בכור ובמעשר בהמה, יש בו גם חובת שמחה. (78) למעלה בהלכה י, שיוצאין ידי חובת שלמי

- 1 חגיגה⁷⁹ - חיב להביא תודה⁸⁰, ואינו יוצא בה ידי
2 חגיגה; שאין חגיגה באה אלא מן החלין⁸¹. בשזבח
3 אדם שלמי חגיגה ושלמי שמחה - לא יהיה אוכל הוא
4 ובניו ואשתו בלבד וידמה שייעשה מצוה גמורה, אלא
5 חיב לשמח העניים והאמללים, שנאמר⁸²: והלוי והגר
6 והיתום והאלמנה⁸³. מאכיל הכל ומשקן כפי עשרו. ומי
7 שאכל זבחי ו לא שמח אלו עמו - עליו נאמר: וזבחהם
8 כלחם אונים להם, כל אכליו ישמאו, כי לחמם לנפשם.
9 ומצוה בלוי יותר מן הכלל⁸⁴, לפי שאין לו לא חלק ולא
10 נחלה⁸⁵, ואין לו מתנות בפשו. לפיכך צריך לזמן לויים
11 על שלחנו ולשמחם, או יתן להם מתנות פשו עם מעשר
12 שלחם⁸⁶, כדי שימצאו בו צרכיהם. וכל העוזב את הלוי
13 מלשמוחו ושוהה ממנו מעשרותיו ברגלים⁸⁷ - עובר בלא
14 תעשה, שנאמר: השמר לך פן תעזב את הלוי⁸⁸.
- 15 **פרק שלישי**
- 16 **א. מצות עשה להקהיל² כל ישראל, אנשים ונשים**

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

שמחה בנדרים ונדבות, ובהלכה יב שאינו צריך לשחוט שלמי שמחה בשעת שמחה. (79) כלומר, מפריש קרבן תודה ומתנה שהוא מפריש אותו לשם תודה בתנאי, שיוכל לצאת בו ידי חובת החגיגה. (80) נתחייב מיד בהבאת תודה. (81) שמיד שאמר הרי עלי תודה נתחייב להביאה, וכשמתנה אחר כך על מנת לצאת בו ידי חובת החגיגה, אין זה כלום, כיוון שכבר נתחייב בתודה, ואין החגיגה באה אלא מן החולין. (82) בעניין שמחת החג. (83) "כדדרש רב יהודה בר סימן בפסיקתא, אתה יש לך ד' בני בית, בנך, בתך, עבדך ואמתך, אף אני יש לי ד', הלוי, הגר, היתום והאלמנה, וחייב אתה לשמח את כולם. (84) שהרי הקדימו הכתוב לכולם. וכן הוא בספרי (פרשת ראה לדברים טז, יד) "אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך", - "חביב חביב קודם". (85) כמו שנאמר: "והלוי אשר בשעריך לא תעזבו כי אין לו חלק ונחלה עמך". (86) מעשר ראשון שצריך לתת ללוי (פרק א מהלכות מעשרות הלכה א). (87) כלומר, שעזוב אותו מלשמוחו בשלמי שמחה וחגיגה, או שמשחה מעשרותיו ברגלים. (88) שכל מקום שנאמר השמר, פן ואל, אינו אלא לא תעשה. (1) יבאר שמצות עשה להקהיל כל ישראל בכל מוצאי שמיטה בעלותם לרגל. (2) הסמ"ג (הלכות חגיגה) כתב, שהמצוה מוטלת על כל אחד ואחד מישראל לבוא ולשמוע אל המלך כשקורא את פרשיות התורה. ומדברי רבינו נראה, שחזן מזה יש גם מצוה להקהיל את העם, והחייב הוא על ב"ד הגדול שבירושלים או על המלך (הגאון אדר"ת בקונטרס "זכר למקדש"). (3) במוצאי השנה השביעית, וראה להלן הלכה ג. (4) ראה להלן הלכה ג, איזו פרשיות. (5) "למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלקיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת" (שם לא, יג). (6) בחגיגה ג. למדו מצות ראה בגזירה-שוה "ראה ראה" מהקהל, שכתוב בה: "הקהל את העם וכו' בבוא כל ישראל ליראות". ו"כשם שלמדנו בסוגיא זו ראה מהקהל, כך נראה ללמוד הקהל מראה, וכל הפטור מראה פטור מהקהל, חוץ וכו' וכן כתבו גדולי המחברים" (מאירי שם). (7) שמפורשין בפסוק הקהל וכו' והנשים והטף. ובחגיגה שם אמרינן אנשים באים ללמוד, נשים באות לשמוע, טף למה הם באים? כדי ליתן שכר למביאייהם. ועבדים פטורים, שאינן בכלל "כל ישראל", ראה למעלה פ"ב הלכה א ובלחם-משנה כאן. (8) אף כי ערל הוא כטמא לענין פטור ראה (ראה למעלה פ"ב הלכה א), אינו כטמא לענין הקהל. שגם בראה אינו כטמא אלא מדרבנן, מטעם שהוא מאוס, אבל מן התורה הוא ראוי לביאה, ולפיכך חייב הוא בהקהל, שהרי ראוי הוא ליראות מן התורה (ראה מה שכתב הרב בצ"י רבינוביץ בקובץ "הקהל"). (9) וכל פטורם של טומטום ואנדרוגינוס ממצות ראה אינו אלא משום שהם ספק אשה (ראה למעלה פ"ב הלכה א). (10) משנה בסוטה מא. (11) בגמרא שם "ואי כתב רחמנא בחג הסוכות, הוה-אמינא אפילו יו"ט אחרון, כתב רחמנא בבוא כל ישראל מאתחלתא דמועד". (12) במשנה שם. [ואם אין מלך בישראל, קורא הכהן הגדול. ראה בספרי "זמנים" עמודים פא ועז והערה 3]. (13) בגמרא שם מא: (14) במשנה שם. (15) שם במשנה "אגריפס המלך עמד וקבל וקרא עומד ושבוהו חכמים". [ואעפ"י ש"המלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול" - כיון שעשה כן מחמת המצוה אין זה בזיון (גמרא שם). ואין זה דומה למה שאמרו (סנהדרין יח.) שהמלך אינו חולץ, אעפ"י שיש מצוה לחלוץ (עיין שם ט: וראה בפ"ב מהלכות מלכים הלכה ג) - שבחליצה זו המצוה היא לבזות את היבם, שאינו רוצה להקים לאחיו שם, כמו שכתב בהגהות מיימוני, פ"ד מהלכות יבום הלכה ח ("זמנים" עמוד פב). ואמנם במצות יבום, שאינה לשם בזיון, כתב רבינו בהלכות מלכים שם טעם אחר, עיין שם]. (16) שם במשנה. (17) דברים ו, ט.

- 1 שמע¹⁸ וגומר, ומדלג ל'עשר תעשר¹⁹, וקורא מ'עשר
- 2 תעשר' על הסדר עד סוף ברכות וקללות²⁰, עד מלבד
- 3 הברית אשר פרת אתם בחרב²¹, ופוסק.
- 4 ד. ביצד הוא קורא? תוקעין בחרצות ככל
- 5 ירושלים, כדי להקהיל את העם²². ומביאין בימה
- 6 גדולה, ושל עץ היתה²³, ומעמידין אותה באמצע עזרת
- 7 נשים²⁴, והמלך עולה ויושב עליה²⁵, כדי שישמעו
- 8 קריאתו, וכל ישראל העולים לחג מתקבצין סביביו.
- 9 וחזן הכנסת²⁶ נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת²⁷,
- 10 וראש הכנסת נותנו לסגן²⁸, וסגן לכהן גדול, וכהן גדול
- 11 למלך, כדי להדרו בברב בגי אדם²⁹. והמלך מקבלו
- 12 כשהוא עומד³⁰. ואם רצה - ישב³¹. ופותח ורואה³²
- 13 ומברך בדרך שמברך כל קורא בתורה בבית הכנסת³³,
- 14 וקורא הפרשיות שאמרנו³⁴ עד שהוא גומר, וגולל

- 18 ומתחיל פרשת והיה אם שמוע (דברים יא, יג) עד סוף הפרשה (שם, כא). (19 שם יד, כב. 20) במשנה שם: "עשר תעשר, כי תכלה לעשר, ופרשת המלך וברכות וקללות עד שגומר כל הפרשה", ופירש רש"י מדלג לעשר תעשר, ומשם מדלג וקורא וכי תכלה לעשר, וברכות וקללות, ומשם חוזר למפרע וקורא אשימה עלי מלך (שם יז, יד) ואעפ"י שפרשת המלך מפסקת בין "עשר תעשר" ל"כי תכלה", קורא את אלה (עשר תעשר וכי תכלה) יחד שלא להפסיק במעשרות, ואח"כ קורא את פרשת המלך. ורבינו שכותב ש"עשר תעשר" הוא קורא על הסדר עד סוף הברכות, ולא כתב שמדלג וקורא "כי תכלה לעשר", וכמו כן לא כתב שקורא "פרשת המלך" - גורס במשנה: "עשר תעשר וברכות וקללות עד שגומר כל הפרשה" (לחם-משנה). (21 שם כח, סט. וראה ספרי שופטים על הפסוק "וכתב לו את משנה התורה הזאת" (שם יז, יח): "אין קורין ביום הקהל אלא משנה תורה". וברש"י (סוטה שם) מפרש הטעם למה קורין פרשיות הללו, משום ש"אלה הדברים" עד "שמע" יש בהן קבלת עול מלכות שמים, "והיה אם שמוע" יש בה קבלת עול מצוות, וברכות וקללות יש בהן קבלת בריתות של תורה, "עשר תעשר" משום שהוא זמן אסיף ומתנת עניים והפרשת תרומות ומעשרות. (22 בתוספתא סוטה פ"ז: אותו היום עמדו הכהנים בגדירות ובפרצות, וחרצות של זהב בידם ותוקעין ומריעין" (23 במשנה סוטה מא. "עושין לו בימה של עץ בעזרה". (24 שם מא: (25 שם במשנה: "והוא יושב עליה". (26 שמש הכנסת. (27 כן הוא במשנה שם. וראה הכנסת הוא זה שעל פיו נחתכין דברי הכנסת, מי יפטר בניבא, מי יפרס על שמע, מי ירד לפני התיבה (רש"י שם מ:). (28 סגנו של כהן גדול המשמש במקומו כשאיצעה לו טומאה (שם מב.). (29 וכן כתב בפירוש המשניות שם: "ואמנם היו נותנין הס"ת מיד ליד לכבוד ולתפארת". וכן כתב שם מ: "ונתנית הספר איש לאיש משום כבוד, שנאמר ברוב עם הדרת מלך". ולכאורה נראה מדבריו, שהכוונה להדר ולכבד את ספר התורה, אבל בגמרא (שם מא: "אמר אביי, כולה משום כבודו של מלך". הרי שהמדובר לכבד את המלך, וראה במאירי סוטה שם, שכתב כלשון רבינו בפירוש המשניות. וראה מדבריו שהמדובר הוא לכבוד המלך. (30 שם במשנה. (31 כלומר, אם רצה מקבל את ספר התורה כשהוא בישיבה. וראה בקונטרס "זכר למקדש" זצ"ל שכתב שרבינו למד כן ממה שאמרו במשנה (סוטה שם): "אגריפס המלך עמד וקבל וקרא עומד", שמיותר מה שמזכיר שעמד וקבל, וע"כ הכוונה שגם לקבל את ספר התורה מותר בישיבה. (32 כר' יהודה, במגילה לב. (33 בפ"ב מהלכות תפילה הלכה ה: "כל אחד ואחד מן הקורין פותח ספר תורה ומביט למקום שהוא קורא, ואח"כ אומר ברכו וכו' וכל העם עונין וכו' וחוזר ומברך בא"ה אשר בחר בנו וכו'". (34 למעלה בהלכה ג. (35 ברכת בא"ה וכו' אשר נתן לנו את תורתו וכו', ראה בהלכות תפילה שם. (36 במשנה שם: "ברכות שכהן גדול מברך אותן, המלך מברך אותן, אלא שנותן של רגלים תחת מחילת העון". ושם מ: במשנה "ומברך עליה שמונה ברכות, על התורה (ברכת התורה שלאחריה), ועל העבודה ועל ההודיה ועל מחילת העון ועל המקדש ועל ישראל ועל הכהנים (ועל ירושלים) והשאר תפילה". (37 היא ברכת העבודה, שכתוב בה "והשב את העבודה". (38 היא ברכת ההודיה. (39 שם במשנה: "אלא שנותן של רגלים תחת מחילת העון" (שבברכת כהן גדול, ראה בפ"ג מהלכות עבודת יוהכ"פ הלכה יא). (40 של שלש רגלים. (41 כלומר, תפילות אלו הן קבועות לכל ואינן מיוחדות לכהן, כמו שאר התפילות שלהלן. (42 מתפלל ברכה בפני עצמה, שענינה הוא שיעמוד המקדש. (43 כלומר: ברוך אתה ה' הבוחר בישראל. ראה בהלכות עבודת יוהכ"פ שם. (44 כפי מה שהוא רגיל להתחנן ולהתפלל, ראה הלכות עבודת יוהכ"פ שם. (45 הקריאה שהיא בלשון הקודש, מפורש במשנה סוטה לב. "ואלו נאמרין בלשון הקודש וכו' ופרשת המלך". ועל הברכות שהוא בלה"ק כתב ב"מים חיים" (הובאו דבריו בקובץ "הקהל" במאמרו של הרב בצ"י רבינוביץ) "אפשר שלמד רבינו מברכות כה"ג שהיו בלה"ק, כדתנן בפ' ואלו נאמרין (סוטה שם) דמה טעם יש לחלק בין ברכות לברכות, אבל במתניתין הזכיר מקודם ברכות כה"ג, ולא נקט פרשת כה"ג לאשמועינן שאף הברכות יהיו בלה"ק,

באדם בין בהמה טהורה בין ממין החמור, בין שהיו
שלימים בין שהיו טרפות. שנאמר: קדש לי כל בכור
פטור כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה. וכלן
לכהנים.
ב. בכור אדם ובכור חמור נפדים ופדיונם לכהנים,
ובכור בהמה טהורה נשחט בעזרה כשאר קדשים
קלים; וזרקין דמו ומקטיר אמו, כמו שבארנו
במעשה הקרבנות, ושאר הבשר נאכל לכהנים. שנאמר:
אך פדה תפדה את בכור האדם, ואת בכור הבהמה
הטמאה תפדה. אך בכור שור לא תפדה קדש הם.
ובשרם יהיה לך.
ג. בכור בהמה טהורה שהוא בעל מום, בין שנולד
במומו בין שנפל בו מום אחר שהיה תמים - הרי הוא
לכהן. אם רצה, אוכלו בכל מקום או מוכרו או מאכלו
למי שיירצה, אפילו לנכרי, מפני שהוא חלין. שנאמר:
וכי יהיה בו מום פסח או עור וגומר, הטמא והטהור
יחדו יאכלנו בפזי וכאיל. והרי הוא נכסי כהן.
ד. מצוה להקדיש בכור בהמה טהורה, ויאמר: הרי זה
קדש. שנאמר: תקדיש לה' אלהיך. ואם לא הקדישו -
הרי זה מתקדש מאליהו, וקדשתו מרחם היא.
ה. מצות בכור בהמה טהורה נוהגת בארץ ובחוץ
לארץ. ואין מביאין בכורות מחוץ לארץ לארץ.
שנאמר: ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירשך
ויצהרך ויבכרת בקרך וצאנך; ממקום שאתה מביא
מעשר דגן - אתה מביא בכור בקר וצאן, וממקום שאין
אתה מביא מעשר דגן - אי אתה מביא בכור בקר וצאן,
אלא הרי הוא כחלין ונאכל במומו. ואם הביא - אין
מקבלין ממנו, ולא יקרב אלא יאכל במומו. ומצוה זו

1 תקרא את התורה הזאת - בלשונה⁴⁶. אך על פי שיש
2 שם לועזות⁴⁷.
3 ו. וגרים שאינם מכירין⁴⁸ חביבין⁴⁹ להכין לבם ולהקשיב
4 אונם לשמע באימה ויראה וגילה ברעדה פיום שנתנה
5 בו בסיני. אפילו חכמים גדולים, שיודעים כל התורה
6 כלה, חביבין לשמע בכונה גדולה יתרה⁵⁰. ומי שאינו
7 יכול לשמע⁵¹ - מכונן לבו לקריאה זו; שלא קבעה
8 הכתוב אלא לחזק דת האמת⁵². ויראה עצמו כאלו עתה
9 נצטנה בה ומפי הגבורה שומעה, שהמלך שליח הוא
10 להשמיע דברי האל.
11 ז. יום הקהל שחל להיות בשבת - מאחרין אותו לאחר
12 השבת⁵³, מפני תקיעת החצוצרות⁵⁴ והתחנות⁵⁵ שאינן
13 דוחין את השבת.
14 סליקו להו הלכות חגיגה בסיעתא דשמיא
15 **הלכות בכורות**
16 יש בכללן חמש מצות. שתי מצות עשה, ושלוש מצות
17 לא תעשה, וזה הוא פרטן: (א) להפריש בכורות. (ב)
18 שלא יאכל בכור תמים חוץ לירושלים. (ג) שלא יפדה
19 הבכור. (ד) להפריש מעשר בהמה. (ה) שלא יגאל
20 מעשר בהמה.
21 וכללתי המעשר עם הבכור, לפי שמעשה שניהם אחד,
22 והכתוב כללו עמו, שנאמר: ואת דמם תזרק. מפי
23 השמועה למדו, שנה דם מעשר ודם בכור.
24 ובאור מצות אלו בפרקים אלו:
25 **פרק ראשון**
26 א. מצות עשה להפריש כל פטור רחם הזכרים, בין

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

ומעתה תו ליכא למיטעי בפרשת המלך, ולפיכך לא חש התנא ולא נקט ברכות המלך אלא פרשת המלך⁴⁶. לימוד זה
מן הפסוק הזה אינו גמרא בסוטה, ואולי לקחו רבינו ממקור אחר. (47) הם המדברים בשפה זרה, ואינם מבינים בלשון
הקודש. ובקונטרס "זכר למקדש" להאדרת זצ"ל כתב: "פשוט הדבר שתיבות אלו "אע"פ שיש שם לועזות" שייכת להלכה
ו' שלאחריה, וצ"ל: אע"פ שיש שם לועזות, וגרים שאינם מכירין וכו' (קובץ "הקהל" עמוד קיח). [ויותר מסתבר כי המלים
"וגרים שאינם מכירין" שייכות למעלה הלכה ה, ומהמלים "חייבים להכין" מתחילה הלכה ו]. (48) בלשון הקודש. והם
חייבים בהקהל, כמפורש למעלה בהלכה א. (49) כאן מתחילה הלכה ו, כמבואר למעלה. (50) "ונראה שלמד כן ממה
שנאמר בענין "ואל כל זקני ישראל" (שם לא, ט) ואח"כ נאמר "באזניהם" (שם לא, יא) שאף הם בכלל" (הרב בצ"י
רבינוביץ בקובץ "הקהל" שם). [או ממה שנאמר (שם שם, יב) "ולמען ילמדו", ואמרו בחגיגה ג. קרי ביה: "למען ילמדו",
הרי שמדובר בחכמים המלמדים לאחרים]. (51) שנמצא במרחק רב מן הקורא, אבל חרש שאינו שומע, שפטור מן הראיה
(למעלה פ"ב הלכה א), פטור גם מ"הקהל", כמבואר למעלה הלכה ב. וראה לחם-משנה. (52) ראה למעלה הלכה א.
(53) משנה במגילה ה. "אבל זמן עצי כהנים ותשעה באב חגיגה והקהל, מאחרין ולא מקדימין". (54) ראה למעלה הלכה
ד. בירושלמי מגילה פ"א הלכה ו: "באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין וכו' ר' בא בריה דרבי חייה בר בא אמר, מפני
התקיעה. ר' יצחק בי ר' חייה אמר, מפני הבימה. ויעשו אותה מאתמול, שלא לדחוק את העזרה. א"ר מתניה, על שם לא
תטע לך אשרה כל עץ". [ופסק רבינו כר' בא, כי הרי הביאה לעזרת נשים (למעלה הלכה ד) ושם אין איסור של "לא
תטע לך אשרה", ראה בכסף-משנה לפ"א מהלכות בית הבחירה הלכה ט]. (55) ראה למעלה הלכה ד שהברכה השביעית,
שבירך המלך אחרי קריאת התורה, היה "מתחנן ומתפלל בה כפי מה שהוא יכול", וראה בפ"א מהלכות תעניות הלכה ו
ש"אין תוקעין בהן (בשבתות ובימים טובים) לא בשופר ולא בחצוצרות, ולא זועקים ומתחננים בהם בתפילה". (1) יבאר
שמצות-עשה להפריש כל פטור רחם הזכרים, באדם ובבהמה טהורה ובחמור.

43 וצאנך - מקיש בכור למעשר: מה מעשר אינו נפסל
44 משנה לחברתה, אף בכור אינו נפסל משנה לחברתה.
45 יד. אין נותנין את הבכור לכהן כשילד, שאין זו
46 גדלה לכהן; אלא יטפל בו בעליו עד שיגדיל מעט
47 ויתננו לכהן. ועד כמה ישאל חבין להטפל בבכור?
48 בהמה דקה - שלשים יום, ובגסה - חמשים יום. ואם
49 אמר לו הנה: תנהו לי בתוך זמן זה ואני אטפל
50 לעצמי - אינו רשאי לתנו לו; שנה כמו מסייע על
51 מתנותיו, וכבר בארנו בתרומות, שהפחנים המסיעין
52 בבית הגרנות ובבית המטבחים ובתוך הרועים - אין
53 נותנין להם מתנותיהן בשכרן.
54 טו. היה הבכור בעל מום ואמר לו בתוך זמן זה: תנהו
55 לי שאוכלנו עתה, או שהיה תמים ואמר לו: תנהו לי
56 בתוך זמן זה שאקריבנו עתה - הרי זה נותנו לו. ויראה
57 לי, שהבכור נותן לכל כהן שירצה.
58 טז. כהן שאכל פזית מבכור תמים חוץ לירושלים -
59 לוקה מן התורה, שנאמר: לא תוכל לאכל בשעריך
60 מעשר דגנך ותרשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך. וכן
61 זר שאכל פזית מבכור, בין לפני זריקה בין לאחר זריקה
62 - לוקה. מפני השמועה למדוי, שזו אזהרה אף לזר שאכל
63 בכור בין לפני זריקה בין לאחר זריקה.
64 יז. הבכור אין פודין אותו, שנאמר: אף בכור שור או
65 בכור בשר או בכור עז לא תפדה. וכן אין מוכרין אותו
66 כשהוא תם, שפינון שהוא עומד לקרבן אין לכהן בו
67 זכות כדי למכרו. ובזמן הזה, שאין בית, הואיל והוא
68 עומד לאכילה - הרי הוא מתר למכרו ואף על פי שהוא
69 תמים, בין לכהן בין לישראל.
70 יח. בכור בעל מום - יש לכהן למכרו בכל זמן, בין
71 לפני הבית בין שלא לפני הבית, בין חי בין שחוט.
72 וכשהוא מוכר בשר בכור בעל מום - מוכרו בבית אכל
73 לא בשוק, כמו שבארנו בהלכות אסורי מזבח. אבל
74 בשר בכור תמים אינו נמכר, מפני שהוא בשר קדש.
75 וכהנים שנמנו על הבכור - מתרין לשקול מנה בנגד
76 מנה.
77 יט. המפשיט בכור בעל מום - הרי זה מתר להפשיטו
78 באי זה דרך שירצה. אם רצה להרגיל - מרגיל. וכן
79 שאר פסולי המקדשין, אם רצה להפשיט מן הרגל -
80 מפשיט.

יום שלישי כ"ט סיון ה'תשע"ה

פרק שני

81 א. כל המומים הקבועים² הפוסלין את הקדשים³

1 נזהגת בין בפני הבית בין שלא בפני הבית, כמו מעשר
2 דגן. ואינה נזהגת במקדשין כשהן בקדשתן קדם
3 שיפדו, בין קדשי מזבח בין קדשי בדיק הבית.
4 ז. הכל חביבין בבכור בהמה טהורה: כהנים ולויים
5 וישראלים. ואף על פי שהבכור לכהן, אם נולד לו בכור
6 - מקריב דמו ואמוריו כמו שבארנו, ואוכל שאר הבשר
7 בתורת בכור. שנאמר: כל הבכור אשר יולד בבקרך
8 ובצאנך וגומר. אבל בכור אדם ובכור בהמה טמאה -
9 כהנים ולויים פטורין, כמו שבארנו בהלכות מתנות
10 כהנה.
11 ח. הבכור נאכל בתוך שנתו בין תמים בין בעל מום.
12 שנאמר: לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה. וכי יהיה
13 בו מום, בשעריך תאכלנו. ומאימתי מונה לו? אם תם
14 הוא - מונה לו מיום שמיני, שהוא ראוי להקריב; ואם
15 נולד בעל מום - מונה לו מיום שנולד. והוא שכלו לו
16 חדשיו, שהרי נראה לאכילה ביום לדתו; אבל אם לא
17 ידע בודאי שכלו לו חדשיו - מונה לו מיום שמיני.
18 ט. נולד לו מום בתוך שנתו - רשאי לקימו כל שנים
19 עשר חדש. נולד לו מום בסוף שנתו - מתר לקימו
20 שלשים יום מיום שנפל בו המום, ואף על פי שהוא
21 מתאחר לאחר שנתו. כיצד? כגון שנפל בו מום בחמשה
22 עשר יום לפני גמר שנתו - משלימין לו חמשה עשר
23 אחר שנתו. נולד לו מום אחר שנתו - אינו רשאי לקימו
24 אלא עד שלשים יום ויאל.
25 י. הבכור בזמן הזה - מניחו עד שיפיל בו מום ויאכל.
26 יא. ועד שלא נראה להראותו לחכם רשאי לקימו
27 שתים ושלש שנים. ומשנראה להראותו לחכם: אם
28 נולד בו מום בתוך שנתו - רשאי לקימו כל שנים עשר
29 חדש; נולד אחר שנתו - מקימו שלשים יום.
30 יב. שנה של בכור היא שנת לבנה תמימה, שנים
31 עשר חדש מיום ליום. ואם היתה שנה מעוברת -
32 נתעברה לו, ומונה לו שלשה עשר חדש. נולדו לו
33 שני טלאים, אחד בחמשה עשר של אדר הראשון
34 ואחד בראש חדש אדר שני: זה שנולד בראש חדש
35 אדר שני - פיון שהגיע יום ראשון באדר של שנה
36 הפאה עלתה לו שנה, וזה שנולד בחצי אדר ראשון
37 - לא עלתה לו שנה עד חצי אדר של שנה הפאה.
38 הואיל ונולד בחדש העבור, מונין אותו לו.
39 יג. עבר ואחר הבכור לאחר שנתו, אף על פי שהוא
40 עובר בלא תעשה, אם היה תם - הרי זה לא נפסל, אלא
41 מקריבו; ואם היה בעל מום - שוחטו בכל מקום.
42 שנאמר: מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכרת בקרך

- 1 וּנְפָדִים עֲלֵיהֶן⁴, אִם נָפַל אֶחָד מֵהֶן בְּבִכּוּר - הָרִי
2 זֶה נִשְׁחַט עָלָיו בְּכָל מְקוֹם⁵. וַיִּכְבֵּר בְּאַרְנוֹ אוֹתָן
3 הַמוֹמִין בְּהִלְכוֹת אִסּוּרֵי מִזְבֵּחַ, שֶׁהָרָאִי מֵהֶן לִהְיוֹת
4 בְּזָכֶר⁶ שְׂשִׁים וְשִׁבְעָה⁷.
5 ב. וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁמִּנִּינוּ שָׁם שְׂאִין הַקָּרְבָּן מִן הַמִּבְחָר⁸,
6 וְאִין הַקָּדָשִׁים קָרְבִּין בָּהֶן וְלֹא נִפְדִּין עֲלֵיהֶן⁹, כִּף אִין
7 הַבִּכּוּר נִשְׁחַט עֲלֵיהֶן וְלֹא קָרְבָּן¹⁰, אֲלֹא יִהְיֶה עוֹמֵד עַד
8 שְׂיִלֵּד לוֹ מוֹם קָבוֹעַ. וְכֵן אִם נִלְדָּה בְּבִכּוּר מוֹם עוֹבֵר -
9 הָרִי זֶה אֵינוֹ נִשְׁחַט בְּכָל מְקוֹם וְלֹא קָרַב, אֲלֹא יִהְיֶה
10 רוּעָה עַד שְׂיִפֵּל בּוֹ מוֹם קָבוֹעַ וְיִשְׁחַט עָלָיו.
11 ג. וְכֵן אִם נִעְבְּדָה בּוֹ עֲבָרָה¹¹, אוֹ שֶׁהִרְגָּה¹² בְּעַד אֶחָד¹³
12 אוֹ עַל פִּי הַבְּעָלִים¹⁴, אוֹ שֶׁהִקְצִיחָהּ¹⁵ אוֹ נִעְבְּדָה¹⁶ - יִרְעָה
13 עַד שְׂיִפֵּל בּוֹ מוֹם, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּהִלְכוֹת אִסּוּרֵי מִזְבֵּחַ.
14 ד. יוֹצֵא דִפְנֵי¹⁷ וְהָבֵא אַחֲרָיו¹⁸ - שְׂנִיָּהּ אֵינָן בְּכּוֹרֵי¹⁹.
15 הָרִאשׁוֹן - מִפְּנֵי שְׂאִינוֹ פֶּטֶר רַחֲסָם²⁰, וְהָאַחֲרוֹן - מִפְּנֵי
16 שֶׁקָּדְמוֹ אַחֲרָיו²¹. אֲפֹלוּ יֵצֵא נִקְבָּה דֶּרֶךְ דֶּרֶךְ וְזָכַר דֶּרֶךְ
17 רַחֲסָם²² - אֵינוֹ בְּכּוֹר²³.
- 18 ה. בְּכּוֹר שֶׁהוּא אֲנִדְרוּגִינוֹס²⁴ - אִין בּוֹ קִדְשָׁה כָּלֵל, וְהָרִי
19 הוּא כְּנִקְבָּה שְׂאִין בּוֹ לִפְתֹּחַ פִּלּוֹס²⁵, וְעוֹבְדִים בּוֹ²⁶
20 וְגוֹזְזִים אוֹתוֹ²⁷ כְּשֶׁאֵר הַחֲלִין. נִלְדָּה טְמֵטוֹם²⁸ - הָרִי זֶה
21 סֶפֶק בְּכּוֹר²⁹, וְיֵאָכֵל בְּמוֹמוֹ לְבַעֲלָיו³⁰. בֵּין שֶׁהִטִּיל מִיָּסוֹ³¹
22 מִמָּקוֹם זָכְרוֹת³² בֵּין שֶׁהִטִּיל מִמָּקוֹם נִקְבוֹת.
23 ו. רַחֲלֵל³³ שְׂיִלֵּדָה כְּמִין עֵז אוֹ עֵז שְׂיִלֵּדָה כְּמִין רַחֲלֵל -
24 פֶּטֶר מִן הַבְּכּוֹרָה³⁴; שְׂנֵאָמֶר: אֵף בְּכּוֹר שׁוֹר³⁵ - עַד
25 שְׂיִהְיֶה הוּא שׁוֹר וּבְכּוֹרוֹ שׁוֹר³⁶. וְאִם יִהְיֶה בּוֹ מִקְצַת
26 סִימָנֵי אִמּוֹ - הָרִי זֶה בְּכּוֹר³⁷. וְהוּא בְּעַל מוֹם קָבוֹעַ³⁸,
27 שְׂאִין לָךְ מוֹם גְּדוֹל מִשְׁנֵי בְּרִיתוֹ. אֲפֹלוּ פָּרָה שְׂיִלֵּדָה
28 כְּמִין חֲמוֹר³⁹ יֵשֵׁ בּוֹ מִקְצַת סִימָנֵי פָּרָה - הָרִי זֶה בְּכּוֹר
29 לִפְתֹּחַ, הוּאֵל וּמִן הַחֲמוֹר יֵשֵׁ בּוֹ דִּין בְּכּוֹר⁴⁰. אֲכָל אִם
30 יִלְדָה מִן סוֹס⁴¹ אוֹ גָמֵל, אֵף עַל פִּי שִׁישׁ בּוֹ מִקְצַת סִימָנֵי
31 פָּרָה⁴² - הָרִי הוּא סֶפֶק בְּכּוֹר. לְפִיכָךְ יֵאָכֵל לְבַעֲלָיו⁴³,
32 וְאִם תִּפְסוּ כֵּהֶן - אִין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ⁴⁴.
33 ז. הַמִּטִּיל מוֹם בְּבִכּוֹר⁴⁵, הוּאֵל וְעֵשָׂה עֲבָרָה⁴⁶ - קוֹנְסִין
34 אוֹתוֹ וְאֵינוֹ נִשְׁחַט עַל מוֹם זֶה, עַד שְׂיִפֵּל בּוֹ מוֹם אַחֵר

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(4) שמצוה לפדות פסולי המוקדשין. (5) כלומר, שוחטו ואוכלו בכל מקום כחולין. (6) שמספר המומין הראויים להיות בבכור שהוא זכר, הוא יותר מאשר אצל נקבה ב"ב מומין שבאברי הזרע (לחם משנה). (7) בפרק ב מהלכות איסורי מזבח הלכה ו כתב שיש שלושה ושבעים מומים. אבל זה אינו אלא בזכרים ובנקבות בגדי ובטלה וטומטום ואנדרוגינוס. אבל בבכור שור זכר חסרים ששה מומים. (8) כלומר, שחסר בו משהו, אבל אינו מום. (9) "ואלו הן מי שבלובן עינו יבלת שאין בו שער אם נגממו קרניו וכו' אם נפגמו חטייו הפנימיות וכו' לא קרבין ולא נפדין". (10) והטעם הוא, משום שהוא חסר ואין להקריב במקדש אלא שלם בתכלית השלימות וכן לא ישחט עליהן במדינה (=בכל מקום) לפי שאינם מומין קבועין. (11) שנרבע. (12) אדם. (13) כלומר, נעבדה בו עבירה בפני עד אחד או שהרג אדם בפני עד אחד. שאילו היו אלה בפני שני עדים - הורגין אותו. (14) שלעולם אינו נהרג אלא על פי שני עדים. (15) שהוזמן לעבודה זרה ולא נעבד עוד. (16) שעבדו לו בעבודה זרה. (17) "והוא שישוסע חלצי האשה, אם תקשה עליה הלידה, ויצא העובר משם". כלומר, שלא יצא הוולד דרך הרחם אלא דרך הדופן. (18) דרך הרחם. (19) כרבי עקיבא שאינו בכור עד שיהא בכור לרחם ובכור ללידה. (20) וראה למעלה פרק א הלכה א שבכור הוא פטור-רחם. (21) ואינו ראשון ללידה, אף על פי שהוא ראשון לרחם. (22) שהוא ראשון לזכרים וגם ראשון לרחם. (23) שאינו ראשון לנולדים, ובכור לדבר אחד אינו בכור, שבכור צריך להיות ראשון לנולדים, ראשון לזכרים וראשון לרחם. (24) שיש לו גם אבר זכרות וגם אבר נקבות. (25) שאינו קדוש כלל, מפני שהוא ברייה בפני עצמה ואינו זכר. (26) כל מיני עבודות. (27) את שערו. ואילו הבכור, בין שהוא תם ובין שהוא בעל מום אסור לגזוז שערו ואסור לעבוד בו. (28) שאין לו לא אבר זכרות ולא אבר נקבות אלא הוא אטום. והוא ספק זכר ספק נקבה. (29) ואין שוחטין אותו כשהוא תם לא במקדש, שמא נקבה היא ואינה קדושה, ולא במדינה שמא זכר הוא וצריך להקריבו על המזבח. (30) וכשנפל בו מום שוחטו בכל מקום ובעליו אוכלים אותו ואינו חייב לתיתו לכהן משום שמא נקבה היא ואינה קדושה והמוציא מחבירו עליו הראיה. (31) מי רגלים. וכל זה הוא לענין טומטום ולא לאנדרוגינוס שהוא אינו קדוש כלל (כסף משנה). (32) ואף על פי שבבכורות מב: מפורש שאם משחין ממקום זכרות, לדברי הכל הוא זכר - פסק רבינו כהסוגיא שם נז. שלעולם ספק הוא (לחם משנה). (33) כבשה. (34) ואף על פי שכל אחד משני המינים האלו חייב בבכורה. (35) וגומר: "או בכור כשב או בכור עז". (36) וכמו כן עד שיהא הוא כשב ובכורו כשב, שיהא הוא עז ובכורו עז. (37) וחייב ליתנו לכהן. (38) ונשחט בחוץ ופסול ליקרב למזבח. (39) אף שהפרה היא ממין טהור והחמור הוא ממין הטמא. (40) בעיא בגמרא (שם ו). ואמרו שם: "ואם תמצא לומר כיון דאידי ואידי מיקדש בבכורה - קדוש" ולדעת רבינו זוהי פשיטות לבעיא (כסף משנה). (41) הפרה ילדה מין סוס, אבל חמור שילדה מין סוס ויש בו מקצת סימני חמור חייב בבכורה. (42) שהיה מקום לומר שמקצת הסימנים יחייבו אותו בבכורה כמו בזה שלמעלה. (43) שהמוציא מחבירו עליו הראיה, ועל הכהן להוכיח שיש עליו דין בכור, ואוכלו מיד שהרי שינוי ברייתו הוא מום כנ"ל. ואינו אסור באכילה מפני שהוא כסוס וגמל, שהנולד מן הטהור - טהור. (44) כרב המנונא בבבא מציעא ו: ולא כרבה שם הסובר שמוציאין מידו. (45) אף ישראל, ראה בפירוש המשנה לרבינו לבכורות לד. על המשנה הצורם אוזן בכור, נראה שגם אם הישראל הטיל מום קנסו חכמים, אבל רש"י שם פירשה בכהן. (46) שאסור להטיל מום בקדשים, והמטיל מום בקדשים לוקה, שהרי נאמר (ויקרא כב, כא) "כל מום לא יהיה בו" ודרשו בו (שם לג:): שלא יטיל בו מום.

- 1 מאלי⁴⁷. ואם מת זה החוטא - מתר לבנו לשחטו על
- 2 מום שעשה אביו; שלא קנסו בנו אחרי.
- 3 ח. הרגילה⁴⁸ לבכור שיפל בו מום, כגון שנתן דבלה⁴⁹
- 4 על אָנו עד שבא כלב ונטלה וחתך אָנו, או שהלך⁵⁰
- 5 בין ברזל ועששיות של זכוכית⁵¹ כדי שתקטע ידו
- 6 ונקטעה⁵², או שאמר לנכרי להטיל בו מום - הרי זה
- 7 לא ישחוט עליו. זה הכלל: כל מום שנעשה לדעתו⁵³
- 8 - אסור לו לשחוט עליו, ואם נעשה שלא לדעתו - הרי
- 9 זה שוחט עליו.
- 10 ט. אמר: אלו נפל בבכור זה מום הייתי שוחטו, ושמע
- 11 הנכרי ועשה בו מום - הרי זה שוחט עליו, שהרי לא
- 12 נעשה בדעתו⁵⁴.
- 13 י. ראינוהו⁵⁵ שעשה מעשה המרגיל להטיל בו מום,
- 14 ונפל בו מום, ואין אנו יודעין אם נתפס למום זה או
- 15 לא נתפס - הרי זה לא ישחוט עליו⁵⁶. כיצד? כגון שנתן
- 16 לו שעורים במקום דחוק מסרג בקוצים⁵⁷, וכיון שאכל
- 17 נחלק שפתו⁵⁸, אפלו היה חבירו⁵⁹ - הרי זה לא ישחוט
- 18 עליו⁶⁰. וכן כל פיוצא בזה.
- 19 יא. היה בכור רודף את האדם ובעטו כדי לטרדו⁶¹,
- 20 ואפלו בעט בו מפני שרדפו מקדם⁶², ונעשה בו מום
- 21 בבעיטה זו - הרי זה ישחט עליו.
- 22 יב. קטנים שהטילו מום בבכור דרך שחוק, וכן הנכרי
- 23 שעשה לדעתו⁶³ - הרי זה ישחוט עליו⁶⁴. ואם עשו כדי
- 24 להתירו - לא ישחוט עליו.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(47) [ואף על פי שמטיל מום בקדשים אסור לאכלם משום "לא תאכל כל תועבה" - בכור אינו בכלל פסולי המוקדשין, ואינו אסור אלא משום קנס]. (48) גרם. (49) תאנה. (50) כלומר, שהוליך את הבכור. (51) חתיכות עבות של זכוכית. (52) למד זה ממעשהו של ר' צדוק (שם לו). שנתן לו שעורים במקום דחוק מסורג בקוצים. (53) של בעל הבכור. (54) שהנכרי עשה את המום שלא בדיעת בעליו. (55) לכהן. (56) שנחשדו הכהנים להטיל מום בבכור. (57) כלומר, דפנות המקום הדחוק הזה היו קלועים בקוצים. (58) לשניים, שזהו מום. (59) תלמיד חכם. (60) כרבן גמליאל שם, שלא חילקו בין כהן עם הארץ לבין כהן תלמיד חכם לעניין חשד זה של הטלת מום בבכור. (61) לבלבלו שלא ירדוף אחרי שוודאי לא נתכוון להטיל בו מום. (62) כלומר, בעט בו לאחר רדיפה, שאפשר היה לחשוב שנתכוון להטיל בו מום, שהרי אינו רודפו עתה, ובכל זאת אומרים אנו שעורנו תחת הרושם והצער של הרדיפה, וכוונתו לטרדו ולא להטיל בו מום. (63) של הגוי. (64) כיוון שלא נתכוון להתירו. (65) שחלה על ידי ריבוי דם ויש בזה סכנה. (66) מותר להוציא דם מגופו. (67) וכגון שלא היה בהקזה זו הכרח שיעשה בו מום. (68) מחלוקת תנאים במשנה ובברייתא בכורות לג: ופסק כר' שמעון שסובר דבר שאין מתכוון מותר, אבל אם על ידי הקזה זו היה בהכרח שיפול בו מום, גם ר' שמעון אוסר, ש"מורה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות". (69) שכל זמן שלא נולד, אין עליו קדושת בכור (רש"י). (70) שהרי מותר להטיל בו מום. (71) בית מקדש. (72) ואינו עומד להקרבה. (73) ועומד להקרבה. (74) שעל ידי הטלת המום הוא מורידו מקדושתו. (75) שלא לדעתו של הכהן. אבל הכהן לעצמו אינו נאמן, כי הכהנים נחשדו על הבכורות. (76) שאף על פי שבכל העדויות אין עד מפי עד נאמן - בבכור הוא נאמן. (77) שהיא פסולה לעדות בכל מקום. (78) כגון נסמית עינו, נקטעה ידו, נסדקה אָנו, שאפשר לחשוש שאדם הטיל בו מום זה, ואף על פי כן נאמן הרועה. (79) כלומר, שהיה הישראל רועה בכורו של כהן. (80) כלומר, בתוך חמשים יום לגסה ושלושים לדקה. (81) כרבן שמעון בן גמליאל במשנה שם שמה שאמרו שהכהן אינו נאמן לומר שהמום נפל מאליה, אינו אלא בבכור שלו, שמא הטיל את המום בכונה כדי שיוכל לאכלו בחוץ, אבל אם הבכור אינו שלו אין חשש זה. (82) כלומר, הוא מעיד על חברו שהמום נפל מאליה, כדי שגם חברו יעיד עליו כן, כשיהיה הדבר נוגע לבכור שלו - לזאת אין חוששין. (83) ומסתימת דברי רבינו נראה שגם בזמן המקדש נחשדו הכהנים, והיינו משום שאינם רוצים לשוחטו במקדש בגלל הקרבת האומות או מפני שגר בריחוק מקום מירושלים וטורח עליו להביאו למקדש, ורועה לשחטו מחוץ למקדש ולכך הוא חשוד להטיל בו מום שאינו אלא איסור לאו, כדי להניצל מאיסור שחיטת קדשים בחוץ שהוא בכרת. ובמהרי"ט אלגזי (הלכות בכורות פרק חמישי אות מז)

- 1 יח. בכור שֶהִיהָ בְּיָד כֹּהֵן וְנִפְל בּוֹ מוֹם, וְהָעִיד עָלָיו עַד
- 2 אֶחָד שָׁנָה הַמּוֹם מֵאֲלִיו נִפְלָה⁸⁴, וְאֵין אָנוּ יוֹדְעִים אִם מוֹם
- 3 זֶה שׁוֹחֲטִין עָלָיו אֶת הַבְּכוֹר אוֹ אֵין שׁוֹחֲטִין עָלָיו, וְכֹא
- 4 הַכֹּהֵן שֶׁהוּא בִּידוֹ וְאָמַר: הָרְאִיתִי מוֹם זֶה לַמִּמְחָה⁸⁵
- 5 וְהִתִּירוֹ לְשַׁחֲטָה - הָרִי זֶה נֶאֱמָן. וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא
- 6 לֹא הָרְאָהוּ וְשֶׁמָּא בְּכוֹר תָּם הוּא, שֶׁלֹּא נִחְשְׁדוּ לְשַׁחֲט
- 7 קִדְשִׁים בַּחוּץ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹן כֶּרֶת⁸⁶, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
- 8 יט. וְכֵן נֶאֱמָן הַכֹּהֵן לומר עַל בְּכוֹר בַּעַל מוֹם: בְּכוֹר זֶה
- 9 נִתְּנוֹ לִי יִשְׂרָאֵל בְּמוֹמוֹ⁸⁷ וְלֹא נִפְל בְּרִשׁוֹתִי, כְּדִי לְחוֹשׁ
- 10 לוֹ שֶׁמָּא הוּא הִטִּיל⁸⁸; שֶׁהִדְבֵּר עֲשׂוֹי הַהֲגָלוֹת, וְהוּא
- 11 מִתִּירָא שֶׁמָּא יִשְׁאָלוּ בְּעָלָיו וְיֹאמְרוּ: תָּמִים הִיָּה בַּעַת
- 12 שְׁתַּנְּנוּהוּ לוֹ.
- 13 פֶּרֶק שְׁלִישִׁי
- 14 א. אֵין שׁוֹחֲטִין אֶת הַבְּכוֹר² אֲלָא עַל פִּי מִמְחָה שֶׁנֶּתַן לוֹ
- 15 הַנְּשִׂא שֶׁבָּאֲרַץ יִשְׂרָאֵל רִשׁוֹת וְאָמַר לוֹ: הֵתֵר בְּכוֹרוֹת
- 16 בְּמוֹמָן³. אֲפִלוּ הִיָּה מוֹם גְּדוֹל וְגָלוּי לֹכַל - לֹא יִתִּירוֹ אֲלָא

- 17 מִמְחָה שֶׁנִּטַּל רִשׁוֹת⁴. וְכָל הַבְּכוֹרוֹת אֲדָם רוֹאֶה⁵, חוּץ
- 18 מִבְּכוֹרֵי עֲצָמוֹ⁶.
- 19 ב. אִם אֵין שָׁם מִמְחָה וְהִיָּה הַמּוֹם מִן הַמוֹמִין הַגְּלוּיִין
- 20 הַמִּבְּהָקִין⁷, כְּגוֹן שְׁנִסְמִית עֵינוֹ אוֹ נִקְטְעָה יָדוֹ אוֹ נִשְׁבְּרָה
- 21 רִגְלוֹ - הָרִי זֶה לְשַׁחֲט עַל פִּי שְׁלֹשָׁה בְּנֵי הַכְּנֶסֶת⁸. וְכֵן
- 22 בְּכוֹר שֶׁיִּצָּא לְחוּצָה לְאֲרָץ⁹ וְנִפְל בּוֹ מוֹם מִבְּהָקִין¹⁰ - הָרִי
- 23 זֶה יִתֵּר עַל פִּי שְׁלֹשָׁה בְּנֵי הַכְּנֶסֶת.
- 24 ג. אֵין רוֹאִין¹¹ אֶת הַבְּכוֹר לְיִשְׂרָאֵל עַד שֶׁיִּהְיֶה כֹּהֵן
- 25 עִמּוֹ; שֶׁמָּא יֹאמַר לוֹ הַמִּמְחָה: מוֹם הוּא וְיִתֵּר
- 26 לְשַׁחֲט עָלָיו, וְיִלְךְ וְיִשְׁחַטְנוּ לְעֲצָמוֹ וְלֹא יִתְּנֶנּוּ
- 27 לְכַהֵן¹². שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ חָשׁוּד לְאֶכָּל קִדְשִׁים
- 28 בַּחוּץ¹³, חָשׁוּד הוּא לְגֹזֵל מִתְּנוֹת כֹּהֵן¹⁴. לְפִיכָּה, אִם
- 29 הִיָּה חֶכֶם וְיָדוּעַ שֶׁהוּא מְדַקְדֵּק עַל עֲצָמוֹ - רוֹאִין
- 30 לוֹ¹⁵. הִיָּה הַמּוֹם גָּלוּי לֹכַל, כְּגוֹן שֶׁנִּקְטְעָה יָדוֹ אוֹ
- 31 רִגְלוֹ, הוֹאִיל וְהִבִּיאוּ לְחֶכֶם הַמִּמְחָה - הָרִי זֶה
- 32 בְּחֻזְקַת מְדַקְדֵּק עַל עֲצָמוֹ¹⁶, לְפִיכָּה רוֹאִין לוֹ אֵף עַל
- 33 פִּי שֶׁאֵין עִמּוֹ כֹּהֵן¹⁷.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

הוכיח מדברי רש"י שהחשד הוא רק בזמן הזה. (84) שהוא נאמן. (85) ואין צריך לנקוב בשם המומחה, וראה בלחם משנה. (86) אף על פי שנחשדו להטיל מום בבכור שאינו בכרת אלא בלאו. (87) ואף כאן אין צורך לומר "נתנו לי ישראל פלוני". (88) כלומר, משום כך בא לומר שזה לא נפל ברשותו, שלא יבואו לחשוד בו שהוא הטיל בו את המום. (1) יבאר שאין שוחטין הבכור אלא על פי מומחה, ושאיין רואין בכור לישראל בלא כהן. (2) כלומר, אין שוחטין בכור בעל מום חוץ למקדש. (3) בסנהדרין ה. "כי הוה נחית רבה בר חנה לבבל, אמר ליה רבי חייה לרבי, בן אחי יורד לבבל, יורה? - יורה! ידין? - ידין! יתיר בכורות? - יתיר!" "ורבי, נשיא שבארץ ישראל היה ודבר זה הניחו להם לנשיאים להתגדר בו, כמו שאמרו בפרק אחרון של מסכת יומא (עח.)" - קרית ספר. (4) כן הוא בבכורות לו: שאפילו נסמית עינו ונקטעה ידו ויש שם מומחה, אינו נותר אלא במומחה. ואם אין מומחה במקום הזה, ראה להלן הלכה ב. (5) כלומר, רואה המומחה להתירם. (6) נגעים פ"ב משנה ה. ואף-על-פי שלא נחשדו כהנים לשחוט קדשים בחוץ, שזהו איסור כרת (למעלה פ"א הלכה י"ח), - זה אינו אלא לומר שמומחה אחר היתירו לו, אבל הוא עצמו אין לו להתיר, שמה יתיר ב"דרמי" (=באומדנא ולא בוודאות), הואיל וקשה לו לטפל בבכור תם (תפארת ישראל שם, בועז אות ט. וראה בהגהות מצפה איתן לבכורות לו.). (7) משנה וגמרא, בבכורות שם. (8) כלומר, הדיוטות שאינם מומחים ("ר"ש ורא"ש פ"ג דובים משנה ב.). ובטור ו'שולחן ערוך' יורה-דעה סימן שט: "החכמים קצת ואינם בקיאים". (9) בבכורות לו: "התרת בכור בחוצה לארץ על-פי שלשה בני הכנסת". [כלומר: כשם שבארץ ישראל מתירין שלשה בני הכנסת במקום שאין מומחה, כן מתירם בחוצה לארץ לעולם, אפילו במקום שיש מומחה, שהרי כל כחו של מומחה הוא בזה שנטל רשות מהנשיא שבארץ ישראל, ואילו לחוצה לארץ שלא מועילה רשותו של הנשיא (סנהדרין ה. ופ"ד מהלכות סנהדרין הלכה יד) - דינה תמיד כאילו אין שם מומחה (וראה בלחם-משנה).] ויתכן כי דעת רבינו שרק בכור שנולד בארץ ישראל, שחל עליו דין מומחה, צריך שלשה בני הכנסת במקום המומחה (כשאין מומחה, או בחוצה לארץ שלעולם אין שם דין מומחה כנ"ל), אבל בכור שנולד בחוצה לארץ שלא חל עליו דין מומחה - אין צורך לשלשה בני הכנסת, ואם הוא מום גלוי ומובהק הרי זה מותר בלי התרה. ומה שמצאנו בדברי חז"ל שנזקקו להתרת מום בחוצה לארץ, זה הוא במום שאינו גלוי ומובהק, אבל במום גלוי ומובהק, אין צריך התרה. ודלא כדברי התוספות בבכורות שם ד"ה פסק. ועיין בכסף-משנה. ורי"ט אלגזי מביא בשם מהר"י קורקוס, שהלשון "שיצא לחוצה לארץ" הוא לפי הנוסחא למעלה פ"א הלכה ה: "מצות בכור בהמה טהורה אינה נוהגת אלא בארץ", אבל לפי הנוסחא האמיתית שם ש"נוהגת בין בארץ ובין בחוץ לארץ", צריך להיות כאן: "שנולד בחוצה לארץ". (10) אבל אם המום אינו מובהק, אין להתיר על ידי שלשה בני הכנסת. שם בגמרא: "אמר רבא, ובמומין מובהקין וכו'. אי ממתניתין הוה-אמינא בחז"ל אפילו מומין שאין מובהקין וכו' קמ"ל". (11) כלומר, אפילו המומחה אינו רואה. (12) וראה למעלה פ"א הלכה ג, שאע"פ שבכור בעל מום הרי הוא כחולין ואינו קדוש - מחוייב הוא ליתנו לכהן. (13) שהרי בא לשאול למומחה אם הוא בעל מום ומותר לשוחטו או שהוא תם ואסור לשוחטו. (14) בכורות לו: וראה ברש"י שם ששחיתת קדשים בחוץ הוא איסור כרת, וגזילת כהנים הוא רק לאו בעלמא. (15) בקרית-ספר כתב שלא מצא דין זה בגמרא, והכסף-משנה כתב שהוציא רבינו דין זה מדין שבסמוך: "היה המום גלוי לכל וכו'". (16) שלא לעבור אפילו על איסור קל. (17) בכורות שם.

- 1 ד. השוחט את הבכור ואחר כך הראה את מומו, אף
2 על פי שהוא מום גלוי שאינו משתנה בשחיטה, כגון
3 שנתתה ידו או רגלו, הואיל ונשחט שלא על פי ממחה
4 - הרי זה אסור¹⁸, ויבקר בככור שממת¹⁹.
5 ה. בכור שהיתה לו ביצה אחת ושני כיסים²⁰, ובדקו
6 הממחה והושיבוהו על הרגל²¹ ומעכו²² ולא יצאת
7 ביצה שניה, והתירו הממחה ונשחט ונמצאת השניה
8 דבוקה בפסלים²³ - הרי זה מתר, הואיל ומעכו. אבל
9 אם לא נמצא, אף על פי שנשחט על פי ממחה - הרי
10 זה יקבר²⁴.
11 ו. מי שאינו ממחה וראה את הבכור²⁵ ונשחט על פיו
12 - הרי זה יקבר, וישלם מביתו²⁶. וכמה משלם? רביע
13 לדיקה ומחצה לגסה²⁷. ומפני מה לא ישלם כל דמיו?²⁸
14 מפני שקנסו את בעל הבמה, כדי שלא ישנה²⁹ ולא
15 יגדל³⁰ בהמה דקה בארץ ישראל³¹.
- ז. הנוטל שכרו להיות רואה בכורות - אין שוחטין על
פיו³²; אלא אם כן היה ממחה גדול וידעו בו חכמים
שאין כמותו ופסקו לו שכר על הראיה והבכור³³ בין
שנמצא בו מום בין שנמצא תמים³⁴. ולא יטל שכר על
בהמה זו חוץ מפעם אחת, וראה אותה לעולם כל זמן
שמביאין אותה, כדי שלא יבוא לידי חשד³⁵.
ח. החשוד על הבכורות³⁶ למכור לשם חלין³⁷ - אין
לוקחין ממנו אפלו בשר צבאים³⁸, מפני שהוא דומה
לבשר עגל³⁹. ואין לוקחים ממנו עורות שאינן
עבדים⁴⁰, אפלו של נקבה⁴¹; שמה יחתך וכוונתו
ויאמר: עור נקבה הוא. ואין לוקחין ממנו צמר⁴², אפלו
מלבן⁴³, ואין צריך לומר צוא⁴⁴. אבל לוקחין ממנו⁴⁵
טוהי⁴⁶ ולבדין⁴⁷ ועורות עבדים; שאינו מעבד עור בכור
תמים⁴⁸, מפני שהוא מפקד לשהותו אצלו⁴⁹, שמה
ישמעו הדגנים⁵⁰ וינסוהו פפי רשעו⁵¹.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(18) משנה שם כח. וכרבי מאיר שגזין מומין שאינם משתנים לאחר שחיטה, משום "דוקין שבעין" שמשתינין לאחר שחיטה, ויש שם חשש שמא לפני השחיטה היה מום עובר ושוב נשתנה אחר השחיטה. (19) שבין קדשי מזבח ובין קדשי בדק הבית - אם מתו, יקברו (תמורה לב. ופי"ט מהלכות פסולי המוקדשין הלכה יא.). (20) שהוא אחד מן המומין, ראה בפ"ז הלכות ביאת המקדש הלכה ח. (21) "הוא סוף חוליות השדרה, ויש מי שקורא עכוזו" (רבנו בפיא"מ בכורות מ. וכן הנוסחא במשניות שלפנינו שם). (22) לחץ כדי שהביצה השניה תכנס לתוך הכיס. (23) במעיים. (24) מחלוקת במשנה ובגמרא בכורות מ. "אין לו שתי ביצים בשני כיסין אלא בכיס אחד. אי נמי, שני כיסין וביצה אחת הרי זה מום. ר' ישמעאל אומר, יש לו שני כיסין בידוע שיש לו שתי ביצים. אין לו אלא כיס אחד, כמי שאין לו אלא ביצה אחת דמי. ואתא ר"ע למימר בידוע לא אמרינן, אלא מושיבו על עכוזו וממעך, אם יש ביצה סופו לצאת". וסובר רבינו שתנא קמא האומר "שני כיסים וביצה אחת הרי זה מום" אינו חולק על ר' עקיבא האומר "מושיבו על עכוזו וממעך", אלא ר' עקיבא בא לפרש דברי תנא קמא שאף הוא לא נתכוון אלא אחרי המיעוץ. וכל זה אינו אלא אם נמצאה הביצה בכסלים, אבל אם לא נמצאה הביצה, הרי זה מום, אף אם לא מיעכו (מהרי"ט אלגאזי פ"ו אות נה בשם מהר"י קורקוס). וכן נראה בדברי רבינו למעלה (פ"ז מהלכות ביאת המקדש הלכה ח) שסתם וכתב, שמי שיש לו שני כיסים וביצה אחת - הרי זה מום. (25) היינו שקבע שהבכור הוא בעל מום, ומותר לשחטו בכל מקום. (26) כלומר, ישלם משלו, משנה בכורות כח. (27) שם כח: בגמרא. (28) בין בדקה ובין בגסה. (29) זהו טעם למה אינו משלם בגסה כל דמיו אלא מחצה בלבד - שקנס הוא על שהשהה בכור תם ולא הקריבו (רי"ט אלגאזי פ"ד סוף אות ל.). (30) זהו טעם למה אינו משלם בדקה אלא רביע - שחזין ממה שקנסוהו על שהשהה אותו ולא הקריבו, ומטעם זה אינו משלם כל דמיו, הנה בדקה יש קנס נוסף: על שגידל בהמה דקה בארץ ישראל. וזהו כלשון שני ברש"י שם. (31) והרי חכמים אסרו לעשות כן (בבא קמא עט: במשנה, ופ"ה מהלכות נזקי ממון הלכה ב.). (32) משנה שם כח: וכתב הרמב"ן (הלכות בכורות שם) שהטעם הוא כמו במשנה הסמוכה (שם כט.). שאסור ליטול שכר הוראה, מפני שנאמר (דברים ד, ה) "ראה למדתי אתכם" - "מה אני בחנם, אף אתם בחנם". (33) שם במשנה: "אלא-אם-כן היה מומחה כאילא ביבנה, שהתירו לו חכמים להיות נוטל וכו'". (34) וברמב"ן שם: "שכולם היו מביאים לו בכורותיהם לראות, וכל שעה ושעה היה צריך לראות והוא בטל ממלאכתו לגמרי, משום כך תקנו לו רבנן שכר וכו'". (35) כן הוא במשנה שם. והוצרכו לתקן כן, שלא יחשדוהו שבגלל השכר אמר שהוא בעל מום, ולכן פסקו לו שכר גם אם נמצא תם (גמרא שם). (36) שאמר על בהמה זו שהיא תם, בכדי שיביאו אותה עוד הפעם ויקבל שכר שנית, לכן תיקנו שלא יטול שכר אלא פעם אחת בלבד (גמרא שם). (37) תמימים (ראה ברי"ט אלגאזי בכורות כט: סעיף לא, ומה שמביא בשם מהר"י קורקוס). (38) משנה שם כט: "החשוד על הבכורות אין לוקחין ממנו וכו'". ומפרשה רבינו שהוא חשוד למכור בשר בכור תם שהוא קודש, בתור בשר חולין. ואע"פ שבדרך כלל לא נחשדו על כך, ראה למעלה פ"ב הלכה יח. אבל רש"י פירש שהוא חשוד להטיל מום בבכור. (39) בשר צבי, שלא שייכת בו קדושת בכורה. (40) ויש חשש שימכור בשר עגל בכור תם, ויאמר שזה בשר צבי. (41) שאינם מעובדים. ושם זה עור של בכור תם (משנה שם). (42) שלא שייכת בה קדושת בכור. ופסק כתנא קמא, ולא כרבי אליעזר במשנה שם. (43) שם במשנה. (44) שאין בליבונו טורח רב, ויש חשש שמא הוא צמר בכור, וראה להלן. (45) צמר שלא הוציאו מתוכו הלכלוך, ולא היתה לו בזה שום טרחה, שבוודאי יש חשש שמא הוא צמר בכור. (46) שם במשנה. (47) חוטי צמר. והטויה היא טרחה גדולה, ודרוש לה זמן מרובה. (48) יריעות צמר שלא נארגו מחוטי צמר אלא מצמר טרוף (רבינו בפיא"מ כלאים פ"ט משנה ט.). (49) וכמו כן אינו טוה צמר או עושה מהצמר לבדים. (50) בזמן העיבוד. (51) ששחט בכור תם בחוץ.

- 1 ט. השוחט את הבכור ומכרו ונודע⁵² שלא הִרְאָהוּ
- 2 לַמִּמְחָה: מִה שְׁאָכְלוּ - אָכְלוּ, וַיִּחְזִיר לָהֶם אֶת הַדָּמִים⁵³;
- 3 וּמִה שְׁלֹא נֶאֱכַל - יִקְבֹּר, וַיִּחְזִיר אֶת הַדָּמִים⁵⁴. וְכֵן הַדִּין
- 4 בְּמֵאֲכִיל אֶת הַטְּרֵפָה⁵⁵, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּהִלְכוֹת מִקֵּחַ
- 5 וּמִמְכָּר⁵⁶.
- 6 י. בְּכוֹר שֶׁנִּמְצָא טְרֵפָה: אִם תָּמִים הוּא⁵⁷ וְנִמְצָא טְרֵפָה⁵⁸
- 7 אַחֲרֵי שֶׁהִפְשִׁט⁵⁹ - הַעוֹר יִשְׂרָף, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת
- 8 פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין⁶⁰, וְהַבֶּשֶׂר יִקְבֹּר⁶¹; וְאִם בְּמוֹמוֹ נִשְׁחַט⁶²
- 9 - הַבֶּשֶׂר יִקְבֹּר⁶³, וַיִּהְיוּ הַפְּהָגִים בְּעוֹר⁶⁴. וְהוּא שֶׁנִּשְׁחַט
- 10 עַל פִּי מִמְחָה⁶⁵.
- 11 יא. הַבְּכוֹר שֶׁנֶּאֱכַל בִּשְׂרוֹ בְּהִלְכָּה, בֵּין תָּמִים בֵּין בַּעַל
- 12 מוֹם⁶⁶ - כִּשֶּׁם שֶׁמִּתֵּר לִהְיוֹת בְּעוֹרוֹ, כֵּךְ נִהְיִין בְּגוֹזְחֵיהֶן⁶⁷.
- 13 אָבֵל כָּל צֶמֶר שֶׁנִּגְזַז מִמֶּנּוּ כִּשֶּׁהוּא חֵי, אֶפְלוּ נִשְׂרָה⁶⁸ -

- 14 הָרִי הוּא אֲסוּר בְּהִנָּא⁶⁹, וְאֶפְלוּ נִשְׂרָה מִמֶּנּוּ אַחֲרֵי שֶׁנֶּפֶל
- 15 בּוֹ מוֹם⁷⁰. וְאֶפְלוּ אַחֲרֵי שֶׁחִטְּתוּ⁷¹, וְאִין צָרִיף לִזְמַר אַחֲרֵי
- 16 מִיתָתוֹ⁷²; שֶׁהָרִי⁷³ אוֹתוֹ הִצָּמַר שֶׁנִּשְׂרָה מִמֶּנּוּ מַחֲיִים
- 17 בְּאִסּוּרוֹ עוֹמֵד. וְכֵן בְּמַעֲשֵׂר בְּהִמָּה⁷⁴. וְכִבֵּר בְּאִרְנוֹ
- 18 בְּהִלְכוֹת מַעֲלָה⁷⁵, שְׁלֹא גִזְרוּ גְזֵרָה זֹאת⁷⁶ אֲלָא עַל הַבְּכוֹר
- 19 וְעַל הַמַּעֲשֵׂר בְּלֶבֶד, מִפְּנֵי שֶׁאֵינֶן בָּאִין לְכַפְּרָה, שֶׁמֶא
- 20 יִשְׁהֶם אֲצִלּוֹ⁷⁷ כְּדִי לָקַח כָּל הִצָּמַר שֶׁנִּשְׂרָה מִמֶּנּוּ. וְכִבֵּר
- 21 בְּאִרְנוֹ⁷⁸, שֶׁמַּצְוָה לְאָכְלוֹ תוֹף שְׁנָתוֹ, בֵּין תָּמִים בֵּין בַּעַל
- 22 מוֹם⁷⁹.
- 23 יב. בְּכוֹר שֶׁהָיָה בּוֹ צֶמֶר מְדֻבָּל⁸⁰ וְשִׁחַטוּ: אֶת שֶׁהוּא
- 24 נִרְאָה עִמּוֹ מִן הַגְּזָה⁸¹ - מִתֵּר בְּהִנָּא⁸²; וְאֶת שֶׁאֵינֶנּוּ נִרְאָה
- 25 עִמּוֹ⁸³, וְהוּא הִצָּמַר שֶׁעָקְרוּ הַפּוֹף כִּלְפֵי רִאשׁוֹ⁸⁴ - אֲסוּר⁸⁵,
- 26 שֶׁזָּה כְּמוֹ שֶׁנִּשְׂרָה מִחֲיִים⁸⁶.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(52) לקבור את הבכור, ראה למעלה הלכה ד. ואם מכר - להחזיר להם המעות, ראה להלן הלכה ט. כן הוא שם בגמרא "אם איתא דבכור הוה, לא הוה טרח ביה. סבר, אי שמעו ביה רבנן, מפסדו ליה מינאי", ופירש"י "אי שמעי רבנן דבכור תם הוא וטעון קבורה ומפסדי ליה מינאי ומקפיד על טרחו ואינו מעבדן". משמע שהוא מקפיד על טורח העיבוד. ומדברי רבינו לא משמע הכי, אלא שמפרש שאינו רוצה להשהותו בידו שמא מתוך כך ישמעו הדיינים ויקנסוהו, וכשיצא מתחת ידו ישכח הדבר (לחם-משנה). (53) לבית-דין. (54) של הבשר שאכלו. (55) משנה שם לו. (56) כלומר, ששוחט את הפרה ומכרה, ונודע שהיא טרפה - מה שאכלו אכלו ויחזיר את הדמים, ומה שלא אכלו יחזירו לו את הבשר והוא יחזיר להם את הדמים (משנה שם). (57) פט"ז מהלכות מכירה הלכה יב. (58) ונשחט בעזרה כדי ליקרב על המזבח. (59) כלומר, התברר שהיה טריפה קודם לכן. (60) אבל אם נמצא טריפה לפני שהופשט - נחשב העור כמו הבשר, ואף הוא בקבורה (כסף-משנה). (61) פ"ט הלכה ט. (62) משנה בזבחים קג: "כל הקדשים שאירע בהן פסול קודם להפשטותן, אין עורותיהן לכהנים (אלא נשרפין עם עורן - רש"י). לאחר הפשיטתן, עורותיהן לכהנים. אמר רבי חנינא סגן הכהנים, מימי לא ראיתי עור שיוצא לבית השריפה (משוהפשט), הכי מפרש לה בגמרא - רש"י). אמר רבי עקיבא, מדבריו למדנו שהמפשיט את הבכור ונמצא טריפה, שיאותו הכהנים בעורו (ואע"פ שפסול זה ה"י בו קודם הפשט, הואיל ולא ניכר עד לאחר הפשט, יאותו הכהנים בעורו - רש"י). וחכמים אומרים, אין לא ראינו ראייה, אלא יצא לבית השריפה (הואיל וקודם הפשט היה בו פסול - רש"י)". ובגמרא שם קד. אמרו שר"ע עוסק בבעל מום ששוחטין אותו בכל ארץ ישראל, שאם נמצא טריפה הבשר יקבר והעור לכהנים, ור' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן שהלכה כר"ע. והלכתא דרבנן חכמים, שהבשר בקבורה והעור בשריפה. ומפרש רש"י (וכמו כן רבינו בפיה"מ) שההלכה כר"ע בבעל מום, וחכמים בתם. ור"ע וחכמים אינם חולקים, אלא שר"ע מדבר בבעל מום, וחכמים - בתם. וכן פסק רבינו. (63) ונמצא טריפה לאחר שהופשט. (64) כדין בכור שמת, שאפילו הוא בעל מום יקבר. (65) מפני שלא היה ניכר טריפתו עד לאחר שהופשט, וכרבי עקיבא, כנ"ל. (66) בגמרא שם אמרו, שאף ר"ע לא אמר אלא כשהתירו מומחה. אבל לא התירו מומחה, גם העור יקבר עם הבשר אף לאחר שהופשט. (67) כלומר, תם שנשחט ולא נמצא בו פסול, ובעל מום שהותר על ידי מומחה. (68) בצמר שנגזז לאחר שחיתתו, כך נשמע מהמשנה בבכורות כח: (ראה להלן הלכה יב). (69) נתלש מעצמו, ראה שם כו: שאין הבדל בין תלש לבין נתלש מעצמו. (70) משום גזירה, ראה להלן בהלכה זו. אע"פ שעצם פעולת הגזירה אסורה מן התורה (פ"א מהלכות מעילה הלכה ט). (71) שם כו. (72) כלומר, צמר זה שנשר ממנו בחייו, נשאר באיסורו אף לאחר שחיתתו. וכחכמים במשנה (שם כה). ולא כעקביא מן מהללאל שמתיר לאחר שחיטה את הגזיה שנשר לפני השחיטה, וכדעת ר' יהודה במשנה שם בפירוש פלוגתתם, שכן פסק רב נחמן (שם כו). כמותו. (73) שהרי לפי דברי ר' יהודה, מחלוקת חכמים ועקביא בן מהללאל אינה אלא אם שחטו. אבל אם מת, גם עקביא בן מהללאל אוסר את הצמר שנשר לפני המיתה. (74) כך בכ"י תימן ובדפוס רומי, וכן נכון. (75) אסרו חכמים בהנאה את הגזיה, ואע"פ שנתלשה מעצמה, והאיסור הוא בעינו אף לאחר שחיטה או לאחר מיתה. וכן הוא בבכורות כו. "דבכור ומעשר נמי, דכיון דלא לכפרה אתו, משהו להו". (76) פ"א ה"י. (77) כלומר, איסור הנאה מן הגזיה. (78) בכורות שם. (79) למעלה פ"א הלכה ח. (80) ורש"י שם פירש, שחששו שמא יבוא לידי "גזיה ועבודה", כלומר לעבור על לאו של "לא תגזו" ו"לא תעבדו". (81) צמר שנתלש מן העור בעוד הבכור חי, אבל נשאר מסובך עם שאר הצמר שלא נתלש. (82) פירוש, כשיגזזו את שאר הצמר לאחר שחיטה, יהיה בצמר המדובבל שוה לשאר הצמר, ולא יהיה נראה כמובדל מהם. (83) משנה שם כה: שכיון שלא ניכר שהצמר נתלש מחיים, לא גזרו חכמים לאסרו, כמו שגזרו בצמר שנשר. (84) כלומר, שמורגש כי צמר זה מובדל משאר הצמר. (85) שכפול באמצעותו, ושני ראשין נראין בחוץ (רש"י שם כו:). ונחלקו האמוראים שם במובן זה של "אינו נראה עם הגזיה" שבמשנה שם, ופסק רבינו כריש לקיש, וראה בכסף-משנה. (86) משנה שם כה:

ז. הלוקח בהמה מן הנכרי, ואין ידוע אם בכרה או לא
בכרה, וילדה אצלו - הרי זה ספק בכור. ויאכל במומו
לבעלים, ואינו לפה, שהמוציא מחברו עליו הראיה.
ח. לקח בהמה מניקה מן הנכרי - אינו חושש שמה
בנה של אחרת היא מניקה, אלא הרי זו בחזקת שילדה.
ואפלו היה זה שמניקה כמו מין אחר, ואפלו כמין חזיר
- הרי זו פטורה מן הבכורה. וכן בהמה שהיא חולבת
- פטורה מן הבכורה, שרוב הבהמות אינן חולבות אלא
אם בן כבד ילדו.
ט. הלוקח בהמה מישראל - הרי זו בחזקת שבכרה,
עד שיודיעו המוכר שעדין לא ילדה; שאין הישראל
שותק וגורם לו לאכל קדשים בחוץ, ונדאי שבכרה
ולפיכך מכרה סתם.
י. בהמה דקה שהפילה עבר שעדין לא נתבאר צורתו
הרבה ונפרת לכל, וזהו הנקרא טנוף, אם אמרו הרוצים:
עבר הוא אלא שנפסדה צורתו - הרי זו פטורה מן
הבכורה. וצריך להראותו לרועה חכם. לפיכך, הלוקח
בהמה מן הנכרי, אפלו היתה קטנה וילדה אצלו בתוך
שנתה - הרי זה ספק בכור, שמה טנוף הפילה ברשות
הנכרי. וכן בהמה גסה שהפילה שליא - הרי זו סימן
ולד, שאין שליא בלא ולד, ונפטרה מן הבכורה. ומת
להשליף אותה השליא לכלבים. שאין מתקדש בבכורה
אלא זכר, וחזקת הנולדים מחצה זכרים ומחצה נקבות,
וכבר בארנו שהזכר שאין בו מקצת סימני אמו אינו
מתקדש בבכורה, ונמצא מעוט הנולדים הן המתקדשין
בבכורה, ואין חוששין למעוט. אבל בהמת קדשים
שהפילה שליא - תקבר, [שהנקבות בה פזרים].
יא. בהמה גסה שהפילה חררת דם - הרי זו נפטרה מן
הבכורה; שחזקתה שהולד בתוכה, ורבה עליה הדם
והפסידו ובטלו. וקוברין חררה זו כמו גל מבפנת, אף
על פי שאין חררה זו קדושה. ולמה קוברין אותה? כדי
לפרסם הדבר שנפטרה מן הבכורה.
יב. כבד בארנו בענין נדה, שהולד באדם נגמר
לארבעים יום, והמפלת לפחות מארבעים - אינו ולד.
אבל ולד בהמה - לא עמדו חכמים על מנן הימים

יג. גזת בכור⁸⁷, אפלו בעל מום⁸⁸, שנתעברה בגוי
חלין, אפלו אחת⁸⁹ בכמה אלפים - הכל אסורים. הרי
הוא דבר חשוב ומקדש בכל שהוא⁹⁰. האורג מלא
הסיט⁹¹ מצמר הבכור בכגד - ידלק⁹²; מצמר המקדשין
- מקדש בכל שהוא⁹³.

פרק רביעי

א. בהמת השתפין חייבת בבכורה. לא נאמר בקרב
וצאנך אלא למעט שתפות הנכרי, שאם היה שתף
בכרה או בעבר, אפלו היה לנכרי אחד מאלף באם או
בולד - הרי זה פטור מן הבכורה. היה לו באחד
משניהם אבר אחד, כגון יד או רגל - רואין: כל שאלו
יחתך והיה בעל מום - הרי זה פטור; ואם אפשר
שיחתך אבר הנכרי ולא יפסל - הרי זה חייב בבכורה.
ב. הלוקח עבר פרתו של נכרי, או המוכר עבר פרתו
לנכרי, אף על פי שאינו רשאי - הרי זה פטור מן
הבכורה, ואין קונסין אותו על דבר זה.
ג. המקבל בהמה מן הנכרי להיות מטפל בה והולדות
ביניהם, או נכרי שקבל מישראל כזה - הרי אלו פטורים
מן הבכורה; שנאמר: פטר כל רחם בכני ישראל - עד
שיהיה הכל מישראל.
ד. המקבל צאן מן הנכרי בממון קצוב, ופסק עמו
שיהיה השכר ביניהם ואם פחתו - פחתו לישראל, אף
על פי שברשות ישראל הם והרי הם קנינו, הואיל ואם
לא ימצא הנכרי אצלו ממון אחר לגבות ממנו - יגבה
מן הבהמות האלו ומולדותיהן, נעשה כמו שיש לו
אחריות עליהן ועל ולדותיהן, והרי יד הנכרי באמצע,
ופטורין מן הבכורה הם וולדותיהן. אבל ולדי ולדות -
חביבין, שהרי של ישראל הם, ואין לנכרי רשות עליהן.
ה. ישראל שנתן מעות לנכרי וקנה לו בהן בהמה
מנכרי בדיניהן, אף על פי שלא משך - קנה, וחייבת
בבכורה. וכן אם קנה הנכרי מישראל בדיניהם ונתן
מעות, אף על פי שלא משך - קנה, ופטורה מבכורה.
ו. גר שנתגר, ואין ידוע אם עד שלא נתגר ילדה פרתו
או אחר שנתגר - הרי זה בכור מספק.

(87) שגזרו חכמים לאסור בהנאה אפילו שחטו לבכור אחר-כך. ראה למעלה הלכה יא. (88) גזירה שלימה של בכור שלם שעשוה בחבילה, והוא דבר חשוב כדלהלן, ועיין בראב"ד וכסף-משנה. וראה למעלה הלכה יא, שצמר שתלשו או שנתלש מבכור חי אסור בהנאה, בין תם בין בעל מום. (89) בכורות כה: "בעלי מומין אוסרין בכל שהן - בגזית בכור בעל מום עסקינן". ואף כי במסקנא פירושה בבכור עצמו ולא בגזיה - סובר רבינו שהדין הנ"ל לא נדחה (כסף-משנה). (90) גזירה שלימה של בכור שלם, כנ"ל. (91) וכן כתב בפט"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכה ט "שכל דבר שהוא חשוב אצל בני מקום מן המקומות - אוסר בכל שהוא לפי חשיבותו". (92) הוא שתות הזרת (רבינו בפי"ה מ ערלה פ"ג מ"ב, ובשבת לדף קה:) והוא רוחב שתי אצבעות (פ"ט מהלכות שבת הלכה יח). (93) ערלה פ"ג משנה ג. [ואע"פ שגזירה אינה דבר חשוב אלא אם כן היתה גזיה שלימה של בכור (ראה למעלה) - צמר ארוג שיש בו מלא הסיט, הוא דבר חשוב. ועיין כסף-משנה]. (94) משנה שם, שמוקדשין ראויים לפדיון - בניגוד לבכור שאינו ראוי לפדיון - והוא בכלל דבר שיש לו מתייין שאינו בטל אפילו באלף (פט"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכה י. וראה בראב"ד, בכסף-משנה ובלחם-משנה). (1) יבאר דין בהמת השותפין, ואם יש לגוי חלק בה.

31 כ. נַעֲקְרוּ בְּתָלִי בֵּית הָרָחֵם [וְנִתְּלָן] בְּצֹאָרוֹ - הָרִי זֶה
32 סֶפֶק אִם בְּמִקְוֵמוֹ מִקְדָּשׁ אוֹ מִקְדָּשׁ אֶף חוּץ לְמִקְוֵמוֹ.
33 כּא. נִגְמְמוּ בְּתָלִי בֵּית הָרָחֵם - אֵינּוּ קְדוֹשׁ. נִפְרָץ מִקְצָתוֹ
34 וְעוֹמֵד מִרְבֵּה עַל הַפְּרוּץ וְיֵצֵא דֶרֶךְ הַפְּרוּץ, אוֹ שֶׁהָיָה
35 הַפְּרוּץ מִרְבֵּה עַל הָעוֹמֵד וְיֵצֵא דֶרֶךְ הָעוֹמֵד - הָרִי זֶה
36 סֶפֶק בְּכוֹר.

יום רביעי ל' סיון ה'תשע"ה

פרק חמישי

37 א. רַחֵל שְׁלֹא בִּפְנֵי² וְיִלְדָה שְׁנֵי זָכָרִים³, אֶפְלוּ יֵצְאוּ
38 שְׁנֵי רִאשִׁיתָן כְּאֶחָד - אִי אֶפְשָׁר שְׁלֹא קִדְּם אֶחָד⁴. הוּאִיל
39 וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה מֵהֶם יֵצֵא רִאשׁוֹן - הִכְהֵן נוֹטֵל אֶת
40 הַכְּחוּשׁ⁵, וְהַשְּׁנִי סֶפֶק בְּכוֹר⁶. מֵת אֶחָד מֵהֶן - אֵין לִכְהֵן
41 כְּלוּם; שְׁזֶה הַחֵי סֶפֶק הוּא⁷, וְהַמוֹצֵיא מִחִבְרֹו עָלָיו
42 הָרִאשִׁי. וְכֵן אִם יִלְדָה זָכָר וְנִקְבָה - הָרִי הַזֶּכֶר סֶפֶק,
43 שְׁמָא הַנִּקְבָה יֵצֵאת תַּחֲלָה. לְפִיכָף אֵין לִכְהֵן כְּלוּם,
44 שֶׁהַמוֹצֵיא מִחִבְרֹו עָלָיו הָרִאשִׁי.
45 ב. שְׁתֵּי רַחֲלוֹת שְׁלֹא בִּכְרוּ וְיִלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים - שְׁנֵיהֶן
46 לִכְהֵן⁸. זָכָר וְנִקְבָה - הַזֶּכֶר לִכְהֵן⁹. שְׁנֵי זָכָרִים וְנִקְבָה¹⁰ -
47 הִכְהֵן נוֹטֵל אֶת הַכְּחוּשׁ¹¹, וְהַשְּׁנִי סֶפֶק בְּכוֹר¹². וְאִם מֵת
48 אֶחָד מֵהֶן - אֵין לִכְהֵן כְּלוּם; שְׁזֶה הַזֶּכֶר הַחֵי סֶפֶק בְּכוֹר
49 הוּא¹³, וְהַמוֹצֵיא מִחִבְרֹו עָלָיו הָרִאשִׁי. יִלְדוּ שְׁתֵּי נִקְבּוֹת
50 וְזָכָר אוֹ שְׁנֵי זָכָרִים וְשְׁתֵּי נִקְבּוֹת¹⁴ - הָרִי הַזֶּכֶר סֶפֶק
51 בְּכוֹר, שְׁאֵין אוֹמֵר: שְׁמָא הַנִּקְבָה נוֹלְדָה תַּחֲלָה וְאַחֵר כֶּף
52 הַזֶּכֶר. לְפִיכָף אֵין כָּאֵן לִכְהֵן כְּלוּם, שֶׁהַמוֹצֵיא מִחִבְרֹו עָלָיו
53 הָרִאשִׁי. אַחַת בִּפְנֵי וְאַחַת שְׁלֹא בִּפְנֵי¹⁵ וְיִלְדוּ שְׁנֵי
54 זָכָרִים¹⁶ - אֶחָד לֹו וְאַחַד לִכְהֵן¹⁷, וְכָל אֶחָד מֵהֶן סֶפֶק
55 בְּכוֹר, וְהִכְהֵן נוֹטֵל אֶת הַכְּחוּשׁ¹⁸. מֵת אֶחָד מֵהֶן - אֵין כָּאֵן
56 לִכְהֵן כְּלוּם, שְׁזֶה הַחֵי סֶפֶק הוּא. וְכֵן אִם יִלְדוּ זָכָר

1 שְׁיִגְמְרוּ בוֹ; אֲבָל אֲמָרוּ, שֶׁהַמִּפְלֵת טָנוּף - אֵינָה מִתְעַבֶּרֶת
2 אַחֲרָיו וְלֹא מִקְבָּלֶת וְלֹד אַחֵר לְפָחוֹת מִשְׁלָשִׁים יוֹם.
3 יג. בְּהֵמָה שְׁיִצָּאָה מִלֵּאָה וּבָאָה רִיקְנִית - הֵבֵא אַחֵר כֵּן
4 בְּכוֹר מִסֶּפֶק, שְׁמָא דָּבָר שְׁאֵינוֹ פּוֹטֵר בְּבִכּוּרָה הַפִּילָה.
5 וְאֵין לְנִפְלִי בְּהֵמָה פְּטִירַת רָחֵם עַד שְׁיִעְגִּילוּ רֹאשׁ כִּפְקָה
6 שֶׁל עֶרֶב.
7 יד. מִבְּכֶרֶת הַמִּקְשָׁה לִילָד - מִחֲתָף אֶבֶר וּמִשְׁלִיף
8 לְכָלִּבִּים, וְהֵבֵא אַחֲרָיו בְּכוֹר. יֵצֵא רֶבּוֹ - הָרִי זֶה יִקְבֵּר,
9 וְנִפְטָרָה מִן הַבְּכּוּרָה. וְאִם חֲתָף אֶבֶר וְהִנִּיחוֹ, אֶבֶר
10 וְהִנִּיחוֹ, עַד שֶׁהַשְּׁלִים רֶבּוֹ - הָרִי כָּל הָאִיבָרִים צְרִיכִין
11 קְבוּרָה, וְנִפְטָרָה מִן הַבְּכּוּרָה; כִּיּוֹן שְׁיֵצֵא רֶבּוֹ, בֵּין שְׁלֹם
12 בֵּין מִחֲתָף, וְהָרִי הוּא לְפָנֵינוּ - נִתְקַדָּשׁ לְמִפְרַע.
13 טו. יֵצֵא שְׁלִישׁ וּמִכְרוֹ לְנִכְרִי, וְחֹזֵר וְיֵצֵא שְׁלִישׁ אַחֵר -
14 נִתְקַדָּשׁ לְמִפְרַע וְנִפְטָרָה מִן הַבְּכּוּרָה. יֵצֵא שְׁלִישׁ דֶּרֶךְ
15 הַפֶּן וְשְׁנֵי שְׁלִישִׁים דֶּרֶךְ רָחֵם - אֵינוֹ קְדוֹשׁ; שֶׁהָרֵב
16 הָרִאשׁוֹן לֹא יֵצֵא דֶּרֶךְ רָחֵם, וְלִמְפָּרַע הוּא מִתְקַדָּשׁ.
17 טז. יֵצֵא מֵעוּט אֶבֶר גָּדוֹל, וְהָרִי זֶה הַיּוֹצֵא רֶבּוֹ שֶׁל עֶבֶר
18 - נִפְטָרָה מִן הַבְּכּוּרָה, וְיִקְבֵּר הַיּוֹצֵא. יֵצֵא חֲצִי הָעֶבֶר
19 וְהוּא רֶבּוֹ שֶׁל אֶבֶר הַיּוֹצֵא - הָרִי זֶה סֶפֶק אִם נִפְטָרָה מִן
20 הַבְּכּוּרָה אוֹ לֹא נִפְטָרָה. לְפִיכָף הֵבֵא אַחֲרָיו סֶפֶק בְּכוֹר.
21 יז. בְּכוֹר שֶׁפָּרְכוּ בְּסִיב וְהוֹצִיאוֹ וְלֹא נִגַּע בְּרָחֵם, אוֹ
22 שֶׁפָּרְכוּ בְּשִׁלְיַת בְּהֵמָה אַחֲרָה, אוֹ שֶׁנִּכְרְכָה עָלָיו אַחֲתוֹ
23 וְיֵצֵא, הוּאִיל וְלֹא נִגַּע בְּרָחֵם מִכָּל מָקוֹם - הָרִי זֶה סֶפֶק
24 בְּכוֹר.
25 יח. הַדְּבִיק שְׁנֵי רַחֲמִים זֶה לָזֶה וְיֵצֵא מִזֶּה וּנְכַנֵּס לָזֶה -
26 הָרִי זֶה סֶפֶק אִם נִפְטָרָה מִן הַבְּכּוּרָה הַבְּהֵמָה שֶׁנְּכַנֵּס בָּהּ
27 הַבְּכוֹר, שֶׁהָרִי פָטֵר רָחֵם; אוֹ לֹא נִפְטָרָה עַד שְׁיִפְטֹר
28 רַחֲמָה וְלָדָה.
29 יט. נִפְתָּחוּ בְּתָלִי בֵּית הָרָחֵם וְיֵצֵא - הָרִי זֶה סֶפֶק אִם
30 נִגְיַעַת רָחֵם מִקְדָּשֶׁת אוֹ אֲוִירוֹ.

(1) יבאר דין רחל שלא בכרה וילדה שני זכרים, ואין ידוע איזה מהם יצא ראשון. (2) כלומר, לא נתעברה לפני זה, והעיבור הנוכחי הוא הראשון אצלה. (3) בבת אחת. (4) כחכמים במשנה (בכורות יז.) הסוברים שאי אפשר לצמצם שיצאו שניהם כאחת ושהיה שניהם בכורים, אלא האחד הקדים את השני במשהו, ולכן לא ידוע אי זהו שקדם. (5) כרבי עקיבא במשנה שם, שעל היפה אומר הישראל לכהן הבא ראייה שהוא הבכור ואתנו לך (שם יח. בגמרא). (6) וירעה עד שיפול בו מום, ויאכל לבעליו. (7) שמא המת יצא תחילה והחי איננו בכור כלל. (8) משנה שם יח: ואף כי לא ראינו את הלידות, אין אנו חוששים שמא אחת ילדה את שני הזכרים והשנייה לא ילדה אלא טנפה, ולא יהיה לכהן אלא בכור אחד. (9) ואין אומרים שאחת ילדה את שניהם והשנייה רק טנפה והזכר הוא ספק והמוציא מחבירו עליו הראיה, אלא אנו אומרים שכל אחת מהן ילדה: זו את הזכר וזו את הנקבה. ואם כן, הזכר הוא בכור וודאי. (10) ונמצא שאחת ילדה תאומים והשנייה רק אחד - ויש כאן ספק אם שני הזכרים בכורות, או שרק אחד מהם בכור, בין אם הנקבה היא מהתאומים ולא ידוע איזה מן הזכרים הוא מהתאומים ואיזה הוא שנולד יחיד ובין אם הנקבה נולדה יחידה והזכרים תאומים ולא ידוע איזה יצא ראשון או אפילו באופן שיצאו שניהם כאחת שהדין הוא שאי אפשר לצמצם ואחד מהן קדם את חבירו במשהו ורק אחד מן הזכרים הוא בוודאי בכור והשני ספק. (11) שהישראל אומר לו הבא לי ראייה שהיפה הוא הבכור. (12) וירעה עד שיפול בו מום ויאכלוהו הבעלים. (13) שאולי רק אחד מהן הוא בכור ואפשר שזהו שמת. (14) וספק הוא אם יש כאן בכור: שמא נולד הזכר בתאומים עם הנקבה, והיא יצאה תחילה. (15) יש לו שתי בהמות, אחת הייתה כבר מעוברת פעם אחת וכשילדת עכשיו זכר אינו בכור, ואחת שזו לה העיבור הראשון. (16) ולא ידוע איזה מהן נולד מן הבהמה שלא ביכרה. (17) ושניהם ירעו עד שיפול בהם מום. (18) כרבי עקיבא במשנה שם, שהמוציא מחבירו עליו הראיה שהיפה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום רביעי ל' סיון – ספר קרבנות – הלכות בכורות קכג

מתוך מהדורת וגשל

1 פשוט של²⁸, ומת אחד מהן ואין ידוע איזהו – המוציא
2 מחברו עליו הראיה²⁹, והרי הוא ספק בכור. ואפלו
3 רועה כהן שהניח בכורו בתצר בעל הבית עם פשוט
4 של בעל הבית³⁰, ומת אחד מהן – המוציא מחברו עליו
5 הראיה, ואין מוציאין מחצר בעל הבית אלא בראיה;
6 שהרי מדעת בעל הבכור הניחו עמו הפשוט של בעל
7 הבית³¹.
8 ז. לא נחשדו ישאל על הבכורות³². לפיכך נאמן
9 הישראל לומר: זה ספק בכור הוא³³, ורואין לו מומ³⁴
10 ואוכל אותו במומו.
11 ח. כל הקדשים שקדם להם מום קבוע להקדש³⁵
12 ונפדו – תביין בבכורה³⁶. ואם קדם מום עובר
13 להקדש³⁷ או שהקדישן תמימים ואחר כך נולד להם
14 מום קבוע ונפדו – פטורין מן הבכורה; שהרי לא יצאו
15 לחלין לכל דבר, מפני שהן אסורין בגזה ועבודה³⁸, כמו
16 שבארנו בהלכות מעילה.
17 ט. הלוקח בהמה ממעות מעשר שני בירושלים – תיבת
18 בבכורה³⁹. אבל הלוקח בהמה מפרות שביעית⁴⁰ – הרי

1 ונקבה¹⁹ – אין כאן לפהן כלום, שזה הנזכר ספק בכור
2 הוא²⁰.
3 ג. כל בכור שהוא ספק – דינו שירצה עד שיפל בו
4 מום ויאכל לבדו. ואם תפשו הכהן – אין מוציאין
5 אותו מידו, ואוכל אותו²¹ במומו. אבל אינו מקריבו;
6 שאין מקריב לעולם אלא בכור ודאי, שמה ישחוט חלין
7 בערזה²².
8 ד. מי שהיה בעדרו מבכורות ושאינו מבכורות, וילדו²³
9 ואין שם אדם²⁴, ונקנס ומצא את המבכורות מניקות
10 נקבות ואת שאינן מבכורות מניקות זכרים – אינו
11 חושש שמה בנה של זו בא לו אצל זו ובה של זו
12 בא לו אצל זו, אלא הרי הדבר בתוקף שפל אחת
13 מניקה בנה²⁵.
14 ה. שנים שהפקידו שני זכרים אצל הרועה²⁶, האחד
15 בכור והשני פשוט, ומת אחד מהן²⁷ – מניח הרועה
16 השני ביניהן ומסתלק, והרי הוא ספק בכור, וישניהן
17 חולקין אותו, שאין אחד מהן מכיר את שלו.
18 ו. הפקיד בכור אצל בעל הבית, והניחו בעל הבית עם

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

הוא הבכור. (19) האחת שביכרה והאחת שלא ביכרה ילדו זכר ונקבה ואין ידוע איזה מהן ילדה את הזכר. (20) ספק נולד מן הבהמה שביכרה כבר, או מזו שלא ביכרה כבר, או מזו שלא ביכרה עוד. (21) הכהן שתפס. (22) פשוט הוא (כסף משנה). (23) נקבות וזכרים. (24) שיראה מי מהן ילדו את הזכרים ומי מהן ילדו הנקבות. (25) ומכיוון שהזכרים יונקים מבהמות שאינן מבכורות, הרי הם בוודאי פשוטים, ולא בכורות. (26) בבבא מציעא לו: "אמרו שהניחו שלא מדעתו של הרועה ולכך הרועה פטור, שאם לא כן חייב הרועה משום שהיה לו לדייק. (27) ולא ידוע אם הבכור הוא שמת, או הפשוט מת. (28) בדיעת המפקיד. (29) כלומר על המפקיד להביא ראיה שהחי הוא הבכור שלו (בכורות שם). (30) אין אנו אומרים שבעל הבית מקנה לו מקום לכהן בחצירו, והרי הוא עומד ברשות שניהם ויחלוקו (כדעת רבי טרפון שם). אלא כרבי עקיבא שבעל הבית הוא המוחזק והרועה הוא המוציא, ועליו להביא ראיה. (31) שמדעת המפקיד הניח בעל הבית את הפשוט שלו על יד הבכור, אבל אילו הניחו שלא בידעתו של המפקיד, וודאי חייב בעל הבית – שהוא עירבם. (32) להטיל מום בבכורות בניגוד לכהנים החשודים על כך. (33) והמדובר כשיש לו בכור וודאי ובכור ספק ונתערבו ונאמן הוא לומר זהו הספק, שאילו בכור וודאי ביד ישראל – אין רואין מומו, וגם חוששים שמה הוטל בו המום בידים, עד שיעיד עליו הישראל שנפל בו המום מעצמו. אבל בספק בכור, אין צריך עדות שנפל המום מאיליו, שכל איסור בכור שהטילו בו מום אינו אלא מדרבנן משום קנס – בספק אין איסור, שספק דרבנן להקל, אבל מפני שיש כאן בתערובות וודאי בכור, הרי זה כהוקבע האיסור ואין אומרים בו ספק דרבנן לקולא ולפיכך צריכים אנו לעדותו של הישראל שזהו ספק בכור, אבל אינו צריך להעיד שהמום נפל מאיליו, מפני שספק דרבנן לקולא. ואילו הכהנים החשודים להטיל מום בבכור, אינם נאמנים גם בזה, שמה בכור וודאי הוא והטיל בו מום, ומכיון שידוע הוא שלא יקבלו עדותו, משקר ואומר שהוא ספק בכור, בכדי שיתירוהו מחמת ספק. (34) כנ"ל שבוודאי בכור אין רואין לו מומו. (35) אם היה להם מום קבוע, כגון שנחתך להם אחד מהאיברים ונפרש מן הגוף, ואחר כך הקדיש אותם קדושת דמים, למכרם ולהביא מדמיהם קרבן למזבח. (36) שבשעה שהוקדשו לא חלה עליהם קדושה חמורה, כשפודים אותם יוצאים לגמרי לחולין, ובהמת חולין חייבת בבכורה, ודווקא אם ילדו אחר שנפדו, אף על פי שנתעברו קודם פדיונם, אבל אם ילדו קודם פדיונם, קדושת דמים שבהם פוטרם מבכורה. (37) "כגון החזוית והגרוב והשמטת הפרק והשבורה שאפשר להירפא". וזה כמו שאיננו כלל וכשהקדישו למזבח חלה עליו קדושה חמורה. (38) כמו שנאמר (דברים יב, טו) "רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר וכו' יאכלנו כצבי וכאיל", ואמרו בבכורות טו. שזה מדובר בקדשים שנפל בהם מום ודרשו שם "תזבח, ולא גיזה, בשר, ולא חלב", ולמדו שם פסולי המוקדשין מצבי, מה צבי פטור מן הבכורה שהרי כתוב אצל בכור (דברים יב, יז) "בכורות בקר וצאנך", ולא מן הצבי, אף פסולי המוקדשין שהוקדשו ואחרי כן נפל בהם מום, שעדיין יש להם קדושה שאסור ליגזו ולעבוד בהן, שפטורים מן הבכורה. (39) ואף על פי שמעשר שני ממון גבוה, ובכור אינו נוהג במוקדשין כמו שאמרנו למעלה – כיוון שהוא לקוח בירושלים לצורך אכילה הרי הוא כחולין לענין בכורה, וכן כתב הכסף-משנה בפרק ו מהלכות ביכורים הלכה ד, שבירושלים הוא ממון הדיוט. (40) שמותר ליקח בעד פירות שביעית בהמה טהורה שהרי הבהמה היא לאכילה ואין זה חשוב סחורה.

פרק ששי

17 א. מצות עשה להפריש אחד מעשרה מכל בהמות
18 טהורות שיוולדו לאדם בכל שנה ושנה². ואין מצוה זו
19 נוהגת אלא בבקר וצאן בלבד, שנאמר: וכל מעשר בקר
20 וצאן וגומר³.
21 ב. מעשר בהמה נוהג בחלין, אבל לא במקדש⁴.
22 ונוהג בארץ ובחוצה לארץ⁵, בפני הבית ושלם בפני
23 הבית⁶. אבל חכמים אסרו לעשר בהמה בזמן הזה,
24 ותקנו שאין מעשרין אלא בפני הבית. גזירה שמה
25 יאכלהו תמים⁷ ונמצא בא לידי אסור פרת, שהוא
26 שחיטת קדשים בחי⁸. ואם עבר ועשה בזמן הזה -
27 הרי זה מעשר⁹ ויאכל במומו¹⁰.
28 ג. הכל חייבין במעשר בהמה: כהנים¹¹ לויים
29 וישראלים.

1 זו פטורה מן הבכורה⁴¹. לפי שאינו ראוי לעשות
2 סחורה בפרות שביעית, שהרי נאמר בה: לאכלה,
3 לאכלה - ולא לסחורה; ואם תהיה חייבת בבכורה - הרי
4 זה משתכר בבכור, שהרי יצא מתורת פרות שביעית⁴².
5 וכבר בארנו בהלכות מאכלות אסורות, שאסור לעשות
6 סחורה בדברים האסורים באכילה. וכן בארנו
7 בתרומות, שאסור לעשות סחורה בתרומות. וכן אסור
8 לעשות סחורה בבכורות⁴³, אף על פי שמותר למכרן⁴⁴
9 על דרך שבארנו⁴⁵.
10 י. לקח⁴⁶ בכור⁴⁷ למשתה בנו או לרגל⁴⁸ ולא צריך לו
11 מותר למכרו⁴⁹.
12 יא. אין שמין⁵⁰ בכורות תמימים לישראל⁵¹, אבל שמין
13 להן בכורות בעלי מומין. ושמין בכורות תמימים
14 לכהנים בזמן הזה⁵², שהן עומדין להאכל במומן; ואין
15 צריך לומר ששמין להן בעלי מומים.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(41) אם ילדה. (42) ומרוויח שלא יצטרך לבערו בזמן הביעור (שעל בכור בוודאי לא חלו דיני שביעית), ונתנו לכהן ויש לו מזה טובת הנאה. "ונראה שדעת הרמב"ם דפירות שביעית שהם הפקר לא נתנה התורה בהם זכות אלא לאכילה ולא לדבר אחר, ואם לוקח בהמה מדמי שביעית והרי הוא משתכר בבכור ועובר על "לאכלה ולא לסחורה" - הדמים הם הפקר וכן הבהמה, לפיכך היא פטורה מן הבכורה כמפורש בתוספתא פרק ב דבכורות - בהמת המדבר (של הפקר) כו' ובהמת הגר שמת ואין לו יורשים פטורה מן הבכורה". (43) כלומר, כדי להרוויח. "שאינן עושין סחורה בפירות שביעית ולא בבכורות וכו'. (44) בלא ריווח. (45) למעלה בפרק א הלכות י"ח: תם בזמן הזה ובעל מום בין בזמן הזה ובין בזמן הבית. (46) קנה. (47) בעל מום אבל תם הרי אסור לאכלו עד שיפול בו מום. (48) לאכול בחג. (49) ואף על פי שנראה שהוא סוחר בזה. ובתוספתא קתני ר' אומר, אומר אני לא ימכרונו אלא לדמיו, כלומר בדמים שקנאו שלא ירוויח בהן". אבל לקנות על מנת למכור, אף אם לא ירוויח - אסור, שזוהי עשיית סחורה. (50) שומא היא שמוכר את הבהמה בסכום קצוב בתנאי שהקונה יטפל במזונותיה עד זמן ידוע ואחרי כן ימכרו הבהמה ומה שירויחו יותר מן הסכום הקצוב יתחלק ביניהם. (51) משום שזוהי כמו מכירה, ואסור למכור תם חי לישראל. (52) בתוספתא שם: "שמין בכורות תמימין לכהנים ואין צריך לומר בעלי מומין". וסובר רבינו שהמדובר בזמן הזה, שאילו בזמן שבית המקדש קיים אין לכהן בו זכות למכור והוא הדין שאינו שם אותו. וגם בזמן הזה לא הותר אלא לכהנים שידעו להזהר בו עד שיפול בו מום אבל לא לישראל שלא יידע להזהר בו. (1) יבאר מעשר בהמה במה נוהג ומי חייב בו ואנה נשחט ושאסור למכרו. (2) "ואין מעשרים מן הנולדים בשנה זו על הנולדים בשנה אחרת" (ראה להלן פ"ז הלכה ה). (3) "כל אשר יעבור תחת השבט, העשירי יהיה קודש לה". (4) משנה בבכורות נג. "ואפילו היו קדשים קלים, ואפילו על דעת האומרים (ר' יוסי הגלילי שם): קדשים קלים ממון בעלים" (רבינו בפי"מ שם), מפני שנאמר (שם) "העשירי יהיה קודש לה" - "יהיה קודש אמר רחמנא, ולא שכבר קדוש" (גמרא שם). (5) במשנה שם. "ובגמרא שם אמרו, שמשנה זו אינה אליבא דרבי עקיבא הסובר שמעשר בהמה אינו נוהג בחוצה לארץ אלא לענין חלות הקדושה, אבל אסור להקריבו על גבי המזבח (וראה למעלה פ"א הלכה ה לענין בכור בחוצה לארץ), ורבינו שהעתיק המשנה כלשונה, נראה שדעתו דלא כר"ע" (תוי"ט שם פרק ט משנה א). (6) שם במשנה. (7) שם: "אי הכי, האידנא נמי וכו' אלא אמר רבה משום תקלה". (8) ראה בפ"א מהלכות שגגות ה"ד, ובהערות שם. (9) "כן מוכח בירושלמי שקלים (פ"ח הלכה ד), ובבבלי בסוף בכורות (סא), וכמו שכתבו שם התוס' ד"ה במעשר בזה"ז (יד איתן). ועיין עוד בפ"ח מהלכות ערכין וחרמין הלכה ח. (10) אף שבסוף מסכת בכורות שם אמרו שמעשר בהמה בזמן הזה ימות - סמך רבינו על מה שנאמר בתוספתא בכורות פרק ז: "בהמה שנתערב בה ספק מעשר בזה"ז, ירעו כולן עד שיסתאבו" (אור שמח, וראה ב"נודע ביהודה" מהדורה תנינא חלק יורה-דעה סימן קפט). (11) שהרי רבי אלעזר בן עזריה היה כהן (מעשר שני פ"ה משנה ט), ועשירי לעזרא (ברכות כז:) ועישר בהמותיו (ביצה כג). ועיין שם בתוספות סוף ד"ה תליסר). וכן בסוף פרק הגזול עצים (בבא קמא קי:) נסתפקו אם נפל לו לכהן עשר בהמות בגזל הגר, אם מחוייב להפריש מהן מעשר (ראה להלן ה"ג). הרי מבואר שכהנים חייבים במעשר בהמה (רבינו בתשובתו, הוצאת פריימן סימן קלה). וכן כתב רבינו בפירוש המשנה לבכורות פ"ה (לו:), ראה להלן פ"ו הלכה ט. אבל רבינו חננאל גרס בחולין קלו: "מסתברא ממעשר הוה ליה למילף, שכן זכרים טמאים [כהנים] וכו'" ופירש שכהנים פטורים ממעשר בהמה (הובאו דבריו ברמב"ן ורשב"א שם, וכן הוא בערוך ערך זכר ב). וראה במנחת חינוך מצוה שס, שיישב דברי ר"ח שלא תקשה עליהם מהא דביצה כג. ובבא קמא קי:

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום רביעי ל' סיון – ספר קרבנות – הלכות בכורות קכה

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ד. ודין מעשר בהמה שיהיה נשחט בעזרה¹², וזורקין
2 את דמיו וריקה אחת¹³ פנגד היסוד¹⁴, ומקטירין
3 אמוריו¹⁵, ושאר הבשר נאכל לבעלים בירושלים כשאר
4 קדשים קלים¹⁶. ואין לכהנים בו כלום, אלא כל
5 לבעלים כפסח¹⁷. ואם היה בעל מום, בין שנפל בו מום
6 בין שהפרישו בתחלה במומו¹⁸ - הרי זה נאכל בכל
7 מקום¹⁹.
8 ה. מעשר בהמה אסור למכור כשהוא תמים²⁰, שנאמר
9 בו: לא יגאל. מפי השמועה למדו²¹, שזה שנאמר 'לא
10 יגאל' - אף אסור מכירה במשמע, שאין נגאל ואינו
11 נמכר כלל. ויראה לי, שהמוכר מעשר - לא עשה כלום
12 ולא קנה לוקח²², ולפיכך אינו לוקח²³. כמוכר חרמי

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(12 משנה בזבחים נו: (13 כלומר שפיכה אחת. ראה פ"ה מהלכות מעה"ק הי"ז. (14 שם במשנה. "ובמסכת מדות (פ"ג מ"א ומ"ב) יתבאר לך שפינות המזבח יש מהן שיש להן יסוד, ויש מהן שאין להן יסוד" (רבינו בפי"ה מ"ב בזבחים שם). (15 על המזבח. בזבחים שם: "תניא ר' יוסי הגלילי אומר, חלבו לא נאמר (במדבר יח, יז, לענין בכור) אלא חלבם, דמו לא נאמר אלא דמם, לימד על בכור ומעשר ופסח שטעונין מתן דמים ואימורין לגבי מזבח". (16 זבחים שם במשנה "הבכור נאכל לכהנים, והמעשר לכל אדם, ונאכלין בכל העיר". (17 כלומר, אפילו חזה ושוק אינו מחוייב לתת לכהן, וכן כתב רש"י בבכורות סא. (18 שחלה קדושה גם על בעל מום, שהרי נאמר (ויקרא כז, לג) "לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו", ודרשו בגמרא (בכורות נז.) שבעל מום לא פסול לענין מעשר בהמה, וראה להלן הלכה יד. (19 בתורת מעשר, ואסור להגזיז ולהעבד (רש"י בפירוש החומש שם). (20 מעשר שני פ"א משנה ב "מעשר בהמה אין מוכרין אותו תמים חי", ובבכורות לא: מפורש שאינו נמכר לא חי ולא שחוט. אלא שיש אומרים שלאחר שחיטה לא נאסרה מכירתו מן התורה אלא מדרבנן (כסף-משנה). וראה במנחת חינוך מצוה שסא. וכן נראה להלן בהלכה ז שכתב "ומעשר בהמה של יתומים שנשחט במומו מותר למכרו", הרי שרק בנשחט במומו מותר, אבל בתם אסור. (21 בבכורות לב. "אמר רב דימי אמר ר' יוחנן, נאמר לא יגאל במעשר, ונאמר ולא יגאל בחרמים. מה להלן מכירה עמו (שהרי שם נאמר (ויקרא כז, כח) "לא ימכר ולא יגאל", אף כאן מכירה עמו". (22 כן מוכח מתוספתא קידושין (פ"ד) שהמקדש בבשר מעשר אינה מקודשת. ורבנן הפקיעו הקידושין לאחר שחיטה, כמו דהוי מן התורה מחיים, ומוכר שלא קנה לוקח. וכן משמע בבכורות (לב:) ולכתוב רחמנא לא ימכר וכו' והוה-אמינא איזדבונא הוא דלא מזדבן, אבל כו' קמ"ל לא יגאל, דלא איזדבונא מזדבן ולא איפרוקי מפרק - הרי שגם בדיעבד לא מועילה המכירה (אור שמח). (23 כלומר, כיון שהלוקח לא קנה, נמצא שלא עשה כלום ולכן אינו לוקח. אלא שצריך עיון, הרי לרבא שאמר (תמורה ד:) כל מה שאמרה התורה לא תעביד, אי עביד לא מהני, ובכל זאת הוא חייב מלקות משום שעבר על צו התורה, וראה לחם-משנה. (24 פירוש, אם אמר אדם על דבר השייך לו, שיהיה חרם, צריך ליתנו לכהן ואין לו פדיון לעולם, ראה בפ"ו מהלכות ערכין וחרמין הלכות א-ד. ומה שאמרו בזבחים ט. "למילקא עליה בלא יגאל" (עיין תוספות שם ד"ה למאי), הרי שלוקין על לאו זה - לפי נוסחת הספרים שלנו אינו כן. וראה בהערת הגר"ח הליר לספר המצוות ל"ת רסג. (25 שהתירה התורה לחלוצי הצבא לקחת אתם לאשה מבנות הנכר שראו בשביה (דברים כא, יב). ואסור למכרה לאחר, ואם מכרה אין זו מכירה. ומכאן כי הנוסחא הנכונה בספר המצוות שם היא כאותם הספרים שלא העתיקו שם "ואם מכרה לוקח". ועיין משנה-למלך. (26 בפ"ח מהלכות מלכים הלכה ו. (27 בבכורות שם לא: ולב. גם לרבא וגם לרשב"י מותר למכור בעל מום שחוט מן התורה, ורק חכמים גזרו עליו שלא למכרו, גזירה שמא ימכרנו גם לפני שחיטה. אבל יש להבין שהרי גם לרבא וגם לרשב"י גם בעל מום חי אין איסור למכור כ"אם מדברי סופרים (מנחת חינוך מצוה שסא, והרש"ש שם לא.). (28 מכיון שאסור למכור מעשר בהמה בכל אופן. (29 "חלק כחלק, כגון שיחלקו אותה לששה או לשבעה חלקים, ונותנים חלק בכך זה וחלק בכך זה, ר"ל כפות המאזנים" וכו' (רבינו בפי"ה מ"ב בכורות לא.). (30 ראה למעלה פ"א הלכה יח. (31 במשנה שם, אמרו "ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור, ומשמע שדווקא בכור אבל לא מעשר" (כסף-משנה). וראה ר"ט אלגזי ריש פרק חמישי אות לו. (32 אבל נשחט בתמימותו, אסור. ראה למעלה הלכה ה. (33 ברייתא שם: (34 אף בלא שיבליע את דמי הבשר בדמי העור, החלב והגידין, ראה להלן הלכה ח ובבכורות לא: (35 שם, כתירוצו של רב ששת. ופירש"י השבת אבדה שאין יכולין לאוכלו כולו ויסריח. ויש להבין שבגמרא שם אמרו, שמה שאמרו במשנה "הבכור והמעשר אין נמכרין באטליו" שמשמע מזה שמעשר בהמה נמכר בבית - המדובר בהמת יתומים, אם כן לא התירו למכור בהמת יתומים אלא בבית ולא באטליו. ורבינו כאן לא מזכיר כלל מזה, ואדרבה מסתימת דבריו משמע שמותר למכרו אפילו באטליו. (36 אבל תם שנשחט אסור במכירה, ראה למעלה. (37 כלומר, לא גזרו חכמים אלא בדבר הנישום מחיים, כגון הבשר שכל חשיבות הבהמה היא בבשר, אבל לא בדבר שאינו נישום מחיים, כגון העור והגידין, שאין חשיבות בהמה חיה, בשעת שומא, בהן

- 1 והגידין ומכר הכל בהבלעה - מתר³⁸. ואם היו דמי
- 2 העצמות יקרים, והבליע דמי הבשר בדמי העצמות -
- 3 מתר³⁹.
- 4 ט. הכל נאמנים על מומי מעשר לומר: מום זה מאלי
- 5 בא⁴⁰ ולא נעשה לדעת⁴¹. ואפלו אלו שאינן נאמנים על
- 6 הבכור⁴² - נאמנים על המעשר. ורואה אדם מומי מעשר
- 7 שלו ומתירו, אם היה ממחה⁴³. שאם ירצה, יטיל מום
- 8 בכל עדרו ואחר כך יעשר⁴⁴, ונמצא המעשר בעל מום
- 9 מתחלתו⁴⁵.
- 10 י. הלוקח טלאים שנולדו בשנה זו⁴⁶ או שנתנו לו במתנה
- 11 - הרי הם פטורים מן המעשר⁴⁷, עד שינולדו ברשותו⁴⁸.
- 12 לפיכך⁴⁹, השתפין שנשתתפו בהמה, והביא זה מאה
- 13 טלאים וזה מאה טלאים וצרכו⁵⁰ ונשתתפו בהן - הרי
- 14 המאמנים פטורים מן המעשר⁵¹, שכל טלה מהן מכור⁵².
- 15 וכן האחים שירשו טלאים מאביהם⁵³ - הרי הן פטורין מן
- 16 המעשר⁵⁴. אבל הנולדים להם בשתפות לאחר מכאן

- 17 מאלו בהמות, בין לשתפין בין לאחים - חייבין
- 18 במעשר⁵⁵. וכן אם היו שתפין במעות וקנו בהמות ממעות
- 19 השתפות, והאחים שקנו בהמות ממעות הירשה - הרי
- 20 הנולדים מהם לאחר מכאן חייבין במעשר. שהרי ברשותן
- 21 נולדו, והרי הן כאיש אחד. חלקו האחים והשתפין אחר
- 22 שנולדו להן בהמות ברשותן וחזרו ונשתתפו - הרי אלו
- 23 פטורין מן המעשר⁵⁶. שבעשה שחלקו נעשו הכל לקוחין
- 24 והלקוח פטור, וכשחזרו ונשתתפו - הרי נשתתפו
- 25 בבהמות, ועדין לא ילדו להן ברשותן אחר שתוף זה
- 26 השני. ואף על פי שחלקו גדיים כנגד גדיים וטלאים כנגד
- 27 טלאים⁵⁷ ועשרה כנגד עשרה⁵⁸ - הכל פטורין מן המעשר
- 28 והרי הן פלוקחין.
- 29 יא. האחין והשתפין שחלקו בפספים ולא חלקו
- 30 בבהמה - חייבין במעשר, שעדין לא נעשו בהמות
- 31 לקוחין. אבל אם חלקו בהמות, אף על פי שעדין לא
- 32 חלקו הפספים - הרי אלו פטורין⁵⁹.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(שם לא: לב.). (38) פירוש, אם דמי העור והגידין וכו' היו עשרים זוז, ודמי הבשר עשרים זוז, ואמר המוכר ללוקח שמוכר לו את העור והגידים במחיר של ארבעים זוז, ואת הבשר הוא נותן לו במתנה - מותר (ברייתא שם לא:). (39) בעיא שם לב. אם מותר להבליע בעצמות, ופשוטה שם שבמקום שעושים מהם כלים, מבליעין בהן את הבשר שהרי הם יקרים, אבל במקום שאין עושים מהם כלים ומחזרים מוזל מאד, ולכן במקום זה אין מבליעים בהם את הבשר, שלא שייך הבלעה אלא כשנבלע בדבר שהוא חשוב יותר או לכל הפחות דומה בחשיבותו, אבל בדבר שהוא פחות חשוב אין הדבר החשוב יכול להיבלע בו. (40) משנה שם לו: (41) שאסור להטיל מום בקדשים, משום שנאמר (ויקרא כב, כא) "כל מום לא יהיה בו", ולמדו מזה (שם לג:). שאסור להטיל מום בקדשים. וכשם שהמטיל מום בבכור קנסו אותו (למעלה פ"ב הלכה ז), כמו כן המטיל מום במעשר בהמה בכוונה - קנסוהו. (42) כגון בעלי כהן (פירוש המשניות לרבינו שם), ראה למעלה פ"ב הלכה יז, שבבכור אינו נאמן. ומכאן שכהן חייב במעשר בהמה, ראה למעלה הלכה ג. (43) ואין חשד שיאמרו שהוא החיר אף-על-פי שלא היה מום קבוע (שם לא.), אע"פ שבבכור אין הדין כן (למעלה פ"ג הלכה א.). (44) גמרא שם ושם. שכל זמן שלא עישר, אין איסור להטיל בו מום, שהרי עדיין לא נתקדש. והוה טעם לשני הדינים הנ"ל. (45) מתחילת עישורו. ראה להלן הלכה יד שגם בבעל מום, מצוה להפריש מעשר. (46) כלומר, לאחר שהם ראויים להתעשר, ולא שלוקח טלאים בשבועת הימים הראשונים ללידתם, ראה להלן הלכה טו. (47) משנה שם נה: "הלוקח או שנותן לו במתנה, פטור ממעשר בהמה". (48) שהרי נאמר (שמות כב, כח-כט) "בכור בניך תתן לי, כן תעשה לשורך לצאנך". ודרשו בגמרא (שם נו:). "מה בניך אין בלקוח ומתנה, אף צאנך ובקרך אינו בלקוח ומתנה (אלא עד שיוולדו ברשותו)" ואף-על-פי שפסוק זה נאמר בבכור - קיבלו חז"ל (שם) שהוא לענין מעשר בהמה. (49) לפי שלקוח פטור מן המעשר. (50) [ראה בפ"ד מהלכות שלוחין ושותפין הלכה א, ובהוספה להערה י שם]. (51) במשנה שם: "האחים והשותפין שחייבים בקלבון, פטורים ממעשר בהמה", אבל רש"י גורס "האחים השותפין" וכו'. (52) לשותף השני, ומה שנלמד בגמרא שם מהפסוק (במדבר יח, טו) "יהיה לך ולא של שותפות", הכוונה שהפסוק מלמדנו שגם שותפות הוא בגדר של לקוח (קריית ספר). (53) במשנה שם. (54) שכל טלה הוא כמכור לכל אחד מהאחים, כיון שיש לכולם חלק בו (קריית ספר). (55) שם במשנה "קנו מתפיסת הבית חייבים, ואם לאו פטורים" ומפרש רבינו בפיה"מ "תפיסת הבית, היינו הממון המשותף בין האחים, קודם שחלקו ירושת אביהם", ודברי המשנה מתבארים כך, שאם השתתפו בבהמות או שירשו את הבהמות, וכמו כן אם נשתתפו או ירשו מעות (וטרם חלקו) וקנו במעות אלו בהמות, הרי הבהמות פטורים מן המעשר. רק באם ילדו בהמות אלו, הנולדים חייבים במעשר, שהרי הנולדים אינם לקוחים, אבל ראה בפירוש"י שמפרש אחרת לגמרי את דברי המשנה, וראה בקריית-ספר כאן. (56) שם במשנה "האחים והשותפין שחייבים בקלבון, פטורים מן המעשר". וראה בפיה"מ שמפרש את המשנה גם באופן זה, שחייבים בקלבון ופטורים מן המעשר, כשחלקו ביניהם השותפין בבהמות שנולדו ברשותם ושוב נשתתפו. (57) אין אומרים שבחלוקה זו הוברר שזהו המגיע לכל שותף ושותף או לכל אח ואח עוד משעה ראשונה (כרב ענן שם), אלא שגם זה נחשב ללקוח ופטורים מן המעשר (כדברי רב נחמן שם). (58) אין אומרים שהוברר שזה חלק של כל אחד ואחד מהשותפים ומהאחין המגיע להם משעה ראשונה (רבי אלעזר שם), אלא שגם זה נחשב ללקוח ופטורים מן המעשר (דברי ר' יוחנן שם). (59) דברי ר' ירמיה שם נו: אבל יש להבין לשם מה הביא רבינו דין זה, מהיכא תיתי לומר אחרת. הרי גם בגמרא שם מקשה על ר' ירמיה - פשיטא! ומתרצת הגמרא כי ר' ירמיה אמר דין זה רק משום

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום רביעי ל' סיון – ספר קרבנות – הלכות בכורות קכז

מתוך מהדורת וגשל

- 1 **יב.** הלוקח עֶשְׂרֵה עֶבְרִים בְּמִצֵּי אֶמֶן - בְּלֶן נִכְנָסִין לְדִיר
- 2 לְהַתְעַשֵּׂר⁶⁰, שֶׁהָרִי בְּרִשְׁתּוֹ נִוְלְדוּ⁶¹.
- 3 **יג.** כֹּהֵן⁶² שֶׁנִּפְּלוּ לוֹ עֶשֶׂר בְּהֵמוֹת בְּגִזְל הַגֵּר⁶³ - פְּטוּרִים
- 4 מִן הַמַּעֲשֵׂר; שְׁמֵתָנוֹת כֹּהֵנָה מִתְּנֹת הֵם⁶⁴, וְכִכָּר בְּאַרְנוֹנֵי⁶⁵
- 5 שְׁהֵנוֹתָן מִתְּנֵה פְטוּר⁶⁶ מִן הַמַּעֲשֵׂר.
- 6 **יד.** הַכֹּל נִכְנָסִין לְדִיר⁶⁷ לְהַתְעַשֵּׂר⁶⁸: בֵּין תְּמִימִים בֵּין
- 7 בְּעָלֵי מוֹמִין⁶⁹, וְכָל אֲסוּרֵי מִזְבֵּחַ⁷⁰; חוּץ מִן הַכֹּלָאִים⁷¹
- 8 וְהַטְרֵפָה⁷² וְיוֹצֵא דֹפֶן⁷³ וּמַחֲסֵר זֶמֶן⁷⁴, שֶׁכָּל אֶלּוֹ פְטוּרִין
- 9 מִן הַמַּעֲשֵׂר. וְכֵן הֵיטוֹם שְׁמֵתָה אִמּוֹ אוֹ נִשְׁחָטָה עִם

- 10 לְדֹתוֹ⁷⁵ - אֵינוֹ מִתְעַשֵּׂר⁷⁶. וְדֹכְרִים אֵלּוֹ מִפִּי הַשְּׁמוּעָה
- 11 הֵם⁷⁷.
- 12 **טו.** אֵין הַלֹּקֵחַ פְּטוּר⁷⁸ אֲלָא אִם כֵּן נִלְקַח אַחֵר שְׁנֵרָאָה
- 13 לְהַתְעַשֵּׂר⁷⁹. לְפִיכָךְ, הַלֹּקֵחַ טָלָאִים בְּתוֹךְ שְׁבַעַת יָמֵי
- 14 הַלֵּלָה - כְּשִׁיגִיעַ זְמַנָּם⁸⁰ חֵיב לַעֲשֹׂר; שְׁפִינָן שְׂאִין מַחֲסֵר
- 15 זֶמֶן רְאוּי לְהַתְעַשֵּׂר, הָרִי זֶה כְּמִי שֶׁלֵּקַח עֶבְרִים וְנִוְלְדוּ
- 16 בְּרִשְׁתּוֹ⁸¹.
- 17 **טז.** כָּל בְּהֵמָה שֶׁהִיא סֶפֶק אִם בֵּת מַעֲשֵׂר הִיא אוֹ אֵינָה
- 18 בֵּת מַעֲשֵׂר - הָרִי הִיא פְטוּרָה מִן הַמַּעֲשֵׂר⁸². לְפִיכָךְ,

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

קלבון, והוא כשחלקו בבהמות ולא חלקו בכספים שפטורים מקלבון, ולא אומרים כיון שחלקו בבהמות עומדים הם ליחלק גם בכספים, ויהיה חייב בקלבון עיי"ש, הרי שלענין מעשר בהמה אין שום סברא לומר שאם חלקו בבהמות ולא חלקו בכספים שיהיו חייבים במעשר בהמה, ודבר ברור שהם פטורים, ולשם מה הביא רבינו דין זה? (60) מימרא של ר' יוחנן שם נו. (61) ומה שהלוקח פטור מן המעשר (ראה למעלה הלכה י) אינו אלא כשלקח לאחר שנולדו, אבל אם לקח כשהם עדיין עובדים ונולדו ברשותו, חייב לעשר, שכן כתוב (שמות כב, כט) "כן תעשה לשורך לצאנך", לא הקפידה התורה שלקוח פטור ממעשר אלא כשלקח בשעת עשייה (כלומר, בעת שראויין להתעשר), שהוא אחר הלידה. אבל במצוי אדם, אי-אפשר עדיין להתעשר (בגמרא שם). (62) ראה למעלה הלכה ג, שכהנים חייבים לעשר את בהמותיהם. (63) הגזול את הגר ונשבע הגזול לשקר שלא גזל, ומת הגר והתוודה הגזול, משלם קרן וחומש לכהנים וכו' (בבא קמא קי.). (64) ולא ירושה. ובעיא היא בגמרא שם, אם הכהנים לענין גזל הגר נחשבים כיורשים וחייבים, או כמקבלי מתנות ופטורים, ופשטות שם שהם כמקבלי מתנות ולא כיורשים. (65) למעלה הלכה י. (66) המקבל. (67) "הוא מקום המוקף שמכניסים בו הצאן והבקר בשעת מעשר, ולפעמים יהא מוקף בנין או קנים וכיוצא בזה" (רבינו בפיה"מ). וראה להלן פ"ז הלכה א סדר הפרשת מעשר בהמה. (68) משנה בכורות נו. (69) בגמרא שם למדו כן מהפסוק (ויקרא כז, לג) "לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירונו" - מכאן שבעל מום חייב במעשר. (70) כמו הרובע והנרבע, המוקצה לעבודה-זרה ושנעבד בו עבודה-זרה, ואתנן ומחיר כלב, ולפי שכל אלו אינם אסורים אלא בדבר שבעל מום אסור בו, כמו שנאמר (שם כב, כה) "כי משחתם בהם מום בם, לא ירצו לכם" ואין השחתה אלא עבודה-זרה וערוה וכו', ומעשר בהמה הואיל ואין חוששין בו למום, אין חוששין לכל אלו (שם). (71) במשנה שם, ונלמד בבביתא שם גבי שאר כל הקדשים מן הפסוק (ויקרא כב, כז) "שור או כשב" פרט לכלאים שאינו נקרב על המזבח, ונלמד בגזירה-שוה: נאמר לענין קדשים "תחת אמו", ונאמר לענין מעשר בהמה "תחת השבט" שכלאים אינו מתעשר, וכלאים זהו מי שאביו מין אחר ואמו מין אחר, וכמו תישבא הבא על הרחל שהוולד כלאים. (72) כגון שנחתכה רגלה מן הארכובה ולמעלה, ושאר מיני הטריפות המובאות בהלכות שחיטה בפרקים ה"י. ונלמד שם בגמרא, שהטריפה אינה נכנסת להתעשר, משום שנאמר (שם כז, לב): "כל אשר יעבור תחת השבט" - פרט לטריפה שאינה עוברת, "לפי שהיא חולה" (רבינו בפיה"מ). (73) שנולד לא דרך הרחם, אלא חתכו את בטן אמו והוציאו. וראה בדברינו למעלה פ"ב הלכה ד. ונלמד בגמרא שם ממה שכתוב לענין שאר כל הקדשים (שם, כז) "שור או כשב או עז כי יולד" - פרט ליוצא דופן, שאינו קרב למזבח, ובגזירה-שוה הנ"ל למדו ש'יוצא דופן' אינו מתעשר. (74) פירוש, בתוך שבעת ימי היוולדו, ונלמד שם בגמרא ממה שכתוב (שם) לענין שאר כל הקדשים "והיה שבעת ימים תחת אמו" - פרט למחוסר זמן, שאינו נקרב על המזבח. ונלמד בגזירה-שוה כנ"ל שמחוסר זמן אינו מתעשר. [ונאמרו בזבחים יב. שכליל שמיני הוא נכנס לדיר להתעשר, ורבינו השמיט דבר זה, מפני שלא אמרו כן אלא למי שסובר "לילה אינו מחוסר זמן" (שם), ואילו רבינו פסק ש"לילה מחוסר זמן", להלן פ"ג מהלכות מחוסרי כפרה הלכה ד. וראה בכסף-משנה כאן]. (75) כלומר, שלא היתה שעה אחת עם אמו אחר הלידה. (76) במשנה שם: "והיתום, ואיזהו יתום, כל שמתה אמה או שנשחטה ואחר-כך ילדה, ר' יהושע אומר אפילו נשחטה אמה וכו'", "ואין הלכה כר' יהושע" (רבינו בפיה"מ). ובגמרא שם למדו זאת ממה שכתוב בכל הקדשים "תחת אמו" - פרט ליתום שאינו נקרב, ונלמד גז"ש כנ"ל שיתום אינו מתעשר. (77) כלומר, אינם מפורשים בתורה, אלא קבלום חכמים ולמדום מגזירה-שוה. (78) לעשר את הבהמות שלקח, ראה למעלה הלכה י. (79) בכורות נו. "אמר רבא, אמר קרא (שמות כב, כט) תעשה" ("בכור בניך תתן לי, כן תעשה לשורך לצאנך", שממנו למדו פטור לוקח, ראה למעלה הלכה י), בשעת עשיה מיעט הכתוב. ופירש"י "בשעה שהן ראויין להתעשר, מיעט הכתוב שלא יהו לקוחין". ובריתא שנאמר בה שגם לקוח לפני זמנו פטור מלעשר, אינה אלא דעת יחיד. (80) כלומר, ביום השמיני. (81) ראה למעלה הלכה יב. (82) שנאמר (ויקרא כז, לב) "העשירי יהיה קודש", ודרשו (בבא מציעא ז). "עשירי ודאי אמר רחמנא, ולא עשירי ספק". כלומר, "הצריך הכתוב לעשר את הודאי, ולא הצריך לעשר את הספק" (רש"י שם).

38 ו. כל הנולדים באחד בתשרי עד עשרים ותשעה
39 באילול - מצטרפין ומעשרין מאלו על אלו. נולדו
40 חמשה טלאים בעשרים ותשעה באילול וחמשה באחד
41 בתשרי - אין מצטרפין. ילדו תולדות בתוך שנתן - הרי
42 היא ובתה נכנסים לדיר להעשר.
43 ז. אין הטלאים הנולדים כמו הטבל שאסור לאכל ממנו
44 עד שיעשר, כמו שבארנו במקומו, אלא מתר למכר
45 ולשחט כל מה שיצא עד שיעשר, ויהיה המעשר קדש
46 ויאכל כהלכתו, כמו שבארנו.
47 ח. קבעו חכמים שלשה זמנים בשנה למעשר בהמה,
48 ומשיגים זמן מהן אסור לו למכר או לשחט עד שיעשר.
49 ואם שחט - הרי זה מתר. ואלו הן השלשה זמנים:
50 ביום חמשה עשר קדם הפסח, וביום חמשה עשר קדם
51 עצרת, וביום חמשה עשר קדם הקג. וכל זמן מאלו
52 נקרא גרן מעשר בהמה. נמצאת אומר, שהגרנות של
53 מעשר בהמה ביום אחרון מחדש אדר וביום שלשים
54 וחמשה מספירת העמר וביום אחרון מחדש אלול.
55 ולמה קבעו הגרנות בזמנים אלו? כדי שתהיינה בהמות
56 מצויות לעולי רגלים. שאף על פי שמתר למכר קדם
57 שיעשר, כמו שבארנו, היו נמנעים למכר עד שיעשרו
58 וינעשו המצוה.
59 ט. הכנים כל הצאן או הבקר לדיר והתחיל למנות
60 ולקדש עשירי עד שנשאר בתוך הדיר פחות מעשרה
61 - הרי זה מניח לגרן אחר, והן מצטרפין לאלו שילדו,
62 ויתעשרו הכל בגרן אחד. ואף על פי שהוא יודע שאלו
63 ישארו במנין - חייב להכניס הכל לדיר, והנשאר ישאר.

יום חמישי א' תמוז ה'תשע"ה

פרק שמיני

64 א. המכנים צאן לדיר והתחילו לצאת אחת אחת והוא
65 מונה כמו שבארנו, וטעה במנין וקרא לשמיני או
66 לשלמטה ממנו³ עשירי, או שקרא לשנים עשר או
67 לשלמטה ממנו⁴ עשירי - לא נתקדשו⁵. אבל אם קרא
68 לתשיעי או לאחד עשר⁶ עשירי - נתקדשו. ודבר זה
69 הלכה מפי הקבלה נשמע⁷, שהטעות מתקדשות למעשר
70 לשלמטה ממנו ושלמטה ממנו, אבל לא שלפניהם
71 ושלאחריהם. אפלו קרא לתשיעי עשירי ולעשירי

1 טלאים שנתערב בהן יתום או לקוח וכיוצא בהן - הרי
2 כלן פטורין מן המעשר⁸, שכל אחד מהן ספק הוא.

פרק שביעי

3 א. מי שהיו לו עשרה טלאים והפריש אחד מעשרה, היו
4 לו מאה והפריש עשרה למעשר - אין אלו מעשר. אלא
5 כיצד עושה? כונס כל הטלאים או כל העגלים לדיר,
6 ועושה לו פתח קטן כדי שלא יצאו שנים באחד.
7 ואמותיהן מעמיד מבחוץ והן גועות, שישמעו הטלאים
8 קולן ויצאו מן הדיר לקראתן; שגאמר: כל אשר יעבר
9 תחת השבט - שיעבר מעצמו, ולא שיוציאו בידו.
10 וכשיצאו מן הדיר זה אחר זה, מתחיל ומונה אותן
11 בשבט: א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט'; והיוצא עשירי - בין
12 זכר בין נקבה, בין תמים בין בעל מום - סוקרו בסקרא
13 ואומר: הרי זה מעשר. לא סקרו בסקרא ולא מנאן
14 בשבט, או שמנאן רבוצים או עומדים - הרי אלו מעשר;
15 הואיל ומנאם עשרה עשרה וקדש עשירי - הרי זה
16 מעשר.
17

18 ב. אין צריך לצרף כל בהמה שנולדה ברשותו לדיר אחד,
19 אלא מצרף כל עדר ועדר לבדו. היו לו חמשה טלאים
20 בירושלים וחמשה טלאים בעכו - אין מצטרפין, וכלן
21 פטורין מן המעשר. וכמה יהיה בין אלו לאלו ויצטרפו?
22 ששה עשר מיל.

23 ג. היו שלשה עדרים, בין כל אחד ואחד ששה עשר
24 מיל - הרי שלשתן מצטרפין. כיצד? היה תשעה מכאן
25 ותשעה מכאן ואחד באמצע - הרי שלשתן נכנסין לדיר
26 להעשר.

27 ד. אין מעשרין מן הצאן על הבקר ולא מן הבקר על
28 הצאן. אבל מעשרין מן הכבשים על העזים ומן העזים
29 על הכבשים; שגאמר: וכל מעשר בקר וצאן - משמע
30 כל צאן אחד, ששניהם נקראים שוה והרי הם במין אחד.
31 ה. אין מעשרים מן הנולדים בשנה זו על הנולדים
32 בשנה אחרת, כשם שאין מעשרין בזרע הארץ מן
33 החדש על הישן ולא מן הישן על החדש; שגאמר:
34 היצא השדה שנה שנה. ויראה לי, שאם עשר בהמה
35 משנה על שנה - הרי זה מעשר, מפני חמרת הקדשים,
36 שהרי לא הקפידה תורה על מעשר בהמה בפרוש
37 שיהיה שנה שנה.

(83) תוספתא בכורות פ"ז: "נתערב בהן יתום או לקוח - הרי כולן פטורין". וראה להלן פ"ח הלכה יד. (1) יבאר כיצד מפרישין מעשר בהמה, ואם היו לו חמשה טלאים בירושלים וחמשה בעכו אם מצטרפין. (1) יבאר המונה וטעה במנין, אם נתקדש, והעושה שליח וטעה. (2) כדי להפריש מעשר בהמה. (3) כלומר, השביעי והשישי וכו'. (4) כלומר, השלושה-עשר והארבעה-עשר וכו'. (5) בקדושת מעשר בהמה. (6) שהם סמוכים לעשירי. וראה להלן הלכה ג שלפעמים אם קרא ל"א עשירי - שאינו קדוש. (7) בבכורות ס: "תנו רבנן מנין שאם קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד-עשר עשירי ששלשתן מקודשים? תלמוד לומר (ויקרא כז, לב) וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט, העשירי יהיה קודש לה' (משמע בין שקראו הוא עשירי, בין שהיה עשירי למנין ולא קראו עשירי - רש"י), יכול שאני

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום חמישי א' תמוז – ספר קרבנות – הלכות בכורות קכט

מתוך מהדורת וגשל

- 1 תשיעי ולאחד עשר עשירי⁸, בין בטעות בין בכונה -
 - 2 שלששתן מקדשים.
 - 3 ב. והיאך דינם? התשיעי אינו קרב, אלא נאכל במומו,
 - 4 והעשירי מעשר⁹, והאחד עשר יקרב שלמים¹⁰. וטעון
 - 5 נסכים בשלמים¹¹, ואינו עושה תמורה¹², מפני שהוא
 - 6 עצמו בתמורה¹³. במה דברים אמורים? בשעה המונה
 - 7 הוא בעל בהמות; אבל העושה שליח לעשר לו וטעה,
 - 8 בין בתשיעי בין באחד עשר, אין מקדש אלא העשירי
 - 9 הודאי בלבד; שלא עשהו שליח לטעות ולהפסיד¹⁴,
 - 10 אלא לקדש בראוי¹⁵.
 - 11 ג. זה שאמרנו, שאם קרא לאחד עשר עשירי נתקדש -
 - 12 פשקרא לעשירי תשיעי; אבל אם קרא לעשירי עשירי
 - 13 וקרא אחריו לאחד עשר עשירי - לא נתקדש אחד עשר,
 - 14 שהרי העשירי הודאי לא עקר שם עשירי מעליו¹⁶.
 - 15 ואפלו יצא העשירי ולא קראהו לא עשירי ולא אחד
 - 16 עשר אלא שתק, ואחר כך יצא אחד עשר וקראהו עשירי
- 17 - לא נתקדש, שהעשירי מעצמו נתקדש; ואף על פי
 - 18 שלא קראהו עשירי, הואיל ולא עקר שם עשירי מעליו
 - 19 - אין אחד עשר מקדש¹⁷.
 - 20 ד. יצאו תשיעי ועשירי כאחד, בין שקרא שניהם
 - 21 עשירי¹⁸ בין שקראם תשיעי - שניהם מקדשין¹⁹, ויאכלו
 - 22 במומן ואינן קרבים²⁰. וכן אם יצא עשירי ואחד עשר
 - 23 כאחד: אם קראן עשירי - הרי עשירי ואחד עשר
 - 24 מערבים זה בזה²¹, והם כמו מעשר שנתערב בשלמים²²
 - 25 שיאכלו במומן²³, כמו שבארנו בהלכות פסולי
 - 26 המקדשין; ואם קראן²⁴ אחד עשר - הרי העשירי
 - 27 והחלין מערבין זה בזה²⁵, ויאכלו במומן²⁶.
 - 28 ה. התחיל למנות ויצאו תחלה שנים שהן ראשון ושני
 - 29 - הרי זה מונה הכל זוג זוג ומקדש זוג עשירי²⁷. וכן
 - 30 אם מנאן שלשה שלשה בכל פעם ופעם או חמשה
 - 31 חמשה - מקדש הכת העשירית²⁸.
 - 32 ו. יצאו בתחלה שנים ומנאן אחד²⁹, וקרא השלישי

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

מרבא אף שמיני וי"ב שקראם עשירי, אמרת הואיל והוא קדוש וטעותו מתקדשת מה הוא אינו מקודש אלא בסמוך לו (כלומר, הוא עצמו, שאין לך סמוך יותר מגופו), אף טעות אינה מתקדשת אלא בסמוך (כגון תשיעי ואחד עשר שהם סמוכים לעשירי, מלפניו ומלאחוריו). (8 כלומר, לא רק אם קרא "עשירי" לתשיעי לבדו, שהוא קדוש, אלא אפילו אם קרא גם לאחד עשר "עשירי" - כיוון שקרא לעשירי "תשיעי", ולא עשירי - קדושים גם התשיעי וגם האחד-עשר, מפני שקראם עשירי, והעשירי מאיליו קדוש, אף שקראו תשיעי. (9 ראה למעלה פרק שישי הלכה ד, מה דינו של מעשר. (10 למדו כן ממה שנאמר (ויקרא ג, א) "ואם זבח שלמים קרבנו אם מן הבקר הוא וגו'" - "לרבות אחד עשר לשלמים". וכן הוא בתורת כהנים (ויקרא פרק טז הלכה ד). ושם: "מן הבקר להוציא את התשיעי" (שאינו קרב שלמים אלא יאכל במומו). (11 נלמד ממה שנאמר (במדבר טו, ה) "ויין לנסך רביעית ההין תעשה על העולה או לזבח לכבש האחד", ו"האחד" זה אחד עשר של מעשר שקרב שלמים. (12 כלומר, אם אמר על בהמה אחת שתהא תמורת זו - אינו כלום. (13 ואין תמורה עושה תמורה. (14 בהאחד-עשר, שמקריב שלמים, מפסיד הוא את החזה והשוק, שצריך ליתנם לכהן, ובתשיעי הוא מפסיד בזה שצריך להמתין עד שיפול בו מום, ועוד שאסור לגזוז ולעבוד בו כפירוש רש"י שם. (15 את העשירי. כן הוא בגמרא שם סא. "לתיקוני שדרתיך ולא לעוותי" (=לתקן שלחתיך ולא לקלקל). (16 משנה שם "זה הכלל כל שלא נעקר שם עשירי ממנו, אין אחד עשר מקודש". (17 בגמרא (שם ס:) "זה הכלל (=הנאמר במשנה: "זה הכלל כל שלא נעקר שם עשירי ממנו אין אחד עשר מקודש") לאתויי מאי, לאתויי יצא עשירי ולא דיבר, ויצא י"א ואמר עשירי, אין י"א מקודש". (18 דברי רבא שם ס: שתשיעי ועשירי מעורבים זה בזה ושניהם קדושים שהרי קרא לשניהם עשירי, וראה למעלה הלכה א שאם קרא לתשיעי: "עשירי" - הוא קדוש. (19 בגמרא שם: "אמר רבא - קראן תשיעי, עשירי וחולין מעורבין זה בזה - קראן עשירי, עשירי ותשיעי מעורבים זה בזה". ואם כן מה שכתב רבינו "שניהם מוקדשין", וזה מוסב על שתי הבבות הנ"ל, - על כרחנו שאין הכל שווה, שהרי קראם עשירי שניהם מוקדשים וודאי (העשירי מעשר והתשיעי קודש ואינו קרב), אבל קראם תשיעי אינם קדושים אלא מספק, שהרי התשיעי שלא קראו עשירי, לא נתקדש כלל. (20 שהרי התשיעי גם אם הוא קדוש (כשקראו עשירי), אינו קרב אלא נאכל במומו (למעלה הלכה ב), ומשום שלא ידוע איזהו התשיעי לכן שניהם אינם קרבים, ונאכלים במומם. (21 ושניהם קדושים בוודאי והגוזז והעובד אף באחד משניהם לוקה ארבעים (רש"י שם). (22 שהרי האחד-עשר (שקראו עשירי) קרב שלמים. (23 וצריך פדיון, כדין פסולי המוקדשין. ואינם קרבים, אף כי גם העשירי וגם האחד-עשר ראויים להקרבה כשלא נתערבו - אם נתערבו אסור להקריבם, שהרי מעשר בהמה אינו טעון הרמת חזה ושוק וכולו נאכל לבעלים, אבל שלמים טעונים הרמת חזה ושוק ואינם נאכלים אלא לכהנים ומכיוון שהכהנים מועטים הן שמא לא יהיו כהנים מצויים ויבוא לידי נותר, וקיימא לן אין מביאים קדשים לבית הפסול. (24 לעשירי ולאחד-עשר שיצאו כאחד. (25 שהרי העשירי קדוש מאיליו והאחד עשר הוא חולין גמור שהרי לא קראו עשירי. (26 וכאן אין צריך פדיון, כדין מעשר בהמה שנפל בו מום, ולפיכך לא כלל רבינו שתי ההלכות האחרונות ביחד, כשם שכלל את שתי ההלכות הראשונות - "שאלה האחרונות אינן שוות" לעניין פדיון. (27 ושניהם מעשר. משנה שם ס. "יצאו שניים שניים כמנה אותם שניים שניים", וכן כתב רבינו בפירוש המשנה שם. אבל יש גורסים שם מונה אותם "שניים" ולא "שניים שניים", ולפי זה פירושו להיפך, שאינו מונה זוג זה כיחידה אחת אלא כשניים. (28 כלומר, הכת העשירית של שלושה או של חמישה וכו'. (29 כלומר, מנה אותם בתור יחידה אחת.

מפתח ראשון מנין הראוי פטור⁴⁵. ואם יצאו אלו
הארבעה הנשואים מן הפתח שיצאו בו הארבעה
תחלה - הרי אותם הארבעה שיצאו בתחלה ואותן
הששה שיצאו אחריהן בפתח שני פטורין, שכל אחד
מהן נמנה מנין הראוי למעשר, שהרי נשואו שם בדיר
אחרים להשלים המנין ולעשר; אבל אלו הארבעה
שנשואו, אף על פי שיצאו ונמנו מפתח הראשון - אינו
מנין הראוי⁴⁶, לפיכך מצטרפין לגרן אחר. יצאו ארבעה
מפתח זה וארבעה מפתח שני ונשואו שם ששה: אם
יצאו הששה מאחד משני הפתחים - נוטל מהן אחד
מעשר וכלן פטורין⁴⁷; ואם יצאו הששה בשני
הפתחים⁴⁸ - הרי הששה מצטרפין לגרן אחר, והשמונה
שיצאו תחלה מכאן ומכאן פטורין; שכל ארבעה מהן
נמנו מנין הראוי להשלים עליו עשרה ולעשר, שהרי
ששה היו שם נשואים בתוך הדיר.
יא. היו לו תשעה עשר טלאים בתוך הדיר, ויצאו
תשעה בפתח זה ותשעה בפתח שני - נוטל האחרון
לשם מעשר⁴⁹ וכלן פטורין; שאותן התשעה⁵⁰ נמנו מנין
הראוי⁵¹.
יב. היה מונה והוציא הטלה ראשו ורבו מן הדיר וחזר
הרי הוא כמנוי לכל דבר.
יג. היה מונה והפסיק המנין מפני חברו שדבר עמו או
שחשבה ליל שבת⁵² - הרי זה חוזר ומשלים מנינו אחר
כך.
יד. היה מונה היוצאין אחד אחד ומקדש עשירי, וקפץ
אחד מן המנויין⁵³ לתוך הדיר, לתוך אלו שעדיין לא

שיצא אחריהן שני, ומנה בדרך אחד אחד - הרי
התשיעי והעשירי מקדשין, ויאכלו במומן⁵⁰. התשיעי -
מפני שהוא העשירי הודאי, שהרי שנים יצאו בתחלה;
וזה שקראו עשירי הוא אחד עשר, והקורא לאחד עשר
עשירי - נתקדש⁵¹, כמו שבארנו⁵².
ז. מנאן למפרע, כגון שיצא ראשון ואמר עשירי, ויצא
שני ואמר תשיעי, עד שיצא העשירי ומנה אחת - הרי
זה קדש, שהעשירי מאליו נתקדש.
ח. קרא לתשיעי עשירי ונשאר העשירי בדיר - התשיעי
יאכל במומן⁵³, וזה שנשאר בדיר מעשר, אף על פי
שלא יצא ולא בחרו⁵⁴, שהעשירי מאליו נתקדש. מת
העשירי בדיר - התשיעי יאכל במומו, וכל השמונה
שיצאו ונמנו פטורין, ואף על פי שלא נתקדש עשירי
שלחן לקרב אלא מת קדם שיצא, שהמנין הראוי פוטר.
ט. הכניס עשרה טלאים לדיר והיה מונה והולך, מת
אחד מן המנויין⁵⁵ - מונה ומשלים בדרך ומקדש
עשירי, אף על פי שאין שם עתה חיים אלא תשעה⁵⁶.
י. מת אחד מאלו שבתוך הדיר⁵⁷ - אלו שנמנו⁵⁸
פטורין, מפני שהמנין הראוי למעשר פוטר אף על פי
שלא הפריש עליהן, כמו שבארנו, ואלו שבתוך הדיר⁵⁹
מניחין לגרן אחר עד שיצטרפו לאחרים⁶⁰. וכן מי שהיו
לו ארבעה עשר טלאים והכניסן לדיר, ויצאו ארבעה⁶¹
ומנאן בפתח זה, ויצאו ששה⁶² ומנאן בפתח אחר,
ונשואו שם ארבעה בתוך הדיר: אם יצאו הארבעה
הנשואים מן הפתח שיצאו בו הששה - נוטל מהן
אחד⁶³ וכלן פטורין⁶⁴; שאותן הארבעה שיצאו תחלה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(30) שם במשנה "מנאן אחד, תשיעי ועשירי מקולקלין" ומפרש רבינו (וכן פירש בפירוש המשניות) מקולקלין שאינם קריבים ואינם נאכלים אלא עומדים עד שיפול בהם מום ויאכלו במומן לבעלים. (31) באופן שקרא לעשירי תשיעי, ועקר על ידי כך שם עשירי ממנו. (32) למעלה הלכות ב"ג, ואף על פי שאם קרא לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי, העשירי קרב מעשר והאחד עשר קרב שלמים - אין זה אלא אם שינה מתשיעי ואילך, אבל בדין שלנו שינה את כל המניין מהתחלה ועד הסוף, שניהם אינם קריבים, אלא נאכלים במומן. (33) שהתשיעי נתקדש בטעות. אף אם לא נעקר שם עשירי מהבהמה העשירית. ומשום כך יאכל במומו. (34) פירוש לא יצא עם המניין וגם לא קבעו בעליו לעשירי. (35) כלומר, אלה שיצאו מן הדיר להימנות. (36) כיוון שמקודם היו בתוך הדיר עשרה חיים. (37) כלומר, אלה שטרם יצאו מהדיר להימנות. (38) שיצאו במניין. (39) שעדיין לא יצאו. (40) שעדיין לא נפטרו מן המעשר ויהיו ביחד עשרה. (41) בראשונה. (42) בשנייה, אבל אם יצאו השישה בראשונה ואחריהם הארבעה בפתח השני, ונשואו ארבעה בדיר, אם יצאו אלו שנשואו דרך פתח אחר, הרי השישה פטורים והארבעה הראשונים מצטרפים לגורן אחר, אבל אם נשאו בדיר או יצאו דרך פתח אחר, הרי השישה פטורים והארבעה הראשונים מצטרפים לגורן אחר. (43) למעשר. (44) כל הארבעה-עשר. (45) שהרי אחר שיצאו הארבעה הראשונים נשאו בדיר מספר מספיק למניין, ושאר הארבעה וכן השישה הרי הם יצאו בפתח אחד והם מניין כדן. (46) שלא היו שם עשרה, שהרי השישה יצאו לפני זה מפתח שני. (47) שהרי מהעשרה שבפתח אחד הופרש אחד למעשר, והארבעה שיצאו מהפתח השני פטורין משום מניין הראוי, שבעת שיצאו נשאו עוד בדיר מספר מספיק כדי שיוכל לעשר מהן. (48) שנחלקו השישה לשניים ויצאו שני הראשונים מהששה, בבת אחת זה מפתח אחד והשני מפתח השני. (49) כלומר, מוציאו מאיזה פתח שהוא, והוא מעשר. (50) כלומר, אותן שהעשירי לא יצא מפתחם. (51) שכשיצאו התשעה נשאו בדיר לצרף לעשרה. (52) שאסור לעשר מעשר בהמה בשבת ויום טוב משום הסקרא (=הצבע) שסוקרין אותו בעת המניין. (53) משנה שם נח: "קפץ אחד מן המנויין לתוכן הרי אלו פטורים". ומפרש רבינו שהמדובר הוא שמנה כבר עשרה וקידש העשירי ואחר כך קפץ אחד מן התשעה לתוך הדיר. אבל ברש"י שלפנינו מפורש שהמדובר גם כשקפץ אחד מן המנויין לפני שקדש עשירי

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי א' תמוז - ספר קרבנות - הלכות שגגות קלא

מתוך מהדורת וגשל

18 ובאור מצות אלו בפרקים אלו:
19 **פרק ראשון**
20 א. כל העובר בשגגה² על אחת ממצות לא תעשה³
21 שיש בה מעשה⁴ שחייבין עליה פרת⁵ - הרי זה חייב
22 להקריב קרבן חטאת⁶. ומצות עשה שיקריב חטאתו על
23 שגגתו⁷.
24 ב. וכל עברה שחייבין על זדונה פרת - חייבין על
25 שגגתה חטאת⁸, חוץ משלש עברות: מגדף⁹ ומבטל
26 מילה¹⁰ וקרבן פסח¹¹. הפסח והמילה¹² - מפני שהן
27 מצות עשה, וחטאת אין מביאין אלא על שגגת לא
28 תעשה¹³, שנאמר: אחת מכל מצות¹⁴ יי אשר לא
29 תעשינה¹⁵; והמגדף - מפני שאין בו מעשה¹⁶, ונאמר:
30 לעשה בשגגה¹⁷ - יצא מגדף שאין בו מעשה¹⁸. לפיכך,
31 המקבל עבודה זרה באלוה, אף על פי שהוא חייב פרת,
32 ואם היה מזיד - נסקל¹⁹, אם קבל בשגגה - פטור מן
33 הקרבן²⁰, לפי שלא עשה מעשה, ונאמר: בעשטה
34 אחת²¹.

1 נמנו ולא נתעשרו - נפטרו הכל; שכל אחד מהן ספק
2 אם הוא המנוי שקפץ⁵⁴ או אחר, וכבר בארנו שכל
3 המנויין פטורין.
4 טו. קפץ אחד מן העשיריים⁵⁵ לתוך הדיר - כלן ירעו
5 עד שיפל בהן מום⁵⁶ ויאכלו במומן⁵⁷.
6 סליקו להו הלכות בכורות בסיפתא דשמיא

הלכות שגגות

8 יש בכללן חמש מצות עשה, וזה הוא פרטן: (א)
9 שיקריב היחיד קרבן חטאת קבועה על שגגתו. (ב)
10 שיקריב אשם מי שלא נודע לו אם חטא אם לא חטא,
11 עד שיודע לו ויביא חטאתו. וזהו הנקרא אשם תלוי.
12 (ג) שיקריב החוטא אשם על עברות ידועות. וזהו
13 הנקרא אשם ודאי. (ד) שיקריב החוטא קרבן על עברות
14 ידועות. אם היה עשיר - בהמה, ואם היה עני - עוף
15 או עשירית האיפה. וזהו הנקרא קרבן עולה ויורד. (ה)
16 שיקריבו הסנהדרין קרבן אם טעו והורו שלא כהלכה
17 באחת מן הממורות.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

שנפטרו במניין הראוי. (54) שכבר נפטר במניין הקודם ונמצא מפריש מן הפטור על החיוב. ואפילו אם יקרה שהעשירי יהיה אחד מן החייבים - שמא זה המנוי הוא בין התשעה, והעשירי אינו עשירי ומכיוון שיש ספק בדבר לא חייבתו התורה, שהרי נאמר (ויקרא כז, לב) "העשירי יהיה קודש" - "עשירי וודאי ולא עשירי ספק". (55) אחד מאלו שנתקדשו בקדושת מעשר בהמה. (56) שעל כל אחד ואחד יש ספק שמא הוא המעשר. (57) לבעלים כדין מעשר בהמה שאין לכהן בו כלום. (1) יבאר העובר בשגגה על מצוה שחייבין עליה כרת, ומה היא חטאת קבועה וקרבן עולה ויורד. (2) שנעלם ממנו שדבר זה אסור לו, וזה אפשר בשני אופנים: (א) שחשב על איסור מן האיסורים המפורטים להלן בהלכה ד - שהוא מותר, או שידע שהוא אסור אבל לא ידע שחייבים עליו כרת (להלן פ"ב הלכה ב). (ב) שלא נודע לו שזוהי עבירה, כגון: הבא על אשה ולא ידע שהיא אמו או אחותו, וכן העושה מלאכה ולא ידע שהיום שבת. (3) למעט מצוות-עשה שיש בהן כרת, ראה להלן. (4) למעט מגדף (להלן הלכה ב). (5) אם עבר עליה בזדון. ובמצות לא-תעשה שחייבין עליה מיתת בית-דין, אם עבר עליה בעדים והתראה - כשעבר עליה שלא בעדים והתראה, שאז חייבים עליה כרת. (6) שנאמר (ויקרא ד, כד-כח): "ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשותה אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה ואשם וגו' והביא קרבנו שעירת עזים תמימה נקבה על חטאתו אשר חטא", ונאמר (במדבר טו, כט): "תורה אחת יהי לכם לעושה בשגגה", הרי שאינו חייב חטאת אלא אם עבר בשגגה על לאו שיש בו מעשה (כריתות ב). במשנה, וראה להלן בהלכה ב). ובספרא (ויקרא תחילת דבורא דחובה הלכה ז) "אשר לא תעשינה, יכול דברים שזדונן כרת ודברים שאין זדונן כרת, ת"ל תורת אחת יהיה לכם לעושה בשגגה, הרי כל העושה בשגגה בעבודה-זרה: מה עבודה-זרה מיוחדת מעשה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת, אף כל מעשה שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת". (7) לא מובן מה נתחדש כאן, הרי כבר כתב: "חייב להביא קרבן חטאת". (8) משנה בכריתות שם, וספרא שם. (9) הוא מברך את השם, ראה בפ"ב מהלכות עבודה זרה הלכה ז. (10) תינוק שלא נימול, מוטל עליו חיוב למול את עצמו לכשיגדל, ואם לא מל עצמו במזיד - ביטל מצות-עשה, שחייב כרת, כמו שנאמר (בראשית יז, יד) "וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", ואף-על-פי-כן אינו חייב חטאת, אם לא מל עצמו בשגגה (כגון שלא ידע שיש עליו חיוב למול עצמו). (11) שביטל מצות הקרבת קרבן פסח. ואף-על-פי שחייב כרת אם ביטל במזיד, כמו שנאמר (במדבר ט, יג) "והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה, וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", - אינו חייב חטאת אם ביטלה בשוגג, כשלא ידע שהוא מחויב להקריב קרבן פסח או שלא ידע שערב פסח היום. (12) אף אם בטלו את המצוה ע"י מעשה, וכגון שטמא את עצמו בערב פסח בשגגה (ראה אור-שמש כאן). (13) כריתות ג. וספרא פ' ויקרא (תחילת דיבורא דחובה הלכה ה). (14) כן נכון, וכ"ה בדפוס רומי ובכ"י תימן. והוא בויקרא שם לענין נפש כי תחטא, ובדפוסים חדשים "אחת מכל מצות" והיא טעות סופר. (15) ספרא שם. (16) כחכמים במשנה כריתות ב, ולא כר' עקיבא (שם ז. וראה בלחם-משנה). (17) שיעבור על הלאו על-ידי מעשה. (18) שם במשנה, ובספרא שם פרק א הלכה ג. (19) כן צריך להיות. והיינו אם התרו בו. ולמדו כן (סנהדרין שם) ממה שנאמר (שמות לב, ח) "וישתחו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך וכו'". הוקשה אמירה להשתחוואה. (20) סנהדרין סג. לפי דעת חכמים, ולא כר' עקיבא. (21) למעלה כתב רבינו "לעשות בשגגה", ושני כתובים למה? (הגהות עמק המלך).

קלב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי א' תמוז - ספר קרבנות - הלכות שגגות

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ג. כל פרתות²² שבתורה חוץ משלש פרתות שבארגוני²³,
- 2 אם עבר היחיד על אחת מהן בשגגה - מביא חטאת
- 3 קבועה²⁴. חוץ מטמא שאכל קדש²⁵ וטמא שונכנס
- 4 למקדש²⁶, ששניהם אין מביאין חטאת קבועה אלא
- 5 קרבן עולה ויורד²⁷, כמו שיתבאר²⁸.
- 6 ד. חטאת קבועה היא הפאה מן הפהמה²⁹ בלבד³⁰,
- 7 וקרבן עולה ויורד הוא קרבן שאינו קבוע, אלא אם
- 8 היה עשיר - מביא חטאת בהמה, ואם היה עני - מביא

(22) איסורים שחייבים עליהם כרת. (23) למעלה הלכה ב: מגדף, מבטל מילה ומבטל קרבן פסח. (24) ראה להלן הלכה ד, מה היא חטאת קבועה. (25) אכל בשר קדשים וחשב שהוא בשר חולין, ואילו אכל במזיד - חייב כרת, שנאמר (ויקרא ז, כ): "והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא מעמיה" (מכות יד: וראה להלן פ"י הלכה ה). ורש"י במשנה כריתות ב. מביא ממה שנאמר (ויקרא כב, ג) "אמור אליהם לדורותיכם כל איש אשר יקרב וגו' אל הקדשים וגו' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא". וראה בשבועות ז. (26) היינו מפתח עזרת ישראל ולפנים, שאילו עשה כן במזיד - חייב כרת (פ"ג מהלכות ביאת מקדש הלכה יב), כמו שכתוב (במדבר יט, כ) "ואיש אשר יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל, כי את מקדש ה' טמא" (להלן פ"י הלכה ה), וכתוב עוד (שם יט, יג) "כל הנוגע במת בנפש האדם וגו' ולא יתחטא את משכן ה' טמא ונכרתה הנפש ההיא מ ישראל" (מכות שם, וברש"י במשנה כריתות ב). (27) משנה בכריתות שם. וראה להלן הלכה ד, מה הוא קרבן עולה ויורד. (28) להלן פ"י הלכה ה. שמה שכתוב (ויקרא ה, ב"ג, יז, יא) שאם נטמא ונעלמה ממנו טומאתו שחייב קרבן עולה ויורד - המדובר כשטמא זה נכנס למקדש או אכל קדשים ולא ידע, וראה שבועות ו: (29) ראה להלן בסוף ההלכה, שמפרט איזו בהמה מביא בעבודה זרה, ואיזו בשאר חייבי כריתות. וכן ההבדל בין הדיוט למלך וכהן משוח, לענין שאר חייבי כריתות. (30) ולא מן העוף ולא מן הסולת כקרבן עולה ויורד. (31) שתי תורים, או שני בני יונה. (32) סולת, כשאין ידו משגת גם לעוף. (33) להלן פ"י הלכה ד. (34) במשנה (שם) אמרו: "שלשים ושש כריתות", משום שהמשנה מונה "אשה ובתה" לאחת, ואילו רבינו מפרט בכלל "אשה ובתה": חמותו, אם חמותו, אם חמיו, בת אשתו, בת בתה, בת בנה (לחם-משנה). (35) במשנה שם. ובין אם היתה נשואת אביו (שחייב שתיים: משום אמו ומשום אשת אב, ראה הלכות איסורי ביאה פ"ב ה"ב) ובין אם היתה אנוסת אביו, שאינו חייב אלא אחת, משום בא על אמו, שנאמר (ויקרא יח, ז) "וערות אמן לא תגלה אמן היא", וחייב כרת אם היה במזיד בלא עדים והתראה, שנאמר בסוף פרשת העריות (שם יח, כט): "כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם", ובשוגג - חייב חטאת קבועה, שכל שבמזיד חייב כרת, בשוגג חייב חטאת קבועה (למעלה הלכה ב). (36) חמותו, במשנה שם "הבא על אשה ובתה", וכתוב (ויקרא יח, ז) "ערות אשה ובתה לא תגלה", וחייב כרת במזיד בלא התראה ככל העריות (שם, כט), וחטאת בשגגה ככל חייבי הכריתות. (37) של אשתו, שנאמר (שם, יז): "ערות אשה ובתה לא תגלה וגו' ואת בתה לא תקח לגלות ערותה" וגו' ואין הבדל בין אם נשא אותה קודם שבא על בת בתה, לבין אם נשא בת בתה ואח"כ בא עליה, אבל אם אמו היא שני מדברי סופרים, ראה בפ"א מהלכות אישות הלכה ו. (38) שנאמר (שם): "אשה ובתה לא תגלה, את בת בנה וגו' לא תקח לגלות ערותה" וגו' ואין נפק"מ מי קדם למי. (39) בין שהיא בתו מנשואתו (=מאשתו) שהיא גם בכלל "אשה ובתה" וחייב שתיים, ובין שהיא מאנוסתו (ואינה אשתו מן הנישואין, שאינה בכלל אשה ובתה), אף שאין זה מפורש בתורה - אסורה היא עליו מן התורה בקל-יחוס: אם בת הבת אסורה, בתו לא כל-שכן (פ"ב מה' איסורי ביאה הלכה ו, עיין שם). ובגמרא (יבמות ג. וכריתות ה. ועוד) למדו אותה גם מגזירה-שוה. (40) ובתו ובנו שנולדו לו, בין מנשואתו (וחייב שתיים, גם משום בת בתה ובת בנה, ראה להלן) בין מאנוסתו, שנאמר (שם, י): "ערות בת בנך או בת בתך לא תגלה ערותך", וחייב כרת במזיד כמפורש (שם, כט), ואם שגג חייב חטאת קבועה, כנ"ל. (41) אף אם היא אינה בתו, שנאמר (שם, יז): "ערות אשה ובתה לא תגלה", ואם היא בתו חייב שתיים, אחת משום בתו ואחת משום אשה ובתה (הלכות איסורי ביאה שם). וחייב כרת במזיד וחטאת בשוגג כנ"ל. (42) של אשתו. אף אם הבת והבן אינם שלו, שנאמר (שם): ערות אשה ובתה לא תגלה, את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה" וגו', ואם היא גם בתו חייב שתיים: אחת משום בת בתה, ואחת משום בת בתו. (43) בין אחותו מאביו ובין אחותו מאמו. וכמו כן בין מן הנישואין, שהיא נולדה לאביו או לאמו בדרך הנישואין, ובין מזנות שזנתה אמו או אביו עם אחרים והיתה לו אחות מזנות הרי זו ערוה עליו, כמו שנאמר (שם, ט): "ערות אחותך בת אביך או בת אמן, מולדת בית או מולדת חוץ, לא תגלה ערותך". וכשנולדה לאביו בדרך הנישואין הוא חייב שתיים, גם משום ערות אחותו בת אשת אביו שבסמוך. וראה בהלכות איסורי ביאה שם הלכות ב"ד. (44) כלומר, בת אשת נשואת אביו, שנאמר (שם, יא): "ערות בת אשת אביך מולדת אביך אחותך היא, לא תגלה ערותה", וחייב גם משום ערות אחותו שלמעלה (ראה בהלכות איסורי ביאה שם). אבל על אחותו מאנוסת אביו, אינו חייב אלא משום ערות אחותו, ולא משום ערות אחותו בת אשת אביו, שאנוסתו אינה כאשתו.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום חמישי א' תמוז – ספר קרבנות – הלכות שגגות קלג

מתוך מהדורת וגשל

- 1 (יג) הָבֵא עַל אַחֹת אָבִיו. (יד) הָבֵא עַל אַחֹת אִמּוֹ⁴⁵. (טו) עַל אָבִיו⁵⁴. (כד) הָבֵא עַל אָחִי אָבִיו⁵⁵. (כה) הַשּׁוֹכֵב עִם
- 2 הָבֵא עַל אַחֹת אִשְׁתּוֹ⁴⁶. (טז) הָבֵא עַל אִשְׁתּוֹ⁴⁷. (יז) בְּהֶמְחָה⁵⁶. (כו) הָאִשָּׁה שֶׁמִּבִּיאָה עָלֶיהָ אֶת הַבְּהֶמְחָה⁵⁷.
- 3 הָבֵא עַל אִשְׁתּוֹ אָחִי אָבִיו⁴⁸. (יח) הָבֵא עַל אִשְׁתּוֹ⁴⁹. נִמְצְאוּ כָּל פְּרִתּוֹת שֶׁבְּעֵרִיּוֹת עֲשָׂרִים וְשִׁלֹּשׁ⁵⁸. וּבִשְׂאֵר
- 4 (יט) הָבֵא עַל אִשְׁתּוֹ אָחִיו⁵⁰. (כ) הָבֵא עַל אִשְׁתּוֹ אִישׁ⁵¹. הָעֲבֵרוֹת שֶׁבַע עֲשָׂרָה, וְאֵלוּ הֵן: (א) הָעוֹבֵד עֲבוּדָה
- 5 (כא) הָבֵא עַל הַנֶּדֶה⁵². (כב) הַשּׁוֹכֵב עִם זָכָר⁵³. (כג) הָבֵא זָרָה⁵⁹ בְּמַעֲשֶׂה⁶⁰. (ב) הַנּוֹתֵן מִזְרָעוֹ לַמֶּלֶךְ⁶¹. (ג) בָּעַל

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(45) כריתות ב. במשנה. ובין שהיא אחותה מן הנישואין, בין מזנות, הרי זו ערוה עליו (הלכות איסורי ביאה שם הלכה ה), שנאמר (שם, יב"ג): "ערות אחות אביך לא תגלה, שאר אביך היא. ערות אחות אביך לא תגלה, כי שאר אביך היא". (46) במשנה שם. והיינו דווקא בחיי אשתו. ובין כשהיא אחותה מאמה בין אחותה מאביה, בין מן הנישואין ובין מזנות, אבל לאחר מות אשתו מותר באחותה (הלכות איסורי ביאה שם הלכה ט), שנאמר (שם, יח): "ואשה אל אחותה לא תקח, לצרור לגלות ערותה עליה בחייה". (47) אפילו אינה אמו, בין בחיי אביו (שהוא חייב שתיים, גם משום אשת אביו, וגם משום אשת איש), בין לאחר מותו, בין מן האירוסין בין מן הנישואין, בין שנתגרשו בין שלא נתגרשו (הלכות איסורי ביאה שם הלכה א), שנאמר (שם, ח): "ערות אשת אביך לא תגלה, ערות אביך היא". ואם אשת אביו זו, היתה גם אמו, חייב גם משום בא על אמו. (48) משנה שם, שנאמר (שם, יד): "ערות אחי אביך לא תגלה, אל אשתו לא תקרב דודתך היא". ודוקא אשת אחי אביו, מן האב, אבל אשת אחי אביו מן האם בלבד, וכמו כן אשת אחי אמו, בין שהוא אח אמו מהאב, ובין שהוא אח אמו מן האם, אינן אסורות כ"א מדרבנן, ראה בפ"א מהלכות אישות הלכה ו. (49) שם, שנאמר (שם, טו): "ערות כלתך לא תגלה אשת בנך היא לא תגלה ערותה". (50) שם, שנאמר (שם, טז) אשת אחיך לא תגלה, ערות אחיך היא", וכגון שמת אחיו והניח אחריו בנים, או כגון שגרשה שאין כאן מצות יבום. וכל אלו: אשת אחיו, אשת בנו ואשת אחי אביו, הם עליו ערוה בין מן האירוסין בין מן הנישואין, בין שנתגרשו בין שלא נתגרשו, בין בחיי בעליהן בין לאחר מותן (חוץ מאשת אחיו שלא הניח בן), ואם בא על אחת מהן בחיי בעלה, חייב שתיים. גם משום שאר בשר, וגם משום אשת איש, ראה בהלכות איסורי ביאה שם הלכה א. (51) שם, שנאמר (שם, כ): "ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע לטמאה בה". (52) שם, שנאמר (שם, יט) "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה". (53) שם, שנאמר (שם, כב) "ואת זכר לא תשכב משכבי אשה תועבה היא". ואחד הבא על הזכר, ואחד המביא זכר עליו (פ"א מהלכות איסורי ביאה הלכה יד). וחייב כרת במזיד בלא התראה ככל העריות (שם, כט). ואם היה שוגג, מביא חטאת קבועה ככל חייבי כריתות. (54) מלבד מה שעבר על הלאו של "ואת זכר לא תשכב משכבי אשה" (שלמעלה), חייב גם משום "ערות אביך וגו' לא תגלה" (שם, ז), ובסנהדרין נד. מבואר שהכוונה לאביו ממש, לחייבו שתי חטאות אם עבר בשוגג, ראה גם להלן פ"ד הלכה א. (55) גם זה, מלבד מה שעבר על הלאו של "ואת זכר לא תשכב משכבי אשה", חייב גם משום "ערות אחי אביך לא תגלה" (שם, יד). ואם שגג חייב שתי חטאות, שם, וראה גם להלן פ"ד שם. (56) כריתות שם. ובין שבא על הבהמה (בין זכר ובין נקבה), ובין שהביא את הבהמה עליו, שנאמר (שם, כג): "ובכל בהמה לא תתן שכבתך לטמאה בה". ואחד בהמה ואחד חיה ועוף (פ"א מה' איסורי ביאה הלכה טז). וחייב כרת במזיד בלא עדים והתראה, ככל חייבי העריות (שם, כט). ובשוגג חייב חטאת ככל חייבי הכריתות. (57) כריתות שם, שנאמר (שם, כג): "ואשה לא תעמוד לפני בהמה לרבעה תבל הוא". והיא חייבת כרת במזיד בלא עדים והתראה ככל העריות (שם, כט), וחטאת בשוגגת ככל חייבי הכריתות. ולולא שאסרה תורה מפורש באשה, לא היתה האשה נאסרת מהפסוק של הזכרים שלמעלה (=ובכל בהמה לא תתן שכבתך וגו'). ראה בספר המצוות ל"ת שמט. (58) בכ"י תימן: "ששה ועשרים", וכ"ה בדפוס רומי ובמגדל עוז. ואמנם כן אתה מוצא בפרטן, ולפי הגירסא שלנו נתמעטו שלשה שחייב בהם כרת גם מצד אחר, והם: הבא על אביו ועל אחי אביו, שיש בהם כרת משום השוכב עם הזכר. והבא על אחותו, שהיא בת אשת אביו, שיש בו כרת משום הבא על אחותו. ובאותם הדברים לא באה אזהרה מיוחדת כ"א לחייבם שתי חטאות בשגגה, נמצא שלחשבון החטאות הם עשרים וששה, ולמנין הכריתות אינם אלא עשרים ושלוש (משנה למלך). (59) כריתות שם. שכתוב (שמות כ, ה): "לא תשתחוה להם ולא תעבדם" (ראה בספר המצוות ל"ת ה"ו). וחייב כרת במזיד בלא עדים והתראה, שנאמר (במדבר טו, לא): "כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר, הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה". ובסנהדרין צט. אמרו שפסוק זה מדבר לענין עבודה זרה, דתנא דבי ר' ישמעאל "כי דבר ה' בזה", זה המבזה דיבור שנאמר לו למשה מסיני "אנכי ה' אלהיך, לא יהי לך אלהים אחרים" (שמות כ, ג), ואם עבד עבודה זרה בשגגה, כגון שחשב שהתורה אסרה רק זיבוח וקטור לע"ז, אבל לא אסרה השתחוואה וניסוך (רש"י כריתות ב). מביא חטאת קבועה, כמו שנאמר (במדבר טו, כב): "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה", ואמרו בהוריות ח. "איזו היא מצוה שהיא שקולה ככל המצוות, הוי אומר זו עבודת כוכבים", ונאמר (שם כז): "ואם נפש אחת תחטא בשגגה והקריבה עז בת שנתה לחטאת". (60) וכגון שהשתחוה, או הקריב או ניסך או הקטיר לע"ז, אפילו אין דרך עבודת עבודה זרה זו בכך, וכן אם עבד ע"ז במעשה ככל אופן שהוא דרך שעובדים ע"ז זו (ראה פ"ג מהלכות ע"ז, הלכות ב"ג), אבל המקבל בשוגג את הע"ז לאלוה, אע"פ שהוא חייב כרת במזיד, אינו מביא קרבן, לפי שלא עשה מעשה, ונאמר שם (טו, כט): "תורה אחת יהי לכם לעושה בשגגה", ראה למעלה הלכה ב. (61) כריתות שם. ובהלכות ע"ז פ"ו הלכה ג, כתב רבינו: "כיצד היו עושים, מדליק אש גדולה ולוקח מקצת זרעו ומוסרו לכהניהם עובדי האש, ואותן הכהנים נותנים הבן לאביו, אחר שנמסר בידם, להעבירו באש ברשותו, ואבי הבן הוא שמעביר

קלד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום חמישי א' תמוז – ספר קרבנות – הלכות שגגות

מתוך מהדורת וגשל

- אוב⁶². (ד) בעל ידעוני במעשה⁶³. (ה) המחלל את השבת⁶⁴. (ו) העושה קלאכה ביום הפורים⁶⁵. (ז) האוכל ושותה⁶⁶ ביום הפורים⁶⁷. (ח) האוכל נותר⁶⁸. (ט) האוכל חמץ בפסח⁶⁹. (י) האוכל חלב⁷⁰. (יא) האוכל דם⁷¹. (יב) האוכל

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

בנו על האש ברשות הכהנים ומעבירו ברגליו מצד זה לצד אחר בתוך השלהבת, לא שורפו למולך כדרך ששורפין בניהם ובנותיהם לעבודה זרה אחרת, אלא בהעברה בלבד היתה עבודה זו¹. ואסרה התורה דבר זה, שכתוב (ויקרא יח, כ): "ומזרעך לא תתן להעביר למולך"; "לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש" (דברים יח, י), וחייב סקילה בעדים ובהתראה. ואם לא נסקל או שלא התרו בו, דינו בכרת, שכתוב (ויקרא כ, ב-ג): "ואל בני ישראל תאמר, איש איש מבני ישראל וכו' אשר יתן מזרעו למולך מות יומת, עם הארץ ירגמוהו באבן, ואני אתן את פני באיש ההוא והכרתי אותו מקרב עמו כי מזרעו נתן למולך", ואם העביר את בנו למולך בשגגה, שחשב שהתורה לא אסרה זאת, חייב להביא קרבן חטאת קבועה, שהרי כל חייבי כריתות למדים מע"ז (שבת טז). שהשוגג חייב חטאת. (62) כריתות שם. "כיצד הוא מעשה האוב? זה שהוא עומד ומקטיר קטורת ידועה, ואוחז שרביט של הדס בידו ומניפו, והוא מדבר בלאט בדברים ידועים אצלם, עד שישמע השואל כאילו אחד מדבר עמו ומשיבו על מה שהוא שואל, בדברים מתחת הארץ, בקול נמוך עד מאד, וכאילו אינו ניכר לאוזן אלא במחשבה מרגיש בו, וכן הלוקח גולגולת המת ומקטיר לה ומנחש בה עד ששמע כאילו קול יוצא מתחת שחיו, שפל עד מאד, ומשיבו" (הלכות ע"ז הלכה א). וכתוב (ויקרא יט, לא): "אל תפנו אל האובות ואל הידעונים", וחייב כרת במזיד בלא עדים והתראה, שכתוב שם (כ, ו): "והנפש אשר תפנה אל האובות ואל הידעונים לזנות אחריהם ונתתי את פני בנפש ההיא והכרתי אותו מקרב עמו", ואם היה בשוגג חייב חטאת קבועה. ולא כתב רבינו כאן "בעל אוב במעשה", כמו שכתב להלן בבעל ידעוני, לפי סתמו של אוב הוא במעשה, ואין סתמו של ידעוני במעשה, ראה להלן. (63) "מניח עצם עוף ששמו: "ידוע" בפיו, ומקטיר ועושה מעשים אחרים עד שיפול כנכפה (=חולי נפל) וידבר בפיו דברים שעתידיים להיות" (הלכות ע"ז שם ה"ב) והזהר על זה בתורה, וחייב כרת במזיד כמו שנאמר (שם): "והנפש אשר תפנה אל האובות ואל הידעונים וגו' והכרתי אותו מקרב עמו". וחייב חטאת בשוגג ככל יתר חייבי הכריתות. ומה שכתב רבינו בעל ידעוני במעשה, שפסק כריש לקיש (כריתות ג: וסנהדרין סה.), שלפיכך נאמר במשנה (כריתות ב.) "בעל אוב" ולא "בעל ידעוני", משום שבעל ידעוני אין בו מעשה. שמשם עצם בפיו ואינו מדבר בשעת שימת העצם אלא לאחר כך (כפירוש סנהדרין שם). ואינו מקטיר ועושה מעשים (מרכבת-המשנה הלכות עבודה זרה שם ה"א) ואינו חייב קרבן בלא מעשה. לפיכך כתב רבינו "בעל ידעוני במעשה", אבל בעל אוב סתמו יש בו מעשה (לחם-משנה כאן, ומשנה-למלך להלן פ"ד הלכה א.). (64) משנה כריתות שם, ובגמ' ג. שעבר ועשה אחת מל"ט המלאכות או תולדותיהן (ראה פ"ז מהלכות שבת הלכה א), נאמר (שמות כ, י): "ויום השביעי שבת לה' וגו' לא תעשה כל מלאכה", וחייב כרת במעשה במזיד בלא עדים והתראה, כמו שנאמר (שם לא, יד): "ושמרתם את השבת וגו' כי כל העושה בה מלאכה ונכרתה הנפש ההיא מקרב עמיה", ואם עבר ושגג חייב קרבן חטאת ככל חייבי הכריתות. (65) במשנה שם. וכגון שעבר ועשה אחת מל"ט המלאכות או תולדותיהן שחייבין עליהן בשבת (ראה פ"א מה' שביתת עשור הלכה ב), "שאין בין שבת ליוהכ"פ אלא שזה (=שבת) זדונו בידי אדם (=מיתת ב"ד, אם היה בעדים והתראה), וזה (=יוהכ"פ) זדונו כרת" (משנה מגילה ז:), ונאמר (ויקרא כג, כח): "וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה, כי יום כיפורים הוא לכפר עליכם" וגו' וחייב כרת במזיד כמו שנאמר (שם, ל): "וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה והאבדתי את הנפש ההיא מקרב עמה", ובשוגג חייב חטאת. (66) כריתות שם. וחייב כרת אם אכל או שתה במזיד, כמו שנאמר (שם, כט): "כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה ונכרתה מעמיה", ועינוי זה הוא אכילה ושתיה שלמדים גזירה-שוה "עינוי עינוי", שכתוב כאן עינוי, וכתוב (דברים ח, יג) "ויענך וירעיבך". מה שם עינוי רעבון, אף כאן עינוי רעבון (יומא עד:), והאוכל ושותה בשגגה חייב חטאת, כיתר חייבי הכריתות, כנ"ל (וראה בספר המצוות ל"ת קצו). ושיעור אכילה ביוהכ"פ הוא ככותבת הגסה שהיא פחות מכביצה. ושיעור השתיה, הוא כמלוא לוגמיו של כל אחד ואחד, והוא כדי שישלם לצד אחד בפיו ויראה מלא לוגמיו (ראה פ"ב מה' שביתת עשור הלכה א.). (67) כריתות שם. והוא מה שנשאר מבשר קדשים אחרי הזמן שקבעה התורה לאכילתם, שעליו נאמר (שמות כט, לד): "ושרפת את הנותר באש, לא יאכל כי קודש הוא", והאוכלו במזיד חייב כרת, כמו שנאמר (ויקרא יט, ח): "ואוכליו עונו ישא, כי את קודש ה' חלל ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", ואם אכל בשוגג חייב חטאת קבועה, ככל חייבי הכריתות (וראה בספר המצוות ל"ת קלא). (68) שם, והיינו כזית חמץ (פ"א מהלכות חמץ ומצה הלכה ז). שנאמר (שמות יג, ג): "ולא יאכל חמץ", והאוכלו במזיד חייב כרת, שנאמר (שם יב, טו): "כי כל אוכל חמץ ונכרתה הנפש ההיא מישראל", והאוכלו בשוגג חייב חטאת קבועה ככל חייבי הכריתות (ראה בהלכות חמץ ומצה שם הלכה א, ובספר המצוות ל"ת קצו). (69) במשנה שם. וכגון שאכל כזית (פ"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכה א) חלב שעל הקרב ושעל שתי הכליות ושעל הכסלים (שם הלכה ה) של שור או כשב או עז (שם הלכה א), שנאמר (ויקרא ז, כג): "כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו", והאוכלו במזיד חייב כרת, שנאמר (שם ז, כה): "כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה לה", ונכרתה הנפש האוכלת מעמיה, ובשוגג חייב קרבן חטאת קבועה. (70) "היוצא בשעת שחיטה ונחירה או בשעת התזת הראש, כל זמן שיש בו אדמומית, וכן דם הכנוס בתוך הלב וכו'" (פ"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה ג) ושיהיה כזית, מבהמה חיה ועוף (שם הלכה א). ונאמר (שם, כז): "כל נפש אשר תאכל כל דם, ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", ובשוגג חייב חטאת קבועה.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום חמישי א' תמוז – ספר קרבנות – הלכות שגגות קלה

מתוך מהדורת וגשל

- 1 פגול⁷¹. (יג) השוחט קדשים חוץ לעזרה⁷². (יד) המעלה
 - 2 קרבן חוץ לעזרה⁷³. (טו) המפטם את שמן המשתה⁷⁴.
 - 3 (טז) המפטם את הקטר⁷⁵. (יז) הסף בשמן המשתה⁷⁶.
 - 4 הרי אלו ארבעים ושלש⁷⁷ עבירות שמביאין על שגגתן
 - 5 חטאת קבועה. ומה הוא הקרבן שמביא השוגג באחת
 - 6 מאלו? אם שנג בעבודה זרה - מביא עז בת שנתה
 - 7 לחטאת, והיא האמורה בפירוש שלח לך⁷⁸. בין שהיה
 - 8 החוטא הדיוט⁷⁹ או מלך או כהן גדול או משוח
 - 9 מלחמה⁸⁰ - הכל שוין בשנגת עבודה זרה⁸¹. אבל אם
 - 10 שנג באחת משאר ארבעים ושתים: אם היה הדיוט -
 - 11 מביא שעירת עזים או נקבה מן הכבשים⁸², וזו היא
- חטאת של אחד מעם הארץ האמורה בפירוש ויקרא⁸³; ואם המלך הוא ששנג באחת מהן - מביא שעירת עזים לחטאת; ואם כהן משוח הוא⁸⁵ - מביא פר בן בקר לחטאת⁸⁶, והוא נשרף⁸⁷, כמו שנתפרש שם⁸⁸. ה. אחד יחיד ששנג באחת מאלו או מרבין⁸⁹, שנגמר: תורה אחת תהיה⁹⁰ לכם לעשה בשנגה. כיצד? אנשי מדינה ששנגו ודמו שהיום חל והרי הוא יום הכפורים, וכלן אכלו ועשו מלאכה - כל אחד מהן מביא שתי חטאות⁹¹, ככשות או שעירות. וכן אם שנגו כלן והקטירו לעבודה זרה - כל אחד ואחד מן העובדים מביא עז בת שנתה לחטאת⁹².

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(71) הם קדשים שחשב בעת שעשה אחד מד' עבודות (שחיטה, קבלה, הולכה וזריקת הדם) על-מנת לאכול (הבשר) או להקריב (האימורים) לאחר הזמן הראוי לכך (פי"ח מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ו'), והאוכלו במזיד חייב כרת, שנאמר (שם, יח) "ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי וגו' לא יחשב לו פיגול יהי והנפש האוכלת ממנה עונה תשא", ואמר רבי אליעזר (זבחים כט.) שהכתוב הנ"ל מדבר במחשב על זבחו לאכלו ביום השלישי, ולמדו (בכריתות ה.) בגזירה-שוה "עון עון" מנותר: נאמר כאן "והנפש האוכלת ממנו עונה תשא", ונאמר בנותר (שם יט, ח) "ואוכליו עונו ישא כי את קודש ה' חלל ונכרתה הנפש ההיא מעמיה", כשם שנותר חייב עליו כרת, אף פיגול חייב עליו כרת. והאוכל בשוגג חייב חטאת קבועה. (72) כריתות שם. שנאמר (שם יז, ג-ד): "איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כבש וגו' מחוץ למחנה, ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה' לפני משכן ה' וגו' ונכרת האיש ההוא מקרב עמו", והשוחטם בשוגג חייב חטאת קבועה. (73) כריתות שם. כלומר הקטירו על האש מחוץ לעזרה. שנאמר (דברים יב, יג): "השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה", והמעלהו במזיד חייב כרת, שנאמר (ויקרא שם, ח-ט): "ואליהם תאמר, איש איש וגו' אשר יעלה עולה או זבח, ואל פתח אהל מועד לא יביאנו לעשות אותו לה' ונכרת האיש ההוא מעמיו", והמעלה בשוגג חייב חטאת קבועה. (74) כריתות שם. פירוש שעשה שמן המשחה, וכגון שלקח שמן זית, הין, ויערב בתוך השמן מר דרור וקמח, וקנה בשם וקדה באותו משקל ומדה כמו שעשה משה למשוח את הכהנים וכלי המקדש (ראה שמות ל, כג-ל), ונאסר לעשותו כמו שנאמר (שם, לב): "ובמתכונתו לא תעשו כמותו", והעושהו במזיד חייב כרת, שנאמר (שם, לג): "איש אשר ירקח כמותו וגו' ונכרת מעמיו" (ודוקא אם עשה כדי להמשח בו, אבל אם עשהו להתלמד או ליתנו לאחרים פטור, פ"א מהלכות כלי המקדש הלכה ד) והעושה בשגגה חייב חטאת קבועה כיתר חייבי הכריתות כנ"ל. ו"המפטם" היינו "המשמין", כלומר שמשמין את השמן עם ריח טוב, על-ידי-יזה שהוא מערב בו סממנים (תפארת ישראל כריתות פ"א משנה א.). (75) שם. ראה בפ"ב מה' כלי המקדש, מעשה הקטורת. ואם עשה קטורת במזיד, כדי להריח בה, אע"פ שלא הריח בה - חייב כרת על עשייתה (הלכות כלי המקדש שם הלכה ט), אבל עשה כדי להתלמד בה או למסרה לציבור - פטור (שם). שנאמר (שמות ל, לז-לח): "והקטורת אשר תעשה במתכונתה לא תעשו לכם, קודש תהי' לך לה', איש אשר יעשה כמותו להריח בה ונכרת מעמיו", והעושה כן בשוגג חייב חטאת קבועה. (76) כריתות שם. כלומר סך כזית משמן המשחה שעשה משה, על זר שאינו כהן ולא מלך ממלכי בית דוד (ראה פ"א מהלכות כלי המקדש הלכה ה-ז), חייב כרת במזיד, שנאמר (שם, לב-לג): "ואשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו", והסך בשוגג חייב חטאת קבועה. (77) ראה למעלה הערה נז. (78) במדבר טו, כז: "ואם נפש אחת תחטא בשגגה, והקריבה עז בת שנתה לחטאת". (79) שאינו לא מלך ולא כהן גדול. (80) בעת מלחמה היו ממנין כהן לדבר אל העם, ומושחין אותו בשמן המשחה (פ"ז מהלכות מלכים הלכה א.). ובכת"י תימן: "או מלך או כהן משיח". וכן נכון, שהרי לפי גירסתנו נשמע שרק בעבודה-זרה אין הבדל בין הדיוט לבין משוח מלחמה, ואילו בברייתא (הוריות יב:) מפורש שאף בשאר חטאות אין הבדל ביניהם. (81) משנה הוריות ט. שנאמר (שם): "ואם נפש אחת תחטא, אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח - כולן בכלל "נפש אחת" הן (שם ח.). (82) משנה בהוריות ט. (83) ד, כז-כח, לב: "ואם נפש אחת תחטא מעם הארץ וגו' והביא קרבנו שעירת עזים תמימה וגו' ואם כבש יביא קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה". (84) כן צריך להיות, וכן הוא בכ"י תימן, שנאמר (שם, כב-כג): "אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות ה' וגו' בשגגה וגו' והביא את קרבנו שעיר עזים זכר תמים", בהוריות י: "איזהו נשיא, זה מלך" וכו'. (85) כהן גדול שנמשח בשמן המשחה. אבל מימות יאשיהו ואילך שנגנו שמן המשחה (שם יב.), והיו ממנים כהן גדול בלבישת שמונה בגדים בלבד, אינו מביא פר בן בקר (פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה יד.). (86) במשנה שם. שנאמר (שם, ג): "אם הכהן המשיח יחטא וגו' והקריב פר בן בקר לחטאת". (87) ראה בפ"א מהלכות מעשה הקרבנות הלכה טו, ובפ"ז שם, שיש חטאות הנאכלות ויש חטאות הנשרפות. (88) שם, יב: "והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה וגו' ושרף אותו על עצים באש". (89) ברייתא ביבמות ט. ואינם כציבור להביא פר (שם, יד). אלא הרי הם כיחידים, משום שלא עשו על פי הוראת בית-דין. (90) לפנינו (שם): "ייהיה". (91) אחת על עשיית מלאכה ביום הכיפורים, ואחת על אכילה באותו יום. (92) אבל אם שגגו הציבור על-פי הוראת טעות של בית-דין, אם

פרק שני

ז. השוגג בלא פונה בעריות או במאכלות אסורות -
 חייב חטאת; בשבת - פטור מחטאת. כיצד? היה
 מתעסק עם אשה ובעלה בלא פונה לבעילה, והרי היא
 ערוה עליו; דמה שזה שבפיו רק הוא ובלעו בלא פונה
 לשם אכילה בעולם, והרי הוא חלב - הרי זה חייב
 חטאת. נתפנו להגביה את התלוש וחתך את המחבר
 בלא פונה לחתיכתו - פטור; מלאכת מחשבת אסרה
 תורה, כמו שבארנו במקומו.
 ח. כל העושה מצוה מן המצוות ובכלל עשייתה נעשית
 עברה שחייבין עליה כרת בשגגה - הרי זה פטור
 מחטאת, מפני שעשה ברשות. כיצד? הבא על יבמתו
 והרי היא נדה והוא לא ידע - הרי זה פטור מחטאת,
 שהרי עשה ברשות. אבל אם בא על אשתו והרי היא
 נדה - חייב חטאת, מפני שלא שאלה ואחר כך יבעל.
 אבל יבמתו - אינו רגיל בה כדי שישאל לה. וכן מי
 שהיו לו שני תינוקות, אחד למול בשבת ואחד למול
 בערב שבת או באחד בשבת, ושכח ומל שניהן בשבת
 - פטור מחטאת; שהרי יש לו רשות למול אחד מהן
 בשבת, ושבת דחוייה היא אצלו, ומצוה עשה; אף על
 פי שהם שני גופין, הואיל וזמנו בהול אינו מדקדק.
 אבל אם לא היה אחד מהן ראוי למול בשבת, ושכח
 ומל בשבת מי שאינו ראוי למול בשבת - חייב חטאת.
 ט. אמן שבא למול לפנות היום ביום השבת, ואמר לו:
 לא נשאר פנאי ביום כדי שתמול, ואם תתחיל למול -
 לא תשלים עד יציאת השבת, ונמצאת חובל בשבת ולא
 עושה מצוה, ואמר: רגיל אני וזרי ובמהרה אמול, אם
 לא השלים אלא עד יציאת השבת - הרי זה חייב חטאת,
 שהרי התרו בו.
 י. המוציא את הלולב ביום טוב הראשון של חג שחל
 להיות בשבת כדי לצאת בו והעבירו ארבע אמות
 ברשות הרבים בשוגג - פטור, שהרי ברשות הוציא. וכן
 השוחט את הפסח ביום ארבעה עשר שחל להיות
 בשבת, ונודע לו אחר כן שמשכו הבעלים את ידיהם
 או שמתו או נטמאו קדם שחיתה, או שנמצא טרפה
 בסתר, כגון נקוב מעים או ראה - הרי זה פטור, מפני
 ששחט ברשות. אבל נמצא בעל מום או שהיתה טרפה
 גלויה - הרי זה חייב חטאת, מפני שהיה לו לבדוק ואחר
 כך ישחוט. וכן כל פיוצא בזה.
 יא. שחט את הפסח בשבת שלא לשמו בטעות -
 פטור, מפני שהזבח כשר; שעקירת שמו בטעות - אינה
 עקירה, כמו שבארנו בהלכות פסולי המקדשין.

א. אין אדם חייב חטאת על שגגתו עד שיהיה שוגג
 מתחלה ועד סוף; אבל אם שגג בתחלה והזיד בסוף
 או הזיד בתחלה ושגג בסוף - פטור מקרבן חטאת.
 כיצד? כגון שהוציא חפץ מרשות לרשות בשבת, עקר
 בזדון והניח בשגגה או שעקר בשגגה והניח בזדון -
 פטור, עד שיעקר בשגגה ויניח בשגגה. וכן כל פיוצא
 בזה.
 ב. עבר עברה וידוע שהיא בלא תעשה אבל אינו יודע
 שחייבין עליה כרת - הרי זה שגגה ומביא חטאת. אבל
 אם ידע שהיא בכרת ושגג בקרבן ולא ידע אם חייבין
 עליה קרבן אם לאו - הרי זה מזיד; ששגגת קרבן אינה
 שגגה בעברות אלו שחייבין עליהן כרת.
 ג. מי שלא נודע לו עצמו של חטא שחטא, אף על פי
 שידע בודאי שעבר על לא תעשה שיש בו כרת - הרי
 זה פטור מקרבן חטאת; שנאמר: אשר חטא בה - עד
 שידע החטא שחטא בו. כיצד? חלב ונותר לפניו, ואכל
 את אחד מהם ואין ידוע אי זה אכל; אשתו נדה ואחותו
 בבית, ושגג ובא על אחת מהן ואין ידוע אי זו מהן
 בעל; שבת ויום הכפורים לפניו, ועשה מלאכה באחד
 מהן ואין ידוע באי זה מהן עשה - הרי זה פטור מקרבן
 חטאת.
 ד. חטא ונודע לו חטאתו וחרו ושכחו - הרי זה מביא
 חטאת לשם מה שהוא, ותאכל כשאר חטאות
 הנאכלות.
 ה. שגג בשם אחד והם שני גופין - חייב. כיצד? שתי
 נדות ושגג באחת מהן ואין ידוע אי זו היא, שתי אחרות
 ושגג באחת מהן ואין ידוע אי זו היא - חייב חטאת,
 שהרי ידע עצמו של חטא. למה זה דומה? לשתי גרות
 דולקות שכבה אחת מהן ואין ידוע אי זו גר היא, או
 לשני תמחויין של חלב שאכל מאחד מהן ואין ידוע
 מאי זה תמחוי מהן אכל - שהוא חייב. וכן כל פיוצא
 בזה.
 ו. כל המחייב חטאת קבועה על שגגתו ועשה בשגגה
 ונודע לו אחר שחטא, אף על פי שלא היתה לו ידיעה
 בתחלה שזה חטא הוא - הרי זה חייב חטאת. כיצד?
 תינוק שנשבה לבין העובדי כוכבים וגדל והוא אינו
 יודע מה הם ישראל ולא דתם, ועשה מלאכה בשבת
 ואכל חלב ודם וכיוצא בהן, כשיודע לו שהוא ישראל
 ומצוה על כל אלו - חייב להביא חטאת על כל עברה
 ועברה. וכן כל פיוצא בזה.

היתה פגתו אלא לצוד, מפני שהיה שוגג. וכן כל
פיוצא בזה.
טז. מי שהיה לפניו בלילי הפסח צלי של פסח ונותר
מן הקדשים, ונתפגן לאכל צלי שהוא מצוה ושגג ואכל
הנותר - הרי זה חייב חטאת, שהרי לא עשה מצוה
באכילה זו. וכן כל פיוצא בזה.

יום שישי ב' תמוז ה'תשע"ה

פרק שלישי

א. מי שהעידו עליו עדים² שחטא³ חטא שחייבין עליו
חטאת קבועה, ולא התירו בו⁴ אלא אמרו: ראינו
שעשית מלאכה בשבת או שאכלת חלב, והוא אומר:
אני יודע בודאי שלא עשיתי דבר זה - אינו חייב חטאת.
הואיל ואם יאמר מזיד הייתי - יפטר מן הקרבן,
כשאמר להן לא אכלתי ולא עשיתי - נעשה כאומר לא
אכלתי בשגגה אלא בודו⁵, שהוא פטור מן הקרבן,
ולא הכחיש את העדים.
ב. שתק ולא הפליג⁷ את העדים⁸, (אלא) אפילו אמר
לו אשה⁹: אכלת חלב או עשית מלאכה בשבת, ושתק
- חייב להביא חטאת¹⁰. אמר לו עד אחד: חלב הוא זה,
ושתק¹¹, וחזר ואכלו בשגגה - מביא חטאת. ואם התירו
בו¹² - לוקה עליו¹³, אף על פי ששקרו העדות בעד
אחד¹⁴.
ג. כבר בארנו בהלכות פסולי המקדשין, שהמפריש
חטאתו על החלב שאכל - לא יביאנה על השבת שחלל
או על הדם שאכל; שנאמר: והביא קרבנו שעירות עזים
וגומר על חטאתו אשר חטא - עד שיהיה קרבנו לשם
חטאו, לא שיקריבנה מחטא על חטא. ואם הקריב -
פסלה¹⁵. יתר על זה אמרו: הפריש חטאתו על חלב

יב. שחט זבחים אחרים לשם פסח בטעות: אם ראויין
הם לקרבן פסח - פטור מקרבן חטאת, מפני ששחט
ברשות; אם אינן ראויין, כגון שהיתה נקבה או בן
שתיים - חייב חטאת, שהרי אינו ראוי לקרבן פסח. וכן
אם שגג ושחטו בשבת שלא לאוכליו או שלא למנוייו
או לערלים או לטמאים - חייב חטאת. שחטו לאוכליו
ושלא לאוכליו, למנוייו ושלא למנוייו, למולים
ולערלים, לטמאים ולטהורים - פטור, שהרי הפסח
בשר. וכן כל פיוצא בזה.
יג. השוחט בשבת קרבן צבור שלא לשמו - הרי זה
חייב חטאת, ויקטיר אמורים לערב. וכן אם שחט יתר
על חובת היום - חייב חטאת על התוספת.
יד. שחט קרבנות יחיד שאין דוחים את השבת בשבת
בשגגה - חייב חטאת, והבשר מתר בהנאה, ואין זורקין
את הדם. ואם עבר וזרק דם לשמן, בין בשוגג בין
במזיד - עליו לבעלים לשם חובה, ויקטיר אמורין
לערב, והבשר יאכל, ויביא השוחט חטאת על שגגתו.
טו. היו לפניו שתי בהמות של צבור, אחת כחושא
ואחת שמנה, והיתה חובת היום באחת, בין חטאת בין
עולה, ושגג ושחט השתיים: אם שחט כחושא בתחלה
ואחר כך שחט השמנה - פטור מקרבן חטאת. ולא עוד,
אלא שאומרים לו: הבא שמנה ושחט לכתחלה. אבל
אם שחט השמנה תחלה ואחר כך כחושא - חייב
חטאת על התוספת. נמצאת הראשונה השמנה טרפה
בבני מעים, אף על פי שלא ידע שהיא טרפה בעת
ששחט כחושא ולא לזה נתפגן, הואיל ונשחטה
האחרונה כמצותה - הרי זה פטור מחטאת. וכן הפורס
מצודה להעלות דגים מן הים בשגגה, והעלה תינוק עם
הדגים, בין ששמע שטבע תינוק בין שלא שמע, הואיל
והעלה תינוק - הרי זה פטור מחטאת, אף על פי שלא

(1) יבאר מי שהעידו עליו עדים שחטא חטא שחייבין עליו חטאת קבועה ולא התירו בו. (2) שני עדים או יותר. (3) בשוגג. (4) שאילו התירו בו הרי הוא מזיד, ואינו מביא חטאת. (5) במשנה שם: "אמרו לו [חכמים לרבי מאיר]: מה אם ירצה לומר מזיד הייתי פטור", ופירשו בגמרא שם יב. שהוא נאמן משום "מיגר", ופירשו בתוספות (דיבור המתחיל או) שהכוונה בזה, שמתוך דיבורו, שמה שאמר לא אכלתי, היינו לא אכלתי שוגג אלא מזיד, שאם לא כן הרי הוא "מיגר במקום עדים" ואינו נאמן וכן דברי רבינו. (6) אבל אם מכחיש את העדים ואומר לא אכלתי לא שוגג ולא מזיד אינו נאמן, וחייב חטאת. (7) כלומר, לא חלק על העדים = לא הכחישם. (8) בין עד אחד בין שני עדים. (9) ואף שנשים פסולות לעדות נתרבו כאן נשים, בתורת כהנים (פרק ז) ממה שנאמר (ויקרא ד, כח): "או הודע אליו חטאתו" - אפילו אמרה לו אשה אפילו אמרה לו שפחה. (10) שם בגמרא: "עד אומר אכל והוא אומר לא אכלתי פטור - טעמא דמכחיש ליה, אבל שתיק מיחייב". (11) שאם מכחישו אין העד נאמן. (12) בשני עדים. (13) כדין אוכל חלב בהתראה, שחייב מלקות, נוסף על עונש כרת. (14) כן הוא בירושלמי (סוטה פרק ו הלכה ב וניזיר פרק ח הלכה א): "אמר לו עד אחד: חלב הוא, והתירו בו שניים - לוקה. ועיקר עדותו לא בעד אחד?" (משנה למלך). ואף על פי שעד אחד אינו נאמן אלא להתיר ולא לאסור - זה אינו אלא בדבר שיש לו חזקת היתר, אבל חתיכה זו מעולם לא הייתה בחזקת היתר, ולכן נאמן הוא להעיד עליה שהיא חלב. (15) כן הוא בכריתות כז: "הפריש בהמה על החלב והביאה על הדם, על הדם והביאה על החלב הרי לא מעל ולא כיפר וכו' קרבנו על חטאתו עד שיהא קרבנו לשם חטאו". ובזבחים ט: אמרו: "רב אחא בריה דרבא מתני כולוהו (=חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם, לשם חטאת עבודה זרה, לשם חטאת נזיר) לפסולא, מאי טעמא (ויקרא ד, לב) ושחט אותה לחטאת, לשם אותה חטאת".

קלח שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שישי ב' תמוז – ספר קרבנות – הלכות שגגות

מתוך מהדורת וגשל

- 1 שְׁאֵכַל אָמַשׁ - לֹא יִבְיָאָהָ עַל חֵלֶב שְׁאֵכַל הַיּוֹם; וְאִם
 - 2 הִבִּיא - כִּפּוּר. וְאִין צָרִיךְ לֹמַר, שְׁאִם הִפְרִישָׁה אָבִיו
 - 3 וְנִמַּת, וְהָיָה הֵבֶן מְחִיב בְּאוֹתוֹ הַחֲטָא¹⁶ - שְׁלֹא יִבְיָאָהָ
 - 4 הֵבֶן עַל חֲטָא¹⁷, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר שָׁם¹⁸.
 - 5 ד. הַמִּבִּיא חֲטָא¹⁹ עַל שְׁנֵי חֲטָאִים²⁰ - תִּרְעָה עַד שִׁפְלָה
 - 6 בָּהּ מוֹם וְתִמְכָּר²¹, וְיִבִּיא בְּדָמֵי חֲצִיָּה לְחֲטָא זֶה וּבְדָמֵי
 - 7 חֲצִיָּה לְחֲטָא הַשֵּׁנִי. וְכֵן שְׁנַיִם שֶׁהִבִּיאוּ חֲטָא אַחַת עַל
 - 8 שְׁנֵי חֲטָאִיהֶם²² - תִּרְעָה עַד שִׁפְלָה בָּהּ מוֹם וְתִמְכָּר,
 - 9 וְיִבִּיא זֶה חֲטָאָתוֹ בְּדָמֵי חֲצִיָּה וְיִבִּיא זֶה חֲטָאָתוֹ בְּדָמֵי
 - 10 חֲצִיָּה.
 - 11 ה. הִבִּיא שְׁתֵּי חֲטָאוֹת עַל חֲטָא אֶחָד - יִקְרִיב אִי זֹו
 - 12 שִׁירְצָה, וְהַשְׁנִיָּה תִרְעָה עַד שִׁפְלָה בָּהּ מוֹם, וְיִפְּלוּ דָמֶיהָ
 - 13 לְנִדְבָהָ²³.
 - 14 ו. הִבִּיא שְׁתֵּי חֲטָאוֹת עַל שְׁנֵי חֲטָאִים²⁴ - זֹו תִשְׁחַט
 - 15 לְשֵׁם חֲטָא הָאֶחָד, וְהַשְׁנִיָּה לְשֵׁם הַחֲטָא הַשֵּׁנִי.
- ז. כָּבֵד בְּאַרְנוֹ בְּהִלְכוֹת מַעֲשֵׂה הַקְּרָבָנוֹת, שֶׁהַמוֹמֵר
- לְעִבּוּדָה זָרָה²⁵ אוֹ לְחַלֵּל שְׁבָתוֹת בְּפִרְהֶסְיָא²⁶ - אִין
- מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ קָרְבָן כָּלִל²⁷, וְהַמוֹמֵר לְעִבּוּרָה²⁸ מִשְׁאָר
- עֲבוֹרוֹת²⁹ - אִין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ חֲטָא עַל אוֹתוֹ הַחֲטָא³⁰.
- פִּיצֵד? מוֹמֵר לְאָכַל חֵלֶב שְׁאֵכַל חֵלֶב בִּשְׁגָגָה וְהִבִּיא
- חֲטָאָתוֹ - אִין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ עַד שִׁיחֹזֵר בְּתִשּׁוּבָה³¹.
- אֶפְלוּ הָיָה מוֹמֵר לְאָכַל חֵלֶב לְתַאֲבוֹן³², וְנִתְחַלֵּף לוֹ חֵלֶב
- בְּשֶׁמֶן וְאָכְלוּ, וְהִבִּיא קָרְבָן - אִין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ.
- שֶׁמֶשְׁאֵכַל בְּזוּדוֹן, בֵּין לְהַכְעִיס בֵּין לְתַאֲבוֹן, הֲרִי הוּא
- מוֹמֵר. הָיָה מוֹמֵר לְאָכַל חֵלֶב וְשֶׁגַּג וְאָכַל דָּם - מְקַבְּלִין
- מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
- ח. מִי שֶׁשִּׁגְגָה³³ וְהִפְרִישׁ חֲטָאָתוֹ וְאַחֵר כִּפָּה³⁴ נַעֲשֶׂה מוֹמֵר³⁵
- וְחֹזֵר בְּתִשּׁוּבָה, אוֹ נִשְׁתַּפֵּחַ³⁶ וְחֹזֵר וְנִשְׁתַּפֵּחַ³⁷, אָף עַל פִּי
- שְׁנִדְחָה הַקְּרָבָן בִּינְתִּים³⁸ - הֲרִי זֶה חֹזֵר וְנִרְאָה³⁹; שְׁאִין
- בְּעָלֵי חַיִּים נִדְחִין⁴⁰, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת פְּסוּלֵי

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(16) לפי נוסחה אחת בדברי רבינו אם הפריש חטאת על חלב שאכל אמש והביאה על חלב שאכל היום - אם הביא כיפר, ולפי זה משמיענו כאן שחטאת של אב אינה מכפרת על הבהן אפילו באותו החטא (לחם משנה שם). [ולפי הנוסחה השנייה שם ש"אם הביא לא כיפר", צריך לומר, שבחטאת של אב היה מקום לטעות, כי הבהן עומד במקום האב, ומשמיענו כי אין הדבר כן]. (17) דקדק לכתוב על חטאו (=על חטאו שלו) שעל חטאו של אביו בוודאי שאין להביא, שהרי חטאת שמתו בעליה תמות. ונלמד בברייתא שם ממה שנאמר (ויקרא ד, כח) "קרבנו" - "בקרבתו הוא יוצא ואינו יוצא בקרבן אביו". (18) [פרק ד הלכה א, שחטאת שמתו בעליה - תמות. הרי שאין היורשים מקריבים אותה לעצמם]. (19) כלומר, הפריש חטאת אחת. (20) וכיוון שפירש כי חטאת זו על שני החטאים הללו, אי אפשר להקריבה, שהרי נאמר "קרבנו על חטאתו" ולא קרבנו על שני חטאים, ולהקריבו על חטא אחד גם כן אי אפשר, שהרי הפריש אותו על שני חטאים ואין זה קרבנו על חטאתו. (21) שהרי אסור לפדות קדשים הראויים למזבח עד שיפול בה מום. (22) שאי אפשר להקריבו בשותפות על שני חטאים, שהרי כתוב "קרבנו על חטאתו" ואם אחד אינו יכול להביא קרבן אחד על שני חטאים - כל שכן שני אנשים על שני חטאים, ולהקריבו לשם אחד בלבד גם כן אי אפשר, שהרי גם השני הפרישו לחטאת שלו ואין אדם יוצא בקרבנו של חברו. (23) והרי זה כמפריש שתי חטאות לאחריות (שאם תאבד האחת יביא את השנייה), שמתכפר באיזו שירצה, והשנייה תרעה עד שיפול בה מום, ויפלו דמיה לנדבה (=שנותן המעות בתיבה מיוחדת שהייתה לשם כך במקדש, ובית דין מקריבים באותם המעות שבתביבה עולות נדבה). (24) הפריש סתם ולא פירש איזו מהן על חטא זה ואיזו מהן על חטא זה. (25) שכל המודה בה הרי הוא ככופר בכל התורה כולה. (26) שהוא ככופר במעשיו של הקדוש-ברוך-הוא ומעיד עדות שקר, שח"ו לא ברא את עולמו ולא שבת במעשה בראשית. (27) אף על עבירה אחרת. ודינו כמומר לכל התורה כולה, שנתמעט מן הקרבן ממה שנאמר (ויקרא א, ב) "אדם כי יקריב מכם קרבן", מכאן, ולא כולכם, להוציא המומר (גמרא חולין שם). (28) עבירה אחת לעבור עליה בזדון. (29) "והוא מפורסם וידוע לעשותה והורגל בה". (30) שם ה: "רבי שמעון בן יוסי אומר משום רבי שמעון, אשר לא תעשינה בשגגה ואשם (ויקרא ד, כב), השב מידעיתו מביא קרבן על שגגתו, אינו שב מידעיתו, אינו מביא קרבן על שגגתו" (=כלומר שוגג כזה, שאם היה יודע שדבר זה אסור היה נזהר ונבדל מלעבור - מקבלים ממנו קרבן על שגגתו. אבל שוגג כזה, שאם היה יודע כי דבר זה אסור גם כן היה עובר, אין מביא קרבן על שגגתו) ודווקא על אותו החטא אינו מביא קרבן, אבל על חטא אחר מביא. (31) מה שכתב רבינו "עד שיחזור בתשובה", היינו שאחרי שיחזור בתשובה וייכשל בשוגג יביא אז חטאת, אבל על החטאים שחטא בהיותו מומר אינו מביא קרבן, שהרי אינו שב מידעיתו. (32) לא מצד שהוא רוצה לעבור על האיסור בזדון, כדי להכעיס, אלא בגלל שהוא מתאוה לאכול בשר, וכיוון שאין לו בשר של היתר - אוכל של איסור. (33) ועשה אחד מן הדברים האסורים ועונשם בשוגג חטאת. (34) אחר שהפריש ולפני שהקריב. (35) לכל התורה, או לעבודה זרה וחילול שבת בפרהסיא, שאין מקריבין קרבנו. (36) אחר שהפריש את החטאת ואז אין מקריבין קרבנו, מפני שצריך שיהיה בשעת הכפרה בדעה צלולה. (37) נתרפא וחזר לאיתנו. (38) שאין להקריב את הקרבן לא בשעת היותו מומר, ולא בשעה שהיה שוטה. (39) הקרבן חוזר להיות ראוי להקריבה אחרי חזרו בתשובה, ואחרי שנשתפה. (40) כלומר, אין אומרים שמכיוון שנדחה פעם מהקריבה, שוב לא יוכלו להקריבו לעולם - אלא מיד שמסתלקת הסיבה לדיחוי שוב ראוי הוא להקריבה, וכבר ביומא סד. הסובר שבעלי חיים אינם נדחים, ולא כר' יוחנן שאמר (בזבחים שם) שאם אכל חלב והפריש קרבן והמיר את דתו וחזר בתשובה, או נשתטה וחזר ונשתפה, שאין הקרבן חוזר ונראה.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שישי ב' תמוז – ספר קרבנות – הלכות שגגות קלט

מתוך מהדורת וגשל

- 1 המקדשין. לפיכך יקריבנה עצמה. וכשם שאם נולד בו
 - 2 מום עוברי⁴¹ ונתרפא - יחזור לכשרותו⁴², כך אם נדחו
 - 3 הפעלים ונחזרו ונראו - יקרב.
 - 4 ט. חייבי חטאות⁴³ ואשמות ודאים שעבר עליהן יום
 - 5 הפגורים - חייבין להביא לאחר יום הפגורים⁴⁴, וחייבי
 - 6 אשמות תלוין - פטורים⁴⁵. שגגמר: מפל חטאתיכם
 - 7 לפגי ה' תטהרו. כך למדו מפי השמועה⁴⁶, שכל חטא
 - 8 שאין מכיר בו אלא ה' נתפטר לו. לפיכך⁴⁷, מי שבא
 - 9 על ידו ספק עברה⁴⁸ ביום הפגורים, אפילו עם חשכה⁴⁹
 - 10 - פטור מאשם תלוי, שכל היום מכפר⁵⁰. נמצאת למד,
 - 11 שאין מביאין על לא הודע של יום הפגורים אשם תלוי,
 - 12 אלא אם לא כפר לו יום הפגורים כמו שיתבאר.
 - 13 י. אין יום הפגורים ולא החטאת ולא האשם מכפרין
 - 14 אלא על השבים⁵¹ המאמינים בכפרתן; אבל המבעט
 - 15 בהן - אינן מכפרין בו. כיצד? היה מבעט והביא
- חטאתו או אשמו והוא אומר או מחשב בלבו שאין אלו מכפרין, אף על פי שקרבו ממצותן - לא נתפטר לו, וכשיחזר בתשובה מבטיטו צריך להביא חטאתו ואשמו⁵². וכן המבעט ביום הפגורים⁵³ - אין יום הפגורים מכפר עליו. לפיכך, אם נתחייב באשם תלוי ועבר עליו יום הפגורים והוא מבעט בו - הרי זה לא נתפטר לו, וכשיחזר בתשובה אחר יום הפגורים חייב להביא כל אשם תלוי שהיה חייב בו⁵⁴.
- יא. כל אשמות שבתורה מעכבין את הכפרה⁵⁵, חוץ מאשם נזיר⁵⁶. ספק נזיר⁵⁷ וספק מחסרי כפרה⁵⁸ וספק סוטה⁵⁹ - כלם מביאין קרבנותיהן אחר יום הפגורים⁶⁰.
- יב. מי שהיה מחייב חטאת או אשם ונהרי הוא יוצא מבית דין להרג⁶¹: אם היה זכחו ובוטח⁶² - משהין אותו עד שיתקד הדם ואחר כך יהרג; ואם עדין לא נשחט הנזבח - אין משהין אותו עד שיקריבו עליו⁶³.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(41) כלומר, מום העובר במשך הזמן, אבל כל זמן שלא עבר - אין להקריבו. (42) שנאמר (ויקרא כב, כה): "כי משחתם בהם מום במ לא יירצו לכם", ולמדו מזה: "מום במ הוא דלא יירצו (=כל זמן שמום בהם לא יירצו) הא עבר מומן יירצו". (43) שעברו בשוגג על דבר שחייבין על זדונו כרת. (44) ואף על פי שכתב רבינו בהלכות תשובה, כי יום הכיפורים מכפר לשבים על כל העבירות (שם פרק א, הלכה ג) - אם נתחייב קרבן או מלקות, אין יום הכיפורים מכפר אלא אם מביא קרבנו, או ילקה. (45) להביא אשם תלוי אחר שעבר עליהם יום הכיפורים וגם זה במשנה שם. ואם נודע לו אחר יום הכיפורים, שבוודאי חטא בשוגג, חייב להביא חטאת. (46) שם כה: בשם ר' אלעזר. ורב תחליפא משמו של רבא למד מדקדוק פסוק זה על חייבי קרבנות שמכירים בהם, כגון חטאות ואשמות וודאים - שחייבים. (47) כיוון שחייבי אשמות תלוין, שעבר עליהם יום הכיפורים, פטורים מקרבן. (48) שנסתפק אם עבר בשוגג על אחת מחייבי כריתות. (49) קודם שתחשך (ראה שבת לד. ופרק ה מהלכות שבת הלכה ג). כשאחר מעשה העבירה יש עוד שהות מן היום. אבל אם חטא סמוך לשקיעת החמה שאין עוד שהות מן היום, אין יום הכיפורים מכפר (שבועות יג.). (50) ואין צריך ליום שלם, אלא כל שעה ושעה שלו מכפרת. (51) שגמרו לשוב אל ה' מדרכם הרעה. [וראה שם הלכה ב שעל מצוות קלות, כגון לא תעשה ועשה שאין בהן כרת, שעיר המשתלח מכפר בלי תשובה]. (52) שהרי לא נתפטר בקרבן שבעט בו. (53) שאמר או חשב בליבו, שאין יום הכיפורים, מכפר. (54) כיוון שיום הכיפורים לא כיפר עליו. (55) כלומר, כל חייבי אשמות שבתורה אינם מתכפרים עד שיביאו את קרבנם [וברייתא היא בנזיר יח: "לפי שמצינו שכל אשמות שבתורה שהן מעכבין"]. (56) הנזיר מביא אשם אם נטמא, ואין האשם הזה מעכב את כפרתו, אלא מיד לאחר שמביא את חטאתו מתחיל למנות ימי נזירות חדשים (שהאשם הזה אינו אלא לדורון בלבד), ולמדו כן (נזיר יט.) ממה שנאמר (במדבר ו, יב): "והזיר לה' את ימי נזרו והביא כבש בן שנתו לאשם", הרי הקדים הפסוק "והזיר" ל"והביא האשם" ללמד שאף על פי שלא הביא אשמו נתכפר. (57) כריתות כו. כלומר, שנסתפק אם נטמא אם לא (רש"י שם). (58) כגון זב, זבה, יולדת ומצורע. זב שנסתפק אם ראה שתי ראיות או שלוש ראיות, שמביא חטאת העוף הבאה על הספק; וזבה שנסתפקה אם היא זבה גדולה או זבה קטנה, שמביאה חטאת העוף הבאה על הספק, ואף ספק יולדת חטאת העוף מספק. (59) כלומר, סתם סוטה, שקינא לה בעלה ונסתרה, וספק אם נטמאה אם לא נטמאה, שחייבת להביא מנחת קנאות. (60) כריתות כו. אף שיום הכיפורים מכפר על חטא שאין מכיר בו אלא ה' - אלו צריכים להביא קרבנותיהם אפילו אחר שעבר יום הכיפורים, משום שנאמר ביום הכיפורים (ויקרא טז, טז-טז) "וכיפר על הקודש וגו' לכל חטאתם - והתוודה וכו' לכל חטאתם", ודרש ר' אושעיא (שם) "לכל חטאתם ולא לכל טומאתם". וכל אלו (=ספק נזיר, ספק מחוסרי כפרה וספק סוטה) אין קרבנותיהם אלא לטהרם, או להתירם באכילת קדשים, ולא לכפר על החטא (גמרא שם). (61) שחוץ ממה שעבר עבירה בשוגג, עשה גם אחד מהדברים שחייבים עליהם מיתת בית דין. והמדובר בכל עבירות שבתורה חוץ מעבודה זרה וחילול שבת בפרהסיא, שאף אם עבד עבודה זרה וחילל שבת פעם אחת נעשה מומר ואין מקבלין ממנו קרבן. (62) כלומר, שנגמר דינו אחר שנשחט קרבנו. (63) ברייתא בערכין ז. ומפרש ר' יוסף (שם) שלכך אין משהין אותו עד שישחטו ויזרק הדם - משום שאסור לענות את הדין, אלא משנגמר דינו הורגין אותו מיד, אבל אם זכחו ובוטח כבר, שהשהייה היא קצרה, משהין אותו עד שיזרק הדם כדי שיתכפר על החטא.

פרק רביעי

אכל אם לא היתה פגתו לכה¹⁶ - משישחט בה מעט
 לשם עבודה זרה תאסר¹⁷, ואינו חייב משום שחטי חוץ
 עד שישחוט שנים¹⁸ או רב שנים¹⁹, ונמצא פשגמר
 השחיטה שחט בהמה האסורה לקרבן, שאינו חייב
 עליה משום שחט בחוץ²⁰, כמו שבארנו²¹. היתה²²
 חטאת העוף²³, והיה חצי קנה שלה פגום²⁴, והוסיף
 בו²⁵ כל שהוא²⁶ בשבת לשם עבודה זרה - חייב שלש
 חטאות²⁷, שהרי שלשת האסורין באים כאחת²⁸. וכן
 העושה מלאכה²⁹ ביום הכפורים שחל להיות בשבת -
 חייב שתי חטאות³⁰, מפני ששני האסורין באין כאחת³¹.
 הפא על אשת אחיו הקיים³² פשהיא נדה - מכיא שלש
 חטאות³³: משום אשת איש, ומשום אשת אח, והן שני

א. העושה עבירות הרבה בהעלם אחת³ - חייב חטאת
 על כל אחת ואחת⁴. אפילו עשה הארבעים ושלש אלו
 שמנינו⁵ בהעלם אחת - חייב ארבעים ושלש חטאות⁶.
 וכן אם עשה מעשה אחד שהוא חייב עליו משום שמות
 הרבה⁷ - חייב על כל שם ושם⁸. והוא שהיו האסורין
 פלן באין כאחת⁹ או אסור מוסיף¹⁰ או אסור פולל¹¹.
 כיצד? השוחט בהמת קדשים חוץ לעזרה בשבת
 לעבודה זרה - חייב שלש חטאות¹²: משום שחט
 קדשים בחוץ, ומשום מחלל שבת, ומשום עובד עבודה
 זרה; שהרי שלשת האסורין באין כאחת¹³. במה דברים
 אמורים¹⁴? באומר בגמר זביחה הוא עובד אותה¹⁵;

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) יבאר דין העושה עבירות הרבה בהעלם אחד, ואם עשה מעשה שחייב עליו משום שמות הרבה אם חייב על כל שם.
 (2) שהעושה אותן בשוגג, חייב עליהן חטאת. (3) כן בכתב-יד תימן. ובדפוס רומי כאן ולהלן בסמוך, ובדפוסים חדשים,
 בטעות: "אחת". ורוצה לומר, אפילו בהעלם אחד (וכל-שכן אם עשה בכמה העלמות). והיינו, שנעלמו ממנו כל האסורים
 האלו, וחשב שהם מותרים, ורק אחר שעשה כל אותן העבירות, נודע לו שהם אסורים. (4) דברי ר' יוחנן בכריתות ב:
 ולמד זאת ממה שכתבה התורה בבא על אחותו חיוב כרת באופן מיוחד בפרשת קדושים (ויקרא כ, יז), אף כי אחותו
 נכללה בין שאר עריות החייבים כרת (שם יח, כט), וזה בא ללמד, שכשם שאחותו חייב עליה אפילו אם עשאה ביחד עם
 עבירות אחרות, כמו כן כל יתר העריות כולן - חייב הוא על כל אחת ואחת מהן. ורבי יצחק וכן רבנן (כריתות שם) למדו
 זאת ממה שנאמר (שם יט): "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה", ולא נאמר "ואל נדה בטומאתה לא תקרב"
 - ללמדך שהוא חייב על כל אשה ואשה, אפילו בהעלם אחד. (5) למעלה פ"א הלכה ד. (6) ארבעים ושלש לאו דוקא,
 שהרי באשה לא שייך "השוכב עם זכר", ו"הבא על אביו", ו"הבא על אחי אביו" ו"שוכב עם בהמה". ובגבר לא שייך
 "האשה שמביאה עליה את הבהמה" (לחם-משנה). (7) כלומר, משום מקראות רבים = אזהרות הרבה. (8) משנה
 בכריתות יג: וראה בפ"ג מהלכות איסורי ביאה הלכה יב. (9) שאם לא כן "אין איסור חל איסור" (פי"ז מהלכות איסורי
 ביאה הלכה ח). (10) כשבא על אשת אחיו הקיים, כשהיא נדה, כמבואר להלן. וראה בהלכות איסורי ביאה שם. (11) כאן
 לא נתן לנו רבינו דוגמא מ"איסור כולל". אבל כבר פירשה בפרק יד מהלכות מאכלות אסורות הלכות יח"ט, והדגימה
 באחד שאכל חלב ביום הכיפורים, שכיון שאיסור יוכ"פ חל גם על דברים המותרים, חל הוא גם על חלב, ובניגוד ל"איסור
 מוסיף" שלמעלה, שחל איסור נוסף על האיסור גופו, ואנו אומרים: מתוך שהגרושה אסורה לכהן הדיוט, אסורה היא גם
 לכהן גדול, אע"פ שבלא זה היא אסורה עליו - כאן ב"איסור כולל" לא נוסף איסור על האיסור גופו, אלא אנו אומרים:
 מתוך שאסור הוא לאכול ביום הכיפורים דברים המותרים, נאסר הוא גם בחלב. (12) ברייתא בחולין מ. (13) שהרי כל
 האסורים הללו אינם על ה"חפצא", אלא על ה"גברא" ומוזהר על כולם כאחד - בשעת שחיטה. (14) שהוא חייב שלש
 חטאות. (15) לעבודה-זרה, גמרא שם: (16) שיעבוד אותה בגמר זביחה, אלא עובד אותה מיד עם התחלת השחיטה.
 (17) דברי עולא שם. כי במעשה כל שהוא בבהמה לשם ע"ז נאסרה הבהמה (פ"ח מהלכות ע"ז הלכה א). ואף-על-פי שאין
 אדם אוסר דבר שאינו שלו (ראה שם), וקדשים שלו אף הם ממון גבוה - כיון שהוא מתכפר בהם הם נחשבים שלו והוא
 יכול לאוסרם (גמרא שם, וראה גם רש"י - לח"מ). ולפי מה שכתב רבינו בפ"ב מהלכות שחיטה הלכה כא, שמה שאין
 אדם אוסר דבר שאינו שלו הוא משום שאין כוונתו אלא לצערו, אין צריך לטעם הנ"ל, לאסור את הקדשים, שהרי בקדשים
 לא שייך לומר שהוא מתכוון לצערו (מרכבת המשנה בהלכות ע"ז שם). (18) שני הסימנים = הקנה והוושט. (19) רוב
 שני הסימנים. ראה משנה חולין כז. "שחט רוב שנים בבהמה, שחיתו כשרה". וראה שם מ. שאינו חייב משום שחטי
 חוץ אם לא שחט אלא סימן אחד. (20) דברי הגמרא שם, שהוא כמתחך בעפר. (21) בפ"ח מהלכות מעשה הקרבנות
 הלכה ו ואילך, שאינו חייב על שחיטת קדשים בחוץ אלא על הראויים ליקרב על המזבח. (22) זו ששחט בחוץ, בשבת
 לע"ז. (23) שהעוף מותר בשחיטת רוב סימן אחד (חולין כז). ואף-על-פי שהכשירו בפנים (=בעזרה) במליקה - לענין
 "שחטי חוץ", אינו חייב אלא אם שחטו (זבחים קיא: במשנה). (24) חתוך. (25) שחט אותה. (26) וע"י הכל-שהו
 נגמרת השחיטה בעוף, ואם היה העוף חולין, מותר הוא באכילה (פ"א מהלכות שחיטה הלכה יא). (27) חולין מ:
 (28) שבשחיטת הכל-שהו עובר הוא על שחטי חוץ, על שחיטה לע"ז והוא מחלל את השבת. (29) בשוגג. (30) גם
 משום שבת וגם משום יוהכ"פ. והיא מחלוקת בברייתא חולין קא: ודין זה הביא רבינו גם להלן פ"ו הלכה ו. (31) בברייתא
 שם למדו ממה שנאמר (ויקרא כג, ג-כז) "שבת היא", "יום הכיפורים הוא", לחייב על שניהם. אבל לפי מה שפסק רבינו,
 שאיסור חל על איסור בבית אחת, אין צורך ללימוד זה, ועיין רש"י שם ד"ה שלח. (32) החי, ואם כן היא גם אשת אח
 וגם אשת איש. (33) משנה ביבמות לג:

- 1 אסורין הבאין באחת, ומשום נדה, שהוא אסור
- 2 מוסיף³⁴; שמתוך שנתוסף בה אסור זה לבעלה - נוסף
- 3 ליבמה³⁵. וכן פירצא בזה. הבא על אביו - חייב שתיים³⁶:
- 4 אחת משום ערות אביו לא תגלה, ומשום ואת זכר לא
- 5 תשכב. וכן הבא על אחי אביו - חייב שתיים³⁷, שנאמר:
- 6 ערות אחי אביו לא תגלה³⁸. הבא על הזכור והביא
- 7 זכור עליו³⁹ בהעלם אחת, אף על פי שהן שני גופין⁴⁰
- 8 - אינו חייב אלא חטאת אחת⁴¹; שנאמר: ואת זכר לא
- 9 תשכב - השוכב והנשכב שם אחד⁴² הוא. וכן הבא על
- 10 הבהמה והביא בהמה עליו⁴³ בהעלם אחת - אינו חייב
- 11 אלא חטאת אחת⁴⁴. עשו השוכב והנשכב בבהמה וזכור
- 12 כבעילה אחת.
- 13 ב. יש בועל⁴⁵ בעילה אחת⁴⁶ וחייב עליה שמונה
- 14 חטאות⁴⁷. כיצד? יעקב⁴⁸ שהיתה לו בת מזלפה⁴⁹ ושמה
- 15 תמנע, נשא לבן⁵⁰ תמנע⁵¹ והוליד ממנה בת ושמה סרח,
- 16 ואין ללכן בת⁵² אלא רחל לבדה⁵³, נמצאת סרח בת בת

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(34) שהרי היא נאסרת גם על בעלה בזמן נדתה. (35) לאחיו של בעלה, זה שבא עליה באיסור. (36) סנהדרין נד. (37) שם. (38) וגם משום "ואת זכר לא תשכב". (39) כלומר, אותו הזכור שלפני זה בא הוא עליו, אבל אם הביא עליו זכר אחר חייב שתיים, ראה להלן פ"ה הלכה ג. (40) ראה להלן שם, כי גופין מחלקין לחייבו שתיים. (41) מחלוקת בין ר' ישמעאל ור"ע בכריתות ג., ופסק כר"ע (כסף-משנה). (42) שר"ע דורש שם "לא תשכב", קרי ביה גם "לא תשכיב", ונחשב כאילו בא הוא פעמיים על הזכר הזה בהעלם אחד. (43) אותה הבהמה שבא עליו לפני זה. ראה להלן פ"ה שם. (44) כריתות שם. ולדברי אביו, גם ר' ישמעאל שמחייב שתיים אצל הבא על הזכור והביא זכר עליו, מחייב רק אחת אצל הבא על הבהמה והביא בהמה עליו, וראה להלן שם. (45) בשוגג. ומקור הלכה זו בכריתות יד: במשנה ובגמרא. (46) אסורה. (47) משום שמונה שמות. משנה שם. (48) שהוא בעלה של רחל, בתו של לבן. (49) שהיא אשתו השניה, ואינה בתו של לבן. (50) שהוא חותנו של יעקב. (51) שהיא מותרת לו, שהרי זלפה אינה קרובתו. (52) אחרת חוץ מסרח. (53) שעדיין אין על יעקב שום איסור "אחות אשתו", וכשנולדה סרח חלים על יעקב שני האיסורים: "בת בתו" ו"אחות אשתו" בבית אחת, ואילו היתה ללבן עוד בת, לא היתה סרח נאסרת משום בת בתו, כיון שיעקב כבר נאסר באיסור "אחות אשתו" באחותה של רחל, אין איסור "בת בתו" חל עליו, אף כי לגבי סרח באים שני האיסורים כאחד (מרכבת המשנה, וראה לחם-משנה). (54) נכדתו, שהיא בת תמנע, שהיא בתו של יעקב. (55) רחל. (56) לבן. ולא מאמה. (57) שמיד עם לידתה של סרח, חלים על יעקב שני האיסורים כאחד, וכבר אמרנו למעלה, שבבת אחת חל איסור על איסור. (58) בן יעקב, שהיא בת אחותו, ומותרת לו. (59) בנישואין אלו. (60) משום "אשת אחיו". (61) בנישואין אלו. (62) שמתוך שנאסרה על בני יעקב, נאסרה גם על יעקב עצמו, שהרי באיסור מוסיף - חל איסור על איסור, כנ"ל. (63) נקט אחי יעקב מאמו, משום דלהלן, שנשאת לישימעאל ונפלה לייבום לפני יצחק, שאם היתה נשואה לפני זה לאחי יעקב מאביו, הרי היא כלתו של יצחק, ואינה נופלת לפניו לייבום, כמפורש בפ"ו מהלכות יבום וחליצה שצורה פטורה מן החליצה ומן היבום (כסף-משנה), ואפילו אם עבר ויבמה אינה "אשת אב", שהרי אין קידושין תופסין בכלתו. ועוד, שהרי היא אסורה עליהם משום אשת אח, ולא חל עליהם שום איסור אחר. לכן כתב שנישאה לאחי יעקב מאמו, ואם כן אינה אסורה לא על יצחק ולא על אחי יעקב מאביו. (64) משום אשת אח. (65) בנישואין אלו, על האיסורים הקודמים. (66) שאיסור חל על איסור באיסור מוסיף. (67) בעלה, שהוא אח של יעקב. (68) דוד יעקב, שהוא אחי יצחק אביו. (69) באיסור אשת אח. (70) בנישואין אלו. (71) שהוא אביו של יעקב. שכן התורה יש חיוב על יצחק לייבמה, ורק מדרבנן אסרו לייבם בת נכדתו, משום איסור שניות, ראה יבמות כא. כי בת נכדתו היא איסור שניות מדרבנן (פ"א מהלכות אישות הלכה ו, אות יא). ובמשנה שם כ. "איסור מצוה = שניות מדברי סופרים, חולצת ולא מתייבמת". (72) ותופסין קידושין באיסור דרבנן. (73) של יעקב מאביו, משום אשת אב. (74) וחלים שניהם בבית אחת על האיסורים הקודמים, ששניהם מוסיפים עליהם, ובאיסור מוסיף אמרין איסור חל על איסור. (75) ומתוך שנאסרה על בעלה יצחק, נאסרה גם על יעקב, כמבואר למעלה הלכה א. (76) אבל לאחר מיתתו, אינו חייב משום אשת איש. (77) שהיא אחות סרח, אבל לאחר מותה של רחל אינו חייב משום איסור אחות אשתו, שאיסור אחות אשתו אינו אלא בחיי אשתו (ויקרא יח, יח). (78) סרח בת תמנע בת יעקב. (79) שהיא בתו של לבן, והיא אחות רחל אשת יעקב. (80) אשת בנו ראובן, שאסורה עליו גם לאחר מות בנו או לאחר שגירשה (פ"ב מהלכות איסורי ביאה הלכה א). (81) שהרי נישאה לאחיו מאמו, ועיין שם הלכה ב. (82) שהרי נישאה לישימעאל.

32 ואחר כך נודע לו, וחזר ושגג בה עצמה ובעלה ואחר
33 כך נודע לו, וחזר ושגג בה עצמה ובעלה - חייב על כל
34 בעילה ובעילה; שהדיעות מחלקות השגגות.
35 ב. הבא על הערנה ביאות הרבה בהעלם אחת, וזו
36 הנבעלת היתה לה ידיעה בין כל ביאה וביאה, שנמצאו
37 הביאות אצלה בהעלמות הרבה - הוא מביא חטאת
38 אחת, והיא מביאה חטאת על כל ביאה וביאה. הוא היו
39 לו ידיעות ביניהם, והיא בהעלם אחת - הוא מביא
40 חטאות הרבה, והיא מביאה חטאת אחת.
41 ג. הבא על עריות הרבה בהעלם אחת, אף על פי שכל
42 משם אחד, הואיל והן גופים מחלקים - חייב על כל אחת
43 ואחת. כיצד? הרי שבעל חמש נשים נדות או שבה על
44 חמש אחיותיו או על חמש בנותיו בהעלם אחת - חייב על
45 כל גוף וגוף. מכאן אתה למד, שזה שאמרו חכמים: הבא
46 על הזכור והביא זכור עליו בהעלם אחת - חייב חטאת
47 אחת, במה דברים אמורים? כשהיה אותו הזכור עצמו;
48 אבל אם היה זכור אחר, בין שבה על שניהם בין שבה על
49 זה והביא זה עליו - חייב על כל גוף וגוף. והוא הדין בבא
50 על בהמה והביא בהמה עליו.
51 ד. האשה שהביאה עליה בהמות הרבה בהעלם אחת
52 - חייבת חטאת על כל בהמה ובהמה, שהרי גופין
53 מחלקין; והרי זו כמי שנבעלה לאנשים הרבה בהעלם
54 אחד, שהיא חייבת חטאת על כל איש ואיש.
55 ה. האשה שהלך בעלה למדינת הים, ושקעה שמת או
56 שפאו עדים שמת, ונשאת, בין על פי עצמה בין על פי
57 בית דין, ונודע שבעלה קים - חייבת קרבן אחד. ואם
58 נשאת לאנשים הרבה או שזנתה עם אנשים הרבה -
59 חייבת חטאת על כל איש ואיש, מפני שהן גופים
60 מחלקין, ואף על פי שהכל בשגגה אחת. הבא על הנדה
61 בשגגה, וטהרה מנדה וטבלה, וחזרה ונאמה נדה, ובא
62 עליה פעם שניה באותה שגגה עצמה - חייב על כל
63 פעם ופעם, אף על פי שהוא בהעלם אחת והוא גוף

1 אשת אביו, ומשום אשת איש, ומשום נדה. וכן כל
2 פיוצא בזה.
3 ג. כל אלו שתאסר זו הערנה עליהן באסור מוסף,
4 צריך שיהיו האנשים האחרים מצויין בעולם⁸³ כדי
5 שתאסר עליהן, ומתוך שתאסר עליהן יתוסף אסור אחר
6 לזה; אבל אם אינן מצויין - אין אומרים: הואיל ואלו
7 היה לזה בנים או אחים היתה נאסרת עליהן - יתוסף
8 אסור לזמן⁸⁴, שהרי אין שם עתה לא בן ולא אח. וכן
9 כל פיוצא בהן.
10 ד. מי שהיה נשוי שלש נשים, ובא על אמה של אחת
11 מהן, שהיא אם אמה של שניה, שהיא אם אביה של
12 שלישיית⁸⁵, אף על פי שזקנה זו היא חמותו ואם חמותו
13 ואם חמיו ושלישה שמות הן⁸⁶ ואסור בתר אחת היא⁸⁷
14 - אינו חייב אלא חטאת אחת⁸⁸. לפי שנאמר באשה
15 ובתה: ובת בנה ובת בתה שארה הנה זמה היא -
16 הכתוב עשה שלשה גופין בגוף אחד⁸⁹, לפיכך יחשבו
17 השלשה שמות כשם אחד⁹⁰.
18 ה. אבל הבא על אחותו, שהיא אחות אביו והיא אחות
19 אמו - חייב שלש חטאות⁹¹; שנאמר: ערות אחתו גלה
20 - חייב על אחותו בפני עצמה ואף על פי שהיא אחות
21 אמו ואחות אביו⁹². והיאך תהיה זאת? בגון שבה על
22 אמו והוליד ממנה שתי בנות, ובעל אחת מבנותיו
23 והוליד ממנה בן; כשיבוא הממזר הזה על הבת השנית,
24 שהיא אחות אמו הממזרת, שהיא אחותו מאביו, שהיא
25 אחות אביו מאמו - חייב שלש חטאות. וכן כל פיוצא
26 בזה⁹³.
27 פרק חמישי
28 א. הבא על ערנה ביאות הרבה בהעלם אחת, אף על
29 פי שהיה בין בעילה ובעילה ימים הרבה, הואיל ולא
30 נודע לו ביניהם וחרה היא גוף אחד - הרי הכל שגגה
31 אחת ואינו חייב אלא חטאת אחת. אבל אם שגג בה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

83 כן נלמד מהגמרא בכריתות שם, שאמרו "מודה ר' יוסי באיסור מוסף, מאי איסור מוסף איכא הכא? דאיכא ברא לסבא, מיגו דאיתוסף איסורא לגבי בריה, איתוסף איסורא לגבי ידידה". הרי שדווקא אם יש לו לאביו בן, הרי זה איסור מוסף (כסף-משנה). 84 לזה שהיא אסורה עליו מקודם באיסור אחר. 85 כגון שנשא את לאה ונשא גם את בתה של רחל אחותה של לאה, וגם את בת בנו של לבן, שהוא אחיהן של לאה ורחל, ושגג ובא על אשת לבן (אחר מותו) שהיא אמם של לאה ורחל אחיהן. 86 ג' איסורים הם. 87 כגון שקידש את שלשתן בבית אחת על-ידי שליח. 88 משנה בכריתות יד: "ר' יוחנן בן נורי אומר, הבא על חמותו, חייב עליה משום חמותו ואם חמיו. אמרו לו, שלשתן שם אחד הן". 89 כלומר, התחיל בשלש נשים, וסיים בלשון יחיד "זימה היא", להורות כי לפעמים אינו חייב על שלש אלא אלא חטאת אחת, כגון שבא על אשה אחת שישנם עליה שלשה לאוין אלו (שם טו. דברי ר' אבהו בשם ר' יוחנן). 90 וזהו מה שאמרו (שם) במשנה "אמרו לו, שלשתן שם אחד הן". 91 משנה וגמרא שם טו. 92 שהענין הזה של "ערות אחותו גילה" נכפל בפסוק (שם) כדי להורות שהוא חייב על כל שם ושם. 93 אם עשה מעשה אחד שחייב עליו משום שמות הרבה, שחייב על כל שם ושם, ראה למעלה הלכה א. 1 יבאר דין הבא על ערוה אחת בביאות הרבה בהעלם אחד או על עריות הרבה.

29 בעילתו לראתה, ולא ידע שאסור לפרש מיד, שנמצאו
30 לו שתי העלמות בשתי הבעילות; אבל אם לא ידע
31 שאסור לבעל בשעת הנסת, ולא ידע שאסור לפרש מן
32 הטמאה מיד, אף על פי שפרש מיד והוא מתקשה - אינו
33 חייב אלא חטאת אחת; מפני שפניסתו ויציאתו, שהן
34 בשתי בעילות, בשגגה אחת הן, ובהעלם אחת עשה
35 הכל. והוא הדין בשאר העריות, שאם שגג וכא על
36 הערוה על דעת שהיא מתרת, ונודע לו שהיא ערוה והוא
37 בתוך התשמיש - לא יפרש מיד, שיציאתו הנאה לו
38 כביאתו. ואם לא ידע שאסור לפרש מיד ופרש והוא
39 מתקשה - אינו חייב אלא חטאת אחת, שהכל שגגה אחת
40 היא.

יום ש"ק ג' תמוז ה'תשע"ה

פרק נשי

41 א. דין שגגת המאכלות² כדין שגגת הבעילות³. לפיכך,
42 אם אכל אכילות הרבה משם אחד בהעלם אחת⁴, אף
43 על פי שיש ביניהן ימים רבים - אינו חייב אלא חטאת
44 אחת⁵. כיצד? אכל חלב היום ואכל חלב למחר וחלב
45 למחר⁶ בהעלם אחת, אף על פי שהן בשלשה תמחויין⁷
46 - אינו חייב אלא אחת. אבל אם אכל כזית חלב ונודע
47 לו, וחרז ואכל כזית חלב ונודע לו - חייב על כל אכילה
48 ואכילה; שהדיעות מחלקות השגגות⁸. אכל כחצי זית
49 חלב⁹ וחרז ואכל כחצי זית חלב בהעלם אחת, אף על
50 פי שהן שני תמחויין¹⁰ ואף על פי שהפסיק ביניהן¹¹ -
51 הרי אלו מצטרפין ומביא חטאת; שאין התמחויין
52 מחלקין¹². והוא שלא ישהה ביניהן¹³ יותר מכדי אכילת

1 אחד; שזמן נדות זה חוץ מזמן נדות השנית, והרי הן
2 בשתי נשים נדות.
3 ו. הבא על אשתו שלא בשעת וסתה וראתה דם בשעת
4 התשמיש - הרי אלו פטורין מקרבן חטאת, מפני שהן
5 כפאנוס הוא ולא שוגג. שהשוגג היה לו לבדק ולדקדק,
6 ואלי בדיק יפה יפה ודקדק בשאלות - לא היה בא לידר
7 שגגה, ולפי שלא טרח בדרישא ובחקירה ואחר כך
8 יעשה צריך כפרה; אבל זה - מה לו לעשות? הרי טהורה
9 היתה ושללא בשעת וסתה בעל. אין זה אלא אנס.
10 ולפיכך, בין שנמצא דם על עד שלה בין שנמצא על עד
11 שלו - פטורין. אבל אם עבר וכא עליה סמוך לוסת,
12 ודמה שיבעל ופרש קדם שתראה דם, וראתה בשעת
13 התשמיש - חייבין בקרבן, שזו היא שגגה. לפיכך, אם
14 נמצא דם על עד שלה - שניהם טמאים וחייבין בקרבן.
15 נמצא על עד שלה: אם קנחה עצמה מיד כשפרש הבעל
16 ולא שהתה - שניהם טמאים וחייבין בקרבן; ואם שהתה
17 כדי שתושיט ידה לתחת הכר או לתחת הפסת ותטל עד
18 לבדק בו ואחר כך קנחה עצמה - שניהם טמאים בספק
19 ופטורין מקרבן; ואם שהתה כדי שתתיר מן המטה ומדיח
20 את פניה ואחר כך קנחה עצמה ונמצא דם - בעלה טהור.
21 ז. מי שעבר ובעל סמוך לוסת על דעת שתקדם ביאתו
22 לראית הדם, והרגישה האשה שנטמאת בשעת תשמיש
23 ואמרה לו נטמאתי - הרי זה לא יפרש כשהוא מתקשה,
24 כמו שבארנו בהלכות אסורי ביאה. ואם לא ידע שאסור
25 לפרש מיד ופרש כשהוא מתקשה - חייב שתי חטאות:
26 אחת על כניסתו, שהרי בעל נדה, ואחת על יציאתו,
27 שיציאתו הנאה לו כביאתו. במה דברים אמורים?
28 כשידע שאסור לבעל בשעת הנסת ודמה שתקדם

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) יבאר שדין שגגת המאכלות כדין שגגת הבעילות, ואם האיסורין מצטרפין לקרבן. (2) האסורים. (3) ברור הוא, מדברי המשנה כריתות יא: (4) כלומר, אם אכל דבר איסור כמה פעמים, ונעלם ממנו במשך כל הזמן (מהתחלת האכילה הראשונה עד סוף האכילה האחרונה) כי דבר זה אסור באכילה. (5) על כל האכילות, כי לענין האכילות אין הימים מחלקים, כי אם הידיעות מחלקות וכל זמן שלא נודע לו ביניהם אינו חייב אלא אחת. (6) כלומר, למחר של המחר, שהוא יומיים אחרי האכילה הראשונה. (7) נתבשרו בשלוש קערות, בשינוי מלאכת בישולם. וראה להלן פרק ט הלכה ט כי התמחויין מחלקים במעילה, אבל לענין חיוב כריתות פסק כרבי עקיבא (כריתות טו:). כי אין התמחויין מחלקים את ההעלם בין להקל ובין להחמיר, שאינו חייב חטאת על כל תמחוי ותמחוי, אף כי רבי יהושע שהוא רבו של רבי עקיבא סובר כי התמחויין מחלקין, פסק כרבי עקיבא שהשיב לרבי יהושע במשנה (שם), ובגמרא נסתפקו אם קיבל רבי יהושע תשובת רבי עקיבא או לא קיבל, וכיוון שרבי עקיבא הוא וודאי ורבי יהושע הוא ספק - אין ספק מוציא מידי וודאי. (8) במשנה: "אם אכל חלב וחלב וכו' אם הייתה ידיעה בינתיים וכו' מביא חטאת על כל אחת ואחת". (9) כי שיעור אכילת חלב לענין כרת ומלקות במזיד, וחטאת בשוגג - הוא בכזית. (10) בשתי קערות ושנתבשר חצי זית זה בשינוי מלאכת הבישול מאשר חצי הית השני - אין אומרים התמחויין מחלקים, אלא שני החצאי זיתים מצטרפים. (11) שאכלם בנפרד ובהפסקה ביניהם. (12) בין להקל ובין להחמיר וכרבי עקיבא. (13) אין הכוונה שלא ישהה מסוף אכילת חצי זית ראשון להתחלת אכילת חצי זית שני, אלא מתחילת אכילת החצי זית הראשון עד סוף אכילת החצי זית השני. וכן מצאנו בגמרא ברכות יב: "כל השנה כולה אדם מתפלל וכו' חוץ מעשרה ימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים", הרי ש"בין", הוא מתחילת ראש השנה עד סוף יום הכיפורים, שהרי בלעדי ראש השנה ויום הכיפורים אין עשרה ימים.

- 1 שלש ביצים¹⁴, כמו שבארנו בהלכות מאכלות אסורות.
- 2 שפשם שמצטרף השעור¹⁵ למזיר למלקות, כן מצטרף
- 3 השעור לשוגג לקרבן¹⁶.
- 4 ב. אכל נותר¹⁷ מממשה זבחים, כזית¹⁸ מכל זבח,
- 5 בהעלם אחת, אף על פי שאכלן בהמשה תמחויין¹⁹ -
- 6 אינו חייב אלא חטאת אחת; שפלו שם אחד²⁰,
- 7 והתמחויין אינן מחלקין²¹. וגופי הזבחים אינן
- 8 מחלקין²², שאחד האוכל בשר מזבחים רבים או מזבח
- 9 אחד²³. וכן השוחט ממשה זבחים בחוץ²⁴ בהעלם אחת
- 10 - אינו חייב אלא חטאת אחת²⁵. הא למה זה דומה?
- 11 למשתתף לחמש צורות²⁶ בהעלם אחת²⁷.
- 12 ג. הקיז דם²⁸ לבהמות²⁹ וקבלו³⁰ בשני כוסות ושחטן
- 13 בהעלם אחת - אינו מביא אלא חטאת אחת³¹.
- 14 ד. האוכל מאכלות הרבה משמות הרבה בהעלם
- 15 אחת - חייב על כל שם ושם³². ביצר? כגון שאכל
- 16 חלב ודם ונותר ופגול³³, כזית מכל אחד ואחד,

- 17 בהעלם אחת - מביא ארבע חטאות. וכן כל פיצא
- 18 באלו. וכל האוכל כזית אחד שנתקבצו בו שמות
- 19 הרבה³⁴ בהעלם אחת³⁵, אם נתקבצו באסור מוסיף או
- 20 באסור כולל או באסור בת אחת³⁶ - חייב על כל שם
- 21 ושם³⁷. לפיכך, הטמא שאכל כזית חלב³⁸ ונותר³⁹
- 22 ביום הכפורים - מביא ארבע חטאות ואשם⁴⁰: חטאת
- 23 אחת משום טמא שאכל קדש, ואחת משום אוכל
- 24 חלב, ואחת משום אוכל נותר, ואחת משום יום
- 25 הכפורים. והוא שצטרף אכל אחר עם כזית זה עד
- 26 שישלימו לכפותכת⁴¹. ומביא אשם ודאי למעילה,
- 27 שהרי נהנה מן ההקדש בשגגה⁴².
- 28 ה. האוכל ושותה ביום הכפורים בהעלם אחת - אינו
- 29 חייב אלא חטאת אחת. אכילה ושתייה אחת היא⁴³.
- 30 ו. העושה מלאכה ביום הכפורים שחל להיות בשבת
- 31 - חייב שתי חטאות, מפני שהן שני אסורין הבאין
- 32 כאחד⁴⁴.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(14) כחכמים במשנה כריתות יב: האומרים עד שישהה מתחילה ועד סוף כדי אכילת פרס ופסק גם כר' יוחנן בן ברוקא עירובין פג. כי שיעור אכילת פרס הוא כדי אכילת שלוש ביצים. (15) לכזית שלם. (16) לא מבורר למה פשוט לו לרבינו שמצטרף למלקות יותר ממה שמצטרף לקרבן. (17) בשר זבח שנותר לאחר זמן אכילתו, שאם אכלו במזיד חייב כרת ובשוגג מביא חטאת. (18) כי שיעור אכילת נותר להתחייב בה, הוא כזית. (19) נתבשרו כל זבח וזבח בקערה אחרת. (20) כלומר, אינם אלא איסור אחד והוא איסור נותר. (21) את השגגות שיתחייב בהן כמה חטאות. (22) לחייבו כמה חטאות ואף על פי שבעריות אמרנו למעלה (פרק ה הלכה ג) שגופים מחלקים - שם בעריות אי אפשר לבעול כולן בבת אחת, ולפיכך הגופים מחלקים, אבל אכילת נותר יכולה להיות מכל הזבחים בבת אחת, ולכן אין הגופים מחלקים. (23) שווים הם, שאינו חייב אלא חטאת אחת, שאין הדין משתנה על ידי היותם כמה גופין, וכרבי עקיבא במשנה שם. (24) בחוץ לעזרה. (25) במשנה שם: שאל ר' עקיבא לר' יהושע על השוחט ה' זבחים בחוץ בהעלם אחד, אם חייב חמש חטאות או חטאת אחת, ואמר ר' יהושע שהוא חייב חמש בקל-וחומר ממעילה, ודחה ר' שמעון דבריו, עיין שם, וכשם שאין גופים מחלקים לגבי אכילת נותר, כך אין מחלקים לענין שחיטת קדשים בחוץ, שאפשר לשחוט את כולם בבת אחת. (26) של עבודה זרה. (27) בהשתחוואה פשוט הדבר בהעלם אחד, שהרי בהשתחוואה אחת יכול לעבוד לחמש צורות, ואילו באכילה ושחיטה - לכל אחד אכילה מיוחדת ושחיטה מיוחדת. (28) חיבל בבהמה והוציא דם שהנפש יוצאה עימו, והוא דם הקילוח (=היוצא בזרם חזק), שהשונה דם זה במזיד - חייב כרת, ובשוגג מביא חטאת. (29) בהמתו לאו דווקא אלא הוא הדין לחיה ועוף, ולא בא אלא למעט דם דגים, חגבים, שקצים, רמשים, ודם האדם. (30) לדם. (31) ומפרש רבינו שהמדובר בהעלם אחד, אבל בשתי העלמות הכל מודים שחייב שתיים. (32) חטאת מיוחדת. (33) שעל כל אלו חייב חטאת בשוגג. (34) כלומר, שחלו על כזית זה כמה איסורים. (35) שנעלמו ממנו כל האיסורים האלו. (36) אבל חוץ מהאופנים הנ"ל - אין איסור חל על איסור. (37) משנה בכריתות יג: "יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם", ובגמרא יד. אמרו כי באיסור מוסיף ובאיסור כולל לא אמרו "אין איסור חל על איסור". (38) מבהמת קדשים. (39) שנותר לאחר זמן הקרבתו, שאסור גם משום נותר. (40) "אמרו שאמתת הדין הזה הוא שיהא האוכל נטמא קודם שיביא שתי שערות בשנים המסויימות, לכשיגיע לפרקו נאסר עליו אכילת חלב ואכילת קדשים בטומאה בשעה אחת, הרי אלו שני איסורין באים כאחת וחייב גם כן במעילה על האכילה הזאת, לפי שקודם שהייתה הבהמה קודש היה אסור לאכול חלבה ומותר ליהנות בו ולפי שהקדש נאסר בהנאה, מיגו דאיתוסף ביה איסור הנאה איתוסף נמי איסור לענין אכילה דחייב על אכילתו אשם מעילה וזהו איסור מוסיף, וגם כן החלב הזה שאכל קודם שיהא נותר היה מותר לגבוה ואסור להדיוט וכשיהיה נותר נאסר לגבוה, איתוסף נמי בה איסור לענין אכילה, ולפיכך חייב על אכילתו משום נותר, ואם אכלו ביום הכיפורים איתוסף עליו איסורי אכילת היום שהוא איסור כולל כל האוכלים וכל המשקים והואיל ואסור ביום הזה לאכול דבר המותר הרי הוא גם כן מוסיף איסור בדבר האסור באכילתו, לפי שהוא כולל החלב הזה בכלל מה שאסור לאכול". (41) ששיעור אכילה שחייבים עליה ביום הכיפורים הוא ככזית הגסה (=תמרה גדולה). (42) כי המועל בהקדש בשוגג משלם מה שנהנה בתוספת חומש ומביא איל לאשם. (43) כלומר, שתייה בכלל אכילה היא, ושתייה נלמדו מפסוק אחד. וראה למעלה הלכה א כי האוכל אכילות הרבה משם אחד בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת. (44) דין זה מובא גם למעלה פרק ד הלכה א (ופורש שם) וחזר רבינו ושנאו כאן לחלק בינו לבין אוכל ושותה שקדם (כסף משנה).

- 1 ז. אכל פחצי זית חלב וכחצי זית דם בהעלם אחת -
- 2 אינו חיב קרבן. פשם שאין האסורין מצטרפין
- 3 למלקות⁴⁵, כמו שבארנו בהלכות מאכלות אסורות⁴⁶,
- 4 כך אין מצטרפין לקרבן.
- 5 ח. אכל פחצי זית⁴⁷ ונודע לו⁴⁸ וחזר ושכח⁴⁹, ואכל
- 6 פחצי זית אחר⁵⁰ בהעלם שני - פטור⁵¹; שהרי נודע לו
- 7 בינתים, ויש ידיעה לחצי שעור⁵². וכן אם כתב אות
- 8 אחת [בשבת]⁵³ בשגגה ונודע לו וחזר ושכח, וכתב אות
- 9 שניה סמוכה לה⁵⁴ בהעלם שני - פטור מקרבן חטאת⁵⁵.
- 10 וכן כל פיוצא בזה. וכן אם הוציא שתי אמות בשוגג⁵⁶
- 11 ושתי אמות במזיד ושתי אמות בשוגג⁵⁷: אם בזריקה⁵⁸
- 12 - חיב. לא מפני שאין ידיעה לחצי שעור, אלא מפני
- 13 שאין בידו להחזירה⁵⁹, לפיכך לא הועילה לו הידיעה
- 14 שביתתם⁶⁰. ואם בהעברה⁶¹ - פטור; שיש ידיעה לחצי
- 15 שעור⁶², כמו שבארנו.
- 16 ט. האוכל פזית חלב ופזית חלב בהעלם אחת, ונודע

- 17 לו על הראשון וחזר ונודע לו על השני - מביא שתי
- 18 חטאות; שהידיעות מחלקות⁶³ ואף על פי שעדיין לא
- 19 הפריש הקרבן⁶⁴. אכל אם נודע לו על שניהן כאחת -
- 20 מביא חטאת אחת. וכן גראה לי, שהוא הדין
- 21 בפעילות⁶⁵.
- 22 י. אכל פזית ומחצה⁶⁶ בהעלם אחת, ונודע לו על
- 23 פזית⁶⁷, וחזר ואכל חצי זית בהעלמו של שני⁶⁸ - אינו
- 24 חיב אלא חטאת אחת⁶⁹; שאין חצי זית האחרון מצטרף
- 25 לראשון, אף על פי שהוא בהעלמו, שהרי נודע לו על
- 26 מקצת העלמה ראשונה⁷⁰.
- 27 יא. אכל שני זיתי חלב בהעלם אחת⁷¹ ונודע לו על
- 28 אחד מהן, וחזר ואכל פזית אחר בהעלמו של שני,
- 29 והביא חטאת על הראשון⁷² - ראשון ושני מתפריין⁷³,
- 30 אבל שלישי לא נתפטר⁷⁴; אלא פשיטתו עליו - יביא
- 31 חטאת אחת. הביא חטאת על השלישי⁷⁵ - שלישי
- 32 ושני מתפריין, ששניהם בהעלם אחת, וראשון לא

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(45) ראה בפרק יט מהלכות סנהדרין הלכה א כי האוכל כזית חלב או כזית דם וכו' במזיד - חייב מלקות, נוסף לחיוב הכרת. (46) פרק ד הלכה יז ופרק יד הלכה ה, שאם אכל כחצי זית מאיסור אחד ועוד חצי זית מאיסור אחר אין מצטרפין לכזית שלם לחייב מלקות. (47) מדבר איסור, בשוגג. (48) שאכל דבר איסור. (49) כי דבר זה אסור באכילה. (50) מאותו איסור. (51) מחיוב חטאת, אף כי אכל כזית שלם בפחות מכדי אכילת שלוש ביצים. (52) כלומר, הידיעה בין אכילת החצי שיעור הראשון לאכילת החצי השני מועילה לחלק בין שני חצאי השיעורים שלא יצטרפו זה עם זה להוות ביחד שיעור שלם לחייבו. (53) ראה בפרק יא מהלכות שבת הלכה ט כי אין חייבים על כתיבה בשבת אלא אם כתב שתי אותיות לפחות. (54) לאות הראשונה. ראה שם הלכה יא כי אין חייב על כתיבת שתי אותיות בשבת אלא אם נהגות (=נקראות) זו עם זו. (55) שיש ידיעה לחצי שיעור. (56) כלומר, הוציא ברשות הרבים בשבת, כי המעביר ארבע אמות ברשות הרבים בשבת בשוגג חייב חטאת. (57) שיש לו בזה ידיעה, בין שתי האמות הראשונות שהעביר, לבין שתי האמות האחרונות. (58) כלומר, אם הוציא זה הייתה דרך זריקה שזרק חפץ ובשעה שהחפץ עבר את שתי האמות הראשונות היה שוגג, ובשתי האמות האמצעיות נודע לו, ושוב שכח בשעה שהחפץ עבר את שתי האמות האחרונות. (59) כרבא בשבת קב. שאף לחכמים הסוברים יש ידיעה לחצי שיעור, בזריקה מצטרפות, כיוון שאין בידו להחזירה. (60) והרי זה כאילו לא הייתה לו ידיעה כלל. (61) שהעבירו ברגליו. (62) בשבת שם אמר רבא שאפילו לרבן גמליאל האומר "אין ידיעה לחצי שיעור", אין זה אלא באופן ששיעור המלאכה נגמר כשהוא שוגג, אבל כאן ששיעור ארבע אמות (עם כלות שתי האמות השניות) נגמר בהיותו מזיד, מודה רבן גמליאל שהוא פטור. [ולפי מה שרבינו פוסק כרבנן, שיש ידיעה לחצי שיעור - אפילו אם לא היה מזיד אלא באמצע ולא במשך שתי אמות שניות, באופן ששיעור המלאכה נגמר בהיותו שוגג, גם כן פטור]. (63) בין הכזית הראשון לשני, להתחייב שתי חטאות, אף אם הידיעה לא הייתה בין אכילה לאכילה. (64) על הכזית הראשון שנודע לו לראשונה. כן אמר רב אשי (שם) שדברי רבי יוחנן הם בין לפני שהפריש הקרבן ובין לאחר שהפריש הקרבן. (65) שאף על פי שלענין "גופים מחלקים" יש הבדל בין אכילת איסור שאין הגופים מתחלקים, לבין ביאות אסורות שהגופים מחלקים לפי שאי אפשר לבעול כולן בבת אחת, - כאן לענין "ידיעות מחלקות" אין הבדל בין אכילות אסורות לבין ביאות אסורות שבשתייהן אמרו ידיעות מחלקות. (66) חלב. (67) ועל מחצית הכזית לא נודע לו. (68) כלומר, בהעלם אחד עם מחצית הכזית הקודמת, שעדיין לא נודע לו עליה עד שגמר לאכול גם המחצית השנייה. (69) על אכילת הכזית הראשון. (70) והרי זה כאילו נודע לו על כל ההעלמה, וגם על מחצית הכזית, שהרי אם היה מביא קרבן על הכזית הראשון והיה מתכפר גם על מחצית הכזית הראשון שלא נודע לו, אף על פי שכזית שלם אינו מתכפר אלא אם כן נודע לו, ואף ר' יוחנן האומר: ידיעות מחלקות גם לאחר אכילה - בכזית, מודה בחצי זית. (71) שאינו חייב אלא חטאת אחת. (72) ועל השני והשלישי לא נודע לו עוד. (73) ששניהם בהעלם אחד, ואף על פי שידיעות מחלקות (למעלה הלכה ט) - אין זה אלא אם נודע לו על השני לפני שהקריב החטאת, אבל אם הקריב החטאת לפני שנודע לו על השני, כיוון שעדיין לא נתחייב עליה קרבן, כל זמן שלא נודע לו, נגדרת היא אחרי הראשונה ומתכפרת איתה. (74) אף על פי שבגמרא שם אמרו שרבא חזר בו ופסק שהשלישי נגדר אחרי השני ומתכפר איתו - אין זה אלא לריש לקיש שסובר ידיעות אינן מחלקות (שם עא:); והשני מתכפר ביחד עם הראשון (בלי גרירה) ולפיכך גורר הוא את השלישי, אבל לדעת רבינו שידיעות מחלקות והשני אינו מתכפר אלא משום שנגדר אחרי הראשון, מאחר שלא נודע עליו בעת הקרבת הקרבן כנ"ל, אינו יכול לגרור את השלישי, כי הכל מודים שאין גרירה אחר גרירה. (75) כלומר, נודע לו

- 1 נִתְּפַר בְּחִטָּאת זֹה. הֵבִיא חִטָּאת עַל הָאֻמָּצִי⁷⁶ –
 2 שְׁלֹשֶׁת מִתְּפָרִין, מִפְּנֵי שֶׁהָרָאוֹן וְהַשְּׁלִישִׁי בְּהֶעֱלָמוֹ
 3 שֶׁל אֻמָּצִי; וְכִשְׂיָדַע לוֹ עַל הָרָאוֹן וְעַל הַשְּׁלִישִׁי –
 4 אֵין צָרִיף לְהֵבִיא חִטָּאת אַחֶרֶת.
 5 יב. מִי שֶׁאָכַל חֲתִיכָה מִשְׁתֵּי חֲתִיכוֹת⁷⁷ וְנִסְתַּפֵּק לוֹ אִם
 6 אָכַל חֶלֶב אוֹ שֶׁמֶן, וְאָכַל חֲתִיכָה אַחֶרֶת מִשְׁתֵּי חֲתִיכוֹת⁷⁸
 7 וְנִסְתַּפֵּק לוֹ אִם אָכַל חֶלֶב אוֹ שֶׁמֶן, וְאֶחָד כֶּף נֹדַע לוֹ
 8 בְּדוּאֵי שֶׁחֶלֶב אָכַל בְּרָאוֹנוֹ וּבִשְׁנֵיהֶם – אֵינוֹ חָיִב אֲלָא
 9 חִטָּאת אַחֶת⁷⁹; שְׂיָדַעַת סֶפֶק שֶׁהִיתָה לוֹ בִּינְתִים, אֵף עַל
 10 פִּי שֶׁמֶחֱלָקֶת לֹא שְׁמוֹת⁸⁰, אֵינָה מְחַלֶּקֶת לְחִטָּאוֹת⁸¹.

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

- 11
 12 א. הַמִּשְׁתַּחֲוֶה² לְעִבּוּדָה זָרָה³ וְנִסְפָּךְ⁴ וְקִטְר⁵ וְזִבְח⁶
 13 בְּהֶעֱלֵם אַחֶת⁷ – חָיִב אֲרָבַע חִטָּאוֹת⁸. וְכֵן אִם פָּעַר עֲצָמוֹ
 14 לְפַעוֹר⁹ וְזָרַק אֶבֶן¹⁰ לְמַרְקוּלִים¹¹ בְּהֶעֱלֵם אַחֶת – חָיִב

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

עליו ועדיין לא נודע לו לא על השני ולא על הראשון, והביא קרבן על השלישי. (76) וכגון שנודע לו על זה, ועל הראשון ועל השלישי לא נודע לו לפני ההקדשה, שאם נודע לו חייב חטאת על כל אחד ואחד שהרי ידיעת מחלוקת. (77) ואחת מהחתיכות הייתה חלב ואחת הייתה שומן. (78) שגם בהן אחת של שומן ואחת של חלב. (79) שהייתה כאן ידיעה אחת וודאית על שניהם בסופה. וראה למעלה הלכה ט שאם נודע לו על שניהם כאחת מביא חטאת אחת. (80) לחייבו שני אשם תלוי על כל אחת ואחת. (81) פשוט הוא לדברי כולם בכריתות יח: (1) יבאר העושה ארבע עבודות לעבודה זרה בהעלם אחד, וכל השוכח עיקר שבת. (2) השתחוואה היא אחת מארבע עבודות (פ"ג מהלכות עבודה זרה הלכה ג). אחד השתחויה בפישוט ידים ורגלים או בלא פישוט ידים ורגלים, משעה שיכבוש פניו בקרקע - נסקל (פ"ו שם הלכה ח). (3) ואפילו אין דרך עבודתה בד' עבודות הללו (סנהדרין ס: ושם פ"ג הלכה ג). (4) יין, ככתוב (דברים לב, לח) "יין נסיכם". או דם שכתוב (תהלים טז, ד) "בל אסוף נסכיהם מדם" (סנהדרין שם). (5) הקטיר החלבים, כמו שנאמר (דברים שם) "אשר חלב זבחימו", וראה בסנהדרין שם: "ולהקטיר חלבה". ובתפארת ישראל פ"ז מסנהדרין משנה ו, פירש: "המקטיר בשר או קטורת מבשמים". (6) שנאמר (שמות כב, יט) "זובח לאלהים יחרם". (7) שנעלם ממנו כי הדברים האלה אסורים. (8) על כל דבר ודבר, גמ' סנהדרין סב. "תני רבי זכאי קמיה דר' יוחנן, זיבח וקטר וניסך והשתחויה בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת, שנאמר (שם כ, ה) "לא תעבדם", הכתוב עשאן כולן עבודה אחת - (שם סג). אמר ליה, פוק תני לברא [דטעות הוא - רש"י]. ובדף סג. "אמר אביי, שלש השתחוואות בעבודה זרה (=לא תשתחוה להם" - שמות שם, "כי לא תשתחוה לאל אחר - שם לד, יד, "לא תשתחוה לאלהיהם" - שם כג, כד) למה? - אחת לדרכה, אחת לשלא כדרכה, ואחת לחלק". כלומר, לחלק, שחייב על כל עבודה ועבודה, ופסק רבינו כר' יוחנן ואביי. (9) עושה צרכיו לפני עבודה זרה שנקראת פעור, וזו היא דרך עבודתה. (10) או מסלק אבן (רבינו בפיה"מ סנהדרין שם, וכן כתב הרע"ב שם). (11) שדרך עבודתה בזריקת אבן (או בסילוק אבן). ומרקוליס פירושו: חילוף שבח, "מר" מלשון חילוף, "קילוס" מלשון שבח (רע"ב שם) [שאעפ"י שבמקרא הוא לשון גנאי - בתלמוד הוא לשון שבח, וראה ב"ערוגת הבושם" חלק א עמוד 150 והערה 18]. וכל זה דוקא בפעור ובמרקוליס, אבל בעבודה זרה אחרת, שאין דרך עבודתה בכך - פטור (שם סא). (12) כמבואר למעלה שהשתחוואה יצאה לחלק, לחייב על כל עבודה ועבודה. (13) כלומר, בשאר עבודות שדרכם בכך. (14) על כל העבירות, שם סב. ובכריתות ג. אמרו על מה שנאמר (ויקרא ד, ב) "ועשה אחת מהנה" - פעמים שחייב אחת על כולן, ופעמים שחייב על כל אחת ואחת, וכר'. אחת שהיא הנה: זדון עבודה זרה ושגגת עבודות. הנה שהיא אחת: שגגת עבודה זרה וזדון עבודות. (15) בסנהדרין ובכריתות שם, משום שנאמר (שמות כ, כ) "לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב", טעה וסבר שרק עבודה זרה של כסף וזהב אסור. (16) כן לשון המשנה שבת סז: ובגמרא שם סח. ביארו למה נקט התנא לשון "גדול". וראה בפירוש המשניות לרבינו שם, ודבריו מתאימים למה שכתב בפירושו לתלמוד ב"מספרות הגאונים" להר"ש אסף, ירושלים תרצ"ג עמוד 192. וראה מש"כ אאמ"ר שליט"א ב"סיני" כרך כו עמוד סו. (17) במשנה (שם סז:): "כל השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה, אינו חייב אלא חטאת אחת". ואמרו בגמרא (שם סח:): "ששוכח עיקר השבת" הוא בין אם הכיר ולבסוף שכח, ובין אם לא ידע מעולם, כגון תינוק שנשבה בין הגוים או גר שנתגייר בין הגוים (וראה להלן). וכתב רבינו בפירוש המשניות שם: "ואמרם כל השוכח עיקר שבת, רצונו לומר ואפילו היתה לו ידיעה קודם לכן, ומלת שוכח תורה על זה, והוא שישכח כי השם יתעלה צוה לבני ישראל באיסור מלאכה בשבת". ונראה שכן כוונת רבינו כאן במה שכתב "ושכח שנצטוו ישראל", שזהו פירוש למה שכתב קודם "השוכח עיקר שבת". (18) ולא ידע מעולם כי יש שבת בישראל. כרב ושמואל (שם סח:): וראה למעלה פ"ב הלכה ו.

- 1 העובדי כוכבים¹⁹, אף על פי שעשה מלאכות הרבה
 - 2 בשבתות הרבה – אינו חייב אלא חטאת אחת²⁰, שהכל
 - 3 שגגה אחת היא²¹. וכן חייב חטאת אחת על כל חלב
 - 4 שאכל²², וחטאת אחת על דם²³ שאכל, וכן כל פיוצא
 - 5 בזה בעבודות²⁴ אלו²⁵. וכל הידוע עקר שבת אכל שכח
 - 6 שהיום שבת ודמה שהוא חל, אף על פי שעשה בו
 - 7 מלאכות הרבה – חייב חטאת אחת על היום פלו, וכן
 - 8 חטאת על כל שבת ושבת ששגג בו²⁶.
 - 9 ג. וכל הידוע שהיום שבת ושגג במלאכות ולא ידע
 - 10 שמלאכות אלו אסורות²⁷ או שידע שהן אסורות ולא
 - 11 ידע שחייבין עליהן כרת²⁸, ועשה מלאכות הרבה – חייב
 - 12 חטאת על כל אב מלאכה ומלאכה. אפילו עשה
 - 13 הארבעים חסר אחת²⁹ בהעלם אחת³⁰ – מביא שלשים
 - 14 ותשע חטאות³¹.
- ד. שכח שהיום שבת ושגג אף במלאכות ולא ידע שמלאכות אלו אסורות – אינו חייב אלא חטאת אחת³².
- ה. העושה אב ותולדותיו³³ בהעלם אחת – אינו חייב אלא חטאת אחת³⁴. ואין צריך לומר העושה תולדות הרבה של אב אחד, שאינו חייב אלא חטאת אחת³⁵.
- ו. עשה תולדה של אב זה ותולדה של אב זה בהעלם אחת – יראה לי, שהוא חייב שתי חטאות³⁶.
- ז. עשה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת³⁷, כגון שזרע³⁸ והכריה³⁹ והקריב⁴⁰ בהעלם אחת – אינו חייב אלא חטאת אחת⁴¹. וכבר נתבאר בהלכות שבת⁴² האבות⁴³ והתולדות⁴⁴ והמלאכות שהן מעין אבות⁴⁵.
- ח. עשה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת בשבתות הרבה⁴⁶, בין בידון שבת ושגגת מלאכות בין בשגגת שבת וידון מלאכות – חייב על כל מלאכה ומלאכה⁴⁷.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(19) שלא ידע מעולם כי ה' צוה על השבת (ועיין למעלה שם). והזכיר רבינו "נתגיר קטן", שאם היה גר גדול, הרי ודאי הודיעוהו ממצות שבת (והוא בכלל שכתב למעלה "השוכח עיקר שבת"), אבל קטן שמטבילין אותו על דעת בית-דין אין צורך להודיעו (כסף-משנה). (20) על כל המלאכות שעשה בכל השבתות – משנה שם. (21) בעיקר השבת. ובגמרא (שם סט:) למדו זאת ממה שנאמר (ויקרא יט, ל) "את שבתותי תשמורו" – "שמירה אחת לשבתות הרבה". כלומר, אינו חייב אלא חטאת אחת לשגגות הרבה שבתות, אם שכח עיקר השבת. (22) כרבנן (שם סח:) ולא כמונבו הפוטרו לגמרי מקרבן, וראה למעלה שם. והוא-הדין אם ידע שדבר זה אסור ושכח, שאינו חייב אלא חטאת אחת על אכילת הרבה, וכתבה רבינו למעלה פ"ו הלכה א. (23) בכ"י תימן: "על כל דם". וכן הגיה מעשה רוקח. (24) צ"ל "בעבירות", וכן בכ"י תימן. (25) כלומר, בכל עבירות שחייבים עליהן חטאת (ראה למעלה פ"א הלכה ד), ולא ידע מעולם שדבר זה אסור, ואעפ"כ הוא חייב חטאת, ולא כמונבו החולק על רבנן וסובר שהוא פטור לגמרי. (26) במשנה שם סז: "היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה, חייב על כל שבת ושבת". ובכריתות טז: נאמר ע"ז משום שלענין שבת אמרינן שימים שבינתיים מחלקים לחייבו על כל שבת ושבת. ולמדו זאת (שבת סט:) ממה שנאמר (שמות לא, טז) "ושמרו בני ישראל את השבת" – "שמירה אחת לכל שבת ושבת". (27) במשנה שבת שם: "היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה וכו' חייב על כל אב מלאכה ומלאכה". (28) כר' יוחנן שם סט. וראה למעלה פ"ב הלכה ב. (29) ל"ט אבות המלאכות שבשבת, ראה משנה שבת עג. (30) כלומר, לא ידע שחייבים עליהן כרת, אבל ידע שהן אסורות. וזה מוסב רק על הסיפא, ולא על הרישא כ"שלא ידע שמלאכות אלו אסורות", שאם לא ידע כל הארבעים חסר אחת, במה ידע שהיום שבת? (לחם-משנה, ועיין כסף-משנה). (31) דברי ר' יוחנן כריתות ב: ושבת שם, וראה למעלה פ"ד ה"א. (32) זו היא בעיית רבא מרב נחמן (שבת ע:): "העלם זה וזה בידו, מהו". כלומר, שכח שהיום שבת, וכן שכח שמלאכות אלו שעשה, אסורות בשבת, אם הולכים אחר שכחת השבת לחייבו אחת בלבד, או אחר שגגות מלאכות לחייבו על כל מלאכה ומלאכה. ואמרו במסקנא שם: "לא שנא", ופירש רש"י: "ואינו חייב אלא אחת". (33) ראה פ"ז מהלכות שבת, מהו אב מלאכה ומהי תולדה. (34) משנה שם סח. "העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת, אינו חייב אלא חטאת אחת", ומפרש רבינו בפיה"מ "מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת, שיעשה בשגגה אב מאבות מלאכות עם תולדותיו וכו' אינו חייב אלא חטאת אחת", וכ"ה בבבא קמא ב. לדעת רבנן ולא כר' אליעזר. וראה בפ"ז מהלכות שבת הלכות ז-ח. (35) בכריתות טז. "שאל רבי עקיבא את רבי אליעזר, בעושה מלאכות הרבה וכו' מעין מלאכה אחת בהעלם אחד וכו'" ומפרש רבינו בפיה"מ שם "כגון שיהיו ד' וה' מלאכות כולן תולדות אב אחד", ופסק כר' עקיבא שאינו חייב אלא חטאת אחת. (36) כן מפורש בבבא קמא שם: "ומה יש בין תולדה לאב? – שאם עשה שתי אבות ביחד או שתי תולדות ביחד, חייב על כל אחד ואחד". ונראה שרבינו לא גרס שם "או שתי תולדות ביחד" (כסף-משנה בשם ר"י קורקוס, ועיין שם מה שכתב בשם הר"א בן רבינו) [וכן נראה מדברי רבינו בפ"ז מהלכות שבת הלכה ז, שלא גרס בגמרא שם אלא: "אילו עבד שתי אבות בהדי הדדי", עיין שם]. (37) שעשה כמה מלאכות הדומות זו לזו, וכולם אבות מלאכות של אב אחד, ראה פ"ז מהלכות שבת הלכה ג. (38) זרעים. (39) כפף ענף עץ בקרקע וכסהו בעפר למען יקלט ויהיה לעץ בפני עצמו. (40) שם ענף רך בעץ אחר, ו"כל אלו אב אחד הן מאבות מלאכות וענין אחד, שכל אחת מהן לצמח דבר הוא מתכוון" (רבינו בהלכות שבת שם). (41) ברייתא שבת עג: "תנא, הזורע והזומר והנוטע והמכריך והמרכיב, כולן מלאכה אחת הן", ובגמרא שם: "מאי קמ"ל, העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת, אינו חייב אלא אחת". וכן כתב רבינו, שם הלכה ט. ושם העתיק כל המלאכות המפורשות בברייתא הנ"ל: "הרי שזרע ונטע והכריך והרכיב וזמר בהעלם אחד". (42) פ"ז. (43) שם בהלכה א. (44) שם בהלכות ה"ו. (45) שם בהלכות ב"ג"ד. (46) כלומר, בכל שבת עשה מלאכה אחרת. (47) משנה בכריתות

- 1 כיצד? ידע שהיום שבת וזרע בו מפני שלא ידע
2 שהזריעה מלאכה, וכן בשבת שניה ידע שהוא שבת
3 ונטע בה מפני שלא ידע שהנטיעה אסורה משום
4 מלאכה, וכן בשבת שלישית הברירה מפני שלא ידע
5 שההכרעה מלאכה - חייב על כל אחת ואחת, אף על
6 פי שהיא מעין מלאכה אחת, מפני שהשבתות כגופין
7 מחלקין⁴⁸.
- 8 ט. שגג שהיום שבת וזרע בו והוא יודע שהזריעה
9 מלאכה, וכן בשבת שניה שכח שהוא שבת ונטע בו
10 והוא יודע שהנטיעה מלאכה, וכן בשלישית שכח
11 שהוא שבת והברירה אף על פי שידע שההכרעה
12 מלאכה - הרי זה חייב על כל אחת ואחת; שהימים
13 שבין שבת לשבת הרי הן כידועה אחת⁴⁹ לחלק⁵⁰.
- 14 י. מי⁵¹ שקצר וטחן כגורגרת⁵² בשגגת שבת וזדון
15 מלאכות, שאינו חייב אלא חטאת אחת⁵³, וחזר וקצר
16 וטחן כגורגרת⁵⁴ בזדון שבת⁵⁵ ושגגת מלאכות, שהוא
17 חייב על כל מלאכה ומלאכה⁵⁶, ונודע לו על קצירה של
18 שגגת שבת וזדון מלאכות⁵⁷ - קצירה⁵⁸ גורגרת קצירה⁵⁹
19 וטחינה⁶⁰ גורגרת טחינה⁶¹, וכאלו עשה ארבעתן בשגגת
- שבת וזדון מלאכות, שאינו חייב אלא חטאת אחת⁶².
אחר כן - אינו צריך להביא חטאת אחת⁶³. אבל אם
נודע לו תחלה על קצירה של זדון שבת ושגגת
מלאכות והקריב חטאת - נתפטר לו על זו הקצירה
שנודע לו עליה ועל הקצירה והטחינה של שגגת שבת
וזדון מלאכות; מפני ששניהן כמלאכה אחת⁶⁴, ונגררה
קצירה וטחינה עם הקצירה, ותשאר הטחינה של זדון
שבת עד שיודע לו עליה ויביא חטאת שניה⁶⁴. קצר
כחצי גורגרת בשגגת שבת וזדון מלאכות, וחזר וקצר
כחצי גורגרת⁶⁵ בזדון שבת ושגגת מלאכות - הרי אלו
מצטרפין. קצירה גורגרת קצירה⁶⁶. וכן כל פיוצא בזה
בשאר מלאכות.
- יא. המתכונן לחתך⁶⁷ את התלוש⁶⁸ וחתך את המחבר⁶⁹,
אף על פי שנתכונן לחתיכה⁷⁰, הואיל ולא עשה
מחשבתו⁷¹ - פטור מן החטאת⁷²; שזה כמתעסק⁷³, ולא
אסרה תורה אלא מלאכת מחשבת⁷⁴, כמו שבאנו כמה
פעמים⁷⁵.
- יב. החותה גחלים⁷⁶ בשבת, שהוא מכבה את העליונות

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

טז. "אמר רבי עקיבא, שאלתי את רבי אליעזר בעושה מלאכות הרבה בשבתות הרבה מעין מלאכה אחת בהעלם אחת מהו, חייב אחת על כולן או חייב על כל אחת ואחת. אמר לי, חייב על כל אחת ואחת". ובגמרא שם: אמר רב חסדא, זדון שבת ושגגת מלאכות, אפילו רבי עקיבא סבר שהן כגופים מחולקים, והוא שאל רק שגגת שבת וזדון מלאכות, אם הימים שבינתיים הם כידועה לחלק או לא, ופשט לו ר"א ימים שבינתיים הוי ידיעה לחלק, וקיבל ממנו ר"ע דין זה. ופסק רבינו כרב חסדא. ולפי"ז לא דוקא במלאכות הרבה מעין מלאכה אחת, חייב על כל מלאכה ומלאכה, אלא אפילו עשה מלאכה אחת בשבתות הרבה - חייב על כל שבת ושבת (קרי"ת ספר, וראה בלח"מ). (48) כאילו בא על כמה עריות בהעלם אחד (ראה למעלה פ"ה הלכה ג), שחייב על כל אחת ואחת אף שהבעילה מעשה אחד, שאין בין בעילה לבעילה ולא כלום (רבינו בפיה"מ שם). (49) כלומר, ששם הימים שבין שבת לשבת, הרי הם כידועה המחלקת. ולשון "אחת" אינה מובנת. (50) וראה למעלה הלכה ב בדברינו, כי דין זה, שהימים שבין שבת לשבת מחלקים לחייבו על כל שבת ושבת, נלמד בשבת סט: ממה שנאמר (שמות לא, טז) "ושמרו בני ישראל את השבת" - שמירה אחת לכל שבת ושבת. (51) שבת ע: מימרא של רבא. (52) כלומר, קצר כגורגרת וטחן כגורגרת (רש"י שם). (53) למעלה הלכה ב. (54) אף כאן: קצר כגורגרת וטחן כגורגרת כנ"ל. (55) כלומר, נודע לו ששבת היום, אבל לא נזכר שלפני כן קצר וטחן בשגגת שבת. (56) למעלה הלכה ג. (57) ואילו על "זדון שבת ושגגת מלאכות" לא נודע לו. (58) של "שגגת שבת וזדון מלאכות". (59) של "זדון שבת ושגגת מלאכות" אעפ"י שאינה אתה בהעלם אחד. (60) של "שגגת שבת וזדון מלאכות". (61) של "זדון שבת ושגגת מלאכות". (62) ואף-על-פי שידיעות שלאחר החטא אף הן מחלקות (למעלה פ"ה הלכה ט) כיון שלא נודע לו על "זדון שבת ושגגת מלאכות" אלא לאחר הקרבת הקרבן, נתכפר לו על זה. וכן כתב רבינו בפירושו לתלמוד מסכת שבת ("מספרות הגאונים" לר"ש אסף ירושלים תרצ"ג עמוד 195, ועיי' עליו ב"סיני" כרך כו עמוד סו מאמר של אאמור"ר הגרמי"ל זק"ש שליט"א): "קצר וטחן כגורגרת וכו' נודע לו על הקצירה של שגגת שבת וזדון מלאכות וכו' והקריב קרבן הקצירה, קצירה של שגגת שבת וגו' (=וגומר) שחייב שתיהן אחת גוררת קצירה של זדון שבת ושגגת מלאכות וכו'". (63) כלומר, הקצירה והטחינה של "שגגת שבת וזדון מלאכות". (64) ואין אומרים תגורר טחינה של "שגגת שבת וזדון מלאכות" לטחינה של "זדון שבת ושגגת מלאכות" - שאין גרירה אחר גרירה (שם עא.). (65) שם. (66) כלומר, כשם שקצירה של שגגת שבת וכו' גוררת קצירה של זדון שבת וכו', כמו כן הן מצטרפות לכשיעור. (67) בשבת. (68) תלוש מן הקרקע. (69) מחובר לקרקע. שהעוקר בשבת חייב משום קוצר (פ"ח מהלכות שבת הלכה ג). (70) למעשה החיתוך. (71) כלומר, לא חתך את המחובר במחשבה. (72) כרבא, ולא כאב"י, שם עב: (73) שלא חשב כלל לעשות דבר זה שעשה. ואינו דומה לשוגג, שהשוגג מתכוון לעשות דבר שעשה אלא שחשב שמתו לעשותו. ראה רש"י בכריתות יט: (74) ולמדו כן ממה שנאמר במלאכת המשכן סמוך לאיסור מלאכה בשבת (שמות לה, ג) "לעשות בכל מלאכת מחשבת", שכשם שבמשכן היו המלאכות מכוונות לפי חישוב מתחילה, כמו כן במלאכות שבת (כריתות יט: דברי רב נחמן). (75) ראה עוד למעלה פ"ב הלכה ז, ובפ"א מהלכות שבת הלכות ח-ט. (76) לוקח גחלים ממקום ריכוזם ומכניסם לתוך כלי. ראה רש"י כריתות כ.

29 זמן, והנושא זמנתו בתוך שלשה חדשים וילדה ואין
30 ידוע אם בן תשעה לראשון או בן שבוע לאחרון - הרי
31 אלו פטורין מן הקרבן. וכן כל פיוצא באלו, שהרי אין
32 שם אסור קבוע.
33 ג. האוכל חתיכה, ועד אחד אומר לו: זה שאכלת חלב
34 היה, ועד אחד אומר: לא אכלת חלב, אשה אומרת
35 אכל, ואשה אומרת לא אכל, הואיל ונקבע האסור והוא
36 אינו ידוע אם חטא או לא חטא - הרי זה מביא אשם
37 תלוי. וכן כל הבא על אשת איש שעד אחד אומר מת
38 בעלה ועד אחד אומר לא מת - חייב באשם תלוי. והוא
39 הדין לספק מגרשת, שהרי נקבע האסור. אבל ספק
40 מקדשת - לא נקבע האסור.
41 ד. מי שהיו לפניו שתי חתיכות, אחת של חלב ואחת
42 של שמן, ואכל אחת מהן וכא עובד כוכבים או פלג
43 ואכל את השניה, או שאכל עובד כוכבים או פלג את
44 הראשונה וכא ישראל ואכל השניה, או שאכל ראשונה
45 בזדון ושניה בשגגה, או שאכל ראשונה בשגגה ושניה
46 בזדון - הרי זה חייב באשם תלוי, הואיל והיה שמה
47 אסור קבוע. אבל שתיקה בזדון - פטור מקרבן. אבל
48 שתיקה בשגגה - מביא חטאת. אבל את הראשונה
49 בשגגה וכא אחר ואכל את השניה בשגגה - שניהן
50 חייבין באשם תלוי. וכן כל פיוצא בזה.
51 ה. חלב ונותר לפניו, אבל אחת מהן ואין ידוע אי זו
52 מהן אכל; אשתו נדה ואחותו עמו בפית, ושגג באחת
53 מהן ואין ידוע אי זו מהן בעל; שבת יום הכפורים,
54 ועשה מלאכה בין השמשות שביניהן - הרי זה פטור
55 מקרבן. ואינו מביא חטאת, שהרי אינו ידוע עצמו של
56 חטא, כמו שבארנו; ואינו מביא אשם תלוי, שהרי ידוע
57 בודאי שחטא.

1 ומדליק את התחתונות⁷⁷, אם נתפנו לכבות ולהבעיר -
2 חייב שתיים⁷⁸. חתה גחלים להתחמם מהם והבעירו
3 מאליהן⁷⁹ - חייב שתיים⁸⁰; מפני שמלאכה שאינה צריכה
4 לגופה - חייב עליה⁸¹, כמו שבארנו בהלכות שבת⁸²,
5 וכשם שחייבין על זדונה פרת, כך חייב על שגגתה קרבן
6 חטאת.

פרק שמיני

8 א. כל חטא שחייבין על שגגתו חטאת קבועה - חייבין
9 על לא הודע שלו אשם תלוי. ומהו לא נודע? אם
10 נסתפק לו אם שגג בדבר זה או לא שגג - הרי זה מצוה
11 להקריב אשם, שנאמר: ולא ידע ואשם ונשא עונו,
12 והביא איל תמים מן הצאן בערךך לאשם. וזה הנקרא
13 אשם תלוי, מפני שהוא מכפר על הספק ותולה לו עד
14 שיודע לו בודאי שחטא בשגגה ויקריב חטאתו.
15 ב. אינו חייב באשם תלוי עד שיהיה שם אסור קבוע.
16 כיצד? אבל חלב, וספק אם היה כזית או פחות מכוזית;
17 או שהיתה לפניו חתיכת חלב וחתיכת שמן, ואכל אחת
18 מהן ואין ידוע אי זה מהן אכל; אשתו ואחותו עמו
19 בפית, בעל אחת מהן ואין ידוע אי זו מהן בעל; שבת
20 וחל, ועשה מלאכות באחד מהם ואין ידוע באי זה יום
21 עשה; או שעשה מלאכה בשבת ולא ידע מעין אי זו
22 מלאכה עשה - הרי זה מביא אשם תלוי. וכן כל פיוצא
23 בזה. אבל אם היתה לפניו חתיכה אחת, ספק שהיא
24 חלב ספק שהיא שמן, ואכלה - פטור, שהרי אין כאן
25 אסור קבוע. וכן האוכל חלב הכוי - פטור מאשם תלוי,
26 שהרי אין כאן אסור קבוע. וכן הבא על אשה שהיא
27 ספק נדה או ספק ערוה של קרוב בשר - פטור מאשם
28 תלוי. לפיכך, האשה שנמצא דם על עד שלה לאחור

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(77 כלומר, הגחלים שהיו במקום הריכוז למעלה לוחשות (=בוערות), הם עכשיו בתוך הכלי עוממות (=כבויות) על-ידי
כובד המשא של הגחלים שעליהם, והגחלים שהיו קודם למטה עוממות מחמת העליונות, נמצאות עכשיו למעלה בתוך
הכלי לוחשות. (78) [אבל אם לא נתכוון אלא לכבות ולא להבעיר, והובערו מאליהן אינו חייב אלא אחת בלבד, אף
שהדבר ידוע שאי-אפשר לחתות לשם כיבוי מבלי שיובערו - והרי זהו כ"פסיק רישיה ולא ימות] (ראה בפ"א מהלכות
שבת הלכה ו) - סובר רבינו כדעת הערוך שכיון שפעולת ההבערה אינה נעשית בידים אלא מאליה, והוא לא ניחא לו
שיבעור, אין כאן איסור (ראה שם הערה כז) ולא כדעת התוספות בשבת קג. ש"פסיק רישיה דלא ניחא ליה" הוא כמו
"מלאכה שאינה צריכה לגופה". וכן מפרש רבינו מה שאמרו בכריתות שם "תנו רבנן, החותה גחלים בשבת חייב חטאת.
רשב"א אומר משום ר"א ברבי צדוק חייב שתיים, מפני שהוא מכבה את העליונות ומבעיר את התחתונות. רב אשי אמר,
כגון שנתכוון לכבות והובערו מאליהן, תנא-קמא סבר כרבי שמעון דאמר דבר שאינו מתכוון מותר (ולפיכך אינו מחויב
על ההבערה). ורבי אליעזר ברבי צדוק סבר כרבי יהודה דאמר דבר שאינו מתכוון חייב - שזוהי פלוגתא חדשה בין ר'
שמעון לבין ר' יהודה, שלר' שמעון: דבר שאינו מתכוון ופסיק רישא דלא ניחא לו, הרי הוא כדבר שאינו מתכוון ומותר.
ולר' יהודה הרי זה כמלאכה שאינה צריכה לגופה וחייב (ועיין שם בתוספות) ופסק רבינו בזה כר' שמעון, אף-על-פי שלענין
מלאכה שאינה צריכה לגופה - פסק כרבי יהודה]. (79) בניגוד לדין הראשון, ששם לא היתה פעולתו בהבערה אלא בכיבוי
- כאן הובערו אותם גחלים שחתה אותם ברצון לכבותם ולא להבעירם. (80) בכריתות שם: ת"ר החותה גחלים בשבת
להתחמם בהם והובערו מאליהן, תני חדא חייב (=על ההבערה), ותני אידך פטור. הדתניא חייב, קסבר מלאכה שאינה
צריכה לגופה חייב עליה. והא דתנא פטור, קסבר מלאכה שאצל"ג פטור, ופסק רבינו כברייתא המחייבת, כשיטתו
שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב (פ"א מהלכות שבת הלכה ז). (81) כדעת רבי יהודה ולא כרבי שמעון. (82) שם.
(1) יבאר מי שנסתפק לו אם שגג בדבר זה אם לאו שיביא אשם תלוי.

- 1 ו. כל דבר שחיבין על ודאו חטאת קבוצה אחת -
- 2 חיבין על לא הודע שלו אשם תלוי אחר, וכל דבר
- 3 שחיבין על ודאו חטאות הרבה - חיבין על לא הודע
- 4 שלו אשמות תלויין הרבה כמנן החטאות. כיצד? כשם
- 5 שאם אכל חלב ודם ונותר ופגול בהעלם אחת - חיב
- 6 ארבע חטאות, כך אם נסתפק לו אם אכלן או לא אכל
- 7 אלא חתיכות של הטר שהיו עמהם - מביא ארבעה
- 8 אשמות תלויין. וכן אם נסתפק לו אם האשה שבא
- 9 עליה אשתו או פלוגית הערוה שהיתה עמה שחיב
- 10 עליה שמונה חטאות - הרי זה מביא שמונה אשמות
- 11 תלויין.
- 12 ז. האוכל חתיכה משתי חתיכות ונסתפק לו אם של
- 13 חלב אכל או של שמן אכל, ואחר שנולד לו הספק אכל
- 14 חתיכה משתי חתיכות אחרות ונסתפק לו אם של חלב
- 15 אכל או של שמן - הרי זה מביא שני אשמות תלויין.
- 16 ח. כשם שידעת ודאי בינתים מחלקת לחטאות, כך

- 55 מצוי להקריב ממנו עמר התנופה בששה עשר בניסן,
- 56 וכדי שיהיו הפרות צומחין כדרך כל זמן האביב.
- 57 ד. ועל שלש ארצות היו סומכין באביב - על ארץ
- 58 יהודה, ועל עבר הירדן, ועל הגליל. ואם הגיע האביב
- 59 בשתי ארצות מאלו, ובאחת לא הגיע - אין מעבירין;
- 60 ואם הגיע באחת מהן, ולא הגיע בשתיים - מעבירין, אם
- 61 עדן לא צמחו פרות האילן. ואלו הם הדברים שהם
- 62 העקר שמעבירין בשבילם, כדי להיות השנים שני חמה.
- 63 ה. ויש שם דברים אחרים שהיו בית דין מעבירין
- 64 בשבילם, מפני הצורך; ואלו הן: מפני הדרכים שאינן
- 65 מתקנין, ואין העם יכולין לעלות [לרגל בפסח] - מעבירין
- 66 את השנה, עד שיפסקו הגשמים ויתקנו הדרכים. ומפני
- 67 הגשמים שנהרסו, ונמצאו הנהרות מפסיקין ומונעין את
- 68 העם, או מספנים בעצמן ומתים - מעבירין את השנה,
- 69 עד שיתקנו הגשרים. ומפני תנורי פסחים שאבדו
- 70 בגשמים, ואין להם מקום לצלות את פסחיהם -
- 71 מעבירין את השנה, עד שיבנו התנורים וייבשו. ומפני
- 72 גליות ישראל שנגזרו ממקומם [התחילו ללכת
- 73 לירושלים], ועדן לא הגיעו לירושלים - מעבירין את
- 74 השנה, כדי שיהיה להם פנאי להגיע.
- 75 ו. אכל אין מעבירין את השנה לא מפני השלג, ולא
- 76 מפני הצנה, ולא מפני גליות ישראל שעדן לא נעקרו
- 77 ממקומם, ולא מפני הטמא - כגון שהיו רב הקהל או
- 78 רב הכהנים טמאים, אין מעבירין את השנה כדי שיהיה

יום ראשון כ"ז סיון ה'תשע"ה הלכות קידוש החדש

פרק ד

- 36 א. שנה מעברת, היא השנה שמוסיפין בה חדש; ואין
- 37 מוסיפין לעולם אלא אדר, ועושין אותה שנה שני
- 38 אדרין - אדר ראשון ואדר שני. ומפני מה מוסיפין חדש
- 39 זה? מפני זמן האביב, כדי שיהיה הפסח באותו זמן,
- 40 שנאמר: "שמור את חדש האביב", שיהיה חדש זה
- 41 בזמן האביב. ולולא הוספת החדש הזה - היה הפסח
- 42 בא פעמים בימות החמה, ופעמים בימות הגשמים.
- 43 ב. על שלשה סימנין מעבירין את השנה - על התקופה
- 44 [ראה ערכו בעמוד קסא], ועל האביב, ועל פרות האילן.
- 45 כיצד? בית דין מחשבין, ויודעין: אם תהיה תקופת ניסן
- 46 [- האביב] בששה עשר בניסן, או אחר זמן זה - מעבירין
- 47 אותה השנה, ויעשו אותו ניסן אדר שני, כדי שיהיה
- 48 הפסח בזמן האביב; ועל סימן זה סומכין ומעבירין, ואין
- 49 חוששין לסימן אחר.
- 50 ג. וכן אם ראו בית דין שעדן לא הגיע האביב, אלא
- 51 עדן אפל הוא [מתאחר מלבוא], ולא צמחו פרות האילן,
- 52 שדרךם לצמח בזמן הפסח - סומכין על שני סימנין
- 53 אלו, ומעבירין את השנה; ואף על פי שהתקופה קדם
- 54 לששה עשר בניסן, הרי הם מעבירין, כדי שיהיה האביב

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שני כ"ח סיון - ספר זמנים - הלכות קידוש החודש קנא

מתוך מהדורת חזק

מַעֲבֵרֶת. וְאִין מַעֲבֵרִין אֶת הַשָּׁנָה אֲלֵא בְּאַרְץ יְהוּדָה, 47
שֶׁהַשְּׂכִינָה בְּתוֹכָהּ, שְׁנֵאמַר: "לְשַׁכְּנוּ תִּדְרָשׁוּ"; וְאִם 48
עֲבֹרָהּ בְּגִלְלִי, מַעֲבֵרֶת. וְאִין מַעֲבֵרִין אֲלֵא בְּיוֹם; וְאִם 49
עֲבֹרָהּ בְּלִילָה, אֵינָה מַעֲבֵרֶת. 50

יג. יֵשׁ לְבֵית דִּין לַחֲשֹׁב וּלְיַדַע אִי זֶה שָׁנָה תִּהְיֶה 51
מַעֲבֵרֶת, בְּכָל עֵת שִׁירָצוֹ, אֲפֹלוּ כְּמָה שְׁנִים, אֲבָל אִין 52
אוֹמְרִין 'שָׁנָה פְּלוֹנִית מַעֲבֵרֶת'; אֲלֵא אַחֵר רֹאשׁ הַשָּׁנָה 53
הוּא שְׁאוּמְרִין 'שָׁנָה זֶה מַעֲבֵרֶת'. וְדָבָר זֶה - מִפְּנֵי הַדַּחֲק; 54
אֲבָל שְׁלֵא בְּשַׁעַת הַדַּחֲק, אִין מוֹדִיעִין שֶׁהִיא מַעֲבֵרֶת, 55
אֲלֵא בְּאֶדָר הוּא שְׁאוּמְרִין 'שָׁנָה זֶה מַעֲבֵרֶת, וְחֹדֶשׁ הַבָּא 56
אֵינוֹ נִסָּן אֲלֵא אֶדָר שֵׁנִי'. אָמְרוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, 'שָׁנָה 57
זֶה שֶׁתִּכְנַס מַעֲבֵרֶת' - אֵינָה מַעֲבֵרֶת בְּאַמִּירָה זֶה. 58

יד. הִגִּיעַ יוֹם שְׁלֹשִׁים בְּאֶדָר, וְלֹא עָבְרוּ עֲדֵין הַשָּׁנָה - 59
אִין מַעֲבֵרִין אוֹתָהּ כָּלל; שְׁאוֹתוֹ הַיּוֹם רֹאִי לְהִיּוֹת רֹאשׁ 60
חֹדֶשׁ נִסָּן, וּמִשְׁכַּנְס נִסָּן וְלֹא עָבְרוּ, אֵינָם יְכוּלִים 61
לְעַבֵּר. וְאִם עֲבֹרָהּ בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים שֶׁל אֶדָר, הָרִי זֶה 62
מַעֲבֵרֶת. בָּאוּ עֲדִים אַחֵר שֶׁעֲבֹרָהּ, וְהַעֲדוּ עַל הַיָּרֵחַ - 63
הָרִי אֵלוֹ מְקַדְשִׁין אֶת הַחֹדֶשׁ בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים, וְיִהְיֶה רֹאשׁ 64
חֹדֶשׁ אֶדָר שֵׁנִי; וְאֵלוֹ קֹדֶשׁוֹהוּ קֹדֶם שִׁיעֲבֹרוּ אֶת הַשָּׁנָה 65
- שׁוֹב לֹא הָיָה מַעֲבֵרִין, שְׁאִין מַעֲבֵרִין בְּנִסָּן. 66

טו. אִין מַעֲבֵרִין אֶת הַשָּׁנָה בְּשִׁנְתָּ רַעְבוֹן, שֶׁהִכֵּל רָצִים 67
לְבֵית הַגְּרָנוֹת לֶאֱכֹל וּלְחַיּוֹת, וְאִי אֶפְשָׁר לְהוֹסִיף לָהֶם 68
זֶמֶן לְאַסּוֹר הַחֹדֶשׁ [=אִיסוֹר אֲכִילַת תְּבוּאָה חֲדָשָׁה, שֶׁהוּא 69
עַד הַקֶּרֶת הַעוֹמֵר בִּט"ז בְּנִסָּן]. וְאִין מַעֲבֵרִין בְּשִׁבְעִיעִית, 70
שֶׁיֵּד הַכֹּל שׁוֹלֵט [וְהוֹרֵט] עַל הַסְּפִיחִין [הַגְּדֻלִּים 71
מֵאֲלֵיהֶם], וְלֹא יִמָּצֵא לְקַרְבֵּן הָעֹמֵר וּשְׂמֵי הַלֶּחֶם [שִׁבְעִים 72
מֵהַסְּפִיחִים]; וְיִגְלִיל הָיָה לְעַבֵּר בְּעָרֵב שִׁבְעִיעִית. 73

טז. יִרְאֶה לִי, שָׁנָה שְׁאֵמְרוּ חֲכָמִים 'אִין מַעֲבֵרִין בְּשִׁנְתָּ 74
רַעְבוֹן וּבְשִׁבְעִיעִית' - שְׁלֵא יַעֲבֹרוּ בְּהֶם מִפְּנֵי הַצָּרָה; אֲבָל 75
אִם הֵיטָה הַשָּׁנָה רְאוּיָה לְהַתְּעַבֵּר מִפְּנֵי הַתְּקוּפָה, אוֹ 76
מִפְּנֵי הָאֲבִיב וּפְרוֹת הָאֵילָן - מַעֲבֵרִין לְעוֹלָם בְּכָל זֶמֶן. 77
יז. כְּשֶׁמַּעֲבֵרִין בֵּית דִּין אֶת הַשָּׁנָה, כּוֹתְבִין אֲגָרוֹת לְכָל 78
הַמְּקוֹמוֹת הַרְחֹקִים, וּמוֹדִיעִים אוֹתָם שֶׁעֲבֹרָהּ, וּמִפְּנֵי 79
מָה עֲבֹרָהּ; וְעַל לְשׁוֹן [- בְּשֵׁם] הַנְּשִׂא נִכְתְּבוֹת, וְאוֹמֵר 80
לָהֶם: 'שֶׁהִסְכַּמְתִּי אָנִי וְחֲבֵרִי, וְהוֹסַפְנוּ עַל שָׁנָה זֶה כָּף 81
וְכָף' - רָצוּ תִשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם, רָצוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם, 82
שֶׁחֹדֶשׁ הָעֲבֹר הַרְשׁוֹת לְבֵית דִּין לְהוֹסִיפוּ מֵלֵא אוֹ חֶסֶר, 83
לְאַנְשֵׁי הַרְחוֹקִים שְׁמוֹדִיעִין אוֹתָם; אֲבָל הֵם - לְפִי 84
הָרְאִיָּה הֵם עוֹשִׂים, אִם מֵלֵא אִם חֶסֶר. 85

יום שני כ"ח סיון ה'תשע"ה

פרק ה

א. כָּל שְׁאֵמְרָנוּ מְקַבֵּיעַת רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ עַל הָרְאִיָּה, וְעֲבֹר 88
הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַזֶּמֶן אוֹ מִפְּנֵי הַצָּרָה - אִין עוֹשִׂין אוֹתוֹ אֲלֵא 89
סְנֵהֲדִין שְׁבָאָרִץ יִשְׂרָאֵל, אוֹ בֵּית דִּין הַסְּמוּכִים שְׁבָאָרִץ 90

1 לָהֶם פְּנָא לְטַהֵר וְיַעֲשׂוּ בְּטַהֲרָה, אֲלֵא יַעֲשֶׂה בְּטַמְאָה; 1
וְאִם עָבְרוּ אֶת הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַטְּמָאָה, הָרִי זֶה מַעֲבֵרֶת. 2
ז. יֵשׁ שְׁנֵי דְבָרִים שְׁאִין מַעֲבֵרִין אֶת הַשָּׁנָה בְּשִׁבְלִים 3
כָּלל, אֲבָל עוֹשִׂין אוֹתָם סַעַד [וְתוֹסַפּוֹת הַסְּבֵרָה לְצִיבוֹר עַל 4
טִיבַת הָעִיבוֹר -] לְשָׁנָה שְׁצִירָכָה [בִּי כן] עֲבֹר מִפְּנֵי 5
הַתְּקוּפָה אוֹ מִפְּנֵי הָאֲבִיב וּפְרוֹת הָאֵילָן; וְאֵלוֹ הֵן: מִפְּנֵי 6
הַגְּדִיִּים וְהַטְּלָאִים שֶׁעֲדִין לֹא נוֹלְדוּ אוֹ שֶׁהֵם מַעֲט, וּמִפְּנֵי 7
הַגּוֹזְלוֹת [שֶׁאֲפֹשֶׁר לְהַבְיִיא כְּעוֹלֹת דֹּאִיָּה] שְׁלֵא פָּרְחוּ. אִין 8
מַעֲבֵרִין בְּשִׁבְלִי אֵלוֹ כְּדִי שִׁיְהִי הַגְּדִיִּים וְהַטְּלָאִים 9
מְצוּיִין לְפִסְחִים, וְהַגּוֹזְלוֹת מְצוּיִין לְרֹאִיָּה אוֹ לְמִי 10
שֶׁנִּתְחַיֵּב בְּקֶרְבֶּן הָעוֹף; אֲבָל עוֹשִׂין אוֹתָם סַעַד לְשָׁנָה. 11
ח. כִּיצַד עוֹשִׂין אוֹתָם סַעַד לְשָׁנָה? אוֹמְרִין: 'שָׁנָה זֶה 12
צִירָכָה עֲבֹר מִפְּנֵי הַתְּקוּפָה שֶׁמִּשְׁכָּה, אוֹ מִפְּנֵי הָאֲבִיב 13
וּפְרוֹת הָאֵילָן שְׁלֵא הִגִּיעוּ; וְעוֹד, שֶׁהַגְּדִיִּים קִטְנִים 14
וְהַגּוֹזְלוֹת רַכִּים'. 15

ט. אִין מַעֲבֵרִין אֶת הַשָּׁנָה, אֲלֵא בְּמִזְמָנִין לָהּ. כִּיצַד? 16
יֹאמְרוּ רֹאשׁ בֵּית דִּין הַגְּדוֹל לְפָלוּנִי וּפְלוּנִי מִן הַסְּנֵהֲדִין: 17
'הָיָה מִזְמָנִין לְמָקוֹם פְּלוּנִי, שֶׁנִּחְשַׁב וְנִרְאָה וְנָדַע אִם שָׁנָה 18
זֶה צִירָכָה עֲבֹר, אוֹ אֵינָה צִירָכָה עֲבֹר; וְאוֹתוֹן שֶׁזִּמְנֵנוּ 19
בְּלִבָּד, הֵן שֶׁמַּעֲבֵרִין אוֹתָהּ. וּבְכַמָּה מַעֲבֵרִין אוֹתָהּ? 20
מִתְחִילִין בְּשִׁלְשָׁה דִּבְרֵין מִכָּל סְנֵהֲדִרִי גְדוֹלָה, מִמִּי 21
שֶׁסָּמְכוּ אוֹתָם. אָמְרוּ שְׁנִים: 'לֹא נִשְׁב וְלֹא נִרְאָה אִם 22
צִירָכָה עֲבֹר אִם לֹא', וְאַחַד אוֹמֵר: 'נִשְׁב וְנִכְדָּק' - בְּטַל 23
יְחִיד בְּמַעוֹטוֹ; אָמְרוּ שְׁנִים: 'נִשְׁב וְנִרְאָה', וְאַחַד אוֹמֵר: 24
'לֹא נִשְׁב' - מוֹסִיפִין עוֹד שְׁנִים מִן הַמְּזַמְנִים, וְנוֹשְׂאִים 25
וְנוֹתְנִין בְּדָבָר. 26

י. שְׁנִים אוֹמְרִים: 'צִירָכָה עֲבֹר', וּשְׁלֹשָׁה אוֹמְרִין: 27
'אֵינָה צִירָכָה' - בְּטַל שְׁנִים בְּמַעוֹטָם; שְׁלֹשָׁה אוֹמְרִין: 28
'צִירָכָה', וּשְׁנִים אוֹמְרִין: 'אֵינָה צִירָכָה עֲבֹר' - מוֹסִיפִין 29
שְׁנִים מִן הַמְּזַמְנִין לָהּ, וְנוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין וְגוֹמְרִין בְּשִׁבְעָה. 30
אִם גָּמְרוּ כָּלָם לְעַבֵּר אוֹ שְׁלֵא לְעַבֵּר, עוֹשִׂין כְּמָה 31
שֶׁגָּמְרוּ; וְאִם נִחְלְקוּ - הוֹלְכִים אַחֵר הָרֵב, בֵּין לְעַבֵּר בֵּין 32
שְׁלֵא לְעַבֵּר. וְצִירָף שִׁיְהִיָּה רֹאשׁ בֵּית דִּין הַגְּדוֹל שֶׁהוּא 33
רֹאשׁ יִשְׂרָאֵל שֶׁל שְׁבָעִים וְאַחַד, מִכָּל הַשְּׁבָעָה; וְאִם 34
גָּמְרוּ בְּשִׁלְשָׁה לְעַבֵּר, הָרִי זֶה מַעֲבֵרֶת - וְהוּא שִׁיְהִיָּה 35
הַנְּשִׂא עִמָּהֶם, אוֹ שִׁירָצָה. וּבְעֲבֹר הַשָּׁנָה, מִתְחִילִין מִן 36
הַצַּד [הַקָּטָן שֶׁבַּדִּינִים]; וְלִקְדוֹשׁ הַחֹדֶשׁ, מִתְחִילִין מִן 37
הַגְּדוֹל. 38

יא. אִין מוֹשִׁיבִין לְעַבֹר הַשָּׁנָה לֹא מְלָךְ, וְלֹא כְּהֵן גְּדוֹל: 39
מְלָךְ - מִפְּנֵי חִילוּתוֹ וּמִלְחָמָתוֹ, שֶׁמָּא יַעֲתוּ נוֹטָה 40
בְּשִׁבְלִין לְעַבֹר אוֹ שְׁלֵא לְעַבֹר; וְכֵהֵן גְּדוֹל - מִפְּנֵי הַצָּנָה, 41
שֶׁמָּא לֹא תִּהְיֶה יַעֲתוּ נוֹטָה לְעַבֹר, כְּדִי שְׁלֵא יָבוֹא תִּשְׁרִי 42
בִּימֵי הָקָר, וְהוּא טוֹבֵל בְּיוֹם הַכַּפּוֹרִים חֲמֵשׁ טְבִילוֹת. 43
יב. הָיָה רֹאשׁ בֵּית דִּין הַגְּדוֹל, וְהוּא הַנִּקְרָא 'נִשְׂאִי', 44
בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה - אִין מַעֲבֵרִין אוֹתָהּ אֲלֵא עַל תְּנָא, אִם 45
יִרְצֶה הַנְּשִׂא. כָּא וְרָצָה, הָרִי זֶה מַעֲבֵרֶת; לֹא רָצָה, אֵינָה 46

47 ולמחר קדש; והואיל והיו עושין אותו שני ימים ואפלו
48 בזמן הראיה, התקינו שיהיו עושין אפלו בני ארץ
49 ישראל אותו תמיד שני ימים, בזמן הזה שקובעין על
50 החשבון. הנה למדת, שאפלו יום טוב שני של ראש
51 השנה בזמן הזה, מדברי סופרים.
52 ט. אין עשית יום אחד תלויה בקריבת המקום. כיצד?
53 אם יהיה מקום בינו ובין ירושלים מהלך חמשה ימים
54 או פחות, שבודאי אפשר שיגיעו להם שלוחין - אין
55 אומרים שאנשי מקום זה עושין יום טוב אחד; שמי
56 יאמר לנו שהיו השלוחין יוצאין למקום זה? שמה לא
57 היו השלוחין יוצאין למקום זה, מפני שלא היו שם
58 ישראל, ואחר שחזרו לקבץ על החשבון, ישבו שם
59 ישראלים שהם חביבין לעשות שני ימים; או מפני שהיה
60 חרום [סכנה] בדרך, בדרך שהיה בין יהודה וגליל בימי
61 חכמי משנה; או מפני שהיו הגוים מונעין את השלוחין
62 לעבר ביניהם.
63 י. ואלו הנה הדבר תלוי בקריבת המקום, היו כל בני
64 מצרים עושין יום אחד, שהרי אפשר שיגיעו להם
65 שלוחי תשרי, שאין בין ירושלים ומצרים על דרך
66 אשקלון אלא מהלך שמונה ימים או פחות; וכן רב
67 סוריא. הא למדת, שאין הדבר תלוי בהיות המקום
68 קרוב.
69 יא. נמצא עקר דבר זה על דרך זו, כן הוא: כל מקום
70 שיש בינו ובין ירושלים מהלך יתר על עשרה ימים
71 גמורים - עושין שני ימים לעולם, כמנהגם מקדם;
72 שאין שלוחי כל תשרי ותשרי מגיעין, אלא למקום
73 שבינו ובין ירושלים מהלך עשרה ימים או פחות. וכל
74 מקום שבינו ובין ירושלים מהלך עשרה ימים בשנה או
75 פחות, שאפשר שהיו שלוחין מגיעין אליו - רואים: אם
76 אותו המקום מארץ ישראל שהיו בה ישראל בשעת
77 הראיה כבבוש שני, כגון אושא ושפרעם ולד ויבנה ונב
78 וטבריה וכיוצא בהן, עושין יום אחד בלבד. ואם אותו
79 המקום מסוריא, כגון צור ודמשק ואשקלון וכיוצא
80 בהן, או מחוצה לארץ, כגון מצרים ועמון ומואב
81 וכיוצא בהן - עושין כמנהג אבותיהן שבידיהן: אם יום
82 אחד, יום אחד; ואם שני ימים, שני ימים.
83 יב. מקום שבינו ובין ירושלים עשרה או פחות
84 מעשרה, והוא סוריא או חוצה לארץ ואין להם מנהג,
85 או שהיא עיר שנתחדשה במדבר ארץ ישראל, או מקום
86 ששכנו בו ישראל עתה - עושין שני ימים כמנהג רב
87 העולם. וכל יום טוב שני מדברי סופרים - ואפלו יום
88 טוב שני של ראש השנה, שהכל עושין אותו בזמן הזה.
89 יג. זה שאנו מחשבין בזמן הזה כל אחד ואחד בעירו,
90 ואומרים שראש חדש יום פלוני, ויום טוב ביום פלוני
91 - לא בחשבון שלנו אנו קובעין ולא עליו אנו סומכין,
92 שאין מעברין שנים וקובעין חדשים בחוצה לארץ; ואין

1 ישראל שנתנו להן הסנהדרין רשות; שכן נאמר למשה
2 ואהרן: "החדש הזה לכם ראש חדשים"; ומפי
3 השמועה למדו איש מאיש ממש רבנו, שכן הוא
4 פרוש הדבר: עדות זו תהיה מסורה "לכם", ולכל
5 העומד אחריהן במקומן. אבל בזמן שאין שם סנהדרין
6 בארץ ישראל, אין קובעין חדשים ואין מעברין שנים,
7 אלא בחשבון זה שאנו מחשבין בו היום.
8 ב. ודבר זה הלכה למשה מסיני הוא - שבזמן שיש
9 סנהדרין, קובעין על הראיה; ובזמן שאין שם סנהדרין,
10 קובעין על חשבון זה שאנו מחשבין בו היום, ואין
11 נזקקין לראיה, אלא פעמים שהיה יום שקובעין בו
12 בחשבון זה הוא יום הראיה, או קדם לו ביום, או
13 אחריו ביום. וזה שהיה קדם לראיה ביום - פלא [נדיר]
14 הוא, ובאמצעות שהן למעבר ארץ ישראל.
15 ג. ומאמתי התחילו כל ישראל לחשב בחשבון זה?
16 מסוף חכמי תלמוד, בעת שחרבה ארץ ישראל, ולא
17 נשאר שם בית דין קבוע; אבל בימי חכמי משנה, וכן
18 בימי חכמי תלמוד עד ימי אבני ורבא - על קביעת ארץ
19 ישראל היו סומכין.
20 ד. כשהיתה סנהדרין קיימת, והן קובעין על הראיה -
21 היו בני ארץ ישראל וכל המקומות שמגיעין אליהן
22 שלוחי תשרי, עושין ימים טובים יום אחד בלבד;
23 ושאר המקומות הרחוקות שאין שלוחי תשרי מגיעין
24 אליהן, היו עושין שני ימים מספק, לפי שלא היו
25 יודעין יום שקבעו בו בני ארץ ישראל את החדש.
26 ה. בזמן הזה שאין שם סנהדרין, ובית דין של ארץ
27 ישראל קובעין על חשבון זה, הנה מן הדין שיהיו בכל
28 המקומות עושין יום טוב אחד, אפלו המקומות
29 הרחוקות שבחוצה לארץ, כמו בני ארץ ישראל - שהכל
30 על חשבון אחד סומכין וקובעין; אבל תקנת חכמים
31 היא, שיזהרו כמנהג אבותיהם שבידיהם.
32 ו. לפיכך, כל מקום שלא היו שלוחי תשרי מגיעין אליו
33 כשהיו השלוחין יוצאין, יעשו שני ימים, ואפלו בזמן
34 הזה, כמו שהיו עושין בזמן שבני ארץ ישראל קובעין
35 על הראיה; ובני ארץ ישראל בזמן הזה, עושין יום אחד
36 כמנהגן, שמעולם לא עשו שני ימים. נמצא יום טוב
37 שני שאנו עושין בגליות בזמן הזה, מדברי סופרים
38 שתקנו דבר זה.
39 ז. יום טוב של ראש השנה בזמן שהיו קובעין על
40 הראיה, היו רב בני ארץ ישראל עושין אותו שני ימים
41 טובים מספק, לפי שלא היו יודעין יום שקבעו בו בית
42 דין את החדש, שאין השלוחין יוצאין ביום טוב.
43 ח. ולא עוד, אלא אפלו בירושלים עצמה שהוא מקום
44 בית דין, פעמים רבות היו עושין יום טוב של ראש
45 השנה שני ימים טובים, שאם לא באו עדים כל יום
46 שלשים, ונהגין היו באותו היום שמצפין לעדים קדש

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי כ"ט סיון - ספר זמנים - הלכות קידוש החודש קנג

מתוך מהדורת חזק

45 שְׁהֵם יְמֵי הַשְּׁבוּעַ - יִשְׁאָר יוֹם אֶחָד וְשִׁתִּים עֲשָׂרָה שָׁעוֹת
46 וְשִׁבְעַת מֵאוֹת וּשְׁלֹשָׁה וְתִשְׁעִים חֲלָקִים, סִמֵּן לָהֶם א' י"ב
47 תשצ"ג; וְזוֹ הִיא שְׁאֵרִית חֹדֶשׁ הַלְּבָנָה. וְכֵן כִּשְׁתַּשְׁלִיף
48 יְמֵי שְׁנַת הַלְּבָנָה שְׁבַעַת שְׁבַעַת - אִם שְׁנָה פְּשׁוּטָה הִיא
49 - יִשְׁאָר מִמֶּנָּה אַרְבָּעָה יָמִים וּשְׁמוֹנֶה שָׁעוֹת וּשְׁמוֹנֶה
50 מֵאוֹת וּשְׁשָׁה וְשִׁבְעִים חֲלָקִים, סִמֵּן לָהֶם ד' ח' תתצ"ו;
51 וְזוֹ הִיא שְׁאֵרִית שְׁנָה פְּשׁוּטָה. וְאִם שְׁנָה מְעַבְּרָת הִיא -
52 תִּהְיֶה שְׁאֵרִיתָהּ חֲמִשָּׁה יָמִים וְאַחַת וְעֶשְׂרִים שָׁעוֹת
53 וְחֲמִשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעָה וּשְׁמוֹנִים חֲלָקִים, סִמֵּן לָהֶם ה'
54 כ"א תקפ"ט.

55 ו. כְּשִׁיחִיָּה עֲמָךְ יְדוּעַ מוֹלֵד חֹדֶשׁ מִן הַחֲדָשִׁים, וְתוֹסִיף
56 עָלָיו א' י"ב תשצ"ג - יֵצֵא מוֹלֵד שְׁאֵחְרִי, וְתִדְעַ בְּאֵי
57 זֶה יוֹם מִיָּמֵי הַשְּׁבוּעַ וּבְאֵי זֶה שָׁעָה וּבְכַמָּה חֲלָקִים יִהְיֶה.
58 ז. בִּיצֵד? הֲרִי שֶׁהִיא מוֹלֵד נִסָּן בְּאַחַד בִּשְׁבַת בְּחֻמֶּשׁ
59 שָׁעוֹת בַּיּוֹם וּמֵאָה וְשִׁבְעָה חֲלָקִים, סִמֵּן לָהֶם א' ה' ק"ו.
60 כְּשִׁתוֹסִיף עָלָיו שְׁאֵרִית חֹדֶשׁ לְבָנָה, וְהוּא א' י"ב תשצ"ג
61 - יֵצֵא מוֹלֵד אֵיךְ בְּלִיל שְׁלִישִׁי חֲמֵשׁ שָׁעוֹת בְּלִילָה וְתִשָּׁע
62 מֵאוֹת חֲלָקִים, סִמֵּן לָהֶם ג' ה' תת"ק. וְעַל הַדֶּרֶךְ זֶה עַד
63 סוֹף הָעוֹלָם, חֹדֶשׁ אַחֵר חֹדֶשׁ.

64 ח. וְכֵן כְּשִׁיחִיָּה עֲמָךְ יְדוּעַ מוֹלֵד שְׁנָה זֹה, וְתוֹסִיף
65 שְׁאֵרִיתָהּ עַל יְמֵי הַמּוֹלֵד - אִם פְּשׁוּטָה הִיא שְׁאֵרִית
66 הַפְּשׁוּטָה, וְאִם מְעַבְּרָת הִיא שְׁאֵרִית מְעַבְּרָת - יֵצֵא לָךְ
67 מוֹלֵד שְׁנָה שְׁלֹאֲחִירָהּ. וְכֵן שְׁנָה אַחֵר שְׁנָה, עַד סוֹף
68 הָעוֹלָם. וְהַמּוֹלֵד הָרִאשׁוֹן שֶׁמִּמֶּנּוּ תִּתְחַלֵּל, הוּא מוֹלֵד
69 שֶׁהִיא בְּשָׁנָה רִאשׁוֹנָה שֶׁל יְצִירָה, וְהוּא הִיא בְּלִיל שְׁנֵי
70 חֲמֵשׁ שָׁעוֹת בְּלִילָה וּמֵאוֹתִים וְאַרְבָּעָה חֲלָקִים, סִמֵּן לָהֶם
71 ב' ה' ר"ד; וּמִמֶּנּוּ הִיא תִּתְחַלֵּל הַחֲשׁוֹבִן.

72 ט. בְּכָל הַחֲשׁוֹבוֹנוֹת הָאֵלּוּ שֶׁתִּדְעַ מִהֶם הַמּוֹלֵד,
73 כְּשִׁתוֹסִיף שְׁאֵרִית עִם שְׁאֵרִית, כְּשִׁיִּתְקַבֵּץ מִן הַחֲלָקִים
74 אֶלֶף וּשְׁמוֹנִים, תִּשְׁלִים שָׁעָה אַחַת וְתוֹסִיף אוֹתוֹ לְמִנְיָן
75 הַשָּׁעוֹת; וּכְשִׁיִּתְקַבֵּץ מִן הַשָּׁעוֹת אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים, תִּשְׁלִים
76 יוֹם וְתוֹסִיף לְמִנְיָן הַיָּמִים; וּכְשִׁיִּתְקַבֵּץ מִן הַיָּמִים יוֹתֵר
77 עַל שְׁבַעַת, תִּשְׁלִיף שְׁבַעַת מִן הַמִּנְיָן וְתִנָּחַץ הַשָּׂאָר -
78 שְׁאֵין אֲנִי מִחֲשָׁבִין לִידַע מִנְיָן הַיָּמִים, אֲלֵא לִידַע בְּאֵיזָה
79 יוֹם מִיָּמֵי הַשְּׁבוּעַ וּבְאֵיזוֹ שָׁעָה וְאֵיזָה חֶלֶק יִהְיֶה הַמּוֹלֵד.
80 י. כָּל תִּשְׁעַ עֲשָׂרָה שְׁנָה, שִׁיחִי מִקֵּץ שְׁבַע שָׁנִים מְעַבְּרוֹת
81 וְשִׁתִּים עֲשָׂרָה פְּשׁוּטוֹת - נִקְרָא 'מַחְזוֹר' [ראו ערכו
82 בעמוד קסא]; וְלָמָּה סִמְכֵנוּ עַל מִנְיָן זֶה? שֶׁבְּזִמְנָן שֶׁאַתָּה
83 מְקַבֵּץ מִנְיָן יְמֵי שָׁתִים עֲשָׂרָה שְׁנָה פְּשׁוּטוֹת וְשִׁבְעַת
84 מְעַבְּרוֹת וּשְׁעוֹתֵיהֶן וְחֲלָקֵיהֶן, וְתִשְׁלִים כָּל אֶלֶף וּשְׁמוֹנִים
85 חֲלָקִים שָׁעָה, וְכָל אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים שָׁעוֹת יוֹם, וְתוֹסִיף
86 לְמִנְיָן הַיָּמִים - תִּמְצָא הַכֹּל תִּשְׁעַ עֲשָׂרָה שְׁנָה מִשְׁנֵי
87 הַחֲמָה, שֶׁכָּל שְׁנָה מִקֵּץ שָׁלֹשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁשִּׁים יוֹם
88 וְשִׁשׁ שָׁעוֹת בְּשָׁנָה. וְלֹא יִשְׁאָר מִמִּנְיָן יְמֵי הַחֲמָה בְּכָל
89 תִּשְׁעַ עֲשָׂרָה שְׁנָה זֹה, חוּץ מִשְׁעָה אַחַת וְאַרְבַּע מֵאוֹת
90 וּשְׁמוֹנִים וְחֲמִשָּׁה חֲלָקִים, סִמֵּן לָהֶם א' תפ"ה.

1 אֲנִי סוֹמְכִין, אֲלֵא עַל חֲשָׁבוֹן בְּגִי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּקְבִיעַתָּם.
2 וְזֶה שְׁאֵנִי מִחֲשָׁבִין, לְגִלּוֹת הַדָּבָר בְּלִבְךָ: בֵּינִי שְׁאֵנִי
3 יוֹדְעִין שֶׁעַל חֲשָׁבוֹן זֶה הֵם סוֹמְכִין, אֲנִי מִחֲשָׁבִין לִידַע
4 יוֹם שֶׁקָּבַעַו בּוֹ בְּגִי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵיזָה יוֹם הוּא;
5 וּבְקָבִיעַת בְּגִי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוֹתוֹ הוּא שִׁיחִיָּה רִאשׁ חֹדֶשׁ
6 או יוֹם טוֹב, לֹא מִפְּנֵי חֲשָׁבוֹן שְׁאֵנִי מִחֲשָׁבִין.

יום שלישי כ"ט סיון ה'תשע"ה

פרק ו

9 א. בְּזִמְנָן שְׁעוֹשִׂין עַל הָרִאשָׁה, הֵיוּ מִחֲשָׁבִין וְיוֹדְעִין שָׁעָה
10 [של ה"מולד"] שִׁיִּתְקַבֵּץ [נפגש] בָּהּ הִנָּח עִם הַחֲמָה
11 בְּדִקְדּוּק הַרְבֵּה [בחישוב מדויק], כְּדֶרֶךְ שֶׁהָאֲצִטְגִּינִין [-
12 הַחוּזִים בְּכוֹכְבִּים] עוֹשִׂין, כְּדִי לִידַע אִם יִרְאֶה הִנָּח או
13 לֹא יִרְאֶה. וְתַחֲלַת אוֹתוֹ הַחֲשָׁבוֹן [הַבְּסִיס לַחֲשָׁבוֹן זֶה],
14 הוּא הַחֲשָׁבוֹן שֶׁמִּחֲשָׁבִין בְּקֻרֹב [בממוצע] וְיוֹדְעִין שָׁעָה
15 קְבוּצָם בְּלֹא דִקְדּוּק; וּשְׁעָתָה קְבוּצָם בְּלֹא דִקְדּוּק אֲלֵא
16 בְּמִהְלָכָם הָאֲמָצְעִי, הוּא הַנִּקְרָא 'מוֹלֵד' [ראו ערכו
17 בעמוד קסא]. וְעִקְרֵי הַחֲשָׁבוֹן שֶׁמִּחֲשָׁבִין בְּזִמְנָן שְׁאֵין שָׁם
18 בֵּית דִּין שִׁיִּקְבְּעוּ עַל הָרִאשָׁה, וְהוּא חֲשָׁבוֹן שְׁאֵנִי
19 מִחֲשָׁבִין הַיּוֹם - הוּא הַנִּקְרָא 'עֲבוּר'; וְאֵלּוּ הֵן:

20 ב. הַיּוֹם וְהַלִּילָה [ראו ערכו בעמוד קסא], אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים
21 שָׁעוֹת בְּכָל זְמַן, שָׁתִים עֲשָׂרָה בַּיּוֹם, וְשִׁתִּים עֲשָׂרָה
22 בְּלִילָה. וְהַשָּׁעָה, מִחֲלָקָה לְאֶלֶף וּשְׁמוֹנִים חֲלָקִים [ראו
23 ערכו בעמוד קסא]; וְלָמָּה חֲלָקוֹ הַשָּׁעָה לְמִנְיָן זֶה? לְפִי
24 שְׁמִנְיָן זֶה יֵשׁ בּוֹ חֲצִי וּרְבִיעַ וְשִׁמִּין [ושמינית], וְשִׁלִּישׁ
25 וְשִׁתּוֹת וְתִשְׁעִי, וְחֻמֶּשׁ וְעֶשְׂרִי, וְהַרְבֵּה חֲלָקִים יֵשׁ לְכָל
26 אֵלּוּ הַשָּׁמוֹת.

27 ג. מִשִּׁיִּתְקַבֵּץ [יפגש] הִנָּח וְהַחֲמָה לְפִי חֲשָׁבוֹן זֶה, עַד
28 שִׁיִּתְקַבְּצוּ פַּעַם שְׁנִיָּה בְּמִהְלָכָם הָאֲמָצְעִי [ראו ערכו
29 בעמוד קסא] - תִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם וְשִׁתִּים עֲשָׂרָה שָׁעוֹת
30 מִיּוֹם שְׁלֹשִׁים מִתְחַלֵּת לִילּוֹ, וְשִׁבְעַת מֵאוֹת שְׁלֹשָׁה
31 וְתִשְׁעִים חֲלָקִים מִשְׁעָתָה שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה; וְזֶה הוּא הַזְּמַן
32 שֶׁבֵּין כָּל מוֹלֵד וּמוֹלֵד, וְזֶה הוּא חֹדֶשָׁה שֶׁל לְבָנָה.

33 ד. שְׁנָה שֶׁל לְבָנָה [ראו ערכו בעמוד קסא] - אִם תִּהְיֶה
34 שָׁנִים עֲשָׂרָה חֹדֶשׁ מִחֲדָשִׁים אֵלּוּ - יִהְיֶה כָּלֶּלָה שְׁלֹשׁ
35 מֵאוֹת וְאַרְבָּעָה וְחֲמִשִּׁים יוֹם וּשְׁמוֹנֶה שָׁעוֹת וּשְׁמוֹנֶה
36 מֵאוֹת וְשִׁשָּׁה וְשִׁבְעִים חֲלָקִים; וְאִם תִּהְיֶה מְעַבְּרָת,
37 וְתִהְיֶה הַשְּׁנָה שְׁלֹשָׁה עֲשָׂרָה חֹדֶשׁ - יִהְיֶה כָּלֶּלָה שְׁלֹשׁ
38 מֵאוֹת שְׁלֹשָׁה וּשְׁמוֹנִים יוֹם וְאַחַת וְעֶשְׂרִים שָׁעוֹת וְחֲמֵשׁ
39 מֵאוֹת וְתִשְׁעָה וּשְׁמוֹנִים חֲלָקִים. וּשְׁנַת הַחֲמָה, הִיא שְׁלֹשׁ
40 מֵאוֹת חֲמִשָּׁה וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשִׁשׁ שָׁעוֹת. נִמְצָא תוֹסֶפֶת
41 שְׁנַת הַחֲמָה [ראו ערכו בעמוד קסא] עַל שְׁנַת הַלְּבָנָה,
42 עֲשָׂרָה יָמִים וְאַחַת וְעֶשְׂרִים שָׁעוֹת וּמֵאוֹתִים וְאַרְבָּעָה
43 חֲלָקִים.

44 ה. כְּשִׁתַּשְׁלִיף [תחלק] יְמֵי חֹדֶשׁ הַלְּבָנָה שְׁבַעַת שְׁבַעַת,

היום, קובעין ראש חדש ביום שלאחריו. ביצד? הרי
שהיה המולד ביום השני שש שעות ביום או יתר על
שש שעות, קובעין ראש חדש בשלישי. ואם יהיה
המולד קדם חצי היום, אפלו בחלק אחד - קובעין
ראש החדש באותו יום המולד עצמו; והוא, שלא יהיה
אותו היום מימי אד"ו.
ג. כשיהיה המולד בתצות היום או אחר תצות, וידחה
ליום שלאחריו - אם יהיה יום שלאחריו מימי אד"ו -
הרי זה נדחה לשלאחר אחריו, ויהיה ראש החדש קבוע
בשלישי מיום המולד. ביצד? הרי שיהיה המולד בשבת
בתצות היום, סימן ז' י"ח - קובעין ראש החדש בשנה
שמולדה בזה, בשני בשבת; וכן אם היה המולד
בשלישי בתצות או אחר תצות, קובעין ראש החדש
בחמישי בשבת.
ד. מולד תשרי שיצא בתשובון זה בליל שלישי בתשע
שעות בלילה ומאתים וארבעה חלקים משעה עשירית,
סימנה ג' ט' ר"ד, או יתר על זה - אם היתה שנה
פשוטה, דוחין את ראש החדש, ואין קובעין אותו
בשלישי בשנה זו, אלא בחמישי בשבת.
ה. וכן אם יצא מולד תשרי ביום שני בשלש שעות
ביום וחמש מאות ושמונים ותשעה חלקים משעה
רביעית, סימנה ב' ט"ו תקפ"ט, או יתר על כן - אם
היתה אותה השנה מוצאי המעברת, שהיתה השנה
הסמוכה לה שעברה מעברת - אין קובעין ראש החדש
בשני בשנה זו, אלא בשלישי.
ו. היה מולד השנה הפשוטה שאמרנו שתדחה לחמישי
פחות חלק אחד, כגון שיצא סימנה ג' ט' ר"ג או פחות
מזה - קובעין אותה בשלישי; וכן אם היה מולד מוצאי
המעברת פחות חלק, כגון שהיה סימנה ב' ט"ו תקפ"ח
או פחות מזה - קובעין אותה בשני. נמצא דרך קביעת
ראש חדש תשרי לפי חשבון זה, כך הוא: תחשב ותדע
המולד באי זה יום יהיה, ובכמה שעות מן היום או מן
הלילה, ובכמה חלקים מן השעה. ויום המולד הוא יום
הקביעה לעולם, אלא אם כן היה באחד בשבת או
ברביעי או בערב שבת, או אם היה המולד בתצות
היום [ראה ערכו בעמוד קסא] או אחר תצות, או אם היה
במאתים וארבעה חלקים משעה עשירית מליל שלישי
או יתר על זה והיתה שנה פשוטה, או שהיה המולד
בחמש מאות תשעה ושמונים חלקים משעה רביעית
מיום שני והיתה השנה פשוטה שאחר המעברת - שאם
יארע אחד מארבעה דברים האלו, אין קובעין ביום
המולד, אלא ביום שלאחריו או שלאחר אחריו, כדרך
שבארנו.
ז. ומפני מה אין קובעין בתשובון זה בימי אד"ו? לפי
שהחשבון הזה הוא לקבוע הירח והשמש בהלוחם
האמצעי [ראה ערכו בעמוד קסא], לא במקומם

יא. נמצא במחזור שהוא בזה, החדשים בלם חדשי
הלכנה, והשנים שני החמה; והשבע השנים המעברות
שבכל מחזור ומחזור לפי חשבון זה, הם שנה שלישית
מן המחזור וששית ושמניית, ושנת אחת עשרה ושנת
ארבע עשרה ושנת שבע עשרה ושנת תשע עשרה.
יב. כשתקבץ שארית כל שנה משתים עשרה שנה
הפשוטות, שהוא ד' ח' תתע"ו, ושארית כל שנה משבע
שנים המעברות, שהוא ה' כ"א תקפ"ט, ותשליף הכל
שבבעה שבעה - ישאר שני ימים ושש עשרה שעות
וחמש מאות וחמשה ותשעים חלקים, סימן להם ב' י"ו
תקצ"ה; וזה הוא שארית המחזור.
יג. כשיהיה לך ידוע מולד תחלת מחזור, ותוסיף עליו
ב' י"ו תקצ"ה, יצא לך מולד תחלת המחזור שאחריו;
וכן מולד כל מחזור ומחזור, עד סוף העולם. וכבר
אמרנו, שמולד תחלת המחזור הראשון היה ב' ה' ר"ד.
ומולד השנה, הוא מולד תשרי של אותה השנה.
יד. ובדרך הזאת תדע מולד כל שנה שתראה, ומולד
כל חדש שתראה, משנים שעברו, או משנים שעתידים
לבוא. ביצד? תקח שני יצירה שעברו וגמרו, ותעשה
אותם מחזורין של תשע עשרה תשע עשרה, ותדע מנן
המחזורין שעברו, ומנן השנים שעברו ממחזור שעדין
לא נשלם; ותקח לכל מחזור ומחזור ב' י"ו תקצ"ה,
ולכל שנה פשוטה משני המחזור שלא נשלם ד' ח'
תתע"ו, ולכל שנה מעברת ה' כ"א תקפ"ט, ותקבץ
הכל, ותשלים החלקים שעות, ותשלים השעות ימים,
והימים תשליכם שבעה שבעה; והנשאר מן הימים ומן
השעות והחלקים, הוא מולד שנה שתראה לידע
מולדה.
טו. מולד השנה שיצא בתשובון זה, הוא מולד ראש
חדש תשרי. וכשתוסיף עליו א' י"ב תשצ"ג, יצא מולד
מרחשון; וכשתוסיף על מולד מרחשון א' י"ב תשצ"ג,
יצא מולד כסלו; וכן לכל חדש וחדש זה אחר זה, עד
סוף העולם.

יום רביעי ל' סיון ה'תשע"ה

פרק ז

א. אין קובעין לעולם ראש חדש תשרי לפי חשבון זה,
לא באחד בשבת, ולא ברביעי בשבת, ולא בערב שבת
- סימן להן אד"ו; אלא כשיהיה מולד תשרי באחד
משלשה ימים האלו, קובעין ראש החדש ביום
שלאחריו. ביצד? הרי שהיה המולד באחד בשבת,
קובעין ראש חדש תשרי בשני; ואם היה המולד
ברביעי, קובעין ראש חדש בחמישי; ואם היה המולד
בששי, קובעין ראש חדש בשביעי.
ב. וכן אם יהיה המולד בחצי היום או למעלה מחצי

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי א' תמוז - ספר זמנים - הלכות קידוש החודש קנה

מתוך מהדורת חזק

ומשבת ואילך, חדש אחד מלא ואחד חסר על הסדר. 43
פיצד? טבת חסר, שבט מלא, אדר חסר, ניסן מלא, אייר 44
חסר, סיון מלא, תמוז חסר, אב מלא, אלול חסר. 45
ובשנה המעברת, אדר ראשון מלא, ואדר שני חסר. 46
ו. נשארו שני החדשים, שהם מרחשון וכסלו - פצמים 47
יהיו שניהם מלאים, ופצמים יהיו שניהם חסרים, 48
ופצמים יהיה מרחשון חסר וכסלו שלם. ושנה שיהיו 49
בה שני חדשים אלו מלאים, היא שנקראו חדשיה 50
'שלמים'; ושנה שיהיו בה שני חדשים אלו חסרים, 51
נקראו חדשיה 'חסרין'; ושנה שיהיה בה מרחשון חסר 52
וכסלו מלא, נקראו חדשיה 'פסדרין'. 53
ז. דרך ידיעת השנה, אם חדשיה מלאים, או חסרים, 54
או פסדרין לפי חשבון זה - כך הוא: תדע תחלה יום 55
שנקבע בו ראש השנה שתקצת לידע סדור חדשיה, כמו 56
שבארנו בפרק שביעי; ותדע יום שיקבע בו ראש השנה 57
שלאחריה, ותחשב מנין הימים שביניהן חוץ מיום 58
הקביעה של זו ושל זו. אם תמצא ביניהם שני ימים, 59
יהיו חדשי השנה חסרים; ואם תמצא ביניהם שלשה 60
ימים, יהיו פסדרים; ואם תמצא ביניהם ארבעה ימים, 61
יהיו שלמים. 62
ח. כמה דברים אמורים? בשתיקה השנה שתקצת לידע 63
סדור חדשיה פשוטה. אבל אם היתה מעברת - אם 64
תמצא בין יום קביעתה ובין יום קביעת שנה שלאחריה 65
ארבעה ימים, יהיו חדשי אותה שנה המעברת חסרים; 66
ואם תמצא ביניהם חמשה, יהיו פסדרים; ואם תמצא 67
ביניהם ששה, יהיו שלמים. 68
ט. פיצד? הרי שרצינו לידע סדור חדשי שנה זו, והיה 69
ראש השנה בחמישי והיא פשוטה, וראש השנה 70
שלאחריה בשני בשבת; נמצא ביניהן שלשה ימים, 71
ידענו ששנה זו חדשיה פסדרים. ואלו היה ראש השנה 72
שלאחריה בשלישי, היו חדשי שנה זו שלמים; ואלו 73
היה ראש השנה בשנה זו בשבת, ובשנה שלאחריה 74
בשלישי בשבת, היו חדשי שנה זו חסרין. ועל דרך זו 75
תחשב לשנה המעברת, כמו שבארנו. 76
י. יש שם סימנין שתסמוך עליהם כדי שלא תטעה 77
בחשבון סדור חדשי השנה, והן בנויין על עקרי זה 78
החשבון והקביעות והדחיות שבארנו בדרך; ואלו הן: 79
כל שנה שיהיה ראש השנה בה בשלישי, תהיה לעולם 80
פסדרים לפי חשבון זה, בין פשוטה, בין מעברת; ואם 81
יהיה ראש השנה בשבת או בשני, לא תהיה פסדרים 82
לעולם, בין בפשוטה, בין במעברת; ואם יהיה ראש 83
השנה בחמישי - אם פשוטה היא, אי אפשר שיהיו 84
חדשיה חסרים לפי חשבון זה, ואם מעברת היא, אי 85
אפשר שיהיו חדשיה פסדרים לפי חשבון זה. 86

האמתי [ראה ערכו בעמוד קסא], כמו שהודענו; לפיכך 1
עשו יום קביעה ויום דחיה, כדי לפגוע ביום קבוץ 2
האמתי [ראה ערכו בעמוד קסא]. פיצד? בשלישי קובעין, 3
בדביעי דוחין, בחמישי קובעין, בששי דוחין, בשבת 4
קובעין, באחד בשבת דוחין, בשני קובעין. 5
ח. ועקר שאר הארבע דחיות האלו, הוא זה העקר 6
שאמרנו, שהחשבון הזה במהלך אמצעי; וראה לדבר, 7
שחרי המולד יהיה כליל שלישי וידחה לחמישי, 8
ופצמים רבות לא יהיה ירח כליל חמישי. ולא עוד, 9
אלא ולא כליל ששי, מכלל שלא נחקצו השמש והירח 10
קבוץ אמתי אלא בחמישי. 11

יום חמישי א' תמוז ה'תשע"ה

פרק ח

א. חדשה של לבנה - תשעה ועשרים יום ומחצה 14
וחלקים, כמו שבארנו. ואי אפשר לומר שראש החדש 15
יהיה במקצת היום, עד שיהיה מקצת היום מחדש 16
שעבר ומקצתו מהבא, שנאמר: "עד חדש ימים" - מפי 17
השמועה למדו, שימים אתה מחשב לחדש, ואי אתה 18
מחשב שעות. 19
ב. לפיכך עושין חדשי הלבנה, מהם חדש חסר ותשעה 20
ועשרים בלבד, ואף על פי שחדשה של לבנה יתר על 21
זה בשעות, וחדש מלא משלשים יום, ואף על פי 22
שחדשה של לבנה פחות מזה בשעות - כדי שלא 23
לחשב בחדש שעות, אלא ימים שלמים. 24
ג. אלו היה חדשה של לבנה תשעה ועשרים יום 25
ומחצה בלבד, היו כל השנים חדש מלא וחדש חסר, 26
והיו ימי שנת הלבנה שלש מאות ארבעה וחמשים יום, 27
ששה חדשים חסרים וששה מלאים; אבל מפני 28
החלקים שיש בכל חדש וחדש יתור על חצי היום, 29
יתקבץ מהם שעות וימים, עד שיהיו מקצת השנים 30
חדשים חסרים יתור על המלאים, ובמקצת השנים 31
חדשים מלאים יתור על החסרים. 32
ד. יום שלשים, לעולם עושין אותו ראש חדש בחשבון 33
זה: אם היה החדש שעבר חסר, יהיה יום שלשים ראש 34
החדש הבא. ואם היה החדש שעבר מלא, יהיה יום 35
שלשים ראש חדש, הואיל ומקצתו ראש חדש, ויהיה 36
תשלוש החדש המלא שעבר; ויהיה יום אחד ושלשים 37
ראש החדש הבא, וממנו הוא המנין, והוא יום 38
הקביעה. ולפיכך עושין ראשי חדשים בחשבון זה, 39
חדש אחד יום אחד בלבד, וחדש אחד שני ימים. 40
ה. סדר החדשים המלאים והחסרים לפי חשבון זה, 41
כך הוא: תשרי, לעולם מלא; וחדש טבת, לעולם חסר; 42

יום שישי ב' תמוז ה'תשע"ה

פרק ט

1 א. שנת החמה [ראה ערכו בעמוד קסא] - יש מחכמי
2 ישראלי שהוא אומר, שהיא שלש מאות חמשה ושישים
3 יום ורביע יום, שהוא שש שעות; ויש מהם שהוא
4 אומר, שהיא פחות מרביע היום. וכן חכמי יון ופרס,
5 יש ביניהם מחלוקת בדבר זה.
6 ב. מי שהוא אומר שהיא שלש מאות וחמשה ושישים
7 יום ורביע יום, ישאר מכל מחזור של תשע עשרה שנה,
8 שעה אחת וארבע מאות וחמשה ושמנים חלקים, כמו
9 שאמרנו. ויהיה בין תקופה לתקופה, אחד ותשעים יום
10 ושבע שעות וחצי שעה; ומשתדע תקופה אחת באיזה
11 יום ואיזו שעה היא, תתחיל למנות ממנה לתקופה
12 השנייה שאחריה, ומן השנייה לשלישית, עד סוף
13 העולם.
14 ג. תקופת ניסן [ראה ערכו בעמוד קסא], היא השעה
15 והחלק שתכנס בו השמש לתחלת מזל [ראה ערכו
16 בעמוד קסא] טלה; ותקופת תמוז, היות השמש בתחלת
17 מזל סרטן; ותקופת תשרי, היות השמש בראש מזל
18 מאזניים; ותקופת טבת, היות השמש בראש מזל גדי.
19 ותקופת ניסן היתה בשנה הראשונה של יצירה לפי
20 חשבון זה, קדם מולד ניסן בשבעה ימים ותשע שעות
21 ושש מאות וישישים וארבעים חלקים [ראה ערכו בעמוד
22 קסא] - סימנה ז' ט' תרמ"ב.
23 ד. דרך חשבון התקופה, כך הוא: תדע תחלה כמה
24 מחזירין שלמים משנת היצירה עד מחזור [ראה ערכו
25 בעמוד קסא] שתראה, וקח לכל מחזור מהם שעה אחת
26 וארבע מאות וחמשה ושמנים חלקים; וקבץ כל
27 החלקים שעות, וכל השעות ימים, ותגרע מן הכל
28 שבעה ימים ותשע שעות ושש מאות וישישים וארבעים
29 חלקים; והשאר תוסיף אותו על מולד ניסן של שנה
30 ראשונה מן המחזור, יצא לך באיזו שעה ובכמה בחדש
31 תהיה תקופת ניסן של אותה השנה הראשונה באותו
32 מחזור. וממנה תתחיל למנות אחד ותשעים יום ושבע
33 שעות ומחצה, לכל תקופה ותקופה. ואם תרצה לידע
34 תקופת ניסן של שנה זו שהיא שנת כך וכך במחזור
35 שאתה עומד בו, קח לכל המחזורין השלמים שעה
36 וארבע מאות וחמשה ושמנים חלקים לכל מחזור;
37 ולכל השנים הגמורות ששלמו מן המחזור, עשרה ימים
38 ואחת ועשרים שעות ומאתים וארבעה חלקים לכל
39 שנה; וקבץ הכל, ותגרע ממנו שבעה ימים ותשע
40 שעות ושש מאות וישישים וארבעים חלקים, והשאר
41 תשליכם חדשי לבנה תשעה ועשרים יום ושתיים עשרה
42 שעות ושבע מאות שלש ותשעים חלקים. והנשאר
43 פחות מחדש לבנה, תוסיף אותו על מולד ניסן של

46 אותה השנה, ותדע זמן תקופת ניסן של אותה השנה,
47 בכמה יום בחדש היא ובכמה שעה. תקופת ניסן לפי
48 חשבון זה, אינה לעולם אלא או בתחלת הלילה, או
49 בחצי הלילה, או בתחלת היום, או בחצי היום;
50 ותקופת תמוז, לעולם אינה אלא או בשבע שעות
51 ומחצה, או בשעה אחת ומחצה, בין ביום, בין בלילה;
52 ותקופת תשרי, לעולם אינה אלא או בתשע שעות, או
53 בשלש שעות, בין ביום, בין בלילה; ותקופת טבת,
54 לעולם אינה אלא או בעשר שעות ומחצה, או בארבע
55 שעות ומחצה, בין ביום, בין בלילה. אם תרצה לידע
56 באיזה יום מימי השבוע ובאיזו שעה תהיה התקופה -
57 קח שנים גמורות שעברו משנת היצירה עד שנה
58 שתראה, והשלף הכל שמונה ועשרים שמונה ועשרים;
59 והנשאר פחות משמונה ועשרים, קח לכל שנה ושנה
60 יום אחד ושש שעות, וקבץ הכל, והוסף עליו שלשה,
61 והשלף הכל שבעה שבעה; והנשאר מן הימים ומן
62 השעות, תתחיל למנותו מתחלת ליל אחד בשבת.
63 ולאשר יגיע החשבון, בו תהיה תקופת ניסן. ולמה
64 מוסיפין שלשה? לפי שתקופה ראשונה של שנת
65 היצירה היתה בתחלת ליל רביעי.
66 ה. ביצד? הרי שרצינו לידע תקופת ניסן של שנת
67 שלשים ותשע מאות [- שנת ד'תתקל] וארבעת אלפים
68 ליצירה - כשתשלף הכל שמונה ועשרים שמונה
69 ועשרים, תשאר שנה אחת; תקח לה יום אחד ושש
70 שעות, ותוסיף עליו שלשה, נמצאת תקופת ניסן, כליל
71 חמישי שש שעות בלילה. וכשתוסיף עליה שבע שעות
72 ומחצה, תהיה תקופת תמוז בשעה ומחצה מיום
73 חמישי; וכשתוסיף עליה שבע שעות ומחצה, תהיה
74 תקופת תשרי בתשע שעות מיום חמישי; וכשתוסיף
75 עליה שבע שעות ומחצה, תהיה תקופת טבת בארבע
76 שעות ומחצה מליל ששי; וכשתוסיף עליה שבע שעות
77 ומחצה, תהיה תקופת ניסן הבאה בתחלת יום ששי.
78 ועל דרך זו, עד סוף העולם, תקופה אחר תקופה.
79 ו. אם תרצה לידע בכמה יום בחדש תהיה תקופת ניסן
80 של שנה זו - תדע תחלה באיזה יום מימי השבוע
81 תהיה, ובאיזה יום יקבע ניסן של שנה זו, וכמה שנים
82 גמורות עברו מן המחזור; ותקח לכל שנה אחד עשר,
83 ותוסיף על סכום הימים שבעה ימים בזמנים אלו,
84 והשלף הכל שלשים שלשים; והנשאר פחות משלשים,
85 תתחיל למנותו מראש חדש ניסן. אם יגיע ליום
86 התקופה, מוטב; ואם לאו, הוסף יום או שני ימים או
87 שלשה ימים על המנין, עד שיגיע ליום התקופה. ואם
88 תהיה השנה מעברת, תתחיל למנות מראש חדש אדר
89 שני; וליום שיגיע החשבון, באותו היום מן החדש
90 תהיה התקופה.
91 ז. ביצד? הרי שרצינו לידע בכמה בחדש תהיה תקופת

ל"א. וכשתדע תקופה מן התקופות אימתי היתה, תחשב מאותו רגע מנזן זה, ותדע תקופה שאחריה, על הדרך שבארנו בתקופת השנה שהיא רביע.
ג. תקופת ניסן לפי חשבון זה, היתה בשנה ראשונה של יצירה קדם מולד ניסן בתשע שעות ושש מאות ושנים וארבעים חלקים - סימן להם ט' תרמ"ב. וכן היא לעולם בכל שנה ראשונה של כל מחזור, קדם מולד ניסן בתשע שעות ושש מאות ושנים וארבעים חלקים.
ד. כשתדע תקופת ניסן של שנה ראשונה מן המחזור, תחשב ממנה אחד ותשעים יום ושבע שעות וחמש מאות ותשעה עשר חלקים ואחד ושלישים רגע לכל תקופה ותקופה, עד סוף המחזור.
ה. אם תרצה לידע מתי תהיה תקופת ניסן לפי חשבון זה, תדע תחלה שנים גמורות שעברו מן המחזור, ותקח לכל שנה מהן תוספתה, והיא י' כ"א קכ"א מ"ח; וקבץ כל הרגעים חלקים, וכל החלקים שעות, וכל השעות ימים, כדרך שתחשב במולדות; ותגרע מן הכל תשע שעות ושש מאות ושנים וארבעים חלקים, והנשאר - תשליכו חדשי לבנה; והנשאר שאין בו חדש לבנה, תוסיף אותו על מולד ניסן של אותה שנה. ובגרע שיגיע בו המנין, תהיה תקופת ניסן של אותה השנה.
ו. מראין לי הדברים, שעל חשבון תקופה זו היו סומכין לענין עבור השנה בעת שבית דין הגדול מצוי, שהן מעברין מפני הזמן, או מפני הצרך - לפי שחשבון זה, הוא האמת יותר מן הראשון, והוא קרוב מדברים שנתבארו באצטגנינות יותר מן החשבון הראשון שהיתה בו שנת החמה שלש מאות וחמשה וששים יום ורביע יום.
ז. וחשבון שתי התקופות האלו שבארנו דרךם, הכל בקרוב הוא, ובמקלף השמש האמצעי, לא במקומה האמתי; אבל במקום השמש האמתי - תהיה תקופת ניסן בזמנים אלו, בכמו שני ימים קדם שתי התקופות שיוצאין בחשבון זה, בין בחשבון מי שמחשב רביע יום גמור, בין למי שמחשב לפחות מרביע יום.

ניסן של שנת שלשים ותשע מאות, שהיא שנה תשיעית ממחזור מאתים וששים - מצאנו ראש חדש ניסן נקבע בה בחמישי, ותקופת ניסן בחמישי, ולפי שהיתה שנה זו תשיעית למחזור, יהיו השנים הגמורות שמונה; כשתקח לכל שנה מהן אחד עשר יום, יהיו כל הימים שמונה ושמונים; תוסיף שבועה, הרי הכל חמשה ותשעים; תשליף הכל שלשים שלשים, נשאר חמשה ימים; כשתתחיל למנות חמשה ימים מראש חדש ניסן שהיה בחמישי, יגיע החשבון ליום שני. וכבר ידענו שאין התקופה בשני בשבת, אלא בחמישי; לפיכך תוסיף יום אחר יום, עד שתגיע לחמישי שהוא יום התקופה - נמצאת תקופת ניסן בשנה זו, ביום שמיני מחז' ניסן. ועל הדרך הזאת תעשה בכל שנה ושנה.
ח. זה שאמרנו תוסיף יום אחר יום עד שתגיע ליום התקופה, לעולם לא תהיה צריך להוסיף אלא יום אחד או שנים או שלשה; ופלא גדול הוא, שתהיה צריך להוסיף ארבעה. ואם מצאת שאמה צריך להוסיף יתר על זה, תדע שטעית בחשבון, ותחזור ותחשב בדקדוק.

יום שבת קודש ג' תמוז ה'תשע"ה

פרק י

א. שנת החמה, למי שהוא אומר שהיא פחות מרביע מחמי ישראל, אומר שהיא שלש מאות חמשה וששים יום וחמש שעות ותשע מאות שבועה ותשעים חלקים ושמונה וארבעים רגע; והרגע, אחד מששה ושבעים בחלק. ולפי חשבון זה, תהיה תוספת שנת החמה על שנת הלבנה עשרה ימים ואחת ועשרים שעה ומאה ואחד ועשרים חלק ושמונה וארבעים רגע - סימן להן י' כ"א קכ"א מ"ח. ולא תמצא תוספת במחזור של תשע עשרה כלל, אלא בכל מחזור מהם ישלמו שני החמה עם שני הלבנה הפשוטות והמצבורות.
ב. בין כל תקופה ותקופה לפי חשבון זה, אחד ותשעים יום ושבע שעות וחמש מאות ותשעה עשר חלקים ואחד ושלישים רגע - סימן להם צ"א ז' תקי"ט

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ז סיון ג' תמוז ה'תשע"ה

מבשר הפסח למחרת היום, כלומר ליום חמשה עשר, והוא אמרו: "ולא תותירו ממנו עד-בקר" (ויקרא יב, י). וכבר בארנו (מצות עשה צא) שלא לאו הוא לאו שנתק לשה (מתבטל על-ידי קיום העשה), לפי שאמר: "והנותר

יום ראשון כ"ז סיון ה'תשע"ה

מצות לא תעשה קיז. קיט. קיח.
מצות עשה נג. נב.
המצוה הקי"ז — האזהרה שההרגו מלהותיר דבר

43 **יום שני כ"ח סיון ה'תשעה**
 44 **מצות עשה נד. מצות לא תעשה קנו. רכט.**
 45 **מצות עשה טז. עט.**

46 **המצוה הנ"ד** — הצווי שנוצטוינו בשמחה ברגלים,
 47 והוא אמרו יתעלה: "ושמחת בחגך" (דברים טז, יד), והיא
 48 המצוה השלישית משלש מצות הנוהגות ברגל. והענין
 49 הראשון שאליו נקמו במצוה זו — הוא: שיקריבו קרבן
 50 שלמים על-כל-פנים, ושלמים אלו נוספים על שלמי
 51 חגיגה, והם נקראים בתלמוד (חגיגה ז): שלמי שמחה.
 52 ועל הקרבת שלמים אלו, אומרים: "נשים חייבות
 53 בשמחה". וכבר אמר הכתוב: "וזבחת שלמים ואכלת
 54 שם ושמחת לפני ה'" (שם כז, ז). וכבר נתבאר גם דיני
 55 מצוה זו במסכת חגיגה. ובכלל אמרו "ושמחת בחגך"
 56 מה-שאמרו עוד, והוא אמרם (שם ח): "שמח בכל-מיני
 57 שמחה", מזה: אכילת הבשר בחגים, ושתית היין,
 58 ולבישת בגדים חדשים, וחלוק פרות ומיני מתיקה
 59 לקטנים ולנשים, והשחוק בכלי זמר וברקוד במקדש
 60 לבד (דוקא שם, כדי שלא יבאו לידי קלות ראש), והיא
 61 שמחת בית-השואבה — וכל-זה נכנס בכלל אמרו
 62 "ושמחת בחגך". והחמור שבהם — הוא חיוב שתית
 63 היין דוקא, כיון שהוא מיוחד לשמחה. ולשון גמרא
 64 פסחים (קט): "חייב אדם לשמח בניו ובניו ביתו ברגל.
 65 במה משמחם? ביין". ושם אמרו: "תניא רבי יהודה בן
 66 בתיא אמר: בזמן שביית המקדש קנס אין שמחה אלא
 67 בכשר, שנאמר: וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת.
 68 עכשו אין שמחה אלא ביין, שנאמר: ויין ישמח לבב-
 69 אנוש" (תהלים קד, טו). ואמרו עוד: "אנשים בראוי להם
 70 (בדבר המשמח במיוחד) ונשים בראוי להם". ולשון
 71 התורה הוא, שנתחייב לכלל בשמחה זו העצנים והחלשים
 72 והגרים, אמר יתעלה: "והגר והיתום והאלמנה" (דברים
 73 טז, יד).

74 **המצוה הקנ"ו** — האזהרה שהזהרנו מלעלות לרגל
 75 בלי שיהא עמנו קרבן להקריבו שם, והוא אמרו יתעלה:
 76 "ולא-יבאו פני ריקם" (שמות כג, טו), אלא על-כל-פנים
 77 יהיו עמו עולה ושלמים. וכבר נתבאר דיני מצוה זו
 78 במסכת חגיגה, ולא זו היא הנשים חייבות בו.

79 **המצוה הרכ"ט** — האזהרה שהזהרנו מלעזוב
 80 את-הלויים ולהתעלם מהם מלתת מתנותיהם בשלמות
 81 ומלשמחם ברגל, והוא אמרו: "השמר לך פן-תעזוב
 82 את-הלוי כל-ימך" (דברים יב, יט). ולשון ספרי (פרשת
 83 ראה שם): "השמר — בלא-תעשה, פן-תעזוב — בלא-
 84 תעשה".

85 **המצוה הט"ז** — הצווי שנוצטוינו להקהיל את העם

1 ממנו עד-בקר באש תשרפו" (שם). ובמקלפת אמרו:
 2 "והנתר ממנו" — בא הכתוב לתן עשה על לא-תעשה,
 3 לומר: שאין לוקין עליו.

4 **המצוה הקי"ט** — האזהרה שהזהרנו גם בן
 5 מלהשאיר דבר מבשר פסח שני (הנקרב ב"ד באיר עלידי
 6 מי שהיה אנוס בפסח ראשון) עד בקר, והוא אמרו עליו:
 7 "לא-ישאירו ממנו עד-בקר" (במדבר ט, יב). וגם זה נתק
 8 לעשה בראשון.

9 **המצוה הקי"ח** — האזהרה שהזהרנו מלהשאיר
 10 מבשר החגיגה הקרבה ביום ארבעה עשר, כמו שנתבאר
 11 בפסוק ו' מפסחים (עא), ליום השלישי (להקרב), אלא
 12 תאכל במשך שני ימים. והוא אמרו: "ולא-ילין מן-
 13 הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר" (דברים טז,
 14 ד). ובא הפרוש המקבל בפסוק זה כך: "לא-ילין
 15 מן-הבשר וגו'" — בחגיגה הבאה עם הפסח הכתוב
 16 מדבר שתאכל לשני ימים. יכול ליום אחד? כשהוא
 17 אומר: "לבקר" — לבקרו של שני. ועליה אומר יתעלה:
 18 "וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר" (שם, ב). והנותר
 19 מחגיגה זו של ארבעה עשר ליום השלישי — ישורף
 20 באש לפי שהוא בכלל נותר — ולפיכך אין לוקין עליו.
 21 וכבר נתבאר דיני מצוה זו, כלומר: חגיגת י"ד בלבד,
 22 בכמה מקומות ממסכת פסחים (עא) ומסכת חגיגה (דח).

23 **המצוה הנ"ג** — הצווי שנוצטוינו על הראיה, והוא
 24 אמרו יתעלה: "שלוש פעמים בשנה יראה כל-זכורך
 25 את-פני ה' אלהיך" (דברים טז, טז). וענין מצוה זו, שיעלה
 26 האדם עם כל-בן זכר שיש לו, שאפשר לו להלך לבדו
 27 — יעלהו למקדש ויקריב קרבן עולה כשיעלה. והקרבן
 28 הזה שמקריב בעלותו — הוא הנקרא עלת ראיה. וכבר
 29 הקדמנו והזכרנו אמרם (חגיגה ו): "שלוש מצות נצטוו
 30 ישראל ברגל: חגיגה, ראיה ושמחה". וכבר נתבאר גם
 31 דיני מצוה זו. כלומר, מצות ראיה, במסכת חגיגה (ד).
 32 וגם זו אין הנשים חייבות בה.

33 **המצוה הנ"ב** — הצווי שנוצטוינו לעלות לרגל
 34 למקדש שלש פעמים בשנה, והוא אמרו יתעלה: "שלוש
 35 רגלים תחג לי בשנה" (שמות כג, יד). וכבר נתבאר בכתוב,
 36 שהעליה הזאת היא שיעלה עם קרבן להקריבו. וכבר
 37 נכפל צווי זה כמה פעמים. ולשון ספרי (דברים טז, יא):
 38 "שלוש מצות נוהגות ברגל, ואלו הן: חגיגה וראיה
 39 ושמחה". וכן גם אמרו בגמרא חגיגה (ו): "שלוש מצות
 40 נצטוו ישראל ברגל: חגיגה, ראיה ושמחה". וענין חגיגה
 41 זו — שיקריב קרבן שלמים, ואין הנשים חייבות בה.
 42 וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת חגיגה.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – יום שלישי חמישי כ"ט סיון-א' תמוז

קנט

מתוך מהדורת חזק

45 שְׁלֹא זֶה כּוֹלֵל שְׁנֵי עֲנִינִים: אֲזַהֲרָה לִזְרֹעַ שְׁלֹא יֵאָכֵל בְּכוֹר
46 תְּמִים וְגַם אֲזַהֲרָה לִכְהֵן עַל אֲכִילָתוֹ חוּץ לִירוּשָׁלָּיִם.
47 וּבְשְׁנֵי הָעֲנִינִים הַדִּין תְּלוּי בְּכוֹר תְּמִים; וְהַעֲוֹבֵר עַל לֹא
48 זֶה — לֹאֲקָה.

49 **הַמִּצְוָה הַק"ח** — הָאֲזַהֲרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּפָדוֹת בְּכוֹר
50 בַּהֶמָּה טְהוֹרָה, וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלֶה: "אֵךְ בְּכוֹר-שׁוֹר אוֹ
51 בְּכוֹר בָּשָׂב אוֹ-בְכוֹר עֹז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם" (במדבר יח,
52 יז). אֲבָל מִתָּר לְמַכְרוֹ כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בַּמִּסְכָּת בְּכוֹרוֹת
53 (ל-א לב). וְלִשׁוֹן סִפְרָא (סוף פֶּרֶשׁת בְּחוֹקוֹתִי): "בְּבָכוֹר הוּא
54 אוֹמֵר "לֹא תִפְדֶּה" — אֲבָל נִמְכָּר הוּא."

יום רביעי ל' סיון ה'תשע"ה

מצות עשה עח.

57 **הַמִּצְוָה הַע"ח** — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטַוְנוּ לְהַפְרִישׁ מֵעֶשֶׂר
58 מִכֹּל-שִׁיזֵלַד לָנוּ בְּכָל-שָׁנָה מִן-הַבְּהֶמָּה הַטְּהוֹרָה, שֶׁנִּקְרִיב
59 חֲלֹבָה וְדָמָה (של בהמת המעשר) וְנֵאָכֵל אֲנַחְנוּ שְׁאֵרֵיהָ
60 בִּירוּשָׁלָּיִם. וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלֶה: "וְכָל-מַעֲשֵׂר בָּקָר וְצֹאֵן
61 כֹּל אֲשֶׁר-יֵצֵא מִתַּחַת הַשֶּׁבֶט הַעֲשִׂירִי יִהְיֶה-קֹּדֶשׁ לַה'."
62 (ויקרא כז, לב) — וְזֶהוּ מַעֲשֵׂר בַּהֶמָּה. וְכָבֵר נִתְבָּאֵרוּ דִּינִי
63 מִצְוָה זוֹ בַּפֶּרֶק אַחֲרוֹן מִבְּכוֹרוֹת (כג). וְשֵׁם נִתְבָּאֵר,
64 שֶׁמִּצְוָה זוֹ נִוָּהֶגֶת גַּם בַּחוּצָה לָאֶרֶץ וְשֹׁלֵא בִּפְנֵי הַבֵּית —
65 וְזֶהוּ דִּין תּוֹרָה. אֲבָל בַּגִּזְרָה דְּרַבְּנָן, (שְׁכִיזוֹן שְׁכַדִּי לֵאבֹלוֹ
66 בּוֹזֵן הוּא עַל הָאָדָם לְהַמְתִּין שִׁיפּוֹל בּוֹ מוֹם חֲשׁוֹשׁ חו"ל) שֶׁמָּא
67 (מִתּוֹךְ שֶׁלֹּא יוֹכֵל אָדָם לְהַמְתִּין כֹּל-כֵּךְ) יֵאָכֵל שְׁלֹא בְּמוֹם —
68 שֶׁהָרִי אֵין לָנוּ מִקְדָּשׁ (שְׁבַמְקֹדֶשׁ אֲפֻשֶׁר לְהַתִּיר אֲכִילָתוֹ גַּם
69 שֶׁלֹּא בְּמוֹם עַל-יְדֵי הַקְּרִבָּתוֹ) — אָמְרוּ: "אֵינּוּ נִוָּהֶג אֲלָא
70 בִּפְנֵי הַבֵּית"; וְכִשְׁיֵהָ הַמִּקְדָּשׁ בְּנוּי — נִוָּהֶג בָּאֶרֶץ
71 וּבַחוּצָה לָאֶרֶץ.

יום חמישי א' תמוז ה'תשע"ה

מצות לא תעשה קט.

מצות עשה סט.

75 **הַמִּצְוָה הַק"ט** — הָאֲזַהֲרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּמַכּוֹר מַעֲשֵׂר
76 בַּהֶמָּה בְּאֵיזָה אִפֵּן שִׁיִּהְיֶה, וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלֶה בַּמַּעֲשֵׂר
77 בַּהֶמָּה: "לֹא יִגָּאֵל" (ויקרא כז, לג). וְלִשׁוֹן סִפְרָא (שם):
78 "בַּמַּעֲשֵׂר הוּא אוֹמֵר: "לֹא יִגָּאֵל" — וְאֵינוּ נִמְכָּר לֹא חֵי
79 וְלֹא שְׁחוּט, לֹא תְּמִים וְלֹא בַּעַל מוֹם". וְכָבֵר נִתְבָּאֵרוּ דִּינִי
80 מִצְוָה זוֹ עִם שְׁלִפְנִיָּה בַּמִּסְכָּת בְּכוֹרוֹת (לא); וּבְרִישׁ מִסְכָּת
81 מַעֲשֵׂר שְׁנִי (פֶּרֶק א מִשְׁנָה ב).

82 **הַמִּצְוָה הַס"ט** — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטַוְנוּ שִׁיִּקְרִיב כָּל-מִי
83 שֶׁשָּׁגַג בַּחֲטָא מִן-הַחֲטָאִים הַגְּדוֹלִים הַיְדוּעִים קֶרְבֵּן חֲטָאֹת
84 אָמְרוּ יְתַעֲלֶה: "וְאֵם-נִפְשׁ אַחַת תִּחַטָּא בַּשָּׁגָגָה מֵעַם
85 הָאֶרֶץ" (שם ד, כז). וְזוֹ הִיא חֲטָאֹת קְבוּעָה, כְּלוֹמֵר שֶׁהִיא
86 לְעוֹלָם חֲטָאֹת בַּהֶמָּה. וְכָבֵר בָּאֲנוּ, שֶׁהַעֲבֹרוֹת שֶׁחֲזָבִים עַל

1 כָּלֹּ בַּשָּׁנָה שֶׁל סְכוּת שֶׁל כָּל-מוֹצָאֵי שְׁמִטָּה וְשִׁיִּקְרָאוּ בַּמָּה
2 פְּסוּקִים מִמִּשְׁנֵה תּוֹרָה לְפָנֵיהֶם, וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלֶה:
3 "הִקְהֵל אֶת-הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף וְגו'" (שם לא, יב)
4 — וְזוֹ הִיא מִצְוַת הִקְהֵל. וּבִתְחִלַּת קִדּוּשֵׁין (לד). כִּשְׁאָמְרוּ:
5 "כָּל-מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁהִזְמִין גְּרָמָה (שְׁתַּלּוּיִם בְּתַנְאֵי הוֹמָן) נָשִׁים
6 פְּטוּרוֹת", הִקְשׁוּ בִּתְלִמּוֹד וְאָמְרוּ: "וְהָרִי 'הִקְהֵל' דְּמִצְוַת
7 עֲשֵׂה שֶׁהִזְמִין גְּרָמָה, וְנָשִׁים חֲבוּבוֹת? !" וְהִסֵּק בְּסוֹף הָעֲנָן:
8 "אֵין לְמִדִּין מִן-הַפְּלִלוֹת" (כי "בְּכָל כָּלִּל יֵשׁ גַּם יוֹצֵא מִן הַכָּלִל
9 וּמִצְוַת הִקְהֵל יֹצֵא מִהַכָּלִל שֶׁל כָּל מִצְוֹת .. שֶׁהוֹמָן כו"). וְכָבֵר
10 נִתְבָּאֵרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ, רְצוּנִי לֹמֵר אֵיךְ יִקְרָא, וּמִי יִקְרָא,
11 וּמִהָ-יִקְרָא — בַּפֶּרֶק ז' מִמִּסְכָּת סוּטָה (מא).

12 **הַמִּצְוָה הַע"ט** — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטַוְנוּ בַּקְדוּשׁ בְּכוֹרוֹת,
13 כְּלוֹמֵר לְהַפְרִישׁם וְלְהַבְדִּילָם לְמַה-שֶּׁחֻבָּה לַעֲשׂוֹת בָּהֶם,
14 וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלֶה: "קֹדֶשׁ-לִי כָל-בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל-רֶחֶם
15 בְּכִנִּי יִשְׂרָאֵל בְּאֶדָם וּבַבְּהֶמָּה" (שְׁמוֹת יג, ב). וְלִשׁוֹן הַתּוֹרָה
16 הוּא שֶׁבַּהֶמָּה זֶה הִיא בָּקָר וְצֹאֵן וּמִן הַחֲמוֹר בְּלָבָד. צוּי
17 זֶה נִכְפָּל בְּבָכוֹר בַּהֶמָּה טְהוֹרָה, וְהִיא הַמִּצְוָה שֶׁאֲנַחְנוּ
18 מְדַבְּרִים בָּהּ עַתָּה. אָמֵר יְתַעֲלֶה: "כָּל-הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יוֹלַד
19 בְּבָקָרְךָ וּבַצֹּאֲנָךְ הַזֵּכֶר תִּקְדִּישׁ לַה' אֱלֹהֶיךָ" (דְּבָרִים טו, יט).
20 וְדִין בְּכוֹר זֶה שֶׁל בַּהֶמָּה טְהוֹרָה הוּא: שִׁינֶּתָן לְפָנֵיהֶם,
21 מִקְרִיבִים חֲלֹבֹו וְדָמֹו וְאוֹכְלִים שְׁאֵר בָּשָׂרוֹ. וְכָבֵר נִתְבָּאֵרוּ
22 דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בַּשְּׁלֵמוֹת בַּמִּסְכָּת בְּכוֹרוֹת. וְנִתְבָּאֵר בְּסוֹף
23 מִסְכָּת חֲלָה (פֶּרֶק ד מִשְׁנָה א), שֶׁאֵין מִצְוָה זוֹ נִוָּהֶגֶת אֲלָא
24 בָּאֶרֶץ. וְלִשׁוֹן סִפְרֵי (פֶּרֶשׁת רֵאָה, דְּבָרִים יד, כג): "יָכוֹל יֵהָא
25 אֶדָם מַעֲלֶה בְּכוֹרוֹת מַחוּצָה לָאֶרֶץ לָאֶרֶץ — תִּלְמוּד
26 לֹמֵר: וְאֲכַלְתָּ לְפָנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ מַעֲשֵׂר דָּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ
27 וְיִצְהָרְךָ וּבְכֹרֶת בָּקָרְךָ וְצֹאֲנְךָ (שם יד, כג) — מִמִּקּוֹם
28 שֶׁאֵתָּה מְבִיא מַעֲשֵׂר דָּגָן (אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּלִבְדוֹ), אֵתָּה מְבִיא
29 בְּכוֹרוֹת; מַחוּצָה לָאֶרֶץ שֶׁאֵין אֵתָּה מְבִיא מַעֲשֵׂר דָּגָן, אִי
30 אֵתָּה מְבִיא בְּכוֹרוֹת". הִנֵּה נִתְבָּאֵר לָךְ, שֶׁמִּצְוָה זוֹ אֵינָה
31 נִוָּהֶגֶת אֲלָא בָּאֶרֶץ; אֲבָל בְּכוֹר חוּצָה לָאֶרֶץ אֵינוֹ קָרִב, אֵךְ
32 קִדּוּשׁ הוּא (שֶׁאֲסוּר לֵאבֹלוֹ כִּלְזִמָּן שְׂרָאוֹי לְהַקְרִיבָה, וּיִמְתִּין
33 שִׁיפּוֹל בּוֹ מוֹם, כִּי עַלִּיו) לְהֵאָכֵל בְּמוֹמוֹ (וְדִינִים אֵלוֹ, הֵן בִּארֶץ
34 יִשְׂרָאֵל וְהֵן בַּחוּצָה לָאֶרֶץ, הֵרִי הֵם) בֵּין שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ בְּנוּי
35 וּבֵין שֶׁהוּא כְּמוֹ בְּזִמְנֵנוּ זֶה, כְּמוֹ מַעֲשֵׂר דָּגָן. וְאֵין הַלּוּיִם
36 חֲזָבִים בַּמִּצְוָה זוֹ.

יום שלישי כ"ט סיון ה'תשע"ה

מצות לא תעשה קמד. קח.

39 **הַמִּצְוָה הַקמ"ד** — הָאֲזַהֲרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּאָכּוֹל
40 אֶת-הַבְּכוֹר חוּץ לִירוּשָׁלָּיִם אִם הוּא תְּמִים, וְהוּא אָמְרוּ:
41 "לֹא תוֹכֵל לֵאָכֵל בַּשְּׂעִרִּיךָ וְכו', וּבְכֹרֶת בָּקָרְךָ" (דְּבָרִים יב,
42 יז). וְלִשׁוֹן סִפְרֵי (פֶּרֶשׁת רֵאָה שם): "וּבְכֹרֶת" — זֶה
43 הַבְּכוֹר, לֹא בָּא הַפְּתוּב לְלַמֵּד אֲלָא לִזְרֹעַ שֶׁאֲכָל בְּכוֹר בֵּין
44 לְפָנֵי זְרִיקַת דְּמִים, שֶׁעוֹבֵר בְּלֹא-תַעֲשֵׂה. הִנֵּה נִתְבָּאֵר לָךְ

מתוך מהדורת חזק

- 1 שִׁגְגַתְּ חֲטָאת זֶה, הֵן שְׁחִיבִים עַל זְדוֹנָן כְּרַת, בְּתַנְאֵי
 2 שְׁתִּיבָהּ מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה וְיִהְיֶה בָּהּ מַעֲשֶׂה (פעולה פיזית),
 3 כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בַּתְּחִלַּת כְּרַתוֹת. הַלְכוֹת מִצְוָה זוֹ כְּלָה כְּבֹר
 4 נִתְבָּאָרוּ בְּמִסְכַּת הוֹרְיֹת (ח.) וּבְרַתוֹת (יט.) וּבִכְמָה מְקוֹמוֹת
 5 בְּשֵׁבֶת (סט. קב.) וּשְׁבוּעוֹת (כד.) וְזִבְחִים.
 6 **יום שישי ב' תמוז ה'תשע"ה**
 7 **יום שבת קודש ג' תמוז ה'תשע"ה**
 8 **הַמִּצְוָה הַמְשָׁלִימָה שְׂבָעִים** — הוּא הַצּוּרִי
 9 שֶׁנֶּצְטוּיָנוּ לְהַקְרִיב קֶרֶבֶן מִסִּים אִם יֵאָרַע לָנוּ סֶפֶק בְּאַחַת
 10 מֵאוֹתָן הַעֲבֵרוֹת הַגְּדוּלוֹת שְׁחִיבִים עַל זְדוֹנָן כְּרַת וְעַל
 11 שִׁגְגַתְּ חֲטָאת קְבוּעָה — וְקֶרֶבֶן זֶה נִקְרָא 'אַשֶּׁם תְּלוּי'
 12 וְאִפֵּן הַסֶּפֶק הַזֶּה אֲשֶׁר אִם יֵאָרַע חִיבִים עָלָיו אַשֶּׁם תְּלוּי,
 13 הוּא: כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ לִפְנֵינוּ שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת חֶלֶב, אַחַת מִהֶן חֶלֶב

- 14 הַכְּלִיּוֹת (שהוא אסור) וְהָאַחֲרָת חֶלֶב הֶלֶב (שהוא מותר),
 15 וְאֶכֶל אַחַת מֵהֶן וְאֶכֶל אַחֵר אֶת-הַשְּׁנִיָּה אוֹ שְׁאַבְדָּהּ,
 16 וְנִסְתַּפֵּק וְנִתְעוֹרָר אֲצִלוֹ חֲשֵׁשׁ אִם הִתְחִיכָה שְׁאֶכֶל הִיָּתָה
 17 הַמִּתְרָת אוֹ הָאֲסוּרָה — זֶהוּ שְׂמִקְרִיב קֶרֶבֶן עַל הַסֶּפֶק
 18 הַמִּתְעוֹרָר הַזֶּה כְּדִי לְהַתְּכֵפֶר בּוֹ, וְזֶה נִקְרָא 'אַשֶּׁם תְּלוּי'
 19 (שדינו עדיין תלוי ועומד עד שהספק יתברר). אִם נִתְכַּבֵּר
 20 אַחֲרֵכֶּךָ, שְׂמָה-שְׁאֶכֶל הוּא חֶלֶב הַכְּלִיּוֹת — הָרִי נִתְאַמַּת
 21 שְׁזוֹ שִׁגְגָה וְיִקְרִיב חֲטָאת קְבוּעָה. וְהַכְּתוּב הָאֶמּוֹר בְּקֶרֶבֶן
 22 זֶה הוּא אֶמּוֹר בְּפִרְשַׁת וַיִּקְרָא: "וְאִם-נִפְּשׁ כִּי תִחַטָּא
 23 וְעָשְׂתָה אַחַת מִכָּל-מִצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ וְלֹא-יָדַע
 24 וְאֲשֶׁם וְנִשָּׂא עֲוֹנוֹ וְהִבִּיא אֵיל תָּמִים מִן-הַצֹּאֵן בְּעֶרְכָּךָ
 25 לְאַשֶּׁם אֶל-הַכֹּהֵן וְכִפֵּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל שִׁגְגָתוֹ אֲשֶׁר שִׁגָּג
 26 וְהוּא לֹא-יָדַע" (ויקרא ה, יז-יח) — כְּלוּמָר: עַל מָה שֶׁלֹּא
 27 יָדַע אִם שִׁגָּג אוֹ לֹא שִׁגָּג. וְעִנֵּן זֶה קוֹרְאִים לוֹ חֲכָמִים 'לֹא
 28 הוֹדַע', וְכִבֵּר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּמִסְכַּת כְּרַתוֹת (יז.).

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז סיון, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מטו"ב סיון, בו כותב אודות עבודתו בבי"ס למלאכה בתור מדריך רוחני, ואשרי חלקו, כי כפי שקבלתי ידיעות מן הצד, נראה שינוי לטוב בהתלמידים מעת התחיל להתעסק בהנ"ל, הן בנוגע ללימוד והן בהנוגע לשמירת המצוות. ואף שמוכן שאין זה מספיק עדיין, הרי כיון שניכרת הזזה לטוב, ורק כל התחלות קשות, בודאי ישתדלו הוא וחבריו בעבודה קדושה זו להיטיב המצב עוד יותר, וחפץ ד' בידם יצליח. ויה"ר שיוכלו תלמידיהם לשמש **דוגמא** למופת מתלמידי בי"ס חב"ד.

ב) בהתאם להנ"ל מובן ג"כ, שכיון שאין הקב"ה מקפח שכר כל ברי' ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה - הרי עבודתו זו תוסיף גם הצלחה בהנוגע למעמדו ומצבו הוא, בשלשת הקוים תורה, עבודה (שתפלה כנגד קרבנות תקנום) וגמ"ח (שכוללת - ענין המצוות). ובקביעות עתים שלו בלימוד תורת הנגלה ותורת החסידות יראה הצלחה רבה, שבזמן מועט לפי ערך יצליח כבזמן מרובה ביותר, וכפירוש רבנו הזקן, אשר נעשים מוחו לבו זכים אלף פעמים ככה.

ג) מכל הנ"ל מובן ג"כ, שאין לבלבל ולגרוס פיזור הנפש על מחשבות של נסיעות למקום אחר. ובפרט - אם הכוונה להשתלמות בתורה וענייני', התלויים בסייעתא דשמיא הבאה ע"י עניינים הגורמים לסייעתא דשמיא, שאין לך ענין גדול מזה מלהוציא יקר מוזלל, וכדרז"ל על פי"ז. . .

בברכת הצלחה מופלגה בעבודה האמורה לעיל ומתוך שמחה וכמ"ש עבדו את ה' בשמחה.

מ. שניאורסאהן

לקסיקון מושגים המוזכרים בהלכות קידוש החודש

סדר הערכים הוא לפי א-ב, בהשטמת קידומות דקדוקיות (ה, ב, ל, ש, ו).

על גליון הרמב"ם שולבו הפניות ללקסיקון זה

אורך השלישי

אורך ראשון

אורך שני

אלף ושמנים חלקים

אמצע הירח

אמצע המהלך

אמצע המסלול

אמצע הישוב

אמצע השמש

גובה השמש

גלגל

גלגל המזלות

גלגל השמש

גלגל, מוחלק בשלוש מאות

ושישים מעלות

הילוכם האמצעי

זנב

חודש חסר

חודשי הלבנה

חלקים

חצות היום

יום ו(ה)לילה

מהלך האמיתי

מהלך /מהלכם/ האמצעי

מולד

מזל

מחזור

מנת גובה המדינה

מנת המסלול

מנת מסלול הרוחב

מסלול הנכון

מסלול הרוחב

מסלול השמש

מעגל הירח

מעלה

מקום הירח האמיתי

מקום השמש האמיתי

מקומה האמצעי

מקומם האמיתי

מרחק הכפול

נלוז

סוד העיבור

עגולה

קבוצת האמיתי

קיצו הראייה

קשת הראייה

ראש

רוחב הירח

רוחב ראשון

רוחב שני

שנת (ה)חמה

שנת /שנה של/לבנה

תקופה

תקופת ניסן

- לאחר הוספה או גריעה של מעגל הירח מאורך שני, מקבלים את האורך השלישי.

- ההפרש בין מקום השמש האמיתי למקום הירח האמיתי.

- ההפרש בין מקום השמש למקום הירח כפי שנראה לעין.

- השעה מתחלקת ל- 1080 חלקים (יחידות זמן)..

- מיקום הירח בגלגל הגדול, כאילו אין גלגל הקפה.

- מהלך הכוכב ביחס לגלגל שלו.

- מיקום הירח בגלגל ההקפה.

- בזמנם לא ידעו על חצי הכדור המערבי, וירושלים היתה באמצע חצי הכדור המזרחי, נוטה למערב..

- מהלך הממוצע של השמש.

- מקום שבו השמש נמצאת בנקודה הרחוקה מכדור הארץ.

- כדור 'שקוף' המקיף את כדור הארץ מכל צדדיו (כמו גלדי בצל), בכל גלגל קבוע .

- גלגל רוחני בשמים שבו קבועים קבוצות כוכבים שכל קבוצה מסמלת מזל.

- כדור 'שקוף' המקיף את כדור הארץ שבו קבועה השמש.

- כל כדור או חישוק מחולק ל- 360 חלקים, שכל חלק נקרא מעלה.

- חשבון ממוצע ולא מדויק .

- נקודת החיבור של גלגל הירח עם גלגל השמש.

- חודש בן 29 יום.

- משך זמן שבין מפגש אחד של הירח והשמש, לבין מפגש שני.

- השעה מתחלקת ל- 1080 חלקים.

- הזמן שבו השמש נמצאת בדיוק מעל ראשו של אדם.

- הרמב"ם חילק באופן קבוע את היום והלילה, ל- 12 שעות יום, ו- 12 שעות לילה, בין בקיץ ובין בחורף,

כשהלילה מתחיל בשעה 6 אחה"צ.

- מהלך הכוכב ביחס לגלגל המזלות.

- חשבון ממוצע ולא מדויק.

- הזמן שבו הירח נמצא בקו ישר עם השמש וכדור הארץ.

- קבוצה של כוכבים בצורות שונות הפרוסים בגלגל השמיני.

- יחידה של 19 שנים שחוזרת על עצמה בקביעת השנים הפשוטות והמעוברות.

- מרחק ירושלים מקו המשווה, ויש שינויים בשקיעת הירח אם הוא צפונית לגלגל המזלות או דרומית לו.

- הסטייה שבין מקום האמצעי לבין מיקומה האמיתי.

- המרחק ברוחב שבין הירח לגלגל המזלות.

- מרחק הירח מגובה גלגל ההקפה.

- מרחק הירח ממקום הראש.

- ההפרש שבין מיקום השמש לבין הנקודה שבה היא מרוחקת מכדור הארץ.

- השינוי שבין מקום הירח בגלגל המזלות, לבין הנקודה בגלגל המזלות שביחד איתה שוקעת הירח.

- חלק אחד מתוך 360 חלקים שמקיפים כל כדור.

- חשבון שעל פיו יודעים את מיקומו המדויק של הירח.

- חשבון שעל פיו יודעים את מיקומו המדויק של השמש.

- מקום לא מדויק אלא ממוצע של אותו כוכב בשמים.

- מקום האמיתי של הכוכב בשמים, (ולא הממוצע).

- המרחק שבין מקום הירח לבין מקום גובה הירח.

- השינוי שבין מקום הירח בגלגל המזלות לבין הנקודה בגלגל המזלות שביחד איתה שוקע הירח.

- חשבונות שעל פיהם בנוי הלוח העיברי - שהיו במשך שנים בסוד.

- העיגול - המסלול.

- מולד האמיתי, כשהשמש והירח נמצאים באותו קו לרואה מכדור הארץ.

- גבולות הראיה, וזה תלוי בשני גורמים א. זמן שהירח גלוי לעין ב. המרחק שבין השמש לירח.

- מרחק האמיתי בין השמש והירח לרואה אותם מכדור הארץ.

- נקודת החיבור של גלגל הירח עם גלגל השמש.

- נטיית הירח לצפון השמש או לדרומה.

- מסלול הירח ביחס למסלול השמש, צפוני או דרומי.

- מחשב את ההבדל בין מרכז הארץ לבין האדם הרואה את הרוחב הראשון.

- זמן שבו השמש מקיפה סיבוב שלם סביב כדור הארץ.

- זמן שבו הירח מקיף 12 פעם את כדור הארץ.

- משך זמן שבו השמש מקיפה רבע סיבוב סביב כדור הארץ.

- הזמן שבו השמש עומדת בתחילת מזל טלה.

ישעיה ז כה

כה וְכָל הַהָרִים אֲשֶׁר בְּמַעְדֵּר יַעֲדֻרֹן לֹא־תָבֹא שָׁמָּה יִרְאֶת שְׁמִיר וְשִׁית וְהָיָה לְמִשְׁלַח שׁוֹר וּלְמִרְמָס

שָׁה: (פ)

ישעיה ח א"ד

א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קְחֶלֶךְ גְּלִיזָן גָּדוֹל וּכְתֹב עָלָיו בְּחֶרֶט אֲנֹשׁ לְמַהֵר שְׁלַל חֶשׁ בּוֹ: ב וְאַעֲיִדָה לִּי עֲדִים נֶאֱמָנִים אֶת אֹרֵיהֶם תִּפְתָּן וְאֶת־זִכְרֵיהֶם בֵּן יִבְרָכְיָהוּ: ג וְאַקְרַב אֶל הַנְּבִיאָה וְתַהֲרֶה וְתִלְדַּ בֶּן (ס) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קְרֹא שְׁמוֹ מַהֵר שְׁלַל חֶשׁ בּוֹ: ד כִּי בְּמָרְם יֵדַע הַנֶּעֱר קְרֹא אָבִי וְאִמִּי יִשָּׂא | אֶת־חֵיל דְּמִשְׁק וְאֶת שְׁלַל שְׁמִרֹן לִפְנֵי מֶלֶךְ אֲשׁוּר: (ס)

רש"י

העיר הזאת ועל המקום הזה את כל דברי ירמיה: ואת זכריהו בן יברכיה. בשנת ב' לדריוש עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים (זכריה ח) אוריה סימן לזכריהו אם תראו שתתקיים נבואת אוריה תהיו מצפים שתתקיים נבואת זכריהו כשם שהעדותי בשל סנחרב עמוס וישע'י. עמוס לפורענותן של עשרת השבטים וישראל גלה יגלה (עמוס ט) וישעיה (לקמן לב) להבטחתו של חזקיהו כשימלוך: (ג) ותלד בן. הוא הבן עצמו שקראה הנביאה עמנו אל, על שם שהיה הקב"ה בעזר של חזקיהו כשימלוך וא"א לומר שכן שני הוא שהרי שנינו בשנת ד' לאחז נאמרה נבואה זו ובשנת ד' לאחז נהרג פקח וא"א שני בנים להוולד בשנה אחת בזה אחר זה וישעיה אביו קרא שמו מהר שלל על שם פורענות העתידה לבוא על רצין וכן רמליהו שהיו באין ליטול מלוכה מבית דוד ותושבת מלכותו של חזקיהו: (ד) ישא את חיל דמשק. ויעל דמשק ויתפשה (מלכים ב טז): ואת שלל שומרון. לאחר שנהרג פקח ומלך הושע עליו עלה שלמנसर מלך אשור ויהי לו הושע עבד ונתן לו מנחה ושוחד (שם טז) הוא שלל שומרון כל אלה היה בשנת ד' לאחז:

מצודת ציון

(כה) במעדר יעדרון. הנחפרים בכלי חפירה וכן לא יעדר (לעיל ה): ולמרמס. ענין דריכה ברגל: (א) גליון. הוא מלי' מגילה ונקרא ע"ש סופו כמו ובגדי ערומים תפשיט (איוב כב) והדומים: בחרט. ענינו עט וקולמוס ודומה לו ויצר אותו בחרט (שמות לב): חש. ענין מהירות: (ג) הנביאה. כן תקרא אשת הנביא: (ד) חיל. הון ועושר:

מצודת דוד

(כה) וכל ההרים וכו'. ר"ל אבל שדות התבואה הנחרשים בכלי מחרישה: יראת שמיר. ר"ל לא יפחדו פן יגדל שם קוצים וזהו הואיל וא"א להיות בלא תבואה: למשלח שור. בהמתם ירעו שם ויאכלו רצונם וירמסו ברגליהם ולא יחושו כי יגדל הרבה תבואה: (א) בחרט אנוש. לפי שהיה זה במראה הנבואה אמר לו שיכתוב זה בחרט אנוש במעשה ממש ולא במראה הנבואה לבד: למהר שלל. ר"ל למלאות

הגליון באמרים שיהיו מורים על מהירות בוא זמן השלל מן דמשק ועל מהירות בוא זמן הבזה של שומרון: (ב) ואעידה. אלה דברי ישעיה שאמר אחר שכתבתי הדברים האלה העדתי לי עדים נאמנים ר"ל החתים עליו אלה העדים שתהיה כתובה וחתומה בעדים שכן תהיה בקרוב: אוריה הכהן. יתכן שהוא אוריה כ"ג שהיה בימי אחז: זכריהו. יתכן שכן היה שם אחד מחשובי ירושלים בזמן ההוא, וחז"ל אמרו שאוריה הוא שניבא בימי יהויקים וזכריהו הוא שהיה בתחילת בית השני ופירשו שאמר המקום כאשר תתקיים נבואת פורעניות אוריה תהיה לעדות שתתקיים נבואת נחמות זכריה: (ג) ואקרב. אח"כ קרב אל אשתו ותהר וכו': מהר שלל וכו'. להיות לאות על דברי הגליון: (ד) בטרם ידע. עדיין לא היה בו דעת לקרוא אביו ואמיו: ישא. הנושא ישא והוא מקרא קצר: לפני מלך אשור. כי הוא ישלם כמ"ש ויעל מלך אשור אל דמשק ויתפשה וכו' (מ"ב יב) ונאמר עליו עלה שלמנאסר מלך אשור וישב לו מנחה (שם יז) וזהו השלל ושניהם היו בימי אחז:

משלי יג יז-כה

יז מִלֶּאֶךְ רָשָׁע יִפֹּל בָּרֶעַ וְצִיר אֲמוּנִים מִרְפָּא: יח רִישׁ וּקְלוֹן פֹּרַע מוֹסֵר וְשׁוֹמֵר תּוֹכַחַת יִכְבֹּד: יט תִּאֲוָה נָהִיָּה תַעֲרֹב לְנַפֵּשׁ וְתוֹעֵבַת כְּסִילִים סוֹר מֶרֶע: כ (הלוך) הוֹלֵךְ אֶת־חֻכְמִים (וחכם) יַחֲכֶם וְרָעָה כְּסִילִים יִרְוֶע: כא חֲטָאִים תִּרְדֹּף רָעָה וְאֶת־צַדִּיקִים יִשְׁלֶם־טוֹב: כב טוֹב יִנְחִיל בְּנֵי־בָנִים וְצָפוֹן לְצַדִּיק חֵיל חוֹטָא: כג רַב־אֲכָל נִיר רָאשִׁים וְיֵשׁ נִסְפָּה בְּלֹא מִשְׁפָּט: כד חוֹשֵׁךְ שִׁבְטוֹ שׁוֹנֵא בְנוֹ וְאֶהְבּוֹ שִׁחְרוֹ מוֹסֵר: כה צַדִּיק אֲכָל לֶשֶׁבַע נַפְשׁוֹ וְכָפֵן רָשָׁעִים תַּחֲסֹר:

רש"י

קמץ ומחובר עם אוכל במקף ואוכל ראיתי שם נקוד פתח (ר"ל סגול שהוא פתח קטן) וטעמו לעילא כמו את כל אוכל השנים הטובות (בראשית מא) ולפי נקודתו זה פתורנו הרבה תבואה באה לעולם על ידי ניר אנשים דלים כלומר הרבה תורה יוצאה על ידי תלמידים שרבותיהם למדין מהם מתוך פלפולם שמפלפלים בהלכה: ויש נספה. ויש הרבה מהם שהם כלים מן העולם בשביל לא משפט שאינן נוהגין כשורה, ולענין התבואה יש תבואה לוקה בשביל בעליה שאינו מוציא מעשרותיה ומתנות עניים כמשפט, ורבותינו פירשו במסכת חגיגה, ויש נספה על שלוחו של מלאך המות שמחלף שם בשם וממית את שלא הגיע זמנו אבל אם כן הוא אין ענין סוף הפסוק לראשו: (כד) חושך שבטו. סופו ששונא את בנו שרואהו בסופו יוצא לתרבות רעה: שחרו מוסר. תמיד לבקרים מיסרהו: (כה) לשובע נפשו. דומה שיהא שבע (סא"א ונכתב תחתיו): תחסר. אינו דומה שיהא שבע:

מצודת ציון

(יז) מלאך. ענין שליח כמו מלאך שלוח אליהם (יחזקאל כג): וציר. גם הוא ענין שליח כמו וציר בגוים שולח (עובדיה א): (יח) פורע. ענין בטול: (יט) נהיה. ענין שבירה כמו נהיתי ונחליתי (דניאל ח): תערב. ענין מתיקות כמו וערכה לה' מנחת (פלאכי ג): (כ) ירוע. ענין שבירה ורציצה כמו תרועם בשבט ברזל (תהלים ב): (כב) וצפון. ענין הסתרה: חיל. עושר: (כג) ניר. ענין חרישה כמו נירו לכם ניר (ירמיה ד): ראשים. מלשון רש ועני: נספה. ענין מיתה כמו אני נאסף אל עמי (בראשית מט): (כד) חושך. מונע: שחרו. עניינו ימי הילדות שהוא בתחילת הימים והושאל מל' שחר הבוקר וכן הילדות והשחרות הבל (קהלת יא):

מצודת דוד

(יז) מלאך רשע. שליח רשע המשנה מדברי משלחו לרעה הוא בעצמו יפול בהרעה ההיא אבל ציר מאנשי אמונים ירפא עוד את דבר השליחות אם יראה בדבר חולשה מצד מה ירפאנה במתק הלשון: (יח) ריש. עניות ובזיון מעותדים לבוא על המבטל המוסר אבל השומר בלבו דברי התוכחות יכובד מן הבריות: (יט) תאוה נהיה. כאשר נשברה תאות האדם בענייני הגוף אז תערב לנפש המשכלת כי אז תשכיל אבל הרשעים דבר תעוב הוא להם כאשר המה סרים מן הרע מחסרון התאוה כי יותר יחפצו שיתאוו לעבירה ויעשוה: (כ) יחכם. כי ילמד מהם: ורועה. המחבר עצמו לכסילים להיות לו לרעים ישובר וירוצץ עמהם כי ילמוד מהם וגמולו ישיב לו: (כא) תרדף רעה. הרעה שעושים החטאים היא

תרדף אותם עד השמדם כי תקטרג עליהם. ואת צדיקים. הזכות שעם הצדיקים הוא ישלם להם שכר טוב כי יליץ טובה עליהם: (כב) טוב. איש טוב: ינחיל. נחלתו אף לבני בניו אבל עושר החוטא הוא צפון לצדיק ואפילו לבניו לא ינחיל: (כג) רב אוכל. הרבה מאכל בא לעולם ע"י חרישת העניים החורשים בשדה תבואה והנה העשירים אשר לא עמלו בו יאכלום וכ"כ יש מי אשר נאסף מכל העולם בלא משפט מות כי לא עשה דבר אשר יומת בעבורו ונתפס הוא בעון אחר: (כד) חושך. המונע מבנו שבט מוסר הנה לשנאה תחשב כי סופו יצא לתרבות רעה וימות בעונו: ואוהבו. האוהב את בנו מייסרו בעת השחר ר"ל בילדותו עת יוכל לנטותו לכל אשר יחפוץ: (כה) לשובע. אינו חפץ במעדנים ורקב דבר המשביע את הנפש אבל הרשעים יתענגו באכילת מעדנים מתוקים וערכים ותמיד בטנו חסרה כי רווחא לבסימא שכיחא ויוכל עוד למלאותה:

פ ר ק ש ש י

א גופה של בהרת — פגרים הקלקי מרבע. מקום הגרים תשע עדשות. מקום עדשה ארבע עדשות. נמצאו, שלשים ויש עדשות.

ב בהרת פגרים ובה מחיה פעדשה, רבתה הבהרת — טמאה, נתמעטה — טהורה; רבתה המחיה — טמאה, נתמעטה — טהורה.

ג בהרת פגרים ובה מחיה פחותה מפעדשה, רבתה הבהרת — טמאה, נתמעטה — טהורה; רבתה המחיה — טמאה, נתמעטה — רבי מאיר מטמא, וחכמים מטהרים, שאין הנגע פושה לתוכה.

פירוש ברטנורא

א גופה של בהרת. כגרים. חצי פול: הקלקי. שם מקום. ופולין שבו גדולים: מרובע. והו שיעור מצומצם שבבהרת. ואם היה הנגע עגול או על צורה אחרת, אם יש בו כדי שיכנס בתוך הנגע כגרים הקלקי מרובע, טמא, ואם לאו, טהור:

ב רבתה הבהרת. מבחין: טמאה. משום פסיון: נתמעטה טהורה. דליכא כגרים: רבתה המחיה. וכנסה הבהרת: טהורה. דאין המחיה מבוצרת. דבעינן בהרת כעדשה מכל צד סביב למחיה:

ג רבתה הבהרת. מבחין: טמאה. שהרי פשתה בעור: נתמעטה טהורה. ואפילו היתה המחיה כעדשה: רבתה המחיה. ונעשית כעדשה, טמאה: נתמעטה. שפשתה הבהרת עליה: ר' מאיר מטמא. דחשיב ליה פסיון ככפנים כמו מבחין: וחכמים מטהרים. דפשיין שבפנים לא חשיב פסיון. והלכה כחכמים:

משניות מבוארות — קהתי

באור משנה א

הבהרת" (מחרש; הרא"ש); או שבא התנא להשיעורו, שפשיין הוא סימן טמאה אף בנגע טמא הפרושה, ואם הלכה המחיה, נשאת הבהרת טמאה משום הפשיין (הרא"ש). נתמעטה — הבהרת, טהורה — משום שאין בה כגרים; רבתה המחיה — בתוך הבהרת, טמאה — רוב המפרשים מגיחים כאן: טהורה. שהואיל והבהרת עם המחיה אינה אלא כגרים, הרי משרבתה המחיה שוב אינה מבוצרת, שכן צריך שתהא הבהרת כעדשה סביב המחיה מכל צד, לפיכך הבהרת טהורה (רמב"ם; ר"ש; רא"ש; ברטנורא; "משנה אחרונה"). ויש מקיימים גירסת משנתנו: טמאה. אלא שמשום כך צריכים הם לבאר, שמדובר במשנתנו בכגון שהבהרת עצמה בלא המחיה שבה היא כגרים, ובאה המשנה להשיעורו שבכגון זה אפילו רבתה המחיה. כל זמן שנשארה מבוצרת, כלומר מוקפת בבהרת כשיעור עדשה מכל צד, הריהי טמאה. ואמנם מה ששנינו לעיל: נתמעטה (הבהרת), טהורה. היינו שנתמעטה כל כך עד שלא נשאר בה עם מחייתה כגרים (הר"ש לפי גירסתנו; "תפארת ישראל"). נתמעטה — המחיה, טהורה — שהרי אין בה עוד כעדשה, וכבר הזכרנו לעיל שאין המחיה סימן טמאה אלא בשיעור כעדשה.

באור משנה ב

בהרת פגרים ובה מחיה פחותה מפעדשה — שאינה מטמאה, והסגרי כהן את הבהרת, שהואיל ויש בה כגרים הרי טעונה היא הסגר (עיי' בשולי באורנו למשנה, פירוש הרא"ש). רבתה הבהרת — לצד חוץ, טמאה — שהרי הבהרת פשתה בעור; נתמעטה — הבהרת, טהורה — שהרי נפתחה מכגרים; ולא נקט התנא בבא זו אלא אגב המשנה הקודמת, או משום סיפא של משנתנו (נתמעטה המחיה): רבתה המחיה — ונעשתה כעדשה, טמאה — הבהרת מחמת המחיה; אבל אם רבתה עד ליותר מכעדשה, הבהרת טהורה, לפי שאין המחיה מבוצרת, כמו שבארנו במשנה הקודמת. נתמעטה — המחיה, על ידי שפשתה הבהרת לתוכה, רבי מאיר מטמא — משום פשיין, שלדעת רבי מאיר אף פשיין לצד פנים חשוב סימן טמאה, וחכמים מטהרים — כלומר שאין פשיין זה סימן טמאה, שאין הנגע פושה לתוכה — לתוך הבהרת, אלא חוץ לנגע בעור, אבל פשיין לפנים אינו חשוב פשיין לטומאה. והלכה כחכמים.

הרא"ש מפרש, שמדובר במשנתנו בכגון שיש בבהרת כגרים בלא המחיה, שהרי שנו בתוספתא: בהרת ובה מחיה פחותה מכעדשה, רבי מאיר אומר: יסגרי; וחכמים אומרים: אין נוקטין לו. רבי מאיר סובר, שמחיה פחותה מכעדשה מצטרפת עם הנגע להשלימה לכגרים, ולכן יסגרי; וחכמים סוברים, שאין המחיה

גופה של בהרת — שיעור גדלה של הבהרת, כדי להיות נידונה כנגע, כגרים הקלקי — כגודל הגרים, היינו חצי פול, שמוצאו מארץ קיליקיה שבאסיה הקטנה (דח"א), מרבע — יש מפרשים: כגרים מרובע, שכן הגריסים הקילקין היו גדולים ומרובעים (עיי' באורנו למשנה מעשרות ה, ח); ויש מפרשים: כריבוע של גרים, היינו ריבוע שכל אחת מצלעותיו כאורך הגרים (הרא"ש, "תפארת ישראל"; "משנה אחרונה"); ואם היה עגול או שהיתה לו צורה אחרת, אם יש בשטחו כדי שייכנס בתוכו כגרים הקלקי מרובע (כפי הפירושים שהבאנו). הריהו טמא; ואם לאו, טהור. מקום הגרים תשע עדשות — כמקום שאפשר ליתן בו תשע עדשים מצריות. מקום עדשה ארבע עדשות — ריבוע של שתי עדשות על שתי עדשות. נמצאו, שלשים ויש עדשות — מקום הגרים (4 פעמים $9 = 36$), היינו שש עדשות על שש עדשות, כזה:

בתורת כהנים שנו: "ומחית בשר חי בשאת" (ויקרא יג, י) — יכול כל שהוא? תלמוד לומר (שם) "שער לבן ומחית בשר חי" — מה שער לבן מקום שתי עדשות, אף מחיה מקום שתי עדשות (והיו שתי עדשות על שתי עדשות מרובע — הר"ש). יכול לא תהיה טמאה עד שיהא בה שער לבן ומחיה? תלמוד לומר (שם, יא): "צרעת נושנת היא" — היא טמאה ואינה צריכה דבר אחר לסייעה (עיי' "תורה תמימה"). אם כן למה נאמר "שער לבן ומחית בשר"? לומר לך שלא תהיה טמאה עד שיהא בה כדי לקבל שער לבן ומחיה. יכול שער לבן מצד אחד ומחיה מצד אחד? תלמוד לומר: "בשאת", שתהא מבוצרת לתוך השאת. הא כיצד? מקום שתי עדשות מימינה, ומקום שתי עדשות משמאלה, ומלמעלה ממנה, ומלמטה ממנה מרובע. נמצאו שלושים ושש עדשות (שהרי שיעור המחיה שתי עדשות, ושיעור שתי עדשות צריך שיקף אותה מכל צד, ואם כן שיעור גדול הנגע שש עדשות על שש עדשות). נמצא גופה של בהרת כגרים הקלקי מרובע. ומכאן בנין אב לכל נגע, ששיעורו כגרים.

בעל "משנה אחרונה" כותב, שהואיל ולמדים (בתורת כהנים) שיעור הנגע מן הפסוק "שער לבן ומחית בשר חי", לפיכך נקטה משנתנו את השיעור גם בעדשות וגם בשערות, שכן מחיה אינה פחותה מכעדשה ושער לבן אינו פחות משתי עדשות (עיי' "תפארת ישראל" שמביא על זה טעמים אחרים).

באור משנה ב

בהרת פגרים ובה מחיה פעדשה — היינו כשיעורה לטמא, כמו שכבר הזכרנו במשנה הקודמת; ומבואר ברוב המפרשים, שמדובר כאן בכגון שהבהרת עם המחיה שבה היא כגרים. רבתה הבהרת — לצד חוץ, טמאה — משום פשיין (הרא"ש; דח"א); ואמנם אפילו לא רבתה הבהרת, טמאה היא מתחילה משום המחיה, אלא משום שבא התנא לנקוט בסיפא "רבתה המחיה", נקט גם כאן "רבתה

ד בהרת יתרה מפגרים ובה מחיה יתרה מפעדרשה, רבו או שנתמעטו — טמאין, ובלבד שלא יתמעטו מפשעור. ה בהרת פגרים ומחיה פעדרשה מקפתה, וחזין למחיה בהרת — הפנימית להסגיר, והחיצונה להחליט. אמר רבי יוסי: אין המחיה סימן טמא לחיצונה, שהבהרת לתוכה. נתמעטה והלכה לה — רבן גמליאל אומר: אם מפגרים היא פלה — סימן פשיון לפנימית, והחיצונה טהורה; ואם מבחוץ — סימן פשיון לפנימית, והחיצונה טהורה. עקיבא אומר: בין כך ובין כך טהורה.

ו אמר רבי שמעון: אימתי? בזמן שהיא פעדרשה מובאת. היתה יתרה מפעדרשה — המותר סימן פשיון לפנימית,

פירוש ברטנורה

ד שלא יתמעטו מכשעור. בהרת מכגרים ומחיה מקעדרשה:

ה בהרת כגרים. מרובע ורצועה של בשר חי ברוחב כעדשה מקפת אותה מסביב, וחזין לאותו בשר חי מקפת בהרת כגרים מסביב, והרי יש כאן שתי בהרות אחת פנימית ואחת חיצונה ומחיה מקפת ביניהן סביב: הפנימית להסגיר. דאין לה מחיה באמצעה: והחיצונה להחליט. דמחיה המקפת לפנימית סימן טמאה לחיצונה, שהרי היא מבגרת באמצעה: שהבהרת בתוכה. לפי שהבהרת לתוכה אינה חשובה סימן טמאה לחיצונה, דבעינן מבוצרת, נגע מכאן ונגע מכאן ומחיה באמצע [כלי הפסק דבר אחר בתוך המחיה], והכא יש כאן נגע ומחיה ונגע ומחיה ונגע. ואין הלכה כר' יוסי: נתמעטה המחיה. שפשתה הבהרת עליה: והלכה לה. או שהלכה לה כולה: אם מבפנים היא כלתה. שבהרת הפנימית כיסתה המחיה: סימן פשיון לפנימית. ומחליטה, שהרי פשתה מבחוץ: והחיצונה טהורה. שהלכה מחיתה או נתמעטה מקעדרשה: אם מבחוץ. שהבהרת החיצונה כיסתה המחיה: החיצונה טהורה. שנתמעטה מחיתה או הלכה, ופשיון ליכא שאין הנגע פושה לתוכה: והפנימית להסגיר. שהנגע עמד בעינו: בין כך ובין כך. בין כלתה מבפנים בין כלתה מבחוץ. טהור. שכשם שאם פשתה החיצונה למחיה שכתוכה אינו פשיון, כך כשפשתה הפנימית למחיה שבתוך הבהרת החיצונה אינו פשיון. והלכה כר' עקיבא:

ו אימתי. החיצונה טהורה כשפשתה הפנימית או החיצונה על המחיה, דאמרן לעיל שהחיצונה טהורה, הני מילי בזמן שהיא כעדשה מובאת, שהמחיה כעדשה מצומצמת לא פחות ולא יותר. אבל אם היתה המחיה יתירה מקעדרשה המותר סימן פשיון לפנימית והחיצונה טמאה. כלומר אם פשתה הפנימית

משניות מבוארות — קהתי

להסגיר — הבהרת הפנימית דינה להסגר, לפי שאין מחיה באמצעה, והחיצונה להחליט — והבהרת החיצונה דינה להחליטה בטומאה, שהמחיה סימן טמאה לה, הואיל והמחיה באמצעה; וכבר שנינו (לעיל ג, א), שבכגון זה פוסק הכהן דינה של האחת ואחר כך דינה של האחרת. אמר רבי יוסי: אין המחיה סימן טמאה לחיצונה — לבהרת החיצונה, שהבהרת לתוכה — שהבהרת הפנימית היא בתוך המחיה, שהרי המחיה מקפתה, ובכגון זה אין המחיה סימן טמאה; נמצא לדעת רבי יוסי שאין כאן להחליט, אלא להסגיר שתייה. ואין הלכה כרבי יוסי. נתמעטה — המחיה, והלכה לה — או שהלכה לה כולה, רבן גמליאל אומר: אם מבפנים היא פלה — המחיה כלתה, שהבהרת הפנימית פשתה לתוכה, סימן פשיון לפנימית — והיא טמאה, שהרי פשתה מבחוץ, והחיצונה טהורה — לפי שנתמעטה מחיתה מקעדרשה או הלכה לה לגמרי; ואם מבחוץ — כלתה המחיה, שהבהרת החיצונה פשתה על המחיה, והחיצונה טהורה — שנתמעטה מחיתה מקעדרשה או הלכה לה, והפשיון שהוא לפנים אינו חשוב פשיון, והפנימית להסגיר — לשבוע שני, שהרי עמדה בעינה. רבי עקיבא אומר: בין כך ובין כך — בין כלתה המחיה מבפנים ובין כלתה מבחוץ, טהורה — גם הפנימית, כלומר אין הפשיון סימן טמאה לה, שכשם שאם פשתה החיצונה לתוך המחיה אינו פשיון, כך כשפשתה הפנימית לתוכה אינו פשיון, לפי שהמחיה עצמה חשובה בהרת, ואין הנגע פושה לתוך הנגע, הלכך אם הוא בסוף שבוע ראשון, אף כשכלתה המחיה מבפנים, הפנימית להסגיר, כדין נגע שעמד בעינו, שהוא טעון הסגר שני; והחיצונה טהורה, הואיל והלך ממנה סימן טמאה; ואם הוא בסוף שבוע שני, אף הפנימית טהורה (תפארת ישראל). והלכה כרבי עקיבא.

באור משנה ו

אמר רבי שמעון: אימתי — אמר רבי עקיבא, שבין כלתה המחיה מבפנים ובין כלתה מבחוץ, אין הפשיון סימן טמאה לא לחיצונה ולא לפנימית? בזמן שהיא פעדרשה מובאת — שהמחיה היא כעדשה מצומצמת ("מובאת" היינו מכוונת), שאין בה יותר מקעדרשה. היתה — המחיה — יתרה מפעדרשה, המותר סימן פשיון לפנימית — אם המותר על כעדשה נתמעט על ידי שפשתה עליו הבהרת הפנימית, ונשתירה מחיה כעדשה, הרי פשיון זה סימן טמאה

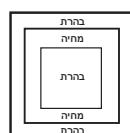
מצטרפת לבהרת להשלימה לכגרים אלא אם כן יש בה כעדשה, שהיא סימן טמאה, אבל אם המחיה פחותה מקעדרשה אינה אלא כשאר עור בשר, הלכך לחכמים אם אין בבהרת כגרים אינה טעונה הסגר, ואם כן לא שייך לשנות "רבתה הבהרת", שאין פשיון סימן טמאה אלא לאחר הסגר. אלא מכאן, שמדובר כאן בכגון שיש בבהרת כגרים בלא המחיה. ואל תתמה שבמשנה הקודמת (נשיטת ה"ש) המחיה היא בכלל הבהרת כגרים, וכאן אין המחיה בכלל, שכן במשנה הקודמת המחיה היא סימן טמאה לבהרת, שהרי היא כעדשה, הלכך ראוי לכוללה עם הבהרת, אבל במשנתנו אין המחיה אלא כשאר עור בשר, הלכך אינה כלולה בבהרת. והנה הטעם, שדווקא במשנתנו חולק רבי מאיר בנתמעטה המחיה, וסובר שהבהרת טמאה, ואילו במשנה הקודמת אינו חולק, שהוהאיל ובמשנה הקודמת מדובר שאין בבהרת כגרים אלא בצירוף המחיה, לפיכך אם נתמעטה המחיה אף רבי מאיר סובר, שהבהרת טהורה, לפי שאין נגע פחות מכגרים מיטמא בפשיון. אבל במשנתנו הרי מדובר שיש בבהרת כגרים בלא המחיה, הלכך חולק רבי מאיר וסובר שאם נתמעטה המחיה, היינו שרבתה הבהרת במקומה, הרי היא טמאה מחמת פשיון. ברם, חכמים סוברים, שפשיון לפנים אינו חשוב פשיון, כמו שבארנו. והגר"א כותב בטעמו של רבי מאיר, שהוהאיל ובמשנה הקודמת מדובר במחיה שהיא כעדשה שהיא סימן טמאה, לפיכך אם נתמעטה המחיה, נמצא סימן הטומאה הולך וגורף, ואפילו לדעת רבי מאיר אין כאן פשיון, אלא ירפוי סימן הטומאה. אבל במשנתנו שמדובר בה במחיה פחותה מקעדרשה, שאינה סימן טמאה כלל, סובר רבי מאיר, שכשנתמעטה המחיה, הרי יריבוי הבהרת לתוכה חשוב פשיון ("אליהו רבא"; ועיין "תפארת ישראל").

באור משנה ד

בהרת יתרה מפגרים ובה מחיה יתרה מפעדרשה, רבו או שנתמעטו — רבתה הבהרת או המחיה, או שנתמעטה הבהרת או המחיה, טמאין — טמאה הבהרת, ובלבד שלא יתמעטו מפשעור — שלא תתמעט הבהרת מכגרים ולא המחיה מקעדרשה; והרמב"ם מוסיף: ולא תקרב המחיה לסוף הבהרת בפחות מכדי צמיחת שתי שערות.

באור משנה ה

בהרת פגרים ומחיה פעדרשה מקפתה, וחזין למחיה בהרת —

— והרי כאן שתי בהרות, אחת פנימית, המוקפת על ידי המחיה, ואחת חיצונה, המקפת את המחיה, והבהרת החיצונה והמחיה כל אחת ורוחבה כעדשה, כזה: הפנימית

והחיצונה טמאה. הִיָּה בִּהְק פְּחוֹת מִכַּעֲדָשָׁה — סִימָן פְּשִׁיז לַפְּנִימִית, וְאֵין סִימָן פְּשִׁיז לַחִיצוֹנָה. וְעֲשָׂרִים וָאַרְבַּע רָאשֵׁי אֲבָרִין בָּאֲדָם, שְׁאֵינָן מִטְּמָאִין מִשּׁוּם מַחִיָּה: רָאשֵׁי אֶצְבָּעוֹת יָדִים וְרַגְלִים, וְרָאשֵׁי אֶזְנוֹים, וְרָאשׁ הַחֹטֶם, וְרָאשׁ הַגְּוִיָּה, וְרָאשֵׁי הַיָּדַיִם שְׁבָאָשָׁה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: אֵף שֶׁל אִישׁ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: אֵף הַיִּבְלֹת וְהַדְּלוּלִין אֵינָן מִטְּמָאִין מִשּׁוּם מַחִיָּה.

ח אֵלּוּ מְקוֹמוֹת בָּאֲדָם שְׁאֵינָן מִטְּמָאִין בְּבִהְרָת: תּוֹךְ הָעֵין, תּוֹךְ הָאָזֵן, תּוֹךְ הַחֹטֶם, תּוֹךְ הַפֶּה, הַקֶּמֶטִין, וְהַקֶּמֶטִין שְׁבָצָאָר, תַּחַת הַדָּד, וּבֵית הַשְּׁחִי, כֶּף הַרְגֵל, וְהַצִּפְרָן, הָרָאשׁ, וְהַזָּקָן, הַשְּׁחִין וְהַמְכוֹה וְהַקֶּדֶח הַמּוֹרְדִין — אֵינָן מִטְּמָאִין

פירוש ברטנורא

על אותו מותר, שתיהן להחליט. פנימית משום פסיון וחיצונה משום מחיה. ואם פשתה החיצונה על אותו מותר, מכל מקום החיצונה להחליט משום מחיה והפנימית להסגיר. ואין הלכה כרבי שמעון: היה בוחק פחות מכעדשה. סמוך לפנימית, והחיצונה מקפת לכותק: סימן פשיון לפנימית. אם פשתה הפנימית וכיסתה את הבוחק, הפנימית להחליט, שהרי פשתה מבחוץ. ואם החיצונה פשתה וכיסתה את הבוחק, אינו סימן פסיון לחיצונה, שאין הנגע פושה לתוכו. והאי דנקט בוחק פחות מכעדשה, דאם היה כעדשה היה מטמא משום מחיה, דקיי"ל מחיה מטמאה בכל המראות. אבל פחות מכעדשה אין כאן מחיה, דאין מחיה פחותה מכעדשה:

ז שִׁאֵינָן מִטְּמָאִין מִשּׁוּם מַחִיָּה. דכתיב וראוהו הכהן, בעיני שיראה את הנגע עם המחיה כולה כאחד, וכשיש כגרים בראש החוטם או בראשי אצבעות הוא שופע אילך ואילך ואינו יכול ליראות כולו כאחד: ראשי אֶזְנוֹיָם. נחשבים כאחד. וכן ראשי רדין. ואין הלכה כר' יהודה שמנה ראשי רדין שבאיש: וראש הגויה. הוא גיד האמה: יבלות. לשון [או חרוץ או יבלת] (ויקרא כ"ב). פורוש"ב בע"ז: ודלדולין. בשר שפירש ונדלדל. ואית דגרסי ותלתולין, בשר שנעשה כמו תל גבוה. ואין הלכה כרבי אלעזר:

ח שִׁאֵינָן מִטְּמָאִין בְּבִהְרָת. בארבע מראות נגעים, שאת ותולדתה בהרת ותולדתה: תוך העין תוך האוזן. שכל אלו אינן חשובים כעור בשר, והכתוב אומר (שם י"א) והיה בעור בשר: הקמטין. שבשאר הגוף: והקמטין שבצוואר. תנא סיפא לגלוי דקמטין דרישא קמטין של שאר הגוף הן. דלא תימא קמטין דצוואר דוקא דלא מתחיו כאחריני: תחת הוד. כשנראית כמניקה את בנה, מה שאינו נראה באותה שעה אינו מטמא: ובית השחי. כשנראה כמוסק ויתים: כף הרגל. מה שמתחת [הקעוריות] של הרגל. דכל אלו אינן עור בשר הנראות: והצפרות. לא חשיבא עור בשר: הראש והזקן. אינן מִטְּמָאִין בְּבִהְרָת, דכתיב (שם) נתק הוא צרעת הראש או הזקן הוא, אין לראש ולזקן טומאה אלא טומאת נתקין בלבד: השחין והמכוה והקדח המורדים. שלא נתפאו יפה ולא

משניות מבוארות – קהתי

ב אור משנה ז

עֲשָׂרִים וָאַרְבַּע רָאשֵׁי אֲבָרִין בָּאֲדָם, שְׁאֵינָן מִטְּמָאִין מִשּׁוּם מַחִיָּה — שאם היה באחד מהם נגע, ומחיה בתוכו, אין המחיה שם סימן טומאה, שנאמר (ויקרא י"ג). "וראהו הכהן וטמא אותו", צריך שיראה הכהן את הנגע עם המחיה כולו כאחד, וכשיש נגע עם מחיה באחד מראשי האברים, הריהו משופע לכאן ולכאן, ואין הכהן יכול לראות את כולו כאחד, הלכך אינו טמא; ואלו הם עשרים וארבע ראשי האברים: רָאשֵׁי אֶצְבָּעוֹת יָדַיִם וְרַגְלִים — הן עשרים, וְרָאשֵׁי אֶזְנוֹיָם — היינו כל שפת האוזן סביב; ושתי האזניים נחשבות כאן כאחת, הואיל והן שוות, וְרָאשׁ הַחֹטֶם, וְרָאשׁ הַגְּוִיָּה — ראש הגיד שבאיש, וְרָאשֵׁי הַיָּדַיִם שְׁבָאָשָׁה — שאף הן נחשבות כאן כאחת, הרי עשרים וארבע. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: אֵף שֶׁל אִישׁ — אף ראשי הדדים של איש דינם כשאר ראשי איברים; בָּרַם, תנא קמא סובב, שהואיל ושל איש אינם בולטים כל כך, אין זה שיפוע. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: אֵף הַיִּבְלֹת וְהַדְּלוּלִין — אם המחיה היא בראש יבלת או בראש בשר המדולדל, שנחלש מן האדם והוא תלוי בו, אֵינָן מִטְּמָאִין מִשּׁוּם מַחִיָּה — מהטעם שבארנו לעיל בראשי איברים. בָּרַם, אדם שאחד מראשי איבריו עבה ורחב כגרים, וכן יבלות ודלדולים שהם רחבים כגרים, הרי הם מיטמאים משום מחיה (ותוספתא).

ב אור משנה ח

אֵלּוּ מְקוֹמוֹת בָּאֲדָם שְׁאֵינָן מִטְּמָאִין בְּבִהְרָת — בנגע שבוער הבשר; מהם שאינם "עור בשר", והכתוב אומר (ויקרא י"ג, ב). "והיה בעור בשרו לגנע צדעת", ומהם שמכוסים ונחשבים כבית הסתרים שאינו מטמא בנגעים, שנאמר (שם שם, יב). "לכל מדא עיני הכהן" — פרט לבית הסתרים (תורת כהנים): תּוֹךְ הָעֵין, תּוֹךְ הָאָזֵן, תּוֹךְ הַחֹטֶם, תּוֹךְ הַפֶּה — ואף אודם שפתיים נידון כתוך הפה, לפי שבזמן שאדם סוגר את פיו אינו נראה (ותוספתא; עיני "תוספות יום טוב"). הַקֶּמֶטִין — שבגוף, כגון באדם שמן, וְהַקֶּמֶטִין שְׁבָצָאָר — בכל אדם (מהר"ם, מובא ב"תוספות יום טוב"). תַּחַת הַדָּד — מה שאינו נראה שם בשעה שהאשה מניקה (כמו שנשינו לעיל ב. ד). וּבֵית הַשְּׁחִי — מה שאינו נראה שם בשעה שמרים זרועותיו כמי שמוסק

לפנימית, שמותר המחיה אינו חשוב כבהרת אלא כעור הבשר, והרי שהבהרת הפנימית לא פשתה לתוך הנגע אלא לעור הבשר (והרא"ש); וְהַחִיצוֹנָה טְמֵאָה — והבהרת החיצונה טמאה בכגון זה, משום מחייתו כעדשה, כדעת תנא קמא במשנה הקודמת. ואם המותר נתמעט על ידי שפשתה עליו הבהרת החיצונה, מכל מקום החיצונה מטמא משום המחיה; והפנימית להסגיר (כמו ברישא של המשנה הקודמת). הִיָּה בִּהְק פְּחוֹת מִכַּעֲדָשָׁה — אם בין הבהרת החיצונה לפנימית היה בוחק, היינו כתם לבן כהה, שלובנו הוא למטה מארבעה המראות של נגעים, והיה רחבו פחות מכעדשה, סִימָן פְּשִׁיז לַפְּנִימִית — אם פשתה הבהרת הפנימית לתוך הבוחק, הואיל ופשתה מבחוץ, הרי היא טמאה משום פשיון, אפילו לרבי עקיבא הסובר שאין הנגע פושה לתוך הנגע, לפי שלא פשתה הבהרת הפנימית לתוך נגע אלא לתוך הבוחק, שדינו כעור הבשר, ואף על פי שהוא פחות מכעדשה, מכל מקום הריהו הפסק בין הפנימית לחיצונה, ופשיון מטמא בכל שהוא (תפארת ישראל). וְאֵין סִימָן פְּשִׁיז לַחִיצוֹנָה — אבל אם הבהרת החיצונה פשתה לתוך הבוחק, אין הפשיון סימן טומאה לה, שאין פשיון לפנים חשוב פשיון.

מה שנקטה המשנה "בוחק פחות מכעדשה". נאמרו על כך פירושים שונים. הרמב"ם כותב, שאילו הבוחק היה כעדשה היה מטמא משום מחיה, שכן ההלכה היא, שמחיה מטמאה בכל המראות. וכן מפרש גם הרב מברטנורא. אבל בעל "תוספות יום טוב" מקשה הרבה על זה, ומביא ראיות, שכל שמראות כבוחק אינו מטמא משום מחיה. מכאן נראה לו כפירוש הר"ש, שכוחות המשנה היא, שבין המחיה לבהרת הפנימית היה בוחק פחות כעדשה; ובאה המשנה ללמדנו, שאם במקום המחיה נעשתה בהרת, הרי זה סימן פשיון לפנימית. כלומר שהבהרת הפנימית טמאה משום פשיון, אף על פי שהבוחק מפסיק בינה למחיה, שהואיל והבוחק הוא פחות מכעדשה אינו חשוב הפסק לפשיון; אבל אין זה סימן פשיון לחיצונה. שאין הנגע פושה לתוכו, כמו שבארנו במשנה. ויש מבארים: ריה ב. בוחק או מחיה פחות מכעדשה (עיין "אליהו רבא" ו"משנה אחרונה").

ואמנם בביאורנו נקטנו דרך הרמב"ם והר"ב (כפי שנראה גם ממשמעות לשון המשנה). שבוהק פחות מכעדשה היה מפסיק בין הבהרת הפנימית לחיצונה, אבל מה שנקטה המשנה "בוחק פחות מכעדשה" בארנו לפי "תפארת ישראל", שהיא באה להשיענו רבותא, שאף על פי שהבוחק פחות מכעדשה, מכל מקום הריהו חשוב הפסק בין שתי הבהרות, ודינו כשאר עור הבשר.

בנגעים, ואינן מצטרפים בנגעים, ואין הנגע פושה לתוכו, ואינן מטמאין משום מחיה, ואינן מעכבין את ההופך פלו לכן. חזר הראש והזקן ונקרחו, השחין והמכה והקרח ונעשו צרבת — הרי אלו מטמאין בנגעים, ואינן מצטרפין בנגעים, ואין הנגע פושה לתוכו, ואינן מטמאין משום מחיה, אבל מעכבין את ההופך פלו לכן. הראש והזקן עד שלא העלו שער, והדלדולין שבראש ושפזקן — נדונים פעור הבשר.

פירוש ברטנורא

נקרם העור שלהם כקליפת השום: אין מיטמאין משום נגע. רבשחין כתיב (שם) שחין ונרפא, ובמכוח נמי כתיב (שם) והיתה מחית המכוח: קרח. הוא שחין שבא מחמת דבר אחר, כגון מחמת מכת אבן או עץ או גפת או סיר, ומכוח נמי שלא באה מחמת האש עצמו אלא מחמת תולדות האש, כגון רמץ חם וגפסית חם, כל אלו קרויין קרח. לשון בקרוח אש המסים. וקרח המורד נמי שלא נתרפא ולא העלה קרום כקליפת השום, אינו מטמא משום נגע: המורדים. כל זמן שלא נתרפאו שלא העלו קרום קרויין מורדים, כלומר שעדיין עומדים במרדם. ואית דגרסי מורדים, בשני רישין. לשון רר בשור (שם ט"ו): ואין מצטרפים בנגעים. אם היה חצי גרים נגע בעור בשור וחצי גרים באחת מן המקומות הללו, אין מצטרפין לכגרים: ואין הנגע פושה לתוכו. דכיון דלא מיטמאו באום לא מיטמאו נמי בפשיון: ואינן מיטמאין משום מחיה. דאם פרח ככולו ויש בראשו או בכף רגלו או בקמטין בשר חי, אין מיטמאין משום מחיה. אי נמי, אם היה אחד מן המקומות הללו מבוצר בתוך הנגע, אינו מיטמא משום מחיה: ואינם מעכבים את ההופך כולו לכן. אם פרח הצרעת ככולו חוץ מאחד מן המקומות הללו, אין מעכבין. דכתיב (ויקרא י"ג) וכסתה הצרעת את כל עור הנגע, עור הראוי להיות בו נגע, פרט לאלו שאין מיטמאין משום נגע: חזר הראש והזקן ונקרחו. שנקרח השער שהיה בהן ונעשה כעור בשר. וכן השחין והמכוח והקרח שנעשו צרבת, שנתרפאו וקרום עליהם עור כקליפת השום: הרי אלו מיטמאין בנגעים. בארבע מראות. וה"ה דהוי מצי למתני נתפשו הקמטין, נמי מיטמאין בנגעים: ואין מצטרפין בנגעים. ראש וזקן אין מצטרפין. וכן עור הבשר והזקן, או עור הבשר והראש, אין מצטרפין. דאם בא לו חצי גרים נתק בראש, אי נמי חצי גרים נתק בזקן וחצי גרים נגע בעור בשר, אין מצטרפין. וכן חצי גרים שחין וחצי גרים מכוח, אין מצטרפין לכגרים: ואין הנגע פושה לתוכו. נגע של עור בשר אין פושה לא בנתק הראש. ולא בנתק הזקן ולא בשחין ולא במכוח, דלא חשיבי כעור בשר: ואין מיטמאין משום מחיה. דנתקים מיטמאין בשער צהוב ופסיון, ושחין ומכוח בשער לבן ופסיון: אבל מעכבין את ההופך כולו לכן. שאם פרח הצרעת ככולו ונשאר הראש או הזקן שנקרחו שלא פרחו הצרעת בהן, או השחין והמכוח והקרח שנעשו צרבת, ממה עד שיפרח ככולו: הראש והזקן שלא העלו שער. כגון קטן דלא צמח זקנו או לא השעיר ראשו, נידונים כעור בשר ליטמא בבהרת. וכן הדלדולין שבראש ובזקן דלית בהו שער, נידונים כעור בשר, ומעכבים את הפריחה, והנגע פושה לתוכו, ומצטרפין לכגרים:

משניות מבוארות — קהתי

מן המקומות הללו באמצע הנגע, אינו מטמא משום מחיה; ואינן מעכבין את ההופך פלו לכן — אם פרחו הצרעת בכל העור חוץ מאחד המקומות הללו, אינו מעכב את סהרתו, שנאמר (שם שם, יב): "וכסתה הצרעת את כל עור הנגע" — עור הראוי להיות בו נגע, פרט לאלו שאינם מיטמאין משום נגע. חזר הראש והזקן ונקרחו — השערות שבהם, שבכגון זה הנגע המתהווה שם דינו כנגע בעור הבשר, אלא שאינו מטמא שם בשער לבן; וכן אם חזר השחין והמכה והקרח ונעשו צרבת — שנרפאו קצת, ועלה עליהם קרום, שדינם כשאר עור הבשר, הרי אלו מטמאין בנגעים — בנגעי עור הבשר, ואינן מצטרפין בנגעים — שאם יש כחצי גרים בראש או בזקן שנקרחו וכחצי גרים בעור, וכן אם יש כחצי גרים בצרבת השחין או המכוח וכחצי גרים בעור, אין הם מצטרפים לטומאה. ואף ראש וזקן או שחין ומכוח אינם מצטרפים לכשיעור גרים, כמו שיבאר להלן במסכתנו: ואין הנגע פושה לתוכו — שאם נגע שבעור פשה לתוך נתק הראש או לתוך נתק הזקן או לתוך השחין או המכוח, אין זה חשוב פשיון: ואינן מטמאין משום מחיה — אין המחיה סימן טומאה בהם, שנתקים אינם מיטמאין אלא בשער צהוב ובפשיון, ושחין ומכוח — בשער לבן ובפשיון (הראש; ברטנורא), ויש מפרשים כדלעיל, שאם אחד מהם באמצע הנגע, אינו חשוב מחיה (ותב"ס); אבל מעכבין את ההופך פלו לכן — שאם פרחו הצרעת ככולו חוץ מן הראש או מן הזקן שנקרחו או חוץ מצרבת השחין או המכוח, אינו טהור. הראש והזקן עד שלא העלו שער — קודם שצמחו עליהם שערות, כגון תינוק שעדיין אין לו שער הראש והזקן או נער שעדיין אין לו שער הזקן, והדלדולין שבראש ושפזקן — בשר המדולדל בראש או בזקן, שאין בו שער; ויש מפרשים: ריבוי שער שיש לפעמים בפנים או בצואר סמוך לראש או לזקן (מהר"ם), נדונים פעור הבשר — לכל דבר, שמיטמאין בנגעים, ומצטרפים לכגרים, והנגע פושה לתוכם, ומעכבים את ההופך כולו לכן.

זיתים (לעיל ב, ד), כף הקל — שהיא חשוכה כבית הסתרים, הואיל ודורכים עליה (ברטנורא; תפארת ישראל), ויש מבארים, לפי שעורה קשה ואינו חשוב "עור בשר" (הראש; והצפ"ן) — שאינה בכלל "עור בשר", הראש, והזקן — אינם מיטמאין בבהרת, שנאמר (ויקרא י"ג, ז): "נתק הוא, צרעת הראש או הזקן הוא" — אין לראש ולזקן אלא טומאת נתקים בלבד (תורת כהנים), היינו שרק נתק מטמא בהם ולא שאר סימני טומאה שבכל הגוף; השחין והמכה והקרח המורדין — שלא נקרם עורם ולא נרפאו; רוב המפרשים מבארים, כי "שחין" היינו דלקת העור הבאה מאלוה, ו"מכוח" היינו ליקוי העור שבא על ידי כוויה באש, ו"קדח" היינו שחין שבא מחמת מכה באבן או בעץ וכדומה, או מכוחו שלא באה מחמת אש ממש אלא מחמת תולדות האש, כגון על ידי רמץ או גחלת או מים רותחים, ולמדים מריבוי תיבת "שחין" שנאמר (שם שם, יח-ט): "ובשר כי יהיה בו בעורו שחין ונרפא. והיה במקום השחין" וכו', וכן מריבוי תיבת "מכוח", שנאמר (שם שם, כד): "או בשר כי יהיה בעורו מכות אש, והיתה מחית המכוח" וכו', שאף הקדח דינו כשחין ומכוח, והרי בשחין נאמר (שם שם, יח): "ונרפא. ויהיה במקום השחין שאת לבנה או בהרת לבנה אדומדת", ובמכוח נאמר (שם שם, כד): "והיתה מחית המכוח בהרת לבנה אדומדת או לבנה", ומכאן שכל זמן שלא נרפאו קצת אינם מיטמאין משום מראות נגעים, והוא הדין לקדח. אבל הרמב"ם כותב (בפירושו למשנתנו): שחין היא הכאה בכל מה שיוכה, באבן או בעץ או בברזל וזולת זה; ומכוח היא הכאה באש או בדבר שנתחמם באש, כגון באבן או בברזל חם וכדומה; וקדח הוא נגע ההווה מליחה נשרפה בלהבה בגוף, כמורסות והיציאות אשר ינקבו העור ויקצרוהו; אינן מטמאין בנגעים — כל אלו שנימנו לעיל אינם מיטמאין בנגעים שבעור הבשר, היינו בבהרת; ואינן מצטרפים בנגעים — אם בנגע שבעור הבשר לא היה כשיעור גרים, אין הנגע שבאחד המקומות הללו מצטרף להשלימו לכגרים: ואין הנגע פושה לתוכו — אם הנגע שבעור הבשר פשה לתוך אחד המקומות הללו, אינו חשוב פשיון לטמא; ואינן מטמאין משום מחיה — אם אחד

פרק שביעי

א אלו בהרות טהורות: שהיו בו קדם למתן תורה, בגוי ונתגיר, בקטן ונולד, בקמט ונגלה, בראש ובזקן, בשחין ובמכה ובקרח המורדין; חור הראש והזקן ונקרחו, השחין והמכה והקרח ונעשו צרבת – טהורים. הראש והזקן עד שלא העלו שער, העלו שער, ונקרחו; השחין והמכה והקרח עד שלא נעשו צרבת, נעשו צרבת, וחיו – רבי אליעזר בן יעקב מטמא, שתחלתן וסופן טמא; וחכמים מטהרים.

ב נשתנו מראיהו, בין להקל בין להחמיר – ביצר להקל? היתה פשולג, ונעשית פסיד ההיכל, בצמר לבן, ובקרום ביצה, נעשית מספחת שאה, או מספחת עזה. ביצר להחמיר? היתה בקרום ביצה ונעשית בצמר לבן, פסיד

פירוש ברטנורא

א אלו בהרות טהורות שהיו בו קודם מתן תורה. מי שהיתה בו צרעת קודם מתן תורה, לא היה טמא מחמת אותו נגע לאחר מתן תורה. דכתיב (ויקרא י"א) אדם כי יהיה בעור בשרו, פרט לזה שכבר היה. וכל הני נמי דחשיב, מהתם נפקי דבעינן שיוולד הנגע בשעה שראוי ליטמא בו ולא קודם, כמו גר עד שלא נתגיר וקמן עד שלא נולד, וכן כולם: בקמט ונתגלה. שהיה מתחלה הנגע מוסתר בתוך הקמט והיה טהור, מפני שהוא בבית הסתרים, ואח"כ נתגלה: ובמורדיים, כלומר בשחין ומכה המורדים שלא נתרפאו ולא העלו קרום כקליפת השום: עד שלא העלו שער. בא הנגע, דחשיב בעור בשר, היינו תחלתן טומאה. וכשעלו שערות, הוי טהרה. שדין כנתקים. וכשנקרחו, היינו סופן טומאה. וכן שחין ומכה וקרח, דעד שלא באו בא הנגע, היינו טומאה. וכשבא השחין והמכה והקרח, היינו טהרה. דבעינן שיקדים השחין והמכה לשאת, דכתיב (ויקרא י"א) והיה במקום השחין שאה, שיקדים השחין לשאת ולא שתקדים השאת לשחין. כשהורו ונעשו צרבת היינו טומאה: וחיו. שנתרפאו יפה: רבי אליעזר בן יעקב מטמא. כיון דבתחילה בא הנגע בעור הבשר וחור סופו לקדמותו, לא חיישנן להפסק שביתתים: וחכמים מטהרים. הואיל והפסיק הטהרה שביתתים. והלכה כחכמים:

ב נשתנו מראיהו. אבהרות טהורות קאי. כגון דהוות כשלג עד שלא נתגיר, ומשנתגיר נעשית פסיד ההיכל: בצמר לבן ובקרום ביצה. כלומר, תחילה היתה בצמר לבן ועכשיו נעשית בקרום ביצה: נעשית מספחת שאה או מספחת עזה. כלומר, שהשאת נעשית מספחת, שחורה להיות כתולדה שלה. או שהעזה נעשית כמספחת שלה. ופרושי קמפרש לרישא דקתני היתה כשלג ונעשית פסיד ההיכל, היינו שנעשית עזה מספחת. ואותה שהיתה בצמר לבן

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה א

אלו בהרות טהורות — אף על פי שיש בהן סימן טומאה: **שהיו בו קדם למתן תורה** — מי שהיתה בו בהרת קודם מתן תורה, לא נטמא מחמת אותה בהרת לאחר מתן תורה, שנאמר בפרשת נגעים (ויקרא י"א ב): "אדם כי יהיה בעור בשרו שאה" וגו', ודרשו: כי יהיה — מן הדיבור ואילך, כלומר מי שיוולד בו נגע משעת הצווי ואילך, להוציא מי שכבר היה בו הנגע קודם הצווי, הואיל ונולד בשעת הפטור, שוב אינו מיטמא. ומאכן למדים לכל השאר הנמנים במשנתנו, שכל שנולד הנגע בשעת פטור, אף על פי שנתקיים עד אחר שעת חיוב, מכל מקום אינו מיטמא (**תפארת ישראל**): **בגוי ונתגיר** — בהרת שהיתה בגוי ונתגיר, **בקטן ונולד** — בהרת בקטן, שכבר היתה בו קודם שנולד, **בקמט ונגלה** — היתה הבהרת בתוך קמט, שהיא טהורה (כדלעיל במשנה הקודמת). ואחר כך נתגלה, **בראש ובזקן** — היתה בהרת בראש ובזקן, שאינה מיטמאה, כמו ששינוי במשנה הקודמת, **בשחין ובמכה ובקרח המורדין** — או שהיתה בהרת בשחין ובמכה ובקרח שלא נתרפאו ולא נקרום עורם, כמו שבארנו במשנה הקודמת, אף על פי שאחר כך **חור הראש והזקן ונקרחו**, או שחור **השחין והמכה והקרח ונעשו צרבת** — שנרפאו קצת ונקרום עורם, והרי עכשיו מיטמאים בנגעים, כמו ששינוי במשנה הקודמת, מכל מקום **טהורים** — הואיל ובשעה שנולד הנגע לא היה ראוי להיטמא. **הראש והזקן עד שלא העלו שער** — נולדה בהרת בראש או בזקן שנקרחו, קודם שהעלו שער, שהיא טמאה, **העלו שער** — ופקע מהם דין טומאת הבהרת, ונקרחו — ואחר כך שוב נקרחו, והרי מיטמאים בנגעים, וכן **השחין והמכה והקרח עד שלא נעשו צרבת** — לפי רוב המפרשים אין גורסים כאן חיבת "צרבת", ופירוש הדברים, שקודם שנתהוו השחין או המכה או הקרח, כבר היתה שם בהרת בעור הבשר, והיתה ראויה לטומאה, ונעשו שם השחין או המכה או הקרח, ונמצאה הבהרת טהורה, ואחר כך **נעשו צרבת** — השחין או המכה או הקרח, כלומר שנרפאו קצת ונקרום עורם, **וחיו** — או שנתרפאו לגמרי, ועדיין הבהרת קיימת שם, וטמאה היא, **רבי אליעזר בן יעקב מטמא** — את הבהרת, **שתחלתן וסופן טמא** — שהואיל ובתחילה בא הנגע בעור הבשר והיה טמא, וחזר בסופו למה שהיה בתחילתו, אף על פי שהיה הפסק

של טהרה בינתיים, הריהו טמא; **וחכמים מטהרים** — הואיל והפסיקה הטהרה בין הטומאות, שאין הנגע טמא אלא כשהוא ראוי לטומאה מתחילתו ועד סופו. והלכה כחכמים.

יש מפרשים, שמשנתנו נקטה בסיפא "נעשו צרבת וחיו", כדי להשמיענו, שאפילו נעשו צרבת בלבד רבי אליעזר בן יעקב מטמא; ואפילו חיו, שנתרפאו לגמרי, חכמים מטהרים (תוספות אנשי שם: "תפארת ישראל"). אבל מדברי הרמב"ם בפירושו למשנתנו לא משמע כן, אלא שדווקא אם חיו, שנעשו כעור הבשר, סובר רבי אליעזר בן יעקב שהנגע טמא, אבל לא כשנעשו צרבת (עיי' "תוספות יום טוב").

בתוספתא שנו: "וחכמים אומרים: ייראה בתחילה", וכותב הר"ש, שנפקא מינה לענין פשיון, שאם פשתה עכשיו, לרבי אליעזר בן יעקב פשיון זה מטמא, שכנגד ראשון הוא חשוב, ולחכמים יראה בתחילה ויסגיר, שאין פשיון מטמא בתחילה (עיי' "משנה אחרונה" ו"תפארת ישראל, בועז").

באור משנה ב

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת והיא מוסיפה לדרון בהרות טהורות. **נשתנו מראיהו** — של הבהרות הטהורות בזמן שבאו לכלל טומאה, כגון שהיתה בהרת בגוי שנתגיר, ולאחר שנתגיר נשתנה מראה הבהרת, **בין להקל** — שמראה הלבן נעשה כהה, **בין להחמיר** — שמראה כהה נעשה לבן, כמו שהמשנה מפרשת והולכת: **ביצר להקל? היתה פשולג, ונעשית פסיד ההיכל** — היתה הבהרת קודם שנתגיר לבנה כשלג, ומשנתגיר נעשתה פסיד ההיכל, **בצמר לבן, ובקרום ביצה** — או שמראה השלג נשתנה למראה צמר לבן, או למראה קרום ביצה (רמב"ם: "תפארת ישראל"); ויש מבארים: כצמר לבן ובקרום ביצה — כלומר שתחילה היתה הבהרת כצמר לבן ועכשיו נעשתה כקרום ביצה (הרי"ם: ברטנורא; ועיי' "תוספות יום טוב"), **נעשית מספחת שאה** — או שהבהרת שהיתה בתחילה עזה כשלג נעשתה עכשיו טפלה לשאת, היינו כהה מצמר לבן ובהירה מקרום ביצה, או **מספחת עזה** — או שנעשתה טפלה לעזה כשלג, היינו כהה משלג ובהירה מסיד (**תפארת ישראל**); ולפי הרב מברטנורא לא באה פיסקה זו אלא לפרש את הרישא, שמה ששינוי: היתה כשלג ונעשית פסיד ההיכל, היינו שהבהרת העזה כשלג נעשתה כמספחת שלה, שנשתנתה למראה התולדה שלה; ומה ששינוי: "כצמר לבן ובקרום ביצה" היינו שהשאת נעשתה כמספחת שלה, שהיתה כצמר

ההיכל, וְכִשְׁלֹג — רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מְטַהֵר; רַבִּי אֱלֶעָזָר חֲסִמָּא אֹמֵר: לְהִקְל — מְטוֹר, וּלְהַחֲמִיר — תִּרְאָה בַּתְּחִלָּה; רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר: בֵּין לְהִקְל בֵּין לְהַחֲמִיר — תִּרְאָה בַּתְּחִלָּה.

ג בְּהֵרֵת וְאֵין בָּהּ כָּלוּם, בַּתְּחִלָּה, בְּסוֹף שְׁבוּעַ רִאשׁוֹן — יִסְגִּיר; בְּסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנִי, לְאַחֵר הַפְּטוֹר — יִפְטֹר; עוֹדָהּ מִסְגִּירוֹ, וּפּוֹטֵר, וְנוֹלְדוֹ לֹא סִמְנֵי טְמֵאָה — יַחְלִיט. בְּהֵרֵת וּבֵה סִמְנֵי טְמֵאָה — יַחְלִיט; עוֹדָהּ מִחְלִיטוֹ, וְהִלְכוּ לָהֶן סִמְנֵי טְמֵאָה, בַּתְּחִלָּה, בְּסוֹף שְׁבוּעַ רִאשׁוֹן — יִסְגִּיר; בְּסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנִי, לְאַחֵר הַפְּטוֹר — יִפְטֹר.

ד הַתּוֹלֵשׁ סִמְנֵי טְמֵאָה, וְהַפּוֹתֵה אֶת הַמַּחֲיָה — עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. וּלְמַתְהֵרָה? עַד שֶׁלֹּא בָּא אֶצֶל הַכֹּהֵן — מְטוֹר;

פירוש ברטנורא

ונעשית כקרום ביצה, היינו שנעשית שאת מספחת: ופסיד החיכל והשלג. כלומר היתה כסיד החיכל ועכשיו נעשית כשלג: רבי עקיבא אומר כו'. והלכה כר' עקיבא:

ג בְּהֵרֵת. מהשאת איירי בבהרות טמאות: ואין בה כלום. לא מחיה ולא שער לבן: בתחלה. כשהובא אל הכהן. וכן בסוף שבוע ראשון, אם לא נולד בה כלום יסגיר: בסוף שבוע שני. אם לא נולד בה כלום, פטור. וכן לאחר הפטור, אם לא נולד בה כלום, עומד בפטור זה כל ימיו ושוב אינו מסגירו: עודה מִסְגִּירוֹ. שהיה רוצה להסגירו, בין בתחלה כשהובא אל הכהן בין בסוף שבוע ראשון, ולא הספיק להסגירו עד שנולדו סימני טמאה, כגון בתחלה בשער לבן ומחיה, ובסוף שבוע ראשון בשער לבן ומחיה ופשיון, יחליט. אבל משהסגירו, הא תנן לעיל בפרק ג', אין מחליטין את המוסגר: ופוטור. כלומר, או פוטור. כגון בסוף שבוע שני. ואפילו לאחר הפטור אם נולדו סימני טמאה, יחליט: עודה מִחְלִיטוֹ. שהיה [בא] להחליט. ולא הספיק עד שהלכו סימני טמאה: בתחלה. כשהובא אל הכהן, או בסוף שבוע ראשון, יסגיר. אבל אם משהחליטו הלכו להן, כגון שהחליטו בשער לבן והלך לו שער לבן ובהרת קיימת, אין מסגירו עליה, אלא פוטרו וטהור:

ד הַתּוֹלֵשׁ סִמְנֵי טְמֵאָה. כגון שער לבן בעור בשר, ושער צהוב בנתקים: והכוונה את המחיה. דמשנכית אינה סימן טמאה: עובר בלא תעשה. והשמר בנגע הצרעת. וכל מקום שנאמר השמר, פן, ואל, אינו אלא לא תעשה: ולמַתְהֵרָה. כלומר ולענין מַתְהֵרָה מה דינו: עַד שֶׁלֹּא בָּא אֶצֶל הַכֹּהֵן. אם תלשן, מטהר.

משניות מבוארות — קהתי

שני, או לְאַחֵר הַפְּטוֹר — אם לא נולד בה כלום, יִפְטֹר — הכהן את המנוגע, וטהור הוא. ויש מפרשים, שמשנתנו נקטה "לאחר הפטור" להשמיענו, שאפילו נשתנה מראה הנגע להקל או להחמיר, לא יסגירנו עוד, אם לא פשה (הרא"ש). עוֹדָהּ מִסְגִּירוֹ, וּפּוֹטֵר — עוד הכהן עומד להסגירו או לפטור אותו, וְנוֹלְדוֹ לֹא סִמְנֵי טְמֵאָה — כגון בתחילה כשהובא אל הכהן בשעה שהיה עומד להסגירו, נולדו בנגע סימני טמאה, היינו שער לבן או מחיה; או בסוף שבוע ראשון, בשעה שהיה הכהן עומד להסגירו לשבוע שני, נולדו בנגע סימני טמאה: שער לבן או מחיה או פשיון; או בסוף שבוע שני, כשעמד הכהן לפטרו, נולדו בנגע סימני טמאה כדלעיל, יַחְלִיט — לטמאה; אבל אם נולדו לו סימני טמאה בתוך שבוע ההסגר, הרי שנינו (לעיל ג, א): אין מחליטים את המוסגר (הרא"ש). בְּהֵרֵת — כגריס, וּבֵה סִמְנֵי טְמֵאָה — כגון שער לבן או מחיה, יַחְלִיט — לטמאה, אפילו בתחילה; עוֹדָהּ מִחְלִיטוֹ — עוד הכהן עומד להחליטו, וְהִלְכוּ לָהֶן סִמְנֵי טְמֵאָה — שלא הספיק הכהן להחליטו עד שהלכו סימני הטמאה, בַּתְּחִלָּה — כשהובא אל הכהן, או בְּסוֹף שְׁבוּעַ רִאשׁוֹן — שנולדו סימני טמאה בסוף שבוע ראשון, ובעוד הכהן עומד להחליטו הלכו להם, יִסְגִּיר — את הנגע; אבל אם משהחליטו הלכו להם סימני טמאה, שוב אינו מסגירו אלא פוטרו. בְּסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנִי — אם נולדו סימני טמאה בסוף שבוע שני, או לְאַחֵר הַפְּטוֹר — שחזרו סימני טמאה לאחר שפטרו הכהן, ובעוד הוא עומד להחליטו הלכו להם, יִפְטֹר — יפטרו הכהן, והוא טהור.

באור משנה ד

הַתּוֹלֵשׁ סִמְנֵי טְמֵאָה — כגון שער לבן שבבהרת או שער צהוב שבנתק, וְהַפּוֹתֵה אֶת הַמַּחֲיָה — העושה מכווה במחיה, ומשנכותה אינה סימן טמאה, עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה — שנאמר (דברים כד, ח): "השמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות, ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלוים כאשר צִוִּיתָם תשמרו לעשות", ודרשו: "השמר" — זה לא תעשה, "בנגע" — זה שער לבן, הצרעת — זו מחיה (ספרי); מכאן שאדם מוזהר שלא לתלוש סימני טמאה, וכל שכן שאסור לקוץ את כל הנגע. וּלְמַתְהֵרָה — ולענין מַתְהֵרָה, מה דינו של התולש או הכוה? עַד שֶׁלֹּא בָּא אֶצֶל הַכֹּהֵן — תלשן קודם שבא אל הכהן, מְטוֹר — הואיל ועדיין לא ראה הכהן סימני טמאה שלו. לְאַחֵר

לבן ונעשתה כקרום ביצה (כמו שהבאנו פירוש הר"ש והר"ב לעיל); והרי פירוש הפיסקה: ננעשית מספחת שאת — שהשאת נעשתה מספחת, או מספחת עזה — שהעזה נעשתה מספחת. בְּיָצֵד לְהַחֲמִיר? הֵיִתָּה בְּקָרוֹם בִּיצָה, וְנַעֲשִׂית כְּצֶמֶר לָבֶן — כגון שהיתה הבהרת קודם שנתגיר כקרום ביצה, ומשנתגיר נעשתה כצמר לבן, בְּסִיד הַהִיכָל, וְכִשְׁלֹג — או שנשתנתה למראה סיד ההיכל או למראה השלג (רמב"ם, "תפארת ישראל"); ולשיטת הרב מברטנורא הפירוש הוא: או שהיתה תחילה כסיד ההיכל ועכשיו נעשתה עזה כשלג, רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מְטַהֵר — אף על פי שנשתנה המראה, מכל מקום אין זה נגע חדש שנולד עכשיו, אלא הוא הנגע שהיה מקודם; רַבִּי אֱלֶעָזָר חֲסִמָּא אֹמֵר: לְהִקְל, מְטוֹר — אם מראה הנגע נשתנה למראה כהה ממנו, הריהו טהור; וּלְהַחֲמִיר — ואם נשתנה למראה לבן, תִּרְאָה בַּתְּחִלָּה — דינה כבהרת חדשה שנולדה עכשיו. רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר: בֵּין לְהִקְל בֵּין לְהַחֲמִיר, תִּרְאָה בַּתְּחִלָּה — כל שנשתנה מראה הנגע בזמן שבא לכלל טמאה, בין שמראה הלבן נעשה כהה ובין שמראה כהה נעשה לבן, הריהו נידון כנגע חדש.

בעל "תפארת ישראל" מבאר טעם המחלוקת, שלדעת רבי אלעזר בן עזריה אין שינוי המראה עושה את הבהרת לנגע חדש, מאחר שהיא מיטמאה בכל אותם המראות, והרי גם ששינוי (לעיל ד, ז): "היתה עזה ונעשית כהה, כהה ונעשית עזה, הרי היא כמו שהיתה, ובלבד שלא תתמעט מארבעה מראות" (עיין ביאורנו שם). ורבי אלעזר חסמא סובר, שלבנונית כהה היא בכלל העזה, אבל אין העזה בכלל הכהה; הלכך להקל טהור, כאילו אותו מראה היה כבר בזמן הפטור והריהו כמו שהיה, אבל להחמיר תיראה בתחילה, שהואיל ונולד בנגע בזמן פטור, כל שינוי מראה בזמן שבא לכלל טמאה עושה אותו לנגע חדש.

באור משנה ג

בְּהֵרֵת — כגריס, שהובאה אל הכהן, וְאֵין בָּהּ כָּלוּם — שום סימן טמאה, לא שער לבן ולא מחיה, בַּתְּחִלָּה — בין שאין בה כלום בתחילה, כשהובאה אל הכהן, ובין בְּסוֹף שְׁבוּעַ רִאשׁוֹן — שלא נולד בה כלום בסוף שבוע ראשון, יִסְגִּיר — הכהן את הבהרת לשבוע; בְּסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנִי — ואם לא נולד בה כלום בסוף שבוע

לְאַחַר הַחֲלִטוֹ — טָמֵא. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: שְׁאַלְתִּי אֶת רַבֵּן גַּמְלִיאֵל וְאֵת רַבִּי יְהוֹשֻעַ הוֹלְכִין לַגִּדּוּד: בְּתוֹךְ הַסִּגְרוֹ מַה הוּא? אָמְרוּ לִי: לֹא שְׂמֻעָנוּ, אֲבָל שְׂמֻעָנוּ: עַד שֶׁלֹא בָּא אֶצֶל הַכֹּהֵן טָהוֹר, לְאַחַר הַחֲלִטוֹ טָמֵא. הַתְּחִלְתִּי מִבֵּיא לָהֶם רְאִיּוֹת. אַחֵד עוֹמֵד בִּפְנֵי הַכֹּהֵן וְאַחֵד בְּתוֹךְ הַסִּגְרוֹ — טָהוֹר, עַד שֶׁיִּטְמָאָנוּ הַכֹּהֵן. מֵאִימָתִי הִיא טְהֻרָתוֹ? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לִכְשִׁיּוֹלֵד לוֹ נִגַע אַחֵר וְיִטְהַר מִמֶּנּוּ. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁתִּפְרָח בְּכָלוֹ, אוֹ עַד שֶׁתִּתְמַעַט בְּהִרְתּוֹ מִכָּגָרִים.

ה מִי שֶׁהִיָּתָה בּוֹ בְּהִרְתּוֹ וְנִקְצָצָה — טָהוֹרָה. קָצָצָה מִתְּפֹנֶן — רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לִכְשִׁיּוֹלֵד לוֹ נִגַע אַחֵר וְיִטְהַר מִמֶּנּוּ; וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁתִּפְרָח בְּכָלוֹ. הִיָּתָה בְּרֹאשׁ הָעֶרְלָה — יֻמָּל.

פירוש ברטנורא

ואם תלשן לאחר חלוטו, טמא: חולכים לגדוד גרסין. והוא שם מקום: בתוך הסגור מהו. אם תלש סימני טומאה בתוך שבוע של הסגר ראשון או של הסגר שני, מהו: התחלתי מביא להם ראיות. בתוספתא מייתי דרך היתה ראיתו, מפני מה עד שלא בא אצל כהן, טהור, לא מפני שלא ראה הכהן סימני הטומאה שבו, התולש סימני טומאה תוך הסגר נמי דין הוא שיהא טהור, שלא ראה הכהן סימני טומאה שבו. הלכך, אחד עומד בפני כהן, כלומר אחד אותו העומד בפני כהן ומיהר לתלוש סימני טומאה קודם שיאמר לו הכהן טמא אתה, ואחר אותו שתלשן תוך ימי הסגר, בין זה ובין זה טהורין. וכן הלכה: מאימתי היא טהרתו. של אותו שתלש סימני טומאה לאחר חלוטו: כשייולד לו נגע אחר ויטהר ממנו. דכיון דנתרפא מן השניה, אינלא מלתא דחס רחמנא עליה, ואי נמי הוות קיימא הוה מיתס מינה כמו מו: עד שתפרח בכלו. נגע האחרון, דליכא למיחש למידי. דהא אי הוה ביה נמי קמא, השתא מיהא הוי טהור: או עד שתתמעט בהרתו מכגרים. דאפילו לא תלש השער ולא נכוית המחיה, היה נטהר, מכיון דנתמעט בהרת מכגרים. ומיהו עד שתפרח בכלו לא קאי אלא אתולש סימני טומאה, אבל כוה את המחיה אינו נטהר בפריחה, שאילו היתה המחיה קיימת לא היה טהור בפריחה. והלכה כחכמים:

ה ונקצצה טהורה. דכתיב (ויקרא יג) כל ימי אשר הנגע בו יטמא, ולא ימים שהיתה בו בהרת ונקצצה: קצצה מתכוין. בתוספתא מוכח דהיכא דקצץ כל הבהרת וקצץ מן הבשר אשר סביבותיה עמה, כולי עלמא לא פליגי דאין לו טהרה עולמית, דקנסותו רבנן מאחר שנתכוין לשרש אחרת. והיכא דקצצה ושייר ממנה כל שהוא, כולי עלמא לא פליגי דיש לו טהרה בפריחה, כיון דשייר ממנה לא קנסותו כולי האי. כי פליגי כשקצצה מצומצמת הבהרת כמו שהיא לא פחות ולא יותר: ר' אליעזר אומר לכשיולד לו נגע אחר ויטהר ממנו וחכמים אומרים עד שתפרח בכלו. והלכה כחכמים. הכא לא גרסין

משניות מבוארות – קהתי

נתגלה הדבר שריחמו עליו מן השמים, ואילו היה בו עדיין הנגע הראשון, היה מתרפא אף ממנו. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁתִּפְרָח בְּכָלוֹ — שתפרח צרעת בכל גופו, שאפילו לא היה תולש סימני טומאה והיתה הבהרת קיימת עדיין, על כל פנים היה נטהר עכשיו על ידי הפריחה, או עד שתתמעט בהרתו מכגרים — שאפילו לא היה תולש סימני טומאה, היתה נטהרת, הואיל ונתמעט מכגרים. והלכה כחכמים.

ב אור משנה ה

מִי שֶׁהִיָּתָה בּוֹ בְּהִרְתּוֹ וְנִקְצָצָה — הבהרת שלא במתכוון, טְהוֹרָה — שנאמר (ויקרא יג, חו): "כל ימי אשר הנגע בו יטמא", ולא ימים שהיתה בו בהרת ונקצצה (תורת כהנים). קָצָצָה מִתְּפֹנֶן — קצץ את הבהרת במתכוון, הרי הוא טמא (ענין "תפארת ישראל", שמבואר שם עפ"י רש"י במסכת בכורות לד, ב, שאפילו קצצה בלא סימן טומאה טמא, שהואיל והתאכזר על עצמו כל כך כדי להיטמא מדין הטומאה שגזרה התורה עליו, לפיכך החמירו בו כל כך; ואפשר שמתעט זה אפילו קצצה קודם שבא אצל הכהן קוננים אותו). ומאימתי היא טהרתו? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לִכְשִׁיּוֹלֵד לוֹ נִגַע אַחֵר וְיִטְהַר מִמֶּנּוּ — כמו שבארנו במשנה הקודמת. בגמרא (בכורות לד, א) שואלים: "ויטהר" שנינו, היינו מיד כשייולד לו נגע אחר יטהר מן הראשון, או "ויטהר" שנינו, היינו כשיטהר מן השני יטהר גם הראשון; ונשאר ביעה זו בחיך. מכל מקום בארנו במשנה הקודמת לפי הגירסה שלפנינו "ויטהר" (ענין "תוספות יום טוב" למשנה הקודמת; וענין "משנה אחרונה" כאן ובמשנה הקודמת). וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁתִּפְרָח בְּכָלוֹ — ולא נשנה כאן "או עד שתתמעט בהרתו מכגרים" כמו במשנה הקודמת, שהרי נקצצה כל הבהרת. מלשון המשנה משמע, שחכמים מחמירים מרבי אליעזר, שלא די כשייולד נגע אחר אלא עד שתפרח, אבל מדברי התוספתא משמע שחכמים מקילים בזה, שכן בתוספתא שנו: "לא נחלקו רבי אליעזר וחכמים על שקצצה ונקצץ עמה בשר חי, שאין לזה טהרה עולמית; ועל שקצצה ושייר וימנה כל שהוא. שאם פריחה בכלו הוא טהור; על מה נחלקו? על שקצצה מכוון (בצמצום), שרבי אליעזר אומר:

הַחֲלִטוֹ — תלשם לאחר שהחליטו הכהן, טָמֵא — הריהו נשאר בטומאתו. יש מבארים, שהטעם הוא משום קנס (ותוספות רבי עקיבא אגרו; ואמנם קודם שבא אל הכהן אין לקנסו, כיון שעדיין לא נקרא עליו שם טומאה, ואף על פי שעבר על איסור של תורה, הואיל ולא הועילו מעשיו ולא ביטל הטומאה, אין כאן קנס, אבל לאחר החלטו שביטל הטומאה קונסים אותו ("משנה אחרונה"). ואפשר גם לפרש, שהטעם אינו משום קנס אלא מן הדין: קודם שבא אל הכהן טהור, משום שספק הוא, אילו ראם הכהן, שמא לא היו הסימנים מספיקים לטומאה, כי שמא לא היה בהם כשיעור טומאה, או שמא המחיה לא היתה מבוצרת, וכיון שספק הוא מעמידים אותו על חזקת טהרה, שהרי עדיין לא נקרא שם טומאה עליו; אבל לאחר החלטו בחזקת טמא הוא ("משנה אחרונה"). אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: שְׁאַלְתִּי אֶת רַבֵּן גַּמְלִיאֵל וְאֵת רַבִּי יְהוֹשֻעַ, בַּשְּׁעָה שֶׁהָיוּ הוֹלְכִין לַגִּדּוּד — שם מקום; ויש גורסים: לגדוד, והיא נרבתא במזרחת של קיסרין (רח"א): בְּתוֹךְ הַסִּגְרוֹ מַה הוּא — אם תלש סימני טומאה בתוך ימי הסגר, בשבוע ראשון או בשבוע שני, מה דינו, טהור או טמא? אָמְרוּ לִי — רבן גמליאל ורבי יהושע: לֹא שְׂמֻעָנוּ — דין זה, אֲבָל שְׂמֻעָנוּ: עַד שֶׁלֹא בָּא אֶצֶל הַכֹּהֵן טָהוֹר, לְאַחַר הַחֲלִטוֹ טָמֵא — היינו ההלכה שבמשנתנו. הַתְּחִלְתִּי מִבֵּיא לָהֶם רְאִיּוֹת — ואין הראיות מפורשות במשנתנו, אלא בתוספתא מובאת ראיה אחת: "מפני מה עד שלא בא אצל הכהן טהור, לא מפני שלא ראה הכהן סימני הטומאה שבו? אף תוך הסגור יהא טהור, עד שיראה הכהן סימני טומאה שבו. אמרו לו: יפה אמרת". ומכאן ההלכה היא: אַחֵד עוֹמֵד בִּפְנֵי הַכֹּהֵן וְאַחֵד בְּתוֹךְ הַסִּגְרוֹ, טָהוֹר — בין התולש סימני טומאה כשעומד בפני הכהן וכבר ראהו הכהן, אלא שעדיין לא טימאו, ובין התולשם בתוך הסגר, טהור הוא, כלומר שאם תלשם בתוך הסגר, יהיה טהור בסוף ימי ההסגר, אם לא ימצא בו הכהן סימן טומאה (רמב"ם), עַד שֶׁיִּטְמָאָנוּ הַכֹּהֵן — כלומר: ואינו טמא אלא אם כן תלש סימני טומאה לאחר שטימאו הכהן. מֵאִימָתִי הִיא טְהֻרָתוֹ — של התולש סימני טומאה לאחר החלטו: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לִכְשִׁיּוֹלֵד לוֹ נִגַע אַחֵר וְיִטְהַר מִמֶּנּוּ — שהואיל ונתרפא מן הנגע השני, הרי

פ ר ק ש מ י נ י

א הפורח מן הטמא – טהור; חזרו בו ראשי אברים – טמא, עד שתתמעט בהרתו מפגרים. מן הטהור – טמא. חזרו בו ראשי אברים – טמא, עד שתחזור בהרתו לכמות שהיתה.

פירוש ברטנורא

במלתייהו דחכמים או עד שתתמעט בהרת מכגרים, דדוקא גבי תולש סימני טומאה דרישא ונשארה הבהרת, התם שייך למתני עד שתתמעט מכגרים, אבל הכא הרי נקצעה כל הבהרת: ואם היתה בראש הערלה ימול. לאו במילה בזמנה איירי, דהא מלתא דפשיטא היא, השתא שבת דאיסור סקילה דחיא, צרעת דאיסור לאו גרידא לא כ"ש, אלא אפילו מילה שלא בזמנה שאינו דוחה את השבת, דוחה את הצרעת, דאיתי עשה דמילה ודחי את לא תעשה דצרעת, דהכי קיימא לן בכל התורה כולה, כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב, ואם לאו יבא עשה וידחה את לא תעשה:

א הפורח מן הטמא טהור. טמא שנחלט באחד מן הנגעים, ואחר כך פרח בכולו, טהור: חזרו בו ראשי אברים. אם לאחר הפריחה חזרו ונתגלו אפילו ראשי אברים בלבד: טמא. דכתיב (ויקרא יג) וביום הראות בו בשר חי יטמא. והוא שייראו כערשה: עד שתתמעט בהרתו מכגרים. שילך כל הנגע ולא ישתיר בו כגרים: מטמא. טהור שפרחה הצרעת בכולו. כגון שהחליטו בשער לבן או במחיה וגשר שער לבן או נתכסית המחיה ופטרו, אי נמי המנירו בבשר כגרים ועמד בעיניו שתי שבועות ופטרו, ככל הני אם אחר פטורו פרח בכולו, טמא: עד שתחזור לכמות שהיתה. דאם נשתיר מן הפריחה כל שהוא סמוך לאדם, טמא משום פסיון. והא דתנן בסמוך שאם הלכה מחיה ואח"כ פרח בכולו, טהור, ותנן נמי בהרת ובה שער לבן פרח בכולו אע"פ שהשער לבן במקומו, טהור, ומשמע וכל שכן אם אינו במקומו שהוא טהור, התם מיירי שלא פטרו הכהן עדיין כשפרחה בכולו, והכא מיירי כשפטרו ואחר כך פרח בכולו:

משניות מבוארות – קהתי

הפורח מן הטמא — מי שהיה בו נגע והוחלט לטומאה, ואחר כך פרח הנגע בכל גופו, שכולו הפך לבן, טהור — כמו שנאמר (ויקרא יג, יג): "וראה הכהן והנה כסתה הצרעת את כל בשרו וטהר את הנגע, כולו הפך לבן טהור הוא". במפרשים מבואר, שכונת המשנה אף לגבי הפורח מן ההסגר, היינו נגע שפרח בכל גופו לאחר שהסגירו הכהן, שהוא טהור, שכן אף המוסגר נקרא טמא (דמב"ם: "משנה אחרונה"; "תפארת ישראל"). חזרו בו ראשי אברים — אם לאחר הפריחה חזרו ונתגלו בו בלא נגע אפילו ראשי אברים בלבד, טמא — שנאמר (שם שם, יד): "וביום הראות בו בשר חי יטמא", ודרשו: בא הכתוב ללמד על ראשי איברים שנתגלו בו, שהוא טמא (תורת כהנים), כלומר שלא בא הכתוב אלא להודיענו, שאף על פי שראשי איברים אינם מטמאים במחיה כשלא פרח בכולו, מכל מקום אם פרח בכולו, אף בראשי איברים המחיה סימן טומאה הוא; והוא שיתגלו כבעדשה, שכן למדים בגזירה שווה מ"בשר חי" האמור במחיה: מה שם כבעדשה אף כאן כבעדשה (תורת כהנים); ואינו נטהר עד שתתמעט בהרתו מפגרים — שילך כל הנגע ולא ישתיר בו כגרים. מן הטהור — הפורח מן הטהור, היינו טהור שפרחה הצרעת בכולו, כגון מי שהוחלט בסימני טומאה, והלכו להם סימני טומאה, ופטרו הכהן וטיהרו, ואחר כך פרח הצרעת בכולו, טמא — משום פסיון. חזרו בו ראשי אברים — אם לאחר הפריחה חזרו ונתגלו בו בלא נגע ראשי אברים, טמא — הריהו נשאר בטומאתו; ואפילו נתגלה רוב גופו הריהו טמא, אלא שהמשנה נקטה ראשי איברים משום הרישא ("מלאכת שלמה"), עד שתחזור בהרתו לכמות שהיתה — לפני הפריחה, שלא יהא בה פסיון, ואז היא טהורה.

אין לו טהרה עד שיוולד לו נגע אחר ויטהר הימנו. וחכמים אומרים: פרח בכולו טהור. פירוש הדברים: אם נקצץ עם הבהרת בשר חי, לדברי הכל לא מועילה פריחה בכולו, שאילו לא היה קוצץ את הבשר החי, שמא היה זה מעכב את הפריחה; ואף לכשיולד לו נגע אחר לא מועילה, אפילו לדעת רבי אליעזר, לפי שקנסוהו, מאחר שנתכוון לשרש אחריו. ואם קצצה ושייר מן הנגע כל שהוא, לדברי הכל פרח בכולו טהור, שהרי רואים שבשר חי אינו מעכב את הפריחה. על מה נחלקו? בכגון שקצצה בצמצום, היינו את הבהרת כמות שהיא, שרבי אליעזר סובר: הואיל וקצצה בצמצום אנו חוששים שמא לא דקדק וקצץ עמה קצת בשר חי, ואילו לא קצץ אותו, היה מעכב את הפריחה, הלכך פרח בכולו אינה מועילה, עד שיוולד לו נגע אחר ויטהר הימנו; וחכמים סוברים, שאין חוששים שמא קצץ עמה בשר חי, הלכך מועילה פריחה בכולו לטהרו ("אליהו רבא"; ברטנורא; "משנה אחרונה"; עיין "תפארת ישראל, בועז"). היתה — צרעת — בראש הערלה, ימול — ויקרן את הצרעת. במפרשים מבואר, שאין צורך לומר שמילה בזמנה דוחה צרעת, שאם מילה דוחה שבת, שהיא איסור סקילה, כל שכן שדוחה צרעת, שאינה אלא איסור לאו, אלא אפילו מילה שלא בזמנה שאינה דוחה את השבת, דוחה את הצרעת, שמצוות "עשה" של מילה דוחה את ה"לא תעשה" של קציצת הצרעת, שכן קיימא לן בכל התורה כולה: כל מקום שאתה מוצא "עשה" ו"לא תעשה", אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב, ואם לאו, יבוא עשה וידחה לא תעשה (דמב"ם: ברטנורא; ועיין תוספות רבי עקיבא אגרו).

ב א ו ר מ ש נ ה א

פרקנו עוסק בפרטי הדינים של הנגע ההופך כולו לבן (עיין ויקרא יג, יב-יד).

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף עז עמוד ב: מקשה הגמרא: אָמַר לִיה רַב פֶּפֶּא לְאַבְי, הָא תַשְׁמִישׁ גּוּפָה אִיקְרִי עָנִי - הרי התשמיש עצמו נקרא עניו, ולא מניעתו, דְּכַתִּיב במעשה שכם עם דינה (בראשית לד ב) 'וַיִּשְׁכַּב אֹתָהּ וַיַּעֲנֶה'. מתרצת הגמרא: אָמַר לִיה, אף הָתָם הכוונה שְׁעִינָה מִבִּיאֹת אַחֲרוֹת - שלאחר שבא עליה והתאוותה לו, שוב נמנע ממנה בשאר הימים.

בריייתא בענין דיני רחיצה ביום הכפורים: תָּנִי רַבְּנָן, אָסוּר לְרַחוּץ אֶפִּילוּ מִקְצַת גּוּפִי, בְּשֵׁם שֶׁאָסוּר לְרַחוּץ אֶת כָּל גּוּפִי. וְאִם הָיָה מְלוּכְלָךְ בְּטִיט וּבְצוּאָה, רוּחִין בְּדַרְבֵּי וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ לְאִסוּר, כִּי כָל רְחִיצָה שְׁאִינָה לְשֵׁם תַעֲנוּג מוֹתֶרֶת. וְכֵן אָסוּר לְסוּךְ אֶפִּילוּ מִקְצַת גּוּפִי בְּכָל גּוּפִי. וְאִם הָיָה חוֹלָה אוֹ שֶׁהָיָה לוֹ חֲטָטִין [-פצעים] בְּרֹאשׁוֹ, שְׁאִין סִיכְתוֹ לְתַעֲנוּג אֵלָּא לְרַפּוּאָה, כִּדְּבָרֵינוּ וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ.

תָּנָא דְּבִי מַנְשָׁה, רַבֵּן שְׁמַעְיִן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, מְדִיחָה [-רוחצת] אִשָּׁה אֶת יְדֶיהָ הַאֲחֶת בַּמַּיִם בְּיוֹם הַכּוֹפּוּרִים, וְנִזְתָּנֶת עִמָּה פֶת לְתִינּוֹק וְאִינָה חוֹשֶׁשֶׁת לְאִסוּר רְחִיצָה. אָמְרוּ עָלָיו עַל שְׁמַאי הַזֶּקֶן, שֶׁלֹּא רָצָה [שְׁנַמְנֵעַ] לְהַאֲכִיל אֶת בְּנוֹ הַקָּטָן בְּיוֹם הַכּוֹפּוּרִים אֶפִּילוּ בְּיָדוֹ אַחֶת, כִּי סָבַר שֶׁאֶפִּילוּ יָד אַחַת אָסוּר לְרַחוּץ כְּדִי לְהַאֲכִיל אֶת הַתִּינוֹק. וְנִזְדָּרוּ עָלָיו חֲכָמִים לְרַחוּץ וּלְהַאֲכִיל בְּשֵׁתִי יָדַיִם, כְּדִי שִׁילְמִדּוֹ הֵעָם שְׁמוֹתָ לִיטוֹל לְצוּרָה זֶה. מְבַרֶרֶת הַגְּמָרָא: מֵאֵי טַעַמָּא הִתִּירוּ רְחִיצָה זֶה, אָמַר אַבְי מִשּׁוּם שִׁיבְתָּא - שְׁמוֹ שֶׁל שֶׁד הַמְשֶׁרֶה רוּחַ רָעָה עַל הַיָּדִים שֶׁלֹּא נִטְלָה שְׁחִירָתָה, וְכַשְׁנוֹעַ בְּלַחֵם מַעֲבִיר אֶת הָרוּחַ עַל הַלֶּחֶם, וְסַכְנָה לֹאֲכֹלוֹ.

בריייתא השונה אופן שמותר לרחוץ ביום הכפורים: תָּנִי רַבְּנָן, תְּחִלָּה בְּיוֹם הַכּוֹפּוּרִים לְהַקְבִּיל פָּנֵי אָבִיו אוֹ פָּנֵי רַבּוֹ אוֹ פָּנֵי מִי שְׁגָדוֹל מִמֶּנּוּ בַּחֲכֻמָּה, עוֹבֵר עַד צִוְּאוֹ בַּמַּיִם כְּשֶׁצָּרִיךְ לָכֵךְ, וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם אִסוּר רְחִיצָה, לְפִי שְׁאִין כּוֹוֶנְתּוֹ לְתַעֲנוּג אֵלָּא לְדַבֵּר מִצּוּה.

מסתפקת הגמרא: אִיבְעִיָּא לָהּ, תָּרַב שֶׁהוֹלֵךְ אַצֵּל תַּלְמִיד, מֵאֵי - הָאֵם מוֹתֵר לוֹ לַעֲבֹד בְּנֶהֱרָה. פּוֹשְׁטָת הַגְּמָרָא: תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַב יִצְחָק בַּר בַּר חֲנָה, אָנָּה חֲזִינִיהָ [-אני ראינית] לְעִירָא, דְּאָזַל לְגַבִּי [-אצל] רַב חֲזִיָּא בַּר אִשִּׁי תַלְמִידִיהָ, וְעַבְרָה בְּדַרְכּוֹ בַּמַּיִם. רַב אִשִּׁי דּוּחָה אֶת הָרֵאשִׁי: רַב אִשִּׁי אָמַר, בַּמַּעֲשֶׂה הַהוּא, רַב חֲזִיָּא בַּר אִשִּׁי תַלְמִיד הוּא דְּאָזַל לְגַבִּיהָ דְּעִירָא רַבִּיהָ, לְפִיכָךְ אִין מַכָּאן רֵאשִׁי שֶׁגַם לְרַב מוֹתֵר לַעֲבֹד בַּמַּיִם.

אופנים נוספים שמותר לעבור במים ביום הכפורים: רַבָּא שָׂרָא - הִתִּיר לְבָנִי עֶבֶר יִמִּינָא [שם מקום] לְמַעַבְרָה בְּמֵיָא לְנִמְזוּרֵי פִירֵי - לעבור במי הנהר ביום הכפורים כדי לשמור על פירותיהם. אָמַר לִיה אַבְי לְרַבָּא, תָּנִיא בְּרִייתָא דְּמִסְיָעָה לָּהּ, שׁוּמְרֵי פִירֵי דְּעוֹבְרִין עַד צִוְּאוֹ בַּמַּיִם בְּיוֹם הַכּוֹפּוּרִים, וְאִין חוֹשֶׁשִׁין מִשּׁוּם אִסוּר רְחִיצָה.

רַב יוֹסֵף שָׂרָא לָהּ לְבָנִי בִי תָרַבָּא [שם כפר], לְמַעַבְרָה בְּמֵיָא בְּיוֹם הַכּוֹפּוּרִים לְמִיתִי לְפִירְקָא - כדי לבוא לדרשת הרב. אַבְל לְמִיזֵל - לְחַזֹּר לְבֵיתָם, לֹא שָׂרָא לָהּ, לְפִי שְׁאִין זֶה מִצּוּה. אָמַר לִיה אַבְי, אִם בֶּן שְׁאִינָה מִתִּיר לָהֶם לְחַזֹּר, אִתָּהּ מִכְּשִׁילָן בְּכָךְ לְעֵתִיד לְבֹא - לְשָׁנָה הַבָּאָה, שִׁימְנֵעוּ מִלְּבֹא לְדַרְשָׁה לְפִי שְׁאִינָם יְכוּלִים לְחַזֹּר לְבֵיתָם, אֵלָּא יֵשׁ לְהִתִּיר לָהֶם גַּם לְשׁוּב. אִיבָא דְּאָמְרֵי שֶׁהַמַּעֲשֶׂה הַיֵּה לְהִפְיֵךְ, שֶׁרַב יוֹסֵף שָׂרָא לָהּ לְמִיתִי וְשָׂרָא לָהּ לְמִיזֵל - הִתִּיר לָהֶם לְבֹא לְדַרְשָׁה וְהִתִּיר לָהֶם אֵף לֵלֶכֶת אַחֲרֶיהָ לְבֵיתָם. וְאָמַר לִיה אַבְי, בְּשִׁלְמָא לְמִיתִי לְחַי - דְּבַר זֶה, שֶׁהִתֵּרֶת לָהֶם לְבֹא, מִזֶּכֶן, כִּי יֵשׁ בּוֹ מִצּוּה, אֵלָּא לְמִיזֵל מֵאֵי טַעַמָּא הִתֵּרֶת. וְהִשִּׁיב רַב יוֹסֵף, בְּרִי שֶׁלֹּא תִּהְיֶה מִכְּשִׁילָן לְעֵתִיד לְבֹא.

רַב יְהוּדָה וְרַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יְהוּדָה, הָווּ קְוִימֵי אַנְוָדָא - עֲמָדוֹ עַל שֶׁפֶת דְּנֶהֱרָה (פֶּפֶא), אִמְבָּרָא דְּחֶצְדֵּר - בְּמִקּוֹם מַעֲבֵר הַנָּהָר מִן הָעִיר חֶצְדֵּר, וְתָהָּ קָא [-עמד] רַבִּי בַר פֶּפֶא מִתְּרָא גִיסָא - מַעֲבָרוֹ הַשֵּׁנִי שֶׁל הַנָּהָר. רַבָּא לָהּ קָלָא - הָרִים רַבִּי בַר פֶּפֶא קוֹל, וְשֶׁאֵלָם מִיָּה לְמַעַבְרָה אֶת הַנָּהָר לְמִיתִי לְגַבִּיכּוֹ לְמַשְׁאֵל שְׁמַעְתָּא - לְבֹא אֲצִלְכֶם לְשֶׁאוֹל הַלֶּכֶה. אָמַר לִיה רַב יְהוּדָה, רַב וְשְׁמוּאֵל דְּאָמְרֵי תְרוּוִיחָהּ, עוֹבֵר - מוֹתֵר לַעֲבֹד אֶת הַנָּהָר, וּבְלִבְדָּ שֶׁלֹּא יוֹצִיא יָדוֹ מִתַּחַת חֶפֶת [-שפת] חִלּוּקָן. כְּלוּמָר, שֶׁלֹּא יִגְבִּיהַ שׁוּלֵי הַחִלּוּק עַל זִרְעוֹ שֶׁלָּא יִרְטֹב, שְׁאִינוֹ נִרְאֶה כְּמַלְבוּשׁ אֵלָּא כְּמַשָּׂא, וְאָסוּר מִשּׁוּם מִלְּאֲכֹת הוֹצֵאָה. אִיבָא דְּאָמְרֵי, אָמַר לִיה רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יְהוּדָה [ולא רב יהודה], תָּנִינָא בְּבִרְיִיתָא [ולא בְּשֵׁם רַב וְשְׁמוּאֵל], עוֹבֵר, וּבְלִבְדָּ שֶׁלֹּא יוֹצִיא יָדוֹ מִתַּחַת חֶפֶת חִלּוּקָן.

דף עז עמוד ב: מביאות אחרות. שהיתה מתאוה לו ולא בא עליה בעונתה בימים שעמדה אצלו ואני שמעתי שעינה מביאות אחרות שבא עליה שלא כדרכה וקשיא לי א"כ אימא אם תענה את בנותי נמי הכי אשבעיה שלא יענה אותן מביאות אחרות ועוד שעינה בביות אחרות מיבעי ליה: מדיחה את ידה. לפי שרוח רעה שורה על הלחם הנלקח בידים שלא נטלן שחרית ושם השד שיבתא: שלא רצה להאכיל בידו אחת. אפי' ידו אחת לא היה נוטל לתת פת לבנו קטן ביום הכפורים: ואינו חושש. משום רחיצה: לנמורי פירי. שהיו להם פרדסים בעבר הנהר: בי תרבו. שם הכפר: לפירקא. שהיו דורשין ביה"כ: לעתיד לבא. לשנה אחרת לא יבואו הואיל ולא התרת לעבור את המים ולחזור: אמברא דחצדר. מקום מעבר הנהר מול חצדר: מתחת חפת. שפת חלוקה להגביה שולי חלוקה על זרועו דאינו נראה כמלבוש אלא כנושא על כתיפו ואמר מר (שבת דף קמו.) היוצא בטלית מקופלת על כתיפו בשבת חייב חטאת:

ב"ה, כ"ט סיון, תשי"ד
ברוקלין.

[הרה"ח הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ]

מוה"ר יהושע שניאור זלמן שי].

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיו"ד סיון, ובטח בינתים קבל מכתבי בו ימצא מענה על כמה מהשאלות שלו, ותחלת מכתבי זה היא נקודה כללית רובא דרובא המכתבים שלהם הם מלאים תוכן איך שקשה וכמעט אי אפשר לסדר ישיבה במקומם כו' וכמו שכתב במכתבו הקודם, הנה זה למרות שראו מופתים גלויים איך שבכל הדברים שלא הי' תלוי בחירה מבני ישראל ראו הצלחה מופלגה, ואם היו קישוים הי' רק באותן הנקודות שהיתה יד בני ישראל בכלל ובפרט אנ"ש שיש להם בחירה חפשיית כיון שהם בדוגמא שלמעלה (שרק שם הוא מקום הבחירה האמיתית וכמבואר בלקו"ת פי' אמור לח: בביאור עה"כ הן האדם הי' כאחד ממנו), הרי שם נמצאו העלמות והסתרים וכי'...

בנוגע לשאלתם אם לעשות ת"ת לקטנים או להסתפק רק בהדעי סקול הנה פשוט שצריך לעשות ת"ת לקטנים ג"כ, ובפרט שבספק הדבר אם אפשר שתהי' מספקת כמות המבקרים בהדעי סקול אם לא ע"י שיקרבו את הנערים בחינוכם מקודם בת"ת וחזרים...

בהנוגע לשיתוף פעולה עם אברכים משיבה אחרת או עם אנשים מחוג אחר שעד עתה הנה נהגו אתם ברצו"ש, הנה אף שידוע ההנהגה שצריך לקבל את כל אחד בספ"י וצריך לנצל את כחותיו של כאו"א בכרם חב"ד ככל האפשרי אפילו מאלו שאינם מחב"ד אבל בענין עשיית שותפות גמורה ובמילא יש להשתתף דיעה גמורה ולעיתים גם דיעה מכרעת, הנה יש להזהר בזה ביותר וביותר ובפרט במדינה [...] שתלוי בזה גם קידוש ליובאוויטש כו' ומובן שכל הנ"ל אינו שייך להענין דקליטת תלמידים גם מחוגים הנ"ל ואין הדבר אמור אלא בכאלו שיחוו דיעה.

מובן שאין לעשות בבנין הישיבה ענינים של מפלגה איזה שתהי' אף שלאידך גיסא אין מענינם לבדוק את אלו הבאים אליהם להתפלל או ללמוד אם שייכים הם להמפלגה, אבל הבנין וכל הענינים הקשורים בו הם על מפלגתי כמובן.

והי"ה בנוגע להנוסח, פשוט שבבנין ישיבה שעל שם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נוסח התפלה צ"ל נוסח שלו, ואין בזה שום פגיעה בכבודו של מי שהוא כי לכל אחד מובן הענין דהגם לכבוש את המלכה עמי בבית, וכיון שנקרא הבנין והישיבה ע"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר צ"ל מתאים אליו, אבל לאידך גיסא אין הם מחוייבים לבדוק את כאו"א באיזה נוסח מתפלל כו' ובמילא מובן גם כן שאם בדרך ארעי ירד מי לפני התיבה ויתפלל נוסח אחר הרי אין זה ענין למלחמה.

כנ"ל הנני כופל עוד הפעם שיש לקלוט תלמידים להישיבה אף אם חוששים הם שהתלמידים ישארו רק באופן זמני כי נוסף ע"ז שאם ישפיעו על התלמידים כדבעי ישארו בקביעות עכ"פ רובם, הנה גם בשביל השפעה ביר"ש טהורה באופן זמני כדאי הדבר.

בהנוגע לסיום מכתבו שצער אנ"ש ביותר גדול מזה שהם רואים שאפשר להצליח והחסרון שאין אנשים המתאימים לזה, הנה כיון שההשגחה העליונה הביאה דוקא אותו ל[אוסטרליא] ולא אחרים והראתה מופתים גלויים... הנה ברור הדבר שיש היכולת ביד אנ"ש הנמצאים ב[אוסטרליא] לעשות ככל הדרוש, ויה"ר מהשי"ת שיוציאו יכולת זו מהכח אל הפועל ושיהי' זה בהקדם ובנקל.

בברכת הצלחה המחכה לבשו"ט ופי"ש כהדו"ש.

1 כיון שאנו מניחים ששניהם – גם המוכר וגם הלוקח רוצין שיתקיים
2 המקח בשלשה דינרים, וגם שנדר המוכר לאסור את דמי המקח אם
3 ימכור בפחות מסלע, וכן מה שנדר הלוקח לאסור את המקח אם
4 יקחהו ביותר משקל, לא נתכוונו, אלא לזרז זה את זה לשנות את
5 דעתם, וכיון ששניהם לא נתכוונו למה שנדרו, לא חל הנדר:

נמרא

6 שנינו במשנה, ארבעה נדרים התירו חכמים כו', ופירשה המשנה
7 את הראשון שבהם, נדרי זרוזין.
8 הגמרא דנה בטעם ההיתר:

9 אמר ליה רבי אבא בר מלך לרבי אמי, אמרת לן משמיה דרבי יהודה
10 נשיאיה, מאן תנא ארבעה נדרים – מיהו התנא ששנה את דין נדרי
11 זרוזין, רבי יהודה היא, דאמר משום – בשם רבי טרפון שהיו
12 מהלכים בדרך ובא אדם כנגדם, ואמר אחד לחברו הריני נזיר אם
13 הוא איש פלוני, וחברו אמר הריני נזיר אם הוא אינו אותו פלוני,
14 נחלקו תנאים בזה (נזיר פ"ה מ"ה) אם אחד מהם נזיר וסובר רבי טרפון
15 שלעולם אין אחר מקו נזיר. ופירש רבי יהודה (לעיל יט) את טעמו
16 של רבי טרפון, לפי שלא ניתנה נזירות אלא להפליא נזירות חלה
17 רק אם מפרש ומברר בדבריו שמקבל על עצמו נזירות ללא שום
18 תנאי, וכיון שבשנים שהיו מהלכים בדרך, קבלת הנזירות היתה על
19 ידי תנאי אם הוא פלוני או אם אינו פלוני, לא חלה נזירות על אף
20 אחד משניהם. וסובר ר' יהודה נשיאה שהמשנה שהתירה נדרי
21 זרוזין היא כרבי טרפון, וגם בנדרים אי אפשר לאסור בקונם על
22 ידי תנאי כיון שצריך הפלאה, וכיון שבנדרי זרוזין הקונם נעשה
23 בתנאי, שהמוכר אוסר על עצמו אם יפחות במחיר והלוקח אוסר
24 על עצמו אם יוסיף, לא חל הנדר. אבל לפי חכמים החולקים על
25 רבי טרפון וסוברים שאין צריך הפלאה, חל הנדר אף אם הוא
26 נעשה על תנאי, ואם ימכור המוכר בפחות מסלע יאסור עליו דמי
27 המקח, ואם הלוקח יקנה ביותר משקל תיאסר עליו הנאת המקח.
28 רבא מפרש את המשנה באופן אחר:

29 רבא אמר, אפילו תימא – אפילו אם תאמר שהמשנה כרבי
30 החולקים על רבי טרפון, וסוברים שאפשר לנדור ולקבל נזירות על
31 תנאי, אפשר לבאר שנדרי זרוזין מותרים מפני שלא נתכוונו
32 לאסור על עצמם בנדר. ומדייק זאת רבא מלשון המשנה, מי קתני
33 – וכי כתוב במשנה ששניהן רצו בשלושה דינרים, שנתרצו לבסוף
34 לקיים את המקח בשלושה דינרים, והיה משמע שאף שבתחילה
35 דעת המוכר היתה לאסור על עצמו דמי המקח אם יפחות מסלע,
36 ודעת הלוקח היתה לאסור על עצמו את המקח אם יוסיף על שקל,
37 מכל מקום אם בסוף נתרצו לקיים מקחם בשלושה דינרים, לא חל
38 הנדר, והיינו מוכרחים לפרש את המשנה כרבי טרפון שהנדר לא
39 חל משום שנדרו על תנאי ולא אסרו על עצמם דבר באופן ברור.
40 הלא שניהן רוצין בשלושה דינרים קתני, שמתחילה ועד סוף היה
41 רצונם שיתקיים המקח בשלושה דינרים, אלא שהמוכר נדר כדי

43 לזרז את הלוקח שיוסיף דמים והלוקח נדר כדי לזרז את המוכר
44 שיפחות מדמיו, אבל אין כוונתם לאסור על עצמם בקונם כלל.
45 הגמרא מביאה אופן שיש להסתפק בו אם הוא בכלל ההיתר של
46 נדרי זרוזין:
47 אמר ליה רבינא לרב אשי, אם אמר לו המוכר ללוקח שהוא מסכים
48 למכור לו רק בטפי – ביותר מסלע, דהיינו חמש דינרים, ואסר על
49 עצמו המוכר את דמי המקח אם ימכור בפחות מחמש דינרים,
50 והלך – הלוקח אמר שהוא מסכים לקנות רק בכציר – בפחות
51 משקל, דהיינו דינר אחד, ואסר על עצמו הלוקח את המקח אם
52 ישלם יותר מדינר אחד. האם באופן זה נדרא הוי – דינו כנדר רגיל
53 שחל, כיון שההפרש בין רצון הלוקח והמוכר הוא כה גדול,
54 שהמוכר רוצה לקבל בדמי המקח חמש דינרים, והלוקח רוצה
55 לתת רק דינר אחד, יש לומר שבדווקא נדרו ולא כדי לזרז, שאין
56 דרך מוכר וקונה לזרז זה לזה אלא במקום שהם קרובים להשתוות
57 על דמי המקח, אבל במקום שההפרש בין רצון המוכר לרצון
58 הלוקח הוא גדול לא מסתבר שיוכלו להשתוות על מחיר המקח,
59 או שאף על פי כן זרוזין הוי – דינו כנדרי זרוזין שאינם חלים.
60 רב אשי פושט את הספק:
61 אמר ליה רב אשי לרבינא, תנינא – יש לפשוט זאת ממה ששנינו
62 במשנה לקמן (סו, א) הנה מסרב – מפציר בַּחבירו שִׁיאָכֵל אֶצְלוֹ
63 –בביתו, וחבירו לא נתרצה להזמנתו ונדר ואמר לו קונם ביתך
64 שֶׁאֵינִי נֹכֵחַ – ביתך יהיה אסור עלי כקרבן אם אכנס לשם, והוסיף
65 ונדר קונם טיפת צונן שֶׁאֵינִי טוֹעֵם – טיפת צונן שלך תהיה אסורה
66 עלי כקרבן אם אטעם ממך, הדין הוא שמוֹתֵר לִבְנֵם לְבִיתוֹ
67 וּלְשִׁתּוֹת הַיָּמִינוּ צוֹנָן, מפני שלא נתְּבַחוּ זֶה – המוזמן אלא לשום –
68 לאסור על עצמו אֶכִּילָה וְשָׁתִיָּה עם המוזמן, כי לא רצה להיענות
69 להפצרת המוזמן, אבל לא נתכוון לאסור על עצמו להיכנס לבית
70 המוזמן ולטעום טיפת צונן.
71 ממשיך רב אשי, ואמאי – מדוע מותר לנדר לשנות טיפת צונן מן
72 המוזמן, וְהָא טִיפַת צוֹנָן קְאָמֵר – והרי אסר על עצמו אפילו טיפת
73 צונן, ואם כן יש הפרש גדול בין רצון המוזמן והמוזמן, שהמוזמן
74 הזמינו לבוא ולאכול סעודה שלימה ואילו המוזמן אינו רוצה
75 לשנות ממנו אפילו טיפת צונן. אלא מוכח מכאן שאפילו שיש
76 הפרש גדול בין רצון המוזמן למוזמן מִשְׁתַּעֲי אֵינִישׁ הָכִי – בני אדם
77 רגילים לדבר כך, ואף שהרחיק המוזמן דבריו מדברי המוזמן אין
78 כוונתו לאסור על עצמו, אלא לזרז את חבירו שיפסיק להפציר בו
79 לבוא לסעוד עמו. ונלמד מזה, דְּהָכָא נָמִי שהמוכר אומר שלא
80 יפחות מחמש דינרים והלוקח אומר שלא יוסיף על דינר אחד, אף
81 שמרחיקים דבריהם זה מזה, מכל מקום מִשְׁתַּעֲי אֵינִישׁ הָכִי – בני
82 אדם רגילים לדבר כך, ואין כוונתם לנדר אלא לזרז זה את זה.
83 רבינא דוחא ראיא זה:
84 אמר ליה רבינא לרב אשי

אגרות קודש

ב"ה, כ"ג סיון, תשס"ו

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה"ר דוד נתן ש"י

שלום וברכה!

נמסר לי בקשת ברכה עבורו וזוגתו שיחיו, ויזכרו בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, וזכות ימים האלו ימי פרשת שלח וגמרה - פרשת ציצית - דזהיר

המשך בעמוד הבא

נדרים. ארבעה נדרים – פרק שלישי דף כא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קצה רש"י

שניהם רוצין בשלשה דינין. שהמוכר היה דעתו לשלשה, ולא נתכון בנדרו אלא לזרז
הלוקח שלא יעמוד על דעתו שאמר ב' דינין ושיכים לשלשה. וכן הלוקח נתכון לשלשה,
ולא נתכון אלא לזרז המוכר שיכים לכך ולא יעמוד על דעתו שאמר ארבעה דינין,
ומשה' לא חייל נדרא. וטעמא דמלתא לפי שדרבן של מוכר ולוקח בכך, ומשה' לא מיקרו
דברים שבלב. **גרסינן** בירושלמי אמר ר'
זעירא: הדין דתמיא בשאין מעמידין, אבל
במעמידין צריכין דיתר חכם. פירוש בשאין
מעמידין דבריהם – שאומר שלא נדרו בדוקא
אלא לזרז. אבל מעמידין דבריהם, לומר שבדוקא
נדרו – צריכין דיתר חכם. וקשה בעיני: מאי קמיל
זעירא? ממתניתין היא, דקתני: שניהם רוצין בז' וז'
וגי': דקמיל דרוצין מעיקרא קאמר, ולא רצו,
כדשקלינן וטרין בגמרא. הו גרס' דתם: היה
מעמיד אצל זה, ואצל זה אין מעמיד, כיון שבטל
אצל זה – בטל אצל זה. והדפ' היה מוכר חפץ
לשנים ואמר "קונם שאני פוחת לכה מן הסלע"
והיה בדעתו לדור לאחד מהם בדוקא ולחבירו
כדי לזרז, כיון שבטל אצל זה – בטל אצל זה.
ונראה, דבשאין מעמידין ודעתן היה לשלשה
דינין, מוכר יכול ליתנו בפחות משלשה ולוקח
יכול ליתן בו יותר משלשה. שכיון שמשמעות
הנדר אינו אלא לזרז, אע"פ שהסכימו בלבם לגי'
דינים – דברים שבלב הוו. ומיהו אין המוכר
רשאי ליתנו בשקל ולא הלוקח רשאי ליתן בו
סלע, שהרי עיקר משמעות נדרים אינו אלא לכך.
ואיכא מאן דאמר דאפילו בבי האי גזנא לא חייל

נדייהו. **תניא** בתוספתא דמכילתין: אף נדרים שאמרו מותרין, מנין שלא יהא אדם נודר
בהם כדי לבטלן – תל' "לא יחל דבר" – לא יעשה דבריו חולין. הביאה הר"ם במזיל בפ"ד
מהלכות נדרים (ט"ז ד). **גמ'** לפי שלא ניתנה מירות אלא להפלאה. וה"ה לנדרים
דאיתקש לנזירות, ולא חייל אלא איכ יקבל בלא תנאי. הלכך מוכר ולוקח שתלו נדרם
בתנאי, אע"פ שעברו על תנאם – לא חיילי נדייהו. **רבא** אמר אפילו תימא רבנן מי קתני
שניהם רצו. כלומר, דמתניתין דנדר וזרוזין – לאו משום הפלאה היא, אלא משום ששמו
חבמים דעתם שלא נדרו בדוקא אלא לזרז. דמי קתני "רצו" שיהא משמעותו שרצו לבסוף?
שניהם רוצין קתני, דמשמע מתחלה ועד סוף. וקשיא לי: למאי דסד' מעיקרא דטעמא דמתני'
משום הפלאה הוא, למה ליה למתני שניהם רוצים בשלשה דינין, ורצו לבסוף קאמר,
כלומר שנתקיים המכר בשלשה דינין? אפילו נתנו מוכר בשקל או שנתן בו לוקח סלע –
נדרן בטל, כיון שבשעת נדרן לא היה מתברר הדבר אם יחול אם לאו ונראה בעיני: דתנא
רבנן קתני, ולא מבעיא בשנים שהיו מהלכין בדרך ואמר אחד מהם "הריני נזיר שזה איש
פלוגי" ואמר חבירו "הריני נזיר שאני" – דאין אחד מהם נזיר כרבי יהודה משום רבי טרפון,
דהתם דין הוא שלא תחול נזירות לפי שאי אפשר לחול נזירות על שניהם, וכיון שבטל אצל
זה בטל אצל זה, שמשעה ראשונה יצתה נזירות לבטלה. וכי האי גזנא פשיטא ליה לתנא
דמתני' דלא הוי הפלאה. אלא אפילו במוכר ולוקח, שאפשר שיהא הנדר חל על שניהם,
גזנא דהוי הפלאה מקריא. **קמיל**. **אמר** ליה טפי מסלע. כלומר, שאמר לו "קונם שאני פוחת לך
מן הסלע ופרוטת" ולוקח אמר "קונם שאני מוסיף לך על שקל פחות פרוטה" – **נדרא** הוי או זרוזין הוי? דאיכא למימר: כיון דנחות כולי האי לדיקא בדוקא נדרו, ולא לזרז. ל"א אמר ליה
טפי מסלע, שאמר שלא יפחות לו מחמש דינין, ואמר ליה אידך בציז מן שקל, שלא יתן בו יותר מן דינר – מי אמרנן כיון דמרחיק כולי האי בדוקא נדר? **שלא** נתכון זה אלא לשם
אכילה ושתייה. אלמא, אע"פ דנחית לדיקא, ושנתרחק רחבה ממה שהיה רוצה חבירו שיאכל, שהרי אסר על עצמו אפילו דריסת הרגל ושתית צונן – אפי' אמרנן דלאו בדוקא נדר. הכא

דאמר

שניהם רוצין בשלשה דינין. כלומר, זה הנשבע שאינו פוחת לו מן הסלע – לא היה פיו
ולבו שוין לכך שלא יפחות לו מן הסלע כלום, אלא להכי נדר כן – לזרז את חבירו שיתן
לו ג' דינין הוא רוצה לבא. וזה שנשבע שלא ליתן לו יותר משקל – לא היה פיו ולבו
שוין, שלא היה בדעתו שלא יתן יותר, אלא לכך נדר – שיתן לו בג' דינין, ולפיכך
מותרין. **גמ' מאן תנא**. "התירו חכמים." ר'
יהודה היא דאמר אין אחד מהן נזיר. דלא סמכא
דעתיהו ממש לשם נזירות, אלא תלו נזירותן
בוה שבא כנגדן, ולא היה פיו ולבו שוין, להכי
אין אחד מהם נזיר. ה"נ לא סמכא דעתיהו
בשעת הנדר, דכל חד וחד אדעתא דחבריה כרי
לזרז, ולא ה"י פיו ולבו שוים להכי. דאי רבנן
דפליגי עליה דר' יהודה, דאמרי אע"ג דלא
סמכא דעתיהו להיות נודר ממש בנזיר, רתלה
נזירות באחר – הוי נזיר אותו שנתקיימו דבריו,
ה"נ אף על גב דלא סמכא דעתיהו אדבור פיהו,
שלא נתכונו אלא לזרז – אסורים, דאמרנן
כשנדרו ודאי סמכא דעתיהו דזה לא יפחות
מסלע וזה לא יוסיף על שקל, ודרי פיהו ולבן
שוים, ואסור. **רבא אמר אפי' תימא רבנן**, דפליגי
עליה דר' יהודה. מי קתני שניהם רצו. דאי קתני
הכי – הוה משמע: שניהן רצו בתחלה בשלשה
דינין, ואלא עכשיו בשעת הנדר אין רוצין,
אלא סמכא דעתיהו אדבור פיהו, ופיהו ולבן
שוים, ונדר מעליא הוי. רוצין תנן, דמשמע:
מעיקרא הוי רוצין בג' דינין ואבתי שניהן נמי
רוצין, ולא היה פיהו ולבן שוין – הלכך אפילו

רבנן מודו דמותרין, וכדי לזרז את זה וזה נתכונו שניהן. **אמר לו טפי מסלע וחלה אומר**
בציז משקל. היכא דאמר שאינו פוחת מסלע וזה אומר שאינו מוסיף על שקל, כיון דדברי
שניהם קרובין לשלשה דינין – אמרנן נדרי זרוזין הוו. אבל הכא, כיון דאמר טפי מסלע
– דהיינו פרוטה, וחלה אומר "קונם שאני מוסיף לך על פרוטה פחות משקל", דהשתא
מרחיק מילתיהו משלשה דינין, כיון דדייקי הכי – נדרא הוי, ואסורים, או לא – דזרוזין
הוה; היה מוסר. שהיה מפציר לאכול אצלו מעט. קונם ביהך שאני נכנס. שנדר שלא
יכנס לביתו. ושיפת צונן שאני טועם. שלא לאכול אצלו כלום. מותר ליכנס לביתו ולאכול
קימנא ולשתות חיימו שיפת צונן, אבל לא אכילה מרובה. שלא נתכוון זה. המסר, אלא
לשום אכילה מרובה, שיעור אצלו הרבה. ולשון שיפת צונן לא נתכוון זה, שהיא שתייה
מועטת. והא **שיפת צונן קאמר**. דמשמע שתייה מועטת ואכילה מועטת. **אלא משתני**
איניש הכי. דכי אמר (שיפת צונן) יאכל עמו – ודאי לאכילה מתכוון, וכי נדר זה שאינו
טועם עמו שיפת צונן – ודאי לאכילה מרובה נתכוון, ולהכי מותר לשתות שיפת צונן. ה"נ
משתני איניש הכי. דכי נתכון ליתן שלשה דינין – אומר שאינו מוסיף על פרוטה פחות
משקל. ולעולם נדרי זרוזין הוו, ואפילו דאמר טפי מסלע ובציז משקל.

מי

ולבסוף ג"כ כך היה – שרצו בשלשה דינין, ונמצא שכל אחד עבר על תנאו. וסד'א דכי האי גזנא הפלאה מקריא. **קמיל**. **אמר** ליה טפי מסלע. כלומר, שאמר לו "קונם שאני פוחת לך
מן הסלע ופרוטת" ולוקח אמר "קונם שאני מוסיף לך על שקל פחות פרוטה" – **נדרא** הוי או זרוזין הוי? דאיכא למימר: כיון דנחות כולי האי לדיקא בדוקא נדרו, ולא לזרז. ל"א אמר ליה
טפי מסלע, שאמר שלא יפחות לו מחמש דינין, ואמר ליה אידך בציז מן שקל, שלא יתן בו יותר מן דינר – מי אמרנן כיון דמרחיק כולי האי בדוקא נדר? **שלא** נתכון זה אלא לשם
אכילה ושתייה. אלמא, אע"פ דנחית לדיקא, ושנתרחק רחבה ממה שהיה רוצה חבירו שיאכל, שהרי אסר על עצמו אפילו דריסת הרגל ושתית צונן – אפי' אמרנן דלאו בדוקא נדר. הכא

נמי, אף על גב

אגרות קודש

המשך מהעמוד הקודם

בה טפי להשפיע על הרבים בענין זה, יעמוד לו ולזוגתו אריכות ימים ושנים טובות ולקבל רוב נחת
חסידותי מכל יו"ח שיחיו. ויעיין בספר קיצורים לתניא עמוד מ"ו, פתגם הבעש"ט, אשר, אפילו מלאך
מיכאל הגדול שבמלאכים, ה"י נותן כל עבודתו והשגתו באלקות, אפילו רק עבור מצות ציצית אחת מד'
ציציות שיש לכל אי' מישראל, ובהערה לשם בספר הנ"ל עמוד ק"ן.

בברכה לבריאיות הנכונה ולבשוי"ט בהנוגע לעצמו ולב"ב ומשפיעו שיחיו.

נדרים דף כא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קעז

הונא סובר שפותחין בחרטה.
הגמרא מביאה מעשה שהתיר רבה בר רב הונא נדר דוקא על ידי
חרטה ברורה:
ההוא דאיתא לקמיה דרבה בר רב הונא מעשה באדם שהגיע לפני
רבה בר רב הונא כדי שיתיר לו נדרו, אמר ליה – שאל רבה בר רב
הונא את הנדר, אילו היו עשיתי כני אדם שפייסוך באותה שעה
מי נדרת? – האם היית נודר, אמר ליה הנדר לרבה בר רב הונא,
לא – אילו היו מפייסים אותי לא הייתי נודר, והתירו, כיון שיש כאן
חרטה ברורה.
הגמרא מביאה שכבר נחלקו תנאים במחלוקת זו:
תניא בברייתא, רבי יהודה אומר, אומרים – שואלים לו לאדם שבא
לחכם להתיר את נדרו, לב זה עליך – האם רצון לך כעת הוא
כפי שהיה בשעת הנדר, ואינך מתחרט על העבר אלא רק מכאן
ולבא, אם אמר לאו – אין לבי עלי ואני מתחרט למפרע על מה
שנדרתי, פתחין אותו – את נדרו, שסובר ר' יהודה שפותחין
בחרטה, וברב הונא. רבי ישמעאל דרבי יוסי אומר משום אביו,
אומרים – שואלים לו לאדם שבא להתיר את נדרו, אילו היו עשיתי
כני אדם שפייסוך באותה שעה מי נדרת? – האם היית נודר, אם אמר
לא, פתחין אותו. שסובר רבי יוסי אביו של ר' ישמעאל שדווקא
בחרטה ברורה פותחין, וברבה בר רב הונא.
הגמרא מביאה כמה מעשיות בענין זה, ונותנת בהם (סימן על שם
האמוראים המוזכרים בהם אפי ואליעזר יוחנן וינאי).
ההוא דאיתא לקמיה דרבי אפי – מעשה באדם שהגיע לפני רבי אפי
כדי שיתיר לו נדרו, אמר ליה – שאל ר' אפי את הנדר, פרו תתית
– האם הנך מתחרט מעיקרא על שנדרת, אמר ליה הנדר
בתמיהא, וכי לא, כלומר ודאי שמתחרט אני, ושרייה – התירו ר'
אפי, שסובר ר' אפי שפותחין בחרטה.
ההוא דאיתא לקמיה דרבי אליעזר – מעשה באדם שהגיע לפני רבי
אליעזר כדי שיתיר לו נדרו, אמר ליה – שאל רבי אליעזר את
הנדר, בקיע נדור – האם עד עכשיו אתה רוצה בנדר ומכאן
ואילך ברצונך להתירו, או שהנך מתחרט על שנדרת מעיקרא,
אמר ליה הנדר לר' אליעזר, אלו לא פתחין לי לא פתחין כלום –
אילו לא הרגיוני בשעת הנדר לא הייתי נודר כלל, כלומר
מתחרט אני על שנדרתי מתוך הרוג, אמר ליה רבי אליעזר לנדר,
תהא בקיעת – יהא הנדר מותר כרצונך. הרי שסובר רבי אליעזר
שפותחין בחרטה.
ההיא איתתא דאדרתה לברתה – מעשה באשה שהדירה את בתה
שלא תיהנה ממנה, ונתחרטה האשה ורצתה להתיר את הנדר,
אתאי לקמיה דרבי יוחנן – באה לפני רבי יוחנן, וחיפש רבי יוחנן
למצוא לה פתח שאילו היתה יודעת ממנו לא היתה נודרת, אמר
לה – שאל רבי יוחנן את האשה, אילו הנה ידעת דאמרת מנידית
עלה דברתך – אם היית יודעת ששכנותיך אומרות על בתך

מי דמי – וכי דומה הנדר שלא לשות טיפת צונן לנדר שלא
יקנה ביותר משקל, גבי הנדר מטיפת צונן לא חל הנדר, אפשר
לומר שאפילו שיש הפרש גדול ביניהם לא היתה כוונתו אלא
לזרו, והטעם שאמר טיפת צונן היא משום שחושש שאם יתירצה
לשות טיפת צונן שמא יאכילו המזמין הרבה יותר, משום
שצדיקים אומרים מעט ועושים הרבה, ולכן אף שהרחיק דבריו
מדברי המזמין אנו אומרים שאין כוונתו לנדר, אלא לזרו את
חבירו שיפסיק להפציר בו. אבל הקא במוכר ולוקח שאין סברא
שצדיקים אומרים מעט ועושים הרבה, פסיקא הוא – יש להסתפק,
דלמא – שמא פחות מסלע ויותר על שקל קאמר – כוונתו לומר
שהם מסכימים לקיים את המקח גם בפחות מסלע ויותר על שקל,
ומה שאמרו יותר מסלע ופחות משקל וידוין הוי – אמרו כן כדי
לזרו זה את זה, או דלמא – שמא מה שאמר המוכר יותר מסלע
והלוקח פחות משקל אינו כדי לזרו, אלא דוקא קאמר ונידרא הוי,
והמוכר ייאסר בדמי המקח אם יקבל פחות מחמישה דינרים,
והלוקח ייאסר במקח אם ישלם יותר מדינר. ומסקנת הגמרא תפצי
– דין זה נשאר בספק.
הגמרא דנה בהיתר ארבעת הנדרים השנויים במשנה: אמר רב
יהודה אמר רב אפי, ארבעה נדרים הללו השנויים במשנה שהם
מותרים, אינם מותרים מאליהם, אלא צריכין שאלה לחכם שיתיר
את הנדר, וממשיך רב יהודה לומר, כי אמרתא קמיה דשמאל –
כשאמרתי מימרא זו לשמואל, אמר, תנא תני – שנה התנא ארבעה
נדרים התירו חכמים, ומשמע שהוא היתר גמור ומותרים בלא
שאלה, ואת אמרת – ואיך אתה אומר שצריכין שאלה לחכם.
רב יוסף פירש שמועה זו בשם רב אפי על דין אחר:
רב יוסף מתני לה להא שמעתא – שונה לדין זה שאמר רב יהודה
בשם רב אפי פהאי לישנא – בלשון זו, אמר רב יהודה אמר רב אפי,
אין חכם רשאי להתיר נדרים בחרטה בלבד, אלא דווקא בעין
ארבעה נדרים הללו, דהיינו על ידי פתח, משום שעל ידי הפתח
הוא עושה את הנדר כנדר טעות, שאילו היה נותן אל לבו בשעת
הנדר אותו פתח לא היה נודר, שבכל הארבעה נדרים לא נתכוון
לנדר והוא כנדר טעות. ומסיימת הגמרא, קסבר רב אפי אין פותחין
להתיר נדרים בתרומה אלא בפתח.
הגמרא מביאה מעשה שרב הונא חולק על רב אפי:
ההוא דאיתא לקמיה דרב הונא – מעשה באדם שהגיע לפני רב
הונא כדי שיתיר לו נדרו, אמר ליה – שאל רב הונא את הנדר,
לכך עליך – האם רצון לך כעת הוא כפי שהיה בשעת הנדר, שגם
היום אתה רוצה ומסכים למה שנדרת בשעתו, ואינך מתחרט על
העבר כי אם מכאן ולבא, או שכעת רצון לך אינו כמו בשעת
הנדר, ואתה מתחרט למפרע על מה שנדרת. אמר ליה הנדר לרב
הונא, לא – אין לבי עלי, ואני מתחרט למפרע על מה שנדרתי,
והתיר לו רב הונא את נדרו. ומוכח ממעשה זה שרב

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד סיון, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

... כפי שאמר לי... הנה אביו למד בליובאוויטש והרי ידוע פס"ד המשנה שהאב זוכה לבן
בחכמה שהיא הסברה הישרה וכמבואר במפרשי המשנה שם, ואין לך סברא ישרה מזו, להכיר
בההכרח הגמור בדורותנו אלה ללמוד זאת החכמה (עיי' אגרת הקדש לרבנו הזקן דף קמ"ב ע"ב) שזה
משפיע על כל מעמד ומצב האדם ובפרט של אלו שהוריהם כבר נכנסו בכרם פנימיות התורה שאז ציווי
רז"ל (שבת ל"א סוף ע"א) אם יראת ד' אוצרו הן א"ל כו' הוא בהחלט ובהקדם והשי"ת יזכהו להיות
ג"כ צנור אשר על ידו יתפשט לימוד זה גם בחביריו וסביבתו.

בברכת מזל טוב מזל טוב.

שלא איכפת לו לעבור על עבירה כזו, וישקר ויאמר שמתחרט אף
על פי שבאמת אינו מתחרט.
הגמרא מביאה שיש ששנו את מחלוקת אביי ורבא בנוסח שונה:
רַב כְּהֵנָּה מְתֵי לָהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא – שנה את מחלוקת אביי ורבא
בְּהֵרִין לִישָׁנָא – בלשון זו שנתבארה לעיל, שנחלקו האם פותחים
בסיפא, אבל ברישא פותחים בין לרבא ובין לאביי. אך **רַב מְתֵי**
מְתֵי – שנה את מחלוקת אביי ורבא **הָכִי**, שבמה שנאמר **בְּסִיפָא**
של הברייתא שהמקיים את נדרו ואינו נשאל לחכם חמור כמקריב
בחוץ, בין לאביי ובין לרבא **לֹא פְתַחֲוּן** – לא פותחים לנדר, שהיא
עבירה חמורה חוששים שישקר ואינו מתחרט באמת, ו**וּבְרִישָׁא** של
הברייתא שהנדר חמור כבונה במה, בזה נחלקו, **אֲבִי אָמַר**,
פְתַחֲוּן – פותחים לנדר בזה, שאין זו עבירה חמורה כל כך, ו**רַבָּא**
אָמַר, **לֹא פְתַחֲוּן** – לא פותחים בזה לנדר, שגם בזה חוששים
שיתבייש לומר שאינו חושש לעבירה זו שכאילו בנה במה, ויאמר
שמתחרט אף שבאמת אינו מתחרט. ומסיימת הגמרא, ו**הֲלֹכְתָא** –
ההלכה היא, **שְׁלֹא פְתַחֲוּן** – אין פותחים לנדר **לֹא בְּרִישָׁא** שהנדר
כאילו בנה במה, ו**לֹא בְּסִיפָא** שהמקיים את הנדר כאילו הקריב
עליו קרבן.
הגמרא מביאה פתח נוסף שאין פותחים בו:
וְלֹא פְתַחֲוּן בְּהָא נְמִי דְשִׁמוּאֵל – וכן לא פותחים גם במה שאמר
שמואל, **דְּאָמַר שְׁמוּאֵל הַנּוֹדֵר אֶף עַל פִּי שְׁמַעְתִּימוּ לְנֹדֵר נִקְרָא רִשְׁעִי**,
ולא שואלים את הנדר אם היית יודע דבר זה, שאף על פי שאתה
מקיים את הנדר אתה נקרא רשע, האם היית נודר, כיון שגם בזה
חוששים שמפני שהוא מתבייש לומר שלא איכפת לו להיקרא
רשע, ישקר ויאמר שהוא מתחרט, אף שבאמת אינו מתחרט.
מבארת הגמרא מנין שהמקיים נדרו נקרא רשע:
אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, מָאִי קָרָא – מהו הפסוק שממנו לומדים שאף
המקיים נדרו נקרא רשע, שכתוב (דברים כג כ) **וְכִי תִחְדַּל לְנֹדֵר לֹא**
יִהְיֶה בְךָ חֲטָא, וכיון שמבואר בפסוק שמי שחדל לנדר אין בו
חטא, משמע שמי שאינו חדל מלנדר, יש בו חטא. ולאחר
שלמדנו שבנדר יש חטא, ובפסוק זה כתוב לגבי נדר לשון 'חדלה',
ו**וְלֹאִי תִחְדַּל תִּחְדַּל** – לומדים בגזירה שוה 'חדלה חדלה' שהנדר
נקרא גם רשע. והגזירה שוה היא, **בְּתֵיב הָכָא** – כתוב בפסוק זה
וְכִי תִחְדַּל לְנֹדֵר, וּבְתֵיב הָתָם (וכתוב (איוב ג יז) **שֶׁם רִשְׁעִים חָדְלוּ**
רָגִזוּ, וכמו שבאנוב לשון 'חדלה' מתפרש על רשעים, אף כאן לשון
'חדלה' שכתוב לגבי נדר מתפרש על רשעים, ומי שאינו חדל
לנדר שיש בו חטא, רשע הוא.
הגמרא מביאה ראייה ממשנה שהמקיים נדרו נקרא רשע:
אָמַר רַב יוֹסֵף, יֵשׁ לְהַבִּיא רֵאִיָּה שֶׁהַמְקִיִּים נִדְרוּ נִקְרָא רִשְׁעִי, שֶׁאִם
אֵין נְמִי תִנִּינָא – גם אנו שנינו במשנה (לעיל ט.) הנדר **בְּנִדְרֵי בְּשִׁרִים**,
לֹא אָמַר בָּלוֹם, כיון שהכשרים אינם נודרים, אבל אם נדר ואמר
בְּנִדְרֵי רִשְׁעִים, נדר – חל נדרו **וּבְנִדְרֵי וּבְשִׁבְעָה**, כיון שדרך
הרשעים לנדר בכל אלו. ומשנה זו נשנית בדיני ידות נדרים, שאם
היה נזיר עובר לפניו ואמר 'כנדרי רשעים הריני' הרי הוא נזיר, כי
דומה הדבר למי שהיה נזיר עובר לפניו ואמר 'הריני כמותו'. וכן
לגבי קרבן, אם היתה בהמה מונחת לפניו ואמר 'כנדרי רשעים
עלי' חייב להביא בהמה זו לקרבן. ואם היה כבר לחם מונח לפניו
ואמר 'כנדרי רשעים הימנו שלא אוכל', הרי הוא כנשבע שלא
יאכל כבר זה. וחל הנדר והנזירות והשבועה, כיון שכן דרך
הרשעים להשבע ולנדר ולקבל נזירות. אבל אם אמר 'כנדרי
כשרים הריני', או 'כנדרי כשרים עלי', או 'כנדרי כשרים הימנו
שלא אוכל', לא חלה נזירות ולא נדר ולא שבועה, כיון שאין דרך
הכשרים לנדר, ולכן אין בדבריו התחלה של לשון נדר ואין זה
ידות נדרים.
הגמרא מביאה מימרות בגנות הכעס:
אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, כָּל הַבּוֹעֵס כָּל מִינֵי גִיהֶנֶם
שׁוֹלְטִין בּוֹ, לפי שהכעס מביאו לכפור בעיקר, ואז יענש בכל מיני
עונשים שבגיהנום. **שְׁנַאֲמַר** (קהלת יא ט') **יְהִסֵּר כַּעַס מִלִּפְנֵי וְעַל יְדֵי זֶה**

אילו לא חטאת בָּהּ אִמָּה מִלִּין דְּעֵינָהּ – אם אמה לא היתה רואה
בבתה דברים לא טובים שראויה היא להיות נעזבת בגללם, בְּכָדִי
לֹא אֶדְרָתָהּ – לא היתה מדירה אותה בחינם, וכיון שהדירה אותה,
ניכרים הדברים שביתה אינה מתנהגת כראוי. ואם היית יודעת
שיאמרו כן מי אֶדְרָתָהּ – האם היית מדירה אותה, אֶמְרָה לִיהּ
האשה לרבי יוחנן, **לֹא** – אילו הייתי יודעת זאת לא הייתי מדירה
אותה, וְשִׁנְיָהּ – והתיר רבי יוחנן את נדרה.
בַּר בְּרַתְיָה דְּרַבִּי יְנָאי סָבָא – בן בתו של רבי ינאי סבא, אָתָא לְקַמְיָה
דְּרַבִּי יְנָאי סָבָא – בא לפני רבי ינאי סבא כדי שיתיר לו את נדרו,
אָמַר לִיהּ – שאל רבי ינאי סבא את נכדו, אִילּוּ תָּהִי יְדַעַת דְּפְתַחֲוּן
פְּתִיכָא – אילו היית יודעת שכשנדרת, פותחים בשמים את פנקסך
שכתובים בו כל מעשיך וּמְשַׁמְשִׁין בְּעֵזְבְּךָ – ובודקים את מעשיך
אם טובים הם, מִי נִדְרָתָ – האם היית נודר, אָמַר לִיהּ, **לֹא** – אילו
הייתי יודע דבר זה לא הייתי נודר, וְשִׁנְיָהּ – והתיר את נדרו.
ומוכח שסובר רבי ינאי סבא שאין פותחים בחרטה, אלא בפתח.
הגמרא מביאה פסוק לדרוש ממנו שפותחין פנקסו:
אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, מָאִי קָרָא – מהו הפסוק שממנו לומדים שפותחים
בשמים את פנקסו של הנדר וממשמשים במעשיו, שדורשים
מהפסוק (משלי כ כה) **וְאֶחָד נִדְרִים לְבַכֵּר', שֶׁאֲחָרֵי שֶׁאִדַּם נֹדֵר,**
בְּשָׂמִים מִבְּקָרִים וּבֹדֵקִין את מעשיו.
הגמרא מעירה שאין פותחין במה שפתח רבי ינאי לנכדו:
וְאִם עַל גַּב דְּפְתַח רַבִּי יְנָאי לִיהּ לנכדו בפתח זה שאם היה יודע
שממשמשים במעשיו לא היה נודר, מכל מקום אֵין **לֹא פְתַחֲוּן** לִיהּ
בְּהָא – אנו לא פותחים להתיר נדרים בפתח זה, שיש לחשוש
שמפני שמלמדים אותו את חומרת הענין שיש בנדרו, אף על פי
שאנו מתחרט באמת וישקר ויאמר שמתחרט, משום שאינו חצוף
להראות שאינו חושש למה שמקפידים עליו בשמים, וכיון שאינו
מתחרט באמת אין הנדר ניתר בכך.
הגמרא מביאה פתח נוסף שאין פותחים בו:
וְלֹא פְתַחֲוּן בְּהָא אֶחְרֵינִיָּתָא – וכן לא פותחים בפתח זה האחר,
דְּאָמַר רַבָּה בַּר בַּר כְּהֵנָּה אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, מָאִי פְתַח לִיהּ – במה פתח
לו רַבִּי גַמְלִיאֵל לְהַחֲוֹא סָבָא שבא אליו כדי שיתיר לו את נדרו.
שרבן גמליאל דרש לו את הפסוק (שם יד יז) **יֵשׁ בּוֹשָׁה בְּמִדְרֹת**
חֶרֶב וְלִשְׁוֹן חֲכָמִים מְרַפָּא בדרשה זו, **כָּל הַבּוֹשָׁה** – שמבטא בשפתיו
נדר, **רָאוּ לְדוֹקְרֵי בְּחֶרֶב** לפי שיש לחשוש שמא לא יקיים את נדרו,
אֱלָא תַקְנָתוֹ שֶׁל הַנּוֹדֵר שִׁילַךְ לַחֲכָם, וְלִשְׁוֹן חֲכָמִים מְרַפָּא – וירפאנו
החכם, שיתיר לו את נדרו. ואנו לא אומרים לנדר אילו היית יודע
דרשה זו האם היית נודר, שיש לחשוש שמפני שמלמדים אותו את
חומרת הענין שיש בנדרו, מתוך שהוא מתבייש שישבחוהו
כמזלזל בעבירות חמורות, ישקר ויאמר שהוא מתחרט, אף
שבאמת אינו מתחרט.
הגמרא מביאה פתח נוסף שאין פותחים בו:
וְלֹא פְתַחֲוּן בְּהָא אֶחְרֵינִיָּתָא – וכן לא פותחים בפתח זה האחר,
דְּתִנִּיא בְּבִרְיָתָא, רַבִּי תָנָן אָמַר, הַנּוֹדֵר הָרִי הוּא חֲמור בְּאִילוּ בְּנָה
בְּמָה בּוֹמֵן שֶׁאֲסוּר בִּכְךָ, וְתִמְקְצִימוּ לְנֹדֵר שֶׁנֹּדֵר וְלֹא
נִשְׁאֵל לַחֲכָם, עֵבִירָתוֹ חֲמורָה יוֹתֵר, וְהָרִי הוּא בְּאִילוּ מְקָרִיב עָלָיו –
על אותה במה קָרְבָן, שחייב משום שחוט חוץ.
מבארת הגמרא, במה שנאמר **בְּרִישָׁא** של הברייתא 'הנדר כאילו
בנה במה' **פְתַחֲוּן** – פותחים לו, ומותר לשאול את הנדר אילו
ידעת שחמורה הנדר כבונה במה האם היית נודר, לפי שאינה
עבירה חמורה כל כך שעל ידי שיאמרו לו כן יתבייש לשקר, ואם
דבר זה לא היה מונעו מלידור לא יאמר שאילו היה יודע כן לא
היה נודר. ובמה שנאמר **בְּסִיפָא** של הברייתא המקיימו כאילו
מקריב עליו קרבן, בזה נחלקו האמוראים האם פותחין לו, **אֲבִי**
אָמַר, פְתַחֲוּן – פותחים לנדר בזה, שגם בזה אין לחשוש שישקר,
ו**רַבָּא אָמַר, לֹא פְתַחֲוּן** – אין פותחים לנדר בזה, ואין שואלים
אותו אילו ידעת שהמקיים את הנדר כאילו מקריב קרבן האם
היית נודר, שיש לחשוש שמפני חומרת העבירה יתבייש לומר

נדרים. ארבעה נדרים – פרק שלישי דף כב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) קעט

אילו לא חמאת בה אימה. אילולי שראתה בה אימה. מילין דעויבה. דברים שיפין להזניח, כלומר, דבר זמנה. בכדי לא אדרת. בתנחם לא היתה מדירתה, ומלעזין עליה. מי הית מדידה. הכא ליכא למשמע אי פותחין אי לא. שבבקרין מעשיך. בב"ד של מעלה, בשביל שנדרת. מאי קראת. שמפני נדרים חוקרין מעשיו של אדם. ואחר נדרים לבקר. שאם נודר מבקרין מעשיו. ולא פתחינן. לשום אדם בהאי "אחר נדרים לבקר". משום דהוי איום גדול, שאפי' אין דעתו להפר, יאמר עבשיו שרצונו להפר. ולא בהני תרתי אחרנייתא נמי, משום דהוי איום גדול, ואומר שדעתו להפר, ואינו כן. כל חבוטה. כל הנודר, כמו "מבטא שפתייה" (במדבר ל). ולשון חכמים מרפא. שמתירין לו. כאילו בנה במה. לעבודת כוכבים. ברישא פתחינן. בתחלת דבריו של ר' נתן דאמר: כאילו בנה במה – פתחינן ליה, דלא הוי עונשו יתירא כל אימת דלא עבר עלה קרבן, וליכא איום כל כך. אבל בסיפא "כאילו מקטיר עליה", מתחייב מיתה – היינו איום יתירא. בסיפא. דברי הכל לא פתחינן. כי תחול לגדור לא יהיה כך חטא. מכילל דאי נדר ועבר ליה – איכא חטא. כגדרי רשעים. אפי' שנודרים ומקיימין – איקרו רשעים. לב רגו. היינו כעס, בשביל "לב רגו" יהיה "כליון עינים". במיסקניה. כשעלה לא"י. איתלוה. עשו לו לוייה. בני חוואי. יהודים היו. א"ל אין ופרע לו בית שחיטה. ונתירא לומר לו שלא עשה יפה, שמא ידרגנו. כי אתא. עולא לקמיה דרבי יוחנן. אמר דלמא אחזיקי ידי עובדי עבירה. שאמרתיו לו "זיל ופרע בית שחיטה". א"ל יפה עשית. שכך אמרת לו, שנפשו הצלת באותו דיבור. תמה ר' יוחנן. על דהוה ליה להווא בר חוואה כעס כל כך שהרג לחבירו, הואיל דהוה בארץ ישראל.

לא

ויליף "חדרה" "חדרה", פתיב הכא "כי תחדל לגדור" וכתוב התם "שם רשעים חדרו רגו". אמר רב יוסף: אף אנו נמי תנינא: "כגדרי כשרים" – לא אמר פלוג, "כגדרי רשעים" – נדר כגדרי ובקרבן ובשבועה. אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: פלוג פלוג – פל מיני גיהנם שולטין בו, שגאמר "והסר פעם מלפך והעבר רעה מלפך", ואין "רעה" אלא גיהנם, שגאמר "פל פעל ה' למענהו וגם רשע יום רעה". ולא עוד אלא שהתחנותיות שולטות בו, שגאמר "ונתן ה' קדש שם לב רגו וכליון עינים וראבון נפש", אוהו דבר שמכסה את העינים ומדאיב את הנפש – הוי אומר אלו התחנותיות. עולא במיסקיה לארעא דישאלא איתלוו ליה תרין בני חוואי בחדיה, קם חד שחמיה לחבירה, אמר ליה לעולא: יאות עבדי? אמר ליה: אין, ופרע ליה בית השחיטה. פי אתא לקמיה דר' יוחנן, א"ל דלמא חס ושלום אחזיקי ידי עובדי עבירה? א"ל נפשו הצלת. קא תמה רבי יוחנן: מפדי פתיב "ונתן ה' קדש שם לב רגו" בבבב פתיבו? א"ל הווא שעתא

לא

כסיל. יפרש אולת. אלמא מוסף טפשות. לא נתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר ידועש. שעיקרן של שאר נביאים לא דהא אלא להוכיח ישראל על עבירות שבדים, ואלמלא (כלא חטאו לא הוצרכו לתוכחה). מפני שערכה של ארץ ישראל היא. שבספר יהושע מפרשות עיירות שבארץ ישראל והנחות אשר נהלו, ולפיכך אפילו לא חטאו היו צריכין ספר ידועש. שנאמר כי ברוב חבמה רב כעס. ברוב דברי חכמות הנביאים יש סימן לרוב כעס שהכעיסו ישראל להקדוש ברוך הוא.

אמר ר' אסי אין נוקקין לאלהי ישראל. הייתי סבור לומר דאע"ג דאסיקנא לקמן (ף קת) דב"ש ובי"ה פליגי אם יש שאלה בשבועה לא לא, וקימנא לן כב"ה דאמרי יש שאלה – ר' אסי דיק; נדי דיש שאלה, מיהו לכתחלה אין נוקקין אלא ב"קום אשתי נהנית" משום שלום ביתו. ואינו נוז ל, דב"ש ודאי מדרבנן בעלמא קאמרי, דהא "לא יחל דבר" דמיניה דרשנן: אבל אחרים מוחללין לו – (לאו) א"ה שבע שבועה נמי

לא עברין ירדנא. עדין לא עברו את הירדן כשאירע אותו מעשה, ולא היוני בתחום אי. כנזכה אפ. שיש לו חרון. אין אלהים כל מומותיו. במחשבותיו, אין שכניה חשובה כנגדו. ירוש אולת. שמשותה. רב פשע. שפשעו מרובים. מפני שערכה של איין ישראל הוא. שכתוב בו ערך, חלק, של כל שבת ושבת, ולא סגיא בלאו הכי. ולפי שבעטו וחסטו נוסף להם רוב חכמה, שאר הספרים, להטריחן יותר. אין נוקקין. להתיר לו נדרו, לפי שנדר חמתי **שנאמרי** מקום איישיהניתי לי. **שנאמרי** נדר "באלהי ישראל שאין אשתי נהנית לי" – נוקקין להתיר לו. לפי שאמרה תורה: שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים בידיים לעשות שלום בין איש לאשתו – לא ב"ש האי נדר, אי נדר ב"אלהי ישראל" שהוא לשון נדר. לא מרי כולא. שהוא נשבע בארון העולם לא אוכל. א"ל רב יוסף: לא מרי כולא לא טעימת ליה. הכי קאמר רב יוסף: לא מרי כולא קאמרת? בודאי לא טעימת ליה, שאסור להתיר לך. דהיינו כמי שנשבע באלהי ישראל.

חסר הנגה והעקתיו מפירושו רבינו גרשום

הניחא לרב כהנא. לפי שהיה מסרב בו רב יוסף נדר הכי, אלא רב יוסף, אמאי קאמר נמי "לא במרי כולא?" [ח"ק לא מרי כולא קאמרת? בתמיה קא"ל רב יוסף, כדאמנן. איקפד רב נחמן, שלא היה יכול לומר לו דבר שהוא פתח לחרטה. אמר ליה זיל לקילעך. לביתך, הואיל ואני יודע לפתוח לך. כל שהיא תפארת לעושה ותפארת לו מן האדם. שהיא דבר מקובל נמי בעיני הבריות הוי תפארת לעושה. והואיל דאיקפד רב נחמן, שאין מחקבל עליו, שנדרו חמור כ"כ שאינו יכול למצוא לו פתח – אדעתא דהכי והכי לא נדרי.

והוו

לרב נחמן ברב סחורה האדם גרוד הוא. אמר לו: כשינא לירד – הביאהו לירד. הוה ליה נדרא למישרא, אתא לקמיה דרב נחמן. אמר ליה: נדרת אדעתא דהכי? א"ל: אין. אדעתא דהכי? אין. כמא זמנין, איקפד רב נחמן. א"ל: זיל קליעך. נפק רב סחורה ופתח פיתחא לנפשיה: רבי אומר: איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם – כל שהיא תפארת לעושה ותפארת לו מן האדם. והשתא דאיקפד ר"נ אדעתא דהכי – לא נדרי. ושרא לנפשיה. ר"ש ברבי הוה ליה נדרא למישרא, אתא לקמיהו דרבנן. אמרי ליה: נדרת אדעתא דהכי? אמר: אין. אדעתא דהכי? אין. כמא זמנין, והוו

שבועה בשם או בכניו הוא. ואע"ג דאמר גאון: מאן דאשתבע בספר תורה בא בעשרת הדברות – אין לו חפרה עולמית – ליתא למילתא כלל. הדין הוא דינא דגמרא דאפילו לשבועות נוקקין, ופותחין בחרטה, ואין צריך לומר לנדרים. אבל רבינו האי גאון דל החמיר בנדרים שלא לפתוח בחרטה, ואמר: דאנן השתא, אי עברין – קרוב לדרב אסי עברין, דאמר: אין חכם מתיר אלא כעין ארבעה נדרים. כלומר, בפתח. אבל בחרטה לא. והחמיר עוד בשבועות, ואמר דלא מודקקין בהו כלל, אלא כד מתרימא מילתא דאית בה תקנתא או מצוה, כגון עשיית שלום בין איש לאשתו, וכגון שלמא דצבורא וכנישתא ודומקין – לאלו מודקקין במילי דמוכחן וברירין קרוב לדרב אסי. אבל פתח כי החוה דאתא לקמיה דרב, ובר"ש ב"ר, ובר' ישמעאל בר' יוסי, ובריתותו דאביי, וכי החוה דאתא לקמיה דר"א וכיצא בה – לא עברין. אבל הרב הנשיא אל ברגלינו ז"ל כתב בשם מר יהודה גאון ז"ל שהחמיר עוד בנדרים והשוה אותן לשבועות, שלא להתיר אותם אפי' בפתח, אלא לדרב מצוה. שמתירין אותם בפתח ולא בחרטה. וכתב עוד דדוקא בהתרת חכם החמירו, אבל בהפרת בעל – לא החמירו. דבעל מיפר כיום שמעו בין גבר בין בשבועה. עד כאן דברי רב דנשיא ז"ל. **נדרת** אדעתא דהכי. האי ולא פתח ליה בחרטה, אע"פ דרב נחמן גופיה פסקי הלכתא דפותחין בחרטה – לפי שרב נחמן היה מכיר בדבר ספרא דלא אתא לקמיה אלא כדי שימצא לו פתח, שהיה מחמיר על עצמו שלא להיות יותר בחרטה. וימי: שאותו נדר היה כעין דבר מצוה, כגון שנדר להתענות זמן ידוע והתענה מקצת אותו זמן, ואילו

נדרים דף כב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קפא

הגמרא שאף רב יוסף נשבע שרב כהנא לא יאכל אצלו, ולכן
מקשה הגמרא, הניחא לרב כהנא דאמר לא מרי בולא – מובן הדבר
שרב כהנא נשבע שלא יאכל, כי רצה שלא יפציר בו רב יוסף
וישכנעו לאכול עמו, אלא לרב יוסף אמאי אמר לא מרי בולא –
אלא רב יוסף לשם מה היה צריך להישבע שרב כהנא לא יאכל
עמו. מתרצת הגמרא, אין הביאור שרב יוסף נשבע שרב כהנא לא
יאכל אצלו, אלא הרי הוא דקאמר ליה – כך אמר לו רב יוסף לרב
כהנא, לא מרי בולא הוא דקאמרת – וכי לא נשבעת בהזכרת השם
ו-אודן הכל, הלכך – כיון שהזכרת את השם בשבועתך לא מעימת
ליה – יהיה אסור לך לטעום, ואי אפשר להתיר את שבועתך, והרי
זה כדברי רב אסי שאין נזקקין להתיר שבועה בשם.
הגמרא מביאה פסק הלכה בהיתר נדרים ושבועות:
אמר רבא אמר רב נחמן, הלכתא – ההלכה היא שפותחין בחרטה
– פותחין להתיר נדרים ושבועות בחרטה, ואין צריך להתיר דווקא
על ידי פתח. והלכה נוספת, ונזקקין לאלהי ישראל – ונזקקין
לכתחילה להתיר אפילו שבועה בשם, שלא כרב אסי שאוסר זאת.
הגמרא מביאה מעשה שיש ללמוד ממנו פתח להתיר נדרים:
משתבח ליה רבא לרב נחמן סחורה – רבא שיבח לפני רב נחמן
את רב סחורה דאדם גדול הוא, אמר לו רב נחמן לרבא, כשיבא רב
סחורה לידך – אליך הביאחו לדי – אלי, תנה ליה – היה לו לרב
סחורה נדרא למישרא – נדר שרצה להתירו, אתא לקמיה רב נחמן
– בא לפני רב נחמן, כדי שיתיר לו את הנדר, ורב נחמן חיפש פתח
להתיר לו הנדר, אמר ליה נדרת אדעתא דהכי – שאל אותו רב
נחמן האם נדרת על דעת שיהיה כך וכך, אמר ליה – השיב לו רב
סחורה אין – כן, ושוב שאלו רב נחמן אדעתא דהכי – האם נדרת
גם על דעת דבר אחר, אמר ליה רב סחורה אין – כן, וכך היה כמה
וימנין – כמה פעמים, שניסה רב נחמן להתיר נדרו בכמה סוגי
פתח, ולא מצא פתח להתיר נדרו, אקפיד רב נחמן – הקפיד רב
נחמן על רב סחורה שנדר כל כך חזק גם על דעת כל הצדדים
שהעלה בפניו, אמר ליה לרב סחורה ויל למילעך – לך לבגיסת
ביתך, נפק רב סחורה ופתח פיתחא לנפשיה – יצא רב סחורה מאת
רב נחמן ומצא בעצמו פתח, שהרי שנינו (אבות פ"ב מ"א), יבוי אומר
איוזו היא דרך ישרה שיבור – ושיבורו לו האדם כל שהיא תפארת
לעושיה – דרך שהיא מצד עצמה משובחת והיא פתח לשבח
לאדם ההולך בדרך זו, ותפארת לו מן האדם – שהכל משבחים
אותו כשהוא הולך בדרך זו. וממשה זו מצא רב סחורה פתח
לנדרו, שבשעה שנדר לא ידע שרב נחמן יקפיד על נדרו, והשתא
דאיכא רב נחמן אדעתא דהכי לא נדרי – ועכשיו שראיתי שרב
נחמן מקפיד עלי שנדרתי אם כן אין זו דרך ישרה, ועל דעת כן לא
נדרתי, ושרא לנפשיה – ועל סמך פתח זה התיר את נדרו על ידי
חכם.
הגמרא מביאה מעשה נוסף בנדר שהיה בו פתח להתירו:
רבי שמעון ברבי תוה ליה נדרא למישרא – היה לו נדר שרצה
להתירו, אתא לקמיהו דרבנן – בא לפני חכמים כדי שיתירו לו את
נדרו, אמרי ליה – שאלו אותו החכמים, נדרת אדעתא דהכי – האם
נדרת על דעת שיהיה כך וכך, אמר – השיב להם רבי שמעון ברבי,
אין – כן, וניסו החכמים למצוא לו פתח אחר, ושאלוהו האם נדרת
גם אדעתא דהכי – על דעת שיהיה דבר אחר, השיב להם אין –
כן, וכך היה כמה וימנין – כמה פעמים, שניסו החכמים למצוא לו
פתח שאם היה יודעו לא היה נודר, ולא מצאו פתח להתיר נדרו,
שבכל האופנים אמר להם רבי שמעון ברבי שהוא היה נודר גם על
דעת שיקרהו כך,

לא עברין ידנא – עדיין לא עברנו את הירדן, ועבר הירדן
המזרחי לא נתקדש להבאת העומר, ולעוד מקצת קדושות, וכיון
שארץ שם קדושה כמו בארץ ישראל, נתגבר שם כעסו עד כדי כך
שהרג את חברו.
הגמרא מביאה מימרות נוספות בגנות הכעס:
אמר רבה בר רב הונא, כל הכועס אפילו שכינה אינה חשוכה בגגדו
– אינו מתחשב כלל בהקדוש ברוך הוא בשעת כעסו, שנאמר
(תהילים יד) דשע בגבה אפס – הרשע, כשכעסו גובר, אומר לעצמו
שכל ירש ה' את מעשיו, אין אלהים כל מומותיו – כל מחשבותיו
הם שאין אלקים בעולם שיפרע ממנו על מעשיו.
רבי ירמיה מדיפתי אמר, הכועס משבח את תלמודו ומסיר
מיפשות, ודבר זה נלמד ממה שנאמר (קהלת י ט) כי כעס בחיך
בסילים ינוח, הרי שהכועס הוא כסיל שאינו יודע את מה שלמד.
ובתנ"ך בבסיל, (משלי יג טז) ובסיל יפרש אולת – שהכסיל פורש
ומגלה בפני כולם את טפשותו, הרי שהכועס שהוא כסיל, מוסף
טפשות.
רב נחמן בר יצחק אמר, הכועס בידוע ששנוניותו מרובין מוכיותיו,
שנאמר (משלי כב) ובעל חימה רב פשע, הרי שמי שכועס יש לו
רוב פשעים.
אמר רב אבא ברבי חנינא, אלמלא (לא) – אילו לא חטאו ישראל,
לא היה ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלמך, אבל
שאר ספרי הנביאים לא היו ניתנים להם, כי עיקרם הוא תוכחות
על חטאי בני ישראל, ואילו לא חטאו לא הוצרכו לכך, אבל ספר
יהושע היה ניתן להם אף אם לא היו חוטאים, מפני שערכה של
ארץ ישראל הוא – שבו ערוכים ומסודרים הגבולות והנחלות.
שאלת הגמרא, מאי מעמא – מנין לנו שריבוי ספרי הנביאים הוא
מחמת החטאים. ומשיבה, שנאמר (קהלת א יח) כי רב חכמה רב
כעס – בריבוי דברי חכמות הנביאים יש סימן לריבוי הכעס
שהכעיסו בני ישראל את ה' בחטאיהם.
הגמרא חוזרת לדון בענין התרת נדרים:
אמר רב אסי, אין נזקקין לאלהי ישראל – אין נזקקין לכתחילה
להתיר שבועתו של הנשבע בשם, הוין מאופן שנשבע ואמר קונם
אשתי נהנית לי, שנגבה את בסי ושהכתה את בני, ונודע אחר כך
שלא נגבה ושללא הכתה, ובאופן זה מתירין אפילו שבועה בשם,
משום שלום ביתו.
הגמרא מביאה מעשה שרב אסי פסק בו כהוראתו:
החיא דאמאי לקמיה דרב אסי – אשה אחת באה לפני רב אסי כדי
שיתיר לה את שבועתה, אמר לה – שאל אותה רב אסי, במאי
נדרת – באיזה לשון נשבעת, השיבה לו האשה פאלהי ישראל, אמר
לה רב אסי, אי נדרת במוהי שהיא כינוי בעלמא מודיקנא לה –
אילו היית נשבעת בלשון 'מוהי' שהוא כינוי של שבועה הייתי
מודק לך להתיר את שבועתך, שהרי נזקקין להתיר שבועה בלא
הזכרת השם, אבל השתא דלא נדרת במוהי אלא פאלהי ישראל –
עכשיו, מכיון שלא נדרת בלשון 'מוהי' אלא הזכרת שם שמים
בשבועתך, לא מודיקנא לה – לא אודק להתיר שבועתך, משום
שבועה בשם אין מתירין אותה.
הגמרא מביאה מעשה נוסף בענין זה:
רב כהנא איקלע – הודמן לבי – לביתו של רב יוסף, אמר ליה רב
יוסף לרב כהנא, למען מר מדי – יאכל מר דבר מזה, אמר ליה רב
כהנא לא אטעם, והוסיף ונשבע מרי בולא לא מעימנא ליה – באדון
הכל אני נשבע שלא אטעם לו, אמר ליה רב יוסף לרב כהנא, לא
מרי בולא לא מעימת ליה – באדון הכל שלא תטעם לו. והבינה

1 וְהוּא מַצְמַעְרִי רַבָּן מְשִׁימָא לְטוּלָא וּמְטוּלָא לְשִׁימָא – וּנְצַטְעֵרוּ
2 חֲכָמִים וְהִלְכוּ הַלּוֹךְ וְשׁוֹב מִהַשְׁמַשׁ לְצַל וּמִהַצֵּל לְשִׁמְשׁ מְרֹב
3 הַצֵּעַר עַל שְׂאִינִים מוּצָאִים לוֹ פֶּתַח, (לְשִׁנָּא אַחֲרֵינָא, אֲדַעְתָּא דְּהָבִי
4 אֵין כְּמָה וְיִמְנִין וְהוּא מַצְמַעְרִי רַבָּן מְשִׁימָא לְטוּלָא וּמְטוּלָא
5 לְשִׁימָא) אֲמַר לִיה – שָׁאל כְּמִנִּית בְּרִיה – בְּנו דְּאָבָא שְׂאוּל בֶּן כְּמִנִּית
6 אֵת רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי, מִי נִדְרָתְ אֲדַעְתָּא דְּמַצְעָרִי רַבָּן מְטוּלָא
7 לְשִׁימָא וּמְשִׁימָא לְטוּלָא – הָאֵם נִדְרַת עַל דַּעַת שִׁיזְטַעְרוּ
8 הַחֲכָמִים וְיִלְכוּ מִהַצֵּל לְשִׁמְשׁ וּמִהַשְׁמַשׁ לְצַל מְרֹב צַעַר שְׂאִינִים
9 מוּצָאִים פֶּתַח עֲבוּרָךְ, אֲמַר – הִשִּׁיב לוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי, לֹא – עַל
10 דַּעַת שִׁיזִידָה כֶּךָ לֹא נִדְרַתִּי, וְהִתִּירוּ לוֹ נִדְרוֹ עַל סִמְךָ פֶּתַח
11 זֶה. הַגְמָרָא מְבִיאָה מַעֲשֵׂה הַדּוּמָה לְמִקְרָה קוֹדֵם:

12 רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּר רַבִּי יוֹסִי הָוָה לִיה נִדְרָא לְמִשְׁרָא – לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל
13 בְּנו שֶׁל רַבִּי יוֹסִי הִיָּה נִדֵּר שְׂרָצָה לְהִתִּירוֹ, אֲתָא לְכַמְיָהוּ דְּרַבָּן –
14 בֹא לִפְנֵי חֲכָמִים כְּדִי שִׁתִּירוּ לוֹ נִדְרוֹ, אֲמָרוּ לִיה – שָׁאלוּ הַחֲכָמִים
15 אֵת רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּר רַבִּי יוֹסִי, נִדְרָתְ אֲדַעְתָּא דְּהָבִי – הָאֵם נִדְרַת
16 גַּם עַל דַּעַת שִׁיזִידָה כֶּךָ וְכָךְ, אֲמַר לָהּ – הִשִּׁיב לָהֶם, אֵין – כֵּן,
17 וְשָׁאלוּהוּ עוֹד פַּעַם נִדְרָתָא אֲדַעְתָּא דְּהָבִי – הָאֵם נִדְרַת עַל דַּעַת
18 דְּבַר אַחַר, אֲמַר לָהּ – וְהִשִּׁיב לָהֶם, אֵין – כֵּן, וְכָךְ הִיָּה כְּמָה וְיִמְנִין
19 – כְּמָה פַּעֲמִים שֶׁהִצִּיעוּ בְּפִינֵי פִתּוּחִים שׁוֹנִים וְדָחָה אוֹתָם, שַׁעַל כֹּל
20 הָאוֹפְנִים אֲמַר שִׁזִּידָה נִדְרָא גַּם עַל דַּעַת שִׁיקְרָהוּ כֶּךָ, בִּין דִּהּוּא הָוָה
21 כְּצָרָא דְּמַצְעָרִי רַבָּן – כִּיּוֹן שְׂרָאָה כּוּבֵס אַחַד שְׁחֲכָמִים מַצְטַעְרִים
22 עַל שְׂאִינִים מוּצָאִים לוֹ פֶּתַח לְהִתִּירוֹ נִדְרוֹ, מְחִיָּה כְּאֻכְלָא דְּקַצְרִי –
23 הִכָּה אֵת רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּכָלִי נְחוּשֶׁת שֶׁל כּוּבֵסִים, אֲמַר רַבִּי
24 יִשְׁמָעֵאל אֲדַעְתָּא דְּמָחִי לִי כְּצָרָא לֹא נִדְרִי – עַל דַּעַת שִׁיאָרַע כֶּךָ
25 שֶׁהִכּוּבֵס יִכָּה אוֹתִי לֹא נִדְרַתִּי, וְשִׁרְיָה לְנִפְשִׁיהּ – וְהִתִּירוּ לוֹ חֲכָמִים
26 אֵת נִדְרוֹ עַל סִמְךָ פֶּתַח זֶה שְׁהוּא מוּצָא לְעִצְמָא, שָׁאֵם הִיָּה מַעֲלָה
27 בְּדַעַתוֹ שֶׁהִכּוּבֵס יִכָּה אוֹתוֹ לֹא הִיָּה נִדֵּר.

28 הַגְמָרָא מְקַשָּׁה עַל הַפֶּתַח שֶׁמַּצָּא רַבִּי יִשְׁמָעֵאל:

29 אֲמַר לִיה רַב אֲחָא מְדִיפְתִי לְרַבִּינָא, הָאֵי – פֶּתַח זֶה נִזְלָד הוּא – דְּבַר
30 שְׁנוּלָד וְנִתְחַדַּשׁ אַחֲרֵי שְׁנֵדֵר, דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל לֹא מְסִיק אֲדַעְתָּיה
31 דְּמָחִי לִיה כְּצָרָא – לֹא הִיָּה יָכוֹל לְהַעֲלוֹת בְּדַעַתוֹ בְּשַׁעֲה שְׁנֵדֵר
32 שֶׁהִכּוּבֵס יִכָּה אוֹתוֹ, וְאֵם כֶּךָ קִשָּׁה שְׁהִרִי תִנְיָא – שְׁנִינוּ (לְסַמֵּן סֵד)
33 שְׁחֲכָמִים אוֹמְרִים שְׂאֵין פּוֹתִיחִין לוֹ בְּנִזְלָד – אֵין פּוֹתִיחִים לְהִתִּירוֹ נִדֵּר
34 דְּבַר שְׁנוּלָד וְנִתְחַדַּשׁ רַק אַחֲרֵי שְׁנֵדֵר, וְאֵם כֵּן אֵיךְ הִתִּירוּ לְרַבִּי
35 יִשְׁמָעֵאל עַל סִמְךָ פֶּתַח זֶה שְׁהוּא דְּבַר שְׂאִינוּ צַפּוּי שֶׁהִכּוּבֵס יִכָּה
36 אוֹתוֹ.

37 מִתְרַצָּת הַגְמָרָא, אֲמַר לִיה רַבִּינָא לְרַב אַחָא מְדִיפְתִי, הָאֵי – פֶּתַח
38 זֶה לֹאֹ נִזְלָד הוּא – אֵינוּ נִחְשָׁב כְּנוּלָד, כִּיּוֹן דְּשִׁכְיָתִי אֲפִיקוֹרִי דְּמַצְעָרִי
39 רַבָּן – שְׁמִצּוּיִים אֲנִשִּׁים פְּחוּתִים וְעַמִּי הָאֵרֶץ שְׂרָגִילִים לְצַעַר אֵת
40 הַחֲכָמִים, וְכִיּוֹן שֶׁדְּבַר מִצּוּי הוּא הִיָּה צָרִיךְ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל לְהַעֲלוֹת
41 בְּדַעַתוֹ שִׁתְּכֵן וְיָכוּ אוֹתוֹ עַל שִׁצִּיעַר אֵת הַחֲכָמִים, וְכִיּוֹן שִׁיכֵל
42 לְהַעֲלוֹת זֹאת בְּדַעַתוֹ, וְזֶה פֶּתַח שִׁיכֹל לְהִתִּירוֹ בּוֹ אֵת נִדְרוֹ וְלוֹמַר
43 שָׁאֵם הִיָּה יוֹדַע שִׁיכּוּהוּ לֹא הִיָּה נִדֵּר.

44 הַגְמָרָא מְבִיאָה מַעֲשֵׂה נֹסֶף בְּנֵדֵר שֶׁהִיָּה בּוֹ פֶּתַח לְהִתִּירוֹ:

45 דְּבִיתָהוּ דְּאֲבִי הָוָה לָהּ תְּהִיָּא בְּרָתָא – לֹאשְׁתּוֹ שֶׁל אֲבִי הִיתָה בֵּת,
46 מְנִישׁוּאִין קוֹדְמִים, הוּא – אֲבִי אֲמַר שִׁישִׁאוּ אוֹתָהּ לְקָרִיבָא –
47 לְאַחַד מִקְרֹבֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ, וְהִיא – אֵשֶׁת אֲבִי אֲמַרָה שִׁישִׁאוּ אוֹתָהּ
48 לְקָרִיבָה – לְאַחַד מִקְרֹבֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ, אֲמַר לָהּ אֲבִי לֹאשְׁתּוֹ תִּתִּיבְרָא

49 הִנָּתִי עֲלֶיךָ אֵי עֲבָרְתָּ אֲדַעְתָּאִי וּמִינְסַכְתָּ לָהּ לְקָרִיבָה – תִּיאַסֵּר עֲלֶיךָ
50 הַהִנָּה מִמֶּנִּי, אֵם תַּעֲבִירִי עַל דַּעַתִּי וְתִשְׂאִי אוֹתָהּ לְקָרֹבִי
51 מִשְׁפַּחְתְּךָ, אֲזִילָת וְעָבַרְתָּ עַל דַּעְתָּיה וְאִינְסַכָּא לְקָרִיבָה – הִלְכָה אִשְׁתּוֹ
52 וְעִבְרָה עַל דַּעַתוֹ וְהִשִּׂיָּאָה אֵת בֵּתָהּ לְקָרֹב מִשְׁפַּחְתָּהּ, וְעַל יְדֵי זֶה
53 חָל הַנֵּדֵר וְנִאסְרָה בְּהִנָּתוֹ. אֲתָא לְכַמְיָה דְּרַבִּי יוֹסֵף – בֹּא אֲבִי לִפְנֵי
54 רַב יוֹסֵף כְּדִי שִׁתִּירִי אֵת נִדְרוֹ וְתִהְיֶה אִשְׁתּוֹ מוֹתֵרַת לְהִנָּת מִמֶּנִּי,
55 אֲמַר לִיה – שָׁאל רַב יוֹסֵף אֵת אֲבִי, אֵילוּ הָוָה יִדְעָתְ דְּעָבַרְתָּ עַל
56 דַּעְתָּךְ וּמִנְסַכָּא לָהּ לְקָרִיבָה מִי אֲדַרְתָּה – אֵילוּ הִיָּת יוֹדַע שֶׁאִשְׁתְּךָ
57 תַּעֲבוּר עַל דַּעְתְּךָ וְתִשְׂאִי בֵּתָהּ לְקָרֹב מִשְׁפַּחְתָּהּ, הָאֵם הִיָּת נִדֵּר
58 וְאוֹסֵר אוֹתָהּ בְּהִנָּתְךָ, אֲמַר – הִשִּׁיב לוֹ אֲבִי, לֹא, וְשִׁרְיָה רַב יוֹסֵף
59 – וְהִתִּירוּ רַב יוֹסֵף אֵת הַנֵּדֵר בִּפְתָח זֶה.

60 הַגְמָרָא מְקַשָּׁה אֵיךְ מוֹעִיל פֶּתַח כּוֹה:

61 וּמִי שְׂרִי בִי הָאֵי נְוִנָּא – וְכִי מוֹתֵר לְפִתּוּחַ בִּפְתָח כּוֹה, שְׁגוֹף הַנֵּדֵר
62 סוֹתֵר אֵת הַפֶּתַח, שְׁהִירִי הוּא לֹא חֲשַׁשׁ לְפִתּוּחַ זֶה וְעִיקַר הַנֵּדֵר הִיָּה
63 שֶׁתִּיאַסֵּר אִשְׁתּוֹ בְּהִנָּתוֹ אֵם תַּעֲבוּר עַל דַּעַתוֹ, וְאֵיךְ אֲפִשֵּׁר לְפִתּוּחַ
64 כּוֹה שָׁאֵם הִיָּה יוֹדַע שֶׁאֵכֵן הִיא תַּעֲבוּר עַל דַּעַתוֹ לֹא הִיָּה מִדִּירָה.
65 מִתְרַצָּת הַגְמָרָא, אֵין – כֵּן, מוֹתֵר לְפִתּוּחַ בְּכּוֹה פֶּתַח, וְהִתְנָא – וְכֵן
66 לְמַדְנוּ בְּבִרְיָתָא, מְעַשָּׂה כְּאֵדָם אֲחָד שֶׁהִדִּיר אֵת אִשְׁתּוֹ מִלְּעֻלּוֹת
67 לְרַגְלָא – שֶׁאִסֵּר עֲלֶיהָ אֵת הַנָּתוֹת אֵם תַּעֲלֶה לְרַגְלָא, וְעָבַרְתָּ עַל דַּעַתוֹ
68 וְעָלְתָה לְרַגְלָא, וְכָא אוֹתוֹ אֲדָם לְפָנֵי רַבִּי יוֹסִי כְּדִי שִׁתִּירִי אֵת נִדְרוֹ
69 וְתִהְיֶה אִשְׁתּוֹ מוֹתֵרַת בְּהִנָּתוֹ, אֲמַר לוֹ – שָׁאל אוֹתוֹ רַבִּי יוֹסִי, וְאֵילוּ
70 הִיָּת יוֹדַע שֶׁהִיא עוֹבְרַת עַל דַּעְתָּךְ וְעוֹלָה לְרַגְלָא, כְּלוֹם הִתְרַצָּתָה –
71 הָאֵם הִיָּת מִדִּירָה, אֲמַר לוֹ – הִשִּׁיב לוֹ הַבַּעַל, לֹא, וְהִתִּירוּ רַבִּי יוֹסִי,
72 וּמוֹכָן מִכָּאֵן שֶׁאֲפִשֵּׁר לְהִתִּירוֹ נִדֵּר גַּם בִּפְתָח כּוֹה שְׁגוֹף הַנֵּדֵר סוֹתֵר
73 אוֹתוֹ.

משנה

74 הַמִּשְׁנָה שֶׁלִּפְנֵינוּ עוֹסֶקֶת בְּשֵׁנֵי נושָׂאִים, א. בְּאֵדָם שֶׁהִדִּיר אֵת חֲבִירוֹ
75 אֵם לֹא יָבוֹא לְאִכּוּל אֲצֵלוֹ, הָאֵם חָל הַנֵּדֵר. ב. בְּדִין בִּיטוּל נִדְרִים
76 מִרְאֵשׁ, כְּלוֹמַר שְׁמוּסֵר מוֹדַעָה שְׁכַל נִדְרֵיו יִהְיוּ בְּטִלִּים, אֵיךְ וְכִיצַד
77 מוֹעִיל אֲמִירָה זֶה.
78 רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אֹמֵר, אֵפֶּה הַרוּצָה לְהִדִּיר אֵת חֲבִירוֹ – שֶׁאוֹסֵר
79 אֵת כֹּל נִכְסָיו עַל חֲבִירוֹ אֵם לֹא יָבוֹא לְאִכּוּל עִמּוֹ, וְנוֹדֵר כֵּן כְּדִי לִזְרוֹ
80 אֵת חֲבִירוֹ שִׂיאָכֵל אֲצֵלוֹ, אֵם הַמְדִיר לֹא רוּצָה שִׁתְּקִיִּים הַנֵּדֵר,
81 יֵאָמֵר לוֹ כֹּל נִדֵּר שְׂאִינוּ עָתִיד לִידוֹר הוּא כְּטָל, וְאֲמִירָה זֶה תוֹעִיל
82 וְכִלְכֵּד שִׁיָּהּ וְכוּר בְּשַׁעַת הַנֵּדֵר – רַק אֵם יִזְכּוֹר בְּשַׁעֲה שְׁנוּדֵר
83 שְׁקוֹדֵם לְכֵן בִּיטֵל אֵת נִדְרוֹ.

גמרא

85 שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה שֶׁאֲדָם הַרוּצָה לִזְרוֹ אֵת חֲבִירוֹ שִׁיבּוֹא לְאִכּוּל עִמּוֹ,
86 שִׁידִירוֹ, וְקוֹדֵם שְׁנוּדֵר יֵאָמֵר שֶׁמִּבְטֵל אֵת נִדְרוֹ, וְעַל יְדֵי כֶּךָ הַמּוֹזְמִין
87 יִזְדַּרְזֵר לְבוֹא אֵלָיו כְּדִי שֶׁלֹּא יֵאָסֵר בְּנִכְסֵי הַמּוֹזְמִין, וּמוֹצֵד שְׁנֵי הַנֵּדֵר
88 לֹא יִחוּל אֵם לֹא יָבוֹא, כִּיּוֹן שֶׁבִּיטֵל אֵת נִדְרוֹ.
89 מְקַשָּׁה הַגְמָרָא, וְכִיּוֹן דְּאֲמַר הַמּוֹזְמִין כֹּל נִדֵּר שְׂאִינוּ עָתִיד לִידוֹר וְהָא
90 כְּטָל, וְשׁוֹמֵעַ הַמּוֹזְמִין שֶׁהַמּוֹזְמִין מִבְטֵל אֵת כֹּל נִדְרֵיו, אֵם כֵּן אֵין שׁוּם
91 תוֹעֵלַת בְּנִדְרוֹ זֶה, שְׁכִיּוֹן שְׁנֵדֵר בְּטֵל, לֹא שְׁמַע וְלֹא אֲתִי בְּהִדִּיר –
92 לֹא יִשְׁמַע לוֹ הַמּוֹזְמִין וְלֹא יָבֹא עִמּוֹ, וְאֵין בְּכָךְ זִירוֹ לְמוֹזְמִין.
93

נדרים. ארבעה נדרים – פרק שלישי דף כג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קפג רש"י

ואילו היה מתחרט על עיקר הנדר – יאבד שבר תעניתו שהתענה אם היה תהא על הראשונות, לפיכך לא היה מתחרט. וז"ל לקלעק. לבניסת ביתך, וכדאמרין אקילעא דבי ריש גלותא. פתח לפתחא לנפשיה. לא שיתיר רב סחורה לעצמו, דהא ק"ל "לא יחל דבר" – הוא אינו מוחל, אלא שמצא פתח שהיה יכול להיות נותר בו. כל שהיא תפארת לעושיה. שהיא מצד עצמה משובחת עד שהיא תפארת לאדם העושה אותה, ותפארת לו מן האדם – שהכל מקלסין אותו בה. והא רתח רב נחמן. כלומר, לא נדרתי על דעת שיכעס רב נחמן, שלא תהא דרך שירה שאכעיס אותו. וכי האי גונא לא מקרי גולד, דשכיח דלירתה גברא רבה כרב נחמן על מי שנדר נדר חזק כל כך אדעתא דכל הני מילי. על דעתא דמצטערי רבנן, והאי לאו גולד הוא, דשכית. ומי שרי הכי, כלומר, מי שרי

להווי מצטערי רבנן, והוי נוסעים משמש לצל ומצל לשמש מרוב תוגה, שלא היו יודעין לומר דבר פתח לחרטותו. באובל דקצרי. כלי שמשימין בו הכובסין בגדיהן. אין פותחין בגולה. שאין ראוי ליארע כזה. אבל הני דאמון דמצטערי רבנן – לאו מילתא דגולד הוא. אמר ליה האי נמי שכיח אפיקורי דמצערי רבנן. כי האי, ולא דמי לגולה. מתני' ר"א בן יעקב אומר אף הרוצה להדיר את חבירו שיאכל שאומר לו "קונם שאין אלתה נהנה לי אם לא תאכל עמו" – היינו נמי נדרי זרוחין, שאינו מדיר אלא כדי לזרוז שיאכל עמו, יאמר: כל נדר שאני עתיד לידור – יהא בטל. גמ' לא שמע ליה. האי מודר, ולא אתי למיכל בהדיה, הואיל והנדר בטל.

ותנינא: אין פותחין לו בגולד! א"ל: האי לאו נולד הוא, דשכיח אפיקורי דמצערי רבנן. דביתיהו דאבין הוה לה ההיא בריתא. הוא אמר "לקריבא" היא אמרה לקריבה, אמר לה: תיתסרא הנאתי ע"ד אי עברת אדעתאי ומינסבת לה לקריבך. אולת, ועברת על דעתיה, ואינסבא לקריבה. אתא לקמיה דרב יוסף, אמר ליה: אילו הוה ידעת דעברת על דעתך ומנסבא לה לקריבה מי אדרתה? אמר: לא, ושרייה רב יוסף. ומי שרי בי האי גוונא? אין, והתנינא: מעשה באדם אחד שהדיר את אשתו מפעולות רגל, ועברה על דעתו ועל תהיה רגל. ובא לפני רבי יוסי, אמר לו: ואילו היית יודע שעוברת על דעתך ועל רגלך בלאום הדרתה? אמר לו: לא, והתירו רבי יוסי. מתני' ר"א בן יעקב אומר: אף הרוצה להדיר את חבירו שיאכל אצלו, יאמר לו "כך נדר שאני עתיד לידור הוא בטל", ובכך שיהא זכור בשעת הנדר. גמ' וכוין דאמר "כך נדר שאני עתיד לידור יהא בטל" לא שמע ליה ולא אתי בהדיה! חסורי

מאליו. אדרבה, מתמדינן היכי שריין ליה בהאי פתחא. והיתר נדרים. ביחיד מומחה, או בשלשה הדייטות במקום שאין מומחה. וכדאמרין בהדיא בבכורות בפרק "כל פסולי המוקדשין" (ק"ל): אמר רבי חייא בר אבין אמר רב עמרם: שלשה מתירין את הכבד במקום שאין מומחה, שלשה מתירין את הנדר במקום שאין חכם. ואמרין התם: שלשה מתירין את הנדר במקום שאין חכם – לאפוקי מדברי יחודה, דאמר: היתר נדרים בשלשה, והוא שיהא אחד מהם חכם, במקום שאין חכם. חכם כגון מאן? אמר רב נחמן: כגון אגא. פירוש: האי אחד מהן חכם דבעי ר' יחודה – כלומר, שיהא אחד משלשתן חכם. כגון מאן ליהוי? אמר רב נחמן: כגון אגא. כלומר, דבעי רבי יחודה שיהא אחד מהם גמיר וסביר, כגון אגא דגמירא וסבירא. ואמרין תו התם: ר' יחודה אומר: אחד מהן חכם. מכלל דהך כל דהו? אמר רבינא: דמסברי להו וסברי. כלומר, חד מנייהו בעינן שיהא גמיר וסביר, אבל תרי אע"ג דלא גמירי, כיון דכי מסברי להו סברי, ומשמע דאי דחכם דשרי יחיד לר' יחודה – דוקא בסמוך. דאי בגמיר וסביר בלחוד כרב נחמן סגי – איכ היכי בעי בתלתא שיהא חד מנייהו גמיר וסביר – והא מאן דגמיר וסביר בלחודיה שרי נדרא, ומה לו להצטרף עם השנים? ומאי קאמר אחד מהן חכם במקום שאין חכם, דאי בגמיר וסביר סגי בכל מקום שהוא. הרי יש בו חכמה אלא ודאי דהך אחד מהן חכם – דהיינו גמיר וסביר, במקום שאין חכם – דהיינו סמוך. דכי איתיה לסמוך – לחודיה שרי נדרא. וכיון דלר' יחודה בעי סמוך ביחודי – לרבנן נמי. דמדברי יחודה נשמע לרבנן, דבהאי לא פליגי. והכי נמי משמע לן בסוף פ' "נערה המאורסה" (ל"קמ"ה) דאמרין: מתעדי ה' צריכין מומחה, פרשת נדרים אין צריך מומחה אלא אפי' ב"ד הדייטות, והא פרשת נדרים "ראשי המטות" כתיבא אמר רב חסדא ואיתימא ר' יוחנן: ביחיד מומחה. ומשמע דייחיד מומחה דהפרת נדרים דומיא דמומחה דמועדי ה', מה התם בעיא סמוך – ה"נ בעיא סמוך, וזו דעת הרמב"ם ז"ל. אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ' ו' מהל' שבעות (ס"ה) דחכם מובהק מתיר את הנדרים, ולא בעיא סמוך. משמע דמפרש חרב ז"ל דהא דאמרין התם "במקום שאין חכם" – לאו סימא דמלתא דר' יחודה היא, אלא אדרבנן קאי, דאמרי שלשה מתירין את הנדר במקום שאין חכם. דאלמא חכם לחודיה מתיר. ומהדרין, כעין אמר מר: במקום שאין חכם, חכם כגון מאן? כלומר, כגון מאן מתיר ביחודי ואמר רב נחמן: כגון אגא. כלומר דגמיר וסביר. אלמא, כל היכא דגמיר וסביר – איהו לחודיה שרי נדרא, ואע"פ שאינו סמוך. וכבר כתבתי זה בפ' (ל"ה וסמ"ה) ועוד אכתוב בזה בפרק "נערה" בס"י. ושלשה הדייטות דשרי נדרא – דמסברי להו וסברי סגי, דקיי"ל כרבנן, ולא בעי שיהא אחד מהן חכם. ומיהו, בעינן דכי מסברי להו לסביר, דג' לרבנן בשנים לרבי יחודה. ומסתברא דהא דאמרין שלשה מתירין את הנדר במקום שאין חכם, דמשמע: הא במקום שיש חכם אין מתירין – משום כבודו של חכם הוא דאיתמר, ולכתחלה הוא דלא, אבל בדיעבד – אשתרי ליה נדרא. פסקא. אף הרוצה להדיר את חבירו. שאוסר כל נכסיו על חבירו אם אינו אוכל עמו, יאמר: כל נדר שאני עתיד לידור – ומפרש בגמרא. גמ' כיון דאמר כל נדר וכו' לא שמע ליה ולא אתי לגביה למיכל בהדיה. לפי שכבר ידע המומחה שאין נדר חל עליו, שכבר בטלו המומחה. ובדין הוא דהוה מצי לשנוי דאמר מדיר בחשאי כדי שלא ישמע המודר, אלא דאכתי לא אתיא ליה מתניתין שפיר. דכיון דקתני "אף הרוצה" – משמע דהא נמי משום נדרי זרוחין מותר, ולא משום תנאי שהתנה, וא"כ מאי "אף" ועוד, דאי כבי האי גונא עסקין – היכי תני

"ובלבד שיהא זכור" פשיטא שהוא זכור, שהרי בשעת הנדר הוא מתנה!

1 (אלא) חסורי מחסרה. מתני, והכי קתני: הרוצה שיאכל כו', ובלבד שיהא זכור בשעת
2 הנדר. התנאי שהתנה ברה"א זכור. ואעפ"כ נדר – אם כן עקריה לתנאיה: אלא חגי
3 ובלבד שלא יהא זכור. התנאי. לעולם כדאמרין מעיקרא. ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר.
4 והבא במאי עסקי? כגון שהתנה בראש השנה. כל נדר שאני עתיד לידור. ויהי יודע בשעת
5 התנאי דברים שהוא רגיל לידור בהן, ועל דעת
6 כן התנה, ושוב שכח ממנו שהתנה. והשתא קא
7 נדר אי זכור בשעת הנדר. ושהתנה, אבל לא
8 יודען שבשביל אותו נדר נמי התנה, ואמר: על
9 דעת הראשונה אני נדר, שלא יהא מקום כמו
10 שהתנתי עליו – נדריה לית ביה ממשא. לא
11 אמר. בשעת הנדר: על דעת הראשונה אני נדר,
12 שלא יהא מקום – עקריה לתנאיה, וקיים
13 נדריה. סבר למדרשה בפיקא. בדרשה,
14 "הרוצה שלא יתקיימו נדריו", אל רבא. סתמה
15 תנא דמתניתין כדי שלא ילמדו ממנה, שלא
16 ינהגו קלות ראש בנדרים. פליגי רבנן עליה דרבי
17 אליעזר בן יעקב. בהא, דסברי דלא הוי נדרי
18 וזירזין.

הרי

הרי
1 אֲנִי נֹדֵר "עֲקִרְיָה לְתַנְאִיָּה וְקִיָּים לְנִדְרֶיהָ. רַב הוּנָא פַּר חֵינָא סָבַר לְמִדְרָשִׁיהּ
2 בְּפִירְקָא. אָמַר לִיהּ רַבָּא: תַּנָּא קָא מַסְתִּים לָהּ סְתוּמִי כְּדִי שְׁלָא יִנְהַגוּ קָלוֹת רֹאשׁ
3 בְּנִדְרִים, וְאֵת דְּרִשְׁתָּ לִּיהּ בְּפִירְקָא? אִיבְעִיָּא לָהּ: פְּלִיגִי רַבְנָן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן
4 יַעֲקֹב אוֹ אֵלִיָּא? וְאֵת"ל פְּלִיגִי, הֲלִכְתָּא כּוֹתִיבָהּ אוֹ אֵלִיָּא? ת"ש דִּתְנִן: הָאֹמֵר לְחִבְרִי
5 "קוּם"

אלא דלא ניהא ליה לשבשבי לישנא דמתניתין, ומש"ה קאמר דלעולם שיהיה זכור קתני. והכי קתני: הרוצה לבטל נדרו יעמוד ברה"א ואמר וכו', ובכי האי גזנא איכא תרי דיני: דאי אינו זכור
תנאו כלל בשעת נדרו – הרי נדר בטל. אבל אם הוא זכור קצת תנאו, אבל לא לגמרי, כגון שהתנה ברה"א ולא ידע ממנו התנה. כלומר, שהתנה על דבר מיוחד ואינו זכור אם על פת או על
יין וכיוצא בהן, אבל זכור הוא שהתנה בבי האי גזנא. אי אמר "על דעת ראשונה אני עושה" כלומר: שאם מתחלה התניתי על נדר זה שיבטל גם עכשיו אני רוצה שיהא בטל, ונזכר אחר כך
שעל דבר זה שנדר עכשיו התנה בתחלה לבטל נדריה – לא אית ביה ממשא. לא אמר "על דעת ראשונה אני עושה" – בטליה לתנאיה וקיימיה לנדריה. דכיון שהיה זכור בשעת הנדר שהתנה,
ולא ידע ממה התנה, אם דעתו היה שיתקיים תנאו – לא היה לו לידור סתם כי היכי דלא לעקריה. ומתניתין דקתני "ובלבד שיהא זכור" – הכי קתני: ובלבד שיהא תנאי זכור בפיו בשעת
הנדר. ולענין הלכה. קיי"ל כרבא. הלכך נקטינן דכל שהתנה מתחלה "כל נדר" וכו' ובשעת נדרו שכח תנאו – נדר בטל. אבל התנה על דבר מיוחד, ובשעת נדרו זכור שהתנה אבל אינו
יודע על מה התנה, כל שלא אמר "על דעת ראשונה אני עושה", אע"פ שנזכר אח"כ שעל אותו דבר שנדר עכשיו התנה מתחלה לבטלו – עקריה לתנאיה וקיימיה לנדריה. שכין שהיה זכור
קצת – היה לו להתנות ולומר שעל דעת ראשונה הוא עושה. וכן פסק הר"ם במ"ל בפ' שני מוהל' נדרים (ס' ט). ונראה שמה שאומרים קצת קהלות ביה"כ "כל נדרי ואסרי" וכו' – לדבר זה
הם מתכוונים, לבטל נדרים שידרו לאחר מכן. אלא שלשונם משושב, שגזנא מלשונם שהם מתירין נדרים שעברו. וזה אין לו ענין, אלא נדרים הבאים לאחר מכן. אלא שרבינו יעקב ד"ל היה
מתקן הלשון כדי שיהא משמעותו להבא, לומר "כל נדרי ואסרי די אסרנא די חרמנא" – כולו קמוץ, כדי שיהא נראה להבא. ואין ראוי לומר כן, כדי שלא יקלו ראשם בנדרים, דהא תנא
מסתם לה סתומי. וכתב הרמב"ם ד"ל בפ' הנוכר, שיש מן הגאונים שאומרים שאין תנאי קודם מבטל מה שאסר עצמו לאחר מכן אלא בנדרים, אבל לא בשבועות. ויש מהם מי שאומר
שהשבועות והנדרים שוין הם לרין זה. ומיהו, אמרו בתוספות: דוקא בשבועות ונדרים שנשבע ונדר לעצמו, אבל מי שהשביעו חברו או שהדיר – אין ביטול זה מועיל לו כלום, שעל דעת
חברו הוא נשבע ונדר, וכמו שמבטל תנאו לגמרי דמי. דהא אסקינן דלא משתבע אדעתא דנפשיה אלא על דעת משביעו וכדאמרין בשמעתא דנדרין הבאי. **איבְעִיָּא** לזו פליגי רבנן
עליה דר' אליעזר בן יעקב לא או פליגי. דאיכא לספוקי בהכי, משום דלמנא עד כאן לא קאמרי רבנן נדרין וזרזין הוו – אלא במזכיר ולוקח, שאין פיהם ולבם שוים, דאף מתחלה היו רוצים
בשלשה דיערין. אבל למדרי חבירו שיאכל אצלו – איכא למימר שבדוקא הוא מדירו.

קום

1 **חבי** קתני הרוצה שיאכל חבירו אצלו כו'. נדרי וזרזין הן, ואפי' אינו אוכל עמו – לא חיל
2 נדרא, שלא נתכוון אלא לזרזי, והיינו דקתני "אף". ו**הרֹצֵחַ** שלא יתקיימו נדריו וכו'.
3 כלומר, השתא תני דינא אחרנא דהרוצה שלא יתקיימו נדריו יעמוד בראש השנה ואמר
4 וכו'. **א'** זכור בשעת הנדר עקריה לתנאיה וקיימיה לנדריה. שאם לא כן למה הוא נדר
5 עכשיו? ולא דמי למאי דאמר' לעיל: לא שמע
6 ליה ולא אתי בהדיה, דאלמא אין תנאו בטל,
7 שכשהוא נדר על דעת ראשונה הוא עושה.
8 דהתם היינו טעמא – לפי שאמר התנאי בשעת
9 הנדר, וכיון שהוא אומר בפ' שעל דעת תנאו הוא
10 נדר – א"א לומר דעקריה לתנאיה. אבל כאן,
11 שהתנאי והנדר אינן באין כאחת – (לא) שייך
12 למימר עקריה. ועוד: דבשלמא לעיל איכא למימר
13 שאע"פ שהוא יודע שאין בנדרו ממש – הוא נדר
14 לזרז את חבירו, אבל כאן שהם נדרי עצמו, אי
15 לאו דעקריה לתנאיה – למה הוא נדר? וזה ברור.
16 ושלא דכרי הרשב"א ד"ל, שכתב: דהא דאמר'
17 "עקריה לתנאיה וקיימיה לנדר" – דוקא בעם
18 הארץ, ומש"ה חששא בעלמא הוא דהיישין ליה,
19 שמא בטלו לתנאו. והזקיק לומר כן משום דקשיא
20 ליה דהוא דאמר' לעיל בסמוך: לא שמע ליה
21 וכו'. ואין צורך לכך, וכמו שכתבנו. ומתרגינן:
22 תנאו כלל בשעת נדרו – הרי נדר בטל. אבל אם הוא זכור קצת תנאו, אבל לא לגמרי, כגון שהתנה ברה"א ולא ידע ממנו התנה. כלומר, שהתנה על דבר מיוחד ואינו זכור אם על פת או על
23 הנדר. ומש"ה בטל, שכבר התנה שאם ישכח וידור
24 – יבטל תנאי זה את נדרו. **רבא** אמר כגון
25 שהתנה בראש השנה ולא ידע ממנו התנה. רבא
26 לא אתי לאפלוגי עליה דרבי, דמורה הוא דכל
27 שאינו זכור תנאו כלל בשעת נדרו – הנדר בטל.
28 אלא דלא ניהא ליה לשבשבי לישנא דמתניתין, ומש"ה קאמר דלעולם שיהיה זכור קתני. והכי קתני: הרוצה לבטל נדרו יעמוד ברה"א ואמר וכו', ובכי האי גזנא איכא תרי דיני: דאי אינו זכור
29 תנאו כלל בשעת נדרו – הרי נדר בטל. אבל אם הוא זכור קצת תנאו, אבל לא לגמרי, כגון שהתנה ברה"א ולא ידע ממנו התנה. כלומר, שהתנה על דבר מיוחד ואינו זכור אם על פת או על
30 יין וכיוצא בהן, אבל זכור הוא שהתנה בבי האי גזנא. אי אמר "על דעת ראשונה אני עושה" כלומר: שאם מתחלה התניתי על נדר זה שיבטל גם עכשיו אני רוצה שיהא בטל, ונזכר אחר כך
31 שעל דבר זה שנדר עכשיו התנה בתחלה לבטל נדריה – לא אית ביה ממשא. לא אמר "על דעת ראשונה אני עושה" – בטליה לתנאיה וקיימיה לנדריה. דכיון שהיה זכור בשעת הנדר שהתנה,
32 ולא ידע ממה התנה, אם דעתו היה שיתקיים תנאו – לא היה לו לידור סתם כי היכי דלא לעקריה. ומתניתין דקתני "ובלבד שיהא זכור" – הכי קתני: ובלבד שיהא תנאי זכור בפיו בשעת
33 הנדר. ולענין הלכה. קיי"ל כרבא. הלכך נקטינן דכל שהתנה מתחלה "כל נדר" וכו' ובשעת נדרו שכח תנאו – נדר בטל. אבל התנה על דבר מיוחד, ובשעת נדרו זכור שהתנה אבל אינו
34 יודע על מה התנה, כל שלא אמר "על דעת ראשונה אני עושה", אע"פ שנזכר אח"כ שעל אותו דבר שנדר עכשיו התנה מתחלה לבטלו – עקריה לתנאיה וקיימיה לנדריה. שכין שהיה זכור
35 קצת – היה לו להתנות ולומר שעל דעת ראשונה הוא עושה. וכן פסק הר"ם במ"ל בפ' שני מוהל' נדרים (ס' ט). ונראה שמה שאומרים קצת קהלות ביה"כ "כל נדרי ואסרי" וכו' – לדבר זה
36 הם מתכוונים, לבטל נדרים שידרו לאחר מכן. אלא שלשונם משושב, שגזנא מלשונם שהם מתירין נדרים שעברו. וזה אין לו ענין, אלא נדרים הבאים לאחר מכן. אלא שרבינו יעקב ד"ל היה
37 מתקן הלשון כדי שיהא משמעותו להבא, לומר "כל נדרי ואסרי די אסרנא די חרמנא" – כולו קמוץ, כדי שיהא נראה להבא. ואין ראוי לומר כן, כדי שלא יקלו ראשם בנדרים, דהא תנא
38 מסתם לה סתומי. וכתב הרמב"ם ד"ל בפ' הנוכר, שיש מן הגאונים שאומרים שאין תנאי קודם מבטל מה שאסר עצמו לאחר מכן אלא בנדרים, אבל לא בשבועות. ויש מהם מי שאומר
39 שהשבועות והנדרים שוין הם לרין זה. ומיהו, אמרו בתוספות: דוקא בשבועות ונדרים שנשבע ונדר לעצמו, אבל מי שהשביעו חברו או שהדיר – אין ביטול זה מועיל לו כלום, שעל דעת
40 חברו הוא נשבע ונדר, וכמו שמבטל תנאו לגמרי דמי. דהא אסקינן דלא משתבע אדעתא דנפשיה אלא על דעת משביעו וכדאמרין בשמעתא דנדרין הבאי. **איבְעִיָּא** לזו פליגי רבנן
41 עליה דר' אליעזר בן יעקב לא או פליגי. דאיכא לספוקי בהכי, משום דלמנא עד כאן לא קאמרי רבנן נדרין וזרזין הוו – אלא במזכיר ולוקח, שאין פיהם ולבם שוים, דאף מתחלה היו רוצים
42 בשלשה דיערין. אבל למדרי חבירו שיאכל אצלו – איכא למימר שבדוקא הוא מדירו.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד סיון, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

נתקבל מכתבו מכ' סיון וכבקשתו אזכירו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה
נבג"מ זי"ע לרפוי"ק. ולפלא שמזכיר במכתבו שהוא מרוגז ועצביו מתוחים וכו' בה בשעה שבודאי
ידועים לו עיקרי שיטת הבעש"ט ונשיאי חב"ד אשר כל פרטי פרטים בעולם ובפרט בחיי האדם
הישראלי ה"ז בהשגחה פרטית מהשי"ת שהוא עצם הטוב וכבר ידוע פס"ד בתניא קדישא אגה"ק
פרק כ"ב שבהתבוננו בזה וכו' הרי אז גם ה' יתן הטוב ויאר פניו אליו בבחי' אהבה מגולה ויתמתקו כו'
ויתבטלו כו' והשי"ת יזכהו לבשר טוב בקרבו.

בברכה לבריאות.

נדרים דף כג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קפה

נדר – כפי שהיה דעתי בתחילה, כלומר שאם על דבר זה התניתי
שיתבטל הנדר, עדיין רצוני שיתקיים התנאי ויתבטל הנדר, מכיון
שפירש כך, נדרה לית ביה ממשא – אין ממשות בנדרו, ולא חל
הנדר מחמת התנאי שביטלו, אם לבסוף נודע לו שעל דבר זה
התנה בתחילה, אבל אם לא אמר בשעה שנודר על דעת הראשונה
אני נדר, הדין הוא שעקרית לתנאיה וקיים לנדרה – הוא עקר את
התנאי וקיים את הנדר, שכיון שזוכר שהתנה ולא זוכר על איזה
נדר התנה, צריך בשעה שנודר להתייחס לתנאי ולומר שאינו בא
לבטל את התנאי, וכיון שלא עשה כן ולא אמר על דעת הראשונה
אני עושה, הרי גילה דעתו בזה שאין רצונו בתנאי המבטל את
נדרו אלא רצונו שיחול הנדר, ולכן חל הנדר אף אם לבסוף יתברר
שנדר מהדבר שהתנה עליו.
רב הונא בר חיננא סבר – חשב למידרשה בפירקא – לדרוש ברבים
את הדין ששנינו במשנה, שהרצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה,
יעמוד בראש השנה ויבטל את כל הנדרים שהוא עתיד לידור
במשך השנה, אמר ליה רבא, תנא קא מסתים לה סתמי – הלא
התנא סתם דין זה, וכתב זאת בצורה שאינה מפורשת, שדין זה לא
יהיה גלוי לכולם, כדי שבני אדם לא יתנו קלות ראש בנדרים אם
ידעו שאפשר לבטלם, ואת דרשת ליה בפירקא – ואתה רוצה
לדרוש דין זה בדרשה לרבים.
הגמרא מסתפקת מה דעת חכמים בדין ששנינו במשנתנו:
שנינו במשנה שרבי אליעזר בן יעקב אומר שהמומין את חברו
שיאכל אצלו ומדירו לא חל הנדר, כיון שכונת הנדר היא רק
לזר את חברו, איבעיא להו – הסתפקו החכמים, פליגי רבנן עליה
דרבי אליעזר בן יעקב – האם חכמים חולקים על רבי אליעזר בן
יעקב, וסוברים שהמדיר את חברו אם לא יאכל אצלו חל הנדר
ואינו כנדר זרוזין, או לא – שאינם חולקים, וגם הם מודים שלא
חל הנדר, ואם תמצא לומר פליגי – ואם נאמר שחכמים חולקים
וסוברים שחל הנדר, יש להסתפק האם הלכתא פותיה או לא –
ההלכה היא כרבי אליעזר בן יעקב שלא חל הנדר, או שהלכה
כחכמים שחל הנדר.
הגמרא מנסה לפשוט ספק זה ממשנה:
תא שמע – בא ושמע ראיא לספק זה, דתנן במשנה, האומר לחבירו

מתרצת הגמרא, תפירי מיחפרא וקחי קתי – חסר בלשון המשנה
וכך היא נשנית. שישנם שני דינים במשנה, הדין הראשון: הרוצה
שיאכל אצלו חבירו, והמומין מקרב בו – מפציר בחבירו שיבא
לאכול אצלו, ומדיר – ומדיר את המומין מלהנות ממנו אם לא
יבא לאכול עמו, הדין הוא שהנדר לא חל כיון שנדר ירוזין הוא,
כיון שהמומין לא התכוון שיחול הנדר ויהיה המומין נאסר
בהנאתו, אלא כונתו רק לזר את המומין שיתרצה לבקשתו.
והדין השני: הרוצה שלא יתקיימו נדריו שידור במשך כל השנה,
יעמוד בראש השנה ויאמר, כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל,
ואמירה זו תועיל וכלבד שיהא זכור בשעת הנדר – רק אם בשעת
הנדר יזכור שביטל את נדריו.
הגמרא מקשה על הדין השני:
מדוע ביטול הנדר מועיל רק אם יזכור את התנאי בשעת הנדר,
אדרבה, אי זכור – אם הוא זוכר בשעת הנדר שקודם לכן ביטל
את נדריו, ואף על פי כן הוא נודר, ודאי כונתו שעקרית לתנאיה
וקיים ליה לנדרה – שעוקר הוא את התנאי המבטל את נדריו
ומקיים את הנדר שנודר כעת, שאם לא אף כן מדוע הוא נודר והלא
הוא זוכר שביטל את נדריו ואין בהם תועלת.
מתרצת הגמרא, אמר אביי, תני – שנה במשנה כך, וכלבד שלא
יהא זכור בשעת הנדר – שהתנאי מועיל לבטל נדריו, רק אם אינו
זוכר את תנאו בשעה שנודר, אבל אם הוא זוכר את התנאי ובכל
זאת הוא נודר, ודאי כונתו לבטל את התנאי ולקיים את הנדר.
תירוצ נוסף:
רבא אמר, לעולם בדאמרינן מעיקרא – באמת אפשר לקיים את
הגירסא שאמרנו בתחילה וכלבד שיהא זכור בשעת הנדר, ואף
שבאופן רגיל מועיל התנאי דווקא אם בשעה שנודר אינו זוכר את
תנאו וכדברי אביי, הקא במאי עסקינן – במשנה כאן מדובר
במקרה שהתנה לבטל נדר מסוים, כגון שהתנה בראש השנה שאם
ידור לאסור עצמו בלחם יתבטל הנדר, ולא ידע כמה התנה – והוא
אינו יודע על מה התנה אם על לחם או על יין, אבל הוא זוכר
שהתנה שאם ידור מדבר מסוים יתבטל נדרו, והשתא קא נדר –
ועכשיו הוא נודר, כשעדיין לא נודע לו על מה התנה. והדין הוא,
אי זכור בשעת הנדר – אם הוא זוכר בשעה שנודר את הספק שיש
לו בתנאו, ואמר שנדר זה שאני נודרו כעת על דעת הראשונה אני

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד סיון, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מעש"ק, בו כותב אודות הסברא לנסוע ל... ושואל דעתי אם לשוב שמה
אודות הסתדרות בכלל ושידוך בפרט, ונכון הדבר, ויה"ר שיהי' בהצלחה ויבשר טוב.

ובודאי למותר לעוררו שצריך להתעסק גם שם בהפצת המעיינות חוצה, מבלי התחשב כמה
זמן בדעתו לשהות שם, וכיודע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע בכגון דא, אשר משכן
ד' מקימים היו אותו בכל הפרטים והדיוקים, אפילו באותן הנסיעות בהמקומות שהי' הענין מערב עד
בוקר, ונעלה הענין בבוקר ונסעו, ובפרט שבכגון דא מוסיף זה הצלחה גם בעניניו הפרטים.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

אם לא תתן מתנה לבני, לא אומרים שכוונת הנודר לזרו את
 חבירו, אלא כוונתו שאם יתקיים התנאי יחול הנדר.
 הגמרא דוחה את ההוכחה ממשנה זו:
 לא – אין להביא מכאן ראייה שרבנן חולקים על רבי אליעזר בן
 יעקב, כי יש לומר שלעולם רבי אליעזר בן יעקב – באמת אפשר
 לפרש את המשנה גם כשיטת רבי אליעזר בן יעקב, ומודה רבי
 אליעזר בן יהא – בנדר זה שאוסר נכסיו על חבירו אם לא יתן לבנו
 מתנה זו, ונדרה הוי – שחל הנדר וחבירו נאסר בנכסיו, ואין כוונתו
 רק לזרו את חבירו שיתן לבנו מתנה זו, משום דאמר רבי הנודר
 לא מלכא אלא – אין אני מלך שנותן לאחרים ואינו צריך ליטול
 מהם, ואינו רוצה דמיהניא לך – להנות אותך מנכסי ואת לא
 מהניא לי – ואתה לא תהנה אותי מנכסיך. אבל במקום ששייך
 לומר שנודר כדי לזרו את חבירו עדיין יש להסתפק אם חכמים
 חולקים על רבי אליעזר בן יעקב או לא, ואם הלכה כמותם או לא.
 הגמרא מנסה לפשוט ספק זה ממשנה אחרת:
 אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי, תא שמע, שנינו
 לקמן (כז.) נדרי אונסין כיצד, אדם שהוזמן את חבירו שיבוא לסעוד
 עמו, וכדי לחזק את ההזמנה הדייר חבירו שיאכל אצלו, ובשלב זה
 הבינה הגמרא שהמוזמן הדייר את המוזמן מנכסיו מרצונו אם לא
 יבוא לאכול אצלו. ולא יכל המוזמן לבוא לסעודה כיון שהלה הוא
 או שהלה בנו או שעקבו נהר הרי אלו נדרי אונסין שהתירום
 חכמים, כיון שלא נדר המוזמן על דעת שיקרה למוזמן אונס
 המונעו מלבא לסעודה.
 ומדייקת הגמרא ממשנה זו, הא לאו הכי – אם לא קרהו אונס, נדר
 הוא – דעתו שיחול הנדר ואין דעתו רק לזרו את חבירו, מני –
 כדעת מי נשנית משנה זו, אי כרבי אליעזר בן יעקב שאמר (לעיל כז.)
 שהרצה שיאכל אצלו חבירו ומדיר, נדרי זירוזין הם, הלא לפי
 דעתו גם במשנה זו של נדרי אונסין זירוזין הוי – הרי אלו נדרי
 זירוזין, ומדוע היה חל הנדר אם לא היה קורהו אונס, אלא לאו –
 ודאי המשנה היא כדעת רבנן, ופליגי – ורבנן חולקים על רבי
 אליעזר בן יעקב, וסוברים שבמדיר את חבירו בתנאי אם לא תבוא
 לאכול אצלי, לא אומרים שכוונת הנודר רק לזרו את חבירו, אלא
 כוונתו שאם יתקיים התנאי יחול הנדר.
 דוחה הגמרא אף את ההוכחה ממשנה זו:
 לעולם – באמת אפשר לפרש את המשנה אפילו לפי רבי אליעזר
 בן יעקב, ופי סברת דאריה מוקמא לזמניא – וכי סברת שמעמידים
 את המשנה שהמוזמן הדייר את המוזמן כדי לזרו, ויקשה לך כיון
 שהם נדרי זירוזין מדוע לרבי אליעזר בן יעקב חל הנדר, לא – אין
 לפרש כך, אלא מדובר באופן דמיהניא אדריה למוקמא – שמהמוזמן
 נדר על פי בקשת המוזמן, דאמר ליה המוזמן למוזמן האם מוקמא
 לי לפעודתך – תזמין אותי לסעודתך, אמר ליה אין – כן, אומינך
 לסעודתך, ושאל המוזמן את המוזמן, נדר זה עליך – האם אתה
 מוכן לחזק את ההזמנה על ידי שתדיר נדר שאם לא אוכל אצלי,
 תאסור את נכסיו עלי או את נכסיו על עצמך ונדר המוזמן בבקשת
 המוזמן, ולבסוף לא יכל המוזמן לבא לסעודה כיון שהלה הוא או
 שהלה בנו או שעקבו נהר, הרי אלו נדרי אונסין, אבל אם לא היה
 קורהו אונס היה הנדר חל, שהרי אין צריך לזרו את המוזמן, כיון
 שרצונו לאכול עם המוזמן, והוא זה שביקש לחזק את ההזמנה על
 ידי נדר, וכוונתו שאם לא יבא לאכול עמו יחול הנדר.
 הגמרא מנסה לפשוט ספק זה מברייטא:
 תא שמע, שנינו בברייטא, יתר על כן – בנוסף למה ששנינו
 שהרצה שחבירו יאכל אצלו ומדיר נדרי זירוזין הוא, אמר רבי
 אליעזר בן יעקב – חידוש גדול יותר, שאף האומר לחבירו קונים
 שאני נהנה לך – מה שאני נהנה משלך יהיה אסור עלי כקרוב אם
 אי – אם אין אותה מתארת אצלי ותאכל עמי פת חמה ותשתה עמי
 ביום חמין, ותלה – המוזמן הקפיד בנגדו – לא רצה לבא להתארח
 אצלו, אף אלו נדרי זירוזין – גם זה בכלל נדרי זירוזין שהתירו
 חכמים, ולא הודו לו חכמים – חכמים חולקים על רבי אליעזר בן
 יעקב, שאינו נחשב נדרי זירוזין, שכיון שבנדרו אסר על עצמו את
 נכסיו המוזמן, כוונתו שיחול הנדר, שאין רצונו להיות ככלב, שהוא
 ינהה מחבירו וחבירו לא ינהה ממנו, ולכן לרבנן אינו נחשב נדרי
 זירוזין. ומדייקת הגמרא, מאי לא הודו לו חכמים – במה לא הודו
 לו חכמים, לאו – וכי לא תאמר

קונים שאני נהנה לך – מה שאני נהנה משלך יהיה אסור עלי
 כקרוב, בתנאי אם אי – אם אין אותה נוטל לבגד משלי, בור של
 חמין ושתי חביות של יין, אף אם התקיים התנאי וחבירו לא לקח
 לבנו כור של חטים ושתי חביות של יין והנדר צריך לחלו, הרי זה
 יכול להתיר את נדרו שלא על פי חכם – בלא שישאל לחכם, כיון
 שחבירו יכול לומר לו – לנודר כלום אמרת – וכי לא נדרת אלא
 בשביל כבודי – שרצונך שעל ידי מתנתך אתכבד בעיני הבריות
 שיראו שאני חשוב בעיניהם, והאמת היא שאדרבה אם לא אקבל
 את מתנתך זה הוא כבודי – אתכבד יותר בעיני הבריות שיראו
 שאתה רוצה לתת לי מתנה ואני איני רוצה לקבל.
 ומדייקת הגמרא ממשנה זו, משעמא – הטעם שלא חל הנדר הוא
 משום דאמר זה הוא כבודי אם לא אקבל מתנתך, הא לאו הכי –
 אבל אם לא היה כך, כלומר שלא היה אומר זהו כבודי, נדר הוא
 – היה חל הנדר, שהרי נתקיים התנאי שלא נוטל לבנו מתנה זו.
 מבררת הגמרא, מני – כדעת מי נשנית משנה זו, אי כרבי אליעזר
 בן יעקב שאמר (לעיל כז.) שהרצה שחבירו יאכל אצלו ומדיר נדרי
 זירוזין הם, הלא לפי דעתו גם בקונם אם אין אתה נוטל לבגד כור
 חטים נדרי זירוזין הוי – הרי אלו נדרי זירוזין, ולא יחול הנדר כיון
 שכוונתו רק לזרו את חבירו שיקח מתנה זו לבנו, ומדוע שנינו
 שאם לא היה יכול לומר זהו כבודי היה חל הנדר, אלא צריך לומר
 שהמשנה היא כדעת חכמים, ושעמא מינה פליגי רבנן עליה – ונשמע
 מזה שחכמים חולקים על רבי אליעזר בן יעקב, וסוברים שבמדיר
 את חבירו בתנאי אם לא תבוא לאכול אצלי, או אם לא תקח
 מתנה לבגד, לא אומרים שכוונת הנודר לזרו את חבירו, אלא
 כוונתו שאם יתקיים התנאי יחול הנדר.
 הגמרא דוחה את ההוכחה:
 לעולם רבי אליעזר בן יעקב היא – באמת אפשר לפרש את המשנה
 גם כשיטת רבי אליעזר בן יעקב, ומודה רבי אליעזר בן יעקב ביהאי
 – בנדר זה שאוסר על עצמו נכסיו חבירו אם לא יטול ממנו מתנה
 זו, ונדרה הוי – שהוא נדר ונאסרו עליו נכסיו חבירו, ואין כוונתו
 רק לזרו את חבירו שיטול את מתנתו, כיון שאנו מפרשים כוונתו
 דאמר ליה לא כלכא אלא – אין אני ככלב, שנותנים לפניו מזונות
 והוא אינו נותן כלום, ואין רצוני דמיהניא מינך – שאני ינהה
 ממך, ואתה לא מיהניא מינאי – לא תהנה ממני, ולכן כשנודר
 שאסור נכסיו חבירו עליו, כוונתו שאם חבירו לא ינהה ממנו ויטול
 מתנה לבנו, אף הוא לא ינהה מחבירו ויחול הנדר. אבל במקום
 ששייך לומר שנודר כדי לזרו את חבירו עדיין יש להסתפק אם
 חכמים חולקים על רבי אליעזר בן יעקב או לא, ואם הלכה כמותם
 או לא.
 הגמרא מנסה לפשוט ספק זה ממשנה:
 תא שמע, האומר לחבירו קונים שאתה נהנה לי – מה שאתה נהנה
 משלי יהיה אסור עלי כקרוב, בתנאי אם אי – אם אין אותה נוטל
 לבני בור של חטים ושתי חביות של יין, רבי מאיר אומר, חבירו
 אסור ליהנות ממנו עד שיתן לבנו דבר זה, וחכמים אומרים, אף זה
 – גם במקרה זה יכול הנודר להתיר את נדרו שלא על פי חכם –
 בלא שישאל לחכם, כיון שכול המדיר לומר לחבירו, אף על פי
 שלא נתת את המתנה לבני הריני כאילו התקבלתי – בעיני נחשב
 הדבר שקבלתי מתנה זו, ואם כן לא חל הנדר שהרי לא נתקיים
 התנאי.
 ומדייקת הגמרא ממשנה זו, משעמא – הטעם שלא חל הנדר הוא
 משום דאמר הריני כאילו התקבלתי, הא לאו הכי – אבל אם לא
 היה אומר הריני כאילו התקבלתי, נדר הוא – חל הנדר, כיון
 שדעתו היתה שיחול האיסור, ולא היינו אומרים שכוונתו היתה
 רק לזרו את חבירו שיתן מתנה זו לבנו.
 ומבררת הגמרא, מני – כדעת מי נשנית משנה זו, אי כרבי אליעזר
 בן יעקב שאמר (לעיל כז.) שהרצה שחבירו יאכל אצלו ומדיר, נדרי
 זירוזין הם, הלא לפי דעתו גם בקונם שאתה נהנה לי אם אין
 אתה נותן לבני כור חטים נדרי זירוזין הוי – הרי אלו נדרי זירוזין,
 ולא יחול הנדר, כיון שכוונתו רק לזרו את חבירו שיתן מתנה זו
 לבנו, ומדוע שנינו שאם לא היה יכול לומר הריני כאילו התקבלתי
 היה חל הנדר, אלא לאו – אלא ודאי צריך לומר שהמשנה היא
 כדעת רבנן, ופליגי – ורבנן חולקים על רבי אליעזר בן יעקב,
 וסוברים שבמדיר את חבירו בתנאי אם לא תבוא לאכול אצלי, או

קונם שאני נהנה לך. קונם מה שאני נהנה משלך. כלום אמרת אלא מפני כבודי. שאתכבד על ידך בפני הבריות, שיראו שאני חשוב בעיניך שאתה רוצה ליתן לי מתנה – זהו כבודי, שאתכבד יותר כשיראו שאתה רוצה ליתן ואני איני רוצה לקבל. ואמרינן בירושלמי, דרבי מאיר דפליג באידך ברייתא דמיתנין בסמוך – פליג נמי בהא

, ומפרש הוה במאי פליג. דגרסינן א"ר ועידא: בסתם חלוקים. מה אן קיימין? אם כשהו אמר מפני כבודי וזה אמר מפני כבודי, כלומר כשהו אמר: כלום אמרת אלא מפני כבודי – מדיר חולק עליו, ואומר לו: לא כי אלא בלכודי נתחבונתי, כדי שאתכבד שתקבל מתנה ממני – דברי הכל אסור. אם כשהו אמר מפני (ד) כבודך וזה אמר מפני כבודי – דב"ע לא פליגי דשרי. כיון קיימין בסתם, ר"מ אומר: סתם כמי שזה אמר מפני כבודי וזה אמר מפני כבודי, ורבנן אמרין: סתמן כמי שזה אמר מפני כבודי וזה אמר מפני כבודי. כלום אמר מפני כבודי, ר"א בן יעקב היא. אף ר"א בן יעקב היא. משום דא"ל לאו כלבא אנא וכו', והבא הוא דשייך למימר הכי, מפני שהזמנן אוסר על עצמו נכסי המזומן, ומשהו איכא למימר דדוקא קאמר, שאינו רוצה ליהנות ממנו אלא אי"כ יקבל הוא ממנו ג"כ. הנאה זו דבור א' של חטים וכו', דלאו כלבא הוא. אבל במתני' הדיכ שייך למימר הכי? והא המזומן אינו אוסר עליו נכסי המזומן, דאדרבה נכסיו הוא אוסר למזומן אם לא יקבל ממנו גם עכשיו הנאה זו. ואחרים אומרים דמשום דהבא בעי למיתן ליה מתנה מרובה – משמע דעבר ליה איירך ניח נפשיה, דאי לא – לא הוה יחייב ליה דך מתנה. הלכך שייך למימר לאו כלבא אנא. אבל במתני' לא מוכח הכי, דעביד איניש להאכיל לא חבירו אצלו אף על גב דחבריה לא יחייב ליה מעיקרא מיד. הריני כאלו התקבלתי. מפרש בפרק "מי שאחור" (גיטין דף מ"ז) דהיינו טעמא: משום דלחורוזה ידידי איכוון, והא לא אצטרך, דוקא כשהבנים סמוכים על שלוחו, דבכי האי גוונא שייך למימר דלחורוזה ידידי איכוון, שלא יצטרך לחוציא משלו לצרכו, והא לא אצטרך, ובכי האי הוא יכול לומר כן. אבל אין הבנים סמוכים על שלוחן אביהם – הוי איפכא, דלחורוזה ידידי קמכוון, וכל שאמרו הם "הריני כאלו התקבלתי" – התירו הנדר, ואילו אמר האב כן – אין בדבריו כלום. וכתב הרשב"א ז"ל: דדוקא בקיום מעשה שייך למימר "הריני כאלו התקבלתי", דכיון שאפי' היה מקבל ממנו היה יכול להחזירו לו – אף מעבשיו יכול לומר: הריני כאלו כאלו התקבלתי וזהו חזקתי, דאפרכי מטראתא למה לי. אבל בבטול מעשה, כגון שאמר "נכסי אסורין עליך אם תלך למקום פלוני" – לא שייך למימר הכי לומר לו: הרי הוא כאלו לא הלכת, שא"א. ואיכא מאן דפליג, שאפילו בענן זה יכול לומר כן, שאותו תנאי עצמו לא אמר מותרת לא להשלים רצונו, שהיה רוצה שלא ילך, ועכשיו כיון שאינו חושש אם ילך אם לא ילך – כבר נשלם רצונו. מ' סברת דאדריה מזמנא לזמינא זמינא אדריה למזמנא. כלומר, לאו כדס' שהמזמן הדיך למזומן, דאי הכי אפי' בלא אונס שרי, דנדר וזיוון הוי. אלא זמינא אדריה למזמנא, כלומר: לבקשת המזומן נדר המזמן, דא"ל: לא מזמנא לי – לא תזמינני לסעודתך? א"ל: אין. כלומר, כן, אומינך. נדר זה עליך: כלומר, אסור נכסיו או נכסי על עצמן אם לא תעשה כן. ונדר המזמן, וחלה הוא וכו'. הלכך טעמא דחלה הוא, הא לאו הכי – נדרא הוי. דליכא למימר לזרויה איכוון, שהרי לא היה צריך לזרו אותו, דאדרבה הוא בקש ממנו שיומינו. "יתר" ע"כ א"ר"א בן יעקב. האי דאמר יתר ע"כ – משום דהבא, אע"ג דשייך למימר "לאו כלבא אנא", שהרי הוא אוסר הנאת המזומן על עצמו אם לא ירצה לקבל ממנו הנאה זו, ומשהו איכא למימר דדוקא נדר – אפילו הכי א"ר אליעזר בן יעקב דנדר וזיוון הוה. ולפי פ' זה חזינו השתא דמאי דרזינו לעיל דאפילו ראב"י מודה כל דהבא דאיכא למימר "לאו כלבא אנא" – דחויא בעלמא היא, ולא קושטא דמלתא. ולאייך פירושא דכתבין לעיל דטעמא ד"לאו כלבא אנא" משום דמפלגין בין מתנה מרובה למתנה מועטת – האי "יתר ע"כ" דאמרינן הבא – לאו משום דלא חיישין לטעמא ד"לאו כלבא אנא", דהא כיון דמתנה מועטת היא – לא שייך למימר הכי. אלא האי "יתר על כן" דקאמר – משום דסד"א: כיון דמייחד ואמר פת חמה וכו' של חמין – דדוקא נדר, ולא לזרויה בעלמא, קמ"ל דאף אלו נדר וזיוון. ולפי פ' זה אבתי קיימין במאי דאמרינן מעיקרא, דכל דהבא דאיכא למימר "לאו כלבא אנא", דהיינו במתנה מרובה – אפי' ר"א בן יעקב מודה. ודחינן: לא, בברייתא. כלומר, בברייתא הוא דפליגי רבנן, אבל בקיימא לא. ואיכא נסחי דגרסי: ושמע מינה פליגי רבנן

עליה, שמע מינה.

הרי זה יכול. המודר, להתיר נדרו בעצמו שלא ע"פ חכם. שיכול לומר לו המודר: כלום אמרת ליתן לבני כן וכך אלא בשביל כבודי. זהו כבודי. יותר שלא אקבל, שאני צריך. וכבר הותר הנדר. מני אי רבי אליעזר בן יעקב. אע"ג דלא אמר: זהו כבודי יותר – בטל, דנדר וזיוון הוא. אלא לאו רבנן היא. דסביר דלא הוי נדרי וזיוון, וש"מ פליגי. לעולם רבי אליעזר בן יעקב היא. הא מתני'. ומודה ר' אליעזר בן יעקב בהאי דנדר הוי. ולא וזיוון. דודאי משום נדר ממש קא"ל, דאמר ליה: לאו כלבא אנא כו'. וחכ"א אף זה, נדר יכול להתיר, שיכול לומר לו: הריני מחזיק לך טובה כאילו התקבלתי ממך, לפיכך אינו נדר. אי ר"א בן יעקב נדרי וזיוון הוו. שמורו ומדירו כדי שיתן לו כן וכך, אע"ג דלא אמר "התקבלתי" – הוי בטל, דנדר וזיוון הוו. אלא לאו רבנן היא. דסביר דלא הוו נדרי וזיוון, אלא פליגי. לעולם ר"א בן יעקב היא. הא מתני'. ומודה. דהאי לא הוה נדרי וזיוון אלא נדר ממש. ולהכי, אי אמר "התקבלתי" – לא הוי נדר. משום דאמר ליה: לאו מלכא כו'. מני אי ר"א בן יעקב נדרי וזיוון הוו. המודר חברו שיאכל עמו, ואפי' לא חלה – מותר. אלא לאו רבנן היא. ופליגי, דלא הוו נדרי וזיוון. לעולם ר"א בן יעקב היא. ומודה דלאו נדרי וזיוון הוו. ט' סברת דאדריה מזמנא. דהיינו נדרי וזיוון. לא זמינא הוא דאדריה למזמנא דאמר ליה מזמנא לי בהדך אמר ליה אין נדר זה קבל עליך ונדר וחלה הוא. המזומן, הא לא חלה – הוי נדר גמור. יתר על כן, על אותו שאמר במשנה, אמר ר"א בן יעקב: האומר לחבירו קונם שאני נהנה לך כו', והלה הקפיד כנגדו – אף על גב שפירש לו וזיוון, ומותר. ולא הוה לו חכמים. שהיא נדרי וזיוון.

אפי'

אליעזר בן יעקב – וזיוון הוי. אלא לאו רבנן, ופליגי! לעולם ר"א בן יעקב, ומי סברת דאדריה מזמנא לזמינא? לא, דזמינא אדריה למזמנא. דאמר ליה: מזמנא לי לסעודתך? א"ל: אין. נדר זה עליך? ונדר. וחלה הוא, או שחלה בנדר, או שעכבו נדר – הרי אלו נדרי אונסין. ת"ש: יתר על כן אמר ר"א בן יעקב: האומר לחבירו "קונם שאני נהנה לך אם אי אתה מתארח אצלי ותאכל עמי פת חמה ותשתה עמי כוס חמין", והלה הקפיד כנגדו – אף אלו נדרי וזיוון, ולא הוה לו חכמים. מאי "לא הוה לו חכמים"? לאו

דאפילו

1 ת"ש דאמר רב הונא הלכה כ"א בן יעקב. כלומר, דהוה ידיע להו דרב הונא אפילו בקמייתא קבע הלכתא כ"א בן יעקב. דאי לא – מאי מוכחא מדרב הונא דפליגי רבנן? דלמא
2 אבתייתא הוא דפסיק הלכתא כוותיה. כך פירשו רבותי. ונראה בעיני שאין צורך לכך, אלא מעיקרא כי איבעיא אי פליגי רבנן עליה אי לאו – למוקם אקושטא דמילתא הוא דבעינן, דאי
3 פליגי עליה – אפשר דלא ק"ל כוותיה, ויחיד ורבים הלכה כרבים, וכדמסקי' בבעינן; אם תמצא לומר פליגי, הלכתא כוותיה או לית הלכתא כוותיה, אבל השתא דמקבע רב הונא הילכתא
4 כוותיה במאי דאפליגו רבנן עליה, אפילו אם תמצא לומר דאבתייתא קאי, אבל במתני' מודו ליה רבנן – לא נפקא לן מינה מידי. עוד נראה לי: דכיון דאמר רב הונא שתמא הלכה כר'

5 אליעזר – משמע דמתני' קאי, שהמשנה היתה

6 שגורה בפי הכל ולא הברייתא. ולענין הלכה,

7 כיון דאפסיקא הלכתא כרבי אליעזר בן יעקב

8 לפי אותו פירוש ראשון שפירשנו למעלה, דהאי

9 "וותר מכן" בא לומר דאע"ג דאיכא דאמרי' "לאו

10 כלבא אנא", אמר ר' אליעזר בן יעקב נדרי ורוחין

11 הוי – נקטינן הכי. והדרין ממאי דאמרי' לעיל

12 בסוגין, דמודה ר"א דכל היכא דאיכא למימר

13 "לא כלבא אנא" דנדר גמור הוי, דלמסקנא

14 ליתא, וכדכתבינן, ומיהו, אע"ג דהדרין מטעמא

15 ד"לא כלבא אנא", טעמא ד"לא כלבא אנא"

16 – אכתי איתיה, ומודי ביה רבי אליעזר. אבל

17 לאידך פירושא דכתיבנא לעיל, דטעמא ד"לאו

18 כלבא אנא" משום דיהיב ליה מתנה מרובה הוא

19 – במסקנא נמי, כי היכי דנקטינן טעמא ד"לאו

20 מלכא אנא" – ה"נ נקטינן טעמא ד"לאו כלבא

21 אנא", דבתרתייהו כל היכא דאיתנהו – מודה רבי

22 אליעזר דנדר הוי, ולא ורוחין. ולזה נראה שהסכים

23 הרמב"ן דל' בהלכותיו לפנינו בפ' "קונם", וכדבריו

24 נראה לי, דאי לא תימא הכי – מתני' דפ' "קונם"

25 ד"אם אי אתה בא וטול" – ולא כרבי אליעזר בן יעקב דבתרתייתא דיתר על כן אתיא. ואי הכי, היכי פסקין כר' אליעזר בן יעקב במאי דאמר דבתרתייתא? הוה ליה סתם

26 במתני' ומחלוקת בברייתא. והלכה כסתם! אלא ודאי כדאמון. **מתני'** נדרי הבאי אמר קונם אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד. נראה

27 לי דתנא תרי גוני נקט, חד דשייך ביה גזמא – דהיינו כעולי מצרים, וחד לא שייך ביה גזמא, דהיינו "נחש כקורת בית

28 הבד". דכיון דמפרשין בגמרא דלא נחש גדול קאמר, אלא טרוף – לא שייך למימר דרך גזמא טרוף כקורת בית הבד, שאין שום נחש טרוף כלל. ואשמועינן תנא דכי תלה איסור

29 פירות בחד מתני' – נדרו בטל. וכל חד וחד טעמיה לחד; דכי אמר "קונם עלי פירות אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים" – בדיון הוא דלא לתסרו עליה, דקושטא קאמר, כיון

30 שראה עם רב, דעביד איניש דגוים כבי ד"ג. וכי אמר "אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד" – נמי הפירות מותרין מטעמא אחרין, דאע"ג דודאי שיקרא קאמר, דאפי' בדרך גזמא

31 לא שייך למימר הכי – אפי' הכי הפירות מותרין, משום דאמדינן ליה לדעתיה שלא לאסור את הפירות נתכוון. ש"כ לא היה לו לתלות איסורו בתנאי, אלא היה לו לאסורם עליו

32 במוחלט. שהרי אף כשהתנה בכיוצא בזה – אין לתנאו ענין, שהדבר ברור שלא ראה נחש כזה, שאין בין אוסר סתם למתנה בכיוצא בזה כלום. אלא ודאי אמרי' שלא לאסור פירות

33 בא, אלא לומר דרבי הבאי זה, כלומר שראה נחש כקורת בית הבד. ומש"ה ניחא האי דתנן ב"שבעות שנים בתרא" (שנש"פ דף כט). גבי שבעות שוא "אם לא ראיתי גמל הפורח באויר",

34 "אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד" ולא תנא התם "כעולי מצרים" – משום דכד"ג לא לקי משום שבעות שוא. דעל הגזמא קושטא קאמר, וחכא נמי לא חש תנא למתני "גמל

35 הפורח באויר", דתרי גוני דבעי למיתני, דהיינו מיד דשייך ביה גזמא ודלא שייך ביה גזמא – הא תגבהו. **גמ'** כך שבעות הבאי מותרות. כלומר, שהפירות מותרין משום ההוא

36 טעמא דפרישנא במתני'. מיהו, במיד דלא שייך ביה גזמא, כגון גמל הפורח באויר ונחש כקורת בית הבד, כי תלי איסור פירות עליהו – לקי משום שבעות שוא. דאיהו לא לאסור

37 פירות נתכוין, מההוא טעמא דכתיבנא. אלא ודאי יצתה שבעה לשוא, לומר שראה דבר זה. והיינו מתני' דשבעות, דתנן התם דכי האי גזמא לוקה משום שבעות שוא, מה שאין

38 כן בנדרים, דבנדרים שוא ליכא מלקות. ומקשי: **היכי'** דמי שבעות הבאי? אי נימא דאמר "אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים" מידעם קאמר? הרי יצתה שבעה לשקל! כלומר,

39 שאין לשלשן זה שום משמעות. ולשקל לאו דוקא, אלא כלומר ללא דבר, כדכתיב קרא "אך לשקל שמרת" (שמואל א' כט). **דאמר'** שבעה שראיתי. ונראה בעיני דסבירא ליה לאבוי

40 לפום אוקימתיה דכי קתני "כך שבעות הבאי מותרות" – לאו אבולוהו גוני דמתני' קאי. דבמדי דלא שייכא ביה גזמא – ליכא למימר שתהא שבעתו מותרת, דשבעות שוא דהיא.

41 וליכא למימר מי"מ הפירות מותרות – דהא אבי לא במתנה באיסור פירות מוקם לה. אלא לאבוי הכי קתני: כשם שנדרי הבאי מותרין – כך שבעות הבאי של גזמא מותרות. דלא

42 תימא כיון דשבעה חמורה לא גוים בה איניש, ובדוקא קא משתבע, ולקי משום שבעות שוא – דליתא, אלא עביד איניש דגוים בשבעות כי היכי דגוים בנדרים. ומקשי ליה רבא:

43 **א"כ'** למה ליה למימר? כלומר: דאי אמרי' דשייך ביה גזמא בלחד קאי – פשיטא דשבעות נמי מותרות, דכיון דגוים ואמר – קושטא קאמר ועוד: דמאי דנדר קתני, כלומר, דכשם

44 שנדרים מותרין בהנדרו תרי גוני דמתני' – כך שבעות מותרות בהנדרו תרי גוני דפרייהו, ואי "שבעה שראיתי" קאמר – אי אפשר שתהא מותרת, דנחש כקורת בית הבד ודכוותיה

1 אפי' בקמייתא. והך דלעיל, ש"מ. מאי הוי עליה.

2 אי הוי הלכתא כוותיה דר' אליעזר, דהוי נדרי

3 זרוזין, ומותר. אמר ליה רבא. א"כ מתנינא

4 דאמר "שבעה שראיתי בדרך הזה". למה לי

5 למימר. דאסור? דהיינו שבעה גמורה ודאי,

6 כאילו אמר "שבעה שאכלתי!" ועוד דומיא

7 דנדר קתני. שבעות (נדרי) הבאי אסורין,

8 דמשמע דקאמר בלשון נדר ושבעה. אלא אמר

9 רבא. דקאמר הכי: איסור כל פירות העולם עלי

10 בשבעה. **אם לא ראיתי**. ולא קאמר "שראיתי".

11 אמר ליה רבינא. אמאי אסורות? ודלמא שפיר

12 אישתבע לדעתיה ודידיה דלמא קינא

13 דשומשפני. נמלות מקובעות הרבה ראה ביחד

14 כעולי מצרים, דאפשר.

15 אדעתא

1 **דאפילו בקמייתא, ושמע מינה פליגי רבנן עליה. שמע**

2 **מינה. מאי הוי עליה? ת"ש דאמר רב הונא: הלכה כרבי**

3 **אליעזר בן יעקב, וכן אמר רב אדא בר אבהו: הלכה**

4 **כרבי אליעזר בן יעקב. מתני' נדרי הבאי, אמר קונם**

5 **אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים" "אם לא**

6 **ראיתי נחש כקורת בית הבד". גמ' תנא: נדרי הבאי**

7 **מותרין, שבעות הבאי – אסורין. היכי דמי שבעות**

8 **הבאי? אלימא דאמר "שבעה אם לא ראיתי בדרך**

9 **הזה" מידעם קאמר? אמר אפי': דאמר "שבעה**

10 **שראיתי". אמר ליה רבא: אם כן קמה לי למימר?**

11 **ועוד, דומיא דנדר קתני! אלא אמר רבא: באומר**

12 **"איסורו פירות העולם עלי בשבעה אם לא ראיתי**

13 **בדרך הזה כעולי מצרים". א"כ רבינא קרב אישי:**

14 **ודקמא האי גברא קינא דשומשפני הוה, ואפי' קהן שמא "עולי מצרים", ושפיר משתבע!**

15 א"כ;

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד סיון, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

... בדואי עוסק בעיני פרנסתו ככל הצריך כי הרי לפרנס את ב"ב וגם את עצמו זוהי מצות

הבורא ית' ובמילא צריך לעשות בזה באמונה, ניט נאר פון יוצא וועגען אליין, [לא רק בכדי לצאת ידי

חובה] ועאכו"כ לא לחפץ לרמות את הציווי וברכך ה"א בכל אשר תעשה ומובן שצריך להיות זה בלא

דאגה ובלא השתקע בזה אבל לאידך גיסא שלא חסר המעשה בפועל והשי"ת יצליחו.

נדרים דף כד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קפט

מצרים נאסרים עליו הפירות, וְלִלְמָא הַאי נִבְרָא קִינָא דְשׁוּמְשָׁמְנִי
 הָא וְאִסְקִי לְהוֹן שְׁמָא עוֹלִי מַצְרִים – שְׁמָא אֲדָם זֶה רָאָה נִמְלִים
 מְקוּבָצוֹת וְקָרָא אֶת שִׁמְם 'עוֹלִי מַצְרִים', וְכוּנְתוֹ לְהִישָׁבַע שִׁיאֲסוּר
 פִּירוֹת הָעוֹלָם עֲלֵי, אִם לֹא רִאִיתִי אֶת אוֹתָם נִמְלִים שְׁקִרָאִיתִי שִׁמְם
 עוֹלִי מַצְרִים, וְאִם כֵּן שְׁפִיר מִשְׁתַּבֵּעַ, שְׁהִיר בִּאמְתָּ רָאָה אֶת הַנִּמְלִים
 הָאֵל. גֵּרַסַּת הָרִי:
 תֵּנָא בְּבִרְיִיתָא, בְּשֵׁם שְׁנִדְרֵי הִבְאִי מוֹתְרִין בְּךָ שְׁבוּעוֹת הִבְאִי מוֹתְרוֹת,
 וְהַשְׁבַּע שְׁבוּעַת הִבְאִי אֵין הַפִּירוֹת שֶׁנִּשְׁבַּע עֲלֵיהֶם נִאֲסָרִים, כִּיּוֹן
 שְׁהִתְבַּע לְהִיתֵּר נִדְרֵי הִבְאִי שִׁיךְ גַּם בְּשְׁבוּעוֹת הִבְאִי. וְכִין אִם אוֹסֵר
 עֲלֵיו פִּירוֹת בְּשְׁבוּעָה אִם לֹא רִאִיתִי כְּעוֹלִי מַצְרִים, וְכִין אִם אוֹסֵר
 עֲלֵיו פִּירוֹת בְּשְׁבוּעָה אִם לֹא רִאִיתִי נֶחֱשׁ כְּקוֹרֵת בֵּית הַבַּד, אֵין
 כּוּנְתוֹ לֵאסוֹר עֲלֵיו אֶת הַפִּירוֹת, וּמִהֲטַעְמִים שֶׁנִּתְבָּאֵרוּ בִּמְשֻׁנָּה.
 מִבְּרַת הַגְּמָרָא, הִיכִי דְמִי – בִּאִיזָה אוֹפֵן הִיתָה הַשְׁבוּעָה שְׁעִלְיָה
 נִאֲמַר בְּבִרְיִיתָא שְׁבוּעוֹת הִבְאִי מוֹתְרוֹת. אִילִימָא – אִם נִאֲמַר
 שְׁמִדּוּבֵר דְאָמַר שְׁבוּעָה אִם לֹא רִאִיתִי בְּדִרְךָ הָא כְּעוֹלִי מַצְרִים, יֵשׁ
 לְהַקְשׁוֹת, מִדְּעָם קָאָמַר – וְכִי יֵשׁ בִּאֲמִיתָיו כְּלוֹם, הָרִי אֵין לִלְשׁוֹן
 זֶה מִשְׁמַעוֹת כָּלל כִּיּוֹן שְׁאִינוֹ אוֹסֵר עַל עֲצֻמּוֹ דְּבַר, וְיִצְתָּה שְׁבוּעָה
 לְשִׁנְךָ – לְחִינָם, וּמִדּוּעַ הוֹצֵרָכָה הַבְּרִייתָא לְחֹדֶשׁ שְׁשֻׁבְעָה זֶה אֵינָה
 חֹלָה כִּיּוֹן שְׁהִיא שְׁבוּעַת הִבְאִי.
 בִּיאוֹר אֲבִי דְּבִרְיֵי הַבְּרִייתָא:
 אָמַר אֲבִי, הַבְּרִייתָא שְׁאוּמֶרֶת שְׁשֻׁבְעוֹת הִבְאִי מוֹתְרוֹת, מִדְּבַרֹּת
 בִּאּוֹפֵן דְאָמַר שְׁבוּעָה שְׁרָאִיתִי כְּעוֹלִי מַצְרִים, אוֹ שְׁבוּעָה שְׁרָאִיתִי
 נֶחֱשׁ כְּקוֹרֵת בֵּית הַבַּד, וְהַחֲדוּשׁ בְּבִרְיִיתָא הוּא שְׁלֹא רַק בְּנִדְרִים
 אֲנִשִּׁים רִגְלִים לְהַגּוֹזִים וְנִדְרֵיהֶם נִדְרֵי הִבְאִי, אֲלֵא אִף בְּשְׁבוּעָה
 שְׁהִיא חֲמוּרָה יוֹתֵר אֲנִשִּׁים רִגְלִים לְהַגּוֹזִים וּשְׁבוּעוֹתֵיהֶם שְׁבוּעוֹת
 הִבְאִי, וְלֹא שְׁבוּעַת שׁוֹא.
 אָמַר לִיָּה – הַקְשָׁה רַבָּא לֵאבִי, אִם בֵּן שְׁמִדּוּבֵר בִּאֲמַר שְׁבוּעָה
 שְׁרָאִיתִי, דְּבַר פְּשׁוּט הוּא שְׁכִיּוֹן שְׁאֲנִשִּׁים רִגְלִים לְהַגּוֹזִים אִף
 בְּשְׁבוּעָה, שְׁבוּעַתָּם שְׁבוּעַת הִבְאִי, שְׁהִיר כּוּנְתוֹ לִמְרָא אֲמַת שְׁרָאָה
 עִם רַב, וְלָמָּה לִי לְמִימַר שֶׁהִנֵּשְׁבַע עַל דְּבַר שְׁשִׁיךְ בּוֹ גּוֹזֵמָא
 שְׁבוּעַתוֹ שְׁבוּעַת הִבְאִי. וְעוֹד קֵשָׁה, שְׁהִיר מַה שֶּׁשִּׁנְיָנוּ בְּבִרְיִיתָא
 שְׁשֻׁבְעוֹת הִבְאִי מוֹתְרוֹת דִּימָא דְנִדְרֵי קִתְּנִי – מִדּוּבֵר בְּשְׁבוּעוֹת
 הַדּוּמוֹת לְנִדְרֵי הִבְאִי, וְכִמוֹ נִדְרֵי הִבְאִי מוֹתְרִים בְּשֵׁנִי הַאֲוֹפְנִים
 שֶׁל הַמְשֻׁנָּה, כִּךְ גַּם שְׁבוּעוֹת הִבְאִי הַמּוֹתְרוֹת צָרִיךְ לְפַרְשֵׁם בְּשֵׁנִי
 הַאֲוֹפְנִים שֶׁנִּאֲמָרוּ בִּמְשֻׁנָּה. וּלְפִי בִּיאוֹר אֲבִי הִיתֵּר הַשְׁבוּעוֹת אֵינוֹ
 שׁוֹוֶה לְהִיתֵּר הַנִּדְרִים, שְׁהִיר שְׁבוּעַת הִבְאִי מוֹתֶרֶת רַק בִּאּוֹפֵן
 שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁרָאָה כְּעוֹלִי מַצְרִים, שֶׁמִּגִּזֵּם בְּדִיבּוּרוֹ כְּדֹרֵךְ בְּנִי אֲדָם.
 אֲבָל אִם נִשְׁבַּע שְׁרָאָה נֶחֱשׁ כְּקוֹרֵת בֵּית הַבַּד, כִּיּוֹן שְׁאֵין דְּרִיךְ בְּנִי
 אֲדָם לְהַגּוֹזִים וְלִתְלוֹת דְּבַר הַמְצִיּוֹ בְּדִבְרֵי שְׁאִינוֹ מְצִיּוֹ, הִרִי זֶה שְׁבוּעַת
 שׁוֹא הַאֲסוּרָה.
 בִּיאוֹר רַבָּא דְּבִרְיֵי הַבְּרִייתָא:
 אָלָא – מִכַּח קוּשִׁיּוֹת אֵלּוּ אָמַר – מִבְּאֵר רַבָּא, לְעוֹלָם הַבְּרִייתָא
 מִדְּבַרֹּת דְאָמַר שְׁבוּעָה אִם לֹא רִאִיתִי, וְאִף עַל פִּי כֵּן יֵשׁ מִשְׁמַעוֹת
 בְּשְׁבוּעָתוֹ, לָאוּ – וְכִי לֹא אָמַר רַב עֲקָרָם אָמַר רַב עַל הַמְשֻׁנָּה לְקַמֵּן
 (כ) שְׁמוֹתֵר לְנִדּוּר לְמוֹכְסִים הִבְאִים לְיִטּוֹל פִּירוֹתָיו, שְׁהַפִּירוֹת
 שֶׁהֶם רוֹצִים לְיִטּוֹל מִמֶּנּוּ הֶם שֶׁל בֵּית הַמֶּלֶךְ אִף עַל פִּי שְׁאִינָם שֶׁל
 בֵּית הַמֶּלֶךְ, וְהַגְּמָרָא (כח) הַקְשָׁתָה שְׁלֹא מִצָּאֵנוּ לִשׁוֹן נִדֵּר כּוֹזָה,
 שֶׁנִּדְרֵי עַל פִּירוֹת שֶׁהֶם שֶׁל בֵּית הַמֶּלֶךְ, וְתִירֵץ רַב עֲמֶרֶם בֶּשֶׁם רַב
 שְׁנִדְרֵי וְאִסְרוּ פִּירוֹת עוֹלָם עֲלֵי אִם אֵינָם שֶׁל בֵּית הַמֶּלֶךְ. הִכִּי
 נִמֵּי – כִּמוֹ כֵּן מַה שֶּׁשִּׁנְיָנוּ בְּבִרְיִיתָא שְׁשֻׁבְעוֹת הִבְאִי מוֹתְרוֹת,
 מִדּוּבֵר בְּאִסְרוּר פִּירוֹת הָעוֹלָם עֲלֵי בְּשֻׁבְעָה אִם לֹא רִאִיתִי
 בְּדִרְךָ הָא כְּעוֹלִי מַצְרִים, וְהַפִּירוֹת מוֹתְרִים כִּיּוֹן כּוּנְתוֹתָ שְׁרָאָה עִם
 רַב, וּמִגִּזֵּם בְּדִיבּוּרוֹ כְּדֹרֵךְ בְּנִי אֲדָם.
 אָמַר לִיָּה – הַקְשָׁה רַבִּינָא לְרַב אֲשִׁי, מִדּוּעַ הַבְּרִייתָא אוֹמֶרֶת
 שְׁשֻׁבְעָה כּוֹז הִיא שְׁבוּעַת הִבְאִי, וְלִלְמָא הַאי נִבְרָא קִינָא דְשׁוּמְשָׁמְנִי
 הָא וְאִסְקִי לְהוֹן שְׁמָא עוֹלִי מַצְרִים – שְׁמָא אֲדָם זֶה רָאָה נִמְלִים
 מְקוּבָצוֹת וְקָרָא אֶת שִׁמְם 'עוֹלִי מַצְרִים', וְכוּנְתוֹ לְהִישָׁבַע שִׁיאֲסוּר
 פִּירוֹת הָעוֹלָם עֲלֵי, אִם לֹא רִאִיתִי אֶת אוֹתָם נִמְלִים שְׁקִרָאִיתִי שִׁמְם
 עוֹלִי מַצְרִים, וְאִם כֵּן שְׁפִיר מִשְׁתַּבֵּעַ שְׁהִיר בִּאמְתָּ רָאָה אֶת הַנִּמְלִים
 הָאֵל.

דְאִפִּילוּ בְּקִמְיִיתָא – שֶׁאֲפִילוּ בְּדִין הָרֵאשׁוֹן שֶׁהִרְצָה שִׁיאֲכַל אֲצִלוּ
 חֲבִירוֹ וּמִסְרֵב בּוֹ וּמִדִּירוֹ, גַּם כּוֹז לֹא הוּדוּ לוֹ חֲכָמִים, וְשָׁמַע מִיָּה
 – וְנִשְׁמַע מִזֶּה שְׁפִלְיָי רַבָּנִי עֲלֵיָה – חֲכָמִים חוֹלְקִים עַל רַבִּי אֲלִיעֶזֶר
 בֶּן יַעֲקֹב אִף בְּדִין שֶׁשִּׁנְיָנוּ בִּמְשֻׁנָּה. מִסִּימַת הַגְּמָרָא, שְׁמַע מִיָּה –
 אֲכַן אֲפֻשֶׁר לְהוֹכִיחַ מִבְּרִייתָא זֶה כִּךְ. מִבְּרַת הַגְּמָרָא, מָאִי הָיָה עֲלֵהָ
 – מַה נִּפְסַק בְּנִידוּן זֶה, הָאִם הִלְכָה כְּחֲכָמִים אוֹ כְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר בֶּן
 יַעֲקֹב. פּוֹשְׁטָת הַגְּמָרָא, תָּא שְׁמַע, דְאָמַר רַב הוֹנָא הִלְכָה כְּרַבִּי
 אֲלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, וְנִפְשָׁט גַּם הַסֵּפֶק הַשֵּׁנִי, שֶׁהִלְכָה כְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר בֶּן
 יַעֲקֹב, וְכֵן אָמַר רַב אֲדָא בְּרַחֲמֵי הִלְכָה כְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב.
 מִשְׁנָה
 בְּתַחֲלִית הַפֶּרֶק (כ) שִׁנְיָנוּ אַרְבַּעַה נִדְרִים מוֹתְרִים, וְהַשֵּׁנִי הוּא נִדְרֵי
 הִבְאִי, מִשְׁנָה זֶה מִבְּאֵרֶת מִהֶם נִדְרֵי הִבְאִי.
 נִדְרֵי הִבְאִי כִּיצַד, אֲדָם שְׁנִדְרֵי וְאָמַר קוֹנָם – יֹאסֵר כִּכֵּר זֶה עֲלֵי
 כְּקַרְבֵּן אִם לֹא רִאִיתִי בְּדִרְךָ הָא שְׁשִׁים רְבּוּא בְּנֵי אֲדָם כְּעוֹלִי – יוֹצֵאִי
 מַצְרִים, אוֹ שְׁאוּמֶר קוֹנָם כִּכֵּר זֶה עֲלֵי אִם לֹא רִאִיתִי נֶחֱשׁ שְׁצוּרָתוֹ
 כְּקוֹרֵת בֵּית הַבַּד, שְׁנֵי נִדְרִים אֵלּוּ נִדְרֵי הִבְאִי הֶם, וְאֵינָם חֲלִים. אִךְ
 אֵין הִטְעָם שׁוּה בְּשִׁנְיָהֶם, שְׁאִילוּ בִּאּוֹמֶר 'קוֹנָם אִם לֹא רִאִיתִי בְּדִרְךָ
 הַזֶּה כְּעוֹלִי מַצְרִים', כִּיּוֹן שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אֲדָם לְהַגּוֹזִים וְלִקְרוֹא לְעַם רַב
 בֶּשֶׁם עוֹלִי מַצְרִים, אִף עַל פִּי שִׁיּוּדְעִים עֲצֻמָּם שְׁלֹא הָיָה שֶׁם בִּאמְתָּ
 כְּעוֹלִי מַצְרִים. אִם כֵּן אֲפֻשֶׁר שְׁרָאָה עִם רַב, וְנִתְקִיִּים תִּנְאוֹ שֶׁאֲמַר
 'כְּעוֹלִי מַצְרִים', וְלֹא נֹאסֵר עֲלֵיו הַכִּכֵּר. וְאִילוּ בִּאּוֹמֶר 'אִם לֹא
 רִאִיתִי נֶחֱשׁ כְּקוֹרֵת בֵּית הַבַּד' אֵין הִיתְרוֹ מִשּׁוֹם שִׁמְגוֹזִים, לְפִי שְׁאֵין
 דֶּרֶךְ בְּנֵי אֲדָם לְהַגּוֹזִים וְלִתְאֹר בְּדִבְרֵי שְׁאִינוֹ נִמְצָא. אֲלֵא הִטְעָם הוּא,
 כִּיּוֹן שֶׁאִם הָיָה רִצּוֹנוֹ לֵאסוֹר עַל עֲצֻמּוֹ אֶת הַכִּכֵּר הָיָה אוֹסְרוֹ בְּלֹא
 תִּנְאִי זֶה שְׁאֵין בּוֹ מִשְׁמַעוֹת, אֲלֵא וְדֹאִי רִצּוֹנוֹ לִמְרָא דְּבַר הִבְאִי זֶה
 לְהַפְלִיא אֶת חֲבִירוֹ וְאֵין כּוּנְתוֹ לֵאסוֹר אֶת הַכִּכֵּר.
 נִמְרָא
 תֵּנָא בְּבִרְיִיתָא, נִדְרֵי הִבְאִי מוֹתְרִין, שְׁבוּעוֹת הִבְאִי אֲסוּרִין. וְאִף עַל
 פִּי שֶׁגַּם בְּשְׁבוּעוֹת הִבְאִי שִׁיךְ לִמְרָא אֶת טַעְמֵי הַחֲדוּשׁ שֶׁנִּאֲמָרוּ
 בְּנִדְרֵי הִבְאִי, הַחֲמִירוֹ חֲכָמִים בְּשְׁבוּעָה שְׁהִיא חֲמוּרָה, שֶׁנִּאֲמַר בַּה
 (שְׁמוֹת כ) 'לֹא יִנְקָה'.
 מִבְּרַת הַגְּמָרָא, הִיכִי דְמִי – בִּאִיזָה אוֹפֵן הִיתָה הַשְׁבוּעָה שְׁעִלְיָה
 נִאֲמַר בְּבִרְיִיתָא שְׁבוּעוֹת הִבְאִי אֲסוּרוֹת. אִילִימָא – אִם נִאֲמַר
 שְׁמִדּוּבֵר דְאָמַר שְׁבוּעָה אִם לֹא רִאִיתִי בְּדִרְךָ הָא כְּעוֹלִי מַצְרִים, יֵשׁ
 לְהַקְשׁוֹת, מִדְּעָם קָאָמַר – וְכִי יֵשׁ בִּאֲמִיתָיו כְּלוֹם, הֵלֵא 'אִם לֹא
 רִאִיתִי' הוּא לִשׁוֹן תִּנְאִי, וְכִיּוֹן שְׁאִינוֹ אוֹסֵר עַל עֲצֻמּוֹ דְּבַר עַל יְדֵי
 תִּנְאִי, אֵין זֶה לִשׁוֹן שְׁבוּעָה כָּלל.
 בִּיאוֹר אֲבִי דְּבִרְיֵי הַבְּרִייתָא:
 אָמַר אֲבִי, הַבְּרִייתָא שְׁאוּמֶרֶת שְׁשֻׁבְעוֹת הִבְאִי אֲסוּרוֹת, מִדְּבַרֹּת
 בִּאּוֹפֵן דְאָמַר שְׁבוּעָה שְׁרָאִיתִי כְּעוֹלִי מַצְרִים, אוֹ שְׁבוּעָה שְׁרָאִיתִי
 נֶחֱשׁ כְּקוֹרֵת בֵּית הַבַּד, וְכִיּוֹן שֶׁנִּשְׁבַּע עַל דְּבַר שְׁאִינוֹ יִכּוֹל לְהִיתֵּי,
 עֲבַר עַל אִסּוּר שְׁבוּעַת שׁוֹא.
 אָמַר לִיָּה – הַקְשָׁה רַבָּא לֵאבִי, אִם בֵּן שְׁמִדּוּבֵר בִּאֲמַר 'שְׁבוּעָה
 שְׁרָאִיתִי', דְּבַר פְּשׁוּט הוּא שֶׁאֲסוּר לְהִשָּׁבַע עַל זֶה, וְלָמָּה לִי לְמִימַר
 – וּמִדּוּעַ צָרִיכָה הַבְּרִייתָא לְלַמְּדֵנוּ שְׁשֻׁבְעוֹת הִבְאִי אֲסוּרִין. וְעוֹד
 קֵשָׁה, שְׁהִיר מַה שֶּׁשִּׁנְיָנוּ בְּבִרְיִיתָא שְׁשֻׁבְעוֹת הִבְאִי אֲסוּרוֹת דִּימָא
 דְנִדְרֵי קִתְּנִי – מִדּוּבֵר בְּשְׁבוּעוֹת הַדּוּמוֹת לְנִדְרֵי הִבְאִי, וְעַל זֶה נִאֲמַר
 שְׁנִדְרֵי הִבְאִי מוֹתְרִים וּשְׁבוּעוֹת הִבְאִי אֲסוּרִים. וּלְפִי דְּבִרֵי אֲבִי אֵין
 הַשְׁבוּעָה דּוּמָה לְנִדֵּר, שְׁהִיר בְּנִדְרֵי הִבְאִי הוּא אוֹסֵר עַל עֲצֻמּוֹ דְּבַר
 בְּקוֹנָם, וּבְשְׁבוּעוֹת הִבְאִי אֵינוֹ אוֹסֵר עַל עֲצֻמּוֹ שׁוֹם דְּבַר בְּשְׁבוּעָה,
 אֲלֵא רַק נִשְׁבַּע שְׁרָאָה דְּבַר הִבְאִי.
 בִּיאוֹר רַבָּא דְּבִרְיֵי הַבְּרִייתָא:
 אָלָא – מִכַּח קוּשִׁיּוֹת אֵלּוּ אָמַר – מִבְּאֵר רַבָּא, שֶׁהַבְּרִייתָא מִדְּבַרֹּת
 בְּאִסְרוּר יֹאסְרוּ פִּירוֹת הָעוֹלָם עֲלֵי בְּשֻׁבְעָה אִם לֹא רִאִיתִי בְּדִרְךָ הָא
 כְּעוֹלִי מַצְרִים, וְאִף עַל פִּי שֶׁדֶּרֶךְ הָעוֹלָם לְקְרוֹא לְעַם רַב בֶּשֶׁם עוֹלִי
 מַצְרִים, מִפְּנֵי חוּמֶרֶת אִסּוּר שְׁבוּעָה, נִאֲסָרִים עֲלֵיו הַפִּירוֹת.
 אָמַר לִיָּה – הַקְשָׁה רַבִּינָא לְרַב אֲשִׁי, מִדּוּעַ שִׁנְיָנוּ בְּבִרְיִיתָא שֶׁהִאֲמַר
 יֹאסְרוּ פִּירוֹת הָעוֹלָם עֲלֵי בְּשֻׁבְעָה אִם לֹא רִאִיתִי בְּדִרְךָ הַזֶּה כְּעוֹלִי

שלא על תנאי שבלבך אנו משיבועים אותך אלא על דעתנו ועל דעת בית דין.
 הגמרא מקשה עוד שמצאנו שאדם נשבע כפי מחשבתו: **וְאִתִּי לֹא עֲבִיד דְּמִישְׁתַּבֵּעַ אֲדַעְתָּא דְּנַפְשִׁיהּ** – וכי עדיין לא מצאנו שאדם נשבע על דעת עצמו, ולא כפי שאנו מבינים את לשונו, וְתַתְּנִיא בְּבִרְיִיתָא, וְכֵן מְצִינוּ בְּמִשְׁחָא דְּרֵינּוּ בְּשִׁשְׁשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְכּוֹת מִזֶּבֶע שִׁקְבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה, אֲמַר לָהֶם, הָיוּ יוֹדְעִים שְׁלֹא עַל דְּעִתְכֶם אֲנִי מְשִׁבֵּעַ אֲתָכֶם, אֲלֵא עַל דְּעִתִּי וְעַל דַּעַת הַמָּקוֹם אֲנִי מְשִׁבֵּעַ אֲתָכֶם, וְכֵמוּ שְׁנֵאמַר בְּפִסְקוֹ הַמְדַּבֵּר עַל הַשְּׁבוּעָה שֶׁהִשְׁבִּיעַ מִשָּׁה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (דְּבָרִים כ"ט): **וְלֹא אֲתָכֶם לְבָדְכֶם** וְגו'. ומבררת הגמרא, מֵאִי אֲמַר לָהֶם מִשָּׁה לְיִשְׂרָאֵל – מִזֶּה אֲמַר לָהֶם מִשָּׁה לְיִשְׂרָאֵל, וּמְדוּעַ הִיא צָרִיךְ לֹמַר לָהֶם שְׁלֹא יִשְׁבְּעוּ עַל דַּעַתְם, לֹא הֵבִי קֶאֱמַר לָהֶם – וְכִי לֹא כֵךְ אֲמַר לָהֶם, דְּלִמָּא עֲבִידְתּוֹן מִלִּי וְאִתְּרִיתּוֹן עַל דְּעִתְנִי – שְׁמָא תִקְרָא לְדַבֵּר מִסּוּיָם שֶׁם חֲדָשׁ, וְתִתְּמַר שֶׁאֲתָם נִשְׁבְּעִים כְּפִי דַּעַתְכֶם שִׁקְרָתָם לֹא שֶׁם חֲדָשׁ, וּמִשּׁוֹם הֵבִי אֲמַר לָהֶם עַל דְּעִתִּי – לִכֵּן אֲמַר לָהֶם מִשָּׁה שִׁשְׁבְּעוּ עַל דַּעַת, וְלֹא יוֹכְלוּ לְטַעוֹן שֶׁנִּשְׁבְּעוּ עַל שֶׁם הַחֲדָשׁ שֶׁהִמְצִיא. וּמְבַרֶּרֶת הַגְּמָרָא, לֹאִיפְּכִי מֵאִי – כִּדִּי לְהוֹצִיא מֵאִינוּ אִפְשְׁרוּת הוֹצֵרֵךְ מִשָּׁה לֹמַר לָהֶם שִׁשְׁבְּעוּ עַל דַּעַת, לֹאִיפְּכִי דֹאִיפְּכִי שְׁמָא לְעִבְדוּת בּוֹכְבִּים אֱלֹהִים – הָאֵם מִשָּׁה רַבִּינוּ לֹא בֹא לְשַׁלּוֹל אֶת הָאִפְשְׁרוּת שִׁיקְרָא לְעִבְדוּת זֶה בְּשֶׁם אֱלֹהִים, וְאֵם לֹא יִשְׁבִּיעַם עַל דַּעַת, יִשְׁבְּעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁיעֲבִדוּ לְאֱלֹהִים, וְכוּונָתָם תְּהִיָּה לְעִבְדוּת זֶה שֶׁהִמְצִיא לֵה שֶׁם אֱלֹהִים, מִכָּלֵל דְּעִבְדִּי אֲנִישׁ דְּמִשְׁתַּבֵּעַ אֲדַעְתָּא דְּנַפְשִׁיהּ – וּמוֹכַח מִזֶּה שֶׁאֲדָם נִשְׁבַּע לְפִי מַחֲשַׁבְתּוֹ וְלֹא לְפִי מִזֶּה שֶׁאֲנוּ מְבִינִים אֶת דְּבָרָיו. וְקִשָּׁה, שֶׁאֵם כֵּן אֵף בְּאֹמַר 'אֵם לֹא רִאִיתִי כְּעֹלֵי מִצְרַיִם' נִפְרַשׁ אֶת כּוּוֹנָתוֹ עַל קֵן שֶׁל נְמִלִּים שִׁקְרָא שְׁמִם עֹלֵי מִצְרַיִם, וְלֹא תְהִיָּה שְׁבוּעָתוֹ שְׁבוּעַת הַבֹּאִי.
 הגמרא דוחה את הראיה השניה:
לֹא – חֲשִׁשׁוּ שֶׁל מִשָּׁה לֹא הִיא שְׁמָא יִקְרָא לְעִבְדוּת כּוֹכְבִּים בְּשֶׁם אֱלֹהִים, כִּיֵּן שֶׁאֵין לְחֲשׁוֹשׁ שֶׁאֲדָם נִשְׁבַּע וְכוּוֹנָתוֹ לְפִירוּשׁ מִשּׁוֹנָה שְׁהוּא חֲשׁוֹב מַעֲצָמוֹ, אֲלֵא הִסִּיבָה שֶׁהִשְׁבִּיעַם מִשָּׁה עַל דַּעַת הַמָּקוֹם וְעַל דַּעַתוֹ, הִיתָה מִשּׁוֹם שֶׁמְצִינוּ פִּסְקוֹ שֶׁבּו עֲבִידוּת בּוֹכְבִּים אֲתִקְרִי אֱלֹהִים – נִקְרָאת בְּשֶׁם אֱלֹהִים, דְּבָתִּיב (שְׁמוֹת י"ב) וְיִכָּבֵל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם וְגו', וְכִיֵּן שֶׁכֵּן הוּא לְשׁוֹן הַפִּסְקוֹ, חֲשַׁשׁ מִשָּׁה שְׁכוּוֹנָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּשִׁשְׁבְּעוּ וְיִאֲמָרוּ אֱלֹהִים תְּהִיָּה לְעִבְדוּת זֶה, וְלִכֵּן הִשְׁבִּיעַם מִשָּׁה רַבִּינוּ עַל דַּעַתוֹ וְעַל דַּעַת הַמָּקוֹם. אֲבָל וּדְאִי אֵין לְחֲשׁוֹשׁ שֶׁאֲדָם הִנִּשְׁבַּע כּוּוֹנָתוֹ לְפִירוּשׁ מִשּׁוֹנָה, כִּגוֹן שִׁקְרָא לְנְמִלִּים עֹלֵי מִצְרַיִם.
 הגמרא מביאה כמה קושיות מדוע לא השביעם משה רבינו באופנים אחרים שאין לטעות בפירושה:
 מקשה הגמרא, מדוע היה צריך משה רבינו להשביעם על דעתו ועל דעת המקום, וְלִשְׁבֵּעַ יִתְהוֹן דְּמִקְנִימִיתוֹן מִצּוֹת – שִׁשְׁבִּיעַ אֹתָם שִׁיקִימוּ מִצּוּת, וְאִי אִפְשָׁר יִהְיֶה לְפָרֵשׁ אֶת לְשׁוֹנָה עַל עִבְדוּת זֶה, מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא, שֶׁאֵם הִיא מִשָּׁה מְשִׁבֵּעַם לְקִיָּם מִצּוּת מְשִׁמַּע מִצּוֹת הַמִּלֶּךְ – יִכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכוּן בְּלִיבָם לְקִיָּם אֶת מִצּוֹת הַמֶּלֶךְ שֶׁמוֹשֶׁל בְּאוֹתוֹ הוֹמֵן וּמְצִיָּה לְעֹמֵד מִזֶּה לַעֲשׂוֹת. מוֹסִיפָה הַגְּמָרָא וּמִקְשָׁה, אֵף שֶׁלֹּא הִיא מוֹעִיל אִם הִיא מְשִׁבֵּעַם שִׁיקִימוּ מִצּוּת, עֲדִיין לֹא הִיא צָרִיךְ מִשָּׁה רַבִּינוּ לְהִשְׁבִּיעַם עַל דַּעַתוֹ וְעַל דַּעַת הַמָּקוֹם, אֲלֵא וְלִשְׁבֵּעַ יִתְהוֹן דְּמִקְנִימִיתוֹן בְּלִי מִצּוֹת – יִכְלוּ לְהִשְׁבִּיעַם שִׁיקִימוּ אֶת כָּל הַמִּצּוּת, וְלֹא יוֹכְלוּ לֹמַר שְׁכוּוֹנָתָם לְקִיָּם רַק אֶת מִצּוֹת הַמֶּלֶךְ. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא, אִם הִיא מִשָּׁה מְשִׁבֵּעַם שִׁיקִימוּ אֶת כָּל הַמִּצּוּת, מְשִׁמַּע מִצּוֹת צִיצִית – יִכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכוּן בְּלִיבָם לְקִיָּם רַק מִצּוֹת צִיצִית, וְאִפְשָׁר לְפָרֵשׁ כֵּן אֶת מִזֶּה שֶׁנִּשְׁבְּעוּ עַל קִיּוֹם כָּל הַמִּצּוּת, דְּאֲמַר מֶר, שְׁקוּלָה מִצּוֹת צִיצִית בְּגָדִי בְּלִי מִצּוֹת שְׁפָחוּתָהּ, וְזֶה נִלְמַד מִהַכְּתוּב (בְּמִדְבָר טו' לט) 'וְרִאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצּוֹת ה'". וְצִיצִית בְּגִמְטְרִיא שֶׁשׁ מֵאוֹת, וִישׁ בְּצִיצִית שְׁמוֹנָה פְּתִילִים וְחֲמֵשׁ קֶשֶׁרִים, וּנְמִין צִיצִית עִם הַקֶּשֶׁרִים וְהַפְּתִילִים הוּא שֶׁשׁ מֵאוֹת וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה, כִּמְנַן תְּרִי"ג מִצּוֹת, וְכִשְׁאֲדָם מִתְעַטֵּף בְּצִיצִית הוּא זֹכֵר אֶת כָּל הַמִּצּוּת.

אֲמַר לָהֶם – תִּירֵךְ רַב אֲשִׁי לְרַבִּינָא, כִּי מְשִׁתַּבֵּעַ אֲדַעְתָּא דִּין מְשִׁתַּבֵּעַ – אֲדָם נִשְׁבַּע לְפִי מִזֶּה שֶׁאֲנוּ מְבִינִים אֶת לְשׁוֹנוֹ, וְאִינוּ נִשְׁבַּע כְּפִי מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְאֵין לֹא מְקַנֵּין נַפְשִׁין אֲשׁוּמִשְׁמִי – וְאֵין עוֹלָה עַל דַּעַתְנוּ שְׁמָה שֶׁאֲמַר אֵם לֹא רִאִיתִי כְּעוֹלֵי מִצְרַיִם, כּוּוֹנָתוֹ לְנְמִלִּים, אֲלֵא אֲנוּ מְבִינִים כּוּוֹנָתוֹ שֶׁרֹאִה שִׁשִּׁים רִיבּוֹא בְּנֵי אֲדָם כִּיּוֹצֵא מִצְרַיִם, וְלִכֵּן שְׁבוּעָתוֹ שְׁבוּעַת הַבֹּאִי. הַגְּמָרָא מְקַשָּׁה שֶׁמְצִאנוּ שֶׁאֲדָם נִשְׁבַּע כְּפִי מַחֲשַׁבְתּוֹ לִיבָה:
וְדַעְתָּא דְּנַפְשִׁיהּ לֹא עֲבִיד אֲנִישׁ דְּמִשְׁתַּבֵּעַ – וְכִי לֹא מִצְאנוּ שֶׁאֲדָם נִשְׁבַּע כְּפִי מַחֲשַׁבְתּוֹ וְלֹא כְּפִי שֶׁאֲנוּ מְבִינִים אֶת דְּבָרָיו, וְתַתְּנִיא – הֵלֵא שֶׁנִּינוּ בְּבִרְיִיתָא, אֲדָם הַמוֹדֵה בְּמִקְצָה הַטַּעֲנָה וְכוּפֵר בְּמִקְצָתָהּ, בְּשִׁשְׁתֵּן – הִדְיִינִים מְשִׁבִּיעִין אֹתוֹ, אֲמַרִים לוֹ, הָיוּ יוֹדְעִי שְׁלֹא עַל תְּנֵיא שְׁאֵתָה חֲשׁוֹב בְּלִפְדִּי אֲנוּ מְשִׁבִּיעִין אֹתָךְ, אֲלֵא עַל דְּעִתְנִי – דַּעַת הִדְיִינִין וְעַל דַּעַת בֵּית דִּין שֶׁל מַעֲלָה. וּמִבְּאֵרֶת הַגְּמָרָא, לֹאִיפְּכִי מֵאִי – בְּמָה הִנִּשְׁבַּע יִכְוֹל לְהַעֲרִים עַל בֵּית דִּין, שְׁכִדִי לְמוֹנְעוֹ מִכֵּךְ הוֹצֵרֵכּוֹ לְהִשְׁבִּיעוֹ עַל דַּעַת בֵּית דִּין, לֹאִיפְּכִי דְאִי הוֹצֵרֵכּוֹ לְהִשְׁבִּיעוֹ כִּדִּי שֶׁלֹּא יַעֲרִים בְּאוֹפֵן זֶה, כִּגוֹן דֹּאִיפְּכִי לָהֶם לֹאִיפְּכִי דְרִי – שִׁיקָה חֲתִיכוֹת עֵץ קִטְנוֹת שֶׁל מִשְׁחָק, וְאִיפְּכִי לָהֶן שְׁמָא זִוּי – וְיִקְרָא לָהֶם בְּשֶׁם מַעוֹת, וְכִדִּי שֶׁלֹּא יַעֲרִים לְהִשְׁבִּיעַ שֶׁאֲנוּ חִיִּב חֲתִיכוֹת עֵץ קִטְנוֹת, הִשְׁבִּיעוּ אֹתוֹ הִדְיִינִים עַל דַּעַתְם. וּמוֹכִיחָה הַגְּמָרָא, מִקְרָאֲמַר עַל דְּעִתְנִי – מִמָּה שֶׁאֲמַר שְׁצָרִיךְ לְהִשְׁבִּיעוֹ עַל דַּעַת הִדְיִינִים, מִכָּלֵל דְּעִבְדִּי אֲנִישׁ דְּמִשְׁתַּבֵּעַ אֲדַעְתָּא דְּנַפְשִׁיהּ – יֵשׁ לְהוֹכִיחַ שֶׁאֲדָם נִשְׁבַּע לְפִי מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְלִכֵּן אֵם לֹא הִינֵנוּ מְשִׁבִּיעִים אֹתוֹ עַל דַּעַתְנוּ, כְּשֶׁהִיָּה הַלּוּה נִשְׁבַּע שֶׁאֲנוּ חִיִּב לְחַבֵּירוֹ מַעוֹת, אֵף עַל פִּי שֶׁאֲנוּ מְבִינִים אֶת דְּבָרָיו שֶׁאֵין הוּא חִיִּב מִמּוֹן לְחַבֵּירוֹ, הִיא הַלּוּה מִתְכוּוֹן שְׁהוּא אֵינוּ חִיִּב לְחַבֵּירוֹ עַל חֲתִיכוֹת עֵץ שְׁהוּא קוֹרָא לָהֶם מַעוֹת, וְהִיתָה שְׁבוּעָתוֹ חֲלָה עַל חֲתִיכוֹת עֵץ הַלּוּ. וְאֵם כֵּן קִשָּׁה, שְׁגִם בְּאֹמַר 'אֵם לֹא רִאִיתִי כְּעוֹלֵי מִצְרַיִם' אִפְשָׁר לְפָרֵשׁ כּוּוֹנָתוֹ שֶׁרֹאִה קֵן שֶׁל נְמִלִּים וְקִרָא שְׁמִם 'עוֹלֵי מִצְרַיִם', וְלֹא תְהִיָּה שְׁבוּעָתוֹ שְׁבוּעַת הַבֹּאִי. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא, לֹא – אֵין חֲשׁוֹשִׁים שְׁמָא קִרָא לְחֲתִיכוֹת עֵץ קִטְנוֹת בְּשֶׁם מַעוֹת, אֲלֵא הַטַּעֵם שֶׁמְשִׁבִּיעִים אֹתוֹ עַל דַּעַתְנוּ הִיא לֹאִיפְּכִי מְקַנֵּיא דְרָבָא – כִּדִּי שֶׁלֹּא יַעֲרִים עַל בֵּית דִּין וְיַעֲשֶׂה תַחְבּוּלוֹת שֶׁעַל יְדֵיהֶן נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת אֲמַת עַל סִמֵּךְ דְּבָרֵי פִיו מִמֶּשׁ, וְאֵין צָרִיךְ לְהַגִּיעַ לְמַחֲשַׁבְתּוֹ, וְאֵף עַל פִּי כֵן לֹא יִתְחַיֵּב כְּשִׁבְעוֹתוֹ מִמּוֹן, וְכִמוֹ הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהִיא ב'קִנְיָא דְרַבָּא' הַמּוֹבָא לְהֵלֵךְ.
 הַמַּעֲשֶׂה בְּקִנְיָא דְרַבָּא:
דְּהָהוּא בְּרָא דְהוֹן מִסִּין בְּחִבְרִיָּה זִוּי – מַעֲשֶׂה בְּאֲדָם שֶׁהִיא נוֹשֶׂה בְּחַבֵּירוֹ מַעוֹת, וְכִשְׁהִגִּיעַ זְמַן פִּרְעוֹן הַהִלּוּהָ, אֲתָא לְקִפְיָה –בֹּא הַמִּלּוּה לְדִין לְפָנֵי דְרָבָא, וְאֲמַר לָהֶם הַמִּלּוּה לְלֹהֵה, זִיל – לָךְ פִּרְעָה לִי אֶת חוֹבְךָ. אֲמַר לָהֶם הַלּוּה לְמִלּוּה פִּרְעִיתֶךָ חֶלֶק מִהַחֲבוֹב. אֲמַר לָהֶם רָבָא לְלוּה, כִּיֵּן שֶׁהַמִּלּוּה טוֹעֵן שֶׁלֹּא פִרַעַת לוֹ כְּלוֹם מִהַחֲבוֹב, וְאֵתָה מוֹדָה שֶׁחֶלֶק מִהַחֲבוֹב עֲדִיין לֹא פִרַעַת, אֵם כֵּן אֵתָה מוֹדָה בְּמִקְצָת וְזִיל אִישְׁתַּבֵּעַ לָהֶם דְּפִרְעִיתָה – לָךְ הִשְׁבַּע לוֹ שֶׁפִּרַעַת וְשִׁבְעָה דְּאוֹרִיִּיתָא שֶׁל מוֹדָה בְּמִקְצָתוֹ, אֲזַל – הֵלֵךְ הַלּוּה וְאִתִּי קִנְיָא וְיָהִיב זִוּי בְּגִיָּה – וְהִבִּיא קִנְיָה חֲלוּל וְשֶׁם מַעוֹת בְּתוֹךְ הַקִּנְיָה כְּפִי הַשִּׁיעוֹר שֶׁהַמִּלּוּה תוֹבַע מִמֶּנּוּ, וְהָיָה מִקְטָמִּיךָ וְאֲזַיל וְאִתִּי עֲלִיָּה לְבִי דִינָא – וְבֹא הַלּוּה לְבֵית הַדִּין כְּשֶׁהוּא נִשְׁעַן וְהוֹלֵךְ עַל קִנְיָה זֶה. וְכִשְׁהִגִּיעַ זְמַן הַשְּׁבוּעָה אֲמַר לָהֶם הַלּוּה לְמִלּוּה, נְקוּם הָאִי קִנְיָא בִּידֶךָ – חֲזוּק קִנְיָה זֶה בִּידֶךָ, נִכְסִי סִפֵּר תוֹרָה – לִקַּח הַלּוּה סִפֵּר תוֹרָה בִּידוֹ, וְאִישְׁתַּבֵּעַ דְּפִרְעִיתָה בְּלִי מִזֶּה דְהוֹן לָהֶם בִּידֵיהֶם – וְנִשְׁבַּע הַלּוּה שִׁפְרַע לְמִלּוּה כָּל מִזֶּה שֶׁהִיא לוֹ בִּידוֹ מִמַּעוֹת הַהִלּוּהָ. וְגִירְסַת הַר"ף וְאִישְׁתַּבֵּעַ דְּהִקְבִּית לָךְ זִוּךְ – נִשְׁבַּע שְׁנָתָה לְמִלּוּה אֶת מַעוֹתֶיהָ, כִּשְׁנוֹכַח הָהוּא מִלּוּה שֶׁהַלּוּה נִשְׁבַּע לְשִׁקָּר, רַגְו וְתַבְרָה לְהָהוּא קִנְיָא –כַּעַס וְשִׁבֵר אֶת הַקִּנְיָה וְאִישְׁתַּבֵּעַ הִנְהוּ זִוּי לְאִינְיָא – וְנִשְׁפָּכוּ הַמַּעוֹת שְׁדִיּוֹ בְּקִנְיָה עַל הָאֶרֶץ, וְאִישְׁתַּבֵּעַ דְּקוּשְׁמָא אִישְׁתַּבֵּעַ –וּנִמְצָא שֶׁהַלּוּה נִשְׁבַּע בְּאֲמַת, כִּי בִשְׁעָה שֶׁנִּשְׁבַּע הִיוּ הַמַּעוֹת בִּיד הַמִּלּוּה. וְכִיֵּן חֲשׁוֹשִׁים לְמִקְרָה מַעִין זֶה שְׁנוֹסַח הַשְּׁבוּעָה הוּא אֲמַת וְאֵף עַל פִּי כֵן מִצְלִיחַ הַנִּשְׁבַּע לְהַעֲרִים עַל בֵּית דִּין וְלֹא לְהִשְׁבֵּעַ עַל דַּעַתְם, אֲוִמְרִים לוֹ הִדְיִינִים קוֹדֵם הַשְּׁבוּעָה 'הָיוּ יוֹדְעִים

נדרים. ארבעה נדרים – פרק שלישי דף כה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קצא

ר"נ

דכין דמידי דלא שייך בה גזמא הוא – דאי שבעת שוא הויא. **אלא** אמר רבא לעולם דאמר שבעתה אם לא ראיתי לאו אמר רב עמרם וכו'. כלומר דכי היכי דהתם (לקמן כח.) נתינן שאף בשבעתה לא מחמירין לאסור פירות עליו כדאמרין לקמן – הכא נמי דאמר "אסורו פירות עולם עלי בשבעתה אם לא ראיתי" וכו'. כלומר, ואבולחו גונו דמתניחין קאי, ורבותא משום נחש כקורת בית הבד היא. דס"ד אמנא:

נדי דבנדרים אמרין דהפירות מותרין, התם הוא משום שאף בשלא נתכוון לאסור פירות לא לקי משום שוא, נדר שוא לא אשכחן, ומש"ה בדין הוא שנאמר שלא נתכוין לאסור פירות. אבל בשבעתה, דאי לא נתכוין לאסור פירות – לקי משום שבעת שוא, דס"ד דאי לאסור פירות עליו נתכוין, כי היכי דלא לילקי – קמ"ל דאפי' בשבעתה סמכין אהאי טעמא דכתיב במתניחין, דאי לאסור פירות נתכוון – לא היה תולה איסורו בתנאי כזה. **אדעתא** דידן אשבעתה דע"ג דלא אמרין ליה "אשבעתה על דעתני" – אינו נשבע על מה שיש בלבו, אלא על דעתני. **כשהו** משביעין אותו. למודה מקצת. **אסקונדרי**. תחיתות עץ קטנות שמשחקין בהם. **ואסיק** להו שמוא וזוי. כנה את שמוא "מעוה". **אל** פרעתין. כלומר, פרעתין מקצת. דאי כופר בכל – למה ליה למנקט ספרא דאורייתא? הא לא מחיב אלא שבעת היסת, דליתא בנקיטת חפץ! אלא דאי מודה מקצת הוה. והתלמוד הבא לא חש לפרושי, משום דלאו בהנהו דיני נסיק, וכבר כתבתי בפרק שבעת הריינין" בסיעתא דשמיא. ה"ג: **ואשבעת** דיהיבתי לך וזוהי. ולא גרסין "דפיעית לך", דהא איהו לאו בתורת פרעון שקליה. **לא** אתכב לבדכם. לא כשאתם במחשבת לבבכם. שאם בא לומר שאפי' עם דורות הבאים היה כורת ברית – הא כתיב בחר הכי "את אשר ישנו פה בו" ואת אשר איננו פה" וכו'. **דאי** אסיקו שמוא לעבודה זרה אלוה. כלומר, ואיפ' שאינו במשמע הלשון – הא דעתם על עבודה זרה. **חמורה** עבודה זרה. דכתיב בקרבן עבודה זרה "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות". **אלא** מילתא דלא טריחא נקט. ובפ' "שבעות שנים בתרא" (גזעוה) כט.) מסקינן: א"כ לימא להו "על דעתני", "על דעת המקום" ל"ל? כי היכי דלא תיחוי הפרה לשבותיהו. ופירשתי שם בס"ד. **תליסר** אורוותא דתיבנא. שיעור תליסר אורוות תבן. **במרוף**. עשוי בקעים בעקים. **גבו** טרוף. שאין עשוי בקעים בגבו, אלא בצוואר בלבד. **למקח** וממכר. שהמוכר קורת בית הבד לחברו סתם צריך שיהא טרוף. ובירושלמי נראה דפירש טרוף – מרובע. דאמרין התם: אין מרובע בבירות. ופריך: אם כן למה ליה למתני "כקורת בית הבד"? ומשני: לית אורחא דתנא מתפס אלא מילתא רבה, דתנינא גמול הפרח באויר, וליתני עכבר. מתני'

אדעתא דידן אישבעת. כדרך שבני אדם נשבעין. ואין דרך בני אדם לקרוא למגלים "עולי מצרים". **לאפוקי מאי**. אמרי ליה הכי, ד"שלא על דעתך אנו משביעין אותך"? **לאו לאפוקי**. דיהיב ליה לבעל חובו אסקונדרי פיספסים שמשחקים בהן, וקרא אותן וזוי, ובכך רוצה לפטור עצמו מן השבועה. מכלל דעביד איניש דנשבע לדעתא דנפשיה. הכא נמי, נימא הכי גבי שומשמוני. **לא**. שומשמוני ואסקונדרי לאו מילתא היא. ובהכי לא מיפטר איניש נפשיה. ומשום האי טעמא לא היו אומרים לו "הוי יודע" בו. **אלא לאפוקי מקניא דרבא**. דזוי ממש יהב, ובעי למיפטר בכחי. ובשאר מילי לא עביד איניש דנשבע אדעתא דנפשיה. והא תניא וכן מצינו בו שנאמר ולא אתכב לבדכם. הכי פירושו: איני משביע אתכם על דעתכם לבדכם. **לאפוקי מאי**. קאמר להו הכי? לאו לאפוקי דאי אסיקו לה שמוא לעבודה זרה אלוה, ופלוה לה, ובעי למיפטר נפשיה, דאמרי דפלוה לאלוה. **לא**. לאו לאפוקי משום דאי קאמר הכי, דאיננו לא מצו לאסוקי לעבודה זרה שמוא אלוה למיפטר נפשיה, דהא עבודה זרה איקרי אלוה מעצמה. **אם כן אמאי משבע יתהון הכי** "על דעת המקום ועל דעתני"? **לישבע יתהון** דמקיימיתו תורה! הוה משמע תורה אחת. שכתב בלבד. משמע מצות המלך. שברש"ה "שום תשים עלך מלך" (דברים יז.) שיש שם מצות. ולישבע להו הכי דמקיימיתו עבודה זרה ותורה כולה אי נמי דמקיימיתו תר"ג מצות. ולא מצו למיטעי מיד. **אלא משה רבינו מילתא דלאו טריחא נקט**. כשאמר "על דעת המקום ועל דעתני", ששם בכלל הכל. **אורוותא**. איצטללות מלאות תבן. ובלע יתהון. אלמא דהוה גדול מקורת בית הבד! כסרוף קאמר. נחש מנומר לא משתבח כקורת בית הבד. והא בולחו מיסרף טריפ. הוה מנומרי. כגבו טרוף קאמרין. ולא הוי גדול כי האי גזמא. וליתני. "אם לא ראיתי נחש גבו טרוף כקורת בית הבד". מילתא אנב אורחא קמ"ל. רבי אמר בית הבד – אנבו טרוף קאמר, דומיא דקורת בית הבד דהוי טרוף – חדקים חדקים. נפקא מינה. למוכר קורת בית הבד לחבירו. אי גבה טרוף אין. דאי הוי קורת בית הבד. מתני'

מצות ציצית. דאמר מר: שקילה מצות ציצית פנגד פל מצות שפתורה. **ולשבע יתהון**: דמקיימיתון תורה! **משמע תורה אחת**. **ולשבע יתהון**: דמקיימיתון תורות! **משמע תורת מנחה, תורת חטאת, תורת אשם**. **ולשבע יתהון**: דמקיימיתון [תורות] ומצות! [תורות] **משמע** – תורת המנחה, מצות משמע – מצות המלך. **ולשבע יתהון**: דמקיימיתון תורה פולח! תורה פולח משמע עבודה זרה. **דתניא**: חמורה עבודה זרה שפך הכופר בה פאילו מודה בתורה פולח. **ולשבע יתהון**: דמקיימיתון עבודה זרה ותורה פולח, אי נמי: שש מאות ושלש עשרה מצות! **אפא**, משה רבינו מילתא דלא טריחא נקט. "אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד". וקא? והא ההוא חזיא דהנהו בשני שבור מפקא, רמו ליה תליסר אורוותא דתיבנא ובלע יתהון! אמר שמוא: **בטרוף**. פולח נחשי מיטרף טריפי! אנבו טרוף קאמרין. **ולתני טרוף**: מילתא גבו טרוף. קמאי נפקא מינה – למקח וממכר, לומר קד: המוכר קורת בית הבד לחבירו, אי גבו טרוף. מתני'

נדריים דף כה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קצצ

משנה

בתחילת הפרק (כ:) שנינו ארבעה נדרים המותרים, והשלישי הוא נדרי שגגות. משנה זו מבארת מהם נדרי שגגות. נְדָרִי שְׁגָגוֹת כיצד, ומביאה המשנה שלושה אופנים: האופן הראשון:

כגון שאמר קונם ככר זה עלי אם אֶכְלֶתִּי היום ואם [או אם] שְׁתִּיתִי היום, ונדר כן משום שהיה סבור שלא אכל ולא שתה, ולאחר מכן נִזְכַּר שְׁאֵכָל וְשָׁתָה, ואם היה זוכר בשעת נדרו לא היה נודר. וכמו כן אם תלה פדרו בדבר שהוא עתיד לעשות, כגון שאמר קונם ככר זה עלי שְׁאֵנִי [או אם אני] אוֹכֵל היום, וְשָׁנִי [או אם אני] שוֹתֶה היום, ואחר כך שָׁכַח את נדרו וְאָכַל וְשָׁתָה, ולא זכר שעל ידי זה הוא נאסר בככר. אופנים אלו נחשבים לנדרי שגגות ואינם חלים כלל ומותר באותה ככר.

האופן השני:

אם נדר והיתה לו טעות בסיבת הנדר, כגון שְׁאָמַר, קוֹנֵם אֶשְׁתִּי נְהִינִי לִי, ופירש שהוא מדירה משום שְׁנִנְכָה אֶת כִּיסִּי, וכן אם פירש שהוא מדירה משום שְׁהִקְתָּה אֶת בְּנִי, ולאחר מכן נודע שלא הִקְתָּה – את הבן, ובאופן הראשון. נודע שלא נִנְכָּה, ואם היה יודע שלא הכתה ושלא גנבה לא היה מדירה, ואם כן הדירה בטעות. וגם אופן זה נחשב לנדרי שגגות, ואין הנדר חל כלל.

האופן השלישי:

כשהיתה טעות בגוף הנדר, כגון שְׁרָאָה אוֹתָן – קבוצת אנשים שאוֹכְלִין תַּאֲנִים שלה, וְאָמַר הֵרִי תַּאֲנִים אֵלַי עֲלֵיכֶם קֶרְפֵּן – אסורים לכם בגדר כקרבן, ולאחר מכן נִמְצְאוּ האוכלים שהם אֲבִיו וְאָחִיו, וְהָיוּ עִמָּהֶן גם בני אדם אֲחֵרִים שאינם קרוביו, ואם היה יודע שאביו ואחיו שם, היה מוציאם מן הכלל, ולא היה מדירם, ואם כן לגביהם היה הנדר בטעות, ולא חל עליהם הנדר כלל.

ונחלקו בית שמאי ובית הלל לגבי האחרים שהיו עממה האם עליהם חל הנדר, בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים הֵן – אביו ואחיו, מותרים, וְמָה שְׁעִמָּהֶם – שאר האנשים שהיו איתם, נשאים אֲסוּרִים, משום שלגביהם לא היתה לו שום טעות. וְבֵית הַלֵּל אֹמְרִים, אֵלַי וְאֵלֹו – בין אביו ואחיו ובין האחרים שהיו עממה, מותרין, משום שמתחילה אסרם בגדר אחד, וכיון שהגדר בטל בחלקו, הוא מתבטל כולו.

גמרא

תָּנָא בברייתא, כְּשֶׁם שְׁנָדְרִי שְׁגָגוֹת מוֹתְרִין כמבואר במשנתנו, קֶדְ שְׁבוּעוֹת שְׁגָגוֹת מוֹתְרוֹת, וכגון שנשבע שלא יאכל ככר פלוני אם אכל אתמול, ובשעה שנדר חשב שלא אכל אתמול, ואחר כך נזכר שאכל, אינו נאסר בככר.

מבשרת הגמרא, הִיבֵי דְמִי – עד היכן ההיתר של שְׁבוּעוֹת שְׁגָגוֹת, ומבארת, שמדובר אפילו באופן שהיה על הנשבע לחוש שמא הוא טועה ולא להישבע, כְּגוֹן המעשה שהיה עם רב כְּהֵנָּה וְרַב אֶסִּי, שנחלקו כיצד סבר רב בדבר הלכה מסוים, וְהָרִין – אחד מהם אָמַר, שְׁבוּעָתָא דְהִכִּי אָמַר רב – הריני נשבע שכן אמר רב, וְהָרִין – וחבירו אָמַר, שְׁבוּעָתָא דְהִכִּי אָמַר רב – הריני נשבע שכן אמר רב. ואף שהיה על כל אחד ואחד לחשוש שמא הוא טועה, שהרי

אגרות קודש

המשך מהעמוד הקודם

(ב) מה שהזכרתי במכתבי אודות קו השלישי דגמ"ח, הנה נוסף על שלישות הענין נוגע גם בתוכן מכתבי כו', כי הרי העסק בהפצת המעניות חוצה ובכלל בהשפעה על הזולת ה"ז ענין דגמ"ח.

(ג) נהניתי ממ"ש אשר ממשיך באמירת השיעורים בישיבת... ות"ח אשר כותב שנתעורר יותר רוח הלימוד מאשר בזמן העבר, ובודאי מצדו הוא מוסיף גם בענינים דיראת שמים, כיון שזקוק הוא ביותר עתה למרז"ל (ברכות ו, ב) כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעין, וה"ה בלימוד התורה, ובפרט לרבים.

המשך בעמוד הבא

47 שהותיר מקצתו הותר פולו, כגון שאמר לקבוצת אנשים קונם
48 שאיני נהנה לכולכם, ואחר כך הותר אחד מהן על ידי חכם, או
49 שהתברר שאותו אחד היה אביו, הדין הוא שהותרו פולם, משום
50 שנדר שהותר מקצתו הותר כולו, אבל אם אמר קונם שאיני נהנה
51 לא לזה ולזה, אם הותר הראשון הותרו פולם, אבל אם הותר
52 האחרון, רק האחרון מותר וכולן נשארים אסורין. ומשמע מהמשנה
53 שבין ברישא שאם הותר אחד מהם הותרו כולם, ובין ברישא של
54 הסיפא שאם הותר הראשון הותרו כולם, זהו רק לדעת רבי
55 עקיבא הסובר בבית הלל שבמשנתו, אבל לרבנן החולקים על
56 רבי עקיבא וסוברים בבית שמאי שבמשנתו, לא הותר כולו,
57 שהרי המשנה מתחילה 'כיצד אמר רבי עקיבא, ועל זה מבארת
58 'קונם וכו', ופ'למא לרבה – אם נבאר כרבה הסובר שבית שמאי
59 ובית הלל נחלקו כששינה את לשונו ממה שאמר בתחילה, מובן
60 מדוע ברישא וברישא של הסיפא רק רבי עקיבא סובר שהותרו
61 כולם, ובסיפא של הסיפא אף לרבי עקיבא אם הותר האחרון לא
62 הותרו כולם, כיון שאפשר לומר שרבה מוקים לה, לרישא –
63 מעמיד את הרישא ואת הרישא של הסיפא, במקרה ששינה לשונו
64 ממה שאמר בתחילה, דהיינו, את הרישא שמדברת כשאמר
65 בתחילה לשון 'קונם שאיני נהנה לכולכם', יכול רבה להעמיד
66 באופן דאמר עכשיו כשמתיר אחד מהם, אילו הייתי יודע שארצה
67 להתיר אחד מהם הייתי אומר מתחילה 'קונם שאיני נהנה לזה
68 ולזה', וכן את הרישא של הסיפא שמדברת כשאמר בתחילה 'קונם
69 שאיני נהנה לא לזה ולזה', יכול רבה להעמיד במשנה דיבורו,
70 וכגון שעכשיו כשמתיר את הראשון אומר אילו הייתי יודע
71 שארצה להתיר הייתי אומר 'קונם שאיני נהנה לכולכם חוץ
72 מפלוני', ובשני מקרים אלו סובר רבי עקיבא שכיון שהחליף דבריו
73 ממה שאמר בתחילה, יש כאן נדר שהותר מקצתו, וממילא הותר
74 כולו, ורבנן סוברים שאף שהחליף דבריו לא אומרים נדר שהותר
75 מקצתו הותר כולו. ואת הסיפא של הסיפא, ששינוי שאם הותר
76 האחרון לא הותרו כולם, יש להעמיד לפי רבה במעמיד דבריו,
77 כגון שאמר מתחילה לשון 'כולכם', ובאופן דאמר עכשיו כשחוזר
78 בו, גם אילו הייתי יודע שארצה להתיר אחד מהם הייתי אומר
79 באותו לשון 'קונם שאיני נהנה לכולכם', וכיון שאינו מחליף דבריו
80 אף לרבי עקיבא לא הותר כולו.
81 אלא לרידך – לפי שיטתך ו-רבא, שבמחליף דבריו אף לבית שמאי
82 הותר כולו, פ'למא לרישא – שאמר קונם שאיני נהנה לכולכם ואם
83 הותר אחד מהם הותרו כולם, אפשר להסביר מדוע רבנן חולקים
84 על רבי עקיבא בזה, משום שיש לומר שהוא מוקים לה – מעמידה
85 במקרה דאמר עכשיו בשעה שחוזר בו, אילו הייתי יודע שארצה
86 להתיר אחד מהם, הייתי אומר קונם שאיני נהנה לכולכם חוץ
87 מפלוני, ורבי עקיבא סובר בבית הלל שתופסים בעיקר את סוף
88 לשונו שאמר 'חוץ מפלוני', ולכן הוא נחשב שמחליף דבריו,
89 ואומרים נדר שהותר מקצתו הותר כולו, אבל רבנן סוברים בבית
90 שמאי שתופסים לעיקר את תחילת לשונו, ואם כן הוא נחשב
91 למעמיד דבריו ולא אומרים הותר מקצתו הותר כולו,

1 ורבא נחלק ואמר, דכילי עלמא – בין בית שמאי ובין בית הלל
2 סוברים, שכל היבא דאמר – במקרה שאמר אחר שנודע לו שאביו
3 היה ביניהם, אילו הייתי יודע שאבא ביניהם לא הייתי אומר לשון
4 'כולכם אסורים', אלא הייתי אומר לשון 'פלוני ופלוני אסורין ואבא
5 מותר', הדין שפולם מותרין, שמכיון שהוא אומר עכשיו שאם היה
6 יודע שאביו ביניהם היה מחליף דבריו ואומר 'פלוני ופלוני',
7 ובנוסף לזה הוא מוציא את אביו מן הנדר, ואם כן אביו שהוא חלק
8 מהנדר אינו נאסר, הרי זה נדר שהותר מקצתו, וממילא הותר
9 כולו. ולא נחלקו בית שמאי עם בית הלל אלא דאמר אחר שנודע
10 לו שאביו ביניהם, אילו הייתי יודע שאבא ביניהם, לא הייתי משנה
11 את הלשון שבו נדרתי, אלא הייתי אומר באותו לשון 'פולכם
12 אסורין', והייתי מוסיף 'חוץ מאבא', ובוזה נחלקו האם הולכים יותר
13 אחר תחילת דיבורו שאומר 'כולכם אסורין', ובמלים אלו הוא
14 מעמיד דבריו, ואינו חוזר בו ממה שאמר בתחילה, ואין כאן נדר
15 שהותר מקצתו כלל, שהרי בתחילת דיבורו הוא מעמיד דבריו
16 הראשונים לגמרי, או שהולכים יותר אחר סוף דיבורו שהוא
17 מוסיף 'חוץ מאבא', ובמלים אלו הוא משנה דבריו ממה שאמר
18 בתחילה, ויש כאן נדר שהותר מקצתו, וממילא הותר כולו.
19 והטעם שבית שמאי סוברים שהולכים יותר אחר תחילת דיבורו,
20 משום שפ'ל לה פ'רבי מאיר דאמר במשנה במסכת תמורה (כה):
21 שבכל מקום שתחילת הדיבור סותר את סוף הדיבור, אומרים
22 תפוס לשון ראשון, משום שעיקר דבריו של אדם הם בתחילת
23 דיבורו, ואף שכאן אין סתירה בין תחילת הדיבור לסוף הדיבור
24 ושניהם קיימים, מכל מקום כיון שעיקר דבריו של אדם הם
25 בתחילת דבריו יש לראות יותר את תחילת דבריו, ובמלים שאמר
26 בתחילת דבריו הלא הוא אינו חוזר בו ממה שאמר בשעה שנדר,
27 ולכן אין זה נחשב שהנדר הותר מקצתו, שהרי הוא ממשיך לומר
28 כמו הלשון שנדר, ורק מגלה שאביו אינו בכלל לשון זה, ואם כן
29 אין סיבה לבטל את כל הנדר. ואף על פי כן אביו מותר, כיון שאמר
30 במפורש בסוף הדיבור שאותו לא התכוון להדיר, ואף שהולכים
31 יותר אחר תחילת דבריו, מכל מקום סוף הדיבור גם הוא קיים,
32 שהרי אינו סותר את תחילת הדיבור. וביה הלל סוברים שהולכים
33 יותר אחר סוף הדיבור שאמר 'חוץ מאבא', משום שפ'ל לה פ'רבי
34 יוסי דאמר (סו), פ'נמר דבריו אדם נתפס – שהולכים אחר סוף
35 הדיבור, משום שעיקר דבריו של אדם הם בסוף דיבורו, ולכן
36 כשתחילת הדיבור סותר את סוף הדיבור, הולכים רק אחר סוף
37 הדיבור, ואף שכאן אין סתירה בין תחילת הדיבור לסוף הדיבור
38 ושניהם קיימים, מכל מקום כיון שעיקר דבריו של אדם הם בסוף
39 דיבורו, רואים יותר את סוף הדיבור שאומר 'חוץ מאבא', והוא
40 משנה דבריו, ואם כן יש כאן נדר שהותר מקצתו, וממילא הותר
41 כולו.
42 הגמרא מקשה על שיטת רבא מהמשך המשנה שהובאה לעיל
43 (כה) שנחלקו רבי עקיבא ורבנן האם נדר שהותר מקצתו הותר
44 כולו:
45 איתביה רב פפא לרבא – הקשה רב פפא על שיטת רבא, מהמשנה
46 לקמן (סו) שמבארת כיצד – באיזה אופן אומר רבי עקיבא שגדר

אגרות קודש

המשך מהעמוד הקודם

ד) מ"ש אודות כח הזכרון שלו שנדמה לו שנחלק בזמן האחרון, הנה ידוע ההנהגה בזה ללמוד במקום שלבו חפץ, וכשמרגיש שמתייגע ונחלש כח עיונו, להחליף הלימוד ללימוד סוגיא אחרת או ענין אחר, ומהסגולות בזה ללמוד משניות בעל פה, וכנ"ל מבלי לייגע, וכמ"ש וקובץ על יד ירבה, ומהנכון לדעת המאמר והדרת פני זקן בלקו"ת סוף פ' קדושים ג"כ בעל פה.

1 **אסורין** ואבא מותר. ב"ש – כרבנן, דלית להו נדר שהותר מקצתו הותר כולו, ובי"ה
2 – כר"ע. דכיון דהבא איבא תרתה, חדא דאיכא טעות גמור לגבי האב, ולגבי אחריני ג"כ
3 יש טעות בלשון, שהוא אומר שאילו היה יודע שאביו ביניהם – אפי' האחרים לא היה
4 אוסר אותן באותו לשון שאסרן, לפי שהיה מקפיד שיהא מובן מדבריו אפי' רגע כמימריה
5 שיהא אבא בכלל האיסור, ולפיכך הוא אומר
6 שלא היה אומר "כולכם" אלא "פלוגי ופלוגי"
7 וכיון דאיכא תרתה, דהיינו טעות גמור לגבי אביו,
8 וטעות בלשון לגבי האחרים – ס"ל לבי"ה דכי
9 האי גזונא מיקרי נדר שהותר מקצתו הותר כולו.
10 **ורבא** אמר הכל מודים באומר אילו הייתי יודע
11 שאבא ביניהם הייתי אומר פלוגי ופלוגי אסורין
12 ואבא מותר כולן מותרים. כלומר, דאיכא תרתה,
13 וכדפרישנא. דס"ל לרבא דב"ש נמי מודו דכל
14 היכא דשייך למימר הותר מקצתו – הותר נמי
15 כולו. **לא** נחלקו אלא באומר אילו הייתי יודע
16 שאבא ביניהם הייתי אומר הותר הותר פלוגי ופלוגי
17 מן אבא ב"ש סברי לה כר"מ דאמר תפוס לשון
18 ראשון. דס"ל לרבא פלוגותיהו במעמיד לשונו
19 הראשון, ותעמידהו דב"ש משום דסביר לה כר"מ,
20 דאמר (תמורה סז:) גבי "ה"ז תמורת עולה" חזור
21 ואמר "הרי זו תמורת שלמים" – תפוס לשון
22 ראשון, והרי היא תמורת עולה ואין בה שלמים
23 כלל. ור' יוסי ס"ל דהרי זו תמורת שלמים, שבגמור
24 דבריו ארם נתפס. וב"ש סברי לה כר"מ, דאמר
25 תפוס לשון ראשון. הלכך, כיון דבתחלת דבריו,
26 דהיינו "כולכם אסורים" הרי הן כמו שאמרן בתחלה, אף על פי שבגמור דבריו שאומר
27 "חזר מן אבא" משוי טעות דבריו דראשונים – לא קפדינן בהכי, דעיקר דבריו של אדם
28 הוא תחלת דבריו. דכי היכי דהתם כשדברו הראשון סותר דברו האחרון – אין חוששין
29 למה דאמר בסוף כלל, דהיינו "תמורת שלמים", הכא נמי שאף שדברו האחרון, דהיינו
30 "חזר מן אבא" קיים, לפי שאינו סותר דברו הראשון אלא במאר, מ"מ כיון דסבירא לן
31 דבסותרין זה את זה תופסין לשון ראשון – בשאין סותרין ג"כ עושים עיקר מתחלת
32 דברו. וכיון שתחלת דברו מסכים עם מה שאמר בתחלת הנדר – מתקיים לגבי האחרים, וליכא הכא הותר מקצתו כלל, דאביו לעולם לא היה בכלל הנדר. ובי"ה סברי לה
33 כר' יוסי, דאמר דכשסותרין דבריו זה את זה – הולכין אחר גמור דבריו. והבא נמי, כשאין סותרין – שיש לעשות עיקר מגמור דבריו, דהיינו מה שאמר "חזר מן אבא", ונמצא
34 שיש בגמור טעות, וכיון שטלטל מקצתו – בטל כולו. **איתיביה** רב פפא לרבא וכו'. **בשלמא** לרבא מוקי לה לרישא דאמר לזה ולזה וסיפא דאמר לכולכם. כלומר,
35 "רישא" קרי תרי בבי קמא, ו"סיפא" קרינן בבא בתרייתא, והכי פירושו: בשלמא לרבא מוקי לה לתרי בבי קמא במשנה דבריו הראשונים, ומשום דבבא קמיתא נקט, שאמר
36 בתחלה "שאני נהנה לכולכם" – קאמר דמוקי לה שאמר "לזה ולזה". כלומר, דהשתא שידע שאביו ביניהם, אומר שאילו היה יודע כן מתחלה היה אומר "לזה ולזה", ומשום
37 הכי לר' עקיבא הותר אחד מהן – כיון דאיכא תרתה: טעות לגבי האב, וטעות בלשון לגבי האחרים. ומציעתא נמי ד"שאני נהנה לזה ולזה" – במשנה הוא,
38 אלא שהשנוי הוא הפך מן הראשון, דברייא אמר בתחלה "לכולכם" ועכשיו הוא משנה לומר שאילו היה יודע היה אומר "לזה ולזה", ובמציעתא מיירי דאמר בתחלה "לזה
39 ולזה" ועכשיו משנה לומר שאילו היה יודע שאבא ביניהם היה אומר "כולכם חזר מן אבא", וקמשמע לן דכי האי גזונא נמי קפידא הוי, ושנוי מיקרי. דאיכא אינש דקפדי
40 כשיודעין שאביו ביניהם לומר "לזה ולזה" כדי שלא יהא אביהם בכלל בכלל הנדר אפילו רגע, ואיכא אינש דקפדי אפיכא, לומר "כולכם" כשאביו ביניהם, ולא לומר "לזה
41 ולזה", לפי שמי שאומר "לזה ולזה" מאחר הרבה לבאר שלא יפרט את אביו, שמי ששומע שהוא מתחיל ואומר "לזה ולזה" אפשר שיהא סבור שלבסוף יזכיר את אביו ג"כ,
42 ולפיכך הוא בוחר לכבוד אביו שיירי האחרים בלשון "כולכם" כדי שיבאר לאלתר שאין אביו בכלל. הלכך, בבא קמא דבריייתא קמשמע לן דבמשנה מכלל לפרט הוי שנוי,
43 וכשהותר מקצתו הותר כולו. מציעתא קמשמע לן דבמשנה מפרט לכלל, דהיינו שאמר בתחלה "לזה ולזה" ועכשיו אמר "לכולכם" דכי האי גזונא נמי שנוי הוי, הותר הראשון,
44 כלומר, אחד מהן – הותר כולו, וסיפא דקתני: הותר האחרון, האחרון מותר וכולן אסורין – דאמר "לכולכם" בין בתחלה בין בסוף. אי נמי, דאמר בתחלה ולבסוף "לזה ולזה",
45 דכיון שהוא מעמיד דבריו – הכל אחד. ומשום הכי קתני דהותר האחרון, כלומר, האחד מהן – האחרון מותר וכולן אסורין. והשתא קס"ד דראשון ואחרון לאו דוקא, אלא
אחד

1 **דב"ע**, לא נחלקו באומר תחלה בכלל "הרי זה עליכם קרבן" ושוב אמר: אילו הייתי יודע
2 שאבא ביניהם הייתי אומר "פלוגי ופלוגי אסורין ואבא מותר", והואיל ולבסוף פרטן –
3 אפילו ב"ש מודו דכה"ג, הואיל והותר מקצתו בתוך דבורו – הותר כולו. לא נחלקו, אלא
4 דהדר כלל, דאמר "כולכם אסורים חזר מן אבא". **דבית שמאי סברי לה כר"מ דאמר תפוס**
5 **לשון ראשון**, דאילו ב"ה ב"ה הותר רובא, דאמר
6 "כולכם אסורין", ולא אמר "משוהותר מקצתו
7 הותר כולו". ובי"ה סברי לה כר"מ יוסי דאמר בגמור
8 **דבריו ארם נתפס**. דאמר "חזר מן אבא". דמתוך דבריו
9 הותר מקצתו, דאמר "חזר מן אבא" – הותר כולו.
10 **ביצד אמר ר"ע** נדר שהותר מקצתו הותר כולו, דהוה
11 כב"ה, ופלוגי רבנן עליה, דאמר: לא הותר כולו,
12 דהיינו בבית שמאי. **שאני** נהנה לזה ולזה, שפרטן.
13 הותרו כולן, מפרש דבריייתא לקמן, בשלמא לרבא
14 דאמר דב"כולכם" לא פליגי, אלא ב"פלוגי
15 ופלוגי" – לא קשיא ליה דך דבריייתא, דמתוך לה
16 לרישא כסיפא וסיפא כרישא. דקתני רישא: ר'
17 עקיבא אומר הותרו כולן – מיירי בהיכא דפרט,
18 שאמר "שאני נהנה לזה ולזה", ולא ב"כולכם",
19 ור"ע הוא דאמר בב"ה, דהיינו דקאמר: לא נחלקו
20 אלא ב"הייתי אומר פלוגי ופלוגי אסורין ואבא
21 מותר", ופלוגי רבנן עליה דר"ע, דקסברי כב"ש.
22 וסיפא דסיפא קתני: כולן אסורין – מוקי לה
23 דאמר "כולכם", ודבריו הכל היא, דב"כולכם
24 אסורים" לא פליגי ר"ע ורבנן, כדאמר: דכולי
25 עלמא היכא דקאמר "כולכם" – כולן אסורין.
26 והשתא סיפא דרישא דתני: הותר הראשון הותר כולן – לא דייק אלא לסיפא דסיפא
27 כדאמר. **אלא לידך**, לרבא דאמר ב"כולכם" פליגי – היכי מוקמינן לה דבריייתא. בשלמא
28 רישא, דקתני, דאמר ר' עקיבא: הותר אחד מהן הותרו כולן, דפליגי רבנן עליה. מוקים לה
29 **דקאמר ב"כולכם**, ולא אפיק אלא דקתני ר' עקיבא וכו', ופליגי רבנן עליה דר' עקיבא כב"ה.
אלא

אגרות קודש

המשך מהעמוד הקודם

ה) להודעתו מיום הולדת שלו, - ובדואי נהג במנהגי יום הולדת, בעלי תורה (ואם חל ביום
שאין בו קרה"ת, אזי בש"ק שלפניו), בנתינת צדקה לפני התפלה (כשחל בימות החול, ואם חל בש"ק,
יו"ט, אז ביום שלפני יום הולדת), ובלימוד שיעור נוסף בתורת הגולה ובתורת החסידות, ושמירת
שלשת השיעורים השווים לכל נפש בחומש תהלים ותניא של אותו היום, - הנה יה"ר מהשי"ת שתהי
שנת הצלחה אצלו בלימודו התורה וקיום המצות בהידור.

בברכה.

1 אחד מהן קאמר. **אלא** לדידך בשלמא רישא דאמר לכולכם. דפליגי רבנן, כלומר
2 במעמיד. ומשום הכי דוקא לרבי עקיבא הותר אחד מהן הותר כולן, אבל לרבנן כיון
3 שהוא מעמיד דבריו – הוא בלבד מותר, וכולן אסורים. **אלא** סיפא, כלומר, מציעתא,
4 אי דאמר "לזה ולזה", כלומר שבתחילה אמר "לכולכם" ועכשיו אומר "לזה ולזה",
5 וכי קתני בברייתא "לזה ולזה" אדבריו אחרונים
6 קאי – ר' עקיבא היא? בתמיה, הא במשנה אפי'
7 רבנן מודו! וליכא למימר דכי היכי דלרבה תרי
8 בבי קמאי במשנה לרבא נמי תרי בבי קמאי
9 במעמיד, אלא דרישא כשאומר בתחלה ולבסוף
10 "כולכם", ומציעתא כשאמר בתחלה ולבסוף "לזה
11 ולזה" – דליכא למימר הכי. דבשלמא לרבה –
12 תרווייהו צריכי, לאשמועינן דבין מכלל לפרט
13 או מפרט לכלל – שני הוי. אלא לרבא דלית
14 ליה אוקמתא אלא במעמיד, תרתי במעמיד למד
15 לי? אלא דאי רישא במעמיד ומציעתא במשנה
16 ובין שכן – קשיא מציעתא, דהכי קאמר דר"ע
17 היא ולא רבנן? דקתני "כיצד אמר ר"ע" הא
18 במשנה – אפילו רבנן מודו! והוא הדין דההא
19 ליה לאקשוי מסיפא, דקתני: האחרון מותר וכולן
20 אסורין, והכי משכחת לה לר"ע? הא אמרת
21 דאפי' מעמיד שרי? אלא דכיון דמציעת' קשיא
22 ליה – לא נטר ליה עד סיפא. ונראה בעיני
23 דהיינו טעמא דכי אמר' בשלמא לרבה קרינא
24 למציעתא רישא, וכי אמרינן אלא לדידך קרינא
25 למציעתא סיפא – משום דלרבה מציעתא ורישא
26 בחד גוונא, דהיינו במשנה, ומשום הכי קרינן
27 להו לתרווייהו רישא, ולדידיה ליכא אלא תרי
28 בבי בברייתא, דהיינו תרי גוונא, קמאי במשנה
29 וסיפא במעמיד. אבל לרבא דלא אפשר לאוקמה
30 מציעתא דומיא דרישא במעמיד, דאם כן תקשי
31 לן: תרתי במעמיד למד ליה – קרינא למציעתא

32 סיפא. **אמר** (לך) רבא ולרבה מי ניהא סיפא במאי מוקים לה דאמר לכולכם.
33 כלומר, במעמיד, ובדפרישית. אי הכי וי דין הוא ראשון ודי דין הוא אחרון? כלומר,
34 היכי שייך למיתני ראשון ואחרון, ואמאי קרי ליה במציעתא ראשון ובסיפא אחרון?
35 הוה ליה למימר בתרווייהו "הותר אחד מהם!" **אלא** רישא דאמר לכולכם. כלומר,
36 בין לדידי בין לרבה, רישא דאמר "לכולכם". וסיפא, כלומר, מציעתא ובתרייתא –
37 בשתלאן זה בזה וכו'. אלא לדידי רישא במעמיד, ולרבה במשנה. **איתיביה** רב
38 אדא לרבא וכו'. כלומר, וקשיא לרבא דאמר: במעמיד פליגי, ומוקי ב"ש כרבי מאיר.
39 ומדיניהו כ"מ – משמע דר"מ נמי ס"ל כותיהו דאביו מותר וכולן אסורין, וכאן
40 התיי' ר"מ כל הבצלים. וכל שכן דקשיא לרבה דאמר דבמעמיד ד"ה כולחן אסורין
41 ואביו מותר, דא"כ ר"מ שהתיר כל הבצלים דאמר כמאן? אלא דמשום דדך מתני' תני ר"מ בהדיא, ורבא הוא דאדכריה לר' מאיר – אקשי ליה לרבא. ובדין הוא דה"מ
42 לשני דנהי דב"ש סברי לה כרבי מאיר – ואבל רבי מאיר? לא ס"ל כותיהו, אלא כבי', ואפילו במעמיד שרי. דנהי דאמר רבי מאיר תפוס לשון ראשון – ה"מ כשסותר
43 זה את זה, כעולה ושלמים, אבל בשאינו סותר, באומר "חוצ' מן אבא", ס"ל דבגמרא דבריו אדם נתפס. אלא דלפוס טעמיה דמקשי, דמוקי רבי מאיר כב"ש מתרץ לה,
44 דלאו במעמיד היא אלא במשנה. לרבה רבי מאיר אליבא דרבי עקיבא, דהא רבה לא ס"ל דב"ש כ"מ – הלכך מצטן לאוקמה לרבי מאיר אליבא דרבי עקיבא. ולרבא
45 דאמר דבמהך דבריו דברי הכל מותר – קאי רבי מאיר כדברי הכל. **יש** נדר שמקצתו מותר ומקצתו אסור. נראה לי דבמקצתו מותר בלא שאלה קאמר, כיון שיש
46 טעת בעיקר הנדר, שוה לא נתכוון לבנות שוה לעולם. **ר'** עקיבא היא ופליגי רבנן עליה. בתמיה. **א'** לרבה רישא לזה ולזה ור' עקיבא. כלומר במשנה, וסיפא –
47 דאמר "כולכם", וד"ה, כלומר במעמיד. **לרבא**. רישא לזה ולזה ודברי הכל. כלומר, במשנה. וסיפא "כולכם" ורבנן – כלומר, במעמיד. ולענין הלכה, קי"ל כר' עקיבא
48 אליבא דב"ה, דנדר שהותר מקצתו – הותר כולו. ובפולגתא דרבה ורבא, כיון דאיכא למימר דהלכתא כרבה משום דהוה רביה דרבא, ואיכא למימר דהילכתא כרבא משום
49 דבתראה הוא – נקטינן כרבה לחומרא, דבמעמיד – כולחן אסורין ואביו מותר, ובמשנה, בין מפרט לכלל ובין מכלל לפרט – כולן מותרין, וכן פסק הרמב"ן ז"ל. מיהו,
50 איכא מיד דכי אמר דבמעמיד כולן אסורים – דוקא דומיא דמתני', שלא היה יודע שאביו ביניהם. הלכך, כיון שהוא מעמיד – אין כאן נדר שהותר מקצתו, לפי שאביו
51 לא היה לעולם בכלל ובשאל על אחד מהן, ובמתניתין דפותרו, כיון שהותר אחד מהן על ידי שאלה – הותר כולן. ואין כן דעת הרמב"ן ז"ל
בהלכותיו

1 **אלא סיפא**, דרישא, דאמר "לזה ולזה" – הותר הראשון והותרו כולן, כדקתני לה, ורבי
2 עקיבא היא ולא רבנן, כדקתני: כיצד א"ר עקיבא וכו', ומשמע דפליגי רבנן עליה. והא
3 **אמרת**, היכא דאמר: הייתי אומר "פלוגי ופלוגי אסורין" – כולן מותרין. והשתא לא דייק
4 סיפא אלא סיפא דרישא, והשתא לא מצי רבא לאוקמה לדברי הכל. דב"כולן אסורין"
5 ליכא מאן דפליג, אפילו ר"ע, אבל הכא דקתני
6 "הותרו כולן" – רבנן פליגי עליה. **אמר ליה רבא**
7 **לרב פפא** ולרבה מי ניהא **סיפא**. דסיפא, דקתני
8 "כולן אסורין", במאי מוקים לה – דאמר
9 "לכולכם". הדין הוא ראשון והדין הוא אחרון,
10 הא "לכולכם" קתני, סתם, ומאי ראשון ומאי
11 אחרון איכא, דקתני: האחרון מותר וכולן
12 אסורין? **אלא אמר רבא**. אגא מותרצינא להדי
13 דלא קשיא כלל. דסיפא דקתני "ראשון"
14 "ראחרון" – לא משמע כדקתני "שאיני נהנה לזה
15 ולזה". אלא כגון שתלאן זה בזה. דמעיקרא אמר
16 "קונם שאיני נהנה לזה", והדר אמר "פלוגי יתא
17 אסור בפלוגי שהדרתי, ופלוגי השלישי יתא
18 אסור בשני". לפיכך קתני: הותר הראשון –
19 הותרו כולן, שכולן תלוין בו. הותר האחרון –
20 האחרון מותר וכולן אסורין, שזרי הראשון
21 והאמצעי לא נתלו באחרון, לפיכך לא הותרו
22 השנים בהתירו של אחרון. **דיקא נמי**. דהכי הוא,
23 דקתני הדיא ברייתא. הותר האמצעי הימנו
24 ולפסח מותר. והיינו הוא, והאחרון שתלו בו –
25 מותרים. מפני ולמעלה. היינו הראשון – אסור,
26 לפי שהן תלוין בו והוא אין תלוי בהן. והלא
27 הכופרי. בצל של אותו מקום. הותר בכופרי.
28 שלא נדר אלא מאותו שהוא רע ללב, ולא
29 בכופרי. והתירו רבי מאיר. דקסברי נדר שהותר
30 מקצתו – הותר כולו. **מאי לאו דאמר אילו הייתי**
31 **יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר כל הבצלים**
32 **אסורין וכופרי מותר**. דהיינו דומיא ד"כולכם אסורין חוץ מאבא", ואפ"ה התיירו ר"מ בכל
33 הבצלים, וקשיא בין לרבה בין לרבא. דאילו לרבה – ב"כולכם" לא פליגי דאסור, והכא
34 קא שרי ר"מ היכא דאמר ב"כולכם". ולרבא קשיא, דאמר ב"כולכם" פליגי, דב"ש דאסרי
35 סברי לה כ"מ. תריין לה באומר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר בצל
36 פלוגי ופלוגי אסור וכופרי מותר. דהיינו "פלוגי ופלוגי", ולהכי קא שרי ר"מ. והיינו דרבא,
37 דאמר: "פלוגי ופלוגי" – דברי הכל מותר, דר' מאיר אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן
38 קא שרי, כלומר אליבא דר"ה, דהא ד"ה מותר. ותרווייהו גריס המור"ה.

בנות

נדרים דף כו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קצו

44 שאם הוּתֵּר הָאִמְצָעִי מהם, כל האחרים שהדיר אותם היִמְנּוּ וְלִמְנָה
45 – אחרי זה שהוּתֵּר, מוֹתֵרִין, אבל כל אלו שהדירים היִמְנּוּ וְלִמְנָה
46 – לפני זה שהוּתֵּר, נשארים אִסּוּרִין. וכיון שמחלקת הבריייתא בין
47 אלו שלפניו לאלו שלאחריו, מוכח שטעם ההיתר הוא משום
48 שמדובר בתלפזן זה בזה, ומשום כך אלו שלפניו שאינם תלויים בו
49 נשארים אסורים, ואלו שלאחריו שתלויים בו מותרים.
50 אִיתִיבָהּ – הקשה רב אֲדָא בְּרִי אֲהֵבָה לְרַבָּא שהסביר שבמקרה
51 שהנודר מעמיד דבריו בשעת חזרה, ואומר כולכם אסורים חוץ
52 מאבא, סוברים בית שמאי שלא הותר כולו, בדעת רבי מאיר
53 שתופסים לשון ראשון, ולכן רואים יותר את תחילת דבריו שאמר
54 כולכם אסורים, ובמילים אלו הוא אינו חוזר בו מדיבורו הראשון
55 ומשום כך לא הותר כל הנדר, מהמשנה לקמן (סו). שהאומר קוֹנֵם
56 בְּצֵל שְׁאֵנִי מוֹעֵם, ומסביר שהוא נודר כן משום שְׁהַבְּצֵל רַע לֵלָב,
57 וכשנדר היה סבור שכל הבצלים רעים ללב, ואחרי שנדר אָמְרוּ לוֹ
58 וְהָלֵא בצל המגיע ממקום שנקרא בּוֹפְרִי הוא יָפָה לֵלָב, ומדוע
59 נדרת מכל הבצלים, הדין הוא שהוּתֵּר בְּבִצֵּל הַבּוֹפְרִי, משום שעל
60 בצל כזה לא התכוון לנדרו וזה נחשב נדרי שגגות, וממשיכה
61 המשנה, וְלֹא בְּבִצֵּל הַבּוֹפְרִי בְּלִבְרֵי הוּתֵּר, אֲלֵא בְּכָל הַבְּצִילִים הוּתֵּר,
62 משום שנדר שבטל מקצתו בטל כולו, ומביאה המשנה שאכן
63 מַעֲשֵׂה כֹה הָיָה, וְהִתִּירוּ רַבִּי מֵאִיר – את הנודר בְּכָל הַבְּצִילִים מטעם
64 זה. ומבשרת הגמרא, מֵאִיר, לֹא – האם לא מדובר באופן הָאִמְרָא
65 אחר שנתברר לו שבצל הכופרי יפה ללב, אִילוּ הָיִיתִי יוֹדֵעַ בשעה
66 שנדרתי שְׁהַבּוֹפְרִי יָפָה לֵלָב, הָיִיתִי אוֹמֵר לשון אחר 'כָּל הַבְּצִילִים
67 אִסּוּרִין וְבוֹפְרִי מוֹתֵר', ואם אכן מדובר באופן זה מוכח שדעת רבי
68 מאיר שאף במעמיד דבריו אומרים נדר שהוּתֵּר מקצתו הותר
69 כולו, והיינו כשיטת בית הלל, וקשה על רבא שאמר שבית שמאי
70 סוברים כרבי מאיר, ואם הם סוברים כמותו מן הסתם גם הוא סובר
71 כמותם, וכאן מוכח שהוא סובר בבית הלל. ולשיטת רבה קשה
72 יותר, שרבי מאיר הוא לא בבית הלל ולא בבית שמאי, שהרי רבה
73 אמר שבמעמיד דבריו בין לבית שמאי ובין לבית הלל לא הותר
74 כולו.
75 מתרצת הגמרא, לֹא – אין להעמיד את דברי רבי מאיר באופן
76 שמעמיד דבריו, אלא מדובר בְּאִמְרָא אִילוּ הָיִיתִי יוֹדֵעַ בשעה
77 שנדרתי שְׁהַבּוֹפְרִי יָפָה לֵלָב, הָיִיתִי מחליף לשוני ואומר, בְּצֵל פְּלוֹנִי
78 וְפְּלוֹנִי אִסּוּרִין וְבוֹפְרִי מוֹתֵר, ובמחליף לשונו, לשיטת רבה דעת
79 בית הלל שהוּתֵּר כולו, ולשיטת רבא אף לבית שמאי הותר כולו,
80 ואם כן מיושב שלשיטת רבה דיבר רַבִּי מֵאִיר אֲלֵיבָא דְרַבִּי עֲקִיבָא
81 הסובר בבית הלל, וְלִשְׁטַת רבא רבי מאיר דיבר אף אֲלֵיבָא דְרַבִּינָן
82 הסוברים בבית שמאי.
83 אִיתִיבָהּ – הקשה רַבִּינָא לְרַבָּא מבריייתא, רַבִּי נָתַן אוֹמֵר, יֵשׁ נֶדֶר
84 שְׁמִקְצָתוֹ – שחלקו מוֹתֵר וּמִקְצָתוֹ – וחלקו אִסּוּר, ומפרשת
85 הבריייתא, בִּיצֵד, כגון אם נֶדֶר הנאה מִן הַכֶּלְכֶּלָה מלאה תאנים
86 שהיתה לפניו,

1 אֲלֵא סִיפָא – הרישא של הסיפא שהאומר 'קונם שאיני נהנה לא
2 לזה ולזה', אם הותר הראשון הותר כולם, קשה כיצד נעמידה,
3 אם נעמידה במחליף דבריו הראשונים, וכוונת הבריייתא דַּעֲכָשִׁי
4 בשעה שחוזר בו אֲמָר, אילו הייתי יודע הייתי אומר קונם שאיני
5 נהנה לזה ולזה, אבל מתחילה אמר לשון כולכם, וכיון שהותר
6 מקצתו הותר כולו, אם כן יקשה, וכי רק דעת רַבִּי עֲקִיבָא היא,
7 הלא גם רבנן מודים לזה, ואמאי – מדוע משמע במשנה שְׁפִלְגִי
8 רַבִּינָן עָלֶיהָ – שרבנן נחלקים עליו בדין זה, וְהָאִמְרָתָּה – הלא רבא
9 אמר, שבמחליף דבריו ואומר שאם היה יודע היה אומר לשון
10 שונה, לְדַבְרֵי תָּבֵל כיון שהותר מקצתו מוֹתֵר כולו.
11 אֲמַר לֵיהּ – השיב רַבָּא לרב פפא שהקשה עליו, וְלִדְעַת רַבָּה,
12 שביארת שאפשר להעמיד לשיטתו את המשנה לְפִי רַבִּי עֲקִיבָא,
13 מִי נִיחָא – וכי לשיטתו מיושב כל לשון המשנה, הרי את הסיפא
14 של הסיפא ש'הותר האחרון מותר וכולם אסורין', בְּמֵאִיר
15 מוֹקִים לָהּ – במה הוא מעמידה דְּאִמְרָא לְבוֹלָקָם, כלומר במעמיד
16 את דבריו הראשונים, שגם בשעה שנדר וגם כשחוזר בו אמר
17 'כולכם אסורין', אם כן הִי דִין הוא רֹאשׁוֹן וְהִי דִין הוא אַחֲרֹון –מי
18 הוא הראשון ומי הוא האחרון, כלומר מדוע נקטה המשנה בדין
19 האמצעי 'הותר הראשון', ובדין האחרון נקטה 'הותר האחרון',
20 הרי אין טעם החילוק ביניהם אם הותר הראשון או האחרון אלא
21 אם החליף דבריו או העמידם, והיתה צריכה המשנה לנקוט
22 בשניהם 'הותר אחד מהם'.
23 אֲלֵא על כרחך בין לשיטתי [–רבא] ובין לשיטתך [–רבה] יש לפרש
24 את החילוק בין הרישא של המשנה לסיפא של המשנה באופן
25 אחר, שברִישָׁא של הרישא מדובר דְּאִמְרָא לְבוֹלָקָם' בשעה שנדר,
26 וכיון שכלל את כולם בנדר אחד, בשעה שהותר אחד מהם הותר
27 מקצת הנדר, ולכן הותר כולו וְלִשְׁטַתִּי צריך להעמידה שהוא
28 מעמיד דבריו ולכן רק לרבי עקיבא הותר כולו, ולשיטת רבה צריך
29 להעמידה במחליף דבריו, ולכן לרבי עקיבא הותר כולו, וְהִסִּיפָא
30 כולה מדברת באמר 'איני נהנה לזה ולא לזה', ואי אפשר לומר בה
31 נדר שהותר מקצתו הותר כולו, כיון שכל אחד נאסר בנדר אחר,
32 ומכל מקום אם הותר הראשון הותר כולם, ואין זה משום שנדר
33 שהותר מקצתו הותר כולו, אלא מדובר בְּגִזְזֵי שְׁתֵּלָאן וְהָיָה, וכגון
34 שאמר בתחילה קונם פלוני עלי, ואחר כך הוסיף וְאִמְרָא פְּלוֹנִי אחר
35 בְּפְלוֹנִי הראשון, וְפְּלוֹנִי השלישי בְּפְלוֹנִי השני, ואם כן כל אחד
36 תלוי בזה שלפניו, ומחדשת המשנה שלא תלה אותם זה בזה רק
37 לענין האיסור, אלא גם לענין ההיתר, שאם יתירו את חבירו משום
38 פתח או משום חרטה יותר גם הוא, ולכן אם הותר הראשון כולם
39 מותרים שהרי כולם תלויים זה בזה, אבל כשהותר האחרון רק
40 הוא מותר וכולם אסורים, שהרי אין אף אחד שתלוי בו.
41 וממשיך רבא ואומר, דִּיקָא נָמִי – אם נדקדק נראה שיש גם ראייה
42 לביאורי במשנה שהטעם שאם הותר הראשון הותרו כולם הוא
43 משום שכולם תלויים בו, דִּיקָא בבריייתא שנשנתה על משנה זו,

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט סיון, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

... נראה ממכתבו, שסדר קבוע אצלו **להתחיל** התפלה בשי"ק בוקר - בחצות היום! ולא נ"ל כלל

סדר כזה (אף שבודאי אומר ק"ש לפני זה וכן שמע ברכו וכו'). ושאיני אם מתחילים במוקדם ומארכים

בתפלה. ומה טוב להתחיל עם הצבור לערך, ומב"ש ואילך לאחר גמר תפלת הצבור.

שלא נדר על דעת שיקרהו אונס המונעו מלבא לסעודה.

גמרא

הגמרא מביאה מעשה ומקשה עליו מהמשנה:

ההוא נכרא שהיה לו דין עם חבירו, דאיתפס וכוונתא כבי דינא – וביקש מבית דין שיתנו לו שלשים יום כדי שיוכל להביא ראיותיו לבית דין, וחששו הדיינים שהוא מבקש שלשים יום כדי להשטמ מהדין, ולכן אמרו לו שיתפס את השטר וישובו רשומות וכויותיו בבית הדין, ואמר לדיינים, אי לא איתניא עד תלתין יומין – אם לא אביא ראיותי עד שלשים יום ליפסלון הני וכוונתאי – יתבטלו וכויותי ולא אוכל לגבות בשטר זה. איתניס – נאנס, כגון שחלה בנו, ומחמת זה לא איתא – לא בא עד שלשים יום. אמר רב הונא, אף על פי שהתעכב מלבוא מחמת אונס כגמל וכוונתיה – בטלו וכויותיו. משום שבשעה שמסר שטרותיו בבית דין לא התנה שרק אם לא יביא ראיותיו עד שלשים יום בלא שיקרה לו אונס, יתבטל שטר וכויותיו. ומכך שלא חשש להתנות כן, מוכח שכונתו שבכל אופן יתבטלו וכויותיו.

אמר ליה רבא לרב הונא, הלא אנוס הוא, שהרי קרהו אונס המונעו מלבא, ואנוס רחמנא פטרניה – והתורה פטרה אנוס מעונשין, ולא יפסיד וכויותיו בכך, דכתיב – שהרי כתוב לגבי נערה המאורסה, שמצאה איש בשדה, האיש השוכב עמה דינו במיתה, כי אשת איש היא, אבל וכוונתיה לא תעשה דבר (דברים כב טו), כלומר, היא אינה נענשת, כיון שהמעשה לא היה מרצונה, ולא יכלה לצעוק שיצילה כי היה זה בשדה. אם כן גם כאן שנתעכב יותר משלשים יום מחמת אונס, לא יפסיד וכויותיו, הואיל ונתעכב שלא מרצונו. וכי תיקא קמלא שאני – ואם תאמר שרק לגבי עונש מיתה החמורה פטרה התורה את האנוס, אבל בתנאים שבממון יתחייב אפילו כשלא קיים תנאו מחמת אונס, והתנן – והרי שנינו במשנתנו, נדרי אונסין כיצד, תירי חבירו שיאכל אצלך, וקלה הוא או שקלה כגו או שעיקבו נהר, תרי אלו נדרי אונסין, והנדר מותר. הרי שאף בנדרים כיון שנתעכב מחמת אונס, הנדר מותר, שלא נדר על דעת שיקרה לו אונס המונעו מלבוא לסעודה. אם כן, אף זה לא התנה שיפסיד שטר וכויותיו על דעת שיקרה לו אונס המונעו מלבוא בתוך שלשים יום, וכשלא קיים תנאו מחמת אונס, לא יפסיד וכויותיו.

מקשה הגמרא, ולרבא הסובר שאם לא בא מחמת שנאנס לא הפסיד וכויותיו, מאי שנא – מה שונה המתפס שטרותיו בבית דין, שאם לא בא תוך שלשים יום מחמת אונס לא הפסיד וכויותיו, מהא דתנן במשנה (גיטין עה), הנותן גט לאשתו כשיצא לדרך, ובשעת נתינתו התנה ואמר, תרי זה גיטך ותהיי מגורשת מעכשיו, אם לא באתי מכאן – אם לא אשוב מעכשיו עד שנים עשר חדש, אך אם אשוב בתוך שנים עשר חודש אלו, לא יחול הגט, ומת בתוך שנים עשר חדש ונמצא שנתקיים תנאו שלא שב כל שנים עשר חודש, אלא שנתקיים מחמת אונס מיתה ולא מרצונו, תרי זה גט, כיון שאמר הרי זה גיטך מעכשיו, וכוונתו היתה שהגט יחול מהיום אם לא יבוא עד שנים חודש, ואין בזה חסרון של גט לאחר מיתה שאינו חל. ואם כדברי רבא שתנאי שנתקיים מחמת אונס אינו נחשב כקיום התנאי, קשה, אמאי – מדוע הגט חל, והא מיניס איתניס – והלא קיום התנאי של 'אם לא באתי', היה באונס ו–שהרי מת, ואין לך אונס גדול מזה, וכיון שקיום תנאי באונס, אינו קיום, נמצא שלא נתקיים תנאו, ומדוע שנינו שהרי זה גט. מתרצת הגמרא שיש לחלק בין גט למתפס וכויותיו: אמרי, דלמא שאני התם – אולי דווקא בגט, אף שקיום התנאי היה באונס, חל הגט,

ואחר כך נתברר לו שהיו פה גם מין של תאנים הנקראות פגות שות, ואמר, אילו הייתי יודע שפגות שות נמצאות בתוכה לא הייתי נדר, כי לא היה בדעתי לדור מתאנים כאלו, אמר רבי נתן, הפלגה אסורה – כל שאר התאנים שבכלכלה אסורין, ופגות שות שבכלכלה מותרות. עד שפא רבי עקיבא שנחלק על רבי נתן ולימר, שגדר שהותר מקצתו הותר כולו, ואם כן כל הכלכלה מותרת. מבררת הגמרא, מאי – באיזה אופן מדובר, לא – האם לא מדובר באופן שהוא מחליף דבריו, כגון דאמר לאחר שנתברר לו שבנות שות בתוכה, אילו הייתי יודע מתחילה שפגות שות בתוכה, הייתי נודר בלשון שונה ואומר, תאנים שחורות ולבנות שבכלכלה אסורות, ופגות שות מותרות, ואף על פי כן כתוב במשנה שרק דעת רבי עקיבא היא שהותרה הכלכלה כולה, ופליגי – ונחלקים עליו רבנן, וסוברים שאף במחליף דבריו לא אומרים נדר שהותר מקצתו הותר כולו, וקשה על רבא הסובר שבמחליף דבריו לכולי עלמא הותר כולו.

מתרצת הגמרא, לא מדובר באופן שהוא מחליף דבריו, אלא בפעמיד דבריו ואומר, גם אילו הייתי יודע מתחילה שפגות שות בתוכה לא הייתי משנה את לשון הנדר, אלא הייתי אומר, כל הפלגה אסורה ופגות שות מותרות, וכיון שהוא מעמיד לשונו שאמר מתחילה, סוברים רבנן כדעת בית שמאי שלא הותר כולו, ורבי עקיבא סובר כדעת בית הלל, שגם בזה הותר כולו, משום שרואים יותר את סוף דבריו שאמר חוץ מבנות שות, וזה נחשב ששינה דבריו.

הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בענין זה, ומבררת כשיטת מיי נשנתה הברייתא:

מבררת הגמרא, מאן תנא להא דתנו רבנן – כדעת מיי נשנתה הברייתא שכתוב בה שמי שגדר מחמשה בני אדם באתר, אם הותר לאחד מהם הותרו כולם, אבל אם נדר מחמשה בני אדם חוץ מאחד מהם, הוא – אותו אחד, מותר, והן – כל השאר, אסורין. ומבינה הגמרא, שבין ברישא ובין בסיפא מדובר שבתחילה נדר מחמשה בני אדם בלשון 'כולכם אסורים', אלא שברישא מדובר שבשעת החזרה הוא מחליף דבריו ואומר 'פלוגי ופלוגי אסורים', ולכן אם הותר אחד מהם הותרו כולם, ובסיפא מדובר במעמיד דבריו, ואומר גם אילו הייתי יודע שארצה להתיר אחד מהם הייתי אומר 'כולכם אסורים חוץ מאחד מהם', ולכן אף אם הותר מקצתו לא הותר כולו. ולכן מבררת הגמרא מיי התנא הסובר שבמחליף דבריו הותר כולו, ומי הוא התנא שסובר שבמעמיד דבריו לא הותר כולו.

מבאר הגמרא כמי נשנתה הברייתא על פי מחלוקת רבה ורבה לעיל (כה-כו), אי לדעת רבא, יש להעמיד את הרישא שכתוב בה שבמחליף דבריו הותר כולו, כרבי עקיבא בלבד, שהרי לדעת רבנן אף במחליף דבריו לא הותר כל הנדר, ואת הסיפא שכתוב בה שבמעמיד דבריו לא הותר כולו, יש להעמיד כדברי רבא, שהרי במעמיד דבריו אף רבי עקיבא מודה שלא הותר כולו. ואי לדעת רבא, יש להעמיד את הסיפא כרבנן בלבד, שהרי לדעת רבי עקיבא אף במעמיד דבריו הותר כל הנדר, ואת הרישא יש להעמיד כדברי רבא, שהרי במחליף דבריו לכולי עלמא אם הותר מקצתו הותר כולו.

משנה

נדרי אונסין כיצד, ביקש מחבירו שיזמינו לסעוד עמו, וכדי לחזק את ההזמנה תירי חבירו שיאכל אצלך – ביקש המוזמן מהמוזמן שיזמן נדר, שאם לא יאכל אצלו, יאסור המוזמן את נכסיו על המוזמן. ולא יכל המוזמן לבא לסעודה כיון שקלה הוא או שקלה כגו או שעיקבו נהר, תרי אלו נדרי אונסין שהתירום חכמים, כיון

נדרים. ארבעה נדרים – פרק שלישי דף כז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קצט רש"י

בנות שוח. בנות שבע. הייתי אושר תאנים שחורות ולבנות אסורין. דהיינו "פלוגי ופלוגי",
ובנות שוח מותרות – דהיינו נמי מין תאנים. והיינו נדר שהותר מקצתו ומקצתו אסור,
דתאנים אסורות ובנות שוח מותרות. ורבי עקיבא חיא. דקתני: עד שבא ר' עקיבא ולימד
וכו'. ופליגי רבנן עליה. דאמרי: הכלכלא אסורה ובנות שוח מותרות. וקשיא לרבא. דאמר:
דכולי עלמא היבא דאמר "פלוגי ופלוגי אסורין
ואבא מותר" – דכולן מותרין דברי הכל. תריין
לה באופר הייתי אושר כל הכלכלא אסורה ובנות
שוח מותרות. היינו דומיא ד"כולכם אסורין חוץ
מאבא" דפליגי, ור' עקיבא היא ולא רבנן. נדר
מהמשה בני אדם הותר א' מהן. כגון דאמר "פלוגי
ופלוגי אסורין ופלוגי מותר" – הותרו כולן. חוץ
מאחד מהם. דהיינו דומיא ד"כולכם אסורין חוץ
מאבא" – הוא מותר וכולן אסורין. והכי איבא
למשמע מינה דחק סיפא ב"כולכם" קמיייר,
מדקתני "חוץ" – משמע דאמר "כולכם"
ומדסיפא קמיייר ב"כולכם" – לא פליגי אלא
ב"לזה ולזה". רישא. דקתני: הותר לאחר מהן
הותרו כולן – ר' עקיבא היא ולא רבנן, דלרבי
עקיבא נדר שהותר מקצתו הותר כולו. וסיפא.
דקתני הוא מותר חוץ אסורין – דברי הכל היא.
וחבא נמי קאמר רבה דב"כולכם" – כולן אסורות
דברי הכל (היא). ואי לרבא. אמר "לזה ולזה" –
דברי הכל מותר, וב"כולכם" פליגי, רישא
דקמיייר ב"לזה ולזה" – דברי הכל, דהכי נמי
אמר ד"לזה ולזה" ד"ה מותר. וסיפא: הוא מותר
חוץ אסורין – רבנן היא. דרבא טעמיה דאמר
ב"כולכם" פליגי, ורבנן אסורים. מ"מ, בין לרבא
בין לרבה רישא ב"לזה ולזה" וסיפא ב"כולכם".
מתני' וחלה הוא. המדיר. **גמ'** דאתפס
זכוותא. שהביא שטרי זכויותיו לביד, והיה צריך
לחזור לביתו. ואמר. לכ"ד ולבעל דינו: אי לא
אתינא וכו'. ולנערה לא תעשה דבר. משום
דאנוסה היא. וכי תיטא קטלא שאני. דגבי
קטלא חס רחמנא עלה כי אניסה, אבל בשאר
אונסין דליבא חיוב קטלא – לא מפטר משום
אונס. והתנן וכו'. ופטור. ולרבא. דאמר: אנוס
הוא ופטור. מאי שנא מהא דתנן וכו'. דכי מת
בתוך שנים עשר חודש, דאע"ג דאנסייה מיתה –
הוי גט, ופטורה מן הייבום. אמרי. משום הכי הוי גט אע"פ שמת בתוך הזמן.
דאי

בהלכותיו, שהוא סובר דאפי' כה"ג לא אמר נדר שהותר מקצתו הותר כולו אלא במשנה,
אבל במעמיד – לא. וכדבריו נ"ל להכריע, דאם איתא דמתני' דפותחין, כיון דימים
טובים מותרין ע"י שאלה – אפי' מעמיד הרי הוא כמשנה, א"כ כי אמר רבא דהכל
מודים דבמשנה כולן מותרים – אפלוגא דב"ש ובי"ה בלחוד קאי, ולא אפלוגא דרבי
עקיבא ורבנן. דהא אמרין במתניתין דפותחין
אפילו מעמיד כמשנה הוא. ופליגי רבנן, ואי הכי –
מאי קמקשי ליה רבינא לרבא ממתניתין דכלכלא
דרבי עקיבא היא ופליגי רבנן? לימא ליה: אין
ה"נ. דהא לדרידה ודאי רבנן דפותחין לית להו
אפילו במשנה נדר שהותר מקצתו הותר כולו.
דאי אית להו במשנה לגבי מתני' דפותחין, הוה
להו למשרי אפי' במעמיד, דהא אמר דמעמיד
דפותחין במשנה כמתניתין דתאנים! אלא ודאי
רבא אפלוגא דב"ש ובי"ה בלחודא קאי ולא
אפלוגא דפותחין, דרבי עקיבא אפילו אמשה
פליג. ואי הכי מאי קא עבדן דרבא: ר' עקיבא
היא ופליגי רבנן? לימא ליה: אין ה"נ אלא ודאי
מתני' דפותחין כמתני' דתאני', למר כדאית ליה
ולמר כדאית ליה. ומש"ה, כי קאמר רבא דבמשנה
הכל מודים דכולן מותרין – אפלוגא דרבנן ורבי
עקיבא נמי קאי, ומשום הכי פריך ליה רבינא
שפיר. כנ"ל. וכתב עזר הרמב"ן דל: דאפי' במשנה
– דוקא בגדר שהותר ע"י פתח, שדומה קצת
לגדרי טעות, וכיון שיש טעות בגדר – בטל כולו.
אבל התיירוהו בחריטה – אין כל הנדר נותר,
אלא מה שהוא מתחדש בו בלבד. אבל בתוספות
כתבה, דאפילו נותר בחריטה, כיון דחכם עוקר
הנדר מעיקרו, מכיון שהותר מקצתו – הותר
כולו. ודאמר הותר מקצתו הותר כולו – דדוקא
בשכללם כולם. כגון דאמר "כולכם" או "לזה
ולזה" בריה, אבל אם אמר "לזה, לזה", הותר אחד
מהן – הוא מותר וכולן אסורים. דבמיד' קונס לכל
אחד ואחד דמי, וכדמוכח בפרק "האיש מקדש"
(קטוסין מו.) גבי "בוז ובוז", ובפרק "שבועות הפקדון"
(שבועות לז.) גבי "שבועה לא לך לא לך". ודוקא
בהתרת חכם הוא דאמר נדר שהותר מקצתו
הותר כולו, לפי שחכם עוקר הנדר מעיקרו. אבל
בהתיר חכם או נידוי, אם החר"י או נידה י' בני

אדם, והותר אחד מהן – הוא מותר וכולן אסורים. וכן הדין בהפרת בעל דקיל בעל
מיגז גיז. **מתני'** נדרי אונסין והדירו תבירו שיאכל אצלו וכו' או שחלה בו. כלומר,
דאע"ג דלאו אונס גמור הוא. **הרי'** אלו נדרי אונסין, לפי שלא עלה על דעתו לאסור

נכסיו על חבירו אם לא יאכל עמו אלא כשיוכל לבא בלא אונס כלל ולא יבא. אבל כל שנאנס קצת, כגון שחלה בנו וצריך לשמרו – מותר, דלאו אדעתא דהכי אדריה. **גמ'**
אם לא אתינא מכאן עד תלתין יומין ליבטלן זכותאי. האי גברא בקש מב"ד שיתנו לו זמן, וכדתנן בסנהדרין (ק"ז א'): שכל ראיות שיש לך להביא הבא מכאן ועד ל' יום. וב"ד
חששו שמא לא אמר כן אלא להשמיט מהן, ועשו עמו שיחפס שטר זכויותיו שיש לו על חבירו בידם. ואמר להם: אם לא באתי מכאן ועד יום פלוגי – זכויותי הללו יבטלו. וכי
תימא קטלא שאני. כלומר, דבמקום קטלא איבא טענת אונס, אבל במדי אחריו לא – והתנן: נדרי אונסין וכו' הרי אלו נדרי אונסין, לפי שלא עלה [על לבן] מדיר להדירו אם
יארע לו כך. הבא נמי, גבי מתפס זכוותיה – נימא דלא עלה על דעתו דליבטלן זכוותיה כל היבא דלא מצי למיחוי! ורב הונא דלא שני ליה מדי – משמע דלא חש לפרכיה,
משום דהתם לא ה"ל למדיר לאתננוי, דמאי איכפת ליה? אבל הבא, כיון דה"ל לאתננוי ולא אתני – איזו דאפסיד אנפשיה. **דלמא'** שאני הבא דאי הוי ידע דמאית מן אלתר
גמז ודיחב גיטא. שהרי לא נתן לה גט אלא משום דלא ניתא ליה תיפול קמי יבם, וכ"ש דאי ידע דמאית – גמז ומגרשה, כי היכי דלא תיפול קמי יבם. **ודלמא'** אונס
דגמלי' שאני. כלומר, דכיון דשכיח טובא – ה"ל לאתננוי. וה"ה דה"מ לשנוי דהבא היינו טעמא משום דאין אונס בגיטין משום צנעות ומשום פרוצות, כדאיתא בפ"ק דכתובות
(ק"ז ב.). אלא דלפום טעמיה דמקשה דס"ל דיש טענת אונס בגיטין, משני לה. **ולרב'** הונא מכדי אסמכתא הוי ואסמכתא לא קניא. דהאי גברא לא אתפס זכוותיה אלא משום
דסמך אדעת' דלית, וכל כה"ג אפילו בלא אונס – לא קני. אע"ג דרב הונא אמר בב"מ (ק"ס.) דאסמכתא קניא – קים ליה להש"ס דהור"ב ביה רב הונא כדחדר ביה רב נחמן
התם, דמניומי אהרדיה. **שאני'** הבא דמתפסן זכוותיה, שכיון שיצאו מרשותו והתפסין ביד ב"ד – ליבא אסמכתא. **והשליש'** שטר. שנתנו ביד שלישי. רבי יוסי אומר: יתן,
דס"ל אסמכתא קניא. רבי יוחזיה אומר לא יתן, דסבירא ל"י אסמכתא לא קניא. **שאני'** הבא דאמר ליבטלן זכוותיה. כלומר, שהוא מוחל כל כח הזכות שיש לו באותן שטרות.

דכיון

נדרים, ארבעה נדרים – פרק שלישי דף כז עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) ר"ג

דכיון דמחילה היא – לית בה אסמכתא, דמיד זוכה בה חבירו, וכן במוסר ליד חבירו, ואמר לו "אם לא אעשה כך זכה במה שבירך" – קנה, דליכא אסמכתא אלא באומר "אתך" או "אשלם" וכדצא בהן, וכן דעת הרמבם ד"ל, ואין כן דעת רש"י ד"ל, בפרק "הזהב" (נ"מ ק"ח מ"ח) גבי הא דתניא תתם: הנותן עירובן לחבירו ואמר לו "אם אני חוזר בי – אמוחל לך ערבונך", ודלה אומר "אם אני חוזר בי – אפבול לך ערבונך"

נתיקמו התנאים, דבריו יוסי, ורבי יוסי לטעמיהו דקסבר אסמכתא קניא, רבי יהודה אומר: דיו שיקנה כנגד ערבונו, ופירש רש"י ד"ל שם: לא זה יכפול ולא זה ימחול, משום דאסמכתא היא, אלמא אפילו במחילה שייכא אסמכתא, והא נמי דמי שפרע מקצת חובו, דאיתיה לעיל בסמוך, מוכח הכי, דודאי הווא תנאי מתורת מחילה הוא, דאי לא, הני דס"ל לרבי יוסי דאסמכתא קניא – היאך יגבה זה כל השטר? והלא כבר נמחל מקצת שעבודו, ושוב חוזר חובו וגובהו אלא דאי מתחלה כך התנה: אם לא נתתי לך השאר מכאן ועד שלשים יום – לא היא המעות אלו פרעון אלא מתנה, ואפי"ה, רבי יהודה אומר: לא יתן – אלמא אסמכתא אפילו גבי מתנה ומחילה לא קניא, אלא ח"פ: שאני הכא דאמר ליבטלן זכותא, כלומר שהוא מודה שאם לא בא לאותו זמן – שראיתיו בטלות, כלומר שהם שקר, **והלכתא** אסמכתא קניא, והוא דלא אנוס והוא דקנו מיניה בב"ד חשוב, והוא דלא אנוס, כלומר, אפי' דומיא דחלה בנו, שאינו אנוס גמור, דאי אנוס גמור קאמר – פשיטא, אלא כי האי אונס קאמר, דהא מדמינן לה לעיל למתניתין דנדרים, דכי היכי דאמר במתניתין דאדעתא דחלה בנו לא הדיירו – הכא נמי, כי אתפס זכותיה לא עלה על דעתו שיהיה בנו חולה ויצא לריב, **והוא** דקנו מיניה בב"ד חשוב, כלומר, אלים לאפקועי ממונא, כגון כי דינא דרב אמי ורב אסי, ושלא דבריו הרמבם ד"ל שהצריך סמוך, ואם דבריו – היה לו לומר בב"ד מומחה, והקשו הראשונים ד"ל: ב"ד חשוב למה ליי דהא אמר בפרק "איהו נשך" (נ"מ ק"ח ט"ז) דכל היכא דאמר "מעבשיר" – ליכא משום אסמכתא, וקנין סודר ע"כ כ"מעבשיר" הוא, דאי "מעבשיר" לא קני – בתר הכי נמי לא קני, דהא הדר סודר למריה, וד"ל באומר לחברו: משוך פרה זו ולא תקנה לך אלא לאחר ל' יום, דלא קנה כל היכא דלא קיימא בחצרו, אלא היכא דא"ל "מעבשיר" (מסות פ"ב), ובין דכל קנין על ברוצין כ"מעבשיר" הוא, ו"מעבשיר" סגי לבטולי אסמכתא, ב"ד חשוב למי ליי תירץ ר"ת ד"ל: דכי אמר ד"מעבשיר" מבטל אסמכתא – ה"מ כי הדיא דפרק "איהו נשך" דמשכן לו בית משכן לו שדה, שמסר לו שדה, אבל הכא, שלא מסר ליד מי שהתנה עמו

כלום – צריך קנין וב"ד חשוב, ולפיכך אמר הרב ז"ל שכן הדין בכולהו אסמכתות בעלמא, דכל שאינו מוסר ליד חבירו – אין "מעבשיר" מועיל בהן, אלא קנין בב"ד חשוב, ואין כן דעת הגאון ז"ל, שכתב דהאי פסקא יתיה אלא במתפס זכותיה בלחוד, וכתב הרב אלפסי ד"ל בפרק "גט פשוט", וכדבריו נראה, שאין עסק לב"ד חשוב בתנאי שבין אדם לחבירו, אלא הכא דוקא קאמר, משום דהאי גברא לא מדעתיה בלבד אמר דאי לא אתי לבטלן זכותי, אלא ב"ד הוקידהו לכך, ומשהו דוקא כי קנו מיניה ב"ד חשוב מהני, ואע"ג דלא אמר "מעבשיר", דב"ד חשוב אלים לאפקועי ממונא, וכי תימא: אפקועי ממונא דב"ד חשוב למה ליי תיפוק לי דקנו מיניה, וכל קנין מעבשיר הוא, דאי השתא לא קני – בתר הכי לא קני, דהא הדר סודרא למריה, וכדבריו ר"ת ז"ל אין, ודאי קושטא קאמר שמי שהקנה שדה לחבירו סתם, וקנו מידו – לאלתר קנה, אבל כי אתני "אם לא באתי" – לא משמע דליקני מעבשיר אלא לבתר ההוא יומא, ונמצא שאינו קונה כלל, אלא משהו סגי הכא בקנין סתמא, משום דב"ד אלימי לאפקועי ממונא, והי כ"מעבשיר, **ונמצא** עכשיו פסקן של דברים, דכל היכא דאיכא "מעבשיר" לית ביה משום אסמכתא, ובמתפס זכותא – אי קנו מיניה בב"ד מהני, ו"מעבשיר" לחוריה נמי מהני ביה, ולא נ"ל כן, דאי משום אפקעותא דב"ד נגעו בה – קנין למה ליה? אלא הכא הכי קאמר: והוא דקנו מיניה, כלומר, דלא תימא: כיון דאמר לבטלן זכותיה, כלומר, שהוא מודה שאם לא בא לאותו זמן ראיתיו בטלות – לא צריך קנין, משום דהודאא בב"ד היא ולא בעיא קנין, דליתא, דאילו הודה כן בלא שום תנאי – ה"נ, אבל כיון שחלה ב"אם" – אין כאן הודאא גמורה, הלכך, אפי' אמר "מעבשיר" לא מהני, דאפי' תימא: כיון דאיכא "מעבשיר" ליכא אסמכתא – אפי' הכי, במה יקנה חלה שביטול זכותיה? הלכך בעי קנין כי היכי דליקני חבירה, ואין ה"נ, דאי אמר "מעבשיר" וקנו מיניה – לא בעינן ב"ד חשוב, דבקנין קני חבירה, וב"מעבשיר" ליכא למחשד לאסמכתא, אלא דכיון דבב"ד עסקין אשמועינן דינא אחרינא, דכל היכא דהוי ב"ד חשוב לא צריך "מעבשיר", דאנן סהדי דלא מחייך בבי דינא וכמאן דאמר בפ"י "מעבשיר" דמי, דכיון דב"ד חשוב הוא מאי דאמר "לבטלן" בחורא גמורה משוינן ליה, ונמצא לפירוש זה שאין אנו צריכים כאן להפקעת ממון ולא נשתנה דין זה משאר דיני אסמכתא, והוא דבר נכון ועולה כהוגן, כן נראה לי.

מתני' נדרים להצריך, לליסטס ישראל שהורגים בני אדם, **לחרמין**, מחרימין ושוללין, להפטר מן המכס.

דאי הוי ידע, בשעת התנאי דמיית בתוך הזמן – לאלתר גמר וידיב גיטא מעבשיר, הלכך הוי גט, ולהכי גמר בלביה למיחוי גט, אבל האי, אי הוה ידע דאתניס – לא הוה מבטל זכותיה, ולא גמר ומקני, ואמר להו שמואל לא שפיה פתיא, אע"ג דאניס, והא מינס אניס ולא ליהוי גיטא! דלמא אונסא דמינליא שאני, ומעברא אונסא דמינליא הוא, דזימנן דלא משתכחא בהאי גיטא, ומבעיא ליה לאסוקי אדעתיה (ודלמא אסיק אדעתיה) ואפי' הכי לא התנה, משום דהי אי מיתניס בהאי זמן – אמר גמר ומקני דליחוי גט, אפילו עיכבו שום אונס, אבל בעלמא, אי אתניס – פטור! ולרב הונא, דאמר: בטלן זכותיה, אמאי? הא אסמכתא הוא, דברים בעלמא, וסמך על דעתו, כסבור שהוא יכול לבא בזמנו, להכי קאמר הכי – ואסמכתא לא קניא! שאני הכא, להכי קני, דאתפס זכותיה לב"ד, דכגובי דמי, ולא הוה אסמכתא, מי שפרע מקצת חובו והשליש את שפרו, שהניח השטר שהיה לו לבעל חוב עליו ביד נאמן, ואמר לה: אם איני פורע החוב מכאן עד ל' יום – תן לו שטרו למלוה, ויחזור ויגבה בו כל מה שכתוב בו בתחילה, ולא נתן, ולא פרע, רבי יוסי אומר יתן, השליש השטר למלוה, ואע"ג דאסמכתא היא, דסבור היה לפרוע באותו הזמן – קנה המלוה את השטר, אין הלכה וכו', הא הכא, אע"ג דאתפס השטר ביד והשליש – הוויא אסמכתא, ולא קניא לטעמיה דרבנן שאני הכא דאמר ליבטלן זכותיה, שלא יתן בהן ממש, דהוה חמור מיתן לו שטרו, והלכתא אסמכתא קניא, ואע"ג דלא מתפס, והוא דלא אנוס, באונסא דמוכחא לאינשי, כי האי דלעיל, דפסקיה מעברא, והוא דקנו מיניה, שלא יחזור בו, ובב"ד חשוב, שיהא מומחה

לרבים, וכל הני תלת מילי בעינן בה, דאי הוה חד בלא אידך – לא קני, אלא בכולהו ג' בעינן: דלא אנוס, וקנין, ובב"ד חשוב, **מתני'** להצריך, שהוא הורג על עסקי ממון, שאם בא להורגו – יכול לדרו על זה שהוא של תרומה, ויאמר "נדר זה עלי אם איני של תרומה" אע"פ שאינו של תרומה, כדי שלא יטלם, לפי שיש חיוב מיתה לזו, והנדר מותר, והיינו נמי נדרי אנוסין, ולחרמין, שהוא לייסטס בעלמא שאינו הורג, ולמובכסין, נוטל מכס המלך, ורוצה לטול פירותיו בע"כ, **אף על פי שאינו של תרומה**, יכול לידור שחן של תרומה כדי שלא יטלם, ומתני' לא זו אף זו קתני, בכל נדרים, להם.

חזין

חזין

חזין

נדרים דף כז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) רא

כיון דאי הוה ידע דמית – אם היה יודע שסופו למות בתוך שנים
 עשר חודש, מן לאלתר הוה גמר ויהיב גיפא – היה נותן גט מיד
 בלא תנאי, שמטרתו בנתינת הגט היא, שאשתו לא תזקק ליבום
 לאחר מיתתו, אם אין לו זרע. אבל ההוא גברא שהתפיס זכויותיו,
 אם היה יודע שיקרהו אונס לא היה מבטל זכויותיו.
 הגמרא מקשה שלא מועילה טענת אונס:
 לרבא, שאם לא בא מחמת אונס אין כאן קיום התנאי ואינו מפסיד
 זכויותיו, מאי שנא ממעשה שהיה, בההוא שנתן גט לאשתו, דאמר
 להו – ואמר לעדי הגט אי לא אתינא – אם לא אשוב לכאן מכאן
 עד תלתין יומין – מעתה ועד שלושים יום, ליתוי גיפא – יחול הגט,
 אך אם אשוב בתוך שלושים יום לא יחול הגט. אמתא ופסקיה
 מעקרא – בא אותו אדם ביום השלושים ורצה להכנס לעיר ולמנוע
 את חלות הגט, אך הנהר שהיה בינו לעירו הפסיק, ולא יכל
 להצותו עד שעבר יום השלושים מפני שהמעבורת שעליה חוצים
 את הנהר היתה בצד הנהר שסמוך לעיר. אמר להו אותו אדם
 לעומדים בעברו השני של הנהר, הו דאתאי הו דאתאי – ראו
 שבאתי, ראו שבאתי. ואמר שמואל לא שמייה מתיא – ביאה זו עד
 שפת הנהר, אף שהיא סמוכה לעיר אינה נחשבת ביאה, עד שיכנס
 אליה. ונמצא שנתקיים תנאו 'אם לא באתי מכאן עד תלתין יומין'
 והגט חל. הרי ששמואל סובר שאף על פי שלא בא מחמת אונס,
 אין טענת אונס מועילה בגיטין, והגט חל. ולפי רבא שלמד
 ממשנתו שאם לא בא מחמת אונס אין זה נחשב שנתקיים
 התנאי, קשה, אמאי – מדוע לא נאמר כן גם לגבי גיטין, והא מינס
 אנים – הלא מה שלא בא היה מחמת אונס, ולא יחשב הדבר כמו
 שלא בא מכאן ועד שנים עשר חודש, ולא יחול הגט.
 הגמרא מתרצת שיש חילוק בין אונס המצוי לאונס שאינו מצוי:
 דלמא אונסא דמינא לא שמייה – שמא אונס המצוי, וגלוי לכל שיכול
 לקרות, שונה מאונס שאינו מצוי. שבאונס המצוי העלה על דעתו
 שאפשר שיקרה לו אונס כזה, והיה לו להתנות בשעת נתינת הגט
 שאם יארע לו אונס כזה אינו רוצה שיחול הגט, וכיון שלא התנה
 כן, חל הגט אף אם נאנס ולא בא, אבל באונס שאינו מצוי, כגון
 חלה הוא או שחלה בנו, שלא היה לו להעלותו בדעתו, לא היה
 לו להתנות שאם יקרה כן אינו רוצה להפסיד זכויותיו, ולכן אינו
 מפסיד זכויותיו אם נאנס ולא בא. ומעקרא – אונס ד'פסקיה
 מעברא מינא אונסיה – דבר מצוי וגלוי הוא שלפעמים המעבורת
 נמצאת בעברו השני של הנהר.
 הגמרא מקשה מדוע אין במתפיס זכויותיו משום אסמכתא:
 ולרב הונא שאמר שאף אם נאנס ולא בא מכאן ועד שלושים יום
 בטלים זכויותיו, מכדי – הלא באופן זה אסמכתא היא, כיון שסמך
 על כך שיחזור לבית דין עם ראיותיו, ולא יפסיד את שטרי
 זכויותיו, והרי הדין שאסמכתא לא קניא – אינה קונה, משום שלא
 גמר בדעתו להקנות, שהרי היה בדעתו לקיים את ההתחייבות.
 ואם כן מדוע מפסיד זכויותיו לדעת רב הונא.
 מתרצת הגמרא, שאני הך אסמכתא דמיתתא דביתא – כיון שכבר הוציא
 זכויותיו מרשותו והתפיס אותם ביד אחר, דומה הדבר כאילו כבר
 גבו את שטרותיו, ויש לו גמירות דעת לבטלם, ואף אם בדרך כלל
 אסמכתא אינה קונה, באופן כזה אסמכתא קונה.
 הגמרא מקשה שגם כשהתפיס ביד אחר, אסמכתא אינה קונה:
 והיכא דמיתתא לאו אסמכתא היא – וכי במקום שהתפיס את
 שטרו ביד אחר אין משום אסמכתא, והתנן – והלא שנינו, מי
 שפרע מקצת חובו, ולא היה יכול להשאיר את שטרו ביד המלוה
 כדי שלא יחזור ויגבה ממנו גם את מה שפרע כבר, ולכן השליש

את שטריו – הפקיד את שטרו ביד אדם שלישי, ואמר הלוה, אם
 אין אני נותן לו – פורע למלוה מכאן עד שלשים יום את שאר
 החוב, תן לו – למלוה, את שטריו, ויגבה את כל חובו. ואם הגיע זמן
 – עברו שלושים יום ולא נתן את שאר החוב, רבי יוסי אומר, נתן
 למלוה את השטר, אף שהלוה סמך שיפרע את כל חובו בתוך
 שלושים יום, ולכן אמר שאם לא יפרע מוחל על המעות שנתן
 תחילה, ויחזור המלוה ויגבה את כל החוב, כיון שאסמכתא קונה.
 ורבי יהודה אומר, לא נתן למלוה את השטר, כיון שאסמכתא לא
 קונה. ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה אמר רב, אין הלכה כרבי
 יוסי דאמר אסמכתא קניא, אלא כרבי יהודה שאסמכתא אינה
 קונה. ומוכח שאף כשהשליש את שטרו ביד אחר סובר רב
 שאסמכתא אינה קונה, וקשה על רב הונא מדוע פסק שלא כרב
 שהיה רבו.
 מתרצת הגמרא, שאני הך לגבי ההוא גברא שהתפיס זכויותיו
 בבית דין אם לא יביא ראיותיו מכאן ועד שלושים יום, דאמר
 לפלגא דביתא – שאמר שיתבטלו זכויותיו. כלומר שהוא מודה
 שאם לא יביא ראיותיו לסוף שלושים יום ראיותיו בטלות, כיון
 שראיות של שער הן, ואינו יכול להשתמש בהם לתבוע ממון.
 פסק ההלכה בדין אסמכתא:
 והלכתא – ההלכה היא שאסמכתא קניא – קונה, והמתחייב שיתן
 דבר לחבירו אם לא יעשה מעשה מסוים, ולבסוף לא עשה את
 המעשה, חלה ההתחייבות. וכגון שאמר שיפסיד שטר זכויותיו אם
 לא יביא ראיותיו לסוף שלושים יום, ולבסוף לא הביא.
 מגבילה הגמרא הלכה זו:
 ומה שאסמכתא קונה הוא דווקא דלא אנים – שלא נאנס, אלא
 מרצונו לא עשה דבר זה. אבל אם לא קיים את ההתחייבותו מחמת
 אונס, לא קנה חבירו. כי ברור הדבר שלא עלה על דעתו להתחייב
 אם יאנס.
 הגבלה נוספת:
 והוא דקנו מיניה – וכן צריך שיעשו קנין מזהמתחייב, וכיון שקנו
 ממנו בקנין סודר שחל מעכשיו, אין בזה משום אסמכתא, כי
 אסמכתא שייכת רק באופן שהתחייב לחבירו והקנין יחול לאחר
 זמן. ואם לא אמר שיחול הקנין מעכשיו, אם הקנה לו פניית דין
 חשוב גם כן אינו אסמכתא, כי אדם אינו עושה צחוק מבית דין,
 וכל קנין בבית דין הוא כהודאה גמורה, וכמו שאמר בפירוש
 שיחול הקנין מעכשיו:

משנה

במשנה הקודמת נתבאר הסוג הרביעי מארבעת הנדרים המותרים
 שפרק זה עוסק בהם, והוא נדרי אונסין. משנתנו מבארת מקרים
 נוספים של נדרי אונסין נודרין לתרין – לליסטים ישראל שהורגים
 בני אדם כדי לקחת ממנום, ולתרין – אנשים שגוזלים ממון,
 ולמוכסין – פקידים הממנונים מטעם המלך לגבות מיסים. שאם באו
 אחד מכל אלו לקחת ממנו פירותיו, מותר לו לנדר להם שחיה
 שהפירות הם של תרומה, בכדי שלא יטלו אותם ממנו, ואף על פי
 שהאמת היא שאינו תרומה. וכן מותר לנדר שהן של בית המקדש –
 נכסי המלך, אף על פי שאינו של בית המקדש. ובגמרא יבואר אופן
 ההיתר וטעמו.
 המשנה מביאה מחלוקת תנאים מתי נאמר היתר זה:
 בית שמיא אומרים, בכל נודרין – בכל אופן של נדר מותר לנדר
 כדי להיפטר מהאנס,

אגרות קודש

בי"ה, כ"ג סיון, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב, א) במה שצינתי ללמוד בספר התניא קדישא פרק כ"ז-כ"ט והפרקים שלפניהם ושלאחריהם, ורוצה ללמוד בזה איזה כוונה צדדית. - איני מבין מה הכריחו לזה, והיא כפשוטה - אשר מבואר שם גנות ענין העצבות וההפסד שבה, ואשר בהתבוננות אפשר לבטלה גם ע"פ שכל אפילו כשנדמה או שגם באמת הוא עצבות מדאגת עוונות.

ב) נסתפק במה שכתבתי בנתינת צדקה, שיתן לפני התפלה פרוטה או **שתיים** וכו', באם לא ימצא עני על אתר. - הנה ידוע שבכגון דא מוסרים הצדקה לגבאי צדקה או לקופה של צדקה (א צדקה פושקע).

ג) נסתפק במ"ש מקוה טהורה, והנה במכתבי אינו בוא"ו אלא מקוה **טהרה**, וכוונתי לטבילת עזרא עכ"פ בזה יזהר, ומה טוב גם במקוה המוסיפה קדושה לקדושה גדולה יותר, וכמו שנמצא עד"ז בש"ס (היינו בטבילת כהן גדול ביוהכ"פ שבין עבודה לעבודה).

לפלא שאינו מזכיר ע"ד אמירת שיעור תהלים בכל יום אחר התפלה, ויה"ר שלא תהי' אלא השמטה בכתיבה ולא חסרון בפועל.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

בי"ה, כ"ג סיון, תשט"ו

ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ כו' מוה"ר משה שי

שלום וברכה!

נבהלתי להידיעה מפטירת אחיו עקיבא יוסף ע"ה, תנצב"ה, ויה"ר אשר מכאן ולהבא יבשר אך טוב בטוב הנראה והנגלה.

ומ"ש אודות איזה תיקון לנשמת הנ"ל, הרי ידוע שמשנה אותיות נשמה, ויקבע שיעור לימוד במשניות על הסדר באופן שיגמור שיתא סדרי משנה לפסח שני הבע"ל, והרי כבר ידוע סגולת לימוד המשניות גם לנשמות בגופים.

וכהמסופר מכ"ק אדמו"ר הצמח צדק (הועתק ברשימת המאסר חלק הרביעי) שאמר להווי"ח אי"א כו' ר' אבא ז"ל פערסן, למוד משניות על פה, משנה הוא נשמה, ע"י אמירת משניות בעל פה הנשמה מאירה את הגוף, אז דער גוף ווערט ליכטיקער, ואף שהנ"ל הוא לימוד בספר, הרי זה הכנה ללימוד בעל פה, ובמילא גם הכנה להאמור בפתגם הצ"צ, ובטח יוחקו בזכרוננו גם איזה משניות מכל סדר וסדר, והשי"ת יצלחו בכל הנ"ל.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

- ח. המתענה תענית חלום בשבת צריך לומר ענגו אחר סיום תפלתו בלא חתימה וטוב לכללו באלהי נצח
 כו' וטוב לומר גם בן רבון העולמים גלוי וידוע לפניך וכו' 41 כמו בחול ומת' לומר גם בן אלהי עד
 שלא נוצרתי כו' 42 או שאר בקשות על מחילת עונות ויכל גם בן להתודות ולומר חטאתי עויתי פשעתי 43
 ולא אסרו לומר תחנונים בשבת אלא לבקש בהם על צרכיו 44 בגוף על פרנסה או על רפואה לחולה שיש
 לו בביתו וכיוצא בהם מצרכי הגוף 45 אבל חרטת עונות טוב לומר בכל יום 46:

סימן רפח, דין תענית ודין תענית חלום בשבת סעיף ח

הלכתא רבתא

- כב] עויתי פשעתי - מותר לומר אלקי עד שלא נוצרתי שמים 45
 וכן וידוי בכל שבת, ואפילו אינו מתענה 43.
 כג] מצרכי הגוף - משמע שמותר לבקש על צרכי יום-טוב כל מה שיש בו הזכרת חטא 46.

ציונים והוספות

- (41) ברכות יז, א: רבון העולמים, גלוי לפניך, בזמן שבית המקדש קיים אדם חוטא ומקריב קרבן, ואין מקריבין ממנו אלא חלבו ודמו ומתכפר לו; ועכשיו ישבתי בתענית ונתמעט חלבי ודמי, יהי רצון מלפניך שיהא חלבי ודמי שנתמעט כאילו הקרבתי לפניך על גבי המזבח ותרצני. ובערוך השלחן סי' תקסה ס"ה: ולא נהגו עכשיו לומר זה, ולא ידעתי למה. ונכון לאומרו.
 (42) מובא במסכת ברכות שם, ובמחזור בידוי לתפילות יום-הכפורים.
 (43) כך משמע מהא דכלל הוידוי בחדא מחתא עם אלקי עד שלא נוצרתי, וכן הוא למג"א, וזהו דלא כמשנ"ב ס"ק כב שחילק בין חרטת עוונות המותרת בכל שבת, לבין אמירת וידוי המותרת בשבת רק למי שמתענה (ע"פ קצות השלחן סי' צ בדה"ש ס"ק ה).
 וראה להלן שבסידור השמיט כל שיש בו הזכרת חטא ועון, ולכך למעשה אין לאומרו.
- (44) עד"ז בסי' קפח ס"ד (לענין בקשת צרכיו שבברכת המזון). ובסי' רפד סי"ד (לענין אמירת 'יקום פורקן').
 (45) כגון הצלחה בלימוד התורה, יראת-שמים וכיוצא בזה.
 (46) שכן הוא על פי קבלה, למעט קטעים בודדים שהשאר (פורטו ונתבארו בקובץ הערות וביאורים גליון תתמה, ובקובץ היכל הבעש"ט גליון ג).
 ובשער הכולל פרק לו ס"ב ביאר (לענין הא דלא השמיט בסידור ה'רבנו של עולם' שאומרים בקריאת-שמע שעל-המיטה) שהשאר כל מה שהמקור לאמרו כל יום הוא מן הקדמונים חכמי הש"ס, ובקצות השלחן (סי' צ בדה"ש ס"ק ה) ביאר שהשאר הרבש"ע משום שאינו בדרך וידוי (ומשוע"ר משמע כנ"ל שאין לחלק בין וידוי לחרטת עוונות).
 וראה היום-יום כח אדר א שמשמיטים גם ה'רבנו של עולם' אע"פ שלא הושמט בסידור.

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן הלכות שבת - לפי לוח "רב יומי"

- יח אסור למדוד שום דבר בשבת בין ביד בין בחבל מפני שהוא מעשה חול וזלזול שבת ומותר למדוד מדידה של מצוה כגון למדוד אם יש במקוה מ' סאה או למדוד החור אם יש בו פותח טפח להביא הטומאה מהחדר שהת בו להחדר הסמוך לו ואע"פ שיכולים הכהנים לצאת ממנו לבית אחר מכל-מקום כיון שהוא מודד שיעורי תורה אינו נראה כמעשה חול ומותר למדוד האזור של מי שכואב לו ראשו וללחוש על המדידה כמו שנוהגות הנשים מפני שהיא מדידה של מצוה ומשום הלחש אין איסור כמ"ש בסי' ש"ז:
 יט אף לדבר הרשות אין איסור למדוד אלא כשמתכוין למדוד לאיזה צורך אבל אם מודד שלא לצורך כלל אלא כמתעסק בעלמא מותר:
 כ מי שנשבע לפרוע חובו לחבירו בז' בניסן וחל ז' בניסן בשבת יתבאר בחו"מ סי' ע"ג:
 כא מותר להרהר בעסקיו אפילו היאך לעשות מלאכות גמורות אחר השבת שלא אסור דבור לבד שנאמר ודבר דבר דיבור אסור הרהור מותר ומכל-מקום אם יש לו מתוך ההרהור טרדת הלב או נדנדו דאגה אסור ומשום ענג שבת מצוה שלא להרהר כלל בעסקיו אלא יהא בעיניו כאילו כל מלאכתו עשויה וזהו שכתוב ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ואין אדם יכול לעשות כל מלאכתו בשבוע אחד אלא יראה אדם בכל שבת כאילו כל מלאכתו עשויה ואין לך ענג גדול מזה:
 כב אסור לומר לנכרי אפילו מערב שבת שילך חוץ לתחום

48 אסור להכריז כלל אחר ברכו בשבת אפילו בלא סכום מעות
49 כיון שאין בהם צורך מצוה אלא אם כן מכריז קודם ברכו:

50 **כט** מי שנודע לו בשבת שהוציאו נכרים את בתו מביתו
51 להוציאה מכלל ישראל מצוה לשום לדרך פעמיו
52 להשתדל להצלתה ויצא אפילו חוץ ל"ב מיל ואפילו אם
53 יצטרך לעשות מלאכה גמורה להצלתה ואפילו אם הוא ספק
54 אם יצילנה מפני שענין זה הוא כפיקוח נפש שמחללין
55 השבת אפילו בספק הצלה שאין לך פיקוח נפש יותר מזה
56 שלא תצא מכלל ישראל ותחלל שבתות כל ימיה ומוטב
57 לחלל עליה שבת אחת משתחלל היא שבתות הרבה
58 שמתעם זה ג"כ מחללין שבת בשביל פיקוח נפש שאמרה
59 תורה חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה
60 (ולפיכך אף אם הבת היא קטנה שאינה מחוייבת עדיין
61 במצוות יחלל עליה להצילה שלא תחלל שבתות הרבה
62 כשתגדיל שמתעם זה מחללין שבת לפיקוח נפש הקטנים).

63 ואם אינו רוצה להשתדל בהצלתה בחילול שבת כופין אותו
64 והוא הדין אם אינה בתו אלא בת או בן איש אחר אע"פ
65 שאינו קרובו ויש יכולת בידו להשתדל במצוה זו אע"פ
66 שהוא ספק אם יציל כופין אותו להשתדל בכל מה שאפשר
67 אפילו בעשיית מלאכות גמורות אם יצטרך להן.

68 ולא אמרו שאין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חבירו אלא
69 כשחבירו פשע בזה וע"י פשיעתו בא לו האונס אח"כ כגון
70 שהדביק פת בתנור בשבת ונזכר קודם שתיאפה שאף
71 שמותר לו לרדות מן התנור כדי שלא יבא הוא לידי איסור
72 חמור ממנו אסור לאדם אחר לרדותה כדי שלא יבא חבירו
73 לידי איסור חמור של אפיית הפת בשבת כיון שחבירו פשע
74 במה ששכח והדביק פת בתנור בשבת אבל כאן זה שהנכרים
75 רוצים לאנסו לצאת מכלל ישראל לא פשע מאומה.

76 אבל אם אין רוצים להוציאו מכלל ישראל אלא שאונסים
77 אותו לעבור עבירה אחת אפילו לעבור עבודה זרה ואח"כ
78 יניחוהו להחזיק דתו אין מחללין עליו שבת באיסור של
79 תורה בשביל הצלתו (בין הוא בעצמו בין אחרים) מפני
80 שלא ניתנה שבת לדחות אלא בשביל פיקוח נפש ולא
81 בשביל הצלת עבירה חמורה ממנה אבל לחלל שבת
82 באיסורי דברי סופרים מותר (אפילו לאחרים) כיון שהוא לא
83 פשע (ואפילו אם אין רוצים לאנסו לעבודה זרה אלא לעבור
84 על מצות לא-תעשה אחרת של תורה אבל בשביל מצות-
85 עשה אין דוחין שבות כמ"ש בסי' תקפ"ו).

86 וכל זה ביחיד אבל להציל רבים מעבירה (חסר).
87 (עיי' סוף סי' תקפ"ו ותרג"ה בט"ז וצ"ע בכה"ג):

חלק ב סימן שו באיזה חפצים מותר לדבר בשבת

88 **א** ודבר דבר דרשו חכמים שלא יהא דיבורך של שבת
89 כדיבורך של חול שלא יאמר דבר פלוני אעשה למחר
90 ואפילו דבר שאינו אסור לעשותו בשבת עצמה אלא מדברי
91 סופרים כגון שכירות ומקח וממכר וכיוצא בהם ואע"פ שאין

1 בשבת אחרי קרובי המת שיבואו להספידו שאין דוחין שום
2 איסור מפני הספדו שהרי אפילו אם הביא הנכרי מעצמו
3 חלילין למת להספידו בהם מחוץ לתחום אסור להספידו
4 בהם כמ"ש בסי' שכ"ה אבל חולה שהכביד עליו חליו וירא
5 פן ימות ומבקש שישלחו אחר קרוביו מותר אפילו לשכור
6 נכרי רץ שירוך אפילו כמה פרסאות בשבת להביא קרוביו
7 במוצאי שבת שאף שלא התירו שכירות בשבת אפילו לצורך
8 מצוה כאן התירו כדי שלא תיטרף דעתו עליו אם לא יעשו
9 רצונו:

10 **כג** להחליף משכון לנכרי בשבת יתבאר בסי' שכ"ה:

11 **כד** הלוקח בית או שדה בארץ ישראל מן הנכרי מותר לו
12 לומר לנכרי לכתוב לו שטר מכירה בשבת אם הנכרי
13 הולך לדרכו בשבת ומעלהו בערכאות שלהם לחתום לו
14 שאמירה לנכרי בשבת אינה אסורה אלא מדברי סופרים
15 ומשום ישוב ארץ ישראל לא גזרו אף על פי שגזרו בשאר
16 מצות:

17 **כה** מי שאבדה לו אבידה מותר שיכריזו בשבת שמי
18 שיודע בה יבא ויגיד ואפילו האבידה היא דבר שאסור
19 לטלטלו בשבת מפני שהשבת אבידה מצוה ולומר למי
20 שיודע ממנה ששיבנה אמירה זו מחפצי שמים שמותרים
21 בשבת (ונהגו להכריז גם על אבידת נכרי מפני דרכי שלום
22 שאנו מצווין מדברי סופרים להתנהג עמהם בדרכי שלום
23 והרי זה כעין מצוה כמ"ש בסי' שכ"ה):

24 **כו** אם מותר להחרים או לנדות בשבת או להתיר הנדוי
25 והחרם יתבאר בסי' שמ"א:

26 **כז** אסור להכריז בשבת על קרקע הנמכרת שכל מי שיש
27 לו זכות עליה יבא ויגיד ואם לאו יאבד זכותו מפני
28 שמה שאומר ואם לאו יאבד זכותו הוא כדן את הדין ואין
29 דנין בשבת ואף אם מכריז סתם כל מי שיש לו זכות יבא
30 ויגיד שאינו כדן את הדין אף שיש תקנה בעיר שאם לא
31 יגיד בטל זכותו מכל-מקום אסור משום ודבר דבר אלא
32 שבמקום שנהגו להקל להכריז סתם אין למחות בידם כי יש
33 מקום לומר שזהו כצרכי רבים שמותר לדבר בהם בשבת
34 שכל דבר שהוא תיקון המדינה והוא מזדמן תדיר נקרא
35 צורך רבים כיון שהוא מזדמן תדיר ומטעם זה נקראו הדינין
36 צורכי רבים לענין חולו של מועד כמ"ש בסי' תקמ"ה ומה
37 שאין דנין בשבת הוא משום שהוא שבות גמור כמ"ש בסי'
38 של"ט ולא התירו שבות גמור לצרכי רבים אלא הדיבור
39 בלבד כמו שנתבאר למעלה אבל במקום שאין שם מנהג זה
40 אין לנהוג כן לכתחלה:

41 **כח** אסור להכריז בשבת אצל מי שיש יין למכור אם הוא
42 מקום שהיין מצוי בו הרבה שאין צורך מצוה בהכרזה
43 זו ואסור משום ודבר דבר אבל במקומות שאין היין מצוי
44 כל כך מותר להכריז עליו בשבת שזהו צורך מצוה לקנות
45 יין לקידוש ולכבוד היום ובלבד שלא יזכיר סכום מעות
46 שזהו אסור אפילו לצורך מצוה אלא אם כן מכריז קודם
47 ברכו וטוב לנהוג כן לעולם להכריז קודם ברכו ושאר משקין

49 שהביא אגרת חתומה או קשורה שאין הישראל יכול
50 לפותחה ולקוראה יכול לומר להנכרי איני יכול לקרותה כל
51 זמן שאינה פתוחה והנכרי פותחה מעצמו שהרי אינו אומר
52 לו שום ציווי אפילו ברמז אלא שהנכרי מבין מעצמו שצריך
53 לעשות כן (ולדעת עצמו הוא עושה להשלים פעולתו
54 בשליחות אגרת זו ולכן אין צריך למחות בידו):
55 ח מותר לומר לנכרי אחר השבת מדוע לא עשית דבר
56 פלוני בשבת שעברה אע"פ שמבין מתוך דבריו שרצונו
57 שיעשנו בשבת הבאה אין בכך כלום כיון שאומר לו כן
58 בחול ואין באמירתו זו שום (רמז) ציווי לעשותה בשבת
59 הבאה אלא שהנכרי מבין כן מעצמו (והוא שעשיית מלאכה
60 זו היא בענין שאין צריך למחות כשוראה את הנכרי עושה
61 אותה בשבת כגון שאין המלאכה נעשית בחפצים של
62 ישראל והנכרי (אינו) שכירו של ישראל אלא רגיל לעשות
63 לו בטובת הנאה עיין סי' רמ"ד ורנ"ב):

64 ט במקום שיום השוק הוא בשבת אסור ליתן מעות לנכרי
65 מערב שבת שיקנה לו חפץ פלוני אם אותו חפץ אינו
66 מצוי לקנות באותו מקום אלא ביום השוק כמו שהוא רגיל
67 בעיירות קטנות שהרי זה כאילו אמר לו בפירוש לקנות
68 בשבת שהוא יום השוק (אבל בד' וה' מותר ליתן לו מעות
69 מטעם שנתבאר בסי' רנ"ב) ואם מצוי קצת לקנות גם בשאר
70 ימים מותר ליתן לו מעות אפילו בערב שבת ובלבד שלא
71 יאמר לו קנה בשבת וגם לא יאמר לו שהוא הולך בדרך
72 במוצאי שבת מיד ויצטרך הנכרי לקנותו בשבת שהרי זה
73 כאומר לו בפירוש לקנות בשבת כמ"ש בסי' רנ"ב וכן הדין
74 לענין כל דברים אלו בנותן כלים לנכרי למכור וטוב שלא
75 לדור כלל בעיר שיום השוק הוא בשבת כי אי אפשר שלא
76 יחטא ואם השוק אינו בשכונת היהודים אין לחוש:

77 י מותר לומר לנכרי בערב שבת הילך מעות בהלוואה וקנה
78 בהם לעצמך חפץ פלוני למחר ביום השוק ואני אחזור
79 ואקחנו ממך אחר השבת בפירעון חוב מעות אלו ואתן לך
80 ריוח:

81 יא מי ששכר לו נכרי בקבלנות להוליך סחורתו למקום
82 פלוני ובא הנכרי ולקח הסחורה מבית ישראל בשבת
83 אע"פ שאין כאן איסור אלא מפני מראית העין כמ"ש בסי'
84 רמ"ו ראוי לקנסו בממון לפי עשרו או במלקות כפי ראות
85 עיני בית דין אם אין לו ממון ואם טעה שסבר שמותר אין
86 קונסין אותו ונאמן לומר שעשה בשוגג ואם לקח הסחורה
87 מביתו מבעוד יום אע"פ שמפליג מן העיר בשבת מותר
88 כמ"ש שם:

89 יב דבר שאינו מלאכה ואינו אסור לעשותו בשבת אלא
90 משום שבות מותר לישראל לומר לנכרי לעשותו בשבת
91 והוא שיהיה שם מקצת חולי אף על פי שאינו כולל את כל
92 הגוף ולא סכנת אבר או לצורך מצוה אומר ישראל לנכרי
93 לעלות באילן בראש השנה כדי להביא משם שופר לתקוע
94 בו או לומר לו שביא לו חמין בשבת מחצר לחצר שאין
95 ביניהם עירוב (או דרך כרמלית עיין במ"ש סי' שכ"ה) כדי
96 להרחיק בהם המצטער.

1 דיבור זה שבשבת מועיל לו כלום לעשייה שיעשה למחר
2 ואינו דומה לאומר לחברו שיעשה לו למחר שאמירה זו
3 מועלת לעשייה שלמחר שע"י אמירה זו עושה חברו למחר
4 ונמצא שהוא מוצא חפציו בשבת ע"י אמירה זו שאומר
5 לחבירו ואסור משום ממצוא חפצך (ודבר דבר).

6 משא"כ כשאומר על עצמו שיעשה דבר פלוני למחר אין
7 לאסור משום ממצוא חפצך שאינו מוצא חפציו ע"י אמירה
8 זו שאף אם לא היה אומר כן בשבת היה יכול לעשות כן
9 למחר אע"פ"כ אסור משום ודבר דבר שלא יהא דיבורו
10 בשבת כדיבורו בחול ואפילו לומר מצוה פלונית אעשה
11 למחר אסור אם הוא מצוה שאסור לעשותה בשבת ולא
12 אמרו שחפצי שמים מותר לדבר בהם בשבת אלא כשיש
13 צורך למצוה כדיבור זה אבל כאן אין אמירתו מועלת כלום
14 לעשייה שלמחר:

15 ב ואפילו בשיחת דברים בטלים שאין בהם זכר עשיית
16 מלאכה כלל אסור להרבות בהם בשבת שלא יהא דבור
17 השבת כדיבור החול ובני אדם שסיפור שמועות ודברי
18 חידושים הוא עונג להם מותרים לספרם בשבת כמו בחול
19 אבל גם בחול אין לבני תורה להרבות בשיחה זו משום
20 מושב לצים אבל מי שאינו מתענג בריבוי השמועות אסור
21 לספרם בשבת כדי שיתענג בהם חבריו:

22 ג אסור לעכב הנכרי בשבת בשביל החוב אבל יכול לומר
23 בחול לשופט מדוע לא עכבת הנכרי בשבת שעברה
24 אע"פ שמבין מתוך דבריו שיעכבנו בשבתות הבאות אם
25 יזדמן אז לעיר:

26 ד אסור לעכב נכסי ראובן ביד שמעון בשבת:

27 ה אסור לספר איזה דבר שנזכר בו צערו כגון ממיתת
28 אוהבו וכיוצא בזה:

29 ו כל דבר שאסור לעשות בשבת מן הדין אסור לומר לנכרי
30 אפילו מבעוד יום לעשותו בשבת אפילו אינו צריך לדבר
31 זה עד לאחר השבת כגון שאומר לו קודם השבת לשכור לו
32 פועלים בשבת שיעשו לו מלאכה אחר השבת אבל דבר
33 שאינו אלא חומרא בעלמא לישראל עצמו יכול לומר לנכרי
34 בשבת לעשותו:

35 ז כל דבר שאסור לומר לנכרי לעשותו בשבת אסור אפילו
36 לרמוז לו לעשותו והוא הדין שאסור לומר לו איזה ציווי
37 לעשות דבר המותר בענין שיבין מתוך כך שיעשה מלאכה
38 בשבת כגון לומר לנכרי שיקנה חוטמו כדי שיבין שסיר
39 הפחם שבראש הנר שהרי זה כמצוהו להסיר הפחם אלא
40 שהוא ברמז ואפילו אם הנכרי בא מעצמו להסיר הפחם בלא
41 רמיזת הישראל צריך למחות בידו אם עושה בשביל
42 הישראל כיון שהנר הוא של הישראל כמו שנתבאר בסי'
43 רע"ו.

44 אבל מותר לומר לנכרי איזה ציווי שיבין ממנו לעשות
45 מלאכה אחר השבת או לרמוז לו מלאכה לעשותה אחר
46 השבת שלא נאסר אלא דיבור בלבד שנאמר ודבר דבר.

47 ואם אינו אומר לו שום ציווי אלא שאומר לפניו איזה דבר
48 שמבין ממנו לעשות מלאכה בשבת הרי זה מותר כגון נכרי

15 בנין פלוני לשכר הפועלים ועדיין נשאר בידו משכר
16 הפועלים שצריך לידע מה שנתן להם כדי שידע מה שמגיע
17 להם עדיין ואפילו אם לפי חשבון לא יגיע להם כלום
18 מכל-מקום עכשיו קודם החשבון זה מסתפק לו שמא מגיע
19 להם כלום הרי זה חשבון הצריך לו ויש לגזור שמא יכתבנו
20 לזכרון.
21 אבל אם ידוע לו שאין מגיע להם כלום ממנו הרי זה חשבון
22 שאינו צריך לו כלל ומותר לחשבו בשבת וכן כמה סאים
23 תבואה היה לנו בשנה פלונית כמה דינרים הוציא בחתנות
24 בנו וכיוצא באלו שהם בכלל שיחה בטלה המחשב אותם
25 בשבת כמחשב אותם בחול ובלבד שלא ירבה בהם שאסור
26 להרבות בשיחה בטלה בשבת כמ"ש למעלה:

חלק ב סימן שז דיני שבת התלויים בדבור

1 ויש אומרים שהוא הדין במקום הפסד לא גזרו על שבות
2 כגון לטלטל ע"י נכרי סחורה מוקצה הנפסדת ע"י גשמים
3 (ואפילו להביאה לבית דרך כרמלית אם אי אפשר בענין
4 אחר) ויש לסמוך על דבריהם במקום הפסד גדול (והוא
5 הדין לצורך גדול אע"פ שלא שייך שם הפסד).
6 וכל זה בדבר שעושה אותו הנכרי בשבת כדרך שהוא עושה
7 בחול אבל דבר שמשנה בעשייתו מדרך החול אף על פי
8 שהוא שבות גמור מותר לעשותו אפילו ע"י ישראל במקום
9 צער כמ"ש בסימן שכ"ח ויש אומרים שהוא הדין במקום
10 הפסד ויש לסמוך על דבריהם במקום הפסד גדול (עיי' סימן
11 של"ו):
12 **יג** אסור לאדם לחשוב חשבונותיו בפיו בשבת גזרה שמא
13 יכתוב בין חשבון העתיד להיות בין חשבון שעבר כבר
14 אלא שצריך לו עדיין לידע אותו כגון כך וכך הוצאתי על

תורה אור

27 וזהו ענין "אבא יסד ברתא" - שהביטול
28 דבחינת חכמה ("אבא") - כח מ"ה - מאיר בבחינת
29 הדיבור ("ברתא"), כך, שדברי תורה דהתלמיד
30 חכם (שלימוד התורה צ"ל בדיבור) הם דבר ה'.
31 וזהו בקולו של משה, כי קול הוא בחינת
32 המשכה מההעלם אל הגלוי, כמו מהבל הלב אל
33 הגרון על דרך משל, כנודע מ"ש על פסוק קנה
34 חכמה.
35 וזהו ענין "והאלקים יעננו בקול" - בקולו של
36 משה: "קול" מורה על גילוי, כמו ענין הקול
37 בפשטות, שמקורו מהבל הלב, והקול מוציא את
38 ההבל (דרך הגרון) מן ההעלם (הלב) אל הגילוי
39 [וכמבואר במ"א בפירוש "קנה חכמה" - מלשון
40 "קנה" (שבגרון)].
41 וזהו ענין "קולו של משה" - גילוי בחינת
42 הביטול.
43 כלומר, כפי ערך המשכת בחינת הביטול לאור
44 אינסוף ב"ה, כבה ממש האלהים יעננו להיות
45 קורא ושונה כנגדו:
46 ועל זה אמרו "והאלקים יעננו בקול" - בקולו
47 של משה, שכל אדם, לפי ערך פעולתו בעצמו
48 להמשיך ולגלות ("קול") בעצמו את בחינת
49 הביטול ("משה") שלו לאור אינסוף ב"ה - במידה
50 זו נמשך אור אינסוף ב"ה בנפשו, "והאלקים
51 יעננו", ובלשון חז"ל הנ"ל - "הקב"ה קורא ושונה
52 כנגדו".

1 ולכן נקרא התלמיד חכם בשם משה כדאיתא
2 בגמ' משה שפיר קאמרת, כי התלמיד חכם הוא
3 המקבל מבחינת חכמה עלאה, כח מ"ה.
4 מטעם זה נקרא כל תלמיד חכם בשם משה,
5 כדאיתא בגמרא שאמרו לאמורא "משה שפיר
6 קאמרת", שאין זאת מצד מעלת ידיעת חכמת
7 התורה, אלא מצד תכונת הביטול שבתלמיד חכם,
8 שזהו פירוש שם "תלמיד חכם", ד"חכמה" הוא
9 בחינת ביטול, ד"חכמה" אותיות כ"ח מ"ה, כח של
10 מ"ה וביטול, ותלמיד חכם היינו מי שהוא מקבל
11 וקולט בעצמו תכונת הביטול, הנמשכת מ"חכמה
12 עלאה".
13 **ואבא יסד ברתא כמ"ש ה' בחכמה יסד ארץ,**
14 **הוא דבר ה' זו הלכה שבפי ת"ה.**
15 וביאור הקשר בין ענין הביטול ללימוד התורה
16 של התלמיד חכם (לפי פירושו הפשוט) - כי
17 תלמיד חכם היינו מי שלימוד התורה שלו הוא
18 בבחינת ביטול, שדברי תורה שלומד הם דבר ה' -
19 דבר ה' זו הלכה.
20 וזהו כמאמר הזהר "אבא יסד ברתא" (בחינת
21 האב הוא יסוד לבחינת בת) - פירוש: "אבא" הוא
22 בחינת חכמה כנודע, ו"בת" - בחינת מקבל - היא
23 בחינת המלכות, הספירה היותר תחתונה המקבלת
24 מכל הספירות שלמעלה ממנה, ו"מדת מלכותו נק'
25 בשם דבר ה' כמ"ש באשר דבר מלך שלטון",
26 ונמצא, ש"בת" קאי על בחינת הדיבור.

- 1 "ומתורץ גם הקושיא הראשונה מה הן הדברים
2 שעליהם אמר משה ידבר והאלקים יעננו, דלא קאי
3 על עשרת הדברות אלא על ענין כח המשכה זו
4 לעתיד בכל הדורות הבאים, שיהי' הקב"ה קורא
5 ושונה בכל מי שיקרא וישנה למטה, יהי' מי שיהי',
- 6 שנעשה ונמשך כח זה בכנסת ישראל על ידי שהי'
7 משה מדבר והאלקים יעננו בשעת מתן תורה כו'
8 וכן בכל חג השבועות בכל דור האי יומא קא גרים
9 כח זה".

ד"ה משה ידבר פרק ו

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

- 1 (כד) והנה ע"י מס"נ או ע"י תשובה עלאה מעומקא
2 דלבא שהוא למסור נפשו בעצמות אא"ס
3 ב"ה שלמעלה מבחי' העלם וגלוי דעלמין סתימין
4 ועלמין דאתגליין כנ"ל בזאת תתעל' הנפש ותדבק
5 למעלה מעלה בבחי' עצמות אא"ס כמ"ש אליך ה'
6 נפשי אשא אליך דוקא וכן צמאה לך נפשי כו' וזה היה
7 בימי מרדכי ואסתר שהיה בכנ"י מס"נ ותשובה עלאה
8 מעומקא דלבא ע"י הצומות וזעקתם כו' ונתעלה שרש
9 נשמתם לבחי' עצמות אא"ס שלמעלה מבחי' עלמין
10 כנ"ל אפי' מבחי' עלמין סתימין כו' שהוא למעלה
11 מבחי' אדם שכולל רמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת כנ"ל וזהו
12 קימו וקבלו כו' שהיה ביכולתם אז לקיים את התורה
13 כנ"ל בפ' קיום שהוא לחזק את הדבר מעיקרו ושרשו
14 לפי שהגיעו אז במס"נ שלהם לבחי' עצמות אא"ס
15 שהוא מקור ושרש התורה והמצות והיינו פי' מקיים
16 את התורה שהוא מהווה ומקיימה בקיום חזק משרש
- 17 מקור חוצבה שמשם נתהווה התור' בבחי' עלמין
18 סתימין ועלמין דאתגליין כי גם אורייתא סתים וגלייא
19 כמ"ש הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו כו'
20 כידוע דשרש התורה מח"ע נפקת והמצות הן בחי'
21 תרי"ג ארחין כו' שזהו בחי' כתר תר"ך עמודי אור שהן
22 בחי' גלוי רצון העליון ורצונו וחכמתו זה שבתור"מ הרי
23 נמשכו מבחי' העצמות ממש שלמעלה מעלה מבחי'
24 רצון וחכמה כו' וע"י מס"נ המשיכו מחדש ממקור
25 התור"מ להיות קיום והתהוות חדשה לתור"מ מעצמות
26 בעל הרצון לפי שמס"נ הוא מסירת וביטול הרצון מכל
27 וכל כו' שזה מגיע למעלה ג"כ בעצמות בעל הרצון
28 כידוע. וז"ש קימו וקבלו מכאן מודעא רבא לאורייתא
29 פי' כמו מקיים את התורה שהוא מהווה אותה ממקור
30 חוצבה שהוא בחי' עצמות אא"ס ב"ה ע"כ מכאן
31 מודעא רבא לאורייתא להיות שזה בבחי' מקור התור"מ
32 וד"ל:

שער הפורים

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו

- 1 ולהבין כהנ"ל צ"ל תחלה ו' יומין תתאין מהוין,
2 דכתיב כי אמרתי עולם חסד יבנה, והפי'
3 שבכדי שיתהווה מבחי' חסד עליון בחי' א"ס וכמ"ש
4 חסד אל כו', בחי' עולם בע"ג, צ"ל בחי' יבנה, והענין
5 דאיתא בזוה"ק ע"פ גדול ה' כו' בעיר אלקינו, אימתי
6 גדול כשהוא בעיר אלקינו, פי' גדול הוא בחי'
7 התפשטות גדולתו להיות עולמות עליונים ותחתונים
8 עד אין קץ, כמא' אלף אלפים מספר גדוד א' ולגודדיו
9 אין מספר, אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל
10 מלמעלה, וכמ"ש מה רבו מעשיך ה', ושיתהווה בחי'
- 11 גדול הוא ע"י עיר אלקינו דוקא עיר הוא מקיבוץ
12 בתים, ובתים נבנים מאבנים, ואבנים נק' אותיות בס"י
13 כמא' שתי אבנים בונות שתי בתים כו', לפי שהאותיות
14 מכסים ומסתירים על עצם המדה כמו שהיא והראי'
15 שבזמן שהמדה בתוקף התפעלות אינו יכול לדבר כלל,
16 רק אח"כ כשמתקרב מעט, ולכן נק' האותיות אבנים
17 בחי' דומם לפי שהם בחי' תחתונה שבמדות, ואעפ"כ
18 מבחי' אותיות אלו נתהוו כל הנבראים וכמו שמן
19 מאמר נעשה אדם נברא אדה"ר בתכלית מעלתו כמו
20 שהי' קודם החטא, והי' בעל שכל ומדות, וזהו פי'

12 ומשם יפרד עד"מ הדבור למטה שנפרד לחוץ, אבל
13 ע"י אותיות המחשבה בחי' לאה כמ"ש ולאח ילדה
14 ששה בנים ו' מדות ששם מתגלין המדות כמו שהם
15 בבחי' ביטול כמ"ש לך ה' הגדולה לכן מתהוין מזה
16 עלמין סתימין כו', עד"מ המח' שבאדם שמתאחד עמו
17 כו', וזהו"ע מ"ש יקור המים אל מקום אחד, ופי' דכל
18 מה שיש ביבשה יש בים, אלא שהברואים שבים
19 נבלעים במקורם וחיותם, ושביבשה נראים נפרדים
20 לעצמם, וזהו יקור המים שהם בחי' נוני ימא נשמות
21 ומלאכים שהם בבחי' ביטול אל מקום אחד, וזהו"ע
22 אחד ועד יחו"ע ויחו"ת.

אריב"ל בשנה שעלה משה למרום

1 יבנה שהחסד נבנה ע"י אבנים בחי' אותיות, וזהו
2 במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו, שכל בחי'
3 הגדולה שע"י בחי' עיר אלקינו הוא בחי' ענוה
4 והשפלה לגבי', וזהו בחי' שית יומין תתאין התגלות
5 ו' מדות ע"י אותיות, כי יום ל' גילוי כמ"ש ויקרא
6 אלקים לאור יום, ושית יומין עילאין הוא בחי'
7 התגלות הו' מדות ע"י אותיות המח', וכמ"ש ושם
8 הגדולה לאה ושם הקטנה רחל, ה' גדולה ה' קטנה,
9 מח' דבור, עלמין סתימין כו' ועלמין דאתגליין, שכל
10 עיקר הגילוי שע"י הדיבור הוא רק חיצוניות הארה
11 לכן ההתהוות מזה הוא בחי' עלמין דאתגליין בחי'

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

24 אלא רק שנדמה כאילו נפרד, אבל מעשה ה"ז נפרד
25 לגמרי, דהרי אומן העושה כלי קונה אותה אחר ואינה
26 חוזרת להאומן כלל מפני שמעשה הוא כח חיצוני מאד
27 עד שדבר הנעשה הוא נפרד לגמרי מהעושה אותה.
28 והגם שבמעשה ג"כ מלוכש כח הפועל בנפעל, דהרי
29 מי שהוא אומן יותר יעשה הכלי ביופי יותר, מ"מ הרי
30 הכלי נפרד ממנו לגמרי, כי בהמעשה אין מורגש
31 החיות מהעושה, וז"ע אף הפסיק הענין. וזהו משארז"ל
32 בהבראם בה' בראם שתמונת הה"א הוא ג' קוין, ב'
33 קוין מחוברים, ורגל השמאל מופרד, ואילו לא ה' כלל
34 רגל השמאל ה"ז תמונת ד', וכשיהי' מחובר רגל
35 השמאל ה"ז תמונת ח', ודוקא כשיש רגל שמאל והוא
36 מופרד אז הוא תמונת ה'. והנמשל הוא דהב' קוין
37 מחוברים מורה על בריאה ויצ' מחשבה ודיבור שהם
38 קרובים ומחברים זל"ז, ורגל השמאל המופרד מורה
39 על עשי' כי עיקר הפירוד הוא בעולם העשי' (הגם
40 שהתחלת הפירוד הוא מעולם הבריאה), ובלא רגל
41 השמאל אין זה תמונת ה"א כי עיקר הכוונה הוא דוקא
42 עוה"ז הגשמי כי נתאוה הקב"ה להיות לו דירה
43 בתחתונים ואין הכוונה בבריאת העולמות בשביל עולם
44 אצי' ואפי' בריאה ויצירה שהם התחלת הפירוד כ"א
45 דוקא עוה"ז הגשמי אשר הוא מופרד בתכלית הפירוד,
46 ובזה נתאוה הקב"ה להמשיך בו גילוי אלקות.

שערך כעדר הנעים (הנחה מוגה) (א)

1 **יצרתי** הוא הדיבור, כי מח' הוא כח הגילוי אך הוא
2 גילוי לגבי עצמו, והדיבור מגלה זה הגילוי
3 זולתו, וה"ז כמו צורה לחומר המח'. אך מה שנק'
4 המח' בשם חומר אין זה חומר ממש, כי חומר עצמי
5 הוא חומר היולי הקדום לד', צורות, אבל המח' ה"ז
6 גילוי, אמנם לגבי הדיבור נק' בשם חומר כי המח' ה"ז
7 העלם לגבי זולתו, והדיבור נק' בשם צורה כי צורה נק'
8 גילוי אשר יאמר עליו כי הוא זה, וחומר המח' הוא
9 חומר המוכן לקבל צורה, כי הדבור אינו התחדשות
10 ממש אלא שמגלה העלם המח' וה"ז כמו צורה, כמו
11 למשל מכסף עושין כלי ואם נצרך לצייר מני' ובי' איזה
12 צורה בדקות הוא דוקא כשהכסף הוא נקי מכל פסולת,
13 וא"כ הרי יש בהכסף חומר מוכן לקבל צורת הציור
14 הדק שרוצה רק שאינו נראה, וכן בהמחשבה ה' כלול
15 צורת הדבור אלא שנתגלה ע"י הדבור.
16 **אף** עשיתי אף הפסיק הענין להורות שהמעשה
17 מרוחק מהדיבור יותר מהדיבור ממחשבה, כי
18 הדיבור הוא רחוק מהמחשבה שהמח' הוא גילוי לגבי
19 עצמו והדיבור הוא גילוי זולתו, וא"כ ה"ז הוראה
20 שנתרחק יותר מהמח' ומכחות הנפש, מ"מ אין הדיבור
21 נפרד לגמרי כמו המעשה, והגם כי הדבור הוא ג"כ
22 נפרד ויוצא לחוץ, מ"מ ה"ז רוחני' ונראה כאילו נפרד
23 ויוצא לחוץ, שהרי א"א ליקח גשם הדיבור של חבירו

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

34 העשר ספירות ישנם בכל העולמות, אך באצילות הוא
 35 בחינת העצמות של הגילוי האלקי ומה שנמשך
 36 בבריאה-יצירה-עשיה הרי זה רק הארה לבד ואינו בחינת
 37 מהות האור דאצילות כו', כפי שבמשל השכל המתגלה
 38 בכל הכוחות הוא הארה בלבד.
 39 וזהו בחינות התחלקות מעלה ומטה שבעולמות כו'. –
 40 כל הביאור הזה הוא בכדי להמחיש לנו שבדומה למה
 41 שלמדנו שבתוך הספירות עצמן יש מעלה ומטה, כך
 42 בתוך העולמות יש גם כן התחלקות של מעלה ומטה,
 43 שכיון שיש פרסא בין עולם האצילות לעולם הבריאה,
 44 שענין הפרסא הוא העלם מוחלט שמה שנמשך לאחר
 45 הפרסא הוא כבר תפיסא על ידי דבר אחר, הרי עולם
 46 הבריאה הוא מטה לגבי עולם האצילות, וכך בין
 47 העולמות בריאה-יצירה-עשיה עצמם יש התחלקות של
 48 מעלה ומטה, כפי שהתבאר.
 49 קיצור.
 50 וכמו כן הוא התחלקות מעלה ומטה בעולמות, דעשר
 51 ספירות דבריאה אינם מהות עשר ספירות דאצילות וזהו
 52 שמדבר מענין אחר, וכמו השגתינו שהוא בציור דמיון
 53 שאינו מהות השגה עליונה כלל שהיא לא בבחינת
 54 מקום, וכמו אצילות הוא השגת עצם אלקות, ובריאה
 55 השגת אלקות על ידי דבר אחר, גם אימא עילאה
 56 שמקנא בבריאה אינו כמו באצילות.
 57 ויש לומר דמוחין דבריאה הן רק השייכים להמדות,
 58 ויבאר דהמוחין השייכים למדות הוא השגת טוב הרבה,
 59 ולמעלה מזה הוא חיצוניות השכל, שבא בהגשמת
 60 שכלו, ועל כן הוא בקירוב אל ההרגש דלו טוב,
 61 מה-שאין-בן פנימיות השכל בקירוב יותר אל הרגש עצם
 62 האלקי, ולמעלה יותר שההשגה היא בהאלקות
 63 שבעולמות, ובכללות הוא בחינת מוחין דיניקה,
 64 ויצירה מדות והמוחין הן רק להנהגת המדות, ועשיה
 65 מעשה ושכל המעשי.

1 לסיכום (מלמטה למעלה):
 2 בעולם העשיה – העיקר הוא בחינת נפש, שהוא העשיה
 3 בפועל ממש, ואמנם יש שם מידות אך אין הם עסוקות
 4 בלהרגיש – קירבה או ריחוק – אלא רק ביחס למעשה,
 5 האם לעשות או לא לעשות. וכן יש שם שכל, אך השכל
 6 שם כל עניינו הוא כציווי למידות ומעשה בפועל,
 7 ועל-דרך הענין של "קבלת עול". וזה כנגד המידות
 8 "נצח הוד יסוד" שהן המידות הטבעיות שהעיקר בהן
 9 זה המעשה בפועל ממש.
 10 בעולם היצירה – העיקר הוא בחינת רוח, שם יש רגש
 11 בפני עצמו, של קירבה או ריחוק. אלא שהמידות שם
 12 הן מידות טבעיות. ותפקיד המוחין בעולם היצירה היא
 13 להנהיג את המידות ולנווט אותן לאן כדאי להימשך
 14 ולהתקרב או לאידך להתרחק, וכמו גדול ששכלו מנהיג
 15 את המידות.
 16 בעולם הבריאה – העיקר הוא בחינת נשמה, שהיא
 17 המוחין. והאהבה והיראה הנמצאות שם הם אהבה
 18 ויראה שכליים, הנולדים מהתבוננות שכלית. אלא
 19 שהמוחין שם הם מוחין שכל עניינם להוליד את המידות
 20 ולא מוחין בעצם.
 21 בעולם האצילות – הוא בחינת המוחין בעצם, והמידות
 22 שם בטלות לשכל ונכללות שם לגמרי.
 23 וכל זה הוא כמו שנתבאר לעיל במאמר הראשון פרק
 24 ב' במשל בנפש האדם שהשכל נמשך ומתלבש בכל
 25 הכחות, ועצמיות המוחין הוא כמוה שבראש, וזה
 26 בנמשל בעולמות - עולם האצילות, ומה שמתלבש
 27 במדות הוא רק חיצוניות המוחין, וזה בנמשל בעולמות
 28 - עולם הבריאה והיצירה, ובפרט בכח התנועה וההילוך
 29 כלומר הפעולות שבמעשה שיש בהם גם כן התלבשות
 30 השכל והוא רק שכל המעשי לבד בחינה חיונית אחרונה
 31 שבשכל כו'. והוא בנמשל בעולמות - המוחין
 32 המתלבשים בעולם העשיה.
 33 וכמו כן הוא בדוגמא למעלה שבחינת החכמה וכן כל

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים תש"י

חושי הנפש: ראייה, שמיעה, ריח ודיבור – רק התפשטות הארה מהנפש. באברים נמשך
מהות החיות. מעלת החושים על הכחות – התענוג שבהם. אחיזת הרצון – עיקרו בלב,
אחיזת התענוג – עיקרו במוח.

גם בגוף ועצם חמור, דגוף ועצם חמור המוח הוא נעלה
יותר מכמו חמור שארי האברים, הנה כמו כן בכחות
וחושי הנפש שיש בהם סדר והדרגה עליון ותחתון
מעלה ומטה, אמנם הנה באפן התענוג הנה בזה אין
הסדר וההדרגה כפי אפן מעלתם, ובהחושים אפן
התענוג הוא ביותר, וכמו בראיה דכשרואה ציור נאה
ודבר נחמד למראה הרי מתפעל בעצם נפשו ומתענג
בזה הרבה מאד יותר מכמו שמתענג בהשכלה, דעם
היות דכאשר משפיל איזה השכלה ומשיגה בטוב הרי
הוא מתענג בזה ענג רב, הנה אינו כלל כמו אפן
התענוג שמתענג בראיה, שהרי בהענג שבראיה הרי כל
עצמותו נמשך בזה, מה שאין כן בהענג שבהשכלה,
רק שבראיה דחכמה הנקראת ראית עין השכל הוא גם
כן שנדבק בזה, הרי זה דוקא בראיה שבהשכלה, וגם זה
אינו כמו ראית העין, דיתרון זה יהיה לעתיד לבוא
דכתיב "כי עין בעין יראו", שהרי ראית עין השכל יש
גם עכשו בנשמות הגבוהות, והיתרון דלעתיד שיהיה
בבחינת ראית עין ממש, וכמ"ש¹⁴ "ונגלה כבוד הוי",
וראו כל בשר יחדו כי פי הוי' דבר", וראיה זו הנה
יהיה בה תענוג נפלא כזה עד שכל הצדיקים יתלבשו
בגופים לקבל הענג, הרי דבראיה גשמית יש בה ענג
נפלא, דעצם התענוג הוא בהנקה עצמית שבמח
ובהנקה פנימית שבלב, דתענוג ורצון הם כחות
מקיפים שבנפש, ואין להם גלים פריטים בגוף האדם,
ומפל-מקום יש להם אחיזה בגוף שהרי גם עצם הנפש
מקשר עם הגוף, והראיה – שהרי אי אפשר להיות
בשני גופים כאחד, וכמו כן בתענוג ורצון שיש להם
אחיזה בגוף והוא בהנקה עצמית ופנימית דמח ולב,
דאחיזת הרצון עקרו בלב ואחיזת התענוג הוא במח,
ומפל-מקום הנה התענוג אחוז גם בלב כי קשור עצם
הנפש בהגוף הוא בהנקה פנימית שבלב. ועם היות
שהתענוג הוא בהנקה עצמית שבמח, וכמו שכתוב
במקום אחר¹⁵ שחכמה הוא תענוג בעצם, מפל-מקום

ד) והנה באור חיות הנפש המתלבש בהגוף יש כחות
הנפש וחושי הנפש¹². ועם היות דשניהם –
הכחות והחושים – הם מכחות פנימיים המתלבשים
באברי הגוף כל כח וחוש בכלי פריטית, מפל-מקום הם
חלוקים זה מזה, דחושי הנפש והן ראיה שמיעה ריח
ודבור הן רק התפשטות הארה מהנפש שיוצאין חוץ
לעצמו, שהרי ראיה הוא לראות דבר מה שחוץ לעצמו,
וכן שמיעה, והדבור הוא לגלות דבר אל זולתו, הרי
שכל זה הוא התפשטות הארה לבד, ובקבלה נקרא זה
בשם הקלים, וכמו שכתוב בעץ חיים¹³ דאין חטם פה
הן הקלים לבד ויוצאים דרך נקבים וסדקים שהחיות
מזמזם מאד, ואינו כמו חיות האברים שנמשך מהות
החיות. הגם דכללות חיות הנפש המחיה את הגוף הוא
רק הארת הנפש, מפל-מקום הרי מהות ההארה נמשכת
גם באברים חיצונים דיד ורגל, ובפרט באברים פנימיים
בריאה ולב, וכל-שכן במדות שבלב שהן רוחניים
הרבה יותר מכמו החיות שבאברים, ובפרט אור השכל
שהוא נעלה ורוחני ביותר, דכל זה הוא מהות אור
וחיות הנפש שמתלבשים בהאברים, מה שאין כן
בהחושים שהן הקלים לבד שנמשכים בצמצום גדול.
והוא על-דרך דכתיב "משגיח מן החלונות מציץ מן
החרפים", דחלון הוא מקום פתוח בלתי מצומצם,
וחרפים הם סדקים, לכן הנה בחלון נאמר "משגיח",
שהוא ראיה והבטה ברוח, והינו דההמשכה הוא ברבי, ו"
מציץ מן החרפים" הוא שנמשך דרך סדק מצומצם,
הרי מוכן שמצד החיות הנה החושים הם למטה
מהחיות שבאברים, דבאברים הוא מהות החיות,
והחושים הוא רק הארה לבד. ומפל-מקום אנו רואים
שיש יתרון בהחושים גם על הכחות הנעלים דמדות
ושכל, והוא בענין התענוג, הינו באפן התענוג. דהנה
כחות הנפש הם בסדר והדרגה עליון ותחתון, מעלה
ומטה, כמו באברי הגוף. ולכן הנה בשם שבאברי הגוף
הנה הראש הוא נעלה יותר מפל האברים, ומעלתו הוא

המשך חה"פ תש"ט פ"כ וספ"ל. ועוד.

(15) כמ"ש במ"א שחכמה: ראה ד"ה ויצא יעקב, בהמשך

י"ט של ר"ה תרס"ו.

(12) כחות הנפש וחושי הנפש: ראה בכ"ז המשך ר"ה ה'תש"ט.

(13) וכמ"ש בע"ח: שער אח"פ הוא שער ד'. ובכ"מ.

(14) וכמ"ש ונגלה. . . וראי' זו: ראה בכ"ז לקו"ת ד"ה ואתחנן

11 דְּהִתְעוֹרְרוּתוֹ מוֹשֶׁף כָּל הַכּוֹחוֹת אֵלָיו עַד שִׁיכֹל לְהִיּוֹת
12 כְּלִיּוֹן הַכּוֹחוֹת בְּשִׁמְיָהּ, וְכֵן בְּרִיחַ שֶׁמְשִׁיב אֶת הַנֶּפֶשׁ,
13 דְּהִינוּ שֶׁמְגִיעַ בְּעֶצֶם הַנֶּפֶשׁ שֶׁלְמַעַל מִהַחֲיוּת הַמִּתְלַבֵּשׁ
14 בְּאֲבָרֵי הַגּוּף, וְכֵן בְּדַבּוּר יֵשׁ בּוֹ תַעֲנוּג גָּדוֹל, וְכִמוֹ שֶׁאָנוּ
15 רוֹאִין בְּחוּשׁ שֶׁבְּדַבּוּר שֶׁמְדַבֵּר דָּבָר שֶׁכָּל הֵנָּה יֵשׁ בָּזֶה
16 חֲיוּת יוֹתֵר מִכִּמוֹ בְּהַשְׁגַּת הַשֶּׁכֶל לְעֶצְמוֹ, הָרִי שֶׁהַחֲוִשִׁים
17 הִגְסוּ שֶׁמִּצַּד הַחֲיוּת הֵן לְמִטָּה בְּמִדְרָגָה, שֶׁהַחֲיוּת שְׁלֵהֶם
18 הוּא בְּחִינַת הַכָּל לְבַד, וּבְאֲבָרִים מֵהוּת הַחֲיוּת, אֲמָנָם
19 מִצַּד אֶפֶן הֶעֱנֵג הֵנָּה הַחֲוִשִׁים הֵם נִעְלִים מִכִּמוֹ הַכּוֹחוֹת
20 הַנִּעְלִים.

קונטרס חג השבועות, תש"י

1 הֵנָּה בְּשֶׁכֶל אֵינוּ מְאִיר עֶצֶם הַתַּעֲנוּג כִּי אִם הַחֲיוּת
2 לְבַד, וְרַק בְּהַחֲוִשִׁים כִּמוֹ בְּחוּשׁ הָרְאִיָּה נִמְשָׁף פְּנִימִי
3 הַתַּעֲנוּג עַד שֶׁכָּל עֲצֻמּוֹתָיו נִמְשָׁף אַחֵר זֶה. וְלִכֵּן הֵנָּה
4 בְּהָרְאִיָּה יֵשׁ מַעֲלֹת נִפְלְאוֹת, וְכִדְאִיתָא בְּמִדְרָשׁ רַבָּה¹⁶
5 דְּמִרְאִית עֵינֵיהֶם שֶׁל צְדִיקִים מִגְבִּיָּה וּמַעֲלָה אוֹתָן, וְכֵן
6 לְהַפֵּךְ חֲסִידֵי שְׁלוֹם שֶׁפּוֹעֵל יְרִידָה עֲצוּמָה וְכִמְאָמַר¹⁷ הָעֵין
7 רוֹאָה וְהַלֵּב חוֹמֵד, שֶׁמִּרְאִית הָעֵין גּוֹרֵם גְּלוּי וְהַתְעוֹרְרוֹת
8 הַמְדוּת מִפְּנֵי הַתַּעֲנוּג הַפְּנִימִי שֶׁבְּרְאִיָּה. וְכֵן בְּשִׁמְיָהּ,
9 שֶׁהַקּוֹל נִכְנָס בְּנִקְבֵי הָאָזָן וּמְגִיעַ בְּאִוְדָנָא בְּלִפְאִי שֶׁהוּא
10 הַנִּקְבָּה פְּנִימִית שֶׁבְּלִב דָּשָׁם נֶאֱחָז יְחִידָה שֶׁבְּנֶפֶשׁ,

16 וכדאיתא במד"ר: אסתר רבה פ"ז, ט.

17 וכמאמר העין: רש"י במדבר טו, לט. וראה במד"ר פ"י, ב. קונטרס העבודה רפ"ב.

ו. באזון הלב.

ספר השיחות - ה'ש"ת-תש"א בלה"ק

23 באחד השערים של הבית הגדול.
24 תמונת הרחוב והבנינים הנוערים, צעקותיהם של
25 הנשרפים האומללים ואנשים נפחדים, ביחוד של
26 הילדים, הנשים והזקנים - אין ואי אפשר לתאר.
27 ההפצצה גברה מרגע לרגע, ים של להבות הקיף
28 את הרובע, ענני עשן שחור כיסו את פני השמים
29 והסתירו את אור השמש.
30 וכך במשך כמה שעות רצנו ממקום למקום חסרי
31 אונים, כדי למצוא מחסה מפני ההפצצה.
32 באחד המקלטים התאספו מאות אנשים, מחוגים
33 שונים, היו שם יהודים בעלי זקן ופיוּאוֹת ויהודים
34 מגולחים, נשים בפּיאוֹת נכריות ונשים מודרניות,
35 שדיברו רק פולנית, כולם עמדו שבורים ומלאי יאוש.
36 הקבוצה שלנו, שמנתה אותי, משפחתי וכמה
37 עשרות מתלמידי ישיבת "תומכי תמימים", אמרה
38 תהלים, ופתאום... קול נפץ אדיר זעזע אותנו, היתה
39 זו פצצה שנפלה בקרבת מקום. ובו ברגע התפשטו
40 מסביבנו נחלי אש וכל אחד מאיתנו ראה את המות
41 לנגד עיניו.
42 זעקה אדירה פרצה ספונטאנית מפי כולם: שמע
43 ישראל ה' אלקינו ה' אחד. כל אחד היה בטוח כי
44 אלה הם הרגעים האחרונים לחייו.
45 קריאת "שמע ישראל" כזו הבאה בזעקה מעומק

1 הבעל-שם-טוב הקדוש נ"ע אומר²³ כל מה
2 שיהודי שומע או רואה, יש בו משום הוראה בעבודת
3 השי"ת.
4 כלומר, לא רק שכל הקורה עם האדם הוא
5 בהשגחה פרטית, אלא שמכל אירוע, ואפילו מכל
6 דבר או אימרה שיהודי שומע או רואה, עליו ללמוד
7 ענין בתורה ובעבודה.
8 בכל מאורע, טוב או רע ח"ו, יש בודאי משהו
9 שיכול להביא תועלת בעבודת הבורא ברוך-הוא.
10 דבר ידוע ומפורסם²⁴ שאין טוב בלא רע ואין רע
11 בלא טוב, בכל דבר ישנה תערובת רע ובכל רע ישנה
12 תערובת טוב.
13 התאריך י"ב תשרי מתוך ימי המלחמה, רשום
14 אצלי כאחד הימים הקשים ביותר.
15 י"ב תשרי, בשעה 12 בצהריים יצאנו כולנו מהבית
16 כדי למצוא מחסה במרתף עמוק באדמה.
17 אחרי מנחה, בשעה ארבע, זועזע המרתף
18 מהפצצה כבדה שנערכה ברחובות הסמוכים, להבות
19 אש כיסו את הרחובות ובנינים גבוהים התמוטטו
20 וקרסו תחתם וקברו את כל אלה שנמצאו בהם.
21 כאשר ראינו את הסכנה הגדולה, שלא נוכל
22 להינצל חלילה, עזבנו את המקלט ורצנו לחפש מחסה

23 ראה התמים חוברת ח' עמוד מז. ולקמן שיחת ליל אחש"פ אות ז.

24 ראה עד"ו שיחת י"ט כסלו תרצ"ד.

- 1 הלב, מפי אנשים שונים בעלי השקפות שונות - לא
 2 שמעתי מעולם, ואני בקשה מהשי"ת שקריאה זו של
 3 "שמע ישראל" תישאר חקוקה בזכרוני לנצח.
 4 בימי המלחמה הללו, מלבד מה שראינו השגחה
 5 פרטית ואלקית על כל צעד ושעל, ראינו גם באותם
 6 ימים טרופים את הלב היהודי הספוג כולו אמונה
 7 פשוטה.
 8 לראות מה גדולה ועמוקה האמונה בהוי'
- 9 המושרשת בלב היהודי זה הטוב שלמדתי מהרע.
 10 אותה קריאת "שמע ישראל" שבאה מתוך אמונה
 11 תמימה, פתחה בפני מעיינות חדשים של אהבה ודרך
 12 ארץ כלפי בני ובנות ישראל, יהיו מי שיהיו. הנני
 13 משוכנע - על יסוד עובדות, שלבו של יהודי ער לכל
 14 דבר שבקדושה, אלא שבמקומות שונים הוא במצע
 15 של התעלפות. ועל המעוררים, המחנכים והמדריכים
 16 לעורר את היהודי מהתעלפותו.

בסעודת פורים ש"ת, ניו יורק

אגרות קודש

ב"ה כ"ט ניסן רפ"ז

לענייג

כבוד ידיי"ע הרב המפורסם ווי"ח אי"א
 מוהרש"ז שי

שלום וברכה.

ידידנו הרמ"ד שי' לארצה"ב צלחה ואת הסדר אשר סדרו
 על זמן נסיעתם מי יהי ממלא מקומם בכל העניינים.
 והשי"ת יהי בעזרם בגו"ר.

הנני מסגיר בזה מכתב לידידנו ר"י שי' הענקין על דבר
 הביכער כ"ק הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק הרב צ"צ
 זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אשר ימסור אותם לידידי וידידי
 יקבלם וימנה את מספר העלים, וישלח לי העתקת
 המפתח של המאמרים, והביכער יהיו שמורים תחת ידו
 עד אשר אודיעו מה יעשה בהם היינו באיזה אופן יוכל
 לשלחם אלי אשר בעזרתו ית' יגיעו ישר אלי.

ידידו הדו"ש ומברכו

יוסף יצחק שניאורסאהן.

אג"ק מוהריי"צ כך יד

במענה על מכתבו מי"ג לח"י א[נ]דות בקשת ידידנו
 הרה"ג הרמ"צ שי' ריבקינ בהשגת גמ"ח בסך ארבעים
 חמשים פונט לצורך הוצאת נסיעת ידידנו הרב רמ"ז שי'
 הכהן, הנה כן כתב לי ידידנו הנעלה והכי יקר מוהר"ס שי'
 נעמצאו כי כתב לכם א[נ]דות זה, ובדאי נחוץ הוא
 לעשותו כי בעזה"י יבוא תועלת הנרצה, ובעזרתו ית' הנה
 כאשר הרמ"ז שי' יתמנה לרב בשם, יגיע תועלת לכל
 ענייננו. והשי"ת יעזור כי יתמלא הדבר על מילואו בגו"ר.

לפלא שאין כותב לי ממצב הענין דבר נסיעתו ונסיעת

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו סיון, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום הראשון. כבקשתו אזכירו על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר
 זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בהנוגע לפרנסתו ומצב העסק שלו, ויהי רצון שיבשר טוב בקרוב בזה.

בודאי למותר לעוררו אשר עצה היעוצה למנוע הקישויים בהרחבת הפרנסה, הוא, לכל לראש
 להרבות בצדקה, שעל זה אומר הקב"ה הזן ומפרנס לכל, ובחנוני נא בזאת, וכבר אמרו רז"ל שהנתינה
 של הקב"ה הוא לא רק יברכך אלא גם וישמרך, שיהי שמור מכל בכל וישתמש בה מתוך בריאות
 ושמחה, וככל שירבה בצדקה תתרבה ההצלחה...

בברכה.

פרק ד משנה ו

רבי יוסי אומר: כל המכבד את התורה, גופו מכבד על הבריות. וכל המחלל את התורה, גופו מחלל על הבריות:

נקודות משיחות קודש

לכן, כאשר יהודי משתדל שהתורה תהיה מכובדת בעיני כולם, גם בעיני הבריות (אומות העולם), הבריות מכבדות "את גופו".

(שיחות קודש תשל"ח - מוצ"ש פרשת קורח)

דברי המשנה צריכים עיון: אצל יהודי הנשמה היא העיקר והגוף רק טפל אליה⁶. לפי זה, כאשר המשנה עוסקת בכבוד האדם ("מכובד על הבריות"), היה עליה להדגיש את הנשמה ולא את הגוף?!

זאת ועוד: הביטוי "בריות" מתאים למי שאין להם שום מעלה (לא מצד שכלם ולא מצד מידותיהם) והם בבחינת "בריות בעלמא"⁷, דהיינו שמעלתם היחידה היא שנבראו על-ידי הקב"ה. נשאלת אפוא השאלה - מהו השבח להיות מכובד על-ידי "בריות" נחותות שכאלה?

ההסבר הוא: כבוד התורה (שהיא חכמתו של הקב"ה) הוא דבר המתחייב בפשטות (גם ללא הנמקות והבטחות). אולם לעיתים עשויה השמירה על כבוד התורה להיות כרוכה בקשיים שמציבים חיי הגוף. שכן, בהיות בני ישראל נתונים בגלות כ"כבשה אחת בין שבעים זאבים"⁸, יתכן שהקפדה יתרה על ענינים הקשורים לכבוד התורה תסב להם קשיים בפרנסה וכיוצא בזה.

אומרת לנו המשנה: כאשר יהודי מכבד את התורה, אזי אפילו ה"בריות" הנחותות ביותר לא זו בלבד שלא יפריעו לו בעיני הגוף הגשמיים, אלא הן אף יסייעו לו בעיני הגוף. ואמנם כך גם רואים בפועל, שכאשר יהודי עומד בתוקף על עקרונותיו בכל הקשור לעניני יהדות - סביבתו רוחשת לו כבוד והערכה ומתקיים בו "כל המכבד את התורה - גופו מכובד על הבריות".

(תורת מנחם - התוועדות' תשד"מ, כרך ג, עמ' 1820)

המפרשים¹ ביארו שהכוונה לכבד את 190 התורה ולומדיו. ואולם מכיון שכיבוד ספר-תורה הוא הלכה בשולחן-ערוך² ומסכת אבות באה ללמדנו ענינים שהם "מילי דחסידותא"³, מוכרחים, לכאורה, לפרש את המשנה באופן אחר.

עוד יש לדייק בדברי המשנה - "גופו מכובד" - מהו הדגש על "גופו" דוקא?

להבנת הדברים יש להתבונן בהנהגתו של רבי יוסי עצמו: מסופר במדרש⁴ על "מטרונה" (גבירה מבית המלוכה) שנהגה להציג לרבי יוסי שאלות שונות (כגון, מה הם מעשי הקב"ה לאחר שסיים לברוא את העולם?) ורבי יוסי היה משיב לה על שאלותיה. למרות שיכול היה להמנע מלהשיב לה - ובפרט שהשאלות לא נגעו כלל לאותן מצוות שהיא מחוייבת בהן - עם כל זאת השתדל רבי יוסי לענות על כל שאלותיה, וזאת כדי להעלות את כבוד התורה אף בעיניה של אותה "מטרונה".

לפי זה יש לומר כי באומרו "כבוד התורה" נתכוון רבי יוסי להסברת התורה באופן כזה שיעלה את קרנה וכבודה בעיני הבריות.

זאת אפוא מלמדנו רבי יוסי כי על-פי מידת חסידות יש לכבד את התורה גם במקום שאינו מחוייב מצד הדין וכמו במקרה הנ"ל: אשה נוכריה שואלת שאלות על התורה ואין כל חיוב לענות עליהן - אף-על-פי-כן טרח רבי יוסי להשיב עליהן, בכדי שגם אומות העולם ("הבריות") יכבדו את התורה.

זו גם הסיבה שרבי יוסי נקט הלשון "גופו מכובד", שכן לגויים יש שייכות אך ורק לגופו של היהודי (כנאמר בתניא⁵: "הגוף החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם"), אך בכל הנוגע לנשמת היהודי - אין לגויים כל קשר ושייכות.

(1) רש"י ורע"ב. (2) אורח-חיים סימן קמו, יורה - דעה סימן רמד. (3) בבא קמא ל, א. (4) לדוגמה ראה בראשית-רבה ד, ו. שם יז, ז. ועוד. (5) פרק מט. (6) ראה תניא פרק לב. (7) תניא שם. (8) מדרש תנחומא תולדות ה.

פרשת קרח

מזו וַיִּקַּח קָרַח בֶּן־יִצְחָר בֶּן־קָהָת בֶּן־לֵוִי וְדָתָן וְאַבִּירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹן בֶּן־פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּבֵן: ד וַיִּקְמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְאַנְשֵׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתָיִם נְשִׂאֵי עֵדָה קְרָאִי מוֹעֵד אֲנָשֵׁי־שֵׁם: ג וַיִּקְהָלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלֵהֶם רַב־לָכֶם פִּי כָל־הָעֵדָה כָּלֶם קִדְשִׁים וּבְתוֹכְכֶם יְהוָה וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל־קָהָל יְהוָה: (לוי) ד וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו: ה וַיְדַבֵּר אֶל־קָרַח וְאֶל־כָּל־עֲדָתוֹ לֵאמֹר בֹּקֶר וַיַּדַּע יְהוָה אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ וְאֶת־הַקְדּוֹשׁ וְהַקְרִיב אֵלָיו וְאֵת אֲשֶׁר יִבְחָרְבוּ יִקְרִיב אֵלָיו: ו זֹאת עָשׂוּ קָחוּ לָכֶם מַחְתֹּת קָרַח וְכָל־עֲדָתוֹ: וּתְנִיבָהֶן אֵשׁ וְשִׂימוּ עֲלֵיהֶן: ז קִמְרַת לִפְנֵי יְהוָה מִחֵר וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר־יִבְחָר יְהוָה הוּא הַקְדּוֹשׁ רַב־לָכֶם בְּנֵי לֵוִי: ח (ישראל) ח וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־קָרַח שְׁמַעוּ־נָא בְּנֵי לֵוִי: ט הַמַּעַט מִכֶּם כִּי־הִבְדִּיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם מֵעֵדַת יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת מִשְׁכַּן יְהוָה וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הָעֵדָה לְשִׁרְתָּם: י וַיִּקְרַב אֲתָנֹד וְאֶת־כָּל־אֲחֵיךָ בְּנֵי־לֵוִי אֲתָנֹד וּבִקְשָׁתֶם גַּם־כֹּהֵנָה: יא לָכֵן אֲתָה וְכָל־עֲדָתְךָ הַנֹּעְדִים עַל־יְהוָה וְאַהֲרֹן מִה־הוּא כִּי כָתִיב תִּלּוּנוּ קִרִּי תִלְוִנוּ עִלּוּ: יב וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לִקְרֹא דָדָתָן וְלֵאבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲלֶה: יג הַמַּעַט פִּי הָעֵלִיתָנוּ מֵאֶרֶץ זָבָת חֶלֶב וּדְבַשׁ לַחֲמִיתָנוּ בַּמִּדְבָּר כִּי־תִשְׁתַּרְר עָלֵינוּ גַם־הַשְׁתַּרְר:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 290)

בית מלא ספרים מהו שיהיה חייב במזוזה (רש"י טז, א)

לא מצינו שמשה ענה על שאלות אלו של קרח, לא לגבי מזוזה ולא לגבי ציצית; הוא רק אמר "ואם בריאה וברא ה'." ויש לומר, שמשה היה נוגע בדבר, בהיותו אחי אהרן, והחלכה היא שפילמיד חכם שמורה הנראה והוא נוגע בדבר, אינו מסמך לומר "כך קבלתי".

שני ד אף לא אל־אֶרֶץ זָבָת חֶלֶב וּדְבַשׁ הִבִּיאָתָנוּ וְתִתֵּן־לָנוּ נַחֲלַת שְׂדֵה וְכָרֶם הָעֵינִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תִּנָּקֵר לֹא נַעֲלֶה: ט וַיַּחֲרֵר לְמֹשֶׁה מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי אֱלִיתָפָן אֶל־מִנְחָתָם לֹא חֲמוֹר אֶחָד מֵהֶם נִשְׁאֵתִי וְלֹא הִרְעֵתִי אֶת־אֶחָד מֵהֶם: י וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־קָרַח אֲתָה וְכָל־עֲדָתְךָ הִיוּ לִפְנֵי יְהוָה אֲתָה וְהֵם וְאַהֲרֹן מִחֵר: יא וַיִּקְחוּ אִישׁ מַחְתָּתוֹ וַיִּתְּנֵהָ עֲלֵיהֶם קִמְרַת וְהַקְרִיבָתָם לִפְנֵי יְהוָה אִישׁ מַחְתָּתוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתָיִם מַחְתֹּת וְאֲתָה וְאַהֲרֹן אִישׁ מַחְתָּתוֹ: יב וַיִּקְחוּ אִישׁ מַחְתָּתוֹ וַיִּתְּנוּ עֲלֵיהֶם אֵשׁ וַיִּשְׂימוּ עֲלֵיהֶם קִמְרַת וַיַּעֲמִדוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: יג וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קָרַח אֶת־כָּל־הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּרְא כְבוֹד־יְהוָה אֶל־כָּל־הָעֵדָה: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לג עמ' 109)

שניש להם חלק בתמידי צבור (רש"י טז, טז)

במדבר נאמר: "חלק באותה מנחה שהקריבו". אבל רש"י לא כתב כן, שהרי חלקם של עדת קרח במנחה אינו שוה פרוטה ולכן אין שוה בזה 'שלקם' (ורש"י לשיטתו, שפחות משנה פרוטה אינו נחשב שלו - סוכה כז, ב ד"ה כל האזרח). מה שאין כן חלקם של הר"ן איש בתמידי צבור של כל השנה (לא במנחה או בתמיד של אותו היום) - שפיר שוה לקרותו חלק.

שלישי ד וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר: כא הַבְּדִילוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאִכְלָה אֹתָם פְּרֻעָה: כב וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֵל אֱלֹהֵי הָרוּחַת לְכָל־בָּשָׂר הָאִישׁ אֶחָד יַחֲטֵא וְעַל כָּל־הָעֵדָה תִּקְצָף: ס כד וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: כה דַּבֵּר אֶל־הָעֵדָה לֵאמֹר הֲעָלוּ מִסִּבִּיב לְמִשְׁכַּן־קָרַח דָּתָן וְאַבִּירָם: כו וַיִּקָּם מֹשֶׁה וַיֵּלֶךְ אֶל־דָּתָן וְאַבִּירָם וַיִּלְכוּ אַחֲרָיו וְקָנִי יִשְׂרָאֵל: כז וַיְדַבֵּר אֶל־הָעֵדָה לֵאמֹר סוּרוּ נָא מֵעַל אֹהֶלִי הָאֲנָשִׁים הָרָשָׁעִים הָאֵלֶּה וְאֶל־תִּגְעוּ בְּכָל־אֲשֶׁר לָהֶם פֶּן־תִּתְּסְפוּ בְּכָל־חַטָּאתָם: כח וַיַּעֲלוּ מֵעַל

על־מִשֶּׁה וְעַל־אַהֲרֹן וַיִּפְגְּנוּ אֶל־אַהֲלֵ מוֹעֵד וְהָיָה
כִּסְהוּ הָעֵנָן וַיֵּרָא כְבוֹד יְהוָה: ^ה וַיָּבֹא מִשֶּׁה
וְאַהֲרֹן אֶל־פְּנֵי אַהֲלֵ מוֹעֵד: ^ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (2 קוטי שיחות יג עמ' 63)

מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁסִּרְחָה עָלָיו מִקְצֵת מְדִינָה (רש"י טז, כב)
הֵינּוּ שֶׁהִנְהִיגָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִתְהַוְּהוּ סְרוּסָה וּמְאוּסָה בְּעֵינֵי
ה', אֲבָל לֹא הִתְפָּנוּ לְמִדַּר בּוֹ, שֶׁהָרִי קָרַח הִסִּית וּפְתָה אוֹתָם
עַד שֶׁהִכְנִיסָם לְמַחֲלָקָת זֶה. וְאֵלּוּ קָרַח, שֶׁהִבִּיא אוֹתָם לְסִרְחוֹן
זֶה, הוּא חוּטָא מְמַשׁ, מוֹרֵד בְּמַלְכוּת. מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם, שְׂאִינוּ
יֹדֵעַ מִי הַחוּטָא, נִפְרַע מִכָּלֵם, גַּם מֵאֵלּוּ שִׁפְרוֹ; אֲבָל
הַקִּבְ"ה, הַיּוֹדֵעַ מַחֲשָׁבוֹת, הָרִי יוֹדֵעַ מִיָּהוּ הָאִישׁ הָאֶחָד
הַחוּטָא, וּמִדּוּעַ יִקְצֹף עַל כָּל הָעֵדָה.

רְבִיעִי ^ט וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מִשֶּׁה לֵּאמֹר: ^י הֲרֹמוּ
מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאָכְלָה אֹתָם כְּרֹגַע וַיִּפְּלוּ
עַל־פְּנֵיהֶם: ^{יא} וַיֹּאמֶר מִשֶּׁה אֶל־אַהֲרֹן קַח אֶת־
הַמַּחֲתָה וְתֵן־עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים
קִמְצָת וְהוֹלֵךְ מִהֶרָה אֶל־הָעֵדָה וְכַפֵּר עֲלֵיהֶם
כִּי־יֵצֵא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי יְהוָה הַחֹל הַנֶּגֶף: ^{יב} וַיִּקַּח
אַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר ^א דִּבֶּר מִשֶּׁה וַיֵּרֶץ אֶל־תּוֹךְ הַקָּהָל
וְהִנֵּה הַחֹל הַנֶּגֶף בָּעָם וַיִּתֵּן אֶת־הַקִּמְצָת וַיַּכְכֵּר
עַל־הָעָם: ^{יג} וַיַּעֲמֵד בֵּין־הַמָּתִים וּבֵין הַחַיִּים
וַתַּעֲצֹר הַמִּגֵּפָה: ^{יד} וַיְהִיו הַמָּתִים בַּמִּגֵּפָה אַרְבַּעַה
עָשָׂר אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת מְלֻכָּד הַמָּתִים עַל־
דִּבְר־קָרַח: ^{טו} וַיָּשָׁב אַהֲרֹן אֶל־מִשֶּׁה אֶל־פְּתַח
אַהֲלֵ מוֹעֵד וְהַמִּגֵּפָה נִעְצָרָה: ^פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (2 קוטי שיחות לז עמ' 69)

שָׂאֵם הַקָּדִים לֹא אֵת הַכֹּהֵן . . צָרִיף לְהַפְרִישׁ . . לְתַרוּמָה
גְּדוּלָּה (רש"י יח, כט)
בְּלִמּוּד עַל דֶּרֶךְ הַפֶּשֶׁט לֹא מִסְתַּבֵּר לומר שְׂמַצַּד עֲצָם
הַחַיִּיב לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה כָּבֵד יִשְׁנוּ בַּפֶּעַל בְּטָבֵל חֶלֶק הַתְּרוּמָה
(שְׁעֵתִיד לְהַפְרִישׁ). וּלְפִי זֶה מוֹכֵן מִדּוּעַ צָרִיכִים פְּסוּק מִיָּחִיד
שָׂאֵם הַקָּדִים הַלֹּא אֵת הַכֹּהֵן בְּכָרִי חֵיב לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה
גְּדוּלָּה.

חֲמִישִׁי ^{טז} וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מִשֶּׁה לֵּאמֹר: ^{יז} דִּבֶּר ^א
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְקַח מֵאֹתָם מִמֶּה מִמָּה לְבֵית
אֲבִ מֵאֵת כָּל־נִשְׂיָאָהֶם לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנַיִם עָשָׂר

מִשְׁכַּן־קָרַח דָּתָן וְאַבִּירָם מִסְּבִיב וְדָתָן וְאַבִּירָם
יֵצְאוּ נִצְבִּים פֶּתַח אֹהֶל־יְהוָה וּנְשֵׂיהֶם וּבָנֵיהֶם
וְטַפָּם: ^ב וַיֹּאמֶר מִשֶּׁה בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי־יְהוָה
שְׁלַחֲנִי לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל־הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי־לֹא
מִלִּבִּי: ^ג אִם־כְּמוֹת כָּל־הָאָדָם יִמְתּוֹן אֱלֹה
וּפָקֶדֶת כָּל־הָאָדָם יִפְקֹד עֲלֵיהֶם לֹא יְהוָה
שְׁלַחֲנִי: ^ד וְאִם־כִּרְיָאָה יִכְרָא יְהוָה וּפָצְתָה
הָאָדָמָה אֶת־פִּיהָ וּבִלְעָה אֹתָם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר
לָהֶם וַיִּרְדּוּ חַיִּים שְׂאֵלָה וַיִּדְעֻתָם כִּי נִאֲצּוּ
הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת־יְהוָה: ^ה וַיְהִי כִכְלָתוֹ לְדַבֵּר
אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּבְקַע הָאָדָמָה אֲשֶׁר
תַּחְתֵּיהֶם: ^ו וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתַּבְלַע
אֹתָם וְאֶת־בָּתֵּיהֶם וְאֶת כָּל־הָאָדָם אֲשֶׁר לְקָרַח
וְאֶת כָּל־הָרְכוּשׁ: ^ז וַיִּרְדּוּ הֵם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם
חַיִּים שְׂאֵלָה וַתִּכַּס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֹּאבְדּוּ מִתּוֹךְ
הַקָּהָל: ^ח וְכָל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר סָבִיבֵיהֶם נִסּוּ
לְקַלֵּם כִּי אָמְרוּ פֶּן־תַּבְלַעֵנוּ הָאָרֶץ: ^ט וַאֲשֶׁ
יֵצְאָה מֵאֵת יְהוָה וְתֹאכַל אֵת הַחַמְשִׁים וּמֵאֲתַיִם
אִישׁ מִקְרִיבֵי הַקִּמְצָת: ^י וַיִּדְבֹּר יְהוָה
אֶל־מִשֶּׁה לֵּאמֹר: ^{יא} אִם־אֶל־אֲלֻעֹר בֶּן־אַהֲרֹן
הַכֹּהֵן וְיָרֵם אֶת־הַמַּחֲתָה מִבֵּין הַשְּׂרָפָה וְאֶת־
הָאֵשׁ זִרְה־הִלָּאָה כִּי קִדְּשׁוּ: ^{יב} גַּאֲת מַחֲתוֹת
הַחֲטָאִים הָאֵלֶּה בְּנִפְשָׁתָם וַעֲשׂוּ אֹתָם רִקְעֵי
פָחִים צָפוּי לְמִזְבֵּחַ כִּי־הִקְרִיבָם לִפְנֵי־יְהוָה
וַיִּקְדְּשׁוּ וַיְהִיו לְאוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל: ^{יג} וַיִּקַּח אֲלֻעֹר
הַכֹּהֵן אֵת מַחֲתוֹת הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר הִקְרִיבוּ
הַשְּׂרָפִים וַיִּרְקְעוּם צָפוּי לְמִזְבֵּחַ: ^{יד} וּזְכֹרֹן לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִקְרַב אִישׁ זֶר אֲשֶׁר לֹא
מוֹרַע אַהֲרֹן הוּא לְהַקְטִיר קִמְצָת לִפְנֵי יְהוָה
וְלֹא־יְהִי כְקָרַח וּבְעֵדָתוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה
בְּיַד־מִשֶּׁה לוֹ: ^{טו} וַיִּלְּנוּ כָּל־עֵדֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
מִמַּחֲתֵת עַל־מִשֶּׁה וְעַל־אַהֲרֹן לֵאמֹר אֹתָם
הַמָּתִים אֶת־עַם יְהוָה: ^{טז} וַיְהִי בַּהֲקָהֶל הָעֵדָה

מִפְּטוֹת אִישׁ אֶת־שְׁמוֹ תִּכְתֹּב עַל־מִטָּהוּ: ^ה וְאֵת שֵׁם אֹהֶרֶן תִּכְתֹּב עַל־מִטָּה לְוִי כִּי מִטָּה אֶחָד לְרֹאשׁ בֵּית אֲבוֹתָם: ^ו וְהִנַּחְתָּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי הָעֵדוּת אֲשֶׁר אֶעֱד לָכֶם שָׁמָּה: ^ז וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר אֲבַחֲרֶבּוּ מִטָּהוּ יִפְרָח וְהִשְׁכַּתִּי מֵעָלָי אֶת־תְּלֹנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵם מְלִינִם עֲלֵיכֶם: ^ח וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנוּ אֵלָיו: ^ט כָּל־נִשְׂיָאֵיהֶם מִטָּה לְנִשְׂיָא אֶחָד מִטָּה לְנִשְׂיָא אֶחָד לְבֵית אֲבֹתָם שָׁנִים עָשָׂר מִפְּטוֹת וּמִטָּה אֹהֶרֶן בְּתוֹךְ מִפְּטוֹתָם: ^י וַיִּנָּח מֹשֶׁה אֶת־הַמִּפְטוֹת לִפְנֵי יְהוָה בְּאֹהֶל הָעֵדוּת: ^{יא} וַיְהִי מִמַּחֲרֹת וַיָּבֹא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל הָעֵדוּת וְהִנֵּה פָּרַח מִטָּהוּ אֹהֶרֶן לְבֵית לְוִי וַיֵּצֵא פָּרַח וַיֵּצֵן צִיץ וַיִּגְמַל שְׂקָדִים: ^{יב} וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת־כָּל־הַמִּפְטוֹת מִלִּפְנֵי יְהוָה אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּרְאוּ וַיִּקְחוּ אִישׁ מִפְּטָהוּ: ^פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ג' עמ' 196)

וְלָמָּה שְׂקָדִים, הוּא הַפָּרִי הַמְּמַהֵר לְהַפְרִיחַ מִכָּל הַפְּרִיֹת

(רש"י יז, כג)

מִבְּאֵר בְּחִסְדוֹת, שֵׁשׁ שְׁפַע שֶׁל חֶסֶד הַמַּתְעַבֵּב עַד שֶׁנִּמְשָׁךְ לְמִטָּה, כִּי בְּכָל הֵיכַל דָּנִים אֵת הָאָדָם אִם הוּא רְאוּי לְשִׁפְעָה. אֵךְ בְּכַרְכַּת כְּהֻנִּים עוֹבֵר הַשִּׁפְעָה בְּמַהֲרֵי דָרֶךְ כָּל הָעוֹלָמוֹת, וְכִמוֹ נִהָר גָּדוֹל מְאֹד, שֶׁ"הַלֹּחַץ זֶלֶךְ כְּמִנְהַגוֹ וַיִּשְׁטֹף הַעֲצִים וְהַעֲפֹר הַמְּעַכְּבִים". וְכֵּן נִרְמָז גַּם עֲנִין הָאֲתֵּת־הַפָּסָק: כְּאִשֶּׁר הַמִּים בּוֹקְעִים אֶת הַסֵּתֶר־מָה, הִיא נִסְתַּפֶּת בְּגִרָם וּמִמֶּהֱרָת לִלְכֹּת, עַד שֶׁהַמִּים נִגְרָרִים אַחֲרֶיהָ.

ששי ^{כה} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הִשָּׁב אֶת־מִטָּה אֹהֶרֶן לִפְנֵי הָעֵדוּת לְמִשְׁמֶרֶת לְאוֹת לְבְנֵי־מִרְי וְתִכְּל תְּלֹנֹתָם מֵעָלָי וְלֹא יָמָתוּ: ^{כו} וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ כֵּן עָשָׂה: ^{כז} וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר תָּן גְּזַעֲנוּ אֲבֹדְנוּ כָּלְנוּ אֲבֹדְנוּ: ^{כח} כָּל הַקָּרֵב | הַקָּרֵב אֶל־מִשְׁכַּן יְהוָה יָמוּת הָאֵם תָּמּוּ לְגֹעַ: ^{כט} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אֹהֶרֶן אֲתָהּ וּבְנֵיךָ וּבֵית־אֲבִיךָ אֲתָךְ תִּשְׁאוּ אֶת־עֵינֵיךְ הַמִּקְדָּשׁ וְאֲתָהּ וּבְנֵיךָ אֲתָךְ תִּשְׁאוּ

אֶת־עֵינֵיךְ כְּהַנְתְּכֶם: ^ד וְגַם אֶת־אֲחִיךָ מִטָּה לְוִי שָׁכַט אֲבִיךָ הַקָּרֵב אֲתָךְ וַיָּלֹוּ עָלֶיךָ וַיִּשְׁרְתוּךָ וְאֲתָהּ וּבְנֵיךָ אֲתָךְ לִפְנֵי אֹהֶל הָעֵדוּת: ^ה וַיִּשְׁמְרוּ מִשְׁמֶרֶתְךָ וּמִשְׁמֶרֶת כָּל־הָאֹהֶל אֲךָ אֶל־כָּלִי הַקֹּדֶשׁ וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרְבוּ וְלֹא יָמָתוּ גַם־הֵם גַּם־אַתָּם: ^ו וַיָּלֹוּ עָלֶיךָ וַיִּשְׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת אֹהֶל מוֹעֵד לְכָל עֲבֹדַת הָאֹהֶל וְזֶר לֹא־יִקְרַב אֲלֵיכֶם: ^ז וַיִּשְׁמְרֻם אֶת מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֵת מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ^ח וְאֲנִי הִנֵּה לְקַחְתִּי אֶת־אֲחֵיכֶם הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֶם מִתְּנָה נְתֻנִים לַיהוָה לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד: ^ט וְאֲתָהּ וּבְנֵיךָ אֲתָךְ תִּשְׁמְרוּ אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם לְכָל־דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ וּלְמִבְּרֵית לְפָרֶכֶת וְעֲבֹדָתָם עֲבֹדַת מִתְּנָה אֲתָן אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם וְהִזֵּר הַקָּרֵב יָמָת: ^י וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־אֹהֶרֶן וְאֲנִי הִנֵּה נָתַתִּי לָךְ אֶת־מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי לְכָל־קֹדֶשִׁי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לָךְ נְתֻנִים לְמִשְׁחָה וּלְבְנֵיךָ לְחֶק־עוֹלָם: ^{יא} וְהָיָה לָךְ מִקְדָּשׁ הַקֹּדֶשִׁים מִן־הָאֵשׁ כָּל־קָרְבָּנִם לְכָל־מִנְחָתָם וּלְכָל־חֲטָאתָם וּלְכָל־אֲשָׁמָם אֲשֶׁר יָשִׁיבוּ לִי קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים לָךְ הוּא וּלְבְנֵיךָ: ^{יב} בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים תֹּאכְלֻנּוּ כָּל־זֶכֶר יֹאכֵל אֹתוֹ קֹדֶשׁ יִהְיֶה־לָּךְ: ^{יג} וְהָיָה לָךְ תְּרוּמָת מִתְּנָם לְכָל־תְּנוּפֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָךְ נְתֻנִים וּלְבְנֵיךָ וּלְבְנֵיךָ אֲתָךְ לְחֶק־עוֹלָם כָּל־טָהוֹר בְּבִיתְךָ יֹאכֵל אֹתוֹ: ^{יד} כָּל חֶלֶב יִצְהָר וְכָל־חֶלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן רִאשִׁיתָם אֲשֶׁר־יִתְּנוּ לַיהוָה לָךְ נְתֻנִים: ^{טו} בְּכֹרֵי כָּל־אֲשֶׁר בְּאֶרֶצָם אֲשֶׁר־יָבִיאוּ לַיהוָה לָךְ יִהְיֶה כָּל־טָהוֹר בְּבִיתְךָ יֹאכְלֻנּוּ: ^{טז} כָּל־חֶרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לָךְ יִהְיֶה: ^{טז} כָּל־פֶּטֶר רֶחֶם לְכָל־בֶּשֶׂר אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה בְּאֶדָם וּבְבִהֵמָה יִהְיֶה־לָּךְ אֵךְ | פָּדָה תִּפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם וְאֵת בְּכוֹר־הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה: ^{יז} וּפְדוּיוֹ מִבֶּן־חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה בְּעֶרְכָּךְ כֶּסֶף

וַיִּנְחָשׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם בְּדִגְלָן מִן־הַגֵּרָן
 וּבְמִלֵּאָה מִן־הַיָּקָב: כה כֵּן תִּרְמֹזוּ גַם־אַתֶּם
 תְּרוּמַת יְהוָה מִכָּל מַעֲשֵׂי־יֶדְכֶם אֲשֶׁר תִּקְחוּ
 מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִתְּתָם מִמֶּנּוּ אֶת־תְּרוּמַת
 יְהוָה לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן: לו מִכָּל מִתְּנִיתֶיכֶם תִּרְמֹזוּ
 אֶת פִּלְתְּרוּמַת יְהוָה מִכָּל־חִלְבּוֹ אֶת־מִקְדָּשׁוֹ
 מִמֶּנּוּ: ז ואֲמַרְתָּ אֱלֹהִים בְּהַרְיִמְכֶם אֶת־חִלְבּוֹ
 מִמֶּנּוּ וְנִחַשְׁבֹּל לְלוֹיִם כְּתִבּוּאֹת גֵּרָן וְכְתִבּוּאֹת
 יָקָב: ח ואֲכַלְתֶּם אוֹתוֹ בְּכָל־מְקוֹם אֹתָם וּבֵיתְכֶם
 כִּי־שֹׁכֵר הוּא לָכֶם חֶלֶף עֲבַדְתֶּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד:
 ט ולא־תִשְׂאוּ עָלָיו חֲטָא בְּהַרְיִמְכֶם אֶת־חִלְבּוֹ
 מִמֶּנּוּ וְאֶת־קִדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא תַחֲלִלוּ וְלֹא

תָּמוּתוּ: פפפ

♦ ♦ ♦

חצי קריש

וַיִּתְּגַדַּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמוֹה רַבָּא. אַמֵּן בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא
 כְּרַעוּתָהּ וַיִּמְלִיד מַלְכוּתָהּ, וַיִּצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וַיִּקְרַב
 מִשִּׁיחָהּ. אַמֵּן בְּחֵיכּוֹן וּבְיוֹמִיכּוֹן וּבְחֵי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל,
 בְּעֶגְלָא וּבְכֹזֵן קָרִיב וְאַמְרוּ אֱמֵן: אַמֵּן יְהֵא שְׁמוֹה רַבָּא
 לְעַלְמָא וְלְעַלְמֵי עַלְמֵי. יְחַבְּרִי: יְהֵא שְׁמוֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעַלְמָא
 וְלְעַלְמֵי עַלְמֵי. יְחַבְּרִי, וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיִּתְפָּאֵר, וַיִּתְרוֹמֵם,
 וַיִּתְנַשֵּׂא, וַיִּתְהַדָּר, וַיִּתְעַלֶּה, וַיִּתְהַלָּל, שְׁמוֹה דְּקִדְשָׁא
 בְּרִידָהּ הוּא. אַמֵּן לְעַלְמָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא,
 תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא, דְּאַמִּירָן בְּעֶלְמָא, וְאַמְרוּ אֱמֵן: אַמֵּן

♦ ♦ ♦

מפסיר ז ואֲמַרְתָּ אֱלֹהִים בְּהַרְיִמְכֶם אֶת־חִלְבּוֹ
 מִמֶּנּוּ וְנִחַשְׁבֹּל לְלוֹיִם כְּתִבּוּאֹת גֵּרָן וְכְתִבּוּאֹת
 יָקָב: ח ואֲכַלְתֶּם אוֹתוֹ בְּכָל־מְקוֹם אֹתָם וּבֵיתְכֶם
 כִּי־שֹׁכֵר הוּא לָכֶם חֶלֶף עֲבַדְתֶּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד:
 ט ולא־תִשְׂאוּ עָלָיו חֲטָא בְּהַרְיִמְכֶם אֶת־חִלְבּוֹ
 מִמֶּנּוּ וְאֶת־קִדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא תַחֲלִלוּ וְלֹא

תָּמוּתוּ: פפפ

צ"ה פסוקים, דניאל סימן.

חֲמִשָּׁת שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הוּא:
 י אַךְ בְּכוֹר־שׁוֹר אוֹ־בְכוֹר פֶּשֶׁב אוֹ־בְכוֹר עֹז לֹא
 תִּפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת־דָּמָם תִּזְרֹק עַל־הַמִּזְבֵּחַ
 וְאֶת־חִלְבָּם תִּקְטִיר אִשָּׁה לְרִיחַ נִיחַח לַיהוָה:
 יח וּבָשָׂרָם יִהְיֶה־לָּךְ כַּחֲזֵה הַתְּנוּפָה וּכְשׁוֹק הַיָּמִין
 לָךְ יִהְיֶה: יט כָּל | תְּרוּמַת הַקֹּדֶשִׁים אֲשֶׁר יִרְמֹזוּ
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לַיהוָה נָתַתִּי לָךְ וּלְכַנִּיךְ וּלְכַנְתִּיךְ
 אַתָּה לְחֶק־עוֹלָם בְּרִית מֶלֶח עוֹלָם הוּא לְפָנַי
 יְהוָה לָךְ וּלְיֹרְעֶךָ אַתָּה: כ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן
 בְּאַרְצֶם לֹא תִנְחַל וְחֶלֶק לֹא־יִהְיֶה לָךְ בְּתוֹכָם
 אֲנִי חִלְקֶךָ וְנִחַלְתָּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 12 עמ' 63)

כָּל פֶּסֶט רַחֵם . . יְהִיֶּה לָךְ . . וְאֵת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה

תִּפְדֶּה (יח, טו)

מפשיטות הפתובים מוכח שגדר הפדיון הוא פדית המזמור
 מיד הכהן, כי תכף משגולד הוא של הכהן ("לך יהיה"),
 אלא שהתורה צותה לישראל לפדותו מן הכהן, וגם הקלה
 עליו שכול לפדותו בשנה, והנה, יש אומרים שאם נתן לפדיון
 את המזמור לא קים את המצוה. אבל יש לומר, שגם לשיטה
 זו הפדיה היא מן הכהן, אלא שבכתוב נתפרשו רק שתי
 ברורות, פדיה ופרישה, לא נתינת המזמור.

שביעי כא וּלְכַנִּי לְוִי הִנֵּה נָתַתִּי כָּל־מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל
 לְנִחְלָה חֶלֶף עֲבַדְתֶּם אֲשֶׁר־הֵם עֲבָדִים אֶת־
 עֲבַדְתָּ אֹהֶל מוֹעֵד: כב וְלֹא־יִקְרְבוּ עוֹד בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד לִשְׂאֵת חֲטָא לְמוֹת:
 כג וְעֶבֶד הַלְוִי הוּא אֶת־עֲבַדְתָּ אֹהֶל מוֹעֵד וְהֵם
 יִשְׂאוּ עוֹנֵם חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם וּבְתוֹךְ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחִלוּ נַחֲלָה: כד כִּי אֶת־מַעֲשֵׂר
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִרְמֹזוּ לַיהוָה תְּרוּמָה נָתַתִּי
 לְלוֹיִם לְנִחְלָה עַל־כֵּן אֲמַרְתִּי לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחִלוּ נַחֲלָה: כה וַיְדַבֵּר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: כו וְאֶל־הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאֲמַרְתָּ
 אֲלֵהֶם כִּי־תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמַּעֲשֵׂר
 אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאֹתָם בְּנִחְלַתְכֶם וְהִרְמַתֶם
 מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְהוָה מַעֲשֵׂר מִן־הַמַּעֲשֵׂר:

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. *מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֵץ־חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְרָכֵי־נֶעֱם, וְכָל־נְתִיבֹתֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בְּיָמֶיהָ, בְּשִׂמְלָהּ עֵשֶׂר וְכָבוֹד. יִי חֲפֵץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנִּאֻמִּים בְּאַמֶּת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמִּשְׁנָה עֲבֹדוּ וּבִישְׂרָאֵל עֲמֹו וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמֶת וְצִדֵּק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

שי למורא

יד וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל־הָעָם לְכוּ וְנִלְכָה הַגִּלְגָל, שְׂבָקִיב לְאוֹתוֹ מְקוֹם עֹשֶׂה ה' תְּשׁוּעָה לְיִשְׂרָאֵל בְּמִלְחָמָת שְׂאוּל נֶגֶד נָחַשׁ הָעַמּוּנִי. וְנִחַדֵּשׁ שֵׁם הַמְּלוּכָה, לְפִי שְׂבָרָאוֹנָה הָיוּ עוֹרְרִים עַל הַדָּבָר. טו) וַיִּמְלְכוּ שָׁם, הַמְּלִיכוּתוֹ שְׁנֵית בְּהַסְכַּמַּת כָּלָם וַיִּבְרְצוּ טוֹב. ב) וַאֲנִי זִקְנָתִי וְשִׁבְתִּי, מִרְבַּע עֶבְדָּה וְעַל הַצָּבוּר קִפְצָה עָלָיו זְקָנָה וְשִׁבְתָּה קִדְּם

שָׁם זְבָחִים שְׁלָמִים לְפָנַי יְהוָה וַיִּשְׁמַח שָׁם שְׂאוּל וְכָל־אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל עַד־מָאֹד: יב) א וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל הִנֵּה שָׁמַעְתִּי בְקִלְכֶּם לְכָל אֲשֶׁר־אָמַרְתֶּם לִי וְאִמְלִיךְ עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ: ב וְעַתָּה הִנֵּה־הַמֶּלֶךְ | מִתְחַלֵּךְ לְפָנֵיכֶם וַאֲנִי זִקְנָתִי וְשִׁבְתִּי וּבְנֵי

עטרת מרים

יד וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל־הָעָם לְכוּ וְנִלְכָה הַגִּלְגָל וְנִחַדֵּשׁ שֵׁם הַמְּלוּכָה עַל כִּי בְרָאוֹשׁוֹנָה לֹא קָבְלוּהוּ כָלָם בְּרָצוֹן: טו) וַיִּלְכוּ כָל־הָעָם הַגִּלְגָל וַיִּמְלְכוּ שָׁם שְׁנֵית שָׁם אֶת־שְׂאוּל בְּהַסְכַּמַּת כָּלָם וַיִּבְרְצוּ טוֹב. לְפָנַי יְהוָה בְּגִלְגָל וַיִּזְבְּחוּ־שָׁם זְבָחִים שְׁלָמִים לְפָנַי יְהוָה וַיִּשְׁמַח שָׁם שְׂאוּל וְכָל־אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל עַד־מָאֹד: א וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל הִנֵּה שָׁמַעְתִּי בְקִלְכֶּם לְכָל אֲשֶׁר־אָמַרְתֶּם לִי פֶן תִּחְשְׁבוּ שֶׁתִּכְלִית דְּבָרִי הָמָּה לְמַעַן הַמְּלִכָה מֶלֶךְ וְאִמְלִיךְ עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ: ב וְעַתָּה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ | מִתְחַלֵּךְ לְפָנֵיכֶם וַאֲנִי זִקְנָתִי וְשִׁבְתִּי וּבְנֵי הָעָם אִתְּכֶם

עטרת מרים

וְנוֹצִים לַעֲבֹדֶת הַמֶּלֶךְ וְחַפְצֵים בּוֹ בְּמוֹתָם וְאֵנִי הַתְּהַלֵּכְתִּי לַפְּנִיכֶם מֵעַד
לְעֵד לִשְׁפֹשׁ אֹתְכֶם, וְלֹא יוֹם וְלֹא יוֹמִים, אֶלָּא מִנְעֲרֵי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה: ג הִנְנִי
בְּעוֹד שְׂאֵנִי פֹה עֲנֵנוּ כִּי נִגְדַּר יְהוָה וְנִגְדַּר מִשִּׁיחוֹ הַמֶּלֶךְ הַנִּמְשָׁח מִחַ
אֶת־שׁוֹר׃ ו שֶׁל מִי לְקַחְתִּי לַעֲבֹדָתִי וְחִמּוֹר מִי לְקַחְתִּי וְאֶת־מִי
עֲשִׂקְתִּי גִזְלִתִּי בְּמִמּוֹן אֶת־מִי
רְצוֹתִי עֲשִׂקְתִּי בְּגוֹפוֹ וּמִנְדִּמִי
לְקַחְתִּי כִפֹּר לְהַטּוֹת הַדִּין וְאֶעֱלִים
עֵינִי בּוֹ מִכֵּל לְעָנְשׁוֹ עוֹשֵׁה הֶרָאוּ
וְאֲשִׁיב לָכֶם עַל דְּבָרְכֶם:
ד וְיֹאמְרוּ לֹא עֲשִׂקְתָּנוּ וְלֹא
רְצוֹתָנוּ וְלֹא־לְקַחְתָּ מִנְדִּי־אִישׁ
מֵאוֹמָה שׁוֹם דָּבָר: ה וְיֹאמְרוּ
אֲלֵיהֶם עַד יְהוָה יְהוָה בְּכֶם וְעַד
מִשִּׁיחוֹ הַמֶּלֶךְ שֹׁאֵל הַיּוֹם הַזֶּה כִּי
לֹא מִצְּאֵתֶם בְּיַד מֵאוֹמָה וְיֹאמְרוּ
כָּל־יִשְׂרָאֵל כֹּחֶדֶר אָמְרוּ עַד: ו אַחֵר
שְׁאִמְרוּ שְׂלֹא כִּצְאוּ בְּיָד מֵאוֹמָה
וְיֹאמְרוּ שְׂמוּאֵל אֶל־הָעָם הֵלֵא
בְּלִבְכֶם יָדַעְתֶּם מַעֲשֵׂה יְהוָה אֲשֶׁר
עָשָׂה אֶת עַל־יַד־מֹשֶׁה וְאֶת־
אַהֲרֹן הַנִּפְלְאוֹת שֶׁעָשָׂה עַל יָדָם
וְעַמָּהּם וְאֲשֶׁר הֵעֲלָה עַל יְדֵי
הַנִּפְלְאוֹת הָהֵם אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: ז וְעַתָּה הוֹאֵל
וְיָדַעְתֶּם הַתִּיַצְבוֹ עִמּוֹ וְאִשְׁפֹּמָה
וְאֶתְּנֶם אֹתְכֶם לַפְּנִי יְהוָה אֶת עַל
כָּל־צָרֹת יְהוָה אֲשֶׁר־עָשָׂה
אֹתְכֶם וְאֶת־אֲבוֹתֵיכֶם:
ח כֹּאֲשֶׁר־כָּא יַעֲקֹב מִצְרַיִם
וְיִזְעֻקוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֶל־יְהוָה מִקִּישׁ
הַשַּׁעֲבֹד וְיִשְׁלַח יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה
וְאֶת־אַהֲרֹן וְיִצְיִאוּ אֶת־
אֲבוֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם וְיִשְׁכּוּם
בְּמִקְוֵם הַזֶּה: ט וּבְבוֹאֵם לָאָרֶץ
וְיִשְׁכְּחוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם
וְיִמְכְּרוּ אֹתָם מִקְדָּם בְּיַד הַגּוֹיִם, בֶּן־
סִיסְרָא שֶׁר־צָבָא חֲצוֹר וּבְיַד
פְּלִשְׁתִּים וּבְיַד מֶלֶךְ מוֹאָב
וְיִלְחָמוּ בָּם: י וְיִזְעֻקוּ אֶל־יְהוָה
הַחֲפֹלָה לָהּ וְיֹאמְרוּ חֲמָאנוּ כִּי
עֹבְדֵנוּ אֶת־יְהוָה וְנַעֲבֹד אֶת־
הַבְּעִלִּים וְאֶת־הַעֲשֵׁתוֹת וְעַתָּה
הַצִּילָנוּ מִיַּד אֲבוֹנֵינוּ וְנַעֲבֹדְךָ אֵל
לֹא שְׂאֵלוֹ לָהֶם מֶלֶךְ לְחַסֹּם מִלְּתַתָּם:
אֵל עִם כִּי לֹא הָיוּ מוֹלִכִים בְּיִשְׂרָאֵל וְיִצְחָק ח' אֹתְכֶם עַל דִּיעָה מִיַּד אֲבוֹתֵיכֶם

שִׁי לְמִוְרָא

הַזֶּמֶן, (שְׁהִיָּה אֹךְ כֵּן חֲמוּשִׁים שָׁנָה). וְכֵּן הֵנָּה אֶתְכֶם, וְכֵּן לֹא יִירָשׁוּ
אֶת הָאָרֶץ, כִּי הֵנָּה אֶתְכֶם כְּאַחֵד מִכֶּם. (ג) עָנֵנוּ כִּי, הִעֲדִינוּ כִּי, כִּמּוֹ
"לֹא תִעָנֶה בְּרַעְיוֹן" (שְׁמוֹת כ"ג). וְנִגְדַּד מִשִּׁירָו, וְלִפְנֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁנִּמְשַׁח
לְמַלְכוּתוֹ. אֶת שׁוֹר מִי לְקַחְתִּי, הָאֵם לְקַחְתִּי אֶת שׁוֹר שֶׁל מִשְׁהוֹ
לְעִבְדוֹתִי. וְחֲמוּר מִי לְקַחְתִּי,
בְּשִׁהִיָּתִי הוֹלֵךְ מְעִיר מְעִיר לְעִיר לִשְׁפֹּט
אֶתְכֶם עַל עֲסָקִי צְרִיכִים הִיָּיתִי
הוֹלֵךְ עַל הַחֲמוּר שְׁלִי, וְלֹא לְקַחְתִּי
מִשֶּׁל הַחֲבוּר. אֶת מִי רָצוֹתִי,
מִלִּשׁוֹן רָצוֹן וּשְׂבִיכִי. לְקַחְתִּי
כֶּפֶר, שֶׁיֵּהָא פְּדִיוֹן לוֹ עַל פִּשְׁעוֹ.
וְאַעֲלִים עֵינֵי בּוֹ, וּבְתִמְנוּת
הַכֶּפֶר הָעֹלְמָתִי עֵינֵי מִפְּשָׁעוֹ.
וְאַשִּׁיב לְכֶם, וְאַשִּׁיב לְשֹׁלֵם כָּל
כּוֹחַ שְׂתֵּאמְרוּ. פְּרוֹשׁ אַחֵר, וְאַשִּׁיב
לְכֶם תְּשׁוּבָה עַל כָּל כּוֹחַ שֶׁנַּעֲשִׂיתָ,
מֵאַיּוֹה מֵעַם נַעֲשִׂיתָ. (ה) וַיֹּאמֶר
עַד, כָּל הַעָם אָמַר "עַד". וְרָ"ל
אָמַר, שֶׁנִּצָּחַת בַּת קוֹל וְאָמְרָה
"עַד", אָמַר לָהֶם הַקֹּדֶשׁ, אֲתֶם
מְעִידִים עָלָיו עַל כּוֹחַ שֶׁבִּגְלוֹי, וְאַנִּי
מְעִיד עָלָיו עַל כּוֹחַ שֶׁבִּשְׁתֵּר, וְהוּא
אַחֵד מִשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת שֶׁהוֹפִיעַ
רוּחַ הַפָּקֶדֶשׁ בְּבֵית דִּין שֶׁל מִטָּה.
(ו) אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת מִשְׁהַ וְאֶת
אֲהֶרֶן, כְּלוּמָר, הֲלֹא בְּלָכֶם יוֹדְעִים
אֶת מַעֲשֵׂי ה' וְנִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר
עָשִׂיתָ עִם מִשְׁהָ וְעִם אֲהֶרֶן, וְאַשֶּׁר
הִעֲלָה גּוֹי, וְעַל יְדֵי הַנִּפְלְאוֹת
הֵחָם הָעָלֶם מִמִּצְרַיִם. (ז) צִדְקוֹת
ה', הַצִּדְקוֹת שֶׁעָשִׂיתָ ה'. (יֵא) אֶת
יִרְבֶּעֶל, הוּא גִרְעוֹן הַשּׁוֹפֵט. וְאֶת
בְּרָן, הוּא שְׁמִשׁוֹן, שְׂבָא מִשְׁכַּט

עטרת מרים

שי למורא

היושבים מסביב ותשבו בטה: יב אכל אתם באשר ותראו כי נחש מלך בנעימו בך עליכם למלחמה ותאמרו לי לא נחיה באבותינו אשר היה חשופים ויצא לפנייהם במלחמה כי אם מלך ומלך עלינו והוא ילחם מלחמתנו, הנה שידעו לכם כי יהיה אלהיכם מלפניכם: יג ועתה הנה

המלך אשר בחרתם בעבור התשועה שעשה, מאחר אשר שאלתם על מלך והנה נתן יהוה עליכם מלך, כי הסכים על ידכם והמליכו: יד אך אם תיראו את יהוה ועבדתם אותו ותשמרו מצותיו ושמעתם בקולו במצות עשה ולא תמרו את פי יהוה במצות לא תעשה והייתם גם-אתם וגם המלך אשר מלך עליכם אחר יהוה אלהיכם אשר ילך לפניכם למלחמה להושיע אתכם: טו ואם לא תשמעו בקול יהוה ומרייתם את פי יהוה או לא יסיר השנאתו מכם, רק והייתה יד יהוה בכם כמו שהייתה ובאבותיכם: טז גם עתה אחר שהסכים להמליך עליכם מלך התיצבו וראו את ההדבר הגדול הזה אשר יהוה עשה לעיניכם אשר ימלא שאלת השואל אף אם הוא רעה בעיני ה', ולא לטובה יחשב: יז הלא קציר-חטים היום והמטר לקללה יחשב, ועם כל זאת אקרא אליהוה על המטר ויתן קלות ומטר כי בן ימלא שאלת המבקש, הטובה היא אם רעה וידעו וראו ביריעתכם רבה באשר אמרתי אשר עשיתם לעצמכם ובעיני יהוה לשאול לכם מלך: יח ויקרא שמואל אליהוה על המטר ויתן יהוה קלת ומטר ביום ההוא ויירא כל-העם מאד את יהוה בעבור חטא שאלת המלך ואת שמואל על שהמליכו מלך בחייו, ובאלו מאסו בו: יט ויאמרו כל-העם אל-שמואל התפלל בעד-עבדיך אליהוה ואל-נמות בייסופנו על-כל-חטאתינו רעה לשאל לנו מלך: כ ויאמר שמואל אל-העם מאחרי אתם עשיתם את כל-הרעה הזאת אך אל-תסורו מאחרי יהוה ועבדתם את יהוה בכל-לבבכם: כא ולא תסורו כי אחרי הנהו אשר לא-יועילו ולא יצילו

ואת-יפתח ואת-שמואל ויצל אתכם מיד איביכם מסביב ותשבו בטה: יב ותראו כי נחש מלך בנעימו בך עליכם ותאמרו לי לא פירמלך ומלך עלינו ויהיה אלהיכם מלפניכם: יג ועתה הנה המלך אשר בחרתם אשר שאלתם והנה נתן יהוה עליכם מלך: יד אם תיראו את יהוה ועבדתם אותו ושמעתם בקולו ולא תמרו את פי יהוה והייתם גם-אתם וגם המלך אשר

דן. "בדן" כמו "בן דן". יב) וה' אלהיכם מלפניכם, לא די לכם שפשעיתם בו, כי אף בהקב"ה שהוא מלפניכם מאסתם בו ממלך עליכם. יג) ועתה הנה המלך, כלומר, מה שעבר אין, שהרי המלך הנה הוא מלך בפעל. והנה נתן ה', שהקב"ה הסכים שתמליכו מלך. יד) אחר ה' אלהיכם, כי הוא ילך לפניכם למלחמה. טו) יד ה', מפת יד ה', בכם ובאבותיכם, כלומר, והייתה בכם אחר שהייתה באבותיכם. וז"ל אמרו, "ובאבותיכם", שיחטטו להוציא המתים מקבריהם, שבעון חיים, מתים נחטטים. טז) התיצבו וראו וגו', וכשם שעל ידי תפילתי אני יכול לשנות את העתים, כך אם פגעה בכם מלחמה יהיה כח בתפילתי לעמוד על האויב, ולא הייתם צריכים לבקש מלך כל זמן שאני חי. יז) קציר חטים היום, חדש סיון. כא) התנוה, פנוי לעבודה

מלך עליכם אחר יהוה אלהיכם: טו ואם-לא תשמעו בקול יהוה ומרייתם את פי יהוה והייתה יד יהוה בכם ובאבותיכם: טז גם-עתה התיצבו וראו את ההדבר הגדול הזה אשר יהוה עשה לעיניכם: יז הלא קציר-חטים היום אקרא אליהוה ויתן קלות ומטר וידעו וראו ביריעתכם רבה אשר עשיתם בעיני יהוה לשאול לכם מלך: יח ויקרא שמואל אליהוה ויתן יהוה קלת ומטר ביום ההוא ויירא כל-העם מאד את יהוה ואת שמואל: יט ויאמרו כל-העם אל-שמואל התפלל בעד-עבדיך אליהוה ואל-נמות בייסופנו על-כל-חטאתינו רעה לשאל לנו מלך: כ ויאמר שמואל אל-העם מאחרי אתם עשיתם את כל-הרעה הזאת אך אל-תסורו מאחרי יהוה ועבדתם את יהוה בכל-לבבכם: כא ולא תסורו כי אחרי הנהו אשר לא-יועילו ולא יצילו

לעשות רעה לשאל לנו מלך: כ ויאמר שמואל אליהעם אל-תיראו הלא אתם כבר עשיתם את כל-הרעה הזאת ואין להשיב. אך אל-תסורו מאחרי יהוה ועבדתם את יהוה בכל-לבבכם וכפר העון: וזמן מזה... כא ולא תסורו מאחרי ה' כי המליכה הרי היא חליקה

שי למורא

זרה. כב) בעבור שמו הגדול, בעבור שיצא שמו עליכם שהוא מושיעכם. כי הואיל ה', כי נשבע ה'. לעם, לעם סגלה מכל העמים.

בִּיְתֵהוּ הַמָּה: כִּבְּכִי לֹא־יִפְּשׁ יְהוָה
אֶת־עַמּוֹ בְּעִבּוֹר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל בִּי הוּאִיל
יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֲתֶכֶם לוֹ לְעַם:

עטרת מרים

אחרי היתהו האלים אשר לא יועילו ולא יעילו ביה הנה ואין בהם ממש: כב כי אף על פי שאתם חוטאים לפני לא יפוש לא יעזוב יהוה את עמו ומשגיח עליהם

באופן נפלא שוכר בעבור שלא יתעט שמו הגדול בגוים שה' מושיעכם כי הואיל נשבע יהוה לעשות אתכם לו לעם סגולה:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוֹר כָּל הָעוֹלָמִים, צָדִיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁכַל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׂמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדֶיךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִבָּנוּ, עַל כְּסֹאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחָלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכָּפֶה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מֶגֶן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּת לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשׁה וְלַמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפָּאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ, יְתִבְרַךְ שְׁמֶךָ בְּכָל חַי תְּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

לוח זמנים לשבוע פרשת קרח בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			אדמוה"ז		מג"א									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	5:36	5:37	8:26	8:26	9:07	9:08	10:19	10:20	19:46	19:48	20:16	20:18	19:28	20:30
חיפה (ק)	5:31	5:32	8:21	8:22	9:04	9:05	10:17	10:18	19:52	19:54	20:20	20:22	19:24	20:34
ירושלים (ק)	5:33	5:34	8:23	8:24	9:04	9:05	10:17	10:18	19:51	19:53	20:16	20:18	19:13	20:30
תל אביב (ק)	5:34	5:35	8:24	8:25	9:06	9:07	10:19	10:20	19:49	19:51	20:18	20:20	19:31	20:32
אוסטריה, וינה (ק)	4:54	4:54	7:38	7:37	8:52	8:53	10:14	10:15	20:56	20:58	21:41	21:43	20:40	22:03
אוסטרליה, מלבורן (ח)	7:33	7:35	9:15	9:16	9:55	9:56	10:45	10:46	17:08	17:09	17:39	17:39	16:51	17:51
אוקראינה, אודסה (ק)	5:04	5:04	7:52	7:52	8:59	8:59	10:20	10:20	20:51	20:53	21:33	21:35	20:35	21:53
אוקראינה, דונייצק (ק)	4:29	4:29	7:13	7:13	8:27	8:28	9:49	9:50	20:29	20:32	21:14	21:16	20:13	21:35
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	4:38	4:38	7:21	7:20	8:37	8:38	9:59	10:00	20:43	20:45	21:27	21:30	20:27	21:50
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	4:54	4:54	7:25	7:22	8:58	8:59	10:22	10:23	21:17	21:19	22:05	22:08	21:01	22:30
אוקראינה, קייב (ק)	4:46	4:46	7:13	7:08	8:50	8:51	10:14	10:15	21:10	21:13	21:59	22:02	20:55	22:24
איטליה, מילאנו (ק)	5:34	5:34	8:24	8:24	9:27	9:28	10:47	10:48	21:16	21:18	21:53	21:56	21:00	22:13
אקוואדור, קיטו (ח)	6:11	6:12	8:39	8:41	9:11	9:12	10:13	10:14	18:18	18:19	18:42	18:43	18:01	18:52
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	7:58	8:00	9:46	9:48	10:24	10:26	11:15	11:17	17:51	17:51	18:19	18:20	17:33	18:32
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	9:08	9:11	10:43	10:44	11:25	11:27	12:13	12:15	18:22	18:23	18:56	18:56	18:05	19:09
ארה"ב, בולטימור (ק)	5:39	5:40	8:31	8:32	9:21	9:22	10:38	10:39	20:34	20:36	21:09	21:11	20:18	21:25
ארה"ב, ברוקלין (ק)	5:24	5:25	8:16	8:17	9:08	9:09	10:25	10:26	20:28	20:30	21:04	21:06	20:12	21:20
ארה"ב, גרסי סיטי (ק)	5:24	5:25	8:17	8:17	9:09	9:09	10:26	10:27	20:29	20:31	21:04	21:06	20:12	21:21
ארה"ב, דטרויט (ק)	5:55	5:55	8:47	8:47	9:42	9:42	11:00	11:01	21:10	21:12	21:47	21:49	20:54	22:05
ארה"ב, האוסטון (ק)	6:20	6:21	9:09	9:10	9:49	9:50	11:01	11:02	20:24	20:26	20:52	20:54	20:08	21:06
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	5:41	5:41	8:31	8:32	9:14	9:15	10:28	10:29	20:04	20:06	20:35	20:37	19:48	20:50
ארה"ב, מיאמי (ק)	6:29	6:30	9:16	9:17	9:53	9:54	11:04	11:05	20:14	20:15	20:41	20:43	19:57	20:54
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	5:18	5:18	8:10	8:10	9:03	9:04	10:21	10:22	20:26	20:28	21:02	21:04	20:10	21:19
ארה"ב, שיקגו (ק)	5:15	5:15	8:07	8:07	9:01	9:02	10:19	10:20	20:27	20:29	21:04	21:06	20:11	21:21
בוליביה, לה-פס (ח)	6:58	7:00	9:11	9:13	9:43	9:45	10:41	10:43	18:07	18:08	18:32	18:33	17:50	18:43
בלגיה, אנטוורפן (ק)	5:26	5:26	7:43	7:44	9:32	9:33	10:57	10:58	21:59	22:01	22:49	22:52	21:43	23:15
בלגיה, בריסל (ק)	5:28	5:28	7:43	7:44	9:34	9:34	10:58	10:59	21:57	22:00	22:47	22:49	21:41	23:12
ברזיל, סאן פאולו (ח)	6:46	6:48	8:51	8:52	9:24	9:26	10:20	10:21	17:32	17:33	17:54	17:55	17:15	18:05
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	6:33	6:34	8:38	8:40	9:12	9:13	10:07	10:09	17:17	17:18	17:43	17:44	17:00	17:54
בריטניה, לונדון (ק)	4:43	4:43	7:01	7:02	8:50	8:50	10:15	10:16	21:21	21:23	22:10	22:12	21:08	22:36
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	4:40	4:39	7:09	7:10	8:52	8:53	10:19	10:20	21:39	21:41	22:35	22:38	21:26	23:06
גרמניה, ברלין (ק)	4:43	4:43	7:07	7:08	8:53	8:54	10:19	10:20	21:32	21:35	22:24	22:27	21:17	22:52
גרמניה, פרנקפורט (ק)	5:15	5:15	7:47	7:45	9:18	9:19	10:42	10:43	21:36	21:39	22:24	22:27	21:20	22:48
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:52	6:54	8:53	8:55	9:28	9:29	10:22	10:24	17:30	17:31	17:50	17:50	17:12	18:01
הודו, מומבאי (ח)	6:01	6:02	8:43	8:44	9:18	9:19	10:26	10:27	19:17	19:18	19:43	19:44	19:00	19:55
הודו, פונה (ח)	5:58	5:59	8:40	8:41	9:14	9:15	10:22	10:24	19:12	19:13	19:38	19:39	18:55	19:50
הונגריה, בודפשט (ק)	4:46	4:46	7:32	7:32	8:43	8:44	10:05	10:05	20:42	20:44	21:25	21:28	20:26	21:47
טורקיה, איסטנבול (ק)	5:28	5:28	8:20	8:20	9:12	9:13	10:30	10:31	20:34	20:36	21:10	21:12	20:17	21:27
יוון, אתונה (ק)	6:02	6:03	8:54	8:55	9:42	9:43	10:58	10:59	20:49	20:51	21:22	21:24	20:32	21:38
מולדובה, קישינב (ק)	5:09	5:09	7:56	7:56	9:05	9:06	10:26	10:27	21:01	21:03	21:43	21:46	20:45	22:04

לוח זמנים לשבוע פרשת קרח בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	5:57	5:58	8:40	8:41	9:15	9:16	10:23	10:24	19:15	19:17	19:41	19:43	18:58	19:53
ניו-זילנד, קרייטצ'רץ' (ח)	8:07	8:10	9:31	9:32	10:16	10:18	11:02	11:04	16:51	16:52	17:28	17:28	16:34	17:42
נפאל, קטמנדו (ח)	5:07	5:08	7:55	7:56	8:34	8:35	9:45	9:46	19:00	19:02	19:29	19:30	18:44	19:42
סינגפור, סינגפור (ח)	6:59	7:00	9:29	9:30	10:00	10:01	11:03	11:04	19:11	19:12	19:35	19:36	18:54	19:45
פולין, ורשא (ק)	4:14	4:14	6:36	6:37	8:23	8:24	9:49	9:50	20:58	21:01	21:51	21:54	20:43	22:19
פרו, לימה (ח)	6:26	6:27	8:44	8:45	9:15	9:16	10:14	10:16	17:51	17:52	18:16	18:17	17:34	18:26
צרפת, ליון (ק)	5:50	5:51	8:40	8:40	9:44	9:44	11:04	11:05	21:32	21:34	22:13	22:15	21:16	22:32
צרפת, פריז (ק)	5:47	5:47	8:28	8:27	9:47	9:47	11:09	11:10	21:57	22:00	22:41	22:43	21:41	23:04
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:45	5:46	8:17	8:18	8:49	8:50	9:53	9:54	18:09	18:10	18:33	18:34	17:52	18:44
קנדה, טורונטו (ק)	5:35	5:36	8:27	8:27	9:25	9:25	10:44	10:45	21:03	21:06	21:39	21:41	20:47	21:57
קנדה, מונטריאול (ק)	5:05	5:05	7:54	7:55	8:58	8:58	10:18	10:19	20:46	20:48	21:25	21:27	20:30	21:45
קפריסין, לרנקה (ק)	5:31	5:32	8:22	8:23	9:06	9:07	10:21	10:22	20:00	20:02	20:32	20:34	19:44	20:47
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	4:18	4:18	6:56	6:58	8:35	8:36	10:04	10:04	21:35	21:38	22:37	22:40	21:19	23:12
רוסיה, מוסקבה (ח)	3:45	3:44	6:30	6:31	8:05	8:06	9:35	9:35	21:20	21:22	22:21	22:24	21:04	23:01
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	4:25	4:25	7:11	7:11	8:21	8:22	9:42	9:43	20:18	20:21	21:01	21:04	20:02	21:22
שווייץ, ציריך (ק)	5:29	5:29	8:15	8:15	9:25	9:26	10:47	10:48	21:29	21:31	22:07	22:09	21:13	22:28
תאילנד, בנגקוק (ח)	5:50	5:52	8:29	8:31	9:02	9:04	10:09	10:10	18:46	18:48	19:11	19:13	18:30	19:23

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התועודיות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:**

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנסוע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריךנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל-אויב ואורב ולסטים וחיזות רעות בדרך ומפל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00482
14/06/2015

P.P.
שולם
1949
תל אביב

2 3 0 4 - 3 3 7 7